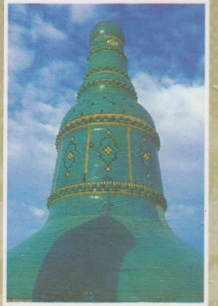
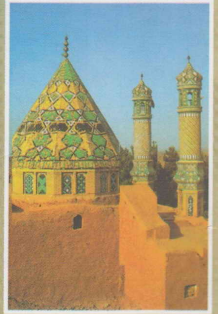
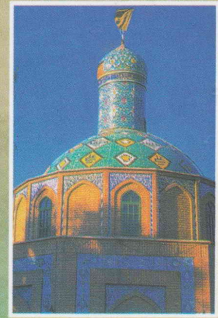

تربت پاکان قم

شرح حال مدفون در سرزمین قم

تربت پاکان قم

شرح حال مدفونین در سرزمین قسم

جلد چهارم

تألیف:

عبدالحسین جواهر کلام

جواهر کلام، عبد الحسین
تربت پاکان قم: شرح حال مدفونین در سرزمین قم/تألیف عبد الحسین
جواهر کلام. - قم: انصاریان، ۱۴۲۵ = ۱۳۸۳.
۴ ج. (۲۶۰۰ ص) : مصور، عکس.

ISBN Vol.4: 964-438-553-5

کتابنامه.
۱. مجتهدان و علماء - قم - سرگذشتنامه. ۲. آرامگاهها - ایران - قم (استان).
۳. زیارتگاههای اسلامی - قم. الف. عنوان.
ت ۹ ج/ ۲/ ۵۵۵ BP
۱۳۸۳
۲۹۷/۹۹۶

تربت پاکان قم

جلد چهارم

«شرح حال مدفونین در سرزمین قم»

مؤلف: عبد الحسین جواهر کلام
ناشر: انتشارات انصاریان - قم
چاپ اول ۱۳۸۳ - ۲۰۰۴ = ۱۴۲۵
چاپخانه: نگین - قم
شمارگان: ۲۰۰۰ جلد
تعداد صفحات ج ۴: ۶۶۴ ص.
قطع: وزیری
شابک ج ۴: ۵-۵۵۳-۳۳۸-۹۶۴
شابک دوره ۲: ۵۴۶-۳۳۸-۹۶۴

حلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

انتشارات انصاریان

قم - جمهوری اسلامی ایران
خیابان شهدا - کوچه ۲۲
ص. پ ۱۸۷

تلفن: ۷۷۴۱۷۴۴ (۲۵۱) (۹۸) دورنما: ۷۷۴۲۶۴۷

پست الکترونیک: ansarian@noornet.net
www.ansariyan.org & www.ansariyan.net

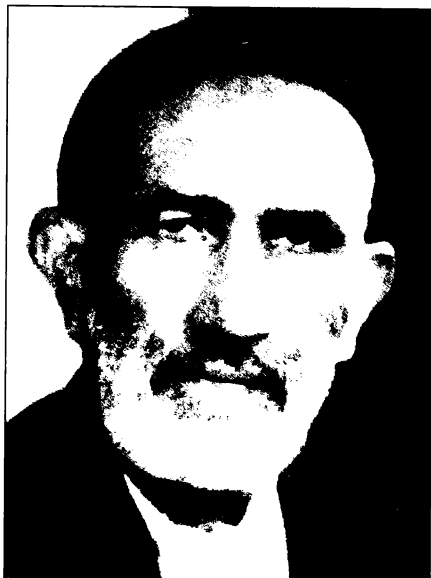
شبكة الفکر

بسم الله الرحمن الرحيم

پاداش معنوی طبع و نشر
این اثر ارزشمند را به پدر و
مراد و معمار فکری‌ام
شادروان حاج محمد مهدی
انصاریان، که از روز
نخست عشق و محبت به
خاندان عصمت و طهارت

را در مکتب او آموختم، تقدیم می‌دارم.

او سرانجام در شب جمعه ۴ رجب ۱۴۲۳ - لیلۃ الرغائب - از
حرم مطهر کریمه اهل بیت به سوی عالم بقا پر گشود و به
کاران تربت پاکان قم پیوست، روحش شاد و سایه مادر
مکرمه‌ام، علویه فاضله، بر سرم مستدام باد، که هر توفیقی
داشتم در پرتو دعای این دو بزرگ بود.

ملتمس دعا

محمد تقی انصاریان

ناشر

فهرست

- شیخ مرتضی اخوان خراسانی ۱۹۴۹
 شیخ مرتضی انصاری قمی ۱۹۵۰
 سید مرتضی برقی قمی «واعظ» ۱۹۶۱
 سید مرتضی پسندیده خمینی ۱۹۶۲
 سید مرتضی جزائری «علم الهدی» ۱۹۶۸
 شیخ مرتضی چهرقانی ۱۹۷۲
 شیخ مرتضی حائری یزدی ۱۹۷۴
 شیخ مرتضی عاملی «نظام الدین» ۱۹۸۷
 سید مرتضی علوی فریدنی ۱۹۸۸
 سید مرتضی فیروزآبادی ۱۹۸۹
 سید مرتضی لنگرودی ۱۹۹۵
 سید مرتضی مبرق قمی «حاج داداش» ۱۹۹۸
 سید مرتضی مرعشی تبریزی ۲۰۰۰
 شیخ مرتضی مطهری فریمانی ۲۰۰۲
 شیخ مزمل حسین میثمی غدیری ۲۰۱۲

- ۲۰۱۳..... شیخ مسعود سلطانی میانه‌ای
 ۲۰۱۵..... سید مسلم محدث خلخالی
 ۲۰۱۶..... سید مصطفی اعتماد حائری
 ۲۰۱۸..... مصطفی انتظاری قمی «شاطر»
 ۲۰۱۸..... مصطفی ابروانی
 ۲۰۱۹..... سید مصطفی برقمی قمی
 ۲۰۲۰..... سید مصطفی بهبهانی
 ۲۰۲۱..... شیخ مصطفی جلیلی کرمانشاهی
 ۲۰۲۲..... شیخ مصطفی زمانی نجف آبادی
 ۲۰۲۶..... میرزا مصطفی صادقی قمی
 ۲۰۲۸..... سید مصطفی صفائی خوانساری
 ۲۰۳۱..... سید مصطفی طباطبائی قمی
 ۲۰۳۲..... سید مصطفی علم الهدی جزائری
 ۲۰۳۶..... شیخ مصطفی فائق تهرانی
 ۲۰۳۷..... سید مصطفی کاشفی خوانساری
 ۲۰۳۸..... شیخ مصطفی مسجد جامعی
 ۲۰۴۰..... میرزا مصطفی ملکی تهرانی
 ۲۰۴۱..... سید مصطفی مهدوی اصفهانی
 ۲۰۴۳..... سید مصطفی هاشمی همدانی
 ۲۰۴۴..... شیخ منصور سبط الشیخ انصاری
 ۲۰۴۶..... منصور میرزا قاجار «شعاع السلطنه»
 ۲۰۴۷..... شیخ موسی جنابی اهری
 ۲۰۴۷..... شیخ موسی زنجانی «عباسی»
 ۲۰۵۰..... سید موسی سبط الشیخ دزفولی

- ۲۰۵۲..... شیخ موسی فقیهی «ناظم الشریعه»
 ۲۰۵۴..... میرزا مهدی آشتیانی
 ۲۰۶۰..... شیخ مهدی احمدی شاهرودی
 ۲۰۶۱..... شیخ مهدی الهی قمشه‌ای
 ۲۰۶۷..... سید مهدی انگجی تبریزی
 ۲۰۶۹..... مهندس مهدی بازرگان
 ۲۰۷۶..... سید مهدی بحر العلوم قزوینی
 ۲۰۷۷..... میرزا مهدی بروجردی
 ۲۰۷۸..... شیخ مهدی حائری یزدی
 ۲۰۸۶..... شیخ مهدی حرم پناهی قمی
 ۲۰۸۸..... شیخ مهدی حکمی «پائین شهری»
 ۲۰۹۰..... سید مهدی حکیم «طباطبائی»
 ۲۰۹۲..... سید مهدی روحانی قمی
 ۲۰۹۵..... شیخ مهدی سراج انصاری
 ۲۰۹۸..... شیخ مهدی شاه حمزه‌ای قمی
 ۲۰۹۹..... شیخ مهدی شریعتمداری تهرانی
 ۲۱۰۲..... میرزا مهدی صادقی تبریزی
 ۲۱۰۳..... سید مهدی صدر عاملی
 ۲۱۰۴..... سید مهدی طباطبائی مدرسی یزدی
 ۲۱۰۵..... میرزا مهدی عالم اردبیلی
 ۲۱۰۶..... میرزا مهدی عبائی تبریزی
 ۲۱۰۸..... سید مهدی علوی بخشایشی
 ۲۱۰۹..... سید مهدی قاضی طباطبائی «تبریزی»
 ۲۱۱۰..... شیخ مهدی قدسی طالقانی

- ۲۱۱۱ ..... سیّد مهدی کشفی بروجردی
- ۲۱۱۲ ..... سیّد مهدی کماری تبریزی
- ۲۱۱۴ ..... سیّد مهدی گلپایگانی
- ۲۱۱۵ ..... سیّد مهدی مرعشی تبریزی
- ۲۱۱۶ ..... شیخ مهدی معزالدوله تهرانی
- ۲۱۱۷ ..... شیخ مهدی ملک صادقی قمی
- ۲۱۱۸ ..... شیخ مهدی منصوری قمی
- ۲۱۱۹ ..... سیّد میرزا جندقی
- ۲۱۲۱ ..... سیّد ناصرالدین آرام قمی
- ۲۱۲۲ ..... سیّد ناصرالدین قمی «میرزائی»
- ۲۱۲۲ ..... سیّد نصرالله تقوی «سادات اخوی»
- ۲۱۲۶ ..... شیخ نصرالله لاهوتی اشکوری
- ۲۱۲۷ ..... سیّد نصرالله موسوی تهرانی
- ۲۱۲۸ ..... شیخ نصرت‌الله بناروانی میانجی
- ۲۱۲۹ ..... شیخ نعمت‌الله دولتی گرگانی
- ۲۱۳۰ ..... شیخ نعمت‌الله مهدوی قزوینی
- ۲۱۳۱ ..... سیّد نورالدین ابهری
- ۲۱۳۱ ..... شیخ نورالدین خلعتبری تنکابنی
- ۲۱۳۲ ..... سیّد نورالدین علوی طالقانی
- ۲۱۳۵ ..... حاج هادی ابهری
- ۲۱۳۵ ..... سیّد هادی روحانی قمی
- ۲۱۳۶ ..... میرزا هادی صدر الممالک اردبیلی
- ۲۱۳۷ ..... شیخ هادی عبادی طالقانی
- ۲۱۳۸ ..... سیّد هادی موسوی ملایری

- ۲۱۳۹..... شیخ هادی نیری میانجی
 ۲۱۴۰..... میرزا هاشم آملی
 ۲۱۴۵..... شیخ هاشم تقدیری سبزواری
 ۲۱۴۶..... سید هاشم حسینی تهرانی
 ۲۱۴۷..... سید هاشم خوئی
 ۲۱۴۹..... سید هاشم رضوی بنارسی
 ۲۱۵۰..... سید هاشم طباطبائی یزدی
 ۲۱۵۲..... سید هاشم نیشابوری
 ۲۱۵۲..... شیخ هدایت الله تبریزی «غروی»
 ۲۱۵۵..... هدایت الله عجمی
 ۲۱۵۷..... هدایت الله کاکاوندی لرستانی
 ۲۱۵۷..... میرزا هدایت الله وحید گلپایگانی
 ۲۱۵۹..... شیخ یحیی انواری همدانی
 ۲۱۶۰..... میرزا یحیی خلعتبری تنکابنی
 ۲۱۶۱..... شیخ یحیی عبادی طالقانی
 ۲۱۶۳..... شیخ یحیی فاضل همدانی
 ۲۱۶۴..... سید یحیی مدرسی یزدی
 ۲۱۶۷..... شیخ یوسف احدی همدانی
 ۲۱۶۸..... میرزا یوسف اعتصام الملک «آشتیانی»
 ۲۱۷۱..... شیخ یوسف رحمانیان «عماد»
 ۲۱۷۲..... سید یوسف فاضلی «رضا هاشمی»
 ۲۱۷۲..... شیخ یوسف فومنی گیلانی «فانی»
 ۲۱۷۹..... یوسف نجات تبریزی
 ۲۱۷۹..... سید یوسف هاشمی «حکم آبادی»

سید یونس یونسی اردبیلی ۲۱۸۸

اسناد و مدارک / ۲۱۹۱

فهرستها / ۲۳۹۷

اعلام	۲۳۹۹
اعلام مترجمین «ضمنی»	۲۴۳۹
اعلام مؤلفین یاد شده در مقدمه	۲۴۴۵
اساتید و مشایخ اجازه	۲۴۵۳
نخبگان	۲۴۹۱
نخبگان یاد شده در مقدمه	۲۴۹۷
آثار مکتوب مترجمین	۲۴۹۹
منابع مصحح	۲۵۸۱
امامزادگان مدفون در قم	۲۵۹۱
سلاطین و شاهزادگان مدفون در قم	۲۵۹۳
مقابر	۲۵۹۵

*

شیخ مرتضی اخوان خراسانی

(۱۳۲۱-۱۴۰۴ ق)

شیخ مرتضی فرزند علامه شیخ محمد حسین روشندل (اخوان خراسانی)، از علمای معاصر بود.

وی در سال ۱۳۲۱ ق در مشهد مقدس متولد گردید.

او پس از طی مقدمات و سطوح، در سال ۱۳۴۴ ق همراه برادر ارشد خود شیخ علی به نجف اشرف مهاجرت کرد، و از محضر آیات: میرزا محمد حسین نائینی، میرزا علی شیرازی فرزند

مجدد شیرازی، سید ابوالحسن اصفهانی و میرزا باقر زنجانى استفاده نمود.

در سال ۱۳۹۱ ق در پی فشارهای دولت عراق به ایران بازگشت، و در قم سکونت اختیار نمود.

از آثار او: تقریرات میرزای نائینی.

او در روز پنجشنبه ۴ / صفر / ۱۴۰۴ ق مطابق با ۱۹ / آبان / ۱۳۶۲ ش به سن ۸۳ سالگی در پی بیماری در قم درگذشت، و در قبرستان باغ بهشت به خاک سپرده شد.

منابع

۱ - اطلاعات متفرقه.

۲ - تاریخ زنجان ۲۷۱.

۳ - گنجینه دانشمندان ۵۹/۲.

شیخ مرتضیٰ انصاری قمی

(ح ۱۳۲۳ - ۱۳۹۱ ق)

ولادت

ایشان، در سال ۱۳۲۱ یا ۱۳۲۳ ق در قم، در خانواده‌ای پرفضیلت - که نسب‌شان به شیخ الطائفه جناب سعد بن عبدالله بن ابی خلف اشعری قمی، صحابی جلیل‌القدر حضرت امام حسن عسکری علیه السلام می‌رسد - زاده شد.

پدرش مرحوم آقا شیخ محمد حسین زاهد، یکی از عباد و زهاد پایین شهر قم و از معتمدین و ثقات حضرات آیات: آقا شیخ ابوالقاسم قمی و آقا شیخ مهدی حکمی قمی بوده است. برادرش

مرحوم حاج شیخ علی زاهد، در تابستان‌های سخت و گرم ماه رجب و شعبان را روزه گرفته و به ماه رمضان متصل می‌کردند و در دوره عمرشان کمتر اتفاق افتاد که نماز شبشان ترک شده باشد. آنان در امر به معروف و نهی از منکر بسیار کوشا بودند و مرتکبین امور خلاف شرع را شخصاً توبه می‌دادند.

تحصیلات

مرحوم انصاری در اوان تأسیس حوزه علمیه قم در سال ۱۳۴۰ ق - ۱۳۰۰ ش به تحصیل علوم دینی روی آورد و مقدمات و ادبیات را نزد مرحوم علامه ادیب تهرانی و سطوح را نزد آیات: میرزا محمد همدانی، آخوند ملا علی همدانی، حاج

شیخ محمد علی حائری و حاج سید محمد تقی خوانساری فراگرفت و پس از آن در سال ۱۳۴۷ ق، به درس خارج فقه و اصول آیت الله حاج شیخ عبدالکریم حائری حاضر شد و به زودی در زمره یکی از شاگردان مبرز وی در آمد. او در همان زمان سخت مورد توجه استادش قرار گرفته بود، داستان زیر گواهی بر این مدعا است:

پیش از آنکه معمم شود، روزی در تیمچه بزرگ بازار، بر فراز منبر بود که مرحوم آیت الله حائری وارد مجلس شد و زمانی که منبر شیرین وی را مشاهده کرد، او را به نزد خود طلبید و فرمود: نام شما چیست و چرا تاکنون معمم نشده ای؟

مرحوم انصاری گفت: آقا! نام من شیخ مرتضی است و تاکنون در خودم اهلیت و صلاحیت معمم شدن را ندیده ام. آیت الله حائری فرمود: ان شاء الله که شیخ مرتضی انصاری بوده باشی (و از همان زمان نام خانوادگی اش در میان علما و مردم به «انصاری» معروف شد)، تو بهترین کسی هستی که شایستگی عمامه نهادن را دارد. فردا من به حجره ات - در مدرسه فیضیه - می آیم و عمامه بر سرت می گذارم. روز بعد که مردم و بازاریان و طلاب با خبر شده بودند که آقای حاج شیخ به مدرسه فیضیه برای عمامه گذاری بر سر شیخ مرتضی می رود همه به مدرسه فیضیه رفته بودند.

هجرت

وی از بنیانگذاران هجرت برای تبلیغ در ماه مبارک رمضان و ماه محرم به همراه دوستانش مرحوم آیت الله محقق داماد و آیت الله شیخ محمد رضا طبسی بود. آیت الله طبسی در مصاحبه اش با مجله «حوزه» شماره ۳۴ می گوید:

دهه آخر صفر، من به ساوه رفتم و دوستان هم نقاط دیگر را برای امر تبلیغ انتخاب کردند. مثلاً مرحوم آقای سید محمد داماد، آشتیان را انتخاب کردند و مرحوم آقای انصاری، یزد را انتخاب کردند.

مرحوم انصاری، حسب الامر آیت الله حائری چندین سال برای اقامه جماعت و ترویج دین به قصبه کرگان - دوفرسخی آشتیان - رفت و مردم آن سامان را با

مواعظ و خطابه‌های خود ارشاد کرد. در حقیقت دین مردم کرگان و آشتیان، مرهون اقامت چندین ساله وی و زحمات بی دریغ و شبانه‌روزی‌اش بوده است.

تسلط و آگاهی بر روایات

استاد علامه مرحوم حجة الاسلام سید عبدالعزیز طباطبائی می‌فرمودند: «آقای انصاری در این مدت نهایت بهره و استفاده را از اوقات خویش برد. هم نسلی متدین تربیت کرد و هم با مطالعه دقیق بحارالانوار، آن را از حفظ کرد و بر آن مسلط شد، او به اندازه‌ای در حدیث‌شناسی متبحر و چیره دست بود که هر حدیثی را از او می‌پرسیدند با ذکر منبع آن - که در چه جلد و چه بابی است - پاسخ می‌داد». او پس از حدود ۱۰ سال توقف در آن منطقه، به زادگاهش بازگشت و به فعالیت‌های دینی پرداخت.

او خطیبی رشید و سخنوری فصیح و بلیغ و واعظی دلسوز برای جامعه بود. محبت و اخلاص وی به ائمه اطهار علیهم‌السلام به حد کمال و راوی روایات و احادیث آنان بود. او مردی روان‌شناس بود و اغلب مطالب روز را با احادیث و روایات تطبیق و تلفیق می‌کرد و با شیرینی و ملاحظتی که داشت آنها را به جامعه تفهیم می‌کرد. تخصص وی بیشتر در نشر احادیث و اخبار بود، مطلبی را که با آیه‌ای از قرآن عنوان می‌کرد درباره آن تا آخر منبر، ده‌ها حدیث و روایت می‌آورد و آن را با اشعار و امثال و حکایت‌های دلنشین می‌آمیخت. او حافظ بیش از سی هزار حدیث بود و از این گنجینه گرانبها، در منبرها به خوبی استفاده می‌کرد.

آیت الله صافی گلپایگانی می‌فرمودند: «در یک مجلسی شمردم تا هفتاد حدیث در یک موضوع خواند».

منبری گرانقدر و مفید

منبرش به قدری مفید و با ارزش بود که همه - از عالی و دانی و از فقیه و مجتهد

تا آدم‌های عادی - از منبرش استفاده می‌بردند و منبر او را قدر می‌دانستند. نمونه‌ای را در این باره می‌آوریم:

سالی در کربلا، در منزل مرحوم آیت‌الله حاج آقا حسین قمی منبر می‌رفت روزی سخنش به درازا کشید و ظهر نزدیک شد، ایشان خواست منبر را خاتمه دهد. آیت‌الله قمی فرمودند: «به بیانات خود ادامه دهید، امروز نماز نمی‌رویم». و این امر از شخصی زاهد و متقی مانند مرحوم آیت‌الله قمی بسیار عجیب بود. یکی از شاگردان حوزه نجف می‌فرمود:

ایشان سالی در ماه مبارک رمضان، در نجف اشرف در مسجد شیخ انصاری به منبر می‌رفت. آیت‌الله خوئی هم شب‌ها در مسجد خضرا درس می‌فرمود. ما به ایشان می‌گفتم: آقا، درس را کمی زودتر تعطیل کند تا به منبر آقای انصاری هم برسیم. ایشان پرسیدند: مگر آقای انصاری در منبر چه می‌گوید که شما می‌خواهید از درس من کم کنید؟ گفتم: آقا! منبر ایشان گفتنی نیست، دیدنی است. ایشان، شبی درس را زودتر تعطیل کرد و به مجلس آقای انصاری، حاضر شد و از کثرت نقل در شگفت آمد و فرمود:

آری! شما حق دارید. این مجلس خیلی قابل استفاده است. و از آن روز به بعد، هر شب درس را کمی زودتر تعطیل می‌فرمود.

برکات معنوی و مادی موعظه‌های مرحوم انصاری قمی

او به هر جا قدم می‌گذاشت منشأ خیر و برکت می‌شد. چه بسیار گنهکارانی که به محضر ایشان آمده و توبه می‌کردند و از کارهای زشتشان به یکباره دست می‌کشیدند.

او خود در این باره گفته بود:

زمانی در شبهای محرم، در تهران پس از نماز مغرب و عشا سه مجلس را اداره می‌کردم. طیب خان - رضایی - پیش من آمد و مرا برای مجلس بارفروشان میدان

شوش دعوت کرد عذر آوردم و گفتم: طیب خان! من پس از نماز سه مجلس دارم و دیگر به مجلس شما نمی‌رسم. وانگهی ساعت از نیمه شب هم می‌گذرد. او گفت آقای انصاری! ما ده بیست نفر بودیم که همه جور کارهای خلاف انجام می‌دادیم و در اثر منبرهای پارسال شما از همه آنها دست کشیدیم. من شما را - چه دعوت ما را قبول کنی و چه قبول نکنی - می‌آیم و می‌برم. من هم قبول کردم و فکر می‌کردم که مجلس خلوت است. اما دیدم مجلس مالا مال از جمعیت است و از بهترین مجالس من در تهران شد.

مرحوم حجة الاسلام حاج شیخ محمد علی انصاری می‌نویسد:

در زمان رضا خان سواد کوهی و پس از آن، رشت و بندرانزلی در اثر استیلاي حزب توده، مرکز فحشا و منکرات بود و زن و مرد در انواع تمایلات نفسانی آزاد بودند. در چنین شرایط سختی عده‌ای از متدینین بندر به فکر افتاده و از مرحوم حاج شیخ مرتضی انصاری دعوت کردند که دو ماه محرم و صفر برای تبلیغ به آن شهر برود.

وی آن سال را بدان شهر رفت و تبلیغات دینی را آغاز کرد.

می‌گفت: دیدم نامه‌های زیادی نوشته می‌شود و از گرانی پول حمام شکایت دارند در منبر پرسیدم: آقایان! گرانی پول حمام به من چه ربطی دارد؟ گفتند: آقا تا وقتی شما به این شهر نیامده بودید، غالب مردم نماز نمی‌خواندند و برای غسل به حمام نمی‌رفتند. اکنون مردم اهمیت نماز را یافته و نیازمند حمام و غسل هستند و حمام کم و گران است.

از این رو ایشان دو باب حمام ساختند و مساجد متروکه و مخروبه را تعمیر و آباد کردند و دو مسجد جدید نیز ساختند.

پس از شکست خفت بار رژیم شاه در طرح انجمن ایالتی و ولایتی، شاه به تصویب لوایح ششگانه و فرارندم قلابی ۶ بهمن ۱۳۴۱ روی آورد که این بار هم مراجع تقلید به همراه آیت الله خمینی به میدان آمدند و مردم مسلمان و غیور ایران

را بر مخالفت و اعتراض بر علیه آن برانگیختند و موج تظاهرات و اعتراضات در کشور به راه افتاد و به دنبال آن بسیاری از مساجد و درس‌های حوزه‌های علمیه به تعطیلی کشیده شد و روحانیون و علما به زندان‌ها و سیاه‌چال‌ها روانه شدند و در پی آن، عید نوروز سال ۱۳۴۲، از سوی مراجع تقلید و علمای شهرستان‌ها روز عزای اعلام شد.

با حلول فروردین ۱۳۴۲، که همزمان با ایام شهادت رئیس مذهب شیعه امام جعفر صادق علیه السلام بود، رژیم شاه برای حمله به حوزه علمیه قم آماده شده بود. در آن روز، میدان آستانه و خیابان‌های اطراف حرم حضرت معصومه علیها السلام مالا مال از کماندوها و نیروهای ارتشی بود و کامیون‌های مملو از سربازان مسلح در خیابان‌های قم تردد می‌کردند. در قم یک حکومت نظامی اعلام نشده برقرار شده بود.

نویسنده کتاب بررسی و تحلیلی از نهضت امام خمینی در این باره می‌نویسد: «... عصر روز جمعه دوم فروردین (۲۵ شوال ۱۳۸۲ ق) به مناسبت سالروز شهادت حضرت امام جعفر علیه السلام از سوی مرحوم آیت‌الله گلپایگانی در مدرسه فیضیه، مجلس عزاداری برقرار بود. ازدحام جمعیت - که تمام صحن حیاط، بالکن‌های طبقه دوم و شبستان‌های مدرسه آکنده از مردم بود بسیار زیاد و چشمگیر بود.

پس از سخنرانی حجة الاسلام حاج سید محمد آل طه، مرحوم آقای انصاری بر فراز منبر قرار گرفت و درباره زندگی امام صادق علیه السلام و کوشش‌های دامنه‌دار آن حضرت در آگاه ساختن مردم به حقایق قرآن و مکتب تشیع و کارشکنی‌های شدید مخالفین و معاندین در مقابل آن حضرت داد سخن داد، آن گاه از حوزه علمیه قم به عنوان «دانشگاه امام صادق علیه السلام» و «سربازخانه امام زمان علیه السلام» سخن به میان آورد و رشته سخن را به نقش آن حوزه در حفظ و حراست احکام اسلام و استقلال ایران کشانید که یکباره صدای پرمهیب صلوات در فضای مدرسه پیچید و سخن او را قطع کرد. او بی اعتنا به این صلوات بی‌مورد خواست به سخنان خود ادامه دهد که بار دیگر صدای صلوات، او را از سخن گفتن باز داشت. در این هنگام آقای سید

رضا موسوی اردستانی - که نزدیک منبر نشسته بود - مرد نابکاری را دید که مرتب صلوات می فرستد، به او حمله کرد و مشت محکمی به دهان او کوبید که یک باره صدها مشت از چپ و راست به سر و صورت آن سید روحانی فرود آمد و او را به کُلی گیج و از خود بی خود ساخت. مردم که متوجه روی دادن حادثه‌ای در پای منبر شده بودند، از هر طرف سر می کشیدند تا ببینند چه خبر است؟ و برخی از جای خود برخاسته می کوشیدند خود را به محل حادثه نزدیک کنند. ولی آقای انصاری که سخت کوشش داشت آزمونش مجلس به هم نخورد، کوشید که با شوخی و بذله گویی جریان را به اصطلاح «ماست مالی» نماید از این رو مردم را دعوت به آزمونش کرد و اظهار داشت: «بنشیند، چیری نیست، چند نفر پای منبر ما سر یک دانه سیگار کشمکش داشتند، تمام شد» و از آن جا که دریافت تمام افرادی که دور منبرش نشسته و با چشمان شرارت بار به او خیره شده‌اند، به گفته خودش عوضی هستند که برای بر هم زدن مجلس و آشوبگری بدان جا آمده‌اند، لحن سخن خود را عوض کرد و با زبان نرم خواست آن دژخیمان وحشی را آرام ساخته و از شرارت باز دارد، از این رو با لحنی ملایم اظهار داشت:

«ما که با کسی سر جنگ نداریم، ما در اینجا جمع شده‌ایم تا برای ششمین پیشوای شیعیان ذکر مصیبتی بکنیم و اگر حرفی می‌زنیم، سخنی می‌گوییم جز نصیحت مشفقانه منظوری نداریم، ما وظیفه داریم خیر و صلاح ملک و ملت را...» که صدای صلوات بار دیگر طنین افکند و یکی از آنها از منبر بالا رفت تا بلندگو را از جلو او بکشد، آقای انصاری هم یک پله پایین آمد و بلندگو را از دست او کشید و فریاد برآورد:

«آی مردم! آی مسلمان‌هایی که از صدها فرسخ راه به این شهر مقدس آمده‌اید، به شهر و دیار خود که بازگشتید به همه برسانید که دیگر به روحانیت اجازه ذکر مصیبت برای رئیس مذهب هم نمی‌دهند...».

که بار دیگر صدای صلوات رشته سخن را از کفش ربود. او که می‌دید به هیچ

وجه نمی تواند سخن بگوید و اوضاع وخیم تر از آن است که فکر می کرد فوراً سر و ته مطلب را هم آورد و از منبر پایین آمد و رفت کنار آیت الله گلپایگانی نشست. اما در همین لحظه صدها کماندوی گارد با دستور سرهنگ مولوی به مردم و روحانیون حمله ور شدند و به قصد کُشت، آنان را به سُبُعیت و درندگی هر چه تمام تر می زدند، حمله دژخیمان با شدت هر چه تمام تر تا پاسی از شب ادامه داشت، در حین زد و خورد، بستگان آیت الله گلپایگانی و عده ای از طلاب خرم آبادی و دیگران، معظم له و آقای انصاری را به اتاق دُوم سمت شرقی مدرس بردند. کماندوها - که از منبرهای آقای انصاری در صبح و عصر در مدرسه حجتیه و فیضیه سخت عصبانی بودند و قصد کشتن او را داشتند - که متوجه شدند آیت الله گلپایگانی و آقای انصاری در آن اتاق هستند به آن جا حمله بردند و در و پنجره اتاق را درهم شکستند و خُرد کردند و به دنبال آن وارد اتاق شدند و با محافظین - که شمارشان بیش از پنجاه نفر - بود به زد و خورد پرداختند.

پس از خروج آیت الله گلپایگانی و مردم و روحانیون از مدرسه فیضیه، آقای انصاری هم از طریق رودخانه متواری شد و تا مدت ۴۰ روز مخفیانه زندگی می کرد.

بناهای خیریه

مرحوم انصاری همت والایی در تشویق مردم به ایجاد بناهای خیریه داشت از نمونه های مشهود آن در قم، تعمیر مسجد امام حسن عسکری و مسجد جامع می باشد. او هر شب در مسجد امام به منبر می رفت و مردم را برای آبادی مسجد تشویق می کرد. پس از چند شب، به آجرپزها دستور داد تا هر شب چند ماشین آجر و قزافی و نظامی در مدخل ورودی مسجد بریزند و در منبر گفت: هر کس وارد مسجد می شود یک دانه آجر با خود بیاورد و به این ترتیب شبی چند ماشین مصالح ساختمانی وارد مسجد می شد.

یکی از محلات قم به نام کوچه حاج زینل، بدون مسجد بود. ایشان در منبر

پرسید: این را چه نام است؟ گفتند: کوچه حاج زینل. ایشان پسران آن مرحوم را تشویق کرد و آنان مسجدی بزرگ ساختند که اکنون هم بر پا است.

نیز وی، زمانی در ماه مبارک رمضان در مسجد ارک تهران منبر می‌رفت. کثرت جمعیت شرکت کننده به حدی بود که مسجد با تمام بزرگی اش کوچک می‌نمود. او در منبر گفت: این درست نیست که خانه خدا (مسجد ارک) کوچک باشد و خانه دولت - اداره رادیو - بزرگ باشد و با پرورش و پیگیری این موضوع و مکاتبات با نخست‌وزیری، موفق شد تا بخشی از حیاط اداره رادیو و تبلیغات را داخل مسجد ارک کند.

مبارزه با فساد

مرحوم حجة الاسلام انصاری، در مبارزه با فساد و منکرات بسیار می‌کوشید و هر جا قدم می‌نهاد در اولین مرحله به تبلیغ علیه مظاهر گناه برمی‌خاست. و با تشویق مردم این مراکز را از بین می‌برد و یا بعضاً به مراکز فرهنگی تبدیل می‌کرد. داستانی را در این باره می‌آوریم:

در زمان متفقین (۱۳۲۱ ش) چند باب مغازه مشروب‌فروشی، در خیابان حضرتی باز شده و اشاعه فساد می‌کردند. از طرفی هم بارندگی بسیار کم و خشکسالی سختی شد و اغلب زراعات مردم قم بی آب ماند. مردم دو قریه محلات و نیماورد به پشتیبانی قدرت نخست وزیر وقت - صدرالاشرف محلاتی - عهدنامه هزار ساله قم را نادیده انگاشته و آب رودخانه را به روی مردم قم بستند. فریاد مردم به گوش دولت - که نخست وزیرش مالک آن قرا بود - نرسید. زارعین به ستوه آمدند و ماشین‌هایی تهیه کردند و با چوب و چماق و تفنگ بر آن شدند تا به محلات رفته و سدها را بشکنند و آب را به اطراف قم جاری کنند، بیم فتنه‌ای بزرگ و کشتاری بسیار می‌رفت. آقای انصاری در آن زمان بر فراز منبر، به آیات مبارکه سوره واقعه:

﴿ارایتما ما تَحْرُثُونَ﴾ * أأنتم تزرعونهام نحن الزارعون * افرأیتما الماء الذی

تشریون * أنتم انزلموه من المزن ام نحن المنزلون * لو نشاء جعلناه اجاجاً فلولاً
تشکرون * استناد کرده و پس از شرح و تفسیر آنها فرمودند:

مردم چرا جماعت‌ها را به هم می‌زنید اگر می‌خواهید انقلاب کنید که نتیجه
بگیرید پس بریزید شراب فروشی‌ها را به هم بزنید که در این شهر دینی و مذهبی
علیه قرآن و مقدسات مذهبی اشاعه منکرات نکنند. شما در این مغازه‌ها را ببینید
من از آسمان به شما آب می‌دهم جنگ کردن لازم نیست.

صبح روز بعد جوانان و روحانیان و مردم همه جمع شدند و با دامن‌های پر از
سنگ و چوب به طرف مشروب فروشی‌ها روان شده، زدند و شکستند و سوختند و
از آنجا به طرف شهر نورفته و عمده فروشی مسکرات و خانه‌های فواحش را به
آتش کشیدند، شگفت آنکه در کنار مغازه‌های مشروب فروشی، یک دکان نجاری و
یک مغازه لباس فروشی بود و با اینکه شعله‌های فروزان مشروبات الکلی به آسمان
می‌رفت اما به قدرت الهی به آن دو مغازه زیانی نیامد عصر روز بعد ابرهائی در
آسمان پدیدار شد و باران شدید بارید که در رودخانه سیل جاری شد و زراعات و
باغات مشروب گردید.

انتقاد از حکام جور

او همواره بر فراز منبر، از اوضاع بد اجتماع و اقتصاد و فرهنگ مملکت و
کارهای دولت انتقاد می‌کرد و حقایق را می‌گفت از این رو چندین بار به کلانتری
احضار شد و پرونده برایش ساختند.

از جمله در یکی از سالها، در ماه مبارک رمضان در مسجد اراک تهران منبر
می‌رفت در شب نوزدهم ماه که شب قدر بود وزرای وقت در کاخ گلستان مقابل
مسجد مجلس شب نشینی و زیبای اندام تشکیل داده بودند در آن شب، اشرف
پهلوی جایزه ۲۰۰ هزار تومانی را از آن خود کرد روز بعد که مرحوم انصاری با خبر
شد از شدت خشم چشمانش سرخ و رنگش بر افروخته شد و به منبر رفت و

دودمان کثیف پهلوی را به باد انتقاد گرفت و گفت:

یک مشت فاحشه بی‌بند بار از جان این ملت مسلمان چه می‌خواهند؟ شب قدر شب ضربت خوردن امیرالمؤمنین رجال دولت مشغول عیش و نوش و بد مستی‌اند؟ و تا پایان منبر با حرارتی هر چه تمام‌تر، در حالی که صدایش علاوه بر مسجد، به تمام خیابان‌های اطراف میرسید و جمعیت زیادی در مسجد و اطرافش اجتماع کرده بودند، این گونه سخن گفت. مجلس که تمام شد، پلیس انصاری را بازداشت کرده و به شهربانی برد. که با اقدامات آیت‌الله میرسید محمد بهبهانی، آزاد گردید.

تألیفات

از آن مرحوم، یازده دفتر پر برگ در تنظیم احادیث و آیات و روایات و اشعار باقی مانده، که یکی از آنها تفسیر سوره والعصر - به طور کامل - می‌باشد.

وفات

سرانجام آن خطیب شهیر عالم اسلام، پس از عمری موعظت و ارشاد و پس از یک دوره بیماری در تاریخ چهارشنبه ۲۷ / مرداد / ۱۳۵۰ ش (۲۶ جمادی الاول ۱۳۹۱ ق) در سن ۷۰ سالگی بدرود حیات گفت. پیکر پاکش، صبح روز پنجشنبه ۲۸ مرداد از مسجد رفعت به سوی حرم مطهر حضرت معصومه علیها السلام، با حضور یکپارچه علما و روحانیون و قاطبه اصناف و اهالی تشیع و پس از نماز آیت‌الله نجفی مرعشی بر آن، در مقابر اشعریین - قبرستان شیخان - رو به روی مرقد جناب زکریا بن آدم اشعری به خاک سپرده و مراسم متعددی از سوی مراجع و بزرگان برای ایشان برگزار شد.

به هنگام تشییع جنازه‌اش، بازار قصد تعطیلی داشت امام چون روز ۲۸ مرداد بود، شهربانی قم با اعزام پلیس به بازار و تهدید بازاریان، آنان را مجبور به باز کردن مغازه‌ها و چراغانی کردند.

همچنین تشییع جنازه آن مرحوم، باعث شد تا مراسم جشن و رژه ۲۸ مرداد بر هم زده شود. و روز بعد برخی از متصدیان تشییع را به ساواک و شهربانی احضار و تحت بازجویی قرار دادند.

❦ منابع

۱ - آثار الحجة ۱۴۴/۲.

۲ - آینه دانشوران ۳۳۱.

۳ - دیوان اشعار انصاری ۱۳۸.

سید مرتضی برقعی قمی «واعظ»

(۱۳۳۲ - ۱۴۰۸ ق)

حاج سید مرتضی فرزند سید عیسیٰ برقعی قمی، ملقب به «صدرالواعظین» و معروف به «حاج آقا مرتضی واعظ» از مشاهیر خطبا و فضیلاي معاصر بود.

وی در سال ۱۳۳۲ ق در قم به دنیا آمد.

او مقدمات را نزد شیخ ابوالحسن فقیهی قمی و میرزا محمد علی ادیب تهرانی آموخت. سطح را خدمت آیات:

میرزا ابوالفضل زاهدی قمی، سید علی اکبر برقعی «کاشف» و سید شهاب الدین مرعشی به پایان رساند. دروس خارج را از محضر آیات: شیخ محمد علی حائری قمی، سید محمد حجت کوهکمری، سید محمد تقی خوانساری، سید صدرالدین صدر و سید حسین طباطبائی بروجردی و معقول را از محضر اساتیدی چون: شیخ

محمّد مهدی مازندرانی «امیرکلائی»، میرزا خلیل کمره‌ای و سید روح‌الله خمینی استفاده نمود. سپس به وعظ و ارشاد پرداخت و از معارف سخنوران گردید.

از آثار او

- ۱ - اسرار الصلاة.
  - ۲ - تفسیر سوره‌های: یس، النجم، الضحی و المعوذتین.
  - ۳ - صحيفة الأبرار.
  - ۴ - گنجینه اسرار.
  - ۵ - مخزن المصائب.
  - ۶ - معدن الأبرار.
- برقعی واعظ سرانجام در روز سه‌شنبه ۲۳ / ربیع‌الثانی / ۱۴۰۸ ق مطابق با ۲۴ / آذر / ۱۳۶۶ ش در اثر تصادف در سن ۷۶ سالگی در قم درگذشت. پیکرش روز چهارشنبه تشییع و در قبرستان باغ بهشت - مقبره خاندان برقعی - به خاک سپرده شد.

منابع

- ۱ - آثار الحجة ۱۴۵/۲.
- ۲ - آینه دانشوران ۴۰۲.
- ۳ - رجال قم ۱۵۸.
- ۴ - گنجینه دانشمندان ۳۴۴/۲.

سید مرتضی پسندیده خمینی

(۱۳۱۳-۱۴۱۷ ق)

سید مرتضی فرزند علامه سید مصطفی، نوه سید احمد موسوی هندی و بزرگترین برادر آیت‌الله سید روح‌الله خمینی.

زندگینامه زیر اقتباسی از کتاب خاطرات آیت‌الله پسندیده، فصل چهارم که از زبان

خود ایشان تحریر شده تقدیم می‌کنیم:

ولادت

من در سال ۱۳۱۳ ق در خمین و در همین عمارتی که اکنون نیز موجود است متولد شدم. پیش از من، خواهر بزرگمان (همسر آقاجفیان) در سال ۱۳۰۵ ق، و یکی دیگر از خواهرانمان در سال ۱۳۱۲ ق متولد شده بودند. بعد از من، آقا نورالدین هندی در سال ۱۳۱۵ ق، همشیره دیگرمان در سال ۱۳۱۸، و بالاخره «امام» در جمادی الثانی ۱۳۲۰ ق متولد شدند.

تحصیلات

بعد از مجازات قاتل پدرمان که در میدان بهارستان تهران صورت گرفت، ما به خمین برگشتیم. آن موقع من ۱۰ ساله و برادرم آقا نورالدین ۸ ساله بود. در خمین مشغول درس خواندن شدیم. قبلاً در مکتب‌خانه «ملا ابوالقاسم» درس می‌خواندیم، و بعد «میرزا محمود افتخارالعلما» را به عنوان معلم سر خانه آوردیم که روزها به ما درس می‌داد، البته سوادش خیلی زیاد نبود.

افتخارالعلما، سالی یک مرتبه برای گرفتن مقرری و مستمری از دربار به اصفهان می‌رفت، و در غیاب او مادرش به ما درس می‌داد. (سواد مادرش از او بیشتر بود). من نزد مادرش، هیئت، نجوم و حساب می‌خواندم. ما به مادرش «آخوند» و به افتخارالعلما، «آقا میرزا» می‌گفتم. کلاس ما گاهی در اتاق برج و گاهی اتاق وسطیِ برج و گاهی هم در راهرو (که الان یکی از راهروها باقی مانده) تشکیل

می‌شد. بعد از اینکه درس تمام شد، در سال ۱۳۲۷ ق به اتفاق سید نورالدین و افتخارالعلماء برای ادامه تحصیل به اصفهان رفتیم.

«آقا نجفی»، شوهر خواهر بزرگ ما نیز در اصفهان بود، و در «مدرسه ملاعبدالله» درس می‌خواند. ما هم آنجا رفته و در مدرسه، آقا میرزا رضا (دامادمان) را صدا زدیم و او آمد و دو حجره برای ما در همان مدرسه گرفت. مدرسه «ملاعبدالله» آباد نبود و ۲ یا ۳ تا طلبه بیشتر نداشت.

دو طبیب هم در آنجا طبابت می‌کردند که یکی «میرزا علی پوده‌ای» بود، و دیگری «سید علی». هیچ کدام از این دو نفر تحصیلات دکتری نداشتند. اما مریض زیاد داشتند. آن وقتها در اصفهان یک مریضخانه‌ای به نام «مرسلین» توسط آمریکاییها ساخته شده بود، و مردم را دعوت می‌کردند که مسیحی بشوند. عده زیادی هم دروغی رفته و مسیحی شده بودند. از جمله: میرزا علی پوده‌ای، وی با ما دوست بود و سالی یک ناهار هم در منزلش به ما می‌داد (ناهار تاس کباب می‌داد) میرزا علی رفت و مسیحی شد. وی پس از غسل تعمید، اسمش را هم به «لوغا» تغییر داد. تعداد مسلمانان مسیحی شده که زیاد شد، از آمریکا و انگلیس دعوت کرده و جشن گرفتند. در این جشن، یکی از آنها که مسیحی شده بود و اهل فن و بیان نیز بود، پشت تریبون رفت و صدا زد: «یک صلوات بلند بفرستید». به او گفتند: «بس است، لازم نیست سخنرانی کنی».

بعد از مدتی ما برای زیارت به نجف رفتیم. «میرزا علی لوغا» هم برای زیارت به نجف آمد. سوادِ هم نداشت و خیلی هم غلط حرف می‌زد. کلمات عربی را نمی‌توانست بگوید. در بین راه از کرمانشاه رد شدیم، میرزا علی لوغا با خود تریاک و پول داشت که در بسته‌ای آنها را پنهان کرده بود. در گمرک همه را تفتیش کردند، تریاک را از او گرفته و گفتند: «جریمه دارد»، او گفت: «من جریمه تریاک را هم کنار آن گذاشته‌ام». (منظور، پول کنار تریاکها بود) تریاکها و پول را از وی گرفته و آزادش کردند. ماشینی که از آنجا به نجف می‌رفت، اتوبوس بدون صندلی بود و کف آن

فرش پهن کرده بودند.

به ما گفتند: «این ماشین قاچاق است و بایستی به کرمانشاه برگشته با گمرک آنجا تسویه حساب کند»، ما هم به کرمانشاه برگشتیم.

در مسیر کرمانشاه همیشه یک نفر حقه‌باز بود که تا ماشین می‌دید، خودش را به غش می‌زد و کنار جاره می‌افتاد و وقتی ماشین می‌ایستاد می‌گفت: «من پایم زخم شده» و یک تومان یا دو تومان می‌گرفت. با ما هم این عمل را کرد، خودش را به ماشین زد، ماشین هم ایستاد و یک تومان به او داد.

بعد به گمرک رفتیم، مسئول آنجا «ظلی» نام داشت که گویا پسر «ظل السلطان» بود. بعد از تسویه حساب اجازه داد برویم. راننده ما هندی بود او هم گمرک می‌داد، بعد رفتیم به نجف و کربلا و میرزا علی هم که با طناً مسلمان بود، زیارت کرد.

در حوزه اصفهان

رفتن ما به عتبات بعد از سال ۱۳۳۰ ق بود. من مجموعاً در اصفهان ۷ یا ۸ سال بودم. در آنجا درس شرایع را نزد دامادمان حاج رضای نجفی و درس «مطوّل» و «صرف» را نزد «میرزا علی یزدی» که از اساتید بسیار بسیار عجیب بود خواندم. میرزا علی یزدی به قدری قدرت حافظه داشت که از حد خارج بود. بعد درس را نزد «سید مهدی» خواندم که برادر ایشان «اسلام باقر» مرجع تقلید بود. سید مهدی روی صندلی می‌نشست و درس می‌گفت. نزد شخص دیگری نیز درس خواندم که اسمش یادم نیست. در مدرسه «جده کوچک» هم نزد کس دیگر درس می‌خواندم، که وقتی درس می‌گفت دراز می‌کشید و می‌خوابید.

بعد از اتمام این درسها نزد «حاج صادق خاتون آبادی» که اعلم علما بود رفتم. در اصفهان آن موقع دوتا عالم بزرگ بود، که یکی از آنها همین حاج صادق بود. ایشان دو برادر هم به نامهای «حاج آقا مرتضی» و «حاج آقا ابوالفضل» داشت، که در «مسجد ملا عبدالعلی» درس می‌گفتند. خود حاج صادق در «مدرسه جده بزرگ»

تدریس می‌کرد. روبروی در مدرسه جدّه بزرگ، حیاطی بود که در آنجا درس می‌خواندیم. ایشان درس خارج را به خوبی می‌گفت. علاوه بر آن بسیار مؤدب بود، به حدی که بعد از درس دادن، نمی‌گفت که فهمیدید یا نه؟ بلکه می‌گفت: «خوب درس دادم یا نه؟ و هر کس متوجه نشده دو باره درس بدهم».

مدت مدیدی هم به درس «حاج میرزا رحیم ارباب» می‌رفتیم، ایشان کلاه پوستی به سر داشت و فقط موقع نماز معمم می‌شد. وی برادری به نام «میرزا عبدالعلی دهکردی» داشت که توسط حکومت اصفهان (که یکی از بختاریها بود و ما با بچه او درس می‌خواندیم) فلک شد و کتک زیادی خورد. نزد میرزا رحیم ارباب، حساب و منطق می‌خواندیم.

در اصفهان و در کلاس منطق «میرزا رحیم» یک همکلاسی داشتیم به نام «سید جعفر» که گم شد. وی در یزد «بهایی» شده بود، ولی با لباس روحانیت به گلپایگان آمد و بهایی بودن را انکار کرد. در مسجد گلپایگان نماز جماعت برقرار کرده، و نمازش از همه مفصل‌تر بود. پشت سر او به قدری جمعیت نماز می‌خواند که بیرون مسجد هم پر می‌شد. علما می‌گفتند: «مردم این بهایی است، مسلمان نیست، پشت سرش نماز نخوانید». ولی مردم باور نمی‌کردند. بعد معلوم شد بهایی است و در حمام لنگ به سرش کشیدند و او به «سلطان آباد» (اراک کنون) فرار کرد. در اراک از طرف حکومت، محضر دفتر اسناد رسمی به او دادند.

پس از پایان درس در اصفهان، وقتی به خمین برگشتیم از من هم دعوت شد که به سلطان آباد بروم و محضر شرع (رسیدگی به دعاوی) برای رسیدگی به قتل و ... باز کنم که من قبول نکردم. شریعتمدار (پسر دوم آقای نجفی) در اصفهان محضر شرع داشت. وی از نظر علمی زیاد وارد نبود ولی در دستگاهش یک عالم متبحری حضور داشت. آن عالم، محاکمه می‌کرد و شریعتمدار بر حسب دستور وی حد و تعزیر می‌داد. عالم به دلیل داشتن تبحر در علم و دانش، دستور قتل مجرمان را

صادر می‌کرد. این رویه قضایی آن روز بود تا اینکه با تصویب قانون اساسی، محاکم تشکیل شدند و این محاکم شامل چند محکمه بود: صلحیه، ابتدایی، استیناف و تمیز. بگذریم، به ادامه شرح ماجرای سفر عتبات بپردازیم.

سفر به عتبات عالیات

بعد از اینکه اجازه مسافرت در کرمانشاه توسط رئیس گمرک (ظلی) به ما داده شد، توسط همان اتوبوس که راننده و شاگرد راننده هندی داشت و فارسی خوب نمی‌توانستند صحبت کنند، به «خانقین» و از آنجا هم به عتبات رفتیم.

یادم می‌آید بعد از ورود به کربلا، «ضیاءالدین عراقی» که از مجتهدین بزرگ عتبات بودند، به دیدن ما آمدند و ما با ایشان روابط زیادی پیدا کردیم. یکی دیگر از علمای نجف هم بود (اسمش یادم نمی‌آید) که پشت سرش نماز می‌خواندیم، با او هم روابط زیادی داشتیم. پسر ایشان هم در شمیران امام جماعت بود که نه اسم پسرش یادم است و نه اسم خودش. از اعراب بود، عربی صحبت می‌کرد و در فقه جامعیت کامل داشت.

در بین راه عتبات، همشیره بزرگ ما مریض شد که ایشان را به بیمارستان بغداد بردیم، و در آنجا جهت معالجه بستری شد. یک بار که از نجف می‌خواستم به ملاقات ایشان بروم، سوار وسیله نقلیه شدم و به کنار شط رفتم، از آنجا تا بغداد هم با قایق رفتم. در بین راه آبی معلوم شد که قایقران «سُنی» است و او هم فهمید که من «شیعه» هستم. به زبان عربی از من موضوع خلفای راشدین را پرسید؟ من گفتم: «عربی نمی‌دانم»، هر چه گفت، گفتم: «نمی‌دانم»، گفت: «چطور است الان ترا در دریا غرق کنم؟» گفتم: «نفهمیدم»، گفت: «به من پول می‌دهی؟» یک پول عربی بود ۹ برابر پول ما، من آن را به او دادم قایقران به همان قانع شد و ما را به بیمارستان برد. بعد همشیره ما در بیمارستان ناراحت بود. در بیمارستان ماندیم تا ایشان مرخص شد و ما به ایران برگشتیم، مسافرت ما در نجف و کربلا زیاد نبود.

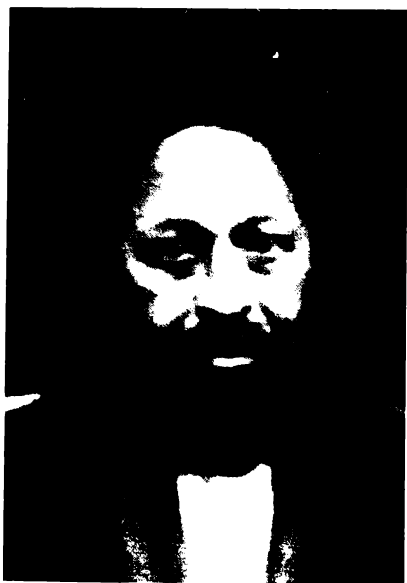
در مقدمه كتاب «الرسائل الفقهية» صفحه ۴۷، از شهيد سيد حسن مدرس به قلم شيخ ابوالفضل شكوري آمده است: آقاى پسندیده چند سالى از شاگردان مرحوم مدرس در تهران بود.

درگذشت

سرانجام در پى بيمارى به سن ۱۰۴ سالگى در شميران تهران (حسينيه جماران) به تاريخ سه شنبه ۳۰ / جمادى الثانى / ۱۴۱۷ ق مطابق با ۲۲ / آبان / ۱۳۷۵ ش درگذشت. پيكرش به قم حمل و پس از تشييع خوبى در حرم حضرت معصومه عليها السلام به خاك سپرده شد.

سيد مرتضى جزائرى «علم الهدى»

(۱۳۹۳ - ق)

سيد مرتضى فرزند علامه سيد محمد رضا «قدسى» نوه سيد محمود جزائرى شوشترى ملقب به (علم الهدى) اهوازى، از نوادگان محدث گرانقدر سيد نعمت الله جزائرى و از علمائى نامى و برجسته خطه خوزستان بود. تولدش در شوشتر اتفاق افتاد.

پس از طى دوره مقدمات، سطوح را از محضر آيات: سيد بزرگ آل طيب (پدر آيت الله سيد محمد حسن آل طيب)، سيد نورى جزائرى، و سيد

ابوالقاسم امامزاده (پدر سيد مصطفى امامزاده) به انجام رسانيد، و در حدود سن

۲۰ سالگی همراه با برادر خود سید جعفر به نجف اشرف عزیمت نمودند، و مجدداً سطح کفایه را در محضر آیت الله میرزا ابوالحسن مشکینی تلمذ کرد، سپس دروس خارج فقه و اصول را از محضر آیات: میرزا محمد حسین نائینی، شیخ علی اکبر خوانساری، شیخ ضیاءالدین عراقی، شیخ محمد حسین غروی اصفهانی، و سید ابوالحسن اصفهانی و رجال و درایه را از درس سید ابوتراب خوانساری استفاده نمود.

پس از انجام تحصیلات به ملازمت و مصاحبت بزرگانی چون حضرات آیات: سید ابوالحسن اصفهانی، شیخ محمد کاظم شیرازی، شیخ موسی خوانساری، و شیخ محمد رضا آل یاسین در آمد و همواره با آنان بحث و جدل و از دانش سرشارشان استفاده می نمود، و جزو اصحاب دفتر استفتای آیت الله اصفهانی درآمد، و در ضمن به تدریس سطوح و تربیت شاگردان پرداخت که از جمله آنان:

۱ - سید محمد رضا یزدی

۲ - شیخ محمد رضا معصومی بروجردی

۳ - استاد سید جعفر شهیدی بروجردی

و اما آثاری که از رشحات قلمی این فقیه بزرگ به رشته تحریر درآمده، و هم اکنون در اختیار وارث نمی باشد عبارتند از:

۱ - تقریرات مشکینی.

۲ - تقریرات عراقی.

۳ - تقریرات اصفهانی (سید ابوالحسن).

۴ - رجال و حدیث (شاید تقریرات خوانساری باشد).

۵ - دفتری در علوم غریبه.

مترجم له در حدود سال ۱۳۶۷ ق نجف را برای همیشه ترک نمود و به ایران بازگشت و رحل اقامت خود را در اهواز افکند، و مجدداً فعالیت علمی و اجتماعی خود را آغاز نمود.

به همین خاطر در «مسجد مرعشی» خیابان حافظ به اقامه جماعت و تدریس و پرورش طلاب علوم دینی همت گماشت، و در ایام ماه مبارک رمضان در مسجد مذکور به وعظ و ارشاد مردم می پرداخت، و در سایر اسفار خود این فریضه الهی و ابحات علمی را رها ننمود، وی در میان سایر مردم و معاصرین خود به زهد، ورع، و تقوی معروف و مشهور بود.

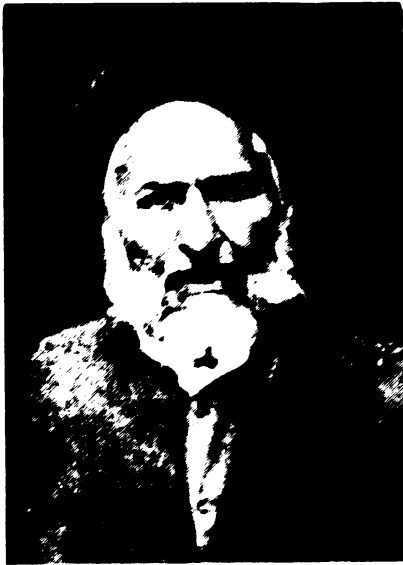

سید مرتضی علم الهدی جزائری (و فرزندش) سید مصطفی علم الهدی

مترجم له داماد علامه بزرگ سید محمد جواد جزائری از علمای خرم آباد بود، و فرزندان برومندی از وی به یادگار مانند که عبارتند از آقایان:

- ۱- آیت الله سید مصطفی علم الهدی متولد سال ۱۳۵۲ ق در شوشتر، و در سن ۳ سالگی همراه پدر به نجف اشرف رفت و پس از طی مقدمات، سطوح را نزد آیات: میرزا حسن یزدی، شیخ مجتبی لنگرانی، و سید محمد جعفر مروج جزائری تلمذ کرد. و خارج را از محضر آیات: میرزا حسن یزدی، و سید ابوالقاسم خوئی استفاده نمود و به ایران مهاجرت و در قم سکونت اختیار کرد، و از محضر آیات: سید حسین طباطبائی بروجردی، سید محمد داماد، سید کاظم شریعتمداری و

سید روح الله خمینی بهره‌مند گردید. وی دارای آثاری در فقه و اصول و از مدرسین حوزه علمیه می‌باشد.

سید محمد حسد جزائری حیره‌آردی

سید محمد جزائری

۲ - سید نورالدین

۳ - سید محمود

۴ - سید محمد

۵ - سید علی

۶ - سید کاظم

۷ - سید حسین

۸ - سید حمید (حسن) و هفت دختر.

سرانجام در روز یکشنبه ۱۸ / ربیع اول / ۱۳۹۳ ق در اثر سکته قلبی در اهواز درگذشت، جسدش روز دوشنبه در قم تشییع و پس از دای نماز میت توسط آیت الله تبریزی در صحن حضرت معصومه علیها السلام به خاک سپرده شد.

شیخ مرتضی چهرقانی

(۱۲۹۳ - ۱۳۸۱ ق)

شیخ مرتضی فرزند علامه شیخ علی و نواده ملا ابراهیم چهرقانی طسوجی، به سال ۱۲۹۳ ق در قریه (چهرقان) از توابع بخش طسوج شهر شبستر دیده به جهان گشود.

ایشان در سال ۱۳۱۹ ق وارد نجف اشرف گردید و معقول را از محضر شیخ محمد باقر اصطهباناتی و اخلاق را از شیخ رضا تبریزی تلمذ نمود، و در سال ۱۳۳۲ ق به تبریز بازگشت.

آثار قلمی ایشان عبارتند از:

- ۱ - تقریرات شیخ الشریعه (در چند دفتر شامل: فقه و اصول و رجال است).
  - ۲ - حاشیه علی الرسائل.
  - ۳ - کتابی درباره امام زمان (عج).
- سایر احوالات ایشان را از زبان دو فرزند روحانی اش که بازگو کردند، می شنویم: شرح حال آیت الله شیخ مرتضی چهرقانی از زبان بزرگترین فرزندش شیخ عبدالحسین غروی، که در مجله حوزه درج شده است:

حوزه: خلاصه ای از زندگی تحصیلی علمی مرحوم والدتان را بیان کنید؟

استاد: ایشان پس از مقداری تحصیل و فراگیری علوم حوزوی در تبریز، به نجف اشرف مشرف می شود و در آن جا از محضر بزرگانی همچون: مرحوم سید (محمد کاظم طباطبائی) یزدی (صاحب عروة الوثقی)، مرحوم شریعت اصفهانی، آخوند (ملا محمد کاظم) خراسانی و.... بهره می برد و مورد لطف و توجه آن بزرگان قرار می گیرد. اجازات و تقریرات خوبی از آنان داشت. یک وقتی مرحوم آیت الله مرعشی نجفی به من می گفت: «مرحوم پدر شما، نوشته ها و تقریرات خوبی داشتند».

مرحوم شریعت اصفهانی، مرد جامعی بوده است و مرحوم ابوی، کتاب و یادگارهایی از آن بزرگوار داشت. از جمله: کتابی درباره امام زمان «عج»، این کتاب، پاسخی بود به فردی به نام آلوسی که پرسیده بود: «راجع به ولی عصر، چه دلیلی دارید؟»...

دومین فرزند ایشان جناب آقای شیخ محمد حسین انزابی نماینده سابق مجلس شورای اسلامی و واعظ بلند مرتبه در آذربایجان.

شرح مختصر زندگی والدشان آیت الله شیخ مرتضی را اینگونه نوشته اند: معظم له در سال ۱۲۹۳ ق در قریه چهرگان از محال انزاب آذربایجان شرقی متولد شده، پدرش مرحوم میرزا علی چهرگانی از علمای خدمتگزار همان قریه بوده است. طبق یادداشتی که از والد ماجد رحمه الله به ما رسیده، تا دوازده نفر پدرانیشان از علمای نجف دیده بوده اند، اما به مناسبت علاقه ای که به محل تولد و نشو و نمایشان داشته اند از نجف اشرف به همان قریه برگشته اند، و مشغول تعلیم و ارشاد شده اند. این است که اهالی آن قراء بیش از سایر مناطق آشنائی با مبانی اسلامی داشته اند. والد ماجد پس از گذراندن دوره کودکی در همان قریه از والدش مدتی تلمذ کرده و بعداً به بلده خوی برای ادامه تحصیل رفته و پس از پنج سال اقامت در آن شهر به تبریز رفته، و از اساتید بزرگ آن زمان مانند: مرحوم آیت الله سید ابوالحسن انگجی و میرزا حسن مجتهد تلمذ و پس از اتمام دروس سطح به نجف مهاجرت کرده است. نوزده سال در نجف اقامت داشته و در فقه و اصول به مراتب والائی رسیده است، و فعلاً نوشته هایش در نجف که تقریر درسهای شریعت اصفهانی است موجود است و از خداوند متعال توفیق می خواهم اقدام به چاپ آنها بنمایم.

بالاخره پس از تکمیل دروس خارج و اخذ مدارک اجتهاد از اساتید مبرز حوزه نجف به تبریز مراجعت کرده، و تا آخر عمر در تبریز به تدریس طلاب علوم دینی و ارشاد و موعظه اشتغال داشته است، و الحق زهد و روحانیت را تا آخر عمر مراعات می کرد. در سال ۱۳۸۱ ه ق در سن ۸۸ سالگی در تبریز در خانه محقری از دنیا رحلت نمود.

سومین فرزند ایشان آقای غلامعلی انزابی که به تجارت اشتغال دارد. ایشان در روز پنجشنبه ۱۲ / رجب / ۱۳۸۱ ق مطابق با ۳۰ / آذر / ۱۳۴۰ ش در تبریز درگذشت، و جسدش به قم انتقال داده و در وادی السلام به خاک سپرده شدند.

❦ منابع

- ۱ - الاجازة الكبيرة ۲۲۳.
- ۲ - المسلسلات فی الاجازات ۲/۲۳۰.
- ۳ - المفصل فی تراجم الاعلام (الاشکوری - مخطوط).
- ۴ - مجلة حوزه.
- ۵ - مشایخ العلامة الشیخ محمد علی الاردوباری (خطی).

شیخ مرتضی حائری یزدی

(۱۳۳۴ - ۱۴۰۶ ق)

زندگینامه زیر اقتباسی است از کتاب آیت الله مؤسس، که بقلم دانشمند محترم

آقای کریمی جهرمی به رشته تحریر درآورده، و نظر به اینکه اندکی مفصل است بخشهایی را حذف و اضافه نموده، تقدیم می‌گردد:

آیت الله حاج شیخ مرتضی معروف به آقا مرتضی حائری، خلف صالح و فرزند راستین و وارث مزایای اخلاقی و خصوصیات و صفات مرحوم آیت الله مؤسس حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی است.

آن بزرگوار در چهاردهم / ذی

الحجة الحرام / ۱۳۳۴ قمری در شهر (اراک) دیده به جهان گشودند، و طبق آنچه نقل شده که آیت الله مؤسس سنه ۱۳۳۲ قمری به اراک آمده و تأسیس حوزه علمیه را کرده‌اند، آقای حاج آقا مرتضی در دومین سال تأسیس حوزه علمیه اراک، پا به دنیا نهاده‌اند.

و چون حاج شیخ عبدالکریم در سنه ۱۳۴۰ ق به قم آمده و بالمآل تصمیم می‌گیرند که در این شهر مقدس بمانند، در نتیجه آقای حاج آقا مرتضی تا شش سالگی در اراک بوده‌اند و در این سنین به قم آمده‌اند.

اساتید معظم له

اساتید آن بزرگوار در خارج عبارتند از آیات از دست رفته:

- ۱ - پدر بزرگوارشان حاج شیخ عبدالکریم حائری.
  - ۲ - سید محمد حجت کوهکمری (ابو زوجه مترجم له).
  - ۳ - حاج سید محمد تقی خوانساری.
  - ۴ - سید حسین طباطبائی بروجردی.
  - ۵ - سید محمد داماد یزدی.
- اساتید دوره‌های سطح و ادبیات
- ۶ - سید محمد رضا موسوی گلپایگانی، که آقای حائری دوم، رسائل را در خدمت معظم له خوانده‌اند.
  - مرحوم گلپایگانی می‌فرمودند:
  - حاج شیخ به من فرمودند: فرائد را برای ایشان درس بگو، و به او اجازه بده که حرف بزند و مطلبی که به ذهنش می‌آید بگوید.
  - ۷ - سید شهاب‌الدین مرعشی نجفی (در سطح).
  - ۸ - سید حسین کوچه حرمی (در لمعه).
  - ۹ - شیخ علی اصغر صالحی کرمانی (در سطح).

- ۱۰ - میرزا محمد علی ادیب تهرانی (در ادبیات).
- ۱۱ - شیخ ابوالقاسم نحوی (در ادبیات).
- ۱۲ - شیخ علی خوانساری متفقهی (شرح نظام).

گوشه‌هایی از اخلاق معظم‌له

مرحوم آیت‌الله حائری - حاج شیخ مرتضی - فرزند برومند و خلف صالح آیت‌الله مؤسس، علمیت و محامد اخلاق و مکرمتهای انسانی و زهد و اعراض از دنیا و دوری از تشریفات و تبلیغات و نادیده گرفتن دنیا را، از آن مرد بزرگ و عالیقدر به ارث برده بودند. بنده که از کودکی با علما و بزرگان محشور بوده‌ام و عده زیادی از علما را در رده بالای روحانیت و در سایر

مراحل دیده‌ام، همچون ایشان با آن خصوصیات اخلاقی ندیده و یا کمتر دیده‌ام. مرید بازی و ظاهر سازی و خلاف اعتقاد گوئی و تعریف و تملق، در قاموس زندگی ایشان نبود. در کیفیت پوشش و لباسشان سادگی و بساطت و رهائی از قیود ظاهری به خوبی مشهود و محسوس بود، و سزااست که در باره ایشان گفته شود:

بأبه اقتدی عدي في الكرم و من يشابه أبه فما ظلم

جماعت ایشان از دیر زمان از اولین جماعت‌های شهرستان مذهبی قم به شمار میرفت (و همواره خواص به جماعت ایشان حضور می‌یافتند)، و خلاصه کماً و کیفاً از جماعت‌های طراز اول بود با همه این مطالب، ایشان از تشریفات و تبلیغات به دور بودند. درس ایشان از دروس تحقیقی حوزه به شمار می‌رفت و حقا درس و تحقیقات

معظم‌له قابل استفاده بود و تحقیق و نظر در این درس بر منقولات و ذکر مطالب دیگران ترجیح داشت، و عده‌ای از طلاب مجهز و مستعد در آن شرکت داشتند، و در این اواخر «خیارات» را مباحثه می‌فرمودند که مع الاسف ناتمام ماند و به پایان نرسید.

وی فقهی فحل و صریح اللهجه و متصلب در دین بود و اندیشه و فکری بلند و نظری عالی و والا داشت، و هرگز در بند محدودیتهای مادی و ظاهری نبود بلکه به اعتلا و سربلندی اسلام و مسلمین می‌اندیشید، و روابط دوستانه و عناوین اعتبارات ظاهری او را از هدفش باز نمی‌داشت.

دو نفر از اهل علم در شهری نسبت به یکدیگر بد بینی داشتند و میان آنها اختلاف بود، روزی معظم‌له که در جریان بودند از این جانب پرسیدند که: حالا آن دو نفر با هم چگونه‌اند؟ بنده پاسخ دادم: مثل سابق، بعد اضافه کردم: و با این وضع هر دو شکست می‌خورند و از انتظار مردم، سقوط می‌کنند. ایشان این عبارت یا قریب به این فرمودند: «به درک که هر دو از بین می‌روند، عمده اسلام و عقائد مردم است که در این اختلافات ضربه خواهد خورد».

آنچه از زندگی آن بزرگوار بسیار اعجاب‌انگیز بود زهد پارسائی و بی‌اعتنائی او به دنیا و تشریفات و عناوین بود او رساله نوشت، و به کلی دنبال مرجعیت نبود و اندک مقدمه چینی برای آن نمود، و حتی برای گفتن درس بر منبر نمی‌نشست. بلکه نشست درس می‌فرمود با آنکه جمعیت تلامذه کم نبود، و علاوه کسالت ایشان ایجاب می‌کرد که منبر بروند و درس بگویند. از نشستن روی یک پتو در مجلس درسشان ابا داشتند و نیز نمی‌پذیرفتند که برای ایشان بلندگو بگذارند، مگر چند روز اواخر درس گفتنشان که کسالتشان شدید شده بود و ظاهراً آن هم از سه یا چهار روز تجاوز نکرد که درسشان برای همیشه تعطیل شد، و بعد از آن از دنیا رفتند. خانه ایشان همان خانه خشت و گلی پدریشان بود و تا آخر عمر در آن زندگی کردند، بدون اینکه حتی همان را نوسازی کنند و یا آن را تغییر دهند.

بعضی از دوستان ما نقل کردند: یک نفر اظهار آمادگی کرد با خرج خود خانه ایشان را به کلی به زمین بزند و دوباره دو یا سه طبقه بسازد، که رفع همه حوائج و مشکلات رفت و آمدهای ایشان را بکند و ایشان قبول نکردند و فرمودند: «پدر ما در همین خانه زندگی کردند».

و راستی خانه آن بزرگوار با آن کهنگی و فرسودگی، انسان را به یاد کلام حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام در نهج البلاغه می انداخت که درباره رسول خدا صلی الله علیه و آله می فرمایند: «ورد الآخرة سلیمًا لم یضع حجراً علی حجر» بدون آلودگی به دنیا به دار آخرت پا نهاد، او سنگی را بالای سنگی نگذاشت.

وی آنقدر مراعات و جوه و اموال عمومی را می کرد و اجتناب از ولخرجیها می نمود که پاکتهای نامه یا تلگرافاتی که برایشان می آمد دور نمی ریختند، بلکه درس خارج خود را روی آن پاکتها یادداشت می کردند و به همراه می آوردند.

او آنقدر از مراسم ریاست و مقام طلبی به دور بود که روز عید قربانی در صحن مسجد امام حسن عسکری علیه السلام نماز عید را خواندند، بعد از فراغت از نماز دعائی خوانده شد و مردم به سجده رفتند ایشان از آن فرصت استفاده کرد در حالی که مردم در سجده بودند برخاستند و از مسجد خارج شدند، تا در معرض هجوم و روی آوردن مردم و دست بوسی آنان قرار نگیرند.

از بعضی از علماء محترم شنیدم که در مسجد بالا سر و اطراف قبر مرحوم آیت الله مؤسس، عکسهائی از علمائی که در آنجا مدفون بودند گذاشته بودند و کم کم زیاد شده بود. روزی مرحوم آقا مرتضی آمد و عکس مربوط به پدر بزرگوارش آیت الله حاج شیخ عبدالکریم را از جایگاه آن برداشت، و بعد دیگران آمدند و عکسها را برداشتند و مسجد از آن صورت نامطلوب بیرون آمد.

نیز از بعضی از آقایان محترم شنیدم که در عصر سید محمد حجت (رضوان الله علیه) فضلا و طلاب در درس ایشان شرکت می کردند، و درس سید محمد تقی خوانساری خلوت بود وقتی مرحوم آقا مرتضی متوجه شدند در درس آقای

خوانساری نیز شرکت کردند، تا موجب تشویق دیگران به شرکت در آن درس شوند و درس مرحوم آقای خوانساری نیز خلوت نباشد.

آثار قلمی و علمی معظم‌له

ایشان دارای آثار قلمی و فکری متعدد هستند از جمله:

۱ - ابتغاء الفضيلة في شرح الوسيلة، که محور بحثشان در این کتاب، مکاسب محرمة از کتاب ارزشمند وسیلة النجاه زعیم بزرگ و فقیه مسلمین سید ابوالحسن اصفهانی رحمته الله است، و تحقیقی و در عین حال، روان تحریر شده، و در چند مجلد که فقط یک جلد از آن چاپ شده است.

۲ - رسالة صلاة الجمعة، که به ضمیمه شرح حالی کوتاه از ایشان منتشر گردیده است.

۳ - شرح العروة الوثقى (در طهارت - ۳ جلد).

۴ - رساله‌ای در صلاة مسافر.

۵ - رساله‌ای در خلل صلاة.

۶ - رساله‌ای در خمس.

۷ - پرتوی از انوار آسمانی - این کتاب درباره اعجاز قرآن، با گفتاری از یکجا تحت عنوان (علوم قرآن) چاپ شده است.

۸ - یادداشت‌های ایشان که به صورت یک کتاب است و در بدو ورود در مطالب، و آغاز آن کتاب به عنوان شرح حال مرحوم والد محترمشان وارد می‌شوند، ولی بعد از چند صفحه‌ای از این مقصد و هدف منصرف گردیده مطالب را چنانکه خود در آنجا تصریح می‌کنند به روش کتاب (الکلام یجّر الکلام) مرحوم آیت الله آقای حاج سید احمد زنجانی ادامه می‌دهند.

۹ - مجموعه چند منبر از منابر شریفشان که در ایام فاطمیه افزایه فرموده‌اند و نسخه زیراکس شده آن در نزد بعضی از آقایان افاضل و دوستان موجود است و حقا

که مطالبی تحقیقی و ارزنده‌ای می‌باشد ولی تاکنون به طبع نرسیده است.

۱۰ - مباحثی در تفسیر سوره حمد، که در مجله کتابخانه مسجد اعظم به چاپ رسیده است.

۱۱ - حاشیه علی کفایة الاصول.

۱۲ - حاشیه علی المکاسب.

۱۳ - اصول عقاید.

۱۴ - رساله‌ای در حدیث رفع.

۱۶ - رساله‌ای در تعاقب ایدی.

۱۷ - مبانی الاحکام فی اصول شرائع الاسلام، اصول فقه در ۳ جلد.

ذوق شعری آن مرحوم

ایشان علاوه بر مقام فقاہت و علمیت بالا، دارای طبع شعر نیز بودند، و اشعاری از سروده‌ها و اثر طبع سرشارشان در دست است از جمله، ابیاتی به صورت تعلیق بر اشعار مناجات پُرسوز امیرمؤمنان علی علیه السلام اثر طبع آیت الله آقای حاج شیخ لطف الله صافی (دام ظلّه) دارند و آن این است:

یکه تاز غزوات اسلام	در، گه نطق فراید ایام
قهرمان احد و بدر و حنین	در، گه قرب مقام قوسین
حرب او قرب مقام اعلا	یا که مصدوقه‌ای از «او ادنی»
بود میدان حرابش محراب	عزلت او زحراب عین حراب
بی شماری خودی و بیگانه	مدح کردند از آن فرزانه
در ثنائش سخنانی گفتند	مدح کردند و چه درها سفتند
شاعری گفت که بود آن شه راد	مجمع جمله صفات اضداد
خوی او رشک نسیم سحری	گاه دلداری خونین جگری
گاه بنواختن افسرده	یا یتیمی که پناهش مرده

تا که بی‌بال و پری را ز صفا
چونکه در کوخ فقیران باشد
الغرض رأفت او گاه صفا
لطف آن می‌رسد از تن به روان
کی نسیم سحری را شاید
لطف او ظل عنایات خداست
اینچنین مرد رحیمی، در جنگ
آن خطیبی که چو او دهر ندید
روح جاوید ببخشد به جماد
بود در عصر رسول بر حق
این ادب در بر آن مرشد کلّ
پس علی مرکز اضداد آمد
گوید این بنده، علی را صفتی است
صفتش واحد و در جلوه خداست
چونکه فانی بود اندر واحد
روح او در کف خلاق وجود
این چکامه نبود فکر و خیال
حائری او که چنین چامه سرود

و از جمله اشعار ایشان قطعه شعری است که در جواب یاوه گوئی سید محمد رضا عشقی (شاعر معروف زمان پهلوی) سروده‌اند.

عشقی هر چند با پهلوی هم مخالفت می‌کرده و در مقابل او که می‌خواست جمهوری به وجود بیاورد می‌گفته: جمهوری مجبوری، جمهوری نیست. لیکن اشعار بیجا و نادرستی نسبت به اعتراض به خلقت خودش دارد که به فرموده ایشان: انسان با شعور را ناراحت می‌کند، و ابتداء آن این است:

خلقت من در جهان یک وصله ناجور بود

من که خود راضی به این خلقت نبودم زور بود

معظم له همانجا اشعاری بر ردّ او می‌گویند، و در حاشیه شعر فوق در دیوان عشقی می‌نویسند:

صورتی زیبا و چشمی نافذ و قدی رسا

ذوق سرشاری در این رعنا بدن مستور بود

واندر آن ملیاردها ملیارد حکمتها نهان

چشم تو کور است دید حق سراسر نور بود

آنکه قدر خویش را نشناختی با این وضوح

حق حق، در چشم او بس ضایع و مکفور بود

هر کس چون تو بشد خودخواه و خودبین و به خلق

جمله بد بین شد زدرک خویشتن مهجور بود

عالم دیگر چسان در روح او آید پدید

چونکه انسانیتش با دست خود مقهور بود

دلدادۀ اهل بیت و حضرت رضا علیه السلام

آن فقیه بزرگوار سخت به خاندان پیغمبر صلی الله علیه و آله خصوصاً به حضرت علی بن موسی الرضا علیه السلام عشق می‌ورزید، به طوری که در یک جا نوشته‌اند: (تا به حال چهل و هفت سفر توفیق تشرف یافته‌ام و چه برکاتی از این سفرها دیده‌ام بماند). بعد در جای دیگر مرقوم فرموده‌اند: (و تا به حال شصت و یک سفر شده است، وفقنا الله تعالی لزیارته علیه السلام و لجمعهم مرضاته تعالی).

و بر اساس همین علاقه جدی و دلدادگی کم نظیر به حضرت رضا علیه السلام قطعه شعری دارند که عمق دلبستگی و پیوستگی این عالم ربانی را به آن حضرت نشان

می دهد، و ما آن اشعار جالب و سودمندی که متضمن حدیث و ذکر فضیلت زیارت امام هشتم، و حاوی عرض حاجت و التجاء سوزانی به دربار آن بزرگوار می باشد نقل می کنیم:

در خصال آمد که نور هشتمین
لا پس خلعت ز خلوتگاه دوست
مظهر اسماء خلاق مبین
گفت هر کس کاو بیاید سوی من
من بدیدارش روم دیگر سرا
او اگر یک بار آید نزد من
اندر آن هنگامه پر هیمنه
نامه های بندگان از خوب و بد
و اندر آن معبر که می باید عبور
و اندر آن موقف که وقت سنجش است
اندر این هنگامه های پرخطر
می دهم سرمایه ای از نور خود
تا که میزان عمل سنگین شود
با همان سرمایه با اذن اله
ای علیّ عالی ای نور خدا
من به دیدارت مکرر آمدم
هم به دنیا هم به عقبی بایدت
در پناه خود همی گیری مرا
در دلم نور معارف افکنی
از تو خواهم ای ولی اتقیاء
وقت مردن کلبه ام روشن کنی

آفتاب آسمان علم و دین
آنکه راز علم الاسماء در اوست
جانشین ذات رب العالمین
ترک کوی خود کند در کوی من
وارهانم زائرم را از بلا
من سه بار او را پیام در محن
که گهی از میسر گه میمنه
سوی صاحب نامه ها پُران شود
از صراط و رفتن از ظلمت به نور
گاه سنجش غیر گاه بخشش است
که نباشد عفو و بخشش در نظر
از گران سرمایه موفور خود
نامه ها چون بوستان رنگین شود
راه را سازم برایش شاهراه
ای که باشی بر رضای حق رضا
لطفها باید پیایی دم به دم
لطفهایی که تو را می شایدت
با جمیع دوستان و اقربا
و از خرافات جهان دورم کنی
ای مهین سبط امیر الاوصیاء
از قدومت گلخنم گلشن کنی

روی مهر تو بهشت است ای رضا   بلکه باشد از بهشت، اکبر، رضا
 آنچه گفتم، خواه از رب الوجود   آنکه او بود است و غیر او نبود
 سیصد و هشتاد و نه بعد از هزار   چون شد از هجرت به یاد وصل یار
 حائری گفت این چکامه بهر دوست   چشم وی همواره در تشریف اوست
 سیدی، دعبل ز تو چیزی نخواست   خود مشرف شد به خلعت فوق خواست
 لیک من خواهم صله بی‌انتها   وین طلب باشد زمثل تو روا
 وین طمع نبود زموجودی که او   با وجود مطلق آمد رو به رو

و خود می‌فرماید: در جمادی الثانی ۱۳۸۹ هجری قمری در مشهد مقدس سروده شد و در مرقد مطهر قرائت گردید.

درگذشت اندوهبار

حائری یزدی در اواخر عمر دچار کسالت قلبی شده بودند، و این کسالت موجب شده بود که گاهی وقفه‌ای در کار تدریس ایشان به وجود می‌آورد، مخصوصاً در ماههای اخیر عمرشان که با سختی تدریس می‌فرمودند، به طوری که یک روز بعضی از تلامذۀ ایشان پیشنهاد دادند که مطالب را بعضی از آقایان بخوانند و هر جا که استاد بزرگوار، نقطه نظری و ردّ و نقدی دارند بفرمایند، اما ایشان فرمودند: (من نمی‌توانم اینگونه درس بگویم). آثار ناراحتی در سیمای ملکوتی و روحانی آن بزرگوار کاملاً مشاهده و محسوس بود، و احساس می‌شد که دارند آمادۀ رفتن به جهان دیگر می‌شوند.

شنیدم که در دهم جمادی الثانی - همان ماهی که در شب بیست و چهارم آن دار فانی را وداع کردند - وجهی برای ایشان می‌رسد، ولی آن بزرگوار از گرفتن آن امتناع می‌کنند و نمی‌پذیرند و می‌فرمایند: (معلوم نیست که من زنده بمانم). و بالاخره کسالت مزبور، قامت استوار آن فقیه بزرگ و آن انسان نمونه دل از دنیا برکنده و آن عارف شناخته نشده را از پای درآورد، و در صبح روز پنجشنبه ۲۴ /

جمادی ثانی / ۱۴۰۶ قمری که مصادف با ۱۵ / اسفند / ۱۳۶۴ شمسی بود داعی حق را لبیک گفت، روح پاک و ملکوتی آن بزرگوار از قفس تن نازنینش مفارقت کرده به ارواح طیبه انبیاء و اولیاء پیوست، و به لقاء آن عزیزانی که یک عمر در عشق سوزان آنان می سوخت واصل و نائل گردید.

خبر درگذشت آن فقیه فرزانه و کم نظیر موج غم و اندوه را در دلها برانگیخت. مسلمانان پاک ضمیر، علما بزرگ و فضیلاي محترم در عزایش به سوگ نشستند، به ویژه که او یادگار مؤسس حوزه عظیم علمی قم بود و مدرسی عالیمقام و محقق نامدار و سالکی دل از مادیات شسته و انسانی خود یافته بود، و تداعی این معنی دردآور بود که عناصر ناسالمی در زیر چتر دین از ایذاء و اهانت به مقام مقدسش فروگذار نکردند.

شرح این هجران و این خون جگر   این زمان بگذار تا وقت دگر

صبح آن شب غمبار جنازه شریف آن زاهد یگانه از مدرسه امام مهدی (عج) که روبروی منزلشان است تشییع شد. جنازه را از کوچه تکیه سید حسن به خیابان آذر بردند، از آنجا به سوی چهار راه بازار و بعد از خیابان آستانه به سوی صحن شریف حضرت فاطمه علیها السلام حمل داده شد.

اجتماع و ازدحام آن روزه راستی شگفت انگیز بود. این تشییع با دعا و مراسم مذهبی و با یک متانت خاصی صورت گرفت. قطرات اشک حسرت در فراقش ریخته شد بدن شریفش را به حرم مطهر بردند، و تجدید عهد با بانوی اسلام کرد و آخرین دیدار را نمود، سپس جنازه را به صحن بزرگ آوردند امواج خروشان جمعیت فشار می آوردند که به جنازه نزدیکتر شوند و در مراسم نماز شرکت کنند، حضرت آیه الله گلپایگانی که سخت افسرده و غمگین بودند به جنازه نزدیک شده، و خلاصه نماز بر بدن شریف وی خواندند. آری! استاد بر جنازه شاگرد عزیز ارزشمند سابق خود نماز گزارد.

و بعد از پایان این مراسم جنازه را به سوی مسجد بالا سر بردند، و پائین پای

پدر بزرگوارش که خود استاد و مرادش نیز به شمار می‌رفت در دل خاک پنهان کردند.

متن پیام تسلیت حضرت (امام) خمینی بدین شرح است:

رحلت اسف‌انگیز حضرت آیت‌الله آقای حاج آقا مرتضی حائری (رحمة الله علیه) موجب کمال تأثر و تأسف گردید. ایشان در علم و عمل، به حق، خلف بزرگوار مرحوم آیت‌الله العظمی استاد معظم حضرت آقای شیخ عبدالکریم (رضوان الله تعالی علیه) بودند و کفی به شرفاً و سعاده.

اینجانب از اوائل تأسیس حوزه علمیه پُربرت قم که به دست مبارک پدر بزرگوارشان تأسیس شد و موجب آن همه برکات شد، آشنائی با ایشان داشته و پس از مدتی از نزدیک، معاشر و دوست صمیمی بودیم و در تمام مدت طولانی معاشرت، جز خیر و سعی در انجام وظیفه علمیه و دینی از ایشان مشاهده ننمودم. این بزرگوار علاوه بر مقام فقاہت و عدالت از صفای باطن، به طور شایسته برخوردار بودند و از اوائل نهضت اسلامی ایران از اشخاص پیشقدم در این نهضت مقدس بودند، فجزاه الله عن الاسلام خيراً.

اینجانب به ملت محترم ایران به ویژه اهالی وفادار قم، و حضرات علمای اعلام مدرسین معظم حوزه علمیه قم تسلیت عرض می‌کنم، و برای خاندان معظم ایشان و فامیل محترمشان خصوصاً حضرت حجة الاسلام آقای حاج آقا مهدی حائری (اعزه الله)، از خداوند تعالی طلب صبر جمیل و اجر جزیل می‌نمایم. امید است عنایت حضرت بقیة الله روحی و ارواح العالمین لمقدمه الفداء، شامل حال همه آنان و همه ملت مسلمان باشد.

و السلام علی عباد الله الصالحین.

۱۵ / اسفند / ۶۴ برابر با ۲۴ / جمادی الثانی / سال ۱۴۰۶ هجری قمری

روح‌الله الموسوی الخمینی

منابع

۱ - آثار الحجة ۷۵/۲.

- ۲ - آیت الله مؤسس ص ۱۲۷.
- ۳ - آینه دانشوران ۳۰۱.
- ۴ - رجال قم ۱۵۹.
- ۵ - کیهان فرهنگی سال دوم شماره ۱۲ ص ۴۰.
- ۶ - گنجینه دانشمندان ۱۲۴/۲.
- ۷ - مکتب اسلام سال ۲۶ شماره ۲ اردیبهشت ۱۳۶۵ ش ص ۱۶.

شیخ مرتضی عاملی «نظام الدین»

(۱۲۷۷ - ۱۳۳۶ ق)

شیخ مرتضی ملقب به «نظام الدین» فرزند علامه شیخ حسن «شیخ الاسلام» و نوه آیت الله شیخ مرتضی «نظام الدین» فرزند آیت الله شیخ جواد عاملی، از علما و بزرگان عصر خود بود.

پدرش از علمای برجسته مشهد بود، و دارای آثار قلمی بوده که در «الذریعه» عنوان شده است.

شیخ مرتضی در سال ۱۲۷۷ ق متولد گردید.

تحصیلات عالی

وی از جمله شاگردان آیات: میرزا حبیب الله رشتی، شیخ محمد فاضل ایروانی، شیخ محمد فاضل شریانی، شیخ هادی تهرانی و شیخ محمد حسن مامقانی در نجف اشرف به شمار می رفت، آن گاه به ایران مهاجرت کرد، و در رشت گیلان اقامت نمود.

از آثار او

- ۱ - ارشاد الصبیان (فارسی).

۲ - تشریح الحساب فی شرح خلاصة الحساب (فارسی).

۳ - حجتیه القطع و الظن.

۴ - حیاة الایمان فی الردّ علی الشیخیه.

۵ - رساله فی التجري.

۶ - هداية الصبيان.

درگذشت و اعقاب

ایشان در ذی حجه / ۱۳۳۶ ق در رشت درگذشت، و پیکرش در جوار علی بن جعفر علیه السلام قم مدفون شد.

فرزندانش:

۱ - شیخ قوام‌الدین، ساکن قم بود که در سال ۱۳۵۸ ق درگذشت ۲ - شیخ شمس‌الدین.

منابع

۱ - الذریعة ۱۸۷/۴ و ۱۱۷/۷.

۲ - أعيان الشيعة ۱۱۹/۱۰ (تولدش را در سال ۱۲۲۷ ق نوشته‌اند، که اشتباه چاپی است).

۳ - فهرست کتابهای چاپی فارسی ۲۲۷/۱.

۴ - معجم مؤلفی الشيعة ۱۹۰.

سید مرتضیٰ علوی فریدنی

(۱۳۲۴ - ۱۴۱۵ ق)

حاج سید مرتضیٰ فرزند سید موسیٰ فریدنی اصفهانی (علوی)، از دانشمندان معاصر بود.

در سال ۱۳۲۴ ق مطابق با ۱۲۸۵ ش در «فریدن» اصفهان متولد گردید.

در حوزه علمیه قم

وی پس از آموختن مقدمات، در سال ۱۳۴۴ ق به قم مهاجرت کرد، و سطح را خدمت آیات: شیخ محمد علی حائری قمی، سید مهدی کشفی، شیخ محمد علی ادیب تهرانی، میرزا محمد همدانی، آخوند ملا علی همدانی و سید محمد رضا گلپایگانی تلمذ نمود، و خارج را از محضر آیات: سید محمد حجت کوهکمری، سید محمد تقی خوانساری و سید حسین طباطبائی بروجردی استفاده نمود، و خود به تدریس سطح پرداخت.

وی پس از رحلت آیت الله بروجردی به خاطر مصاهرت آیت الله گلپایگانی، منحصرأ به درس آن جناب حاضر می شد، و از ملازمان نزدیکش به شمار می رفت.

از آثار او

۱ - تقریرات درس حجت.

ایشان در روز دوشنبه ۲۲ / ذی حجه / ۱۴۱۵ ق مطابق با اول / خرداد / ۱۳۷۴ ش در سن ۹۱ سالگی در قم درگذشت، و در قبرستان شیخان به خاک سپرده شد.

منابع

۱ - آثار الحجة ۱۲۳/۲.

۲ - آینه دانشمندان ۴۲۲.

۳ - گنجینه دانشمندان ۲۰۵/۲ (تولدش را ۱۳۲۸ ق نوشته است).

سید مرتضی فیروزآبادی

(۱۳۲۹ - ۱۴۱۰ ق)

آنچه پیش رو دارید زندگینامه ایشان بقلم فرزندش مرحوم علامه سید محمد فیروز آبادی است که آن را تقدیم می داریم:

حاج سید مرتضی فرزند آیت الله سید محمد و نوه سید محمد باقر فرزند سید

حسین حسینی فیروز آبادی یزدی، نسب شریف ایشان به چهارمین پیشوای شیعیان سید الساجدین امام زین العابدین علی بن الحسین علیه السلام منتهی می گردد.

ولادت آن جناب در نجف اشرف آخر / ربیع اول / ۱۳۲۹ ق در خانواده علم و فضیلت بوده است، و در دامن والد بزرگوارش بهترین نشأت و تربیت را درک نموده، و به گفته بعضی از بزرگان مترجمین احوال ایشان به زبان عربی چنین آمده است: (ولد سیدنا المترجم

له بالنجف الاشرف فی آخر ربیع الاول سنه ۱۳۲۹ ق، و نشأ و تربی فی احضان والده الشریف احسن تربیه و اطیب نشأة، و ظهرت فيه مخایل النجابه و حب العلم من اولی سنّی حیاتہ، حیث کان سباقاً فی الدراسة میالاً الی الهدؤ و هو لم یزل بعد فی دورۃ الطفولة المبکرة) و خلاصه گفتار پس از آنکه مقدمات خواندن و نوشتن را از ارباب فن آن زمان که آقا حسین مشّاق از آن جمله بوده است فراگرفته، شروع به خواندن علوم اسلامی که متعارف در حوزه های علمیه می باشد نموده، و وضع مشق و خط ایشان چنانکه در نوشته های ایشان مشهود است، از لحاظ زیبایی به خود اختصاص دارد. در ادبیات صرف نحو و منطق ذوق سرشاری داشتند، و در میان اقران خویش مشار بالبنان بودند. بالاخره سطوح عالی علم اصول و فقه را نزد اساتید وقت دریافت نمودند و ضمناً به فلسفه الهیه و کلام اشتغال داشتند، و ما بین اقران خود به جدّیت و کوشش فوق العاده ودقت و نظر صائب و بردباری در تحصیل علوم اشتہار یافتند.

از منبع موثق شنیده شده است که: کراراً مرحوم آیت الله میرزا علی ایروانی به

سید محمد فیروزآبادی یزدی

فرزند خویش میرزا یوسف ایروانی (که از فضلاء تهران گردید) و به سایر شاگردانشان رو کرده و گفته اند که: جدّیت در تحصیل و کوشش و پیگیری را از سید مرتضی فیروز آبادی یاد بگیرد. و آن هنگامی بود که (عنایة الاصول) را تألیف می نمود و در همان اوان نظریات خویش را درج می نموده، و جهت اطمینان در اتقان مطلب نوشته های خویش را آورده به ایشان ارائه می نمود، ایشان هم به دقت نظر

می نمودند و برای تشویق در سبک تألیف و دقت نظر تحسین فراوان می نمودند. آری همین عنایة الاصول از آثار این کوشش و جدیت بوده که امروزه از لحاظ به دست آوردن دقت های کفایه اگر عذیم النظیر نباشد قلیل النظیر است. هیچ حاشیه کفایه ای این مقدار به طبع نرسیده، و چنانکه با خود کفایه به چاپ می رسید از مرز ده چاپ هم تجاوز می نمود. کراً اساتید حوزه ها و طلاب علوم دینی از ایشان تشکر نموده اند، یکی از روشن فکران قم که اخیراً در نجف اشرف اشتغال داشتند (مرحوم حاج آقا مصطفی خمینی) با ایشان برخورد نمودند و فرمودند: ما را از ریشه های کفایه و دقت آن آگاه ساختید، چه خوب است که از دقت های رسائل و مکاسب هم به همان روش تألیف نمائید و طلاب را مستفید فرمائید، و بالاخره این گفتار از ایشان خالی از نوعی تشویق و تحسین نبوده، چنانکه اخیراً شنیده شده است که بعضی از اعظام علما، در درس خارج متعرض به قولهای عنایة می شوند. باز هم یکی از مترجمین گوید: (برز بین اقرا نه بما اوتی من الجلد علی التحصیل و الصبر علی الدراسة الحادة و الشوق الی المزید من العلم و المعرفة) آنچه که این

جانب بیاد دارم به طور قطع می توان گفت در شبانه روز دوازده ساعت به تألیف و تدریس و عبادت اشتغال داشتند، البته عمدتاً تألیف بوده، حتی آنکه ایام تعطیل را به تألیف (فضائل الخمسة) و (سبعة سلف) اختصاص داده بودند. سرّ اینکه به این دو کتاب اکثراً رو آورده اند این بوده که: کتب اهل سنت و جماعت به طبع های مختلف بولاق و استانبول و مصر و بمبئی به چاپ رسیده، و تحصیل آن از برای ارباب مدارک کار آسانی نبوده و نخواهد بود، ایشان با جدّیت و مشقت فراوان پا در همه کتابخانه های نجف اشرف که عمده آنها کتابخانه علامه شیخ محمد سماوی بوده، نهاده حتی احیاناً با ودیعه پنجاه دینار آن زمان کتاب دریافت می شد که پس از مطالعه تام در خانه، با فرصت کامل، به کتابخانه مزبور بازگردانده می شد. پس کتبی که ایشان مدرک قرار داده اند کتابهایی است که به چاپهای معتبر طبع گردیده، لذا ارباب تألیف در مدرک اتکاء به زحمات ایشان نمودند، باز هم ناگفته نماند که جمع کثیری از علماء اعلام و محققین از کتاب فضائل الخمسة تقدیر فراوان نموده اند.

مقام زهد و کسب فیض از عرفاء

مخفی نماند که از جمله اساتید ایشان در اخلاق و عرفان به حق عارف خبیر مرحوم حاج سید علی قاضی بودند، که در ایام ماه مبارک رمضان و سایر تعطیلات همانند کثیری از علماء آن زمان چون علامه بزرگوار مرحوم آقای علامه طباطبایی و غیره کسب فیض و معنویت می نمودند. بیاد دارم که شبهای چهارشنبه و اغلب اوقات جهت خلوت بودن شبهای پنجشنبه در مسجد سهله به دستور ایشان به عبادت و شب زنده داری اشتغال داشتند. گاهی هم این جانب بنا به درخواست مرحوم والد همراه ایشان می رفتم، و از جمله ملازمین ایشان علامه نستوه آقای شیخ علی دوانی نویسنده معروف، و جمع دیگر هم بودند تا مسجد سهله پیاده می رفتند و باز می گشتند.

و گاهی هم از مسجد سهله پای پیاده به مسجد کوفه می رفتند. تا آنکه روزی از

روزها در بازگشت پیاده صبح زود بوده، برخورد به حیوان درنده به نام (کفتار) می نمایند، به فضل الهی و یا از جمله کرامات مرحوم قاضی می توان شمرد که آن هم به فضل الهی است متعزّض ایشان نمی شود، با آنکه خندق معروف در آن مکان جای خلوتی بوده همین که ایشان را می بیند سرریز می افکند و می رود، به هر جهت خود شاهد بودم که مرحوم قاضی کراراً به منزل ما آمده اسرارش را با پدر در میان می گذاشت، احیاناً هم نامه هایی که در اثر ضعف چشم قدرت خواندن آن را نداشت به پدر محول می نمود.

باز هم گفتار یکی از أعظم مترجمین به زبان عربی

که متضمن شرح حال تألیفات مرحوم والد است چنین گوید: (تمتاز مؤلفات سیدنا المؤلف بالجدة فی الموضوع و التحقیق فی مختلف المصادر المهمة، كما تمتاز کتاباته الاصولية و الفقهية بعمق البحث و الشمول و طلاوة التعبير، و هی بصورة عامة تدل علی ذوق جید فی الاختیار و العرض و التنسيق و لذا حظیت باقبال الباحثین و القراء علیها و اشتهرت فی الحوزات العلمية و الاوساط الدينية و كانت موضع قبول و عناية لدى كبار العلماء و جهابذة العلم و الیک اسماء المؤلفات: ۱) عناية الاصول فی شرح کفاية الاصول، و هو شرح مهم مقبول فی ستة اجزاء طبع بالنجف الاشرف و طهران و بیروت مکرراً.

۲) فضائل الخمسة من الصحاح الستة و غيرها من الكتب المعتمدة و هو فی ثلاثة اجزاء طبع بالنجف الاشرف و طهران و بیروت مکرراً.

۳) السبعة من السلف، جزء واحد طبع فی بیروت و قم.

۴) منتخب المسائل فی مسائل فقهية و فروع الاحکام، طبع بقم.

۵) خلاصة الجواهر، شرح استدلالی کبیر للکتاب السابق نجز منه الی مسائل

من کتاب الحج، طبع کتاب الطهارة منه بقم فی ثلاثة اجزاء.

۶) الفروع المهمة فی احکام الامة، فقه استدلالی مفصل جداً نجز منه کتاب

الطهارة في ثلاث مجلدات كبار، الى غير ذلك من الكتابات المبعثرات و من التعاليق و الشروح التي كتبها للكتب الدراسية المختلفة أو في موضوعات متفرقة).

باز هم شرح حال و ترجمه دیگر اساتید و مربیان عالی قدر ایشان

پس از آنکه سطوح عالی رسایل و مکاسب و کفایه را نزد اعظام اساتید به انتها رساندند، مهیای حضور در حلقه های بزرگ درس اصول و فقه شدند پس در اصول حاضر به درس مرحوم آیت الله حاج میرزا علی ایروانی (صاحب حاشیه بر مکاسب و کفایه)، و همچنین به درس مرحوم آیت الله میرزا ابوالحسن مشکینی (صاحب حاشیه معروف کفایه) حاضر می شدند، و یاد دارم که ایشان می فرمودند: در درس علامه بزرگوار حضرت آیت الله حاج شیخ محمد حسین غروی کمپانی مدتی هم حاضر شدند، هر چند مدت کمی بود لکن پر برکت بود. پس از درس در صحن مطهر مولی امیرالمؤمنین علیه السلام در خدمت او سؤالاتی می نمودند و کسب فیض کامل پس از درس می نمودم، و به مقتضای جوانی و حرص در استفاده از ایشان الحاح زیادی احیاناً جهت کسب فیض می نمودم. استاد بزرگوار می فرمودند: آن وقتی که نشاط بیشتری داشتم کجا بودی.

و از جمله اساتید ایشان که خود در کوچکی ناظر آن بودم: حضور در بحث سید الفقهاء و المجتهدین مرحوم آیت الله آقای سید ابوالحسن اصفهانی، و مرحوم شیخ المحققین حضرت آیت الله حاج شیخ محمد کاظم شیرازی است (که از شاگردان طراز اول عارف زاهد مرحوم آیت الله میرزا محمد تقی شیرازی بود، و فوق العاده عنایت به والد ماجد داشت و از مزایای اخلاقی ایشان، تواضع فوق العاده که شیوه بزرگان است و همچنین حب مفرط به سادات و ذریه حضرت زهرا (سلام الله علیها) داشت، به حدی که در بعض سنین با آن مقام شامخ خم می شد جهت بوسیدن دست سادات اجلالاً للائمة الأطهار علیهم السلام).

مرحوم والد می فرمودند: کراراً این عمل و رفتار را به این جانب قصد نمودند، و

لکن مورد اجابت واقع نگردید! در عوض برای ارج نهادن به مقام استادی خودم خم می شدم که دست ایشان را ببوسم امتناع می ورزیدند). [در ضمن از آیه الله میرزا عبدالهادی شیرازی نیز استفاده کردند].

ایشان در اثر فشارهای دولت عراق در سال ۱۳۹۱ ق به ایران مهاجرت و در قم سکونت اختیار کرد، و به تدریس و اقامه جماعت پرداخت.

سرانجام بامداد روز سه شنبه ۱۷ / ذی حجه / ۱۴۱۰ ق مطابق با ۱۹ / تیر / ۱۳۶۹ ش به سن ۸۱ سالگی در پی بیماری و انزوا در منزلش در قم درگذشت، و جسدش عصر همان روز تشییع و در مقبره باغ بهشت به خاک سپرده شد.

فرزندانش:

۱ - علامه سید محمد.

۲ - سید علی.

۳ - سید حسن و سه دختر می باشند.

و داماد ایشان سید عبدالحمید اصفهانی نواده سید ابوالحسن اصفهانی هست.

منابع

۱ - گنجینه دانشمندان ۲/۲۲۴.

۲ - معجم المؤلفین العراقيين ۳/۲۹۲.

۳ - مؤلفین کتب چاپی ۶/۱۴۵.

سید مرتضی لنگرودی

(ح ۱۳۰۶ - ۱۳۸۳ ق)

سید مرتضی فرزند سید حسین و نوه میر سعید حسینی مرتضوی (قاضی محله ای) لنگرودی.

طبق مدارک و اسناد، ایشان از احفاد پلا سید علی و از سادات حسینی آخوند

محلّه رامسر می باشد و جدش به
لنگرود مهاجرت نموده است.

مترجم در قریه (فتیده) در حدود
سال ۱۳۰۶ ق از توابع لنگرود متولد
گردید (لذا نامبرده به لنگرودی اشتها
یافت).

مقدمات و ادبیات را در لنگرود فرا
گرفت، در حدود سال ۱۳۲۳ ق به
رشت رفت و در نزد شیخ یونس رشتی
و در قزوین نزد ملا علی طارمی سطوح
را تحصیل نمود و به تهران عزیمت کرد.

در تهران نزد سید محمد تنکابنی (مؤلف ایضاح الفرائد) و شیخ محمد رضا
نوری و شیخ علی نوری (در شوارق) و میرزا هاشم اشکوری (در اسفار) و میرزا
حسن کرمانشاهی در فقه و میرزا محمود قمی (رضوان) (در اسفار و شرح اشارات و
شرح فصوص).

و اصول و حکمت و عرفان و سایر علوم اسلامی تلمذ نمود.

در سال ۱۳۳۸ ق به نجف اشرف مهاجرت نمود و از بحث آیات: میرزا محمد
حسین نائینی، شیخ ضیاءالدین عراقی و سید ابوالحسن اصفهانی و شیخ مهدی
مازندرانی و شیخ محمد جواد بلاغی فقه و اصول و تفسیر و غیره را استفادۀ شایان
نمود، و مدارج عالیّه کمال را نائل و عده ای از بزرگان، اجتهاد نامبرده را تأیید و
تصدیق و در نجف اشرف مشارالیه بالبنان گردید، و تا سال ۱۳۶۱ ق به امر تدریس
اشتغال داشت و سپس به ایران بازگشت و در تهران اقامت گزید، و مدت ده سال در
تهران به ارشاد و هدایت عامه و امامت و تدریس در مسجد و مدرسه حاج ابوالفتح
اشتغال داشت، و در سال ۱۳۷۲ ق به قم مهاجرت نمود و به تدریس مشغول گردید

و عده‌ای از فضلا در نزد او تلمذ نمودند و پس از فوت آیت‌الله حاج آقا حسین طباطبائی بروجردی عده‌ای از ایشان تقلید کردند.

ایشان در عصر روز پنجشنبه ۱۹ / صفر / ۱۳۸۳ ق مطابق با ۲۰ / تیر ۱۳۴۲ ش در قم وفات کرد و در یکی از مقابر شرقی صحن قدیم به خاک سپرده شد.

تألیفات او عبارتند از:

- ۱- کتاب الصلوة.
- ۲- کتاب الطهارة.
- ۳- کتاب الخمس.
- ۴- کتاب المتاجر.
- ۵- دورة کامل اصول فقه.
- (پنج کتاب بالا تقریرات درس استادش مرحوم نائینی است).
- ۶- شرحی بر طهارت عروة الوثقی.
- ۷- رساله در حدوث عالم.
- ۸- رساله در اثبات اصول عقاید.
- ۹- رساله در تفکیک بین اراده استعمالی و جدلی.
- ۱۰- کتاب القضاء.
- ۱۱- الأرض الغصبية.
- ۱۲- منجزات المريض.
- ۱۳- کتاب الصوم.
- ۱۴- مبحث الکفر.
- ۱۵- الاجتهاد.
- ۱۶- ارث الزوجة.
- ۱۷- حاشیة علی الرسائل.

سید محمد حسن مرتضوی لنگرودی

۱۸ - حاشیه علی المکاسب.

۱۹ - الرسائل الثلاث.

او دارای چهار فرزند بنامهای:

۱ - سید محمد حسین.

۲ - سید محمد حسن

۳ - سید محمد مهدی.

۴ - سید علی، از فضلا و مدرسين و

صاحب تألیفات می باشند.

منابع

۱ - آثار الحجة ۷۳/۲.

۲ - بزرگان تنکابن ۳۳۱.

۳ - تاریخ حکماء و عرفاء متأخر بر صدر

المتألهين ۶۸

۴ - فرهنگ فارسی معین ۱۸۲۴/۶.

۵ - گنجینه دانشمندان ۲۴۸/۲.

۶ - مؤلفین کتب چاپی ۱۴۹/۶.

سید مرتضی مبرقع قمی « حاج داداش »

(۱۳۲۱ - ۱۴۱۳ ق)

حاج سید مرتضی فرزند حجة الاسلام سید عباس مبرقع رضوی قمی، ملقب به

« فقیه » و معروف به « حاج داداش » از فضلا و معاریف قم بود.

وی در سال ۱۳۲۱ ق در قم تولد یافت.

سید مرتضی ادبیات را نزد شیخ حسین علامه آموخت. سطح را نزد شیخ

ابوالقاسم قمی « صغیر »، میرزا محمد همدانی و آخوند ملا علی همدانی به پایان

برد. دروس خارج را از محضر آیات:
 حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی،
 سید محمد حجت کوهکمری، سید
 محمد تقی خوانساری، میرزا محمد
 فیض قمی و سید حسین طباطبائی
 بروجرودی و حکمت را از سید
 ابوالحسن رفیعی قزوینی و سید روح الله
 خمینی استفاده نمود. ایشان در زمان
 آیت الله بروجرودی مدیریت مدرسه
 فیضیه را برعهده داشت و نیز مدتی

چند در حرم حضرت معصومه علیها السلام به اقامه جماعت و هدایت اشتغال داشت.

از آثار او

۱ - تقریرات خمس (درس آیت الله حجت).

۲ - تقریرات درس آیت الله بروجرودی.

۳ - تقریرات مکاسب (درس آیت الله حجت).

حاج داداش در روز اوّل / محرم / ۱۴۱۳ ق در پی بیماری طولانی در سن ۹۱
 سالگی در قم دارفانی را وداع گفت. پیکرش در حرم حضرت معصومه علیها السلام - مسجد
 بالاسر - مدفون شد.

فرزندانش:

۱ - سید محمد ۲ - سید علی ۳ - سید حسن و چهار دختر.

منابع

۱ - آثار الحجة ۱۲۲/۲ (سلسله نسب او را طباطبائی دانسته که اشتباه است).

۲- آینه دانشوران ۲۸۱.

۳- رجال قم ۱۵۹.

۴- گنجینه دانشمندان ۲/۲۱۹.

سید مرتضیٰ مرعشی تبریزی

(۱۳۲۵-۱۴۱۶ ق)

سید مرتضیٰ فرزند علامه سید شمس‌الدین محمود و نوه آیت‌الله سید علی حسینی مرعشی تبریزی، از علما و معارف تبریز بود. وی در ۳ / جمادی الاول / ۱۳۲۵ ق در نجف اشرف زاده شد. در سن نه سالگی مادر و در سن چهارده سالگی پدر خود را از دست داد، و تحت کفالت دائی خود علامه سید حسن خوئی درآمد و او را به تبریز برد. مقدمات و سطوح را آنجا به پایان

برد. و در سال ۱۳۴۶ ق به قم عزیمت نمود و از محضر آیت‌الله حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی و آیت‌الله سید محمد تقی خوانساری بهره‌ها برد.

او در سال ۱۳۵۰ ق به نجف اشرف عزیمت کرد و از محضر آیات: میرزا محمد حسین نائینی، میرزا علی ایروانی، میرزا ابوالحسن مشکینی و سید ابوالحسن اصفهانی در فقه و اصول و سید حسین بادکوبه‌ای در حکمت عقلی بهره‌مند گردید. در سال ۱۳۶۰ ق به تبریز مراجعت نمود و به تدریس و تألیف و اقامه جماعت، و هدایت عامه اهتمام داشت.

از آثار او:

- ۱ - اصول الفقه (تقریرات میرزای نائینی).
- ۲ - الخیارات (تقریرات درس نائینی).
- ۳ - القواعد الفقهية.
- ۴ - حاشية على العروة الوثقى.
- ۵ - حاشية على الكفاية.
- ۶ - حاشية على المكاسب.
- ۷ - حاشية على حاشية الايروانى على كفاية الاصول.
- ۸ - رجال الحديث.
- ۹ - روضة الأحباب (كشكول).
- ۱۰ - روضة العارفين (در تهذيب نفس).
- ۱۱ - شمس الضحیٰ فی مناقب النبی ﷺ والأئمة الهدی علیهم السلام، چاپ شده.

سید شهاب‌الدین مرعشی نجفی (و برادرش) سید مرتضیٰ مرعشی تبریزی

نامبرده در صبح روز دوشنبه ۱۹ / ذی القعدة / ۱۴۱۶ ق برابر با ۲۰ / فروردین / ۱۳۷۵ ش در سن ۹۱ سالگی در پی بیماری و کھولت سن در شهر تبریز زندگی را وداع گفت. پیکرش روز بعد در تبریز تشییع و به قم حمل و در صبح روز چهارشنبه تشییع در صحن حضرت معصومه علیها السلام - اطاقهای سمت قبله - به خاک سپرده شد.

🔸 منابع

۱ - برگرفته از نوشته‌های شیخ ناصرالدین انصاری قمی.

۲ - گنجینه دانشمندان ۳/ ۳۲۸.

شیخ مرتضی مطهری فریمانی

(۱۳۳۸ - ۱۳۹۹ ق)

استاد مطهری را همه می‌شناسند و از این جهت ایشان نیاز به معرفی ندارد، اما برای اینکه یادی از این عالم فاضل شده باشد، فهرستی اجمالی از سیر تکاملی زندگی و تألیفات ارزشمندش را می‌آوریم.

مطهری در ۱۳ / جمادی الاول / ۱۳۳۸ ق در شهرستان فریمان - جنوب استان خراسان - در خانواده‌ای روحانی به دنیا آمد.

دروس ابتدائی را در مکتب و نزد

پدر بزرگوار خود حجة الاسلام شیخ محمد حسین مطهری آموخت. در سن دوازده سالگی جهت تحصیل علوم دینی به مشهد مقدس رفت و نزد میرزا مهدی شهیدی به فراگیری علوم اسلامی مشغول شد.

برای اینکه بتوانیم از زندگی و حیات علمی و عملی ایشان مطلع شویم، لازم است از دوران کودکی ایشان به قلم خود استاد یاد کنیم. «من که بچه بودم در حدود سال‌های ۱۳۱۴ و ۱۳۱۵ ش در خراسان زندگی می‌کردم... در مدرسه‌ها همه بسته شده بود و تقریباً در مسجدها به یک معنی بسته بود... در آن هنگام که ۱۵ و ۱۶ ساله بودم درباره هر چیزی فکر می‌کردم و راضی نمی‌شدم، الا تحصیل علوم دین». این چنین بود که استاد تمایلی به طلبگی در خود یافت و برای تحصیل علوم اسلامی به قم رفت. «...اما من پا را در یک کفش کرده بودم که باید به قم بروم». استاد در سال ۱۳۱۵ ش پس از اینکه مقدمات را در حوزه علمیه مشهد گذراند به قم رفت. از اینجا دوران تازه‌ای در زندگی استاد آغاز می‌شود. هر چند که تحولات روحی استاد از خیلی پیشترها آغاز شده بود، اما دوران «تنهایی» استاد با مهاجرت ایشان به قم شکل گرفت.

«در سالهای اوّل مهاجرت به قم که هنوز از مقدمات عربی فارغ نشده بودم، چنان در این اندیشه‌ها غرق بودم که شدیداً میل به «تنهایی» در من پدید آمده بود. وجود هم‌حجره را تحمل نمی‌کردم...» استاد مطهری، خود از جمله شخصیت‌های موفق بود که در زندگی از ارشاد عالمان ربانی و مربیان الهی برخوردار بوده است. اگر به حیات پر برکت او که همواره با ذکر خداوندی همراه بوده است، نگاهی بیندازیم. همچنین شهادت و دیدار محبوب که آخرین حدّ حیات انسانی است، متوجه این امر می‌شویم که استاد مسیر تکاملی خویش را با تزکیه، تهذیب نفس و تلمذ نزد اساتید ربانی طی کرده‌اند و در این راه از هر تلاشی دریغ نورزیده و دست آخر نیز پیروز از این میدان بیرون رفته است. از نوشته‌های استاد برمی‌آید که بنای شخصیت والای ایشان را از همان کودکی پدر پی‌ریزی کرده.

ایشان، شرح لمعه را نزد شیخ محمد حسین دزفولی «خادم الشریعه» تلمذ کرد. سپس سطح را نزد سید محمد داماد یزدی به پایان برد. خارج را از محضر آیات: سید محمد حجت کوهکمری، سید محمد تقی خوانساری، سید صدرالدین

صدر، سید حسین طباطبائی بروجردی و سید محمد داماد یزدی و حکمت و اسفار را از اساتیدی چون: میرزا مهدی آشتیانی، شیخ محمد مهدی مازندرانی «امیرکلائی»، سید محمد حسین تبریزی «علامه طباطبائی» و سید روح الله خمینی و اخلاق و نهج البلاغه را از علامه میرزا علی شیرازی اصفهانی استفاده کرد.

اشتغال در دانشکده الهیات

در سال ۱۳۳۳ ش از سوی دانشکده الهیات دانشگاه تهران، استخدام یک نفر دانشیار در رشته علوم معقول و منقول آگهی شد و مطهری داوطلب گردید. پس از اعلام آمادگی استاد و انجام تشریفات اداری، در تاریخ ۱۳۳۴/۷/۲ ش صلاحیت علمی استاد در شورای دانشگاه تصویب و در تاریخ ۱۳۳۴/۱۱/۱۲ ش حکم ایشان به عنوان استاد پیمانی با حقوق ماهیانه ۳۰۰۰ ریال صادر و تلاشهای دانشگاهی او، از این پس آغاز گردید.

به نظر می‌رسد سخنور نامدار شیخ حسین علی راشد که از اساتید به نام و رسمی آن دانشکده بود، در دعوت از مطهری برای تدریس در دانشگاه، بخصوص که خودش مدیر گروه فلسفه به حساب می‌آمد، مؤثر بوده است. توان علمی و احساس نیازمندی قشر تحصیل کرده پیرو دین به وجود او خیلی زود نمودار گردید. جامعه مهندسان، معلمان، دانشجویان و همچنین پویندگان طریق سیاست و جستجوگران مبارزه با رژیم سلطنتی و آرمانیان عدالت اجتماعی، نسبت به توان علمی مطهری احساس عمیق نیازمندی داشتند و با استقبال بسیار گرم آنها روبرو شد.

حضور گسترده ایشان در محافل علمی و مجالس دینی و استقبال قشر تحصیل کرده دانشگاهی از سخنرانی‌ها و کنفرانس‌های علمی او، حساسیت سازمان امنیت را برانگیخت و فعالیت‌های او زیر ذره بین ساواک قرار گرفت.

مطهری روحانی سیاستمدار دین‌شناس بود، در دو سنگر ایدئولوژیک و

سیاسی با طاغوتیان فکری و سیاسی به ستیز برخاست. او، هم در حوزه اندیشه‌های اعتقادی نظریه پرداز بود و هم در افکار سیاسی؛ زیرک و تیزبین بود. به همین جهت، هم پویندگان اندیشه و هم جستجوگران سیاست به سوی او جذب شدند.

حسینیه ارشاد

مطهری به منظور ایجاد پایگاه مهم فرهنگی و سیاسی با شماری از دوستان و همفکرانش در حدود سال ۱۳۴۵ ش حسینیه ارشاد را تأسیس نمودند. محل آن در روزهای نخست بالاتر از محل فعلی آن بوده است.

بر این مؤسسه فرهنگی، مذهبی و سیاسی، نام «حسینیه ارشاد» را نهاد، نامی که مفاهیم بلندی را همراه داشت. این نام بدان جهت نهاده شد که هم قشر روشنفکر و تحصیل کرده به حسینیه روی آورد و هم حسینیه از انزوای اجتماعی بیرون بیاید. «حسینیه» که مفهوم روضه و عزاداری را فقط در چند روز ایام محرم و صفر تداعی می‌کرد، به صورت یک مؤسسه علمی و فرهنگی جلوه کرد که در آن به تشریح و بیان مفاهیم دینی پرداخته می‌شد و مطهری با برگزاری سخنرانی، کنفرانس و کلاسهای منظم و متنوع در توضیح مفاهیم دینی، حسینیه را به یک پایگاه مهم فرهنگی و سیاسی تبدیل کرد.

برپایی کاروانهای حج، دعوت از دانشمندان دیگر کشورها، ملاقات و گفتگو با پیشوایان دینی دیگر مذاهب، تلاش در جهت وحدت مسلمانان، همبستگی با دیگر ملت‌ها، تدوین و چاپ و نشر کتابهای مفید و... از جمله فعالیت‌های آن شهید، در این مؤسسه بوده است. تدوین کتاب ارزشمند «محمد ﷺ خاتم پیامبران» یکی از اقدامهای او، در آن مؤسسه فرهنگی بوده است.

چنانکه گذشت، از اقدامهای ایشان در حسینیه ارشاد تشکیل کاروان حج بود، که نخست برای تبیین مفاهیم و فلسفه حج، کلاس توجیهی برگزار کرد و به استناد گزارش ساواک حدود دو هزار نفر در آن شرکت داشتند.

او کاروان حج را از قشر فرهنگی و تحصیل کرده تشکیل داد و دو هدف را در نظر داشت: نخست، آنکه افراد جستجوگر تشنهٔ مذهب را به طور عینی با حج و فلسفهٔ آن آشنا ساخته و دوم در ایام حج با دانشمندان و عالمان دینی دیگر کشورها و مذاهب به گفتگو پردازند و گامی در راستای همفکری و همگامی و اتحاد مسلمانان برداشته باشند.

حسینیه ارشاد، پایگاه مهمی برای نشر اندیشه و افکار استاد مطهری به حساب می‌آمد. طرح شماری از کتابهای او، از جمله: خدمات متقابل اسلام و ایران، کتابسوزی ایران و مصر، عدل الهی و جاذبه و دافعهٔ علی علیه السلام در سخنرانی‌های او در آنجا ریخته شد.

علاوه بر اینکه خود، سخنرانی‌های فراوان و منظمی در حسینیه داشت، از دیگر اندیشمندان و نظریه‌پردازان دینی دعوت می‌کرد که به سخنرانی و تشکیل کلاس بپردازند.

بدین سان حسینیه ارشاد به صورت یک جریان قدرتمند دینی در صحنهٔ فکری و فرهنگی حضور پیدا کرد و مفاهیم دینی در میان دانشگاهیان و فرهنگیان به صورت پویا و جریان‌ساز جلوه کرد و مورد استقبال پرشور جستجوگران حقایق دینی قرار گرفت و حقایق دینی با فلسفه آن برای مردم تبیین گردید.

تصدی برنامه‌های مسجد الجواد

آن بزرگوار پس از کناره‌گیری از حسینیه ارشاد، در مسجد الجواد به فعالیت پرداخت، برنامه‌های فرهنگی آنجا را زیر نظر گرفت و گذشته از سخنرانی‌های خود، اندیشمندان دیگر را برای سخنرانی دعوت نمود.

او در آنجا به روشنگری و بیدارگری پرداخت. برنامه‌های سیاسی مذهبی که در حسینیه ارشاد پیاده می‌شد، در آنجا استمرار یافت. سرانجام ساواک در ۱۳۵۷/۸/۲۳ ش آنجا را تعطیل کرد.

مسجد هدایت یکی دیگر از پایگاههای فعالیت او بود و در آنجا به سخنرانی می‌پرداخت.

در تاریخ ۱۳۵۱/۹/۹ ش در پی بستن حسینیه ارشاد، مطهری را نیز دستگیر و بازداشت کردند و به مدت ۴۸ روز در شرایط سخت روحی و جسمی قرار داده، به او ناسزا گفته و پس از بازجویی آزاد نمودند.

جمع‌آوری کمک برای فلسطین

پس از حمله گسترده اسرائیل در سال ۱۳۴۶ ش به کشورهای عربی و اشغال بخشی از سرزمین‌ها، مبارزات مردم فلسطین با اسرائیل وارد مرحله جدیدی شد و اسرائیل با خشونت هر چه بیشتر با مردم و رزمندگان فلسطین برخورد کرد و حدود دو میلیون نفر آواره شدند.

مطهری در ایران در جمع‌آوری کمک به مردم فلسطین پیش قدم بود. او سخنرانی مهیجی در حسینیه ارشاد در ضرورت کمک به ملت فلسطین نمود و از مردم خواست هرگونه که می‌توانند به آنها کمک کنند.

وی به منظور جمع‌آوری کمک‌های نقدی، به همراه علامه طباطبائی و آیت‌الله سید ابوالفضل زنجانی، سه شماره حساب در سه شعبه از بانک‌های بازرگانی، ملی و صادرات باز نمود و از مردم خواست کمک‌های نقدی خود را به این حسابها واریز کنند. بخشی از سخنان استاد در آن سخنرانی چنین است:

«اگر پیغمبر اسلام زنده می‌بود، امروز چه می‌کرد؟ درباره چه مسأله‌ای می‌اندیشید؟ والله و بالله قسم می‌خورم که پیغمبر اکرم در قبر مقدسش امروز از یهود می‌لرزد. این یک مسأله دو دو تا چهار تا است. اگر کسی نگوید، گناه کرده است. من اگر نگویم، والله مرتکب گناه شده‌ام، و هر خطیب و واعظی اگر نگوید، مرتکب گناه شده است. گذشته از جنبه اسلامی، فلسطین چه تاریخچه‌ای دارد؟ قضیه فلسطین مربوط به دولتی از دولتهای اسلامی هم نیست، مربوط به یک ملت است، ملتی که

او را به زور از خانه اش بیرون کرده اند. تاریخچه فلسطین چیست؟ مدعی هستند که در سه هزار سال پیش دو نفر از ما، داود و سلیمان، برای مدت موقتی در آنجا سلطنت کرده اند. تاریخ را بخوانید، در تمام این مدت دو سه هزار ساله، کی بوده است که سرزمین فلسطین به یهود تعلق داشته است؟ کی بوده است که بیشتر سرزمین فلسطین مال ملت یهود باشد؟ آیا بیشتر سرزمین فلسطین از آن ملت یهود است؟ قبل از اسلام هم مال آنها نبود، بعد از اسلام هم مال آنها نبود».

سیری گذرا در نوشته های منتشر شده استاد

مطهری حدوداً از سال ۱۳۳۰ ش قلم به دست گرفت و در زمینه های مختلف: فلسفی، اجتماعی، اخلاقی، فقهی و تاریخی آثار زیادی از خود به جای گذاشت، که البته این نوشته ها با وجود اینکه موضوعات متنوعی دارند، ولی همچنانکه استاد در اثر جاوید خود «عدل الهی» گفته اند: «تمامی آنها یک هدف را دنبال می کند». قبل از ذکر فهرست آثار مدون و منتشر شده استاد، تذکر این نکته لازم است که: برخی از آثار استاد توسط شخص ایشان به رشته تحریر در آمده و در زمان حیاتشان منتشر شده و برخی پس از شهادت. و قسمتی از آثار ایشان همان سخنرانی ها و درسهای استاد است که از نوار استخراج و چاپ شده است.

اینک فهرست اجمالی از آثار استاد:

- ۱- آشنائی با علوم اسلامی (چهار جلد).
- ۲- آشنائی با قرآن (پنج سخنرانی در دانشگاه صنعتی شریف).
- ۳- احیاء تفکر اسلامی.
- ۴- اخلاق جنسی (۷ مقاله).
- ۵- اسلام و مقتضیات زمان.

- ۶- التحصیل بهمنیار، استاد این کتاب را تصحیح و بر آن تعلیق زده‌اند.
- ۷- الغدیر و وحدت اسلامی (در کتاب یادنامه علامه امینی).
- ۸- امدادهای غیبی در زندگی بشر (پنج سخنرانی).
- ۹- انسان کامل (یازده سخنرانی).
- ۱۰- انسان و ایمان، جامعه و تاریخ، جهان‌بینی توحیدی، وحی و نبوت، انسان در قرآن، زندگی جاوید یا حیات اخروی.
- ۱۱- انسان و سرنوشت.
- این کتاب توضیحی است در باب «قضا و قدر» و علل و عوامل انحطاط جوامع و...
- ۱۲- بیست گفتار.
- ۱۳- پاورقی بر اصول فلسفه و روش رئالیسم، تألیف مرحوم علامه طباطبائی، سه جلد اول این کتاب مباحث الهیات به معنی اعم و در جلد چهارم «الهیات به معنی اخص» مورد بحث واقع شده است.
- ۱۴- پیامبر امی.
- ۱۵- پیرامون انقلاب اسلامی (سه سخنرانی و دو مصاحبه تلویزیونی).
- ۱۶- تعلیم و تربیت در اسلام.
- ۱۷- تکامل اجتماعی انسان.
- ۱۸- جاذبه و دافعه علی علیه السلام (چهار سخنرانی).
- ۱۹- جهاد و موارد مشروعیت آن در قرآن (سه جلسه تفسیر و سخنرانی).
- ۲۰- جهان‌بینی الهی و جهان‌بینی مادی.
- ۲۱- حق و باطل (به ضمیمه احیاء تفکر اسلامی).
- ۲۲- حماسه حسینی، ۳ جلد.
- ۲۳- ختم نبوت (بطور مستقل و در کتاب محمد صلی الله علیه و آله خاتم پیامبران، جلد اول چاپ شده است).
- ۲۴- خدای جهان و جهان (در کتاب سیمای اسلام).

- ۲۵ - خدمات متقابل اسلام و ایران.
- ۲۶ - داستان راستان، ۲ جلد، این کتاب دربر دارنده ۱۲۵ داستان آموزنده و انسان ساز است که در سال ۱۳۴۴ ش به عنوان بهترین کتاب خواندنی سال، برنده جایزه کمیسیون ملی یونسکو گردیده است. نویسنده، این کتاب را برای نسل جوان نوشته‌اند.
- ۲۷ - ده گفتار (حاوی نه سخنرانی و یک مقاله).
- ۲۸ - سیر فلسفه در اسلام و سعادت.
- ۲۹ - سیره نبوی.
- ۳۰ - سیری در نهج البلاغه، این کتاب در هفت بخش تنظیم شده که به ابعاد گوناگون نهج البلاغه عنایت دارد و همانطور که از نامش پیدا است، سیری است که استاد در نهج البلاغه امام علی علیه السلام کرده است.
- ۳۱ - شرح منظومه، ۲ جلد. (درسهای استاد در دانشکده الهیات بین سالهای تحصیلی ۴۰ - ۳۹ تا ۴۸ - ۴۷ می باشد).
- ۳۲ - عدل الهی.
- ۳۳ - علل گرایش به مادیگری.
- ۳۴ - قیام و انقلاب مهدی (عج) از دیدگاه فلسفه تاریخ (به ضمیمه شهید) و موضوع کتاب از عنوان آن به خوبی معلوم است.
- ۳۵ - کتابسوزی ایران و مصر.
- ۳۶ - گفتارهای معنوی.
- ۳۷ - گفتاری درباره جمهوری اسلامی.
- ۳۸ - ماهیت نهضت امام حسین علیه السلام.
- ۳۹ - مجموعه گفتارها.
- ۴۰ - مسأله حجاب.
- ۴۱ - مشکل اساسی در سازمان روحانیت (در کتاب بحثی درباره مرجعیت و روحانیت).

- ۴۲ - معیارهای اخلاقی، متن دو سخنرانی ایشان در دارالتبلیغ اسلامی قم.
- ۴۳ - مقالات فلسفی.
- ۴۴ - نظام حقوق زن در اسلام.
- ۴۵ - نهضت‌های اسلامی در صد ساله اخیر، مطهری در این کتاب بعد از تشریح واژه اصلاح و پرداختن به جریانات اصلاحی جهان اسلام، به بررسی نهضت اسلامی اخیر ایران می‌پردازد.
- ۴۶ - ولاءها و ولایتها (در کتاب خلافت و ولایت، و به طور مستقل).
- ۴۷ - هدف زندگی (پنج درس).

ویژگی‌های آثار استاد

مراجعه به کتابهای استاد، نشان دهنده ویژگی‌های خاصی است که در کمتر کتابهایی که در همان زمینه‌ها نوشته شده، یافت می‌شود و بطور خلاصه آن ویژگیها عبارتند از:

- ۱ - قابل استفاده بودن برای همگان، چون استاد به هنگام تحریر و نگارش، جامعه و استعداد آن را مد نظر داشته و لذا از استعمال الفاظ نامأنوس و اصطلاحات گنگ و تطویل و یا اجمال گوئی پرهیز نموده است.
- ۲ - تنوع و گستردگی موضوعات.
- ۳ - نوشته‌های ایشان پاسخی بود به نیازهای جامعه بحرانی و در سرراشویی سقوط، که این نیز یکی دیگر از ویژگیهای نوشته‌های استاد است.
- ۴ - ویژگی دیگر آثار استاد این است که نوشته‌های ایشان با بهترین اسلوب و با نهایت تحقیق نگاشته شده است، بطوری که در کلیه کتابهایی که از ایشان در زمان حیاتشان منتشر شده، انسان می‌بیند که حاوی تمام جنبه‌های بحث مورد نظر استاد بوده است.
- ۵ - مطالبی را که استاد نوشته و یا القاء کرده به عمق معانی آنها رسیده و آنها را

هضم کرده و بعد از بررسی همه جانبه اقدام به پخش آن کرده است.

شهادت

استاد مطهری سرانجام در ساعت ۱۰/۵ صبح روز چهارشنبه ۵ / جمادی الثانی / ۱۳۹۹ ق مطابق با ۱۲ / اردیبهشت / ۱۳۵۸ ش هنگام خروج از منزل دکتر یدالله سبحانی، توسط گروه فرقان در تهران ترور شد و به شهادت رسید. پیکرش به قم حمل و در حرم حضرت معصومه علیها السلام به خاک سپرده شد.

منابع

- ۱ - تراجم الرجال ۸۱۶/۲
- ۲ - روزنامه‌های مختلف.
- ۳ - مجله نور علم، شماره ۴، سال ۱۴۰۴ ق، ص ۶۰
- ۴ - مؤلفین کتب چاپی ۱۵۱/۶.

شیخ مزمل حسین میثمی غدیری

(۱۳۳۴ - ۱۴۲۰ ق)

شیخ مزمل حسین میثمی غدیری، از فضلا و نویسندگان بود. وی سلسله نسب خود را به حضرت میثم تمار می‌رساند. او در سالهای ۱۳۳۴ ق تولد یافت. سالهای آخر عمر خود را در قم سپری کرد.

از آثار او:

- ۱ - نبوءة أبي طالب عبدمناف، چاپ قم، رقعی، ۱۶۰ ص.
  - ۲ - صفات ابی طالب عبدمناف، مخطوط.
- میثمی غدیری در سال ۱۴۲۰ ق در قم وفات کرد و همانجا مدفون گردید. آقای شیخ حسین رضا میثمی (متولد سال ۱۳۷۲ ق)، نویسنده کتابهای: ۱ -

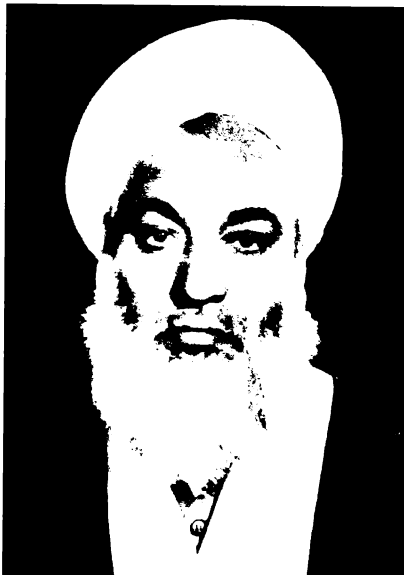
جام غدیر ۲ - ذکر حسین علیه السلام ۳ - زنجیر حیات، فرزند ایشان می باشد.

لے منع

۱ - اطلاعات متفرقه.

شیخ مسعود سلطانی میانه‌ای

(۱۳۲۵-۱۴۱۱ ق)

شیخ مسعود فرزند شیخ حیدر و نوه شیخ احمد سلطانی میانه‌ای، از دانشمندان و اساتید حوزه علمیه قم بود. وی در ۲ / ربیع الثانی / ۱۳۲۵ ق در روستای «یالقوز آقاج» از توابع شهر میانه - استان آذربایجان شرقی - تولد یافت.

مقدمات را در زادگاه خود فراگرفت و در سال ۱۳۴۹ ق به حوزه علمیه تبریز پیوست و سطوح را همانجا آموخت. در سال ۱۳۵۳ ق به قم رفت و به

تحصیلات عالی پرداخت. در سال ۱۳۶۰ ق به نجف اشرف مهاجرت کرد و از محضر آیات: شیخ محمد علی کاظمی خراسانی و سید ابوالقاسم خوئی بهره‌مند شد. در سال ۱۳۶۵ ق مجدداً به قم بازگشت و از درس آیت‌الله سید محمد حجت کوهکمری استفاده کرد و خود به تشکیل حلقه درسی نمود.

از آثار او

۱ - اقصی البیان فی آیات الأحکام و فقه القرآن، دو جلد.

- ۲ - حاشیه علی العروة الوثقی.
  - ۳ - ذخیره الصیام فی احکام ارث الزوج و الزوجة.
  - ۴ - ذخیره العباد (رسالة عملیه).
  - ۵ - رسالة فی التعادل و الترجیح.
  - ۶ - رسالة فی مقدمة الواجب.
  - ۷ - شرح المكاسب، دو جلد.
  - ۸ - شرح كفاية الاصول.
  - ۹ - حبر الرياض فی احکام النکاح و توابعه.
  - ۱۰ - فقه الحج، دو جلد.
  - ۱۱ - کتاب الصلاة.
  - ۱۲ - کتاب الطهارة.
  - ۱۳ - کتاب فی احوال الفقهاء و المجتهدین.
  - ۱۴ - مستمسک الوسيلة فی شرح وسیلة النجاة، در پنج جلد.
  - ۱۵ - معجزات النبی ﷺ و الائمة الأطهار علیهم السلام.
  - ۱۶ - منهج السالك.
  - ۱۷ - منهج العارفين فی تفسیر القرآن، در چهار جلد.
- سلطانی سرانجام در روز سه شنبه ۶ / ذی القعدة / ۱۴۱۱ ق مطابق با ۳۱ / اردیبهشت / ۱۳۷۰ ش در سن ۸۶ سالگی درگذشت. پیکرش عصر روز چهارشنبه تشییع و در صحن حضرت معصومه علیها السلام به خاک سپرده شد.

منابع

- ۱ - فقه الحج، یک صفحه شرح حال ایشان، به قلم آقای نصرالله احمدی.
- ۲ - گنجینه دانشمندان ۱۷۶/۲.

سید مسلم محدث خلخالی

(ح ۱۳۴۰ - ۱۳۹۵ ق)

حاج سید مسلم فرزند عباس محدث خلخالی، در اردبیل در حدود سال ۱۳۴۰ ق متولد شد.

وی پس از طی مقدمات و قسمتی از سطح در حوزه اردبیل نزد آیات: سید محمد تقی مفتی الشیعه، سید احمد مرتضوی و سید موسی مرتضوی، به قم مهاجرت کرد و سطوح را به انجام رسانید، خارج فقه و اصول را از محضر آیات: سید محمد حجت کوهکمری، سید محمد تقی خوانساری، سید صدرالدین صدر، سید حسین طباطبائی بروجردی و سید محمد داماد یزدی استفاده نمود، پس از کسب اندوخته علمی به اردبیل بازگشت و به تبلیغ دین و تدریس طلاب علوم دینی در مدرسه ملا ابراهیم و مسجد جامع شهر همت گماشت و رسماً ریاست حوزه علمیه اردبیل را بر عهده گرفت، و در مسجد پیر شمس الدین به اقامه جماعت و در سایر مساجد اردبیل به وعظ و ارشاد می پرداخت.

وی دارای آثار قلمی به شرح زیر است:

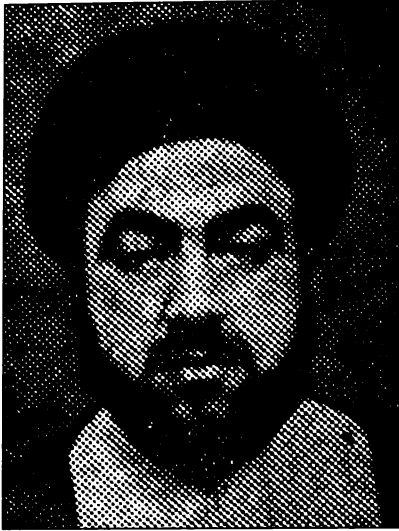
- ۱ - تقریرات درس حجت، ۲ - دیوان اشعار، ۳ - شرحی بر مکاسب.
- او در روز یکشنبه ۱۱ / صفر / ۱۳۹۵ ق مطابق با ۴ / اسفند / ۱۳۵۳ ش در اردبیل درگذشت، و در قبرستان باغ رضوان (جنب وادی السلام) قم مدفون شد.

منابع

- ۱ - تاریخ اردبیل و دانشمندان ۳۷۶/۲.
- ۲ - مفاخر الاردبیل (خطی - مفتی الشیعه).

سید مصطفی اعتماد حائری

(۱۳۴۴ - ۱۳۹۵ ق)

حاج سید مصطفی اعتماد فرزند
علامه سید محسن و نوه سید محمد بن
علامه شهیر سید حسین بهبهانی
حائری، از افاضل دانشمندان و
نویسندگان بود. وی در ۱۱ / شعبان /
۱۳۴۴ ق در کربلای معلی دیده به
جهان گشود.

پس از طی مقدمات، سطوح را نزد
علمائی چون: شیخ جعفر رشتی، شیخ
علی اکبر نائینی، شیخ علی اکبر سیبویه
یزدی، شیخ علی مازندرانی، شیخ

محمد علی سرابی، سید زین العابدین کاشانی و سید اسدالله اصفهانی به انجام
رسانید.

خارج فقه و اصول را از محضر آیات: میرزا هادی خراسانی بجستانی، سید
حسین طباطبائی قمی، میرزا مهدی شیرازی، سید محمد هادی میلانی، شیخ
یوسف حائری خراسانی، شیخ علی عیثان، شیخ محمد علی سیبویه یزدی، سید
علی بهبهانی رامهرمزی، و شیخ محمد رئیس و کلام و معقول را از محضر شیخ
محمد رضا جرقویه ای اصفهانی استفاده کرد. و در اثر جدیت و کوشش در تحصیل به
درجه اجتهاد نایل، و موفق به دریافت اجازات اجتهادی وروائی از اساتید خود گردید.
وی در موقع اقامتش در کربلا در حرم مطهر حسینی به اقامه جماعت و در
صحن مقدس و مدرسه هندیه به تدریس سطوح اشتغال داشت، و جمعی از طلاب

از محضر وی بهره‌مند شدند. به سال ۱۳۹۲ ق در پی فشارهای دولت عراق به ایران مهاجرت کرد، و در تهران اقامت جست و تدریس را رها ننمود.

از آثار او:

- ۱ - لمعة من بلاغة الامام الحسين عليه السلام.
- ۲ - من وحى الأخلاق.
- ۳ - من وحى الفطرة (در اصول دین).
- ۴ - شرح كفاية الاصول.
- ۵ - شرح العروة الوثقى.
- ۶ - نهضة سيد الشهداء عليه السلام.
- ۷ - مقتل الحسين عليه السلام دراسة و تحليل.
- ۸ - القواعد الفقهية.
- ۹ - شرح تبصرة المتعلمين.
- ۱۰ - شرح مناسك الحج (از آیت الله خوئی).
- ۱۱ - الروائع من كلمات الامام الحسين عليه السلام.
- ۱۲ - شرح قصائد مثير الاحزان (از شیخ شریف جواهری).
- ۱۳ - اصول الفقه.

ایشان در روز دوشنبه ۷ / جمادی اول / ۱۳۹۵ ق مطابق با ۲۹ / اردیبهشت / ۱۳۵۴ ش به سن ۵۱ سالگی در اثر سکتۀ قلبی در تهران درگذشت، در وادی السلام قم مدفون گردید.

منابع

- ۱ - اعلام كربلاء (خطی).
- ۲ - گنجینه دانشمندان ۳۳۹/۶.
- ۳ - مؤلفین کتب چاپی ۲۰۲/۶.

مصطفیٰ انتظاری قمی « شاطر »

(۱۳۰۹ - ۱۳۵۶ ق)

وی به « شاطر » تخلص می نمود و از شعرای معروف قم بود.

تولدش در سال ۱۳۰۹ ق در قم اتفاق افتاد.

از آثار او: ۱ - غزلیات (اشعار). در سال ۱۳۳۵ ش، به اهتمام آقای سید محمد

باقر برقی در قم به چاپ رسید.

شاطر در سال ۱۳۵۶ ق برابر با ۱۳۱۶ ش در سن ۴۷ سالگی در قم بدرود

حیات گفت. پیکرش در جوار ابن بابویه مدفون گردید.

❦ منبع

۱ - مؤلفین کتب چاپی ۲۲۱/۶.

مصطفیٰ ایروانی

(۱۳۰۹ - ۱۳۷۵ ق)

حاج مصطفیٰ فرزند معاون الممالک ایروانی، از فضلا و نویسندگان بود.

وی در سال ۱۳۰۹ ق تولد یافت.

از آثار او:

۱ - ترجمه کلمات قصار امام علی (علیه السلام) (به زبان فرانسوی).

۲ - تفسیر قرآن کریم، مخطوط.

ایروانی در ۳۰ / ربیع الاول / ۱۳۷۵ ق در سن ۶۶ سالگی درگذشت. پیکرش در

قبرستان شیخان مدفون شد.

آیت الله شیخ مهدی حائری تهرانی (ساکن تهران)، داماد ایشان است.

❦ منبع

۱ - اطلاعات متفرقه.

سید مصطفیٰ برقی قمی

(۱۳۳۵-۱۴۱۶ ق)

حاج سید مصطفیٰ فرزند سید
محمد و نوه سید احمد فرزند سید
رضی الدین فرزند میرمیران اول رضوی
برقی قمی، از فضلا و نویسندگان
معروف حوزه علمیه قم بود.

وی در ۱۸ / ذی القعدة / ۱۳۳۵ ق
در قم تولد یافت.

او مقدمات را نزد سید رضا
بهاء الدینی، شیخ علی دبیری و شیخ
جعفر صبوری آموخت. سطح را نزد
حضرات: شیخ ریحان الله نجفی

گلپایگانی، شیخ عبدالوهاب روحی یزدی و سطح عالی را نزد شیخ ابوالقاسم
اصفهانی و شرح تجرید را نزد سید علی اکبر برقی «کاشف» و تفسیر قرآن را نزد
میرزا محمد تقی اشراقی و میرزا ابوالفضل زاهدی قمی استفاده کرد.

نامبرده دروس خارج را از محضر آیات: سید حسین طباطبائی بروجردی، شیخ
عبدالنبی اراکی و سید محمد رضا گلپایگانی بهره مند شد و به نویسندگی پرداخت.

از آثار او

۱- اندرزهای حکیمانۀ امام علی علیه السلام در بستر شهادت.

۲- انقلاب فرهنگی.

۳- پرچم دار آزادی «فلسفۀ قیام امام حسین علیه السلام».

۴ - ستاره درخشنده آسمان ولایت.

۵ - مدینه فاضله درباره حکومت امام زمان (عج).

متأسفانه ایشان در بامداد روز شنبه ۶ / ربیع الثانی / ۱۴۱۶ ق مطابق با ۱۱ / شهریور / ۱۳۷۳ ش در پی بیماری در سن ۸۱ سالگی در قم حیات را بدرود گفت. پیکرش عصر همان روز تشییع و در قبرستان باغ بهشت مدفون شد.

منابع

۱ - آینه دانشوران ۳۴۷.

۲ - اظهارات صاحب شرح حال، به تاریخ ۲۶ / ذی الحجة / ۱۴۱۰ ق.

۳ - گنجینه دانشمندان ۳۴۶/۲.

سید مصطفی بهبهانی

(۱۳۰۴ - ۱۳۶۷ ق)

حاج سید مصطفی فرزند آیت الله سید عبدالله و نوه علامه سید اسماعیل موسوی

بهبهانی، از فضلا و نمایندگان مجلس بود.

وی در سال ۱۳۰۴ ق در تهران

تولد یافت.

پدرش سید عبدالله بهبهانی

(۱۲۵۶ - ۱۳۲۸ ق) شهید معروف راه

مشروطیت و از علمای معروف تهران

بود. وی از جمله شاگردان آیات: سید

حسین کوهکمری «ترک»، شیخ راضی

نجفی و میرزا محمد حسن شیرازی در

نجف اشرف بود. از آثار او ۱ - مجموعه

الرسائل الفقهية (۲۵ رساله فقهی از

سید عبدالله بهبهانی

مسائل مهم آن). به نقباء البشر ۱۱۹۳/۳ رجوع شود.

سید مصطفی به تحصیل علوم دینی اشتغال داشت، سپس در تهران سر دفتر اسناد رسمی قبول کرد و در دوره پنجم (۱۳۴۲ ق مطابق با ۱۳۰۲ ش) مجلس شورای ملی از سوی مردم قوچان انتخاب و به مجلس راه یافت. بهبهانی در اوایل / ربیع الثانی / ۱۳۶۷ ق مطابق با اواخر / بهمن ۱۳۲۶ ش در سن ۶۳ سالگی درگذشت. پیکرش در قبرستان شیخان قم مدفون گردید.

لله منابع

۱ - مکارم الآثار ۱۶۸۵/۵.

۲ - نمایندگان مجلس شورای ملی ۳۱۰.

شیخ مصطفی جلیلی کرمانشاهی

(۱۳۱۹ - ۱۴۱۴ ق)

حاج شیخ مصطفی فرزند علامه
شیخ مرتضی جلیلی کرمانشاهی، از
علمای معاصر قم بود.
در ذی قعدة / ۱۳۱۹ ق در
کرمانشاه دیده به جهان گشود.

در حوزه‌های نجف اشرف و قم

ایشان پس از طی مقدمات، در سن
۲۰ سالگی به نجف اشرف مهاجرت
کرد، و سطوح را به پایان رسانید. و پس
از نه سال اقامت در آن سامان، در سال

۱۳۴۸ ق به ایران مراجعت کرد و وارد حوزه علمیه قم شد و از محضر آیات: حاج

شیخ عبدالکریم حائری یزدی، سید محمد حجت کوهکمری و سید حسین طباطبائی بروجردی بهره‌مند گردید، و خود به تدریس فقه و اصول پرداخت.

از آثار او

- ۱ - حاشیه علی العروة الوثقی.
- ۲ - حاشیه علی شرح المنظومة.
- ۳ - حاشیه علی کفایة الاصول.
- ۴ - حواشی متفرقة علی جواهر الکلام.
- ۵ - قاعدة لاضرار (تقریرات درس حجت).

ایشان در روز سه شنبه ۴ / رمضان / ۱۴۱۴ ق مطابق با ۲۶ / بهمن / ۱۳۷۲ ش درگذشت، و جنازه‌اش در قبرستان ابوحسین قم به خاک سپرده شد.

منابع

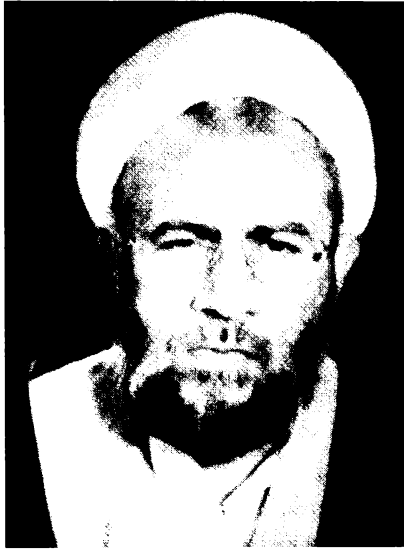
- ۱ - آثار الحجة ۱۲۳/۲.
- ۲ - گنجینه دانشمندان ۱۲۲/۲.

شیخ مصطفی زهانی نجف آبادی

(۱۳۵۳ - ۱۴۱۱ ق)

شیخ مصطفی فرزند باقر زهانی نجف آبادی اصفهانی، در ۲۰ / شعبان / ۱۳۵۳ ق در نجف آباد دیده به جهان گشود، دروس ابتدایی را همراه با کسب و کار آموخت، راهنما و آموزگار وی در نجف آباد حضرت آیت الله شیخ ابراهیم ریاضی بود. و پس از تکمیل ادبیات به قم رهسپار شد و سطح را از جناب آقایان: شیخ محمد تقی ستوده اراکی، میرزا علی مشکینی اردبیلی، شیخ مصطفی اعتمادی تبریزی، و میرزا حسین نوری همدانی به پایان رسانید.

دروس خارج فقه و اصول را از محضر آیات: سید حسین طباطبائی بروجردی

(به مدت دو سال)، سید محمد داماد یزدی و سید روح الله موسوی خمینی (به مدت ۸ سال) استفاده نمود، و رو به نویسندگی و ایجاد رشد فکری در میان طبقه جوان، آورد.

زنده یاد زمانی برای نجات جامعه از گمراهی و انحطاط، «قلم» به دست گرفت و مصرانه در این راه مقدس گام برداشت و می توان اعتراف کرد که در اغلب نوشته های او، طیف جوان و نوجوان، حرکت و سیر قلمش را تحت

تأثیر شدیدی قرار داده بود. چه، غم و هم زمانی، قشر جوان و نوجوان بود. او به عشق هدایت نوجوانان و جوانان به صراط مستقیم و فلاح، تا جایی که توانست گام برداشت و قلم زد.

زمانی در کار خود: تحقیق، ترجمه و نویسندگی - پُرکار بود. و پیوسته با کاغذ و قلم و کتاب سروکار داشت. او طی سالها کار و تلاش، توانست دهها عنوان کتاب عرضه دارد. کتاب هایی مفید، سودمند و با ارزش و سازنده و برای تمام قشرها و طبقات، علی الخصوص قشر و طبقه نوجوان و جوان، خواندنی و جذاب باشد.

آثار قلمی ایشان

- ۱ - شیعه و زمامداران خودسر، ترجمه الشیعة و الحاکمون.
- ۲ - آینده اسلام و امواج خطرناک، ترجمه المستقبل الاسلامی.
- ۳ - کودک نیل یا مرد انقلاب (زندگانی حضرت موسی علیه السلام).
- ۴ - به سوی اسلام یا آیین کلیسا (تطبیق قوانین اسلام و تورات و انجیل).

- ۵- ابراهیم علیه السلام بت شکن یا قهرمان توحید.
- ۶- کنفرانس مذهبی لبنان و ملت فلسطین، ترجمه المثل العليا فی الاسلام لایحمدون.
- ۷- سلیمان و بلقیس.
- ۸- چرا رفوزه شدم؟
- ۹- طمعکاران کینه ورز، ترجمه الاستعمار احقاد و اطعاع.
- ۱۰- قصه های قرآن، ترجمه قصص القرآن.
- ۱۱- مردان پاک از نظر امام صادق علیه السلام، ترجمه مفاهیم الانسانية فی کلمات الامام الصادق علیه السلام.
- ۱۲- دختر وظیفه شناس.
- ۱۳- جنایات غربی، ترجمه ظلام من الغرب.
- ۱۴- راه و بیراهه (درباره سرنوشت استعمار در ممالک اسلامی).
- ۱۵- علی بن ابی طالب علیه السلام پیشوای مسلمین.
- ۱۶- اسلام و تمدن جدید.
- ۱۷- اسلام و خدمات اجتماعی.
- ۱۸- دوستیهای تلخ و شیرین.
- ۱۹- داستانهای مصور اسلامی کودکان (۱۰ شماره).
- ۲۰- فروع دین، ترجمه عبادات الاسلام.
- ۲۱- کارنامه سیاسی، اجتماعی و اخلاقی حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم، ترجمه الاسلام نشوئه و ابقائه.
- ۲۲- اعتیادهای خطرناک.
- ۲۳- رمز ترقی.
- ۲۴- پیشگوئی های علمی قرآن.
- ۲۵- پیمان زناشوئی.

- ۲۶ - مرگ سبز (شامل داستانهای آموزنده).
- ۲۷ - مذهب و رهبر ما، ترجمه المراجعات.
- ۲۸ - حدود خسارات جهان و انحطاط مسلمین (ترجمه).
- ۲۹ - نقش کلیسا در ممالک اسلامی (ترجمه).
- ۳۰ - مبارزه با خودکشی.
- ۳۱ - سالنامه (۸ شماره - زیر نظر).
- ۳۲ - چهل حدیث (ترجمه و توضیح).
- ۳۳ - طوفان جوانی (بررسی عوامل انحراف و گناه در میان جوانان).
- ۳۴ - مجله نرجس (۴ شماره - زیر نظر).
- ۳۵ - دیوان امیرالمؤمنین علیه السلام (ترجمه).
- ۳۶ - توضیح نهج البلاغه (ترجمه و شرح) در ۴ جلد.
- ۳۷ - جوانان چرا؟ (بررسی مفسد استمناء).
- ۳۸ - عروسی تولدی دیگر.
- ۳۹ - بلوغ و غریزه جنسی.
- ۴۰ - وسواس (پیدایش، رشد و درمان).
- ۴۱ - امام موسی کاظم علیه السلام.
- ۴۲ - نکاتی درباره دستگاه آفرینش.
- ۴۳ - روزه و ماه خدا (ترجمه).
- ۴۴ - نقشه‌های استعماری و نقشه‌های شوم.
- ۴۵ - امام علی علیه السلام صدای عدالت انسانی (ترجمه).
- ۴۶ - اسلام از نظر یک مسیحی.
- ۴۷ - تقریرات مکاسب (آیت الله خمینی).
- ۴۸ - حواشی بر کفایة الاصول.
- ۴۹ - مقدمه بر کتاب افکار استاد دکتر مفتاح.

- ۵۰- نردبان ترقی.
- ۵۱- نور و ظلمت.
- ۵۲- تاریخ بنی امیه و بنی عباس.
- ۵۳- نماز گفتگو با خدا.
- ۵۴- هزار و یک سخن.
- ۵۵- پیام اسلام.
- ۵۶- اسلام و بلادهای نوین.
- ۵۷- با ضعف مسلمین دینا در خطر سقوط.
- ۵۸- عشق و خودکشی.
- سرانجام در روز سه شنبه ۳۰ / بهمن / ۱۳۶۹ ش مطابق با ۴ / شعبان / ۱۴۱۱ ق در اثر سکتۀ مغزی به سن ۵۸ سالگی در قم صبح روز چهارشنبه تشییع و در درگذشت، پیکر پاکش در صحن حضرت معصومه علیها السلام به خاک سپرده شد.
- تذ منافع
- ۱- کتابنامه و یادواره استاد مصطفی زمانی.
- ۲- گنجینه دانشمندان ۳۰۲/۷.
- ۳- مؤلفین کتب چاپی ۲۱۷/۶.

میرزا مصطفی صادقی قمی

(۱۳۱۱ - ۱۳۹۹ ق)

حاج میرزا مصطفی فرزند علامه میرزا ابوالحسن و نوۀ آیت الله شیخ ملا صادق قمی، معروف به «صادقی» از فقها و اساتید حوزه علمیه قم بود.

وی در سال ۱۳۱۱ ق در قم دیده به جهان گشود.

صادقی مقدمات و سطح را در قم آموخت، سپس به نجف اشرف رهسپار شد و از محضر آیات: شیخ الشریعۀ اصفهانی، میرزا محمد حسین نائینی، شیخ

ضیاءالدین عراقی و سید ابوالحسن اصفهانی استفاده نمود و پس از دریافت اجازات اجتهاد و روایت، در سال ۱۳۴۲ ق به قم مراجعت فرمود و از محضر آیت الله حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی بهره‌ها برد.

استاد شیخ محمد شریف رازی در «گنجینه دانشمندان» ایشان را چنین توصیف می‌نماید:

(آیت الله صادق عمرپُر برکت خود را در راه علم و فقاہت و تدریس و

تعلیم علوم و معارف اسلامی در حوزه علمی قم به پایان رسانید.

وی نمونه‌ای عالی از روحانیت و تربیت درخشان مکتب اسلام بود. علم و عمل و زهد و پارسائی در وجود شریفش جمع و ناصیه بلندش را هاله‌ای از نور معنویت و قداست فراگرفته بود. آن چنان شخصیتی جذّاب و محبوب داشت که خاطره‌اش برای همیشه در دل دوستان و ارادتمندانش باقی خواهد ماند).

صادقی در سحرگاه روز شنبه ۷ / رجب / ۱۳۹۹ ق مطابق با ۱۲ / خرداد / ۱۳۵۸ ش در پی عمل جراحی در سن

۸۸ سالگی در تهران زندگی را وداع گفت. پیکرش به قم حمل و در وسط قبرستان شیخان به خاک سپرده شد.

استاد دکتر شیخ علی اکبر صادقی، متولد سال ۱۳۴۸ ق، استاد دانشگاه تهران فرزند ارجمند ایشان است.

لله منابع

۱ - آثار الحجة ۷۶/۲ (تولدش را در نجف اشرف دانسته است).

۲ - آینه دانشوران ۲۴۵.

۳ - رجال قم ۱۶۰.

۴ - گنجینه دانشمندان ۱۸۸/۲ و ۷۸/۸.

۵ - گنجینه دانشوران ۱۸ (تولدش را در سال ۱۳۱۵ ق دانسته است).

سید مصطفی صفائی خوانساری

(۱۳۲۱ - ۱۴۱۳ ق)

حاج سید مصطفی فرزند آیت الله

سید احمد و نوه سید رضا حسینی

خوانساری (صفائی)، از علمای متقی

و معروف قم بود.

در ربیع الاول / ۱۳۲۱ ق در خوانسار

متولد گردید.

وی در بیت علم و تقوی و در دامان

پدری بزرگوار رشد و پرورش یافت،

مقدمات را نزد دائی خود سید علی

مهدوی خوانساری آموخت. پس از طی

دوره سطح نزد پدر خود، در سال

۱۳۴۰ ق به قم مهاجرت کرد و در درس آیت الله حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی، و چندین دوره فقه و اصول در محضر آن بزرگ مرد و حضرات آیات: شیخ محمد علی حائری قمی، سید محمد تقی خوانساری و سید احمد خوانساری فرا گرفت. همزمان در درس اسفار سید ابوالحسن رفیعی قزوینی، و کتابهای مصباح الانس و شرح فصوص قیصری را نزد شیخ محمد علی شاه آبادی و عرفان را نزد ملا علی حکیم ایمانی خوانساری (در خوانسار) تلمذ کرد.

سید احمد خوانساری   سید محمد رضا گلپایگانی   سید مصطفی صفائی

از دیگر اساتید ایشان می توان، حضرات آیات: میرزا محمد حسین نائینی و سید ابوالحسن اصفهانی (چند ماه توقفشان در قم)، میرزا محمد آقازاده کفائی، سید حسین طباطبائی قمی و شیخ مرتضی آشتیانی (در مشهد مقدس)، و شیخ محمد رضا مسجد شاهی (ابوالمجد) و سید محمد صادق خاتون آبادی (در اصفهان)، نام برد.

وی از حضرات آیات: پدر خود، حائری یزدی، اصفهانی، طباطبائی بروجرودی، عراقی، آشتیانی، مسجدشاهی، شیخ محمد حسین کاشف الغطاء، سید

محمد حجت، سید محمد تقی خوانساری، میرزا محمد فیض، شیخ عباس قمی، میرزا محمد عسکری تهرانی، سید جمال الدین گلپایگانی، سید محسن طباطبائی حکیم، شیخ علی اکبر نهاوندی، شیخ آقا بزرگ تهرانی، سید علی عبدالحسین شرف الدین، میرزا رضی زنوزی تبریزی، سید شهاب الدین مرعشی نجفی، سید محمد مهدی اصفهانی کاظمی و برخی دیگر اجازه روایت دریافت کرده است. از خصوصیات بارز ایشان: تهجد و عبادت، زهد و قناعت، حسن خلق و

سخاوت بود، و بیش از ۵۰ سال هر روز صبح بامداد در حرم حضرت معصومه علیها السلام مسجد بالا سر به اقامه جماعت و ارشاد پرداخت و از آثار وجودی ایشان: جمع آوری کتابخانه‌ای نفیس و باشکوه - خطی و چاپی - و بنای مسجدی بزرگ در خوانسار و مسجدی دیگر در قم، را می توان نام برد.

سید احمد خوانساری «صفائی»

از آثار قلمی و علمی او:

- ۱ - الجواهر المودعة.
- ۲ - الدیانة الاسلامیة و معتقدات الامامیة (در اصول عقاید).
- ۳ - تفسیر آیات مبدء و معاد.
- ۴ - تقریرات اصول حائری یزدی.
- ۵ - تقریرات فقه حائری یزدی (در صلاة و نکاح).
- ۶ - حاشیه بر درر الاصول.
- ۷ - حاشیه بر رسائل.

۸ - حاشیه بر شرح لمعه.

۹ - حاشیه بر قوانین الاصول.

۱۰ - حاشیه بر کفایة الاصول.

۱۱ - حاشیه بر مکاسب.

۱۲ - حاشیه بر وسیلة النجاة (اصفهانی).

صفائی سرانجام در صبح روز جمعه ۱۸ / ربیع الثانی / ۱۴۱۳ ق مطابق با ۲۴ / مهر / ۱۳۷۱ ش پس از عمری تلاش و کوشش در راه اعتلای فرهنگ اسلامی در قم در سن ۹۲ سالگی چشم از جهان فرو بست، پیکرش پس از تشییعی با شکوه صبح روز شنبه در مسجد بالا سر حرم حضرت معصومه علیها السلام به خاک سپرده شد.

فرزندان ایشان عبارتند از:

۱ - سید رضا ۲ - سید احمد و یک دختر به نام خانم طوبی (متوفای رجب / ۱۴۱۷ ق).

منابع

۱ - آثار الحجة ۷۶/۲ و ۲۹۱.

۲ - آینه دانشوران (۲۳۵ سال تولدش را ۱۳۱۷ ق نوشته است).

۳ - گنجینه دانشمندان ۱۳۸/۲.

۴ - مجله آینه پژوهش، سال سوم، ۱۳۷۱ ش، شماره ۱۵، صفحه ۱۱۲، به قلم شیخ ناصرالدین انصاری.

۵ - نقباء البشر (خطی) (تاریخ تولدش را سال ۱۳۱۷ ق نوشته است).

سید مصطفی طباطبائی قمی

(۱۳۲۷ - ۱۴۰۴ ق)

حاج سید مصطفی فرزند حجة الاسلام سید جواد و نوه سید محمود طباطبائی

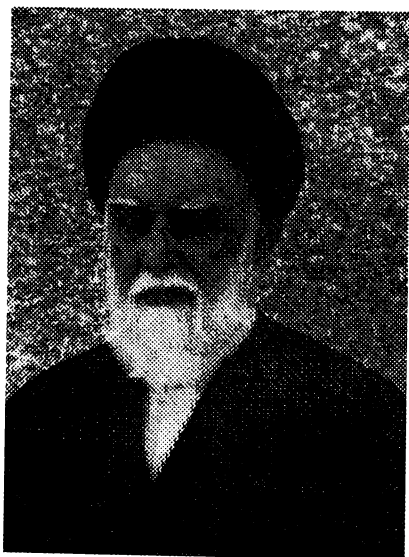
قمی، از فضلا و وعّاظ معاصر بود. وی در سال ۱۳۲۷ ق متولد گردید. او مقدمات و ادبیات را نزد میرزا عبدالجواد ادیب نیشابوری و حاج محقق نوغانی در مشهد مقدس آموخت و پس از سپری کردن سطح، دروس خارج را از محضر میرزا محمد آقازاده خراسانی و عموی خود حاج آقا حسین طباطبائی قمی استفاده کرد. در سال ۱۳۵۶ ق به کربلای معلا مهاجرت کرد و از محضر ارجمند عموی خود و دیگران بهره‌ها برد و پس از مدتی به قم عزیمت نمود و به وعظ و هدایت اشتغال ورزید. طباطبائی در ۱۵ / رمضان / ۱۴۰۴ ق مطابق با ۲۴ / خرداد / ۱۳۶۳ ش در سن ۷۷ سالگی درگذشت. پیکرش در وسط قبرستان شیخان قم مدفون شده است. وی داماد علامه و محدث گرانقدر شیخ عباس قمی «صاحب مفاتیح الجنان» بود.

لله منیع

۱ - رجال قم ۱۶۰.

سید مصطفی علم الهدی جزائری

(۱۳۴۷ ق ۱۴۱۸ ق)

سید مصطفی فرزند آیت الله سید مرتضی و نوه سید محمد رضا قدسی موسوی جزائری، ملقب به «علم الهدی» از دانشمندان و مبارزان و صابران بر قضا بود.

ایشان در سال ۱۳۴۷ ق برابر با ۱۳۰۷ ش در شوشتر دیده به جهان گشود (اگر چه خودشان اظهار می فرمودند که در سال ۱۳۵۲ ق به دنیا آمدند، ولی تاریخ ثبت شده به دلایلی

صحیح تر است). سه ساله که بود همراه والدین خود به نجف اشرف رفت، از دوران خردسالی با جدیت تمام مشغول تحصیل علوم دینی گشت. مقدمات را نزد آیت الله سید محمد جعفر مروج جزائری و آیت الله شیخ مجتبیٰ لنکرانی آموخت. دروس سطح را نزد حضرات آیات: سید علی طباطبائی تبریزی، شیخ محمد تقی بروجردی، شیخ محمد فاضل قائینی و شیخ مجتبیٰ لنکرانی و هیئت را خدمت استاد شیخ مرتضیٰ مدرس گیلانی استفاده نمود.

سال‌هایی چند در دروس خارج حضرات آیات: میرزا حسن یزدی، سید محسن طباطبائی حکیم و سید ابوالقاسم خویی حاضرگشت و از دانش این فقها بهره‌ها برد.

در سال ۱۳۷۲ ق (برابر با ۱۳۳۱ ش) به ایران بازگشت و در حوزه علمیه قم ماند و از دروس خارج حضرات آیات: سید حسین طباطبائی بروجردی، سید محمد داماد یزدی، سید کاظم شریعتمدای و سید روح الله خمینی و دروس حکمت و تفسیر آیت الله سید محمد حسین تبریزی «علامه طباطبائی» استفاده‌ها برد و به درجه رفیعۀ اجتهاد نایل گشت. وی به اساتید مذکور خود، به ویژه آقایان: داماد، شریعتمداری و خمینی بسیار مقرب و مشاور امین، آن بزرگان بود. در سال ۱۳۹۳ ق (برابر با ۱۳۵۲ ش) به دنبال رحلت والد معظم خود، به شهر اهواز - استان خوزستان - و سکونت اختیار فرمود و منشاء خدمات بسیاری گردید. این اقامت تا سال ۱۴۰۲ ق (برابر ۱۳۶۱ ش) ادامه داشت. سپس حسودان و مغرضان سعی و تلاش زیادی کردند، تا ایشان به قم بازگردانده شوند، و تا آخر عمر پُر برکت خود در جوار کریمه اهل بیت علیهم السلام زیست. آثار قلمی در فقه و اصول دارد، که به صورت مخطوط مانده است.

اشاره به مبارزات ایشان

الف) از سال ۱۳۴۰ ش تا ۱۳۵۷ ش: ایشان از اولین جرقه مبارزات روحانیت

معظم در ایران همراه و همگام بوده، بلکه از پیشতازان این مبارزات به شمار می‌رفت. سخنرانی‌ها، اطلاعیه‌ها مسافرتهاى بسیار او در دفاع از اصل نهضت، خود یک جلد کتاب مستند می‌خواهد. در این دوران بارها بازداشت و تبعید گردید، به طوری که تا پیروزی انقلاب، در شهر قم به حالت تبعید به سر می‌برد.

ب) از سال ۱۳۵۷ ش تا ۱۳۶۱ ش: جناب ایشان در دوران جنگ تحمیلی در شهرستان اهواز، به عنوان روحانی طراز اوّل شهر، در کنار رزمندگان بود. وعظ و ارشاد، اقامه جماعت، سخنرانی‌های حماسی برای آنان برپا می‌نمود.

ج) از سال ۱۳۶۱ ش تا ۱۳۶۷ ش: طفیلی‌ها بر ایشان تجری نموده، و سعی نمودند ایشان را از شهر اهواز دور نمایند. و همینطور هم شد. تا میدان برای آنان خالی شود و... علم الهدی به قم بازگشت و انزوا اختیار فرمود، ولی کمک به نیازمندان و محرومان را تا آخرین روزهای عمر خود، رها نکرد، کمک به حدی بود که حجة الاسلام شیخ موسی قمی ایشان را «کفہ الفقرا و المساکین» می‌گفتند.

خدمات اجتماعی و فرهنگی

الف) تأسیس بیمارستان و زایشگاه اسلامی اهواز، که نیمه تمام مانده است.
ب) تأسیس مدرسه‌ای دینی به نام «دارالعلم» و مؤسسه علوم دینی و تبلیغات اسلامی اهواز. در این مؤسسه دروس حوزوی و کلاسه‌های اصول عقاید اسلامی، تشکیل، که باعث بیداری و علاقه‌مندی صدها جوان پاک به مذهب و آئین تشیع می‌شد. از جمله محصولات این مرکز دینی، مرحوم حجة الاسلام سخنور توانا شیخ مصطفی خبازیان (که در مشهد مقدس اقامت داشت).

ج) تأسیس صندوق قرض الحسنه اسلامی اهواز.

د) صندوق کمک به محرومان از راه کمک‌های مالی و نقدی، در سطح بسیار وسیع و بی‌نظیر بود.

ه) مؤسسه جشنهای اسلامی اهواز، که به جهت اقامه مراسم شادی در ایام سرور و

تولد معصومین علیهم السلام، در مسجد و دارالعلم، با سطح بسیار گسترده، احداث گردید.
 (و) مؤسسه دارالعصمه: این مؤسسه ویژه بانوان بود. شاگردان آن تماماً از خانمهای دانشجو و دبیرستانی و مدرسان، از اساتید مبرز قم بودند.
 (ز) دعوت از مبلغان و واعظان در ماههای: محرم، صفر و رمضان، و اعزام بسیاری از آنان به شهرها و قصبه‌های مختلف استان خوزستان، جهت آشنایی سایر مردم با احکام الهی و آیین جعفری است.
 (ح) برپایی مراسم هفتگی دعای ندبه، و آشنایی سایرین با امام زمان (عج).

نماز بر پیکر سید مصطفی علم الهدی جزائری (توسط سید موسی زنجان‌ی «شبیبری»)

ویژگی‌های اخلاقی

آیت‌الله علم الهدی، متخلق به اخلاق اجداد طاهرین خود بود بسیاری از مستحبات را به جای می‌آورد و از مکروهات دوری می‌جست. بر اموری از قبیل: نماز اول وقت، سکوت و پرهیز از پُرحرفی، دوری از غیبت دیگران، کتمان رازهای مردم، تأکید داشت.

وی مردی: امین، متین، موقر، با هیبت و عظمت و اصالت و صداقت بود. صورتی زیبا و خندان و سفره‌ای گسترده بر روی سایر میهمانان داشت.

رحلت و فرزندان

این مرد ربّانی در سحرگاه روز دوشنبه ۱۶ / رجب / ۱۴۱۸ ق برابر با ۲۶ / آبان / ۱۳۷۶ ش در قم در سن ۷۱ سالگی (به طور مرموز) دچار حمله قلبی شد و به سوی معبود شتافت. پیکرش عصر روز سه‌شنبه از مسجد امام حسن عسکری علیه السلام تشییع و پس از ادای نماز میت توسط آیت‌الله سید موسی شبیری زنجانی، در صحن بزرگ حضرت معصومه علیها السلام - حجرة ۴۳ - دفن گردید.

فرزندان:

۱ - حجة الاسلام سید ضیاءالدین ۲ - سید مجتبی ۳ - سید محمد علی ۴ - سید محمد رضا ۵ - سید محمد جواد (مسعود) ۶ - سید محمد حسین.

❦ منع

۱ - اطلاعات شخصی مؤلف.

شیخ مصطفی فائق تهرانی

(ح ۱۳۳۸ - ۱۴۱۷ ق)

حاج شیخ مصطفی فرزند علامه شیخ کاظم فائق تهرانی، از علمای معاصر تهران بود.

وی در حدود سال ۱۳۳۹ ق در تهران دیده به جهان گشود.

مقدمات و سطح را در تهران فراگرفت، سپس به قم رفت و از محضر آیتین علمین: سید محمد حجت کوهکمری و سید محمد تقی خوانساری خارج فقه و اصول استفاده نمود. سپس به نجف اشرف رفت و از محضر آیات: سید ابوالحسن

اصفهانی و سید ابوالقاسم خویی بهره‌ها برد. آنگاه به قم بازگشت و در درس آن دو بزرگوار مذکور و آیت‌الله سید حسین طباطبائی بروجردی نیز حاضرگشت. سرانجام به تهران مراجعت فرمود و در مسجد پدر خود که به نام «مسجد فائق» معروف است (واقع در خیابان عین الدوله)، به اقامه جماعت و انجام سایر فعالیت‌های دینی پرداخت.

فائق در ۲۱ / ذی القعدة / ۱۴۱۷ ق برابر با ۱۱ / فروردین / ۱۳۷۶ ش در حدود سن ۷۹ سالگی در تهران زندگی را بدوردگفت. پیکرش روز بعد به قم حمل و در قبرستان حاج شیخ باکد (۳۹۲۱۱) به خاک سپرده شد.

لله منابع

۱ - اطلاعات متفرقه.

۲ - گنجینه دانشمندان ۵۱۸/۴.

سید مصطفی کاشفی خوانساری

(۱۳۴۴ - ۱۴۱۲ ق)

حاج سید مصطفی فرزند آیت‌الله سید ضیاءالدین موسوی خوانساری، ملقب به «کاشفی» از دانشمندان تهران بود.

وی در سال ۱۳۴۴ ق مطابق با ۱۳۰۴ ش در قم متولد گردید.

کاشفی در قم مقدمات و سطح را در مدرسه سید صادق روحانی به مدت هفت سال به پایان برد و از بدو ورود آیت‌الله سید حسین طباطبائی بروجردی به قم در درس ایشان شرکت جست. در ضمن خود حلقه درسی تشکیل داد و عضو هیئت تحریریه «تهدیب الوسائل» بود. سرانجام به تهران رفت و به فعالیت‌های مذهبی اهتمام ورزید.

از آثار او

۱ - ازدواج در اسلام.

۲ - حاشیه علی شرح اللمعة الدمشقية.

۳ - عایشه در صَفّی و ام سلمه در صَفّی دیگر.

۴ - علم بدیع.

۵ - علم صرف.

۶ - علم منطق.

۷ - علم نحو.

نامبرده در صبح روز پنجشنبه ۱۶ / ربیع الاول / ۱۴۱۲ ق مطابق با ۴ / مهر / ۱۳۷۰ ش در سن ۶۸ سالگی در تهران حیات را بدرود گفت. پیکرش به قم حمل و در جوار شاهزاده احمد قاسم - کنار مزار پدر خود - به خاک سپرده شد. وی داماد آیت الله میرزا خلیل کمره‌ای بود.

❦ منابع

۱ - آثار الحجة ۲۳۳/۱.

۲ - فهرست کتابهای چاپی فارسی طبّی ۴۵/۱.

۳ - مؤلفین کتب چاپی ۲۳۶/۶.

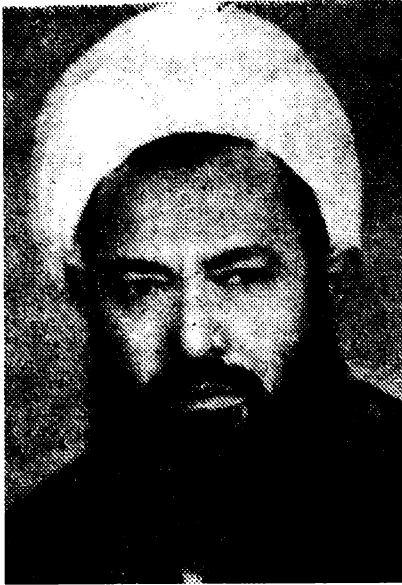
شیخ مصطفی مسجد جامع

(۱۳۴۴ - ۱۴۰۲ ق)

حاج میرزا مصطفی فرزند علامه میرزا محمود فرزند محمد حسین فرزند ابراهیم فرزند میرزا مسیح تهرانی ملقب به (مسجد جامع) یکی از علمای تهران و از بنی اعمام آیت الله شیخ حسن سعید و داماد آیه الله شیخ محمد رضا تنکابنی (پدر سخنور توانا شیخ محمد تقی فلسفی) بود.

او به سال ۱۳۴۴ ق در تهران متولد گردید. پس از خواندن دروس جدید، مقدمات و ادبیات و سطوح را نزد مدرسین تهران همچون: شیخ رضا قاضی و شیخ

محمد کاظم معزی دزفولی تلمذ کرد، و دروس خارج را از محضر آیات: شیخ محمد

تقی آملی، سید ابوالحسن رفیعی قزوینی، و میرزا باقر آشتیانی استفاده نمود و یکی از ملازمین آیت الله آملی گردید. سپس در (مسجد المصطفی) واقع در جنب میدان حسن آباد به اقامه جماعت و نشر معارف و تنویر افکار پرداخت و یکی از خدمات مهم ایشان توسعه مسجد مذکور.

از آثار قلمی ایشان:

۱ - شخصیت حضرت فاطمه

زهرا علیها السلام.

۲ - کلمات قصار حضرت علی علیه السلام.

۳ - قواعد عربی (جهت استفاده دانشجویان).

۴ - تقریرات اساتید خود.

وی در روز پنجشنبه ۲۶ / رجب / ۱۴۰۲ ق مطابق با ۳۰ / اردیبهشت /

۱۳۶۱ ش به سن ۵۸ سالگی در تهران در پی یک بیماری سختی درگذشت، و در صحن حضرت معصومه علیها السلام مدفون گردید.

فرزندانش عبارتند از:

۱ - شیخ محمد، سفیر سابق جمهوری اسلامی ایران در واتیکان.

۲ - میرزا علی، که در مسجد پدر خود به اقامه جماعت اشتغال دارد.

۳ - احمد، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی.

۴ - محمد رضا، دانشجو.

منابع

۱ - افادات برادر مترجم‌له، حجت‌الاسلام شیخ مسیح مسجد جامع.

۲ - گنجینه دانشمندان ۵۶۴/۴.

میرزا مصطفی ملکی تهرانی

(۱۳۴۶ - ۱۴۰۴ ق)

حاج میرزا مصطفی ملکی شمیرانی فرزند ابوالقاسم از فضلا و ائمه جماعت تجریش تهران، و داماد آیه الله شیخ فاضل لنکرانی بود. وی در سال ۱۳۴۶ ق در تجریش - شمال تهران - متولد شد.

تحصیل علوم دینی

پس از رشد و خواندن دروس جدید، به تشویق علامه شیخ علی نهاوندی (چیزری) به تحصیل علوم دینی پرداخت، و پس از طی مقدمات و سطوح در آن سامان، به قم مقدس مهاجرت کرد، و از محضر آیات: سید حسین طباطبائی بروجردی، سید محمد رضا گلپایگانی و سید شهاب الدین مرعشی دروس خارج را استفاده نمود، و به تجریش مراجعت کرد، و به تبلیغ دین و اقامه جماعت و خدمات اجتماعی پرداخت.

ایشان در روز پنجشنبه ۱۴۰۴ ق مطابق با ۳۱ / خرداد / ۱۳۶۳ ش در اثر سکت قلبی درگذشت، و در صحن حضرت معصومه علیها السلام - مقبره شماره ۱۱ - به خاک سپرده شد.

منابع

۱ - گنجینه دانشمندان ۶۶۱/۴

۲ - معجم القبور و وفیات الأعلام (خطی - رازی).

سید مصطفی مهدوی اصفهانی

(۱۳۲۹ - ۱۴۰۹ ق)

حاج سید مصطفی فرزند سید مهدی (بحر العطاء) نوه سید محمد موسوی هرستانی ملقب به (مهدوی)، متولد سال ۱۳۲۹ ق در هرستان ماریین اصفهان.

پس از طی مقدمات، سطوح را در مدرسه جده بزرگ اصفهان نزد آیات: شیخ محمد علی دزفولی، شیخ محمد حسن نجف آبادی، سید مهدی درچه‌ای، حاج آقا رحیم ارباب، و سید محمد نجف آبادی فرا گرفته است.

در ضمن فقه و اصول و فلسفه را خدمت آیات: سید علی نجف آبادی و شیخ محمد رضا ابوالمجد (مسجد شاهی) فرا گرفته، سپس عزیمت به قم نموده و مدتی در درس حضرات آیات: حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی، سید صدرالدین صدر، سید محمد تقی خوانساری، و سید محمد حجت کوهکمری (قدس الله اسرارهم) شرکت نموده، و در سال ۱۳۶۲ قمری عزیمت به حج بیت الله الحرام مشرف شده و در هنگام مراجعت به مدت هشت سال در نجف اشرف اقامت نموده، و مدت سه سال از محضر آیت الله سید ابوالحسن اصفهانی استفاده و در جلسات استفتائات آن مرحوم شرکت داشته، و همینطور از محضر آیات دیگر آنجا چون: شیخ موسی خوانساری، شیخ محمد علی کاظمینی، شیخ محمد کاظم

شیرازی، سید جمال‌الدین گلپایگانی، میرزا عبدالهادی شیرازی، سید محمود شاهرودی، و میرزا آقا اصطهباناتی کسب فیض و علم نموده است. وی به علت مبتلا شدن شدید «آسم» به امر آیت‌الله میرزا عبدالهادی شیرازی در سال ۱۳۷۰ قمری به اصفهان مراجعت، و مدت چهل سال در مدرسه جدّه بزرگ اصفهان و مدرسه ملا عبدالله به تدریس اشتغال داشتند. و عدّه زیادی از فضلاء و طلاب حوزه علمیه اصفهان از محضر ایشان استفاده علمی می‌نمودند.

مزایای اخلاقی آن مرحوم

آن مرحوم نسبت به علماء بزرگ گذشته و حاضر بسیار تجلیل و تکریم نموده، و آنان را به خوبی و عظمت یاد کرده و در حفظ آثار آنان کوشا بوده است. و نسبت به آنها تواضع می‌کردند، و همواره به طلاب و محصلین ابراز علاقه کرده و آنها را تشویق به تحصیل می‌فرمودند.

بسیار کنرم و بخشنده بودند و به فقراء و مستمندان و خانواده‌های بی‌سرپرست کمکهای فراوان کرده، و به مؤسسات خیریه خدمات و مساعدتهای بسیاری انجام داده، مانند: مؤسسه مهدیه، مؤسسه عسکریه، بیمارستان معلولین صادقیه، مؤسسه نابینایان، انجمن مددکاری امام زمان (عج) و کمک به ساختن مدارس قدیم و جدید و تعمیر و تکمیل آنها را مخفیانه و دور از تظاهر و سر و صدا انجام می‌دادند.

سرانجام در صبح روز یکشنبه ۲۲ / شوال / ۱۴۰۹ ق مطابق با ۷ / خرداد / ۱۳۶۸ ش در پی بیماری سرطان در اصفهان درگذشت، و جسدش به قم حمل و در صحن حضرت معصومه علیها السلام به خاک سپرده شد.

علامه سید حجت موحد ابطحی در کتاب خود تشیع و حوزه علمیه اصفهان

ایشان را چنین معرفی نموده است:

(مرحوم آیه الله مهدوی، تسلط و تبحر کاملی در مسائل و مباحث فقهی و اقوال بزرگان داشتند و حاضرالذهن بودند، و فتاوی مراجع معاصر را همانند اقوال گذشتگان، در ذهن داشتند و به همین جهت، نه تنها عموم مردم مستفید می گشتند، بلکه فضلاء و مبلغین و ائمه جماعات، در حل مشکلات خود، از محضر ایشان بهره مند می گردید. از خصوصیات مرحوم آیه الله مهدوی این بود که، برای حل مشکلات مالی و اجتماعی علماء و بزرگان معاصر خود - در اصفهان و دیگر حوزه ها - همت می گماردند، و به شکلی کاملاً محرمانه، به یاری بزرگان می شتافتند، و همیشه در تأیید و حمایت از فضلاء و طلاب نقش فعالی داشتند، و در کمک به مستمندان و مؤسسات خیریه بسیار کوشا بودند، و در همه موارد، از حالت محرمانه و مخفی بودن، استفاده می نمودند.

و در یک کلام، مرحوم آیه الله مهدوی: فقیهی متبحر و حاضرالذهن، پیشوایی متنفذ و محبوب، یاور و پشتیبانی تلاشگر و فعال برای علماء و بزرگان دین. نماینده ای مورد توجه و علاقه برای مراجع تقلید، و چهره ای شاخص در حوزه علمیه اصفهان بودند).

منابع

- ۱ - تشییع و حوزه علمیه اصفهان ۶۲۰/۱
- ۲ - گنجینه دانشمندان ۳۷۱/۹
- ۳ - معجم القبور و فیات الاعلام (خطی).

سید مصطفی هاشمی همدانی

(ح ۱۳۴۳ - ۱۴۰۸ ق)

حاج سید مصطفی فرزند سید اسماعیل حسینی هاشمی، از فضلا و مدرسین عالیقدر حوزه علمیه همدان بود.

وی در حدود سال ۱۳۴۳ ق در
بخش «خرقان» قزوین متولد شد.

هجرت به همدان

ایشان جهت انجام تحصیلات
دینی به همدان رفت، و از محضر
آیت الله آخوند ملا علی همدانی
استفاده نمود و یکی از نزدیکانش
گردید.

شیخ منصور سبط الشیخ انصاری

(۱۳۰۷ - ۱۳۹۲ ق)

شیخ منصور فرزند علامه شیخ
محمد و نوه آیت الله شیخ محمد حسن
انصاری دزفولی، معروف به (سبط
الشیخ) از علمای معروف دزفول بود.
وی در جمادی ثانی / ۱۳۰۷ ق در
دزفول متولد گردید.

تحصیل در حوزه های علمیه

ایشان پس از طی مقدمات و
سطوح، دروس عالی را از محضر آیات:

پدر خود (شاگرد میرزای شیرازی) و جدّ خود شیخ محمد حسن انصاری و شیخ محمد مهدی بیگدلی (سطح و خارج)، استفاده نمود.

وی در سال ۱۳۶۱ ق در پی درخواست و دعوت اهالی شهر (عماره) عراق به آن سامان رفت و چند سالی مشغول رتق و فتق امور و حل مشاکل مردم و اقامه جماعت و ترویج مذهب اشتغال داشت، ولی در اثر انحراف مزاج در سال ۱۳۶۶ ق به دزفول مراجعت کرد، و به امور مذکور و نیز تدریس و پرورش طلاب اشتغال ورزید.

ایشان دارای اجازاتی از علمای برجسته، که از جمله آنها از حضرات آیات: طباطبائی یزدی، نائینی، حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی، معزی دزفولی، و پدر خود و شیخ محمد مهدی بیگدلی بود.

وی مردی: زاهد، عابد، و از مادیات و حب و جاه و منصب دور بود، و همواره در حال تهذیب نفس و پرورش روح و کسب فضایل و کمالات اشتغال داشت، و از اجتماع و مجالس دوری می جست.

از آثار او

- ۱ - الوجیزة لعمل المقلدین.
- ۲ - حاشیه بر توضیح المسائل (آیت الله بروجردی).
- ۳ - حاشیه بر ذخیره العباد (از سید ابوالحسن اصفهانی).
- ۴ - حاشیه بر مختصر الاحکام (از شیخ محمد کبیر قمی).
- ۵ - ذخیره الآخرة (رساله عملیه).
- ۶ - مناسک الحج.

در گذشت و اعقاب

نامبرده در روز چهارشنبه ۲۴ / ربیع الثانی / ۱۳۹۲ ق مطابق با ۱۷ / خرداد /

شیخ علی سبط الشیخ انصاری

۱۳۵۱ ش به سن ۸۵ سالگی در تهران درگذشت، و جسدش به قم حمل و در صحن حضرت معصومه علیها السلام (زیر ساعت) به خاک سپرده شد.

فرزندانش:

- ۱ - شیخ علی، از علمای معاصر
- ۲ - مرحوم شیخ احمد، از علمای ساکن قم بود.

منابع

- ۱ - الاجازة الكبيرة ۳۵.
- ۲ - المسلسلات فی الاجازات ۲/۲۶۷.
- ۳ - زندگانی و شخصیت شیخ انصاری ۴۴۹.
- ۴ - گنجینه دانشمندان ۳/۱۴۴.
- ۵ - نقباء البشر (قسمت خطی).

منصور میرزا قاجار «شعاع السلطنة»

(۱۳۳۹ ق)

منصور میرزا ملقب به «شعاع السلطنة» نرزند مظفرالدین شاه قاجار، حاکم شیراز بود.

از آثار او:

- ۱ - مقدمات علوم طبیعی.

نامبرده در اواخر / صفر / ۱۳۳۹ ق درگذشت. پیکرش در صحن حضرت معصومه علیها السلام - جنب بقعه اتابک - به خاک سپرده شد.

مرحوم ابوالحسن میرزا «ملک منصور»، متوفای اواخر / فروردین /

۱۳۵۸ فرزند اوست.

منابع

۱ - راهنمای قم ۱۰۳.

۲ - مؤلفین کتب چاپی ۲۹۹/۶.

شیخ موسیٰ جنبابی اهری

(ح ۱۳۳۱ - ح ۱۳۹۰)

شیخ موسیٰ فرزند میرزا حسین جنبابی اهری، از فضلالی معاصر بود.

پدرش از علما و ائمه جماعت او بود.

شیخ موسیٰ در حدود سال ۱۳۳۱ ق در شهرستان اهر، واقع در استان

آذربایجان شرقی دیده به جهان گشود.

او پس از کسب مقدمات و سطح، رهسپار حوزه علمیه قم شد و دروس خارج را از

محضر آیات: سید محمد حجت کوهکمری و سید حسین بروجردی استفاده نمود.

سپس در تشکیلات مرجعیت آیت الله شریعتمداری درآمد و از مقربان ایشان شد.

مرحوم جنبابی پس از رحلت در حدود سالهای ۱۳۹۰ ق، در شهر مذهبی قم

مدفون گردید.

منابع

۱ - از افادات سخنور توانا حجة الاسلام آقای شیخ عیسیٰ اهری.

شیخ موسیٰ زنجانی «عباسی»

(۱۳۲۸ - ۱۳۹۹ ق)

حاج شیخ موسیٰ فرزند علامه شیخ عبدالله و نوه محمود فرزند عباس زنجانی،

ملقب به «عباسی» از فقها و اساتید بنام حوزه علمیه قم بود.

وی در ۱۱ / صفر / ۱۳۲۸ ق در روستای «گوجه قیا» از توابع (ایجرود -
خمسه) - استان زنجان - تولد یافت.

زنجانى مقدمات را نزد پدر ارجمند خود و برادر ارشد خود شیخ مهدى آموخت.
در محرم / ۱۳۴۸ ق به حوزه علمیه قم پیوست و از محضر آیات: میرزا محمد علی
ادیب تهرانی، میرزا محمد همدانی، شیخ محمد علی حائری قمی، سید محمد تقی
خوانساری، سید احمد زنجانى و آخوند ملا علی همدانى، سطح را به پایان برد.

شیخ موسى زنجانى «عباسى»

دروس خارج را از محضر آیات: حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی (به مدت
سه سال)، سید محمد حجت کوهکمری و سید حسین طباطبائی بروجردی
استفاده نمود. وی دارای اجازاتی از اساتید خود و نیز از حضرات آیات: سید
ابوالحسن اصفهانی، شیخ عباس قمی و شیخ فضل الله زنجانى (شیخ الاسلام) بود.
نامبرده سالهای متمادی در حوزه علمیه به تدریس سطح اشتغال داشت و فضیلت
زیادی تربیت کرد که بسیاری از آنان در کتب تاریخ زنجان، نام برده شدند.

علامه سيد ابراهيم زنجانى از شاگردان ايشان در «تاريخ زنجان» مى نويسد:
 (شاگردان مكتب امام صادق عليه السلام را تربيت نمودند، و بيان شيرين و وافى دارند، و خوش بيان و تقرير و حوزه درس كفايه ايشان، مجمع فضلاى حوزه قم بود. وى مردى پاك، متقى و پرهيزكار و اهل عبادت بود. و نويسنده اى توانا، باكمال و رجالى محقق و اصولى مدق و فقيه متبع و دانشمندىست روشنفكر و واقعاً مصداق حديث شريف منقول از امام عسكرى عليه السلام در حق رجال الهى و مراجع بيان فرموده است: من كان من الفقهاء صائناً لنفسه، مخالفاً لهواه...)
 او مورد اعتماد، استناد و وكيل مطلق مرحوم آيت الله شريعتمدارى بود، كه به هنگام تشرف ايشان به حج (۱۳۸۷ هـ.) و مسافرتهاى تابستانى معظم له به مشهد مقدس، اداره بيت و تصدى امور مراجعين با ايشان بود.

از آثار او

- ۱- الجامع فى الرجال، در سه جلد.
- ۲- الفهرست لمشاهير علماء زنجان.
- ۳- الوجيزة فى علم الرجال.
- ۴- تهذيب الوسائل، در چندين جلد.
- ۵- حاشية على العروة الوثقى.
- ۶- رسالة عمليه.
- ۷- رسالة فى حكم الزوجة المفقود عنها زوجها.
- ۸- عمل صالح در صلوات بر پيامبر صلى الله عليه وآله و آل او عليهم السلام.
- ۹- الفقه على آراء فقهاء الاسلام.
- ۱۰- مدينة البلاغة فى خطب النبى صلى الله عليه وآله و رسائله و وصاياه، در دو جلد.
- ۱۱- مناسك الحج و دليل الحاج.
- ۱۲- نسيم السحر در ردّ نسيم رستگارى سنندجى.

علامه زنجانى در روز يكشنبه اول / رجب / ۱۳۹۹ ق مطابق با ۶ / خرداد /

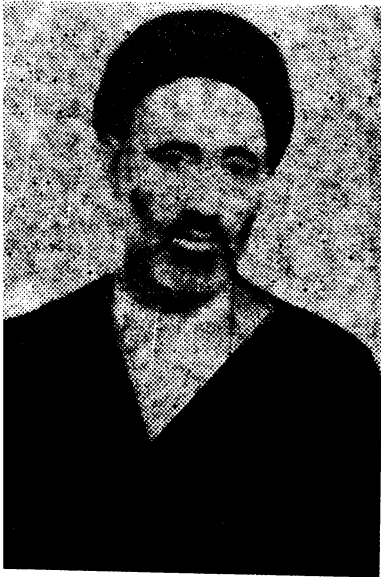
۱۳۵۸ ش در سن ۷۱ سالگی در اثر سخته قلبی در قم زندگی را به دور گفت. پیکرش در قبرستان شیخان مدفون شد.

منابع

- ۱ - تاریخ زنجان ۴۳۰.
- ۲ - تراجم الرجال ۸۳۱/۲.
- ۳ - مؤلفین کتب چاپی ۳۳۷/۶.
- ۴ - فهرست علمای زنجان ۱۲۸.
- ۵ - آثار الحجة ۱۲۶/۲.
- ۶ - گنجینه دانشمندان ۱۶۸/۲.
- ۷ - آینه دانشوران ۴۱۳.

سید موسی سبط الشیخ دزفولی

(۱۳۲۷ - ۱۳۸۵ ق)

سید موسیٰ فرزند علامه سید محمد نبی و نوه سید موسیٰ دزفولی، مشتهر به «سبط الشیخ» چون مادرش از اعقاب دختری آیت الله شیخ مرتضیٰ انصاری می باشد.

وی در ۴ / صفر / ۱۳۲۷ ق در نجف اشرف تولد یافت.

پدرش از شاگردان آیت الله سید محمد کاظم طباطبائی یزدی در نجف اشرف بود. سید موسیٰ در سن نه سالگی همراه او به دزفول رفت تا اینکه

پدرش در سال ۱۳۴۳ ق درگذشت و خود مجدداً به نجف اشرف مراجعت نمود. وی از حافظه قوی و استعداد زیادی برخوردار بود و همواره به تحصیل علوم دینی اشتغال داشت. چند سالی هم صرف آموختن زبان انگلیسی نمود و آن را به خوبی فراگرفت. در سال ۱۳۵۴ ق به حوزه کربلا منتقل شد و از محضر آیات: سید حسین طباطبائی قمی، شیخ محمد بابگی تربتی، شیخ یحیی زرنندی و شیخ یوسف خراسانی بهره‌مند شد. نامبرده در سال ۱۳۶۴ ق به ایران مراجعت فرمود و در تهران سکونت اختیار نمود و به تألیف و مباحثات علمی اهتمام ورزید. ایشان علاوه بر فقه و اصول در علوم دیگر از قبیل: کلام، عقاید، تاریخ مهارت و تسلط کامل داشت.

از آثار او

- ۱- الرضا من آل محمد علیهم‌السلام، حیاة الامام الرضا علیه‌السلام.
  - ۲- تعلیقات علی شرح نهج‌البلاغه (تألیف ابن ابی الحدید)، به نام «المقالات» معروف است.
  - ۳- شیعه در اسلام، دو جلد.
  - ۴- نصاب انگلیسی - فارسی.
- سبط، سرانجام در ظهر روز سه شنبه ۱۸ / جمالی الاول / ۱۳۸۵ ق مطابق با ۲۳ / شهریور / ۱۳۴۴ ش در سن ۵۸ سالگی در اثر بیماری مهلک زندگی را وداع گفت. پیکرش به قم حمل و در حرم حضرت معصومه علیها‌السلام - مسجد بالا سر - به خاک سپرده شد.

فرزندانش:

- ۱- سید علی ۲- سید ابراهیم.

منابع

- ۱- زندگانی و شخصیت شیخ انصاری ۴۵۹.

۲ - گنجینه دانشمندان ۴/۴۷۶.

۳ - مؤلفین کتب چاپی ۳۳۸/۶ (نامش محمد ذکر شده که اشتباه چاپی است).

۴ - هدیه الرازی الی المجدد الشیرازی ۱۱۲.

۵ - یادداشتی از علامه سید عبدالعزیز طباطبائی یزدی در دو صفحه.

شیخ موسی فقیهی «ناظم الشریعه»

(۱۳۰۰ - ۱۳۶۹ ق)

شیخ موسی فقیهی همدانی ملقب به (ناظم الشریعه)، عالمی کامل خوش ذوق و فاضل بود. وی علاوه بر فقه و اصول و صرف و نحو و ادب فارسی، در علوم ریاضی زبردست بود و از علوم غریبه نیز آگاهی داشت، و در این فنون زحمات زیادی متحمل شده و نتایج مفیدی به دست آورده بود، و یکی از شاگردان آیت الله شیخ علی دامغانی به شمار می‌رفت.

ناظم الشریعه با آنکه در شمار دانشمندان و اهل علم بود گهگاه اشعاری هم می‌سرود، و به صورتی دلنشین به نظم، درمی‌آورد. در ابتدا «محزون» تخلص می‌کرد، و چون دریافت شاعر همدانی دیگری با این تخلص شعر می‌سراید به منظور رفع اشتباه از این تخلص صرف‌نظر کرد، و از آن پس کلمات «موسی» یا «ناظم» یا «فقیهی» را در تخلص به کار برد.

از آثار قلمی او:

۱ - جُنگ اشعار.

۲ - احسن الحدیث.

وفاتش در روز سه‌شنبه ۲۳ / محرم / ۱۳۶۹ ق مطابق با ۲۴ / آبان ۱۳۲۸

خورشیدی در سن ۶۸ سالگی در همدان رخ داد، و جسدش در قبرستان حاج شیخ قم به کد (۱۷۴۱۶) مدفون گردید.

اینک به قسمتی از تضمینی که از غزل معروف «غبار» همدانی کرده توجه فرمایید:

من که در دست تو افتاد ای پسر آخر عنانم
 سرور آزادگانم شمع جمع عارفانم
 از سرکوی خودای نامهربان هرگز مرانم
 «گرچه سخت افتاده در دام طبیعت مرغ جانم»
 «هرگز از خاطر نخواهد شد هوای آشیانم»
 می‌کنی اظهار هر دم با رقیبان مرحمت را
 بر رخم بر بسته‌ای ای شاه باب مکرمت را
 بایدم رفتن زکویت ترک کردن حضرتت را
 «حالیامعذورم از رفتن که چندی مصلحت را»
 «که بتاری بسته پایم گه نجاری خسته نجاری خسته جانم»
 با تو هرگز از پی افسانه و افسون نرفتم
 بهر تفریح و تفرّج بر سوی هامون نرفتم
 نام لیلی را نبردم از پی مجنون نرفتم
 «من بگندم خوردن از خلد برین بیرون نرفتم»
 «دانه خال توره افکند در این خاکدانم»
 میزنی هر دم بقلبم نساوک مؤگان و ابرو
 می‌زنم از هجر تو تا می‌توانم بر سر و رو
 می‌کشی هر شب مرا از غایت مستی بهر سو
 «می‌کشم بار بلا را با تنی لاغرتر از مو»
 «تا اسیر زلف آن سنگین دل لاغر میانم»
 گر شبی آن مه خدا خواهد که با من آشنا شد
 بهتر از آن شب شبی در عالم معنی نباشد

خون دل دانی چرا هر گه ز چشم من بپاشد
 «غمزه خنجر می زند مؤگان به نشتر می خراشد»
 «با تماشای تو من فارغ ز کار این و آنم»
 تا ابد «موسی» سر از پای جوانان بر ندارد
 دست از ابرو و مؤگان غزالان بر ندارد
 هدیه موریت جانش چون سلیمان بر ندارد
 «گر صبا خاک (غبار) از کوی جانان بر ندارد»
 «فارغ از عیش جهان و از حیات جاودانم»

منابع

- ۱ - افادات دانشمندان محترم آقای شیخ حسین عندلیب همدانی.
- ۲ - الذریعة ۲۸۷/۱.
- ۳ - هگمتانه تا همدان ۲۴۹.

میرزا مهدی آشتیانی

(۱۳۰۶ - ۱۳۷۲ ق)

حاج میرزا مهدی فرزند علامه شیخ جعفر (میرزا کوچک) آشتیانی و نواده دختری آیت الله میرزا محمد حسن آشتیانی، از فقها و اساتید به نام حکمت حوزه های علمیه بود.

وی در ذی القعدة / ۱۳۰۶ ق در تهران زاده شد.

پدرش از عالمان و بزرگان تهران بود و با آیت الله میرزا محمد حسن آشتیانی هم برادرزاده و هم دامادشان بود. وی از شاگردان: عموی خود آشتیانی، میرزا علی زنوزی و سید ابوالحسن جلوه اصفهانی در تهران بود.

در سال ۱۳۱۹ ق درگذشت و در صحن حضرت عبدالعظیم حسنی علیه السلام شهرری

مدفون گردید.

میرزا مهدی دوران کودکی و نوجوانی را در تهران گذراند. پس از فراگیری قرآن و اولیات، به تحصیل علوم دینی پرداخت. ادبیات و دروس سطح را از پدر ارجمند خود، شیخ مسیح طالقانی، آخوند ملا عبدالرسول فیروزکوهی و دائی خود شیخ مرتضی آشتیانی و دروس خارج فقه و اصول را از محضر آیات: سید عبدالکریم لاهیجی، شیخ فضل الله نوری و شیخ عبدالنبی نوری استفاده نمود.

وی مبانی ریاضی را از میرزا عبدالغفار نجم الدوله، شیخ عبدالحسین سیبویه، شیخ محمد حسین ریاضی و میرزا جان بخش منجم بروجردی و مبانی طب قدیم

از میرزا محمد حسین رئیس الاطباء، میرزا ابوالقاسم نائینی و طب جدید از میرزا علی اکبر ناظم الاطباء نفیسی، استوار ساخت.

آشتیانی حکمت و علوم عقلی را از محضر: میرزا حسن کرمانشاهی، میر شهاب الدین نیریزی و میرزا هاشم اشکوری استفاده کرد و در سال ۱۳۲۷ ق به حوزه کهن نجف اشرف رهسپار شد و از محضر آیت الله آخوند ملا محمد کاظم خراسانی بهره‌ها برد.

میرزا محمد حسن آشتیانی

ولی به علت بیماری پس از یک سال اقامت به ایران بازگشت. و در سال ۱۳۲۹ ق مجدداً به آن دیار رفت و در دروس آیات: سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، سید محمد فیروزآبادی، میرزا محمد حسین نائینی، شیخ ضیاءالدین عراقی و سید ابوالحسن اصفهانی شرکت جست و موفق به کسب اجازات علمی از اساتید خود گردید. سرانجام به ایران بازگشت و در حوزه‌های علمیه مشهد مقدس، اصفهان و قم به تدریس و تربیت طلاب پرداخت و در پایان تهران را برگزید و اشتغالات علمی خود را ادامه داد.

میرزا مهدی آشتیانی

میرزا مهدی، با بسیاری از دانشهای روزگارش آشنا بود و در اکثر این علوم تبخّر داشت. در فقه، اصول، کلام، تفسیر، ادب و ریاضی استاد بود. بیشترین مهارت او در فلسفه و عرفان بود و تأثیر تربیتی و علمی وی بر شاگردانش از طریق این دو دانش بود. از این رو، او را می‌توان از پیروان فلسفه متعالی صدرایی در دوران معاصر دانست. وی نه تنها یک عالم دینی متبحّر و فیلسوفی بلند پایه و عارفی آشنا به عوالم نظری بود، بلکه انسانی معتقد و عالمی عامل و اهل سیر و

سلوک بود و این بر قدر علمی و مرتبت اجتماعی و تأثیرگذاری وی بر شاگردانش می‌افزود.

از ویژگیهای او این بود که در محدوده جغرافیایی ایران و عراق و نیز در دایره کتاب و مدرسه ماندگار نشد و به سیر و سیاحت نیز پرداخت و از این رهگذر

تجربه‌های فراوان به دست آورد. وی پیش از سفر اوّل به نجف به بخارا رفت و یک سال در آنجا ماند و ضمن آشنایی با مردم و عالمان آن دیار، به تدریس پرداخت و دوبار به مصر سفر کرد. هندوستان و نیز بسیاری از کشورهای اروپایی مانند فرانسه، ایتالیا، بلژیک و انگلستان را دید و در این جهانگردی با متفکران و فیلسوفان آن کشورها آشنا شد و بحثها و برخوردهای علمی و فکری داشت، در حوزه تعلیم و تربیت او شاگردان بسیاری پرورش یافته‌اند.

از آثار او

- ۱- اساس التوحید یا قاعدة الواحد لا یصدر عنه الا الواحد.
- ۲- تعلیقة على الاسفار.
- ۳- تعلیقة على الاشارات.
- ۴- تعلیقة على الرسائل.
- ۵- تعلیقة على الشفاء.
- ۶- تعلیقة على الفصوص (اثر ابن العربی).
- ۷- تعلیقة على المتاجر.
- ۸- تعلیقة على المنظومة، دو جلد.
- ۹- تعلیقة على كفاية الاصول.
- ۱۰- تعلیقة على مصباح الانس.
- ۱۱- تعلیقة على نصوص الحکمة (اثر فارابی).
- ۱۲- رسالة فی اثبات المعاد الجسمانی.
- ۱۳- رسالة فی الجبر و التفویض.
- ۱۴- رسالة فی الطلب و الارادة.
- ۱۵- رسالة فی العلم الاجمالی.
- ۱۶- رسالة فی المعاد.

- ۱۷- رساله فی المعراج الجسمانی.
- ۱۸- رساله فی حقیقه الکتاب و المیزان.
- ۱۹- رساله فی شق القمر.
- ۲۰- رساله فی وحده الوجود.
- ۲۱- شرح منظومه تحفه الحکیم، (اثر طبع شیخ محمد حسین غروی اصفهانی)، ناتمام ماند.
- ۲۲- شرحی بر مشکلات اشعار حافظ.
- عده‌ای از شاگردان ایشان:
- ۱- میرزا ابوالحسن شعرانی
- ۲- شیخ محمد تقی جعفری تبریزی
- ۳- شیخ مرتضی مطهری
- ۴- سید جلال‌الدین آشتیانی
- ۵- میرزا محمد رضا ربانی تربتی
- ۶- دکتر مهدی حائری یزدی
- ۷- دکتر محمد صادقی تهرانی
- ۸- سید موسی مازندرانی
- ۹- دکتر محمد جعفر جعفری لنگرودی
- ۱۰- میرزا عبدالرحیم مدرّس تبریزی
- ۱۱- سید محمد حسن آل طیب جزائری
- ۱۲- شیخ علی محقق کاشمیری
- ۱۳- میرزا احمد خوشنویس اردبیلی
- ۱۴- محمد حسن بدیع الزمان فروزانفر
- ۱۵- آخوند ملا علی همدانی (معصومی)
- ۱۶- دکتر جواد فلاطوری اصفهانی

۱۷ - سید جواد مدنی کرمانی (بنان الشریعه)

۱۸ - شیخ علی اعتماد الواعظین رشتی

۱۹ - شیخ علی محمد جولستانی

۲۰ - سید مهدی لاجوردی، ساکن قم

۲۱ - شیخ علی اعتماد رشتی

۲۲ - سید محمد تقی افجه‌ای

۲۳ - میرزا ابوطالب تجلیل تبریزی

۲۴ - دکتر موسی جوان

علامه آشتیانی در روز پنجشنبه ۹ / شعبان / ۱۳۷۲ ق مطابق با ۲ / ۳ / ۱۳۳۲ ش.

در سن ۶۶ سالگی در اثر ابتلا به بیماری یرقان در تهران چشم از جهان فرو بست.

پیکرش به قم حمل و در حرم حضرت معصومه علیها السلام - مسجد بالا سر - به خاک

سپرده شد.

منابع

۱ - آثار الحجة ۲۳۰/۱.

۲ - اختران فروزان ری و تهران ۱۷۷.

۳ - تاریخ حکماء و عرفاء متأبر صدر المتألهین ۶۴.

۴ - دایرة المعارف تشیع ۱۱۷/۱.

۵ - ریحانة الأدب ۲۷۲/۵.

۶ - زندگینامه رجال و مشاهیر ایران ۳۷/۱.

۷ - علماء معاصرین ۲۵۷.

۸ - گلزار معانی ۲۱.

۹ - گنجینه دانشمندان ۳۶۸/۴.

۱۰ - مستدرک أعیان الشیعة ۲۶۲/۳.

۱۱ - مؤلفین کتب چاپی ۳۵۸/۶.

۱۲ - نامداران اراک ۱۱.

۱۳ - نقباء البشر (قسمت خطی).

شیخ مهدی احمدی شاهرودی

(۱۳۴۷-۱۴۱۲ق)

حاج شیخ مهدی فرزند شیخ محمد تقی احمدی شاهرودی، در سال ۱۳۴۷ ق مطابق با ۱۳۰۷ ش در قریه «مغز» شاهرود متولد شد.

وی پس از اخذ مقدمات در شاهرود، در سال ۱۳۶۲ ق به قم رفت و قسمتی از سطوح را نزد آیات: سید رضا صدر، شیخ عبدالجواد سدهی جبل عاملی، میرزا محمد مجاهدی تبریزی، شیخ یوسف شاهرودی، شیخ مرتضی حائری یزدی، و سید محمد باقر طباطبائی سلطانی فراگرفت.

در سال ۱۳۶۶ ق همراه برادرش آیت الله شیخ علی اصغر احمدی به نجف اشرف عزیمت نمودند، و باقی سطوح را در محضر آیات: میرزا حسن یزدی، میرزا احمد اهری، سید محمود مرعشی، و سید عبدالاعلی سبزواری تلمذ نمود، و خارج فقه و اصول را از محضر آیات: سید محسن طباطبائی حکیم، سید یحیی مدرسی یزدی، سید محمود شاهرودی، میرزا باقر زنجانی، سید عبدالله شیرازی، میرزا هاشم آملی، و سید ابوالقاسم موسوی خوئی استفاده نمود، و در سال ۱۳۷۶ ق به ایران مراجعت و در تهران اقامت کرد، و در مدرسه مروی به بحث و تدریس اشتغال ورزید. در ضمن در تهران از محضر آیتین علمین: شیخ محمد تقی آملی و سید احمد خوانساری مستفیض می شد.

احمدی در اواخر / مهر / ۱۳۷۰ ش مطابق با اوایل / ربیع الثانی / ۱۴۱۲ ق در اثر تصادف درگذشت، و در قم به خاک سپرده شد.

له منبع

۱ - گنجینه دانشمندان ۷۳/۹.

شیخ مهدی الهی قمشه‌ای

(۱۳۲۰ - ۱۳۹۳ ق)

حکیم الهی، عارف متشرع، انسان کامل، ادیب اریب، شاعر سخن سنج، مترجم زبردست، الهی قمشه‌ای، نامش مهدی و لقبش محیی الدین بود که در شعر به «الهی» تخلص می‌کرد. تاریخ تولد وی را به تفاوت از سال ۱۳۱۸ تا ۱۳۲۰ هجری قمری نوشته‌اند.

مولدش شهرستان «قمشه» است که اکنون به «شهرضا» موسوم شده و در ۸۰ کیلومتری جنوب اصفهان قرار گرفته است. نام پدرش ابوالحسن است و نیاکان و اجداد وی اصلاً از «سادات بحرین» بوده‌اند، که در زمان سلطنت نادرشاه افشار به ایران مسافرت کرده، و در قمشه ساکن شده‌اند. این مطلب هم در دیوان خود مرحوم الهی مذکور است، آنجا که در شرح حال خود می‌فرماید:

نیاکان بود از سادات بحرین   زحفاظ قرآن قراء دفتر

زمان خواندشان در شهر قمشه   به دور نادر، آن مرد دل‌آور

و هم خود ایشان چند مرتبه به استاد حسن زاده آملی فرموده بود که: «اصلاً از سادات بحرین است، ولی از تبدیل عمامه سفید به سیاه خودداری می‌نموده است».

مرحوم الهی علوم مقدماتی را در قمشه فراگرفت، و سطوح عالی علمی را در اصفهان نزد علمای آن شهر از جمله: شیخ هادی فرزانه آموخت. اما روح تشنه او سیراب نشد و او را وادار کرد تا نزد امام خود برود که به مشهد مقدس سفر کرد، و در جوار حرم ملکوتی امام علی بن موسی الرضا علیه السلام به فراگیری علم پرداخت، و نزد علمای این شهر همچون: سید آقا بزرگ شهیدی، میرزا مهدی اصفهانی، و سید حسین طباطبائی قمی، شیخ اسدالله یزدی، آقا حسین فقیه خراسانی، ملا محمد علی (معروف به حاجی فاضل) و شیخ حسن برسی زانوی تعلم به زمین زد و

گلزارجان خود را سیراب نموده و پس از طی مدارج عالی علمی چون وزنه‌ای گرانسنگ شد به تهران آمد. ابتدا در مدرسه سپهسالار از محضر آیه الله شهید سید حسن مدرس اصفهانی در علوم عقلی استفاده نمود، آنگاه به تدریس حکمت و فلسفه پرداخت، و پس از تأسیس دانشکده علوم معقول و منقول در دانشگاه تهران به عنوان استاد فلسفه به تدریس پرداخت، و همزمان در دانشکده ادبیات به عنوان استاد عربی به تدریس مشغول شد، و حدود ۳۵ سال در دانشگاه تهران به تدریس پرداخت. ایشان در خارج از دانشگاه نیز شاگردان دیگری تربیت کرد.

مقام علمی مرحوم الهی

حکیم الهی قمشه‌ای پس از مراجعت از خراسان، در تهران در دانشگاه تهران مشغول تدریس حکمت و فلسفه و متون عربی شد.

وی همچنین در تهران کتاب قانون ابوعلی سینا را تدریس می‌کرد. در حکمت و فلسفه و عرفان دریای بیکرانی بود، و شاگردان خود را از این طریق سیراب می‌کرد. دکتر امیر محمود انوار در این مورد می‌فرماید: چون به تدریس حکمت و عرفان می‌پرداخت، بحری بود موج و ژرف با حافظه‌ای قوی و نیرومند، و استدلالی رصین و استوار با جملاتی شیوا و دلریا و ساده مفاهیم مشکل فلسفی را بیان می‌فرمود، و در تأیید مطالب خود از اشعار فلسفی و عرفانی شاعران بزرگ پارسی و تازی چون: مولوی و حافظ و سعدی و ابن فارض و ابن العربی شاهد می‌آورد، و در پایان با فروتنی خاص شعر خویش را می‌خواند.

باری، مقامات معنوی و روحانی او باعث شده بود که در تمام مراحل زندگی علمی خود موفق باشد، در اواخر زندگی با وجود سن زیاد هنوز به تدریس می‌پرداخت و از حافظه قوی خود بهره می‌گرفت. مطالب بسیار زیاد و گوناگون در ذهن داشت به طوری که در یک مورد جزئی مدت زمان زیادی به بحث و بررسی می‌پرداخت.

دکتر انوار در این مورد می‌فرماید: «با وجود کهولت و کبر سن آیات قرآن و اخبار و احادیث و عبارات کتابهای اشارات و اسفار و شرح منظومه سبزواری و فصوص الحکم محیی الدین و کتب دیگر فلسفی و ادبی را به خاطر داشت، و چون به سخن می‌پرداخت گاه می‌شد که یک ساعت تنها در باره یک بیت از منظومه سبزواری یا یک حدیث، جز و بحث را بسط می‌داد».

از دیگر جنبه‌های شخصیتی مرحوم الهی تبصر ایشان در شعر و ادب بود. شعر او به روانی ماء معین و زلالی آب چشمه است که می‌توان افکار گوینده را در ته آن به وضوح مشاهده کرد. شعرش بوی عرفان دارد و در تذکره‌های معاصر هر جا از او نام برده‌اند فقط به تبصر او در شعر و ادب اشاره کرده‌اند. وی تمام افکار خود را در قالب شعر ریخته و چه اشعار دلربایی، که همه زبانزد دوستان و اهل معرفت است. هم افکار عرفانی خود را در قالب شعر ریخته و هم محبت و عشق خود را به اهل بیت علیهم‌السلام در قالب شعر بیان کرده است، که نغمه الهی و نغمه عشاق و نغمه حسینی گواه بر این دواند.

علامه حسن‌زاده آملی در مورد مقام شعری استاد خود می‌فرماید: «از طلعت دیوانش فروغ این من الشعر لحکمة ساطع است، و از طلاق دیوانش شروق این من البیان لسحرّاً طالع، نازکی اشعارش خود برهان ناطق است و تقریظ ملک الشعرای بهار که در ابتدای نغمه عشاق ثبت است شاهدی صادق».

ایشان همچنین موقعی که در تهران بوده است، به علت تبصر کافی در فن شعر سرایی و تسلط کامل بر علم عروض به تدریس علم عروض نیز پرداخته و خوب است از زبان دکتر انوار بشنویم که محضر او را درک کرده است: «چون به تدریس علم عروض می‌پرداخت، بر وزنهای گوناگون و تغییراتی که با رخ دادن زحاف و علل در آن وزن‌ها بوجود می‌آید فی البداهه شعر می‌گفت، شعری محکم و پرمعنی». باری، این حکیم و عارف ادیب پس از عمری تلاش و کوشش و به جا گذاشتن آثاری گرانسنگ از خود در روز سه شنبه ۱۲ / ربیع ثانی / ۱۳۹۳ قمری مطابق با ۲۵

/ اردیبهشت / ۱۳۵۲ ش به سوی جنان پرکشید و روح ملکوتی خود را تقدیم معشوق ازل کرد.

جنازه‌اش را با احترام زیاد به قم منتقل کردند و در جوار بارگاه ملکوتی حضرت فاطمه معصومه علیها السلام در وادی السلام خاکفرج به خاک سپردند. در هنگام به خاک سپاری وی مرحوم استاد علامه طباطبائی رحمته الله تشریف آورده، و در کنار قبر آن مرحوم نشست و دستمال در دست گرفت و مشغول گریه شد. علامه طباطبائی در جلسه ختم این عارف متشرع فرموده است: «در این سال دو فرد روحانی که خیلی به روحانیت آنها ایمان داشتم از دست ایران بدر رفت، یکی مرحوم آقای شیخ محمد تقی آملی و دیگری مرحوم آقای قمشه‌ای».

آثار این عالم بزرگوار زیاد است و آنچه که تاکنون نام برده شده است به صورت پراکنده است. اما آثار ذکر شده او عبارت است از:

۱ - از مهمترین آثار او «ترجمه قرآن مجید» است که از موقعی که چاپ شده تاکنون به عنوان روان‌ترین ترجمه در دسترس است، و ترجمه او به زبان فارسی در سراسر ایران منتشر شده و فارسی زبانان خارج از کشور نیز از آن استفاده می‌کنند که خود مایه مباهات است.

۲ - ترجمه و شرح صحیفه سجاده.

۳ - ترجمه مفاتیح الجنان.

۴ - ترجمه و تفسیر چند خطبه و کلمات قصار حضرت علی علیه السلام به نظم و نثر از جمله: خطبه توحید.

۵ - ترجمه و شرح فصوص فارابی، تحت عنوان (توحید هوشمندان) در دو جلد.

۶ - حکمت الهی عام و خاص، در دو جلد.

۷ - حاشیه بر کتاب مبدأ و معاد «از ملا صدرا».

۸ - رساله‌ای در فلسفه کلی.

۹ - رساله‌ای در سیر و سلوک.

- ۱۰ - رساله‌ای در مراتب ادراک.
  - ۱۱ - رساله‌ای در مراتب عشق.
  - ۱۲ - تصحیح و تحشیه تفسیر ابوالفتوح رازی.
  - ۱۳ - تصحیح دوبیتی‌های بابا طاهر عریان.
  - ۱۴ - کلیات دیوان اشعار شامل: (نغمه الهی، نغمه حسینی، نغمه عشاق، نغمه لاهوت، مسمطات، اسرار حج و رباعیات).
  - ۱۵ - علم کلی و امور عامه فلسفه.
  - ۱۶ - دروس عرفانی از مکتب علوی (ع).
  - ۱۷ - قصیده خاتمیه.
  - ۱۸ - قصیده قرآنی.
  - ۱۹ - مناسک حج مشتاقان (اشعار).
- در پایان برای شناخت مقام شعری او این غزل را که مرحوم الهی در تحدی با حافظ سروده است تقدیم می‌نماید:

دوش بر ماه از شکنج طره تاب انداختی
 پرده مشکین شب بر آفتاب انداختی
 رونق گلزار بر دی جلوه مه کاستی
 آفتابا هر گه از رویت نقاب انداختی
 هرگز امید رهائی نیست صیدی را که سخت
 در کمند طره پریچ و تاب انداختی
 ز آتش عشق آرزوی عقل خام سوختی
 و زشسرارش دفتر فکرم در آب انداختی
 تانيفتد بر رخت جز چشم پاک عاشقان
 بر رخ و زلف سیه مشکین نقاب انداختی

زاهد اندر رقص و صوفی در سماع انگیزختی
 واجد و مستی در سر هر شیخ و شاب انداختی
 کشتی عشاق بشکستی به دریای فراق
 چون شکستی مردم چشم اندر آب انداختی
 وه چه سحرانگیزختی کز چشم مست دلفریب
 چشم بیداران عالم را به خواب انداختی
 طایر دل در خور شاهین عشق آمد که دوش
 بهر صیدش زلف چون پرغراب انداختی
 غنچه را چون عاشقان دلتنگ کردی زان دهان
 و زلبت خون در دل لعل خوشاب انداختی
 تشنگان را چون الهی گاه در دریای عشق
 غرق کردی که به صحرای سراب انداختی

فرزندانش:

۱ - حجة الاسلام شیخ محمد نظام الدین (متوفای اوایل صفر / ۱۴۱۸ ق) ۲ - دکتر

حسین الهی.

منابع

- ۱ - ادبیات معاصر ۱۸.
- ۲ - تاریخ شهرضا ۳۱۹.
- ۳ - چهار صد شاعر برگزیده پارسی گوی ۱۱۴.
- ۴ - سخنوران نامی معاصر ۱/۱۱.
- ۵ - سخنوران نامی معاصر ایران ۱/ ۳۳۴.
- ۶ - فرهنگ شاعران زبان پارسی ۵۹.
- ۷ - فهرست کتابخانه آستان قدس رضوی ۵/ ۳۴۰.

۸ - فهرست کتابهای چاپی فارسی طبعی ۳۱۸/۱ و ۸۷۳

۹ - گلزار جاویدان ۱۲۵/۱

۱۰ - گنجینه دانشمندان ۱۰۸/۸

۱۱ - مقاله (سرمدت صهبای الهی) بقلم آقای اباضری در روزنامه اطلاعات به تاریخ یکشنبه ۱۸ /

شهریور / ۱۳۷۵ ش.

۱۲ - منظومه معرفت ۶۳

۱۳ - مؤلفین کتب چاپی ۳۶۸/۶ (تولدش را در سال ۱۳۱۹ ق نوشته است).

۱۴ - هفت هزار روز ۵۴۹/۱

۱۵ - یادگار اهل سخن ۸۲

سید مهدی انگجی تبریزی

(۱۳۲۶ - ۱۳۸۴ ق)

سید مهدی انگجی فرزند آیت الله

سید ابوالحسن و نوه میرزا محمد شیخ
الشریعه حسینی تبریزی، از فضلا و
بزرگان بود.

تولدش به سال ۱۳۲۶ ق در تبریز

اتفاق افتاد.

پدرش سید ابوالحسن انگجی

(۱۲۸۲ - ۱۳۵۷ ق) از فقها و مراجع

متنفذ تبریز بود. نامبرده در تبریز از

شاگردان میرزا محمود اصولی و سید

عبدالفتاح سرابی بود و در سال

۱۳۰۴ ق به نجف اشرف رهسپار و از محضر آیات: شیخ محمد حسین کاظمی، ملا

محمد فاضل ایروانی، میرزا حبیب‌الله رشتی و شیخ محمد حسن مامقانی استفاده نمود و در سال ۱۳۱۰ ق به تبریز مراجعت نمود و تدریس و تربیت طلاب و مجاهدت در راه اعتلای دین پرداخت. از آثار او: رساله فی اللباس المشکوک باسم «ازاحة الالتباس»، ۲- کتاب الحج (فی شرح شرایع الاسلام)، ۳- رساله عملیه، ۴- حاشیه علی الرياض، ۵- حاشیه علی مکاسب، ۶- حاشیه علی الرسائل.

شرح حال میرزا ابوالحسن در کتابهای زیر آمده است: ۱- نقباء البشر ۱/ ۴۳، ۲- آینه دانشوران ۳۱۳، ۳- رجال آذربایجان در عصر مشروطیت ۱۸۱، ۴- علمای معاصرین ۱۷۸، ۵- ریحانه الأدب ۳۹/۵.

سید مهدی انگجی در بیت فضل و دانش پرورش یافت، و پس از سپری نمودن مقدمات، بخشی از سطوح را نزد پدر ارجمند خود آموخت و در سال ۱۳۴۷ ق به قم مهاجرت کرد و سطوح را نزد میرزا محمد همدانی و سید کاظم شریعتمداری به پایان برد. دروس خارج را از محضر آیات: حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی و سید محمد حجت کوهکمری استفاده نمود. سپس به تبریز بازگشت و مشغول تدریس فقه و اصول و اقامه جماعت در «مسجد دیکباشی» و هدایت گردید.

سرانجام به تهران مهاجرت کرد و پس از استقرار به وظایف دینی و روحی از قبیل اقامه جماعت و ارشاد و تدریس اشتغال ورزید.

از آثار او

۱- تقریرات درس آیت‌الله حجت.

۲- جامع الأخبار.

۳- رساله فی تنجیس المتنجس و عدمه.

۴- کتابی درباره صحابه پیامبر ﷺ.

انگجی پس از عمری تدریس و پژوهش و خدمت، سرانجام در روز دوشنبه ۲۰ / شوال / ۱۳۸۴ ق مطابق با ۳ / اسفند / ۱۳۴۳ ش در سن ۵۸ سالگی در تهران

چشم از جهان فرو بست. پیکرش به قم حمل و در مسجد طباطبائی حرم حضرت معصومه علیها السلام به خاک سپرده شد.

فرزندانش:

۱ - سید علی انگجی، از علمای فعلی تهران ۲ - دکتر سید علی انگجی ۳ - مهندس

سید رضا انگجی.

منابع

۱ - آثار الحجة ۲/۲۲۹.

۲ - آینه دانشوران ۳۱۲.

۳ - افادات فرزندش علامه سید علی انگجی.

۴ - رجال آذربایجان در عصر مشروطیت ۱۸۱.

۵ - گنجینه دانشمندان ۴/۳۸۰.

۶ - مکارم الآثار ۷/۲۴۵۵.

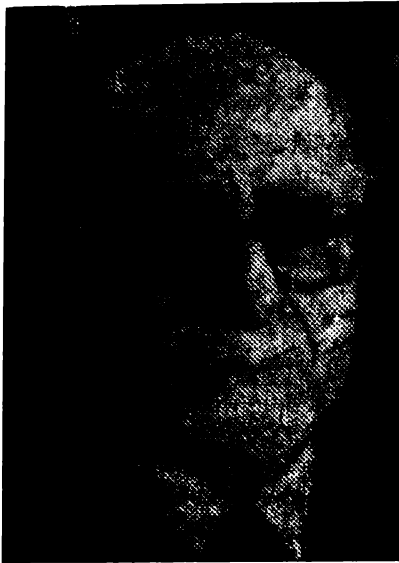
مهندس مهدی بازرگان

(۱۳۲۷ - ۱۴۱۵ ق)

استاد بازرگان به سال ۱۲۸۷ شمسی در خانواده‌ای مذهبی در تهران به دنیا آمد. پدرش حاج عباسقلی بازرگان تبریزی از افراد سرشناس و خیر و روشنفکر متعهد زمان خود و نوه کاظم اسلامبولچی بود.

بازرگان تحصیلات ابتدایی خود را در مدرسه سلطانی و تحصیلات متوسطه را در «دارالمعلمین مرکزی» که از اولین مدارس به سبک جدید بود به پایان رسانید، و پس از خاتمه تحصیلات در سال ۱۳۰۶ شمسی برای ادامه تحصیلات همراه محصلین ممتاز اعزامی دولت، به کشور فرانسه رفت.

بازرگان ضمن تحصیل در کشور فرانسه، به بررسی زندگی اجتماعی فرانسویان

پرداخت، و ملاحظه آزادیهای اجتماعی و وسائل رفاهی و آسایش آن مردم در مقایسه با مردم کشور ایران که در آن زمان از وسائل و آزادیهای اولیه زندگی نیز محروم بودند، وی را به تفکر و اندیشه و پیدا کردن تناقضها و یافتن راه حلهای لازم واداشت. بازرگان علیرغم تمدن و پیشرفتی که مشاهده می‌کرد، برای اسلام و مسلمانان و ایرانیان قائل به شخصیت و ابتکار و خلاقیت بود و به همین دلیل اولین نطق

خود را تحت عنوان «مقلد نباشیم» در مقابل گفته‌های یکی از روشنفکران آن زمان که گفته بود: (ملت ایران برای پیشرفت بایستی سر تا پا مقلد غرب باشند)، برای دانشجویان ایرانی مقیم فرانسه در سال ۱۳۰۶ ش ایراد نمود. و از این رو می‌توان او را از اولین مبارزین علیه «غرب زدگی» دانست.

مهندس بازرگان پس از تحصیلات در رشته ترمودینامیک در سال ۱۳۱۳ ش با آرزوی خدمت به مردم به ایران بازگشت. پس از پایان خدمت نظام وظیفه در سال ۱۳۱۵ ش به عنوان دانشیار در دانشکده فنی به کار مشغول شد. در سال ۱۳۱۹ ش با علامه سید محمود طالقانی در کانون اسلام آشنا شد و دوران جدیدی در زندگی او آغاز گردید، که باید آن را دوران جدیدی در تجدید حیات اسلام نام گذاشت. دوستی و همکاری در فعالیتهای مذهبی و تفاهم سیاسی که میان بازرگان و طالقانی از این روزها و در کانون اسلام آغاز شد برای همیشه پایدار ماند، و علیرغم بعضی جدائیهای اجباری این دو چه در میدان مبارزه و چه در گرفتاریهای ساواک و زندان و... همراه و همگام یکدیگر بوده‌اند. خود او در این باره می‌گوید: (... من و آیت الله

طالقانی به ارث و عقیده چنین تربیت شده‌ایم، که به موازات وظیفه فردی و وظیفه خانوادگی، خدمت اجتماعی و اسلامی را نیز جزء برنامه خود بدانیم. مسافرت به اروپا و مطالعات آنجا ضرورت این طرز تفکر را در بنده تقویت کرد...).

این ضرورت بود که او را به همکاری فعال با کانون اسلام و تأسیس (انجمن اسلامی دانشجویان) و در کنار آن تأسیس کانون مهندسين (۱۳۲۱ ش) و کوشش برای آمیختن مذهب با تکنیک و فنون جدید کشاند.

ابراهیم یزدی

مهدی بازرگان تبریزی

یدالله سبحانی

آغاز فعالیتهای سیاسی

در سالهای ملی شدن صنعت نفت با اینکه او مردی نبود که در زمینه‌های سیاسی فعالیت زایدی داشته باشد، دکتر محمد مصدق او را برای یکی از مهمترین پستهای تاریخی یعنی نخستین (مدیر شرکت ملی شده نفت ایران) برگزید. بازرگان این مأموریت بزرگ را صادقانه و صمیمانه به انجام رساند، بی آنکه پس از آن توقع مقامی داشته باشد. هنگام کودتای ننگین ۲۸ / مرداد / ۱۳۳۲ ش و سقوط حکومت مردمی دکتر مصدق، سرپرستی سازمان آب تهران را به عهده داشت، و چون دولت

کودتا استفاده از نام نیک و اطلاعات فنی او را مایهٔ آبرومندی خود می‌شمرد، بازرگان نمی‌توانست خاموش بماند و چون دیگر بر آتش باشد و نجوشد. بنابراین به خاطر امضای نامه‌ای اعتراض آمیز علیه انتخابات غیر قانونی مجلس از سازمان دولتی کنارگذاشته شد (بهمن ۱۳۳۲ ش).

از این پس بازرگان وارد فعالیتهای سیاسی شد و با قاطعیت در جناح تند رو جبههٔ ملی مبارزه بی‌وقفه‌ای را آغاز نمود، و همراه با دانشجویان مبارز دانشگاه به فعالیتهای مستمر سیاسی وارد گردید. پس از سقوط مصدق، دانشگاه و بازار تهران دو کانون متفاوت بودند که مردم را به ایستادگی در برابر نظامیان تشویق و ترغیب می‌نمودند، و مهندس بازرگان استاد محبوب دانشکدهٔ فنی، همراه یاران دانشگاهی و مذهبی خود چون: طالقانی، سید رضا زنجانی، دکتر یدالله سبحانی و رحیم عطائی وارد میدان شد، و نهضت مقاومت ملی را پایه‌گذاری نمود.

دکتر علی شریعتی همراه پدرش استاد محمد تقی شریعتی نهضت را در مشهد اداره می‌کردند.

استاد احمد صدر حاج سید جوادی نیز این حرکت را در قزوین هدایت می‌نمود، و تعدادی دیگر از شاگردان بازرگان چون: معین فر، کتیرائی، عزت‌الله سبحانی، طاهری قزوینی، و دکتر ابراهیم یزدی نیز در نهضت فعالیت می‌نمودند و در پی این هدف بودند تا همهٔ هواداران دکتر مصدق و مخالفان رژیم استبدادی پس از او را در یک جبهه متشکل کنند.

در آذر ۱۳۳۲ ش هنگام مذاکرات با کنسرسیوم نفت، بازرگان و ده تن از استادان دانشگاه نامهٔ اعتراضی به کمیسیون نفت مجلس فرستادند، که باعث شد همگی آنان از دانشگاه اخراج گردند.

در سال ۱۳۳۳ ش چاپخانهٔ مخفی نهضت مقاومت ملی کشف شد، و بازرگان و سبحانی و چند تن دیگر دستگیر و زندانی شدند. این نخستین بار بود که بازرگان به زندان می‌افتاد. او به مدت ۸ ماه در زندان لشکر ۲ زرهی محبوس ماند، و در همین

زندان بود که کتاب معروف «عشق و پرستش» را به رشته تحریر درآورد. نهضت مقاومت ملی مبارزه خود را به همین شیوه تا سال ۱۳۳۹ ش ادامه داد و دو هدف اصلی را پیگیری می نمود: اول، زنده نگهداشتن روحیه مقاومت در مردم. دوم، جلوگیری از سازش سران جبهه ملی با دولتهای برگزیده شاه و با همین هدف مانع شرکت «الهیاری صالح» و رهبر حزب ایران و چند تن دیگر در دولت حسین علاء شدند.

در اردیبهشت سال ۱۳۴۰ ش بازرگان، سید محمود طالقانی، و دکتر یدالله سحابی (نهضت آزادی ایران) را که یک سازمان سیاسی اسلامی بود، به وجود آوردند. خود بازرگان درباره تأسیس نهضت آزادی ایران چنین می گوید: «جبهه ملی ایران همانطور که از اسمش پیداست جبهه بود، یعنی اجتماع و اتحادی از واحدها یا مکتبهای اجتماعی و بعضی افراد شاخص که دارای مقصد مشترک استقلال کشور و آزادی ملت بودند، ولی مقصد مشترک داشتن ملازم محرک مشترک داشتن نیست. چنین انتظاری نباید داشت. محرک بعضی ممکن است ناسیونالیسم، بعضی دیگر عواطف انسانی یا تعصبهای نژادی و محرک بعضیها مثلاً سوسیالیزم باشد... جبهه ملی در همه جای دنیا مجمعی از سنن و افکار و رنگهای مختلف می تواند باشد. ولی برای ما و برای عدهای زیاد از همفکران و شاید اکثریت مردم ایران محرکی جز مبانی و معتقدات مذهبی و اسلامی نمی توانست وجود داشته باشد. نمی گویم سایرین مسلمان نبودند یا مخالفت با اسلام داشتند، برای آنها اسلام، ایدئولوژی اجتماعی و سیاسی حساب نمی شد، ولی برای ما مبنای فکری و محرک و موجب فعالیت اجتماعی و سیاسی بود...».

فهرست آثار قلمی مهندس بازرگان به صورت زیر می باشد:

از سال ۱۳۲۰ تا ۱۳۴۰ ش:

۱ - یادداشتهای ترمودینامیک.

- ۲ - ترمودینامیک صنعتی، ۲ جلد.
- ۳ - مطهرات در اسلام (ترجمه).
- ۴ - راهی طی شده.
- ۵ - بینهایت کوچک‌ها.
- ۶ - مذهب در اروپا.
- ۷ - ضریب تبادل مادیات و معنویات.
- ۸ - آثار عظیم اجتماع.
- ۹ - آموزش قرآن.
- ۱۰ - خداپرستی و افکار روز.
- ۱۱ - عشق و پرستش یا ترمودینامیک انسان.
- ۱۲ - انسان و خدا.
- ۱۳ - از خداپرستی تا خودپرستی (یا اسلام و کمونیسم).
- ۱۴ - احتیاج روز.
- ۱۵ - دل و دماغ.
- ۱۶ - پراگماتیسم در اسلام.
- ۱۷ - خدا در اجتماع.
- ۱۸ - یادداشت‌هایی از سفر حج.
- ۱۹ - سرچشمه استقلال.
- ۲۰ - اسلام جوان.
- ۲۱ - خود جوشی.
- ۲۲ - اختیار.
- ۲۳ - مرز میان دین و سیاست.
- ۲۴ - سازگاری ایرانی.
- ۲۵ - انگیزه و انگیزنده.

از سال ۱۳۴۰ تا ۱۳۵۰ ش:

- ۱ - درس دینداری.
- ۲ - اسلام، مکتب مبارز و مولد.
- ۳ - علی علیه السلام و اسلام.
- ۴ - تبلیغ پیغمبر.
- ۵ - دعا.
- ۶ - حکومت جهانی واحد.
- ۷ - مسلمان اجتماعی و جهانی.
- ۸ - کار در اسلام و ایران.
- ۹ - آزادی هند.
- ۱۰ - پیروزی حتمی.
- ۱۱ - خانه مردم.
- ۱۲ - مسأله وحی.
- ۱۳ - ذره بی انتها.
- ۱۴ - خلاصه تحلیلی از جنگ شکر در کوبا.
- ۱۵ - نیک نیازی.
- ۱۶ - دفاعیات در دادگاه تجدید نظر نظامی.
- ۱۷ - باد و باران در قرآن.
- ۱۸ - بعثت و ایدئولوژی.
- ۱۹ - پدیده های جوی.

از سال ۱۳۵۰ ش به بعد:

- ۱ - دین و تمدن.
- ۲ - سیر تحوّل قرآن.
- ۳ - بررسی نظریه اریک فروم.

۴ - علمی بودن مارکسیسم.

۵ - آفات توحید.

۶ - توحید، طبیعت، تکامل.

۷ - زمان و انسان.

۸ - جمله شناسی قرآن.

۹ - امام و زمان.

۱۰ - اسلام و جوانان.

۱۱ - بازی جوانان با سیاست.

سرانجام بعد از ظهر روز جمعه ۱۸ / شعبان / ۱۴۱۵ ق مطابق با ۳۰ / دی / ۱۳۷۳ ش به سن ۸۸ سالگی در فرودگاه زوربخ سویس در پی بیماری قلبی درگذشت. و جسدش به تهران منتقل گردید، و پس از تشییع مهیب در صبح روز دوشنبه ۳ / بهمن در تهران و مراسم نماز توسط دکتر سحابی جهت خاکسپاری به قم انتقال یافت، پیکر ایشان از خیابان باجک به حرم مطهر تشییع و از آنجا به مقبره بیات (واقع در مقابل پُل آهنچی) و در مقبره خانوادگی رأس ساعت ۳ بعد از ظهر به خاک سپرده شد.

سید مهدی بحر العلوم قزوینی

(- بعد از ۱۳۷۰ ق)

از علمای تهران بود، و با علامه سید محمد باقر بحر العلوم تهرانی و علامه شیخ ابوالفضل خراسانی و عده‌ای دیگر از علماء و اتقیاء مراوده داشتند. وی دارای علوم ظاهری و معنوی و مکاشفات و مقامات باطنی و حافظ قرآن و طرائف و نوادر بود. ایشان بعد از سال ۱۳۷۰ ق در تهران درگذشت، و در قم به خاک سپرده شد.

لله منبع

۱ - گنجینه دانشمندان ۳۹۴/۴.

میرزا مهدی بروجردی

(۱۳۰۰ - ۱۳۸۸ ق)

میرزا مهدی بروجردی فرزند حاج میرزا محمود، به سال ۱۳۰۰ ق در بروجرد متولد شد.

پس از طی دوران مقدماتی تحصیل، سطح را نزد حاج شیخ محمد حسین مجتهد بروجردی و ملا عبدالعظیم بروجردی گذراند، سپس به اراک رفت و به تجارت و طلبگی اشتغال ورزید. ضمن اینکه در حوزه درس آیت الله سید نورالدین عراقی (صاحب تفسیر القرآن و العقل) حاضر می شد، و به تجارت نیز می پرداخت. پس از ورود آیت الله حائری به اراک به سال ۱۳۳۶ ق به حوزه درس ایشان پیوست و همراه وی به مشهد رفت و در بازگشت همراه ایشان در قم ساکن شد. و در حقیقت یکی از همکاران آیت الله حائری در تأسیس حوزه علمیه قم محسوب می شد و رتق و فتق امور حوزه را به او واگذار گردید. وی بنیانگذار مراسم اعتکاف در قم در ایام البیض رجب المرجب می باشد.

و پس از فوت آیت الله حائری منزوی و گوشه نشین شد، و به تألیف اشتغال ورزید و در جمادی ثانی / ۱۳۸۸ ق مطابق با شهریور / ۱۳۴۷ ش درگذشت و در کنار قبر حاج شیخ در حرم حضرت معصومه علیها السلام به خاک سپرده شد. حضرت آیت الله گلپایگانی داماد ایشان بود.

از آثار او :

- ۱ - بیان حقیقت (در رد کتاب سنجش حقیقت).
- ۲ - درد بی درمان یا بدبختی های اجتماع، ۲ جلد.
- ۳ - اسلام و مستمندان.
- ۴ - برهان روشن (در عدم تحریف قرآن کریم).

- ۵- تیره بخت.
- ۶- اسرار مقبره سبز.
- ۷- اسرار نامه زرد.
- ۸- پایان سرنوشت در دریا.
- ۹- دوشیزه قهرمان.
- ۱۰- عشقهای سلطان عبدالحمید.
- ۱۱- غمهای زندگی.
- ۱۲- قصرهای زیر زمینی.
- ۱۳- کاپیتان راشل.
- ۱۴- ماجرای دلیر.

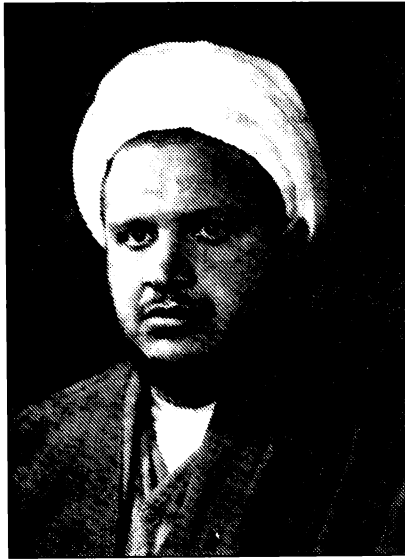
تذات مناع

- ۱- آثار الحجة ۷۷/۲.
- ۲- آینه دانشوران ۵۱.
- ۳- خورشید آسمان فقاها و مرجعیت ۶۷.
- ۴- رجال قم ۱۶۳.
- ۵- زندگینامه رجال و مشاهیر ایران ۶۰/۲.
- ۶- فهرست کتابهای چاپی فارسی ۳۱۷/۱ و ۷۵۴ و ۸۳۳.
- ۷- گنجینه دانشمندان ۸۶/۲.
- ۸- مؤلفین کتب چاپی ۴۳۵/۶.

شیخ مهدی حائری یزدی

(۱۳۴۱ - ۱۴۲۰ ق)

استاد، فیلسوف، فقیه و اصولی گرانقدر زنده یاد حاج دکتر شیخ مهدی حائری یزدی پس از عمری خدمت و تدریس و زهد و تقوی در ۷۹ سالگی در تهران درگذشت. وی در سال ۱۳۴۱ ق مطابق با فروردین / ۱۳۰۲ ش در بیت علم و فقاها و

زعامت حوزه علمیه در شهر مذهبی و تاریخی قم دیده به جهان گشود. پدرش آیت الله فقیه نامدار جهان تشیع حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی، مؤسس حوزه علمیه قم می باشد.

استاد حائری دوران کودکی اش را برخلاف دوران سایر کودکان به تحصیل و آموختن علوم سپری کرد. پس از طی دوران صباوت از سن ۹ سالگی با جدیت تمام به تحصیل مقدمات اشتغال ورزید. ادبیات عرب را از

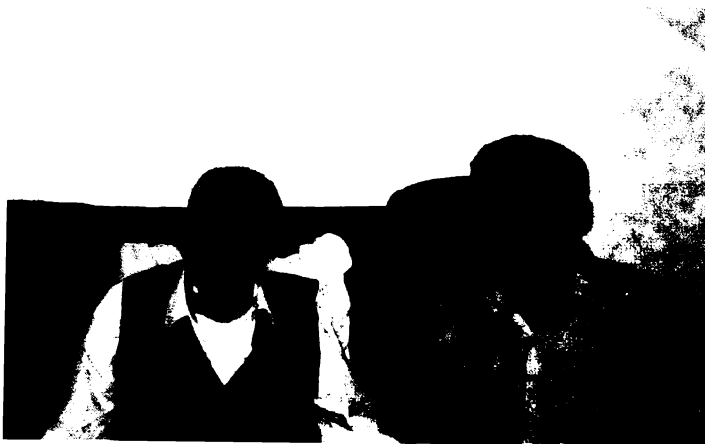
محضر اساتیدی چون: علامه شیخ محمد علی ادیب تهرانی (مطول) و شیخ ابوالقاسم نحوی قمی و شرح لمعه را از محضر آیت الله سید شهاب الدین مرعشی فراگرفت.

آنگاه به فراگیری دوره سطح پرداخت و در پس مهم آن را نزد اساتیدی چون حضرات آیات: برادر ارجمند و ارشد خود شیخ مرتضی حائری (مکاسب)، سید روح الله خمینی (رسائل) و سید محمد رضا گلپایگانی (کفایة الاصول) استفاده نمود. درس کفایه را با استاد شیخ مرتضی مطهری مباحثه می کرد.

دکتر حائری دروس عالی حوزه - خارج فقه و اصول - را از محضر آیات: سید محمد حجت کوهکمری، سید محمد تقی خوانساری و سید حسین طباطبائی بروجردی استفاده نمود و اغلب دروس را به زبان عربی با قلمی بسیار شیوا و روان یادداشت می کرد.

استاد علاوه بر تحصیل درجه عالی علمی، در علوم عقلی تحصیل و تحقیق فراوان انجام داد. و در اثر عشق به این علوم سالهای بسیار متمادی در راه کسب و

تعلیم این رشته پرداخت. به همین خاطر پس از فراگیری مقدمات علوم عقلی دروس اسفار - ملاصدرا - را از محضر آیت الله حاج آقا روح الله خمینی استفاده نمود و این درس را با آیت الله مرحوم شیخ محمد فکور یزدی مباحثه کرد. مدت تحصیل اش نزد آیت الله خمینی حدود ۱۲ سال طول کشید.

مؤلف در کنار دکتر شیخ مهدی حائری

استاد حائری از سال ۱۳۷۰ ق در تهران توقف و در مدرسه سپهسالار اقامت نمود و از دروس کتاب شفا (اثر ابن سینا)، علامه میرزا مهدی آشتیانی و شرح اشارات آیت الله سید احمد خوانساری بهره های بسیار کسب نمود. در ضمن خود به تدریس حکمت در این مدرسه اشتغال پیدا کرد.

ایشان در ضمن مسافرت های کوتاه خود از محضر دانشمندان و حکمای زیادی به کسب فیض پرداخت که می توان به سفر هفت ماهه ایشان و توقف در مشهد مقدس اشاره کرد. در آنجا از دروس عقلی حکیم فرزانه شیخ سیف الله ایسی بهره مند شد. و نیز به سفر پنج ماهه ایشان به نجف اشرف که در اواخر زندگی آیت الله حجت صورت گرفت و استفاده از اساتید آن سامان یعنی، شیخ حسین

حلی (فقه)، سید محمود شاهرودی (فقه) و سید ابوالقاسم خوئی (تنبیهات استصحاب) می‌توان یاد کرد. البته وی در نجف به تدریس شرح منظومه اشتغال نمود و جمعیت بسیاری پیدا کرد ولی در اثر احساس بی‌نیازی از آن حوزه بزرگ به قم بازگشت.

استاد در ۱۳۷۹ ق به نمایندگی آیت‌الله بروجردی، رهسپار آمریکا (ایالت واشنگتن) شد و رسیدگی به امور شیعیان پرداخت.

آثار قلمی استاد به شرح زیر است:

- ۱ - آفاق فلسفه تفکر (مجموعه مصاحبه‌ها و گفتگوها).
- ۲ - آگاهی و گواهی، این کتاب ترجمه و شرح انتقادی رساله تصور و تصدیق ملا صدراست.
- ۳ - الحجة فی الفقه، تقریرات اصول بروجردی، در سه جلد. جلد اول این اثر از سوی مؤسسه انتشارات رسالت در سال ۱۴۱۹ ق در ۲۷۷ صفحه و زیری در قم منتشر شده است.
- ۴ - تقریرات اصول آیت‌الله خوانساری.
- ۵ - تقریرات اصول آیت‌الله حجت (دوره کامل).
- ۶ - تقریرات فقه آیت‌الله بروجردی.
- ۷ - تقریرات فقه آیت‌الله حجت.
- ۸ - حکمت و حکومت (درباره فلسفه سیاسی و تئوری ولایت فقیه).
- ۹ - شرح الشفاء - اثر ابن سینا -.
- ۱۰ - علم حضوری (رساله دکتر - به زبان انگلیسی).
- ۱۱ - علم کلی (فلسفه ما بعد الطبیعه)، این اثر نخستین تألیفات استاد است در علوم عقلی، ابتدا در سال ۱۳۳۷ ش در تهران در ۱۳۹ صفحه به چاپ رسید و سپس در سال ۱۳۷۳ ش از سوی انتشارات فاخته تجدید چاپ شد.

۱۲ - علوم قرآن.

۱۳ - کاوشهای عقل نظری، ۱۳۶۱ ش، امیرکبیر، ۲۶۲ ص.

۱۴ - کودک اندلسی.

۱۵ - متافیزیک (مجموعه مقالات فلسفی - منطقی)، ۱۳۶۰ ش، نهضت زنان مسلمان، ۲۲۶ ص.

۱۶ - هرم هستی (مجموعه درس‌های استاد در انجمن حکمت و فلسفه)، ۱۳۶۱ ش، انتشارات همان انجمن، ۳۰۲ ص.

متأسفانه ایشان در ظهر روز پنجشنبه ۲۴ / ربیع‌الاول / ۱۴۲۰ ق مطابق با ۱۷ / تیر / ۱۳۷۸ ش در پی ابتلا به بیماری در تهران درگذشت. پیکرش روز شنبه در تهران و قم تشییع و در حرم حضرت معصومه علیها السلام - در کنار محراب مسجد طباطبائی - به خاک سپرده شد.

نگاهی به زندگی استاد حائری

یزدی به نقل از روزنامه همشهری

فیلسوف و منطق‌دان بزرگ استاد دکتر مهدی حائری یزدی در فروردین ماه ۱۳۴۱ ق در شهر قم در خانواده‌ای عالم و روحانی دیده به جهان گشود. پدر وی، آیت‌الله عبدالکریم حائری، مرجع تقلید و مؤسس حوزه علمیه قم، یکی از بزرگترین و با نفوذترین علمای زمان خود بود. استاد حائری پس از گذراندن تحصیلات ابتدایی و متوسطه

به حوزه علمیه قم راه می‌یابد و البته در این دوران از محضر پدر بزرگوارشان به

یادگیری و تحصیل علوم دینی می‌پردازند. دوران اولیه تحصیلات استاد به فراگیری زبان و ادبیات عرب، فقه و اصول، منطق و فلسفه می‌گذرد و ایشان پس از سه سال تحصیل، دوره سطح را در فقه و اصول طی کرده و برای اخذ درجه اجتهاد به دروس خارج که دروس اجتهادی است راه پیدا می‌کند. از آنجایی که علاقه‌مندی استاد در دوران تحصیلاتشان بیشتر معطوف به علوم عقلی بود، لذا به جستجوی بهترین اساتید در این زمینه‌ها پرداخته و دروس خارج را نزد آنان فرا می‌گیرد. درسهای خارج فقه و اصول را نزد آیت‌الله العظمی بروجردی و آیت‌الله حاج سید محمد حجت کوهکمری و آیت‌الله حاج سید محمد تقی خوانساری می‌آموزد. وی شرح الهدایه ملا صدرا و شرح الاشارة خواجه نصیرالدین طوسی را که تفسیری بر اشارات و تنبیهات ابن سینا است و ریاضیات قدیم را نزد آیت‌الله سید احمد خوانساری می‌خواند. استاد، شفای ابن سینا را نزد فیلسوف عالیقدر میرزا مهدی آشتیانی در مدرسه سپهسالار در تهران و فلکیات شرح منظومه و منطق را نزد سیف‌الله ایسی می‌آموزد. درس فلسفه

که شامل دوره شرح منظومه حاج ملا هادی سبزواری و دوره کتاب اسفار ملا صدرا است، استاد به مدت دوازده سال نزد امام خمینی تحصیل می‌کنند.

استاد حائری پس از گذراندن دوران تحصیلات اجتهادی خود سرانجام به اخذ درجه اجتهاد از سوی آیت‌الله العظمی بروجردی نائل می‌شوند. در دوران حکومت دکتر مصدق با معرفی آیت‌الله العظمی بروجردی به عنوان مجتهد به شورای

شیخ عبدالکریم حائری یزدی

عالی فرهنگ به انجام وظیفه می‌پردازند و در سال ۱۳۳۹ به عنوان مجتهد تام‌الاختیار از سوی آیت‌الله العظمی بروجردی عازم کشور امریکا می‌گردند. استاد حائری گرچه به طور نسبی به یادگیری فلسفه اسلامی پرداخت با این حال وی تحصیلات خود را پایان یافته تلقی نکرد. علاقه‌اش به یادگیری و تحصیل روشها و متدهای جدید مطالعه فلسفه اسلامی موجب شد تا ایشان به سال ۱۳۳۲ دکترای خود را از دانشکده الهیات دانشگاه تهران دریافت کند. استاد حائری در امریکا علاوه بر انجام وظایف مذهبی محوله از سوی آیت‌الله العظمی بروجردی، به تحصیل فلسفه غرب در دانشگاههای امریکا و کانادا می‌پردازد. ایشان با تحصیل در دانشگاههای جرج تاون و هاروارد به اخذ درجه لیسانس نائل آمده و سپس در سال ۱۹۷۱ به دانشگاه میشیگان راه یافته و پس از گذراندن دروس دوره فوق‌لیسانس در سال ۱۹۷۳ از دانشگاه تورنتو در همین دانشگاه برای دوره دکتری ثبت نام کرده و سرانجام پس از هفت سال مطالعه و تحقیق در بهار سال ۱۹۷۹ به اخذ درجه دکتری در رشته فلسفه آنالیتیک نائل می‌شوند. استاد حائری را می‌توان از چهره‌های درخشانی دانست که نه تنها با فلسفه اسلامی و متفکرانی چون ابن سینا، سهروردی، ابن عربی، خواجه نصیرالدین طوسی، ملا صدرا و دیگران به خوبی آشنا هستند بلکه توانسته‌اند با جهان متفکران غربی همچون کانت، هگل، راسل، ویتگنشتاین آشنا گردیده و درباره مسائل فلسفه غربی با استفاده از منابع دست اول به نگارش بپردازند. استاد مهدی حائری یزدی نماینده برجسته سنت فلسفه اسلامی است. او فیلسوف اسلامی متعلق به حیات فلسفه اسلامی است اما مسائل و افقهای جدیدی که ایشان در آثار خویش مطرح کرده‌اند ناشی از برخورد مستقیم با فلسفه غربی است. این برخورد به دلیل چالشها و دیالوگهای روشن‌گرانه درون فلسفه غربی حائز اهمیت است و استاد توانستند با بهره‌گیری از دنیای متلاطم اندیشه غربی و با گذر از درون سنت اندیشه غربی، به اندیشه فلسفی اسلامی حیات و زندگی نوینی ببخشند.

- استاد حائری در خلال عمر پربار خود در دانشگاهها و مؤسسات علمی مختلف به تدریس پرداخته‌اند که به بعضی از آنها اشاره می‌کنیم:
- ۱- تدریس الهیات و فلسفه در دانشگاه تهران از ۱۳۲۳ به بعد.
  - ۲- تدریس در مدرسه سپهسالار قدیم (جنب مدرسه مروی)
  - ۳- تدریس در مرکز تحقیقات ادیان جهانی دانشگاه هاروارد (۵- ۱۹۶۴).
  - ۴- تدریس فلسفه اسلامی و ادبیات فارسی در مؤسسه مطالعات اسلامی دانشگاه مک‌گیل در خلال سالهای ۵۰- ۱۳۴۸.
  - ۵- تدریس فلسفه و فقه اسلامی در دانشگاه میشیگان در خلال سالهایی ۵۱- ۱۳۵۰ (۷۲- ۱۹۷۱).
  - ۶- تدریس ادبیات فارسی در زمینه تاریخ بیهقی در رشته فوق‌لیسانس دانشگاه تورنتو در خلال سالهای ۵۵- ۱۳۵۳ (۷۵- ۱۹۷۴).
  - ۷- تدریس در مؤسسه تحقیقات فلسفه قرون وسطا - دانشگاه تورنتو.
  - ۸- تدریس در دانشگاه جرج تاون تحت عنوان «مبادی عناصر الهی در جوامع اسلامی» در سال ۱۳۵۸ (۱۹۷۹)
  - ۹- استاد فلسفه در دانشگاه میل - دانشگاه دولتی نیویورک.
  - ۱۰- تدریس در دانشگاه آکسفورد انگلستان به مدت یک سال.
  - ۱۱- استاد حائری در سالهای اخیر زندگی، در منزل خویش به تدریس فلسفه در دورهٔ دکترای مشغول بودند.

تألیفات

- ۱- علم کلی (فلسفه ما بعدالطبیعه) نخستین تألیف استاد در مورد برخی مسائل فلسفی، انتشارات فاخته، ۱۳۷۳ ش.
- ۲- کاوشهای عقل نظری
- ۳- A Tretise on Knowledge by Presence تز دکترای استاد در دانشگاه تورنتو

تحت عنوان «علم حضوری».

۴- هرم هستی: (مجموعه درس‌های استاد در انجمن حکمت و فلسفه).

۵- آگاهی و گواهی: این کتاب ترجمه و شرح انتقادی رساله تصور و تصدیق ملا صدرا است.

۶- The principles of Epistemology in Islamic Philosophy: Knowledge by presence

این کتاب به سال ۱۹۹۲ در دانشگاه دولتی نیویورک به چاپ رسیده است.

۷- کاوشهای عقلی عملی.

۸- رساله عربی در تفسیر شفای ابن سینا (این اثر هنوز به چاپ نرسیده است).

۹- آثار منتشر نشده در علم اصول و تقریرات درس فقه آیت الله بروجردی.

از استاد تاکنون مقالات متعددی به زبانهای انگلیسی، عربی و فارسی در زمینه منطق و فلسفه اسلامی در نشریات معتبر علمی به چاپ رسیده است که خوانندگان جهت آگاهی بیشتر از مقالات استاد به مقدمه کتاب متافیزیک ایشان می‌توانند رجوع کنند.

شیخ مهدی حرم پناهی قمی

(۱۳۱۹ - ۱۳۷۴ ق)

شیخ مهدی فرزند آیت الله شیخ حسن و نوه آیت الله ملاحسین قمی (حرم پناهی).
در ۱۰ / شعبان / ۱۳۱۹ ق در قم دیده به جهان گشود.

تحصیلات عالی

ایشان پس از طی مقدمات، سطوح را نزد پدر خود و شیخ ابوالقاسم قمی «کبیر» تلمذ کرد، و خارج را از محضر آیات: حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی و سید ابوالحسن اصفهانی (در قم) استفاده نمود.

وی دارای تألیفاتی در فقه و اصول بود، ولی متأسفانه در حادثه سیل ۱۳۵۳ ق قم از بین رفت، و فقط اشعاری را که گاه گاهی می سرود از او به جای ماند. از ویژگیهای ایشان این بود که: رجوع به طاغوت و حکومت وقت را حرام می دانست، و لذا منزل خود را به ثبت نرسانید و شناسنامه نگرفت، و فرزنداناش را به مدارس دولتی نفرستاد، و با رضا خان پهلوی مبارزه کرد، و در بحث و جدل و استحضار مطالب علمی معروف بود.

درگذشت و اعقاب

وی در جمادی ثانی / ۱۳۷۴ ق مطابق با بهمن / ۱۳۳۳ ش در سن ۵۵ سالگی در قم درگذشت، و در ایوان طلای حرم حضرت معصومه علیها السلام به خاک سپرده شد.

میرزا محسن حرم پناهی

فرزندانش:

- ۱ - آیت الله شیخ محسن حرم پناهی (متولد سال ۱۳۴۷ ق در قم) ۲ - آقا حسین و یک دختر.
- لله منابع
- ۱ - آثار الحجة ۷۷/۲.
- ۲ - آینه دانشوران ۱۹۱.
- ۳ - افادات فرزندش حاج شیخ محسن حرم پناهی.
- ۴ - رجال قم ۱۶۳ (وی را نوۀ دختری ملا حسین قمی خوانده، که اشتباه است).
- ۵ - گنجینه دانشمندان ۱۳۴/۲.

شیخ مهدی حکمی «پائین شهری»

(۱۲۸۱ - ۱۳۶۰ ق)

حاج شیخ مهدی قمی فرزند علامه شیخ علی اکبر و نوۀ محمّد مهدی یزدی، ملقب به (حکمی) و معروف به (پائین شهری)، از علمای طراز اوّل و متقی و زاهد قم بود.

او در سال ۱۲۸۱ ق در قم متولد شد.

تحصیلات در حوزه‌های علمیه

ایشان پس از طی مقدمات و سطوح در زادگاه خود به تهران رفت، و فلسفه را از محضر میرزا ابوالحسن جلوه اصفهانی استفاده نمود، و در حدود سال ۱۳۱۰ ق به سامرا مهاجرت کرد، و از محضر آیات: میرزا محمّد حسن شیرازی، سید محمّد فشارکی اصفهانی و میرزا محمّد تقی شیرازی کسب فیض کرد، و داماد آیت الله سید ابوالحسن طالقانی شد ولی پس از چندی جدا شدند.

در حوزه نجف اشرف

وی پس از رحلت میرزای شیرازی به نجف اشرف رفت، و از محضر آیات: میرزا حسین خلیلی تهرانی و شیخ محمد کاظم خراسانی در فقه و اصول، و در علوم حدیث از میرزا حسین نوری بهره‌مند گردید، و یکی از یاران محدث نوری در کتابش (مستدرک الوسائل) و یکی از مجازین روایت از او بود.

شیخ علی اکبر حکمی‌زاده یزدی

مراجعت به وطن

پس از انجام تحصیلات عالی خود، در حدود سال ۱۳۲۲ ق به زادگاهش بازگشت، و عظمت زیادی کسب کرد، و همواره مشکلات و دعاوی مردم را حل می‌نمود، و در همه حال ملجأ و پناه آنان بود، و حدود شرعی را اجرا می‌ساخت. وی علاوه بر تسلط بر فقه و اصول، در رشته‌های: فلسفه، کلام، و علم الحدیث مهارت زیادی داشت، و از لحاظ زهد و تقوا جایگاه والایی کسب کرد، و بعضی کرامات را نیز به وی نسبت می‌دهند. ایشان اجازات علمی و روایی از حضرات آیات: میرزا حسین نوری، سید مرتضیٰ کشمیری، میرزا محمد تقی شیرازی، و شیخ الشریعہ اصفهانی دریافت کرده بود.

از آثار او

- ۱ - حاشیه علی کفایة الاصول.
- ۲ - حاشیه علی مطارح الأنظار (که از تقریرات شیخ انصاری است).

۳ - خواص الأعمال.

منافع

۱ - آثار الحجة ۱۱۷/۱ (تولدش را به سال ۱۲۰۸ ق نوشته است).

۲ - الاجازة الكبيرة ۲۲۹.

۳ - المسلسلات فى الاجازات ۳۴۳/۲.

۴ - المفصل فى تراجم الأعلام (خطی - اشکوری).

۵ - أعيان الشيعة ۱۵۳/۱۰.

۶ - تاريخ قم ۲۸۴.

۷ - رجال قم ۱۶۴ (تولدش را به سال ۱۲۸۰ ق نوشته است).

۸ - مكارم الآثار ۲۴۰۵/۷.

۹ - نقباء البشر (قسمت خطی) و ۱۶۰۸/۴.

۱۰ - هدية الرازى الى المجدد الشيرازى ۱۶۴.

سید مهدی حکیم « طباطبائی »

(۱۳۵۴ - ۱۴۰۸ ق)

سید مهدی فرزند آیت الله سید

محسن و نوه سید مهدی طباطبائی

حکیم، از فضلا و مجاهدات معاصر

بود.

او در سال ۱۳۵۴ ش مطابق با

۱۳۱۴ ش در نجف اشرف متولد گردید.

پدرش از فقها و مراجع معروف

نجف اشرف بود. وی در ۱۳۰۶ ق

متولد در سال ۱۳۹۰ ق درگذشت.

سید مهدی حکیم بنا به دستور پدر

خود مقدمات را نزد آیت الله شیخ محمد تقی فقیه عاملی سپری کرد و دروس سطح را از محضر سید محمد علی حکیم (داماد سید محسن حکیم) به پایان برد و دروس خارج را از محضر آیات: شیخ حسین حلی، سید ابوالقاسم خوئی و سید محمد باقر صدر بهره‌مند گردید.

وی در سال ۱۳۸۴ ق به بغداد رفت و به وظایف دینی و مبارزه سیاسی و تأسیس مساجد دینی و مراکز علمی از جمله (کلیه اصول الدین) در بغداد نمود و از مدرسان علوم دینی گشت. سرانجام در سال ۱۳۹۰ ق در اثر فعالیت‌های سیاسی علیه رژیم بعث، عراق را برای همیشه ترک گفت.

او ابتدا به ایران رفت و پس از چند ماه به سوی کراچی پاکستان کوچ کرد، سپس شهر دبی - امارات متحد عربی، را برگزید و سالی چند اقامت کرد و به فعالیت‌های مذهبی و سیاسی خود ادامه داد. در سال ۱۳۹۹ ق دبی را به مقصد لندن ترک گفت و تا آخر عمر خود آنجا زیست و مرکز جهانی اهل بیت علیهم‌السلام و حزب الأفواج الاسلامیه را بنیاد نهاد و خدمات مهمی به مذهب اهل بیت تقدیم نمود.

از راست به چپ: سید ابوالقاسم خوئی، سید محسن طباطبائی حکیم، سید محمود

شاهروزی، سید علی طباطبائی تبریزی

در زمینه‌های فرهنگی نیز از فعالان بود و آثار قلمی چندی به رشته تحریر

درآورد که می توان به مقالات مفصل او در مجله « الهادی » منتشر در قم و نیز انتشار کتاب (نکسة الخامس حزيران) اشاره کرد.

حکیم در پی دعوت دولت سودان به آن کشور سفر کرد و در خارطوم - پایتخت سودان - در هتل هلتون به ضرب گلوله چند عامل امنیتی عراقی به درجه رفیعۀ شهادت رسید.

پیکرش عصر روز ۲۴ / جمادی الثانی / ۱۴۰۸ ق از مسجد قبا - میدان امام - تشییع و در حرم حضرت معصومه علیها السلام به خاک سپرده شد.

فرزندانش: ۱ - مهندس سید صالح حکیم ۲ - حجة الاسلام سید علی حکیم.

منابع

۱ - اطلاعات متفرقه.

۲ - مستدرک أعيان الشيعة ۲۶۰/۳.

۳ - معجم المؤلفين العراقيين ۳/۳۴۴.

سید مهدی روحانی قمی

(۱۳۵۴ - ۱۴۱۱ ق)

شرح حال زیر که به درخواست نگارنده توسط فرزندش تهیه و تنظیم شده، تقدیم می گردد:

بسمه تعالی

مختصری از زندگینامه حجة الاسلام والمسلمین دکتر سید مهدی روحانی حجة الاسلام والمسلمین دکتر سید مهدی روحانی (رحمة الله علیه) فرزند فقید سعید آیت الله حاج سید احمد روحانی (قمی) رحمته الله و سبط مرحوم آیت الله العظمی سید صادق قمی رحمته الله، او در سال ۱۳۱۴ ش. دیده به جهان گشود که از همان سنین کودکی مورد توجه و مراقبت خاص پدر بزرگوار خود قرار گرفت.

مادر ایشان هم صبیۀ مرحوم آیت الله حاج شیخ فضل علی قزوینی رحمته الله است که از

شخصیت‌های برجسته علمی و سیاسی روزگار خود بود و در قزوین ملجأ و مرجع مردم بوده و به اقامه جمعه می‌پرداخت. بنابراین کانون مناسبی برای رشد و تربیت ایشان فراهم بود پدری از سلسله علما و اهل مراقبت و تهذیب نفس و کمالات معنوی و در دامن مادری متدین و اهل عبادت و تهجد و شیفته اهل بیت عصمت و طهارت علیهم‌السلام.

زمان تولد ایشان مصادف بود با مبارزه رضا خان با علماء دین و

همچنین مسأله کشف حجاب که در اثر آن عده‌ای از علما به ناچار جلاء وطن کرده و به عتبات عالیات نجف و کربلا عزیمت کردند از جمله والد ایشان که با خانواده اقدام به مهاجرت به عراق کردند و مرحوم حاج آقا مهدی اوایل کودکی خود را در آنجا سپری کرد.

پس از فتنه کشف حجاب به ایران مراجعت کردند و مرحوم آیت الله حاج آقا احمد (ره) والدشان به دعوت بعضی از علماء و مردم تهران در آن بلد ساکن شده و در مسجد بنی هاشم واقع در خیابان شهید نامجو (گرگان سابق) به اقامه جماعت پرداختند.

مرحوم حاج آقا مهدی (ره) می‌فرمودند که در همان دوران نوجوانی همزمان با دروس جدید تحصیل دروس حوزوی را نیز نزد پدر خویش شروع کردند و بعداً سطوح را نزد اساتید و علماء تهران فرا گرفته و نیز از محضر مرجع عظیم القدر حضرت آیت الله سید احمد خوانساری رحمته‌الله بهره‌های علمی و معنوی فراوانی بردند

و اساساً ایشان در امر تحصیل علم بسیار مشتاق و جدی بودند.

پس از اتمام دبیرستان وارد دانشگاه شده در رشته حقوق مشغول تحصیل شدند که در کنار آن به تدریس هم اشتغال داشتند. سطوح عالیّه را در دانشگاه بیروت برای اخذ دکترای اقتصاد سپری کردند و در همان ایّام بود که پدر بزرگوارشان دارفانی را وداع گفت و معظم له برای امر تدفین پیکر مطهر آن عالم ربانی به تهران مراجعت کرد. از غرائب این بود که در آخرین ملاقاتی که قبل از سفر با پدر داشتند والدشان پیشاپیش خبر از وفات خود در غیاب وی داده بود.

بعد از مراجعت حاج آقا مهدی به تهران با توجه به سابقه تدّین و علمی ایشان و با پیشنهاد بعضی از علما و روحانیون از جمله واعظ شهیر و مجاهد کبیر حجة الاسلام والمسلمین حاج شیخ عباسعلی اسلامی (ره) مؤسس جامعه تعلیمات اسلامی (ابوالزوجه ایشان) احساس وظیفه کرده و ملبّس به لباس روحانیت شده و در همان مسجد به اقامه جماعت و ارشاد و هدایت بندگان خدا پرداخت.

با گذشت اندک زمانی آن مرحوم در دستگیری از مستمندان و رسیدگی به حوائج مؤمنین زبانزد عام و خاص شد و در همین راستا اقدام به تأسیس مؤسسه خیریه‌ای در همان محل نمود. معظم له التزام به امور مردم و نماز جماعت را از اهمّ مسائل در زندگی خود تلقّی می‌کرد بطوری که درب منزل ایشان پیوسته باز بود و با گشاده‌رویی خاصّی از مراجعین استقبال کرده با صفای قلب و صداقت و اخلاص از آنها پذیرایی می‌کرد.

با پیروزی انقلاب اسلامی و نیاز شدید به چهره‌های متخصص و متعهد در زمینه‌های مختلف فرهنگی، سیاسی و اقتصادی از ایشان دعوت به عمل آمد و ایشان در زمینه اقتصاد اسلامی علاوه بر همکاری با وزارت برنامه و بودجه، به تألیف بعضی آثار درسی و تدریس پرداختند. و با توجه به آشنایی ایشان با مبانی حقوقی و فقهی و تسلّط کامل به زبان انگلیسی و احقاق حقوق ایران در دادگاه بین‌المللی لاهه در هلند کمک شایانی کردند.

در کنار مسؤولیت‌ها و مشاغل فراوانی که داشتند از توجّه به قشر جوان و تحصیل کرده نیز غافل نبوده و سالهای متمادی در دانشگاه‌ها و مراکز علمی مختلف مانند دانشگاه شهید بهشتی و علامه طباطبائی و مدرسه عالی شهید مطهری و غیره به تدریس مشغول بوده علاوه بر آن در منزل نیز به تدریس علوم حوزوی می‌پرداختند.

از ویژگیهای اخلاقی و حُسن معاشرت آن مرحوم خاطرات فراوانی هست که در این مختصر نمی‌گنجد. در پی کسالتی که در چند سال اخیر به آن مبتلا بودند در چهاردهم / رجب / ۱۴۱۱ (ق. ه. ق) مصادف با شب وفات حضرت زینب (سلام الله علیها) دعوت حق را لبیک گفته به جهان باقی شتافت. رضوان الله تعالی علیه. پیکر مطهرش در مسجد بالا سر کریمه اهل بیت فاطمه معصومه علیها السلام در قم مدفون شد. از ایشان ۹ فرزند که ۸ پسر و یک دختر باشند به یادگار باقی ماند که بعضی به تحصیل دروس حوزوی و برخی به دروس دانشگاه اشتغال دارند و در حال حاضر فرزند ارشد ایشان در آن مسجد به اقامه جماعت مشغولند.

والسلام علیکم - قم شب ۱۶ صفر المظفر ۱۴۲۱

سید کاظم روحانی

فرزندانش

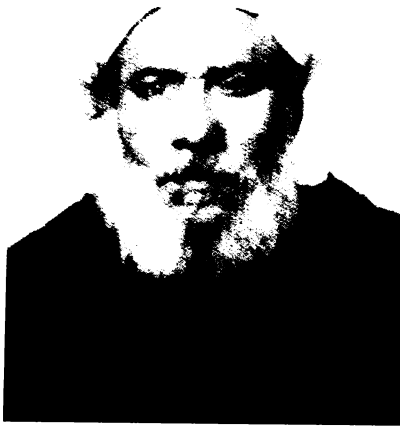
- ۱ - حجة الاسلام سید احمد، ساکن تهران ۲ - سید علی ۳ - حجة الاسلام سید هادی، ساکن تهران ۴ - سید جواد ۵ - حجة الاسلام سید کاظم، ساکن قم ۶ - سید حسین، طلبه ۷ - سید محمد ۸ - سید صادق و یک دختر.

شیخ مهدی سراج انصاری

(۱۳۸۱ - ۱۳۱۳ ق)

حاج شیخ مهدی فرزند آیت الله شیخ عبدالرحیم و نوه علامه شیخ نصرالله انصاری کلیری، ملقب به «سراج الواعظین» و معروف به «حاج سراج» از فضلا

و مدافعان راستین مذهب تشیع بود.
وی در روز یکشنبه ۷ / شوال /
۱۳۱۳ در نجف اشرف پا به عرصه گیتی
نهاد.

پدرش (ح ۱۲۷۲ - ۱۳۳۴ ق) از
دانشمندان و محققان برجسته تبریز و از
جمله شاگردان حضرات آیات: میرزا
حسین خلیلی تهرانی، آخوند ملا محمد
کاظم خراسانی و شیخ الشریعه اصفهانی
در نجف اشرف بود.

از آثار او: ۱ - صراط النجاة فی

العقائد، ۲ - مشکاة السالك فی ظلم المسالك فی الأدعية و الأعمال، ۳ - فرحة
الداعی فی الدعاء، ۴ - قاعدة لاضرر، ۵ - الاجتهاد و التقليد، به نقباء البشر ۳/ ۱۱۱۰
رجوع شود.

شیخ مهدی در سن کودکی همراه پدر ارجمند خود به تبریز رفت و تا سال
۱۳۵۲ ق (۱۳۱۲ ش) به تحصیل علوم و معارف اسلامی پرداخت و مدتی در تبریز
به وعظ و ارشاد مردم همت گماشت و امامت مسجد محله «منجم» تبریز را به
عهده گرفت.

در سال ۱۳۵۵ ق (۱۳۱۵ ش) به بغداد (عراق) رفت و مشغول تجارت
گردید. در ضمن از محضر علامه سید هبة الدین شهرستانی به کسب معارف و انجام
امور دینی در مسجد ترکها در شهر کاظمین اشتغال ورزید.

در سال ۱۳۲۲ ش جهت مبارزه با عقاید کسروی رهسپار تهران شد و از سال
۱۳۲۳ ش اداره امور داخلی مجله «آیین اسلام» را برعهده گرفت. آنگاه «جمعیت
مبارزه با بی دینی» را تأسیس نمود. وی از حضرات آیات: حاج شیخ عبدالکریم

حائری یزدی و سید ابوالحسن اصفهانی
مجاز بود.

حاج سراج مدیریت مجله «دنیای
اسلام» را پذیرفت. در سال ۱۳۲۸ ش
مجله «مسلمین» را صاحب امتیازی و
مدیریت خود در تهران منتشر ساخت.

از آثار او

۱ - تاریخ اسلام - قبل و بعد از
اسلام - مخطوط، دو جلد.
۲ - خرد چیست و خردمند
کیست؟، چاپ شده.

۳ - در پیرامون ماتریالیسم یا منشاء فساد، در سه جلد.

۴ - دفاع از شیعی گری.

۵ - دین چیست و برای چیست؟، ۱۳۴۴ ش، تبریز، رقعی، ۱۷۲ ص.

۶ - رشید در پایتخت رشید.

۷ - سخنرانی های مذهبی در رادیو ایران.

۸ - شیعه چه می گوید؟، ۱۳۲۷ ش، انتشارات بنی هاشمی تبریز، رقعی، ۳۹۸ ص.

۹ - قهرمانان میدان های تاریخ اسلام.

۱۰ - نبرد بابی دینی «در رد کسروی»، ۱۳۲۳ ش، انتشارات بنی هاشمی تبریز،

رقعی، ۲۰۰ ص، در دو بخش می باشد که بخش دوم آن مخطوط است.

ایشان در روز چهارشنبه ۱۸ / ربیع الاول / ۱۳۸۱ ق مطابق با ۸ / شهریور /

۱۳۴۰ ش در سن ۶۸ سالگی در تهران این جهان را وداع گفت. پیکرش به قم حمل و

در قبرستان حاج شیخ - مقبره اتفاق - به خاک سپرده شد.

فرزندانش:

- ۱ - حاج بیوک سراج، ساکن تهران ۲ - مرحوم جواد ۳ - آقا کاظم، ساکن مشهد مقدس، و چند دختر که در کوچکی مرحوم شدند.

منابع

- ۱ - اظهارات فرزند ارشد ایشان آقای حاج بیوک سراج در اواخر / شعبان / ۱۴۲۰ ق.
- ۲ - نقباء البشر ۱۱۱۰/۳ (در ذیل شرح حال پدرش).
- ۳ - مؤلفین کتب چاپی ۴۰۱/۶.
- ۴ - چهره مطبوعات معاصر ۳۱۴.
- ۵ - مقدمه کتاب «شیعه چه می گوید؟»، به قلم استاد سید هادی خسروشاهی.

شیخ مهدی شاه حمزه ای قمی

(۱۳۸۸ - ق)

حاج شیخ مهدی شاهزاده حمزه ای، تولیت آستانه حضرت شاهزاده حمزه علیه السلام که پدر در پدر در این مزار کثیر الانوار خدمتگزار بوده اند، از ذاکرین با اخلاص ائمه اطهار علیهم السلام به شمار است، که صیت شهرتش از شهر خود فراتر رفته و به نقاط کشور هم رسیده، نوحه سینه زنی و زنجیر زنی معروف او که رنگ جاودانی به خود گرفته زیر به نظر قارئین محترم می رسد، اکثر مداحان نامی در مراسم عزاداری می خوانند و از رادیو ایران نیز پخش گردیده است.

وداع حضرت زینب علیه السلام با حضرت ابا عبدالله علیه السلام

برادر حسین جان فدای سر تو	بیا تا ببوسم حسین حنجر تو
بیا تا ببوسم گلوی شریف	وصیت نموده به من مادر تو
قد سرو خود خم نمودی حسینش	بگردن درآورد زینب یدینش

ببوسید نازکتر از گل گل‌لویش
بگفتا فدای رخ انور تو
شده محو دیدار و هم مات رویش
تسلی به خود داد زینب زیویش
شود جان زینب به قربان جانت
بگفتا فدایت شود خواهر تو
اسیر ستم می‌شوند خواهرانت
چه سازم پس از تو به این کودکانت
اگر خفته در خون شدت یار و یاور
چه سازم من این عترت مضطر تو
به خون غوطه ور شد علمدار لشکر
و گر کشته شد قاسم و عون و جعفر
بجا مانده شاه‌ها علی‌اصغر تو
ز تاب عطش اصغرت در فغان است
رخش کهریاسان و خشکش زیانست
حرم قحط آب اصغرت نیمه جان است
بی‌بیچد بخود طفل مه منظر تو...

وی در روز چهارشنبه ۸ / ربیع‌الاول / ۱۳۸۸ ق مطابق با ۱۵ / خرداد / ۱۳۴۷ ش به سرای باقی رحلت نمود، و در رواق حرم مطهر حضرت شاهزاده حمزه قم به خاک سپرده شد. رباعی زیر بر سنگ مزارش نقر گردیده است:

این مرد در امور الهی قیام کرد   در نوکری خویش بسی اهتمام کرد
در مجلس عزای شهنشاه تشنه لب   عمر عزیز خویش به خدمت تمام کرد

❦ منع

۱ - تاریخ تکایا و عزاداری قم ص ۵۴.

شیخ مهدی شریعتمدار تهرانی

(۱۳۱۹ - ۱۳۹۰ ق)

حاج شیخ مهدی شریعتمدار فرزند علامه شیخ علی اکبر امین‌الشریعه تهرانی، از فضلا و وعاظ نامی تهران بود.

تولدش به سال ۱۳۱۹ ق مطابق با ۱۲۸۰ ش در تهران اتفاق افتاد. مبادی را نزد پدرش آموخت و مدتی از محضر سید علی حائری معرف به (مفسر) در علوم

قرآنی استفاده نمود و سرانجام در سال ۱۳۵۴ ق مطابق با ۱۳۱۴ ش پس از جریان کشف حجاب به کربلای معلا مهاجرت کرد و از محضر آیات: حاج آقا حسین طباطبائی قمی و میرزا مهدی شیرازی بهره‌مند شد، سپس به تهران مراجعت کرد و به ارشاد و وعظ اشتغال ورزید.

نامبرده در شب جمعه ۱۳ / ربیع‌الثانی / ۱۳۹۰ ق مطابق با ۲۸ / خرداد / ۱۳۴۹ در سن ۷۱ سالگی در تهران چشم از جهان فرو بست. پیکرش به قم حمل و در قبرستان حاج شیخ به خاک سپرده شد. شرح حال زیر به درخواست نگارنده توسط فرزندش به رشته تحریر در آمده که تقدیم می‌گردد:

بسم الله الرحمن الرحيم

خواسته شد شرح حال مختصری از مرحوم مروج الاحکام ثقة الاسلام حاج شیخ مهدی شریعتمدار رحمه الله و حشر مع موالیه را بطور خلاصه نگارش دهم بعون الله و توفیقه. ایشان در سال هزار و دویست و هشتاد هجری شمسی در محله «پاچنار» تهران به دنیا آمد و تا هشت سالگی در خدمت پدرش که مجتهد می‌بوده به نام حاج شیخ علی اکبر امین الشریعه نصاب الصبیان و مقدمات و سطوح را آموخت و پس از فوت پدرش که همزمان با شهادت حاج شیخ فضل الله نوری بوده و بینشان مراتب مودت می‌بوده که حاج شیخ علی اکبر اعدام ناجوانمردانه مرحوم نوری را تاب نمی‌آورد و دق می‌کند. هشت روز پس از آن شیخ مهدی بخاطر معیشت مادر و خواهر و برادرش که تحت کفالت او بودند به کسب و کار رو کرد و در ضمن کار به درس و بحث هم پرداخت از حافظه بسیار قوی برخوردار بود بطوری که خودشان می‌فرمودند: الفیه ابن مالک را در سه ماه از حفظ کرده بود. تمام قرآن را در حفظ داشت. از اساتید بزرگی کسب فیض می‌نمود، همچون مرحوم آیت الله حاج سید مهدی شیرازی و مرحوم حضرت آیت الله حاج آقا حسین قمی اعلی الله مقامه در باغ ملک حضرت عبدالعظیم تحصن کرده بودند و می‌خواستند با رضا خان ملاقات

کنند که نیامد و آیت الله قمی و چند نفر را به نجف اشرف تبعید کرد و بقیه را به زندان سرپاس مختاری فرستاد، ایشان حدود چهل و چند روز در زندان مختاری بسر برده و بعد از آزادی بدون پاسپورت به عراق عزیمت کردند و در آنجا در درس آیت الله قمی و دیگر اساتید حاضر می شدند و کسب کمالات می نمودند.

از خصیصه های بارز ایشان عشق و محبت ایشان به مقام ولایت ائمه معصومین علیهم السلام خصوصاً به آقا امیرالمؤمنین علیه السلام است و چنان عشق می ورزید که در خلوت و جلوت عاشقانه می گریست و می فرمود: تمام تاریخ ائمه علیهم السلام را زیر رو کرده، شب و روز در سفر و حضر و سجن و سلطنت و در عزلت و فقر و مصیبت همه و همه را به بررسی پرداختم، از امام علی علیه السلام مظلومتر نیافتم.

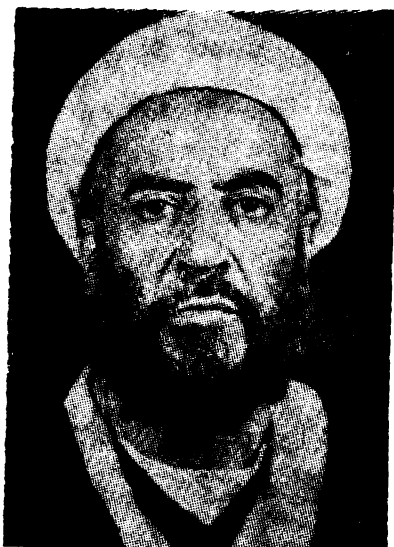
در جریان نفت منبرهای ایشان در منزل حضرت آیت الله کاشانی مشهور است. در شیراز با حضرت آیت الله حاج شیخ بهاء الدین محلاتی رحمته الله حشر و نشر داشتند. در سالهای ۴۲ با مراجع قم در منزل آیت الله مکرر در مکرر منبر می رفتند و در آیه مبارکه ﴿يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِيَ الْأَمْرِ مِنْكُمْ...﴾ صحبت می نمود. یکی از نظریات ایشان در آن سخنرانی؛ که در نفی انقلاب مشروطه رژیم شاهنشاهی این بود که می فرمود: «انقلاب مشروطه ای که مهدورالدمش حاج شیخ فضل الله نوری باشد و مجاهد فی سبیل الله اش پیرم خان ارمنی، تو خود حدیث مفصل بخوان از این مجمل الی آخره...». هر منبر که می رفت و روضه می خواند خود نیز گریه می کرد.

در شب جمعه ۱۳۴۹/۳/۲۸ ش به جوار رحمت حق شتافت و ندای ارجعی را لبیک گفت و در قم، قبرستان حاج شیخ مدفون گردید از ایشان اشعار پراکنده در نزد اشخاص می باشد که در دسترس ما نیست. نمونه ای از دفاع ایشان را به ضمیمه ارسال گردید. قابل ذکر است که ایشان را بانوی بزرگوار و اصیلی که همسرشان بود همراهی می نمود، مثلاً در قضیه کشف حجاب همسر ایشان چندین سال از خانه خارج نشد و حتی پدرش که مریض شد و از دنیا رفت در مراسم شرکت نکرد و با

فقدان وسایل رفاهی مثل حمام و آشپزخانه مدرن و برق و غیره چندین سال تا رفتن رضا خان از خانه خارج نشد. ده فرزند ذکور و اناث از ایشان ماند.

میرزا مهدی صادقی تبریزی

(ح ۱۳۳۰-۱۴۱۱ ق)

حاج میرزا مهدی صادقی فرزند علامه شیخ عباسعلی تبریزی و نوه دختری آیت الله میرزا صادق تبریزی، از دانشمندان و پژوهشگران معاصر حوزه علمیه قم بود.

وی در حدود سال ۱۳۳۰ ق در تبریز تولد یافت.

میرزا مهدی پس از آموختن مقدمات، دروس سطح را از محضر آیات: میرزا صادق تبریزی (جدّ خود) و سید ابوالحسن انگجی استفاده کرد.

در سال ۱۳۴۹ ق به حوزه علمیه قم مهاجرت کرد و دروس سطح را نزد میرزا محمد همدانی به پایان برد.

ایشان خارج فقه و اصول را ابتدا از محضر آیت الله حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی و سپس از محضر آیات: سید محمد حجت کوهکمری و سید محمد تقی خوانساری و سرانجام از آیت الله سید حسین طباطبائی بروجردی بهره مند گردید.

از بدو ورود آیت الله بروجردی از ملازمان و نزدیکان ایشان به شمار آمد و حتی در کارهای علمی اش سهیم گردید. به همین خاطر کتاب تجرید اُسانید الکافی اثر

آیت الله بروجردی را از نخستین سال ورود او به قم استنساخ و تحقیق نمود.

از آثار او

- ۱ - الخلاف (اثر شیخ طوسی)، همکاری در تصحیح و مقابله، چاپ ۱۳۷۰ ق، قطع رحلی.
- ۲ - تجرید أسانید الکافی، تحقیق، در سال ۱۴۰۹ ق در قم به چاپ رسید.
- ۳ - تخلص وسائل الشیعة، در چندین جلد.
- ۴ - تنقیح أسانید التهذیب، تحقیق، در سال ۱۴۱۱ ق در قم چاپ شد.

علامه صادقی که سالهای آخر عمر خود را کمال عزلت و انزوا سپری می نمود در روز سه شنبه مطابق با ۲۵ / دی / ۱۳۶۹ ش در بیمارستان خاتم الانبیاء تهران درگذشت. پیکرش به قم حمل و صبح روز چهارشنبه تشییع و در قبرستان باغ بهشت به خاک سپرده شد.

فرزندانش:

- ۱ - آقای عباس علی ۲ - دکتر محمد علی، ساکن آلمان ۳ - حسن علی و سه دختر.

منابع

- ۱ - آینه دانشوران ۳۹۹.
- ۲ - اطلاعات از فرزند ارشد ایشان.

سید مهدی صدر عاملی

(۱۳۳۶ - ۱۴۰۶ ق)

حاج سید مهدی فرزند سید صدرالدین واعظ معروف به (آقا میرزا) و نوه سید ابوالحسن موسوی عاملی اصفهانی، و داماد آیت الله سید صدرالدین صدر بود. وی در سال ۱۳۳۶ ق در اصفهان متولد گردید.

سید مهدی تحصیلات جدید و قسمتی از علوم دینی را در اصفهان خواند و جهت ادامه تحصیل به قم مهاجرت کرد و به کسب معارف و فضایل و دروس دینی پرداخت و پس از کسب اجازات علمی به تهران عزیمت نمود و به اقامه جماعت و وعظ و ارشاد همت گماشت.

از آثار او: ۱ - تفسیر آیه الکرسی، چاپ شده.

وی در روز پنجشنبه ۲۷ / ربیع الثانی / ۱۴۰۶ ق به سن ۷۰ سالگی درگذشت و در قبرستان باغ بهشت قم مدفون گردید.

❦ منبع

۱ - تاریخ علمی و اجتماعی اصفهان ۳۰۲/۱.

سید مهدی طباطبائی مدرسی یزدی

(ح ۱۳۳۷ - ۱۴۰۹ ق)

حاج سید مهدی فرزند حجة الاسلام سید محمد و نوه علامه میرزا محمد علی طباطبائی مدرسی یزدی، از فضیلتی معاصر بود.

وی در حدود سال ۱۳۳۷ ق در نجف اشرف تولد یافت.

پدرش سید محمد (۱۳۰۴ - ۱۳۸۵ ق) از جمله شاگردان میرزا محمد حسین نائینی و سید ابوالحسن اصفهانی بود. سید مهدی، پس از سپری نمودن مقدمات و دروس سطح نزد مشاهیر حوزه علمیه نجف اشرف، دروس خارج را از محضر آیات: سید ابوالحسن اصفهانی، میرزا عبدالهادی شیرازی، سید محسن طباطبائی حکیم و سید ابوالقاسم خوئی استفاده نمود.

ایشان در سال ۱۳۹۳ ق و بر اثر فشارهای دولت عراق به ایرانیان، رهسپار ایران شد و در تهران سکونت اختیار کرد و به وظایف دینی از قبیل: اقامه جماعت و ترویج مذهب پرداخت.

سرانجام در سال ۱۴۰۹ ق در اثر کسالت قلبی در تهران زندگی را وداع گفت. پیکرش به قم حمل و در صحن حضرت معصومه علیها السلام به خاک سپرده شد.

منابع

- ۱ - النجوم السرد بذكر علماء یزد (مخطوط - سید جواد مدرسی یزدی).
- ۲ - معجم القبور و وفیات الأعلام (مخطوط - شیخ محمد شریف رازی).

میرزا مهدی عالم اردبیلی

(۱۳۰۰ - ۱۳۷۱ ق)

میرزا مهدی فرزند علامه شیخ علی اکبر و نوۀ محمد امین اردبیلی ملقب به (عالم)، در سال ۱۳۰۰ ق در اردبیل متولد شد، او اصالتاً اهل سرعین اردبیل می باشد).

وی پس از فراگرفتن مقدمات و سطوح، به زنجان همراه با آیت الله حاج سید یونس اردبیلی برای ادامۀ تحصیل رفت، آنگاه به سال ۱۳۲۰ ق به نجف اشرف عزیمت و از محضر آیت الله شیخ محمد کاظم خراسانی، میرزا محمد حسین نائینی و سایرین استفاده نمود، و در سال ۱۳۲۸ ق به ایران مراجعت کرد و در زادگاهش اقامت نمود، و در مسجد پدر خویش (باغمیشه) مشغول اقامۀ جماعت شد، و قسمتی از سطوح را در مدارس علمی اردبیل تدریس داشت

دارای آثار قلمی نیز بوده از جمله «عالم به وظیفه و عامل به وظیفه» که به چاپ رسیده است.

ایشان در روز جمعه ۲۸ / شعبان / ۱۳۷۱ ق مطابق با ۲ / خرداد / ۱۳۳۱ ش به سن ۷۱ سالگی در تهران در پی بیماری قلبی درگذشت، و جسدش در قبرستان حاج شیخ قم مدفون گردید.

منبع

- ۱ - تاریخ اردبیل و دانشمندان ۳۰۲/۲.

میرزا مهدی عبائی تبریزی

(۱۳۴۲ - ۱۴۲۰ ق)

میرزا مهدی فرزند حجة الاسلام میرزا
علی و نوه شیخ ملا جواد تبریزی، از
واعظان و خادمان ساحت مقدس
اهل بیت علیهم السلام بود.

وی در سال ۱۳۴۲ ق در شهر تبریز
دیده به جهان گشود.

پدری فاضل

پدرش (۱۲۸۷ - ۱۳۶۱ ق) متولد
و متوفای تبریز و مدفون در وادی السلام
نجف اشرف می باشد.

تحصیلاتش را در تبریز به پایان رساند و مشغول وعظ و ارشاد گردید و از
معاریف خطبا به شمار آمد. دارای بیانی بسیار جذاب و شیرین بود، به همین خاطر
موفقیت زیادی بدست آورد. در صدر مشروطیت به صف مخالفان پیوست که پس
از پیروزی مشروطه خواهان به عراق رفت و مدت هشت ماه در آن دیار ماند و
مجدداً به تبریز مراجعت فرمود.

از آثار او چند دفتر در مواعظ و اخبار اهل بیت علیهم السلام به زبان فارسی می باشد.
وی دارای اجازاتی از علمای نجف اشرف از جمله آیت الله سید ابوالحسن
اصفهانی بود، که وصیت کرده بود هنگام دفن، در کفن خویش قرار دهند تا سندی
باشد هنگام پاسخ ملکین.

میرزا مهدی در حوزه علمیة تبریز تحصیل نمود و از محضر آقا یان: میرزا علی

میرزا علی عبائی تبریزی

یالقوزآغاجی و میرزا علی اصغر
باغمیشه‌ای استفاده نمود و خود
همانند پدر ارجمندش به وعظ و ارشاد
پرداخت. سرانجام به تهران منتقل شد و
به وظایف دینی خود ادامه داد.

نامبرده دارای یادداشت‌هایی در
مواعظ و اخلاق و حدیث می‌باشد.

متأسفانه در اواخر / شعبان
۱۴۲۰ ق در تهران دارفانی را وداع
گفت. پیکرش به قم حمل و در قبرستان
ابوحسین به خاک سپرده شد.

وی دارای اولاد نبود.

مؤلف   شیخ مهدی عبائی تبریزی   شیخ علی اکبر مهدی‌پور

تج منیع

شرح حال فوق از زبان میرزا مهدی عبائی در منزلش در تهران به تاریخ عصر روز یکشنبه ۲۳
فروردین ۱۳۷۷ ش یادداشت گردید.

سید مهدی علوی بخشایشی

(۱۳۵۰-۱۴۱۹ ق)

حاج سید مهدی فرزند سید ابوالقاسم موسوی بخشایشی، که لقب «علوی» را برای خود برگزید، از فضلا و نویسندگان معروف حوزه علمیه قم بود. وی در سال ۱۳۵۰ ق مطابق با ۱۳۱۰ ش در «بخشایش» از توابع شهرستان هریس - استان آذربایجان شرقی - تولد یافت.

پس از فراگیری قرآن و خواندن و نوشتن، در سن ۱۵ سالگی به حوزه علمیه تبریز مهاجرت کرد و در مدرسه

طالبیه مقدمات را آموخت. سطح را خدمت حضرات آیات: میرزا فتح شهیدی و سید مرتضی خسروشاهی به پایان برد.

او در سال ۱۳۳۳ ش به حوزه علمیه قم پیوست و از دروس خارج حضرات آیات: سید حسین طباطبائی بروجردی، شیخ عباسعلی شاهرودی، سید کاظم شریعتمداری، سید روح الله خمینی، میرزا هاشم آملی و سید محمد رضا گلپایگانی استفاده کرد و در کنار تدریس و تعلیم، به تزکیه روح و آموزش اخلاق و ادب نیز اشتغال داشت.

از آثار او

۱ - آئین دوستی از دیدگاه قرآن و حدیث.

۲ - پنج گفتار (در رازداری).

- ۳- تقریرات اصول آیت الله آملی.
  - ۴- تقریرات فقه آیت الله بروجردی.
  - ۵- حاشیه علی العروة الوثقی.
  - ۶- حقوق والدین بر فرزندان از دیدگاه اسلام.
  - ۷- داستانهای علوی، در چهار جلد.
  - ۸- سیمای اخلاق اسلامی، دو جلد.
  - ۹- فهرست عناوین و الموضوعات، در چندین جلد.
  - ۱۰- گفتار علوی (موضوعات گوناگون)، در پنج جلد.
- وی در روز یکشنبه ۳ / ربیع الاول / ۱۴۱۹ ق مطابق با ۷ / تیر / ۱۳۷۷ ش در سن ۶۹ سالگی در قم در پی بیماری و سکتۀ قلبی درگذشت. پیکرش روز دوشنبه تشییع و در ابتدای قبرستان ابو حسین به خاک سپرده شد.

فرزندانش:

- ۱- سید محمد ۲- سید احمد ۳- سید علی و یک دختر.

سید مهدی قاضی طباطبائی « تبریزی »

(۱۴۰۱ ق -)

سید مهدی فرزند عارف آیت الله سید علی قاضی طباطبائی تبریزی، از فضلاء معاصر بود. وی در نجف اشرف زاده شد و همانجا نزد آیت الله سید ابوالقاسم خویی و دیگران تحصیل نمود. او در عرفان و علوم غریبه و سیر و سلوک از پدر خود و سایرین بهره‌ها برده بود.

از آثار او:

- ۱- تقریرات درس فقه (آیت الله خویی).
- ۲- نوشته‌هایی در علوم غریبه.

قاضی، در روز شنبه ۱۵ / ربیع الثانی / ۱۴۰۱ ق برابر با ۲ / اسفند / ۱۳۵۹ ش در قم در اثر سکتۀ قلبی بدورد حیات گفت. پیکرش در صحن حضرت معصومه علیها السلام به خاک سپرده شد. از او فرزندی به جای نماند.

منبع

۱ - اطلاعات متفرقه.

شیخ مهدی قدسی طالقانی

(- ۱۳۶۲ ق)

شیخ مهدی فرزند آیت الله علی محمد و نوۀ عین علی سوهانی طالقانی ملقب به «قدسی»، از بزرگان بود.

وی در قریۀ سوهان طالقان متولد شد.

پدرش از شاگردان آیت الله شیخ مرتضیٰ انصاری بود، و در قبرستان ابن بابویه شهر ری مدفون است.

تنها مطلبی که از زندگی قدسی یافتیم این است: هنگامی که جمعیت «اتحادیه طالقانیان» در سال ۱۳۴۲ ق در تهران تأسیس شد، مرحوم قدسی یکی از اعضای هیئت مدیره انتخاب گردید، و مرامنامۀ جمعیت توسط ایشان به رشتۀ تحریر درآمد.

برادر ارشد آن مرحوم علامه شیخ محمد طالقانی (۱۲۷۵ در نجف - اوایل سال ۱۳۴۴ ق) از شاگردان آیات: میرزا حسین خلیلی تهرانی و آخوند ملا محمد کاظم خراسانی، و یکی از مجاهدان جنگ شعیبه عراق (در سال ۱۳۳۳ ق) بود.

قدسی در روز یکشنبه ۳ / محرم / ۱۳۶۲ ق مطابق با ۲۰ / دی / ۱۳۲۱ ش درگذشت، و جسدش در یکی از اطاقهای قبرستان حاج شیخ قم به خاک سپرده شد.

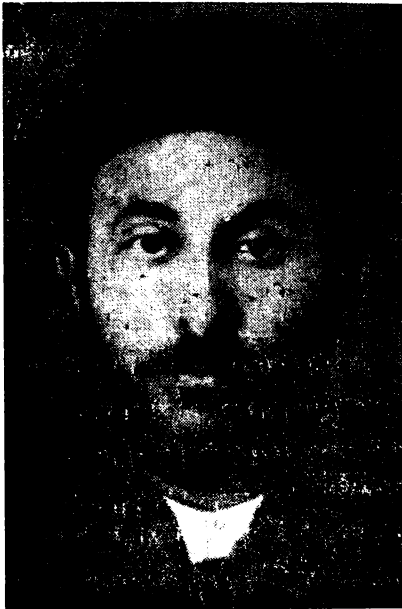
منابع

۱ - اطلاعات متفرقه.

۲ - خاطرات من یا روشن شدن تاریخ صد ساله ۱۶/۱ و ۵۳۳.

سید مهدی کشفی بروجردی

(۱۳۱۴ - ۱۳۶۷ ق)

حاج سید مهدی فرزند آیت الله
سید ریحان الله نوه آیت الله سید جعفر
موسوی دارابی کشفی بروجردی، از
علما و اساتید حوزه‌ها بود.

وی در ۴ / شعبان / ۱۳۱۴ ق در
تهران تولد یافت.

پدرش از علمای معروف تهران و
جدّش (۱۱۸۹ - ۱۲۶۷ ق) از بزرگان
دانشمندان بود و در بروجرد دارای
مسجد و مقبره می‌باشد. به الکرام البررة
۲۴۱/۱ رجوع شود.

سید مهدی ابتدا به تحصیلات

جدید پرداخت. آنگاه به تحصیلات دینی روی آورد و ادبیات و بخشی از سطح را
نزد میرزا محمد علی ادیب تهرانی و شیخ علی رشتی آموخت. در سال ۱۳۴۱ ق به
حوزه علمیه قم پیوست و سطح را نزد شیخ حسن فاضل و سید محمد تقی
خوانساری به پایان برد. دروس اخلاق را از میرزا جواد ملکی تبریزی و حکمت را از
میرزا علی اکبر حکمی یزدی «تجلی» و سید ابوالحسن رفیعی قزوینی و خارج را از
محضر آیت الله حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی استفاده نمود و خود به تدریس
فقه و اصول و علوم ریاضی پرداخت.

او در علوم غریبه از قبیل: جفر، علم نقطه، حروف، اعداد و فلکیات از
شاگردان میرزا جان‌بخش منجم بروجردی در تهران بود. و پس از درگذشت حاج

شیخ عبدالکریم حائری در سال ۱۳۵۵ ق به تهران مراجعت فرمود و مشغول تدریس علوم مذکور و نیز تفسیر قرآن مجید و ترویج و هدایت گردید.

از آثار او:

۱ - رساله در علم جفر.

استاد کشفی روز شنبه ۲۲ / محرم / ۱۳۶۷ ق مطابق با ۱۴ / آذر / ۱۳۲۶ ش در سن ۵۲ سالگی در تهران زندگی را وداع گفت. پیکرش به قم حمل و در یکی از اطافهای قبرستان حاج شیخ به خاک سپرده شد.
فرزندانش: ۱ - علامه سید محمد رضا کشفی و چهار دختر.

منابع

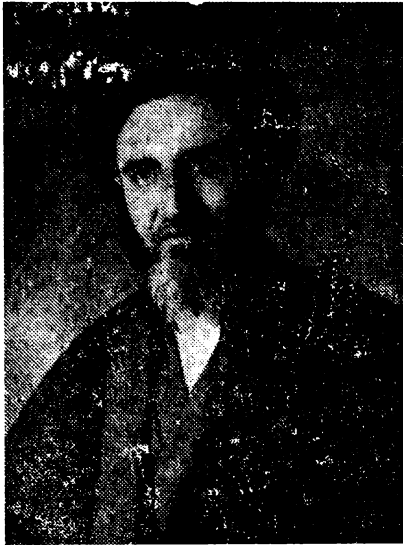
- ۱ - آثار الحجة ۲۲۷/۱.
- ۲ - آینه دانشوران ۲۱۳.
- ۳ - اطلاعات متفرقه.
- ۴ - تاریخ بروجرد ۲۹۷/۲.
- ۵ - گنجینه دانشمندان ۵۳۲/۴.

سید مهدی کماری تبریزی

(۱۳۲۳ - ۱۴۰۲ ق)

حاج سید مهدی فرزند علامه سید محمد و نوه آیت الله سید محمد تقی موسوی کماری تبریزی، از دانشمندان و معاریف تهران بود.
وی در ۲۶ / ذی الحجه / ۱۳۲۳ ق در شهر تبریز دیده به جهان باز نمود.
در خانواده ای علمی پرورش یافت. پدرش از بزرگان و جدش از علما بود که در سال ۱۳۳۷ ق در تبریز درگذشت.

سید مهدی پس از آموختن مقدمات، سطح را از محضر آیات: سید ابوالحسن

انگجی، سید محمد مولانا، سید مرتضیٰ خسروشاهی و میرزا علی اصغر ملکی استفاده کرد.

او در سال ۱۳۴۶ ق به حوزه علمیه قم رفت و سطح را نزد میرزا محمد همدانی و شیخ محمد علی حائری قمی به پایان برد. دروس خارج را از محضر آیات: حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی و سید محمد حجت کوهکمری بهره‌مند گردید.

در سال ۱۳۵۰ ق به نجف اشرف

عزیمت نمود و تحصیلات عالی خود را در خدمت حضرات آیات: میرزا محمد حسین نائینی، شیخ ضیاءالدین عراقی، شیخ محمد حسین غروی اصفهانی و سید ابوالحسن اصفهانی به انجام رسانید و موفق به دریافت اجازهٔ اجتهاد گردید و در سال ۱۳۶۰ ق به ایران بازگشت و در تهران اقامت گزید و در مسجد امامزاده زید علیه السلام، واقع در بازار تهران به اقامهٔ جماعت و ارشاد و نیز تدریس اهتمام ورزید.

از آثار او

۱ - المباحث العقلية، دو جلد.

۲ - رسالة فی الاجارة.

۳ - شرح وسیلة النجاة (اثر سید ابوالحسن اصفهانی).

۴ - قاعدة لا ضرر.

۵ - کتاب الحج.

۶ - مباحث الألفاظ، دو جلد.

آیت الله کماری در روز چهارشنبه اوّل / رمضان / ۱۴۰۲ ق در سن ۷۹ سالگی در تهران درگذشت. پیکرش به قم حمل و در ابتدای قبرستان وادی السلام به خاک سپرده شد.

منابع

۱ - آثار الحجة ۲/۲۷۲.

۲ - گنجینه دانشمندان ۴/۵۳۳.

سید مهدی گلپایگانی

(۱۳۵۸ - ۱۳۹۸ ق)

حاج سید مهدی فرزند حضرت آیت الله سید محمد رضا موسوی گلپایگانی.

در ۱۷ / شعبان / ۱۳۵۸ ق در شهرستان مقدس قم دیده به جهان گشود. پس از طی دوران کودکی به دبستان و دبیرستان رفته و پس از پایان تحصیلات دبیرستانی به تحصیل علوم دینی در حوزه علمیه قم پرداخت، و دروس مقدماتی و سطوح عالیّه را نزد اساتید فراگرفته و سپس در حوزه درس خارج فقه والد گرامیشان شرکت نموده است.

خدمات ایشان: حضرت آیت الله گلپایگانی با بینش خاص و نظر واقع بینانه همواره اقدامات و عملیات مؤثری را در پیشبرد مقاصد و اهداف اسلامی و تحرک هر چه بیشتر روحانیت تعقیب داشته‌اند، و فرزند فقیدشان که از هوش سرشار و استعداد خاصی

برخوردار بود در اجراء منویات و دستورات والد معظم خود کمال کوشش و مجاهدت را داشت، و با وجود موانع بسیار زحمات و کارشکنی افراد مغرض به موفقیت‌های چشمگیر نائل آمد، و با حلم و بردباری به کارشکنی‌های اشخاص اعتنائی نمی‌کرد. و در هنگام کمک به مردم زلزله زده طبس در اثر تصارف ماشین در صبح روز جمعه مطابق با ۱۹ / شوال / ۱۳۹۸ ق مطابق با ۳۱ / شهریور / ۱۳۵۷ ش در راه یزد - طبس درگذشت، و در حرم حضرت معصومه علیها السلام به خاک سپرده شد.

❦ منبع

۱ - گنجینه دانشمندان ۸/۸۴

سید مهدی مرعشی تبریزی

(- ح ۱۳۳۰ ق)

سید مهدی فرزند سید رضا و نوۀ سید محمد حسینی مرعشی تبریزی، از فضلا و شعرای متأخر بود و در شعر به «سید» تخلص می‌نمود.
سید مهدی برادرزاده علامۀ حکیم فقیه متقی سید علی مرعشی «سید الحکماء» - جدّ آیت‌الله سید شهاب‌الدین مرعشی - می‌باشد.
سید مهدی در تهران سکونت داشت و در حدود سال ۱۳۳۰ ق در آنجا درگذشت و پیکرش به قم حمل و در صحن حضرت معصومه علیها السلام به خاک سپرده شد.

از آثار قلمی‌اش

۱ - مرآة الأرض، در تاریخ و تراجم که به امر میرزا حسن (منشی صدرالعظم در عهد ناصرالدین شاه) تألیف شد. جمعی از فضلا در نگارش آن شرکت داشتند از جمله صاحب همین شرح حال است.

❦ منبع

۱ - الذریعة ۲۰/۲۶۲.

شیخ مهدی معزالدوله تهرانی

(۱۳۱۷-۱۴۰۲ ق)

حاج شیخ مهدی معزی فرزند آیت الله شیخ محمد باقر معزالدوله و نوه علامه شیخ محمد رفیع تهرانی، از علمای معاصر تهران بود. وی در سال ۱۳۱۷ ق در تهران به دنیا آمد.

معزالدوله در تهران در مسجد پدر خود، واقع در خیابان نایب السلطنه به اقامه جماعت و نشر معارف الهی اشتغال داشت و در علم و تقوا و اخلاق معروف بود.

از آثار او

- ۱ - تذکرة الصلاة، چاپ شده.
- ۲ - تذکرة الصوم، در سال ۱۳۸۰ ق در تهران به چاپ رسید.

فرزندانش:

- ۱ - حضرات حجج اسلام آقایان:
- میرزا عبدالعلی معزی ۲ - شیخ هادی ۳ -
- شیخ حسین ۴ - شیخ محمد حسن، که
- در ۲۶ / شعبان / ۱۴۱۷ ق در قم
- درگذشت. پیکرش در کنار مزار پدر و
- مادر خود مدفون گردید.

کتابهای

- ۱ - گنجینه دانشمندان ۵۶۶/۴.
- ۲ - مؤلفین کتب چاپی ۳۷۵/۶.

شیخ محمد حسن معزی تهرانی

شیخ مهدی ملک صادقی قمی

(۱۳۲۷-۱۳۹۲ ق)

حاج شیخ مهدی فرزند محمد رضا صادقی قمی، از فضلا و افراد خوش سلیقه بود. در سال ۱۳۲۷ ق در قم متولد گردید.

تحصیل در حوزه قم

ایشان پس از طی مقدمات، سطوح و قسمتی را از دروس خارج از محضر آیت الله حاج شیخ مرتضی حائری یزدی استفاده نمود، و همواره یکی از ملازمان و نزدیکانش به شمار می رفت. وی جهت امرار معاش سردفتری اسناد رسمی و ازدواج بر عهده داشت، و فعلاً در اختیار فرزندش می باشد.

از آثار او

- ۱- ولایت علی علیه السلام از کتب عامه، که در سال ۱۳۲۶ ش چاپ شد.
- از دیگر خدمات فرهنگی او، اخذ امتیاز هفته نامه «ارمغان قم» که آن را به سال ۱۳۳۱ ش در قم منتشر ساخت.

درگذشت

نامبرده روزیک شنبه ۱۴ / ربیع ثانی / ۱۳۹۲ ق مطابق با ۷ / خرداد / ۱۳۵۱ ش در سن ۶۵ سالگی در قم درگذشت، و جنازه اش در قبرستان شیخان به خاک سپرده شد.

منابع

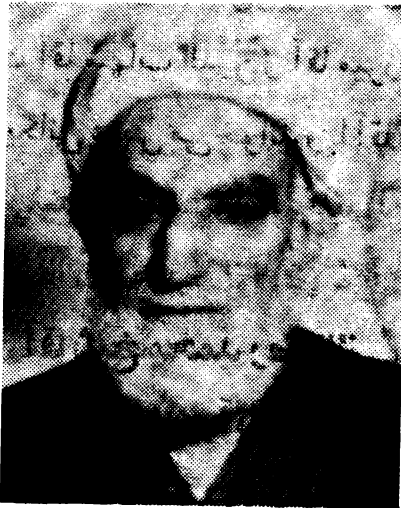
- ۱- اظهارات فرزند مرحوم.
- ۲- الذریعة ۱۴۳/۲۵.
- ۳- چهره مطبوعات معاصر ۲۵۱.

۴ - فهرست روزنامه‌های فارسی ۱۵.

۵ - مؤلفین کتب چاپی ۴۴۷/۶.

شیخ مهدی منصوری قمی

(۱۳۲۳ - ۱۴۰۶ ق)

حاج شیخ مهدی منصوری فرزند
ثقة الاسلام حاج میرزا حسین جهرودی
قمی، از علماء و ائمه جماعت معاصر
تهران و داماد مرحوم آیت الله حاج میرزا
محمد ارباب قمی بود.

وی در روز ۱۸ / رجب / ۱۳۲۳ ق
در قریه «منصور آباد» جهرود قم به دنیا
آمد، و از سن هفت سالگی شروع به
تحصیل مقدمات و فارسی نموده، تا
سال ۱۳۴۳ ق که به قم مهاجرت کرده و

سطوح اولیه را خدمت میرزا محمد علی ادیب تهرانی و مکاسب و کفایه را در
محضر آیت الله آخوند ملا علی همدانی و میرزا محمد همدانی خوانده، و فلسفه و
معقول را از شیخ محمد علی شاه آبادی و میرزا خلیل کمره‌ای استفاده نموده، و هم
از محضر آیات: شیخ محمد فیض قمی و سید محمد رضا گلپایگانی و سید
شهاب الدین مرعشی نجفی شده، و حدود چهار سال هم در درس آیت الله حاج
شیخ عبدالکریم حائری یزدی شرکت نموده، و بعد از آن مرحوم حدود پانزده سال
از محضر آیت الله سید محمد حجت کوهکمری و مقداری از آیت الله حاج سید
محمد تقی خوانساری کسب فیض نموده و از موقع ورود آیت الله سید حسین
طباطبائی بروجردی به قم نیز افتخار شرکت در محضر و دراسات ایشان را یافته، تا

پس از فوت آن مرحوم چند سالی به امر زعیم بزرگوار شریعتمداری رحل اقامت به تهران افکنده، به اقامه جماعت و خدمات دینی اشتغال نمود.

از آثار ایشان است کتب زیر:

- ۱ - رساله‌ای در غنا.
  - ۲ - تفسیر سورة انعام.
  - ۳ - تفسیر سورة عم يتسائلون.
  - ۴ - رساله‌ای در عقاید به نام (چرا لازم است خدا را شناخته و معتقد به وجود او شد).
  - ۵ - جزواتی در تقریرات فقه و اصول اساتید خود.
  - ۶ - حیاة الست (شرح حال و زندگانی حضرت معصومه علیها السلام قم).
- وی در روز پنجشنبه ۹ / صفر / ۱۴۰۶ مطابق با ۲ / آبان / ۱۳۶۴ ش درس ۸۳ سالگی درگذشت و در قبرستان ابو حنین قم به خاک

منابع

- ۱ - آثار الحجة ۱۲۵/۲.
- ۲ - آینه دانشوران ۳۷۱.
- ۳ - رجال قم ۱۶۴.
- ۴ - گنجینه دانشمندان ۶۸/۶.
- ۵ - مؤلفین کتب چاپی ۴۴۹/۶.

سید میرزا جندقی

(۱۳۱۸ - ۱۳۷۳ ق)

سید میرزا فرزند مجدالسادات جندقی، از علما و بزرگان کرج بود. در سال ۱۳۱۸ ق در روستای «فرخی» واقع در خور جندق و بیابانک، متولد گردید.

در ارض اقدس رضوی

وی در زمان آشوب حسین کاشانی از زادگاه خود به شهر سبزوار رفت، و قسمتی از ادبیات را آموخت، سپس به مشهد مقدس مشرف و ادبیات را نزد میرزا عبدالجواد ادیب نیشابوری به پایان رسانید، و قسمتی از فقه و اصول را خدمت آیات: شیخ یوسف خراسانی (بیارجمندی)، شیخ حبیب الله گلپایگانی، میرزا مهدی شهیدی (فرزند آیت الله سید آقا بزرگ شهیدی)، شیخ حسن کاشانی و شیخ محمد خالصی زاده بهره مند گردید.

در حوزه علمیه قم

ایشان در سال ۱۳۵۰ ق به قم عزیمت کرد، و از محضر آیات: حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی، سید محمد حجت کوهکمری و سید محمد تقی خوانساری استفاده نمود، و خود به تدریس متون پرداخت.

از آثار او

- ۱- الدرر المنثورة فی شرح المنظومة (شرح منظومه جلال الدین شیرازی).
  - ۲- قاب پلو و رباعیات (اشعار).
  - ۳- کتاب الأربعین.
- نامبرده، در پی تقاضای مردم «کرج» و دعوت اهالی در اواخر عمر آیه الله حائری به آن سامان عزیمت کرد، و مشغول تبلیغ و ترویج مذهب گردید.
- سرانجام در سال ۱۳۷۳ ق در سن ۵۵ سالگی درگذشت، و در قبرستان حاج شیخ - در یکی از اطاقهای شرقی - به خاک سپرده شد.

منابع

- ۱- آینه دانشوران ۲۳۵.
- ۲- برخی از معلومات فوق از سنگ مزار ایشان یادداشت شد.
- ۳- مؤلفین کتب چاپی ۳۷۷/۳.

ن

سید ناصرالدین آرام قمی

(۱۳۳۳ - ۱۳۹۱ ق)

سید ناصرالدین (نامش حسین است) فرزند علامه سید نورالدین تفرشی، ملقب به «آرام»، از فضلا و پژوهشگران معاصر بود.

تولدش در سال ۱۳۳۳ ق مطابق با ۱۲۹۴ ش اتفاق افتاده است.

وی سطوح را نزد اساتیدی چون: سید احمد زنجانی، شیخ عبدالحسین ابن الدین قمی و شیخ عبدالحسین فقیهی گیلانی به پایان برد، و به امور فرهنگی اشتغال ورزید. به همین خاطر مدیریت کتابخانه آستانه مقدسه قم را برعهده گرفت و سالهای متمادی در این سمت خدمت نمود و امور را به نحو احسن رهنمود کرد. نامبرده در علم انساب و رجال اطلاعات زیادی داشت و گاهی بر حسب تفنن اشعاری نیز می سرود.

در سال ۱۳۹۱ ق درگذشت و پیکرش در صحن حضرت معصومه علیها السلام - زیر ساعت - به خاک سپرده شد. و اصلاً در طول زندگی همسری انتخاب ننمود.

منابع

۱ - آینه دانشوران ۳۴۲.

۲ - در محفل روحانیان ۱۹۷. ۳ - رجال قم ۱۶۵.

سید ناصرالدین قمی «میرزائی»

(۱۳۰۰-۱۳۶۳ ق)

سید ناصرالدین فرزند سید احمد فرزند سید موسی فرزند سید ابوطالب حسینی (داماد میرزای قمی)، از اسباط فقیه گرانقدر میرزا ابوالقاسم قمی و یکی از علمای قم بود.

در آینه دانشوران ایشان را چنین معرفی نموده است: (معزی الیه سال ۱۳۰۰ ق در شهر قم به دنیا آمده، و ادبیات را نزد ملا محمد تقی فراگرفته، و هم خدمت حاج میرزا محمد ارباب فقه و اصول تدرّس کرده و اینک از محضر آیت الله (حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی) استفاده می کنند.

جناب ایشان در نشر احادیث آل محمد ﷺ کوشش فراوان کرده است، به طوری که غالباً در کوچه و بازار دیده ام هنگام ملاقات با دوستان به صدایی بس رسا و بلند به مناسبت مقام، حدیثی از حضرت نبوی یا اولاد امجاد یاد می کنند. شگفت اینکه این روش مخالف رویه امروزی است، و در عین حال به قامت جناب ایشان به قدری زیبا است که درخور شرح و بیان نیست).

در سال ۱۳۶۳ ق در قم درگذشت، و در حرم حضرت معصومه ﷺ به خاک سپرده شد. و اولادی از وی باقی نماند.

منابع

۱ - آثار الحجة ۲۳۰/۱.

۲ - آینه دانشوران ۲۳۹.

سید نصرالله تقوی «سادات اخوی»

(۱۲۸۲-۱۳۶۷ ق)

حاج سید نصرالله تقوی فرزند سید رضا و نوه سید حسین لواسانی که به

(سادات اخوی) معروف است و نسبش به حضرت موسی مبرقع می‌رسد.

به سال ۱۲۴۲ ش در تهران متولد شد.

پس از طی مقدمات و سطوح، خارج فقه و اصول را نزد: میرزا حسن آشتیانی و حکمت را نزد، سید ابوالحسن جلوه اصفهانی آموخت، و چند سالی هم در عتبات نزد آیات: میرزا حسن شیرازی و سید محمد فشارکی اصفهانی در سامرا تحصیل نمود و از میرزا حسین نوری اجازه روایت دریافت داشت. ایشان در ادبیات پارسی و عربی نیز متبحر بود و شعر هم خوب می‌سرود. پس از اتمام تحصیلات سفری به مکه کرد و در مراجعت از مکه به اروپا رفت، و در قوانین موضوعه اروپا تحقیقاتی انجام داد.

تقوی به هنگام جنبش مشروطه خواهی در ایران، به آزادیخواهان پیوست و به زودی در شمار یکی از سران انقلاب مشروطه درآمد. در سال ۱۳۲۲ ق به اتفاق میرزا محمد علی نصره السلطان و شیخ نصرالله ملک المتکلمین، اقدام به تأسیس کتابخانه ملی نمود که به زودی این مکان محفل روشنفکران و آزادیخواهان شد. در این باره دکتر مهدی ملک زاده در کتاب خود، تاریخ انقلاب مشروطیت ایران، می‌نویسد: «... تا اینکه در ۱۳۲۲ هجری به طوری که تاریخ بیداری ایرانیان متذکر شده، ملک المتکلمین و حاجی سید نصرالله تقوی و میرزا محمد علی خان نصره السلطان دامن همت به کمر زده به تأسیس کتابخانه ملی، که هسته کتابخانه ملی فعلی است، همت می‌گمارند و یک دستگاه عمارت فوقانی یا به اصطلاح آن زمان چند بالاخانه در خیابان ناصری تهران اجاره می‌کنند، و کتابهای شخصی خود را وقف آن مؤسسه می‌کنند و تا حدی که اوضاع مالی آنها اجازه می‌داده، کتابهای مورد احتیاج عمومی را با لوازم ضروری کتابخانه خریداری می‌نمایند. عده‌ای از معارف پروران هم کتابهایی چند بدان مؤسسه ملی هدیه می‌کنند، و کتابخانه عمومی ملی برای اولین دفعه در ایران تأسیس می‌شود.

کتابخانه ملی به علاوه استفاده علمی که از آن می‌شد، در اندک زمانی کانون

آزادیخواهی و مرکز مهم ترویج افکار نوین گردید. و هر روز عده‌ای از روشنفکران در آنجا جمع شده به تبادل نظر و اندیشه در اوضاع سیاسی کشور پرداختند. این کانون علمی که در معنی مرکز تجمع اهل دل و روشنفکران آن زمان شده بود و بدان وسیله آزادیخواهان با یکدیگر آشنا شده و به افکار یکدیگر پی می‌برند، زمینه تشکیل کنگره عمومی آزادیخواهان تهران گردید و هسته مرکزی حزب مشروطه طلب را در ایران به وجود آورد. با اینکه کتابخانه ملّی مورد سوء ظن دولت وقت بود و مأمورین نظمیّه مراقب اشخاصی که در آن کانون معرفت آمد و شد می‌کردند، بودند. در اندک زمانی صدها نفر از روشنفکران و محصلین مدارس عضویت آن را پذیرفته و در آنجا به مطالعه می‌پرداختند و به افکار نوین آشنا می‌شدند.

پس از صدور فرمان مشروطه و تشکیل اولین دوره مجلس شورای ملّی (۱۲۸۵ ش مطابق با ۱۳۲۴ ق) او از طرف طلاب تهران به نمایندگی برگزیده شد، و در مجلس بسیار فعال و مخالف اعمال ستمگران دولت بوده به طوری که پس از فوت مظفرالدین شاه قاجار و به سلطنت رسیدن محمد علی شاه قاجار در دعوای بین شاه و مجلس، یکی از خواسته‌های شاه اخراج و تبعید حاج سید نصرالله و چند نفر دیگر بود.

پس از فتح تهران توسط مشروطه خواهان، به عضویت هیئت مدیره عالیترین مقام تصمیمگیری کشور درآمد، و سپس به عنوان وکیل تهران در دومین دوره مجلس شورای ملی (۱۲۸۸ ش مطابق با ۱۳۲۷ ق) شرکت جست. و نیابت ریاست مجلس را نیز برعهده گرفته بود. و در دوره سوم مجلس (۱۲۹۳ ش مطابق با ۱۳۳۳ ق) نیز با اینکه رأی چشمگیری آورده بود، اما به علت عضویت در دیوان عالی کشور، از مجلس استعفا کرد و سالهای متمادی عضو و رئیس دیوان عالی کشور و استاد و رئیس دانشکده معقول و منقول و ریاست دادستانی کل کشور بود. تقوی در روز جمعه ۲۱ / محرم / ۱۳۶۷ ق مطابق با ۱۳ / آذر / ۱۳۲۶ ش به سن ۸۵ سالگی در تهران درگذشت و در قبرستان حاج شیخ قم مدفون گردید.

از او آثاری چند به جای ماند، که عبارتند از:

- ۱ - اشارات ابن سینا (ترجمه - با همکاری).
- ۲ - اندرزنامه امیر نظام گروسی (اهتمام).
- ۳ - اوصاف الاشراف (اهتمام).
- ۴ - تازیانه سلوک (اهتمام).
- ۵ - تحفة الوزراء (اهتمام).
- ۶ - تفسیر ابوالفتح رازی، جلدهای ۳ و ۴ و ۵ (اهتمام).
- ۷ - جاودان نامه (در مبدء و معاد و سلوک - اهتمام).
- ۸ - درة التاج لغرة الدیاج (تصحیح).
- ۹ - دیوان ناصر خسرو (تصحیح).
- ۱۰ - المفید للمستفید (اهتمام).
- ۱۱ - هنجار گفتار (در بلاغت).
- ۱۲ - عصای موسی علیه السلام.
- ۱۳ - کتاب سیاست.

منابع

- ۱ - تاریخ انقلاب مشروطیت ایران.
- ۲ - رجال عصر مشروطیت ۱۱۷ و ۱۳۷.
- ۳ - ریحانة الأدب ۲۱۶/۱.
- ۴ - زندگینامه رجال و مشاهیر ایران ۲۶۹/۲.
- ۵ - سخنوران نامی معاصر ۷۲/۲.
- ۶ - شرح حال رجال ایران ۳۱۵/۵.
- ۷ - علماء معاصرین ۳۹۶.
- ۸ - فرهنگ شاعران زبان پارسی ۱۲۹.
- ۹ - فرهنگ عمید ۳۱۵.

۱۰ - مؤلفين كتب چاپي ۵۷۵/۶.

۱۱ - نباء البشر (خطي).

۱۲ - نمايندگان مجلس شوراي ملي ۲۹۳ و ۳۳۰.

۱۳ - يادگار اهل سخن ۱۵۱.

شيخ نصرالله لاهوتي اشكوري

(- ۱۳۸۷ ق)

از بزرگان و دانشمندان بود.

در منطقه «اشکور» واقع در غرب مازندران متولد گرديد.

تحصيل در حوزه‌های علميه

ايشان مقدمات را در مدرسه علميه رامسر نزد علامه شيخ محمد حسين غريب تنكابني تحصيل نمود. سپس به تهران عزيمت كرد و مدارج عالي تحصيل را نزد آيات: سيد محمد تنكابني و شيخ محمد رضا تنكابني (پدر شيخ محمد تقی فلسفی واعظ) و در قم نزد آيت الله حاج شيخ عبدالكريم حائري يزدي به پايان رسانيد.

درگذشت

ايشان در پنج شنبه ۲۳ / محرم /

۱۳۸۷ ق مطابق با ۱۴ / ارديبهشت /

شيخ حسن لاهوتي فرزند شيخ نصرالله لاهوتي

۱۳۴۶ ش درگذشت، و جنازه‌اش در یکی از اطافهای قبرستان ابو حنین - کنار علامه سلطان الواعظین شیرازی - به خاک سپرده شد.

مرحوم شیخ حسن لاهوتی که از شاگردان آیت‌الله سید روح‌الله خمینی بود، فرزند اوست.

تذ منافع

۱ - اطلاعات متفرقه.

۲ - بزرگان تنکابن ۲۸۳.

سید نصراالله موسوی تهرانی

(۱۳۴۰ - ۱۴۰۴ ق)

سید نصراالله تهرانی فرزند سید جعفر ملک المحدثین و نوه سید محمد موسوی شیرازی، از فضلا و محققان معاصر تهران بود.

وی در سال ۱۳۴۰ ق در تهران دیده به جهان گشود.

جدّ اعلای ایشان علامه سید محمد رضا مجابی شیرازی (۱۲۲۳ - ۱۳۰۸ ق) از علما و بزرگان بود. جهت مطالعه شرح حالش به نقباء البشر ۷۳۸/۲ و مکارم الآثار ۷۷۲/۳ رجوع شود.

سید نصراالله پس از طی تحصیلات مقدماتی و سطح، به نجف اشرف رهسپار شد و در درس عالی حوزه را از محضر آیات: میرزا عبدالهادی شیرازی، میرزا باقر زنجان‌ی و سید ابوالقاسم خوئی بهره‌مند شد و به افتخار دامادی آیت‌الله شیخ عبدالحسین امینی «مؤلف الغدير» درآمد، ولی صاحب فرزندی نشد.

نامبرده در پی بیماری و اقامت چندین ساله در نجف به تهران بازگشت و در خانه بستری شد.

از آثار او

۱ - آرایش در اسلام.

۲- زن و آینه.

۳- گوشه‌ای از تاریخ ایران.

سرانجام در اثر شدت بیماری در جمادی اول / ۱۳۰۴ ق در سن ۶۴ سالگی در تهران چشم از جهان فرو بست و پیکرش به قم حمل و به خاک سپرده شد.

لله منیع

۱- معجم رجال الفكر والأدب في النجف ۶۰۵/۲

شیخ نصرت‌الله بناروانی میانجی

(۱۳۳۳ - ۱۳۹۰ ق)

حاج شیخ نصرت‌الله بناروانی میانجی، فرزند محمد هلال. به سال ۱۲۹۳ ش در قریه «قُخْبَلَاغ» میانه از مادر متولد شد. خواندن و نوشتن را نزد جدش مشهدی محمود، و دائیش میرزا عبدالحسین خَلَف فراگرفت. تحصیلات مقدماتی را در میانه خدمت آقا میرزا محمد حجتی و حاج میرزا حسن انصاری «اشلقی» به پایان رساند. سپس عازم حوزه علمیه زنجان گشت، و درسهای سطح را از محضر استادان بزرگ آن دیار حضرات آیات: میرزا احمد حاج رضازاده، شیخ عبدالکریم خوئینی و شیخ فیاض زنجانی تلمذ کرد. آنگاه به شهر مقدس قم هجرت نمود و در حلقه درس آیات: سید محمد حجت کوهکمری، و سید حسین طباطبائی بروجردی، و شیخ عبدالنبی اراکی شرکت جست، و از درس فلسفه آیت‌الله شیخ محمد مهدی مازندرانی «امیرکلائی» هم استفاده شایان برد، و در نهایت از دو استاد بزرگوار خود (بروجردی و اراکی) به دریافت اجازه اجتهاد مفتخر گردید. وی علاوه بر تسلط کافی بر فقه، اصول، منطق و فلسفه از ذوق شعری خوبی هم برخوردار بود، چنانکه بیان شیوا و گیرای او همگان را زود شیفته خود می‌کرد، و بدین سبب در منطقه قُخْبَلَاغ از محبوبیت خاصی در میان مردم برخوردار بود.

تألیفات زیر که حاصل تلاش شبانه روزی این عالم فرزانه محسوب می‌شود و

همه آنها به چاپ نیز رسیده‌اند به این شرح است:

۱- کتاب الصلاة.

۲- کتاب الطهارة.

۳- رساله عملیه «مجمع المسائل».

۴- اصول البناروانی (در اصول فقه).

۵- مناسک الحج.

۶- توسل البناروانی (دیوان اشعار).

وی پس از سالها تلاش و خدمت، در روز شنبه ۴ / ذی قعدة / ۱۳۹۰ ق مطابق با ۱۲ / دی / ۱۳۴۹ شمسی چشم از جهان فرو بست و در قبرستان شیخان قم برای خود مسکن جاودانی گزید.

تذ منافع

۱- سیمای میانه ص ۲۲۳.

۲- مؤلفین کتب چاپی ۵۶۳/۶.

شیخ نعمت‌الله دولتی گرگانی

(۱۳۵۵ - ۱۴۰۰ ق)

ایشان در سال ۱۳۵۵ ق در شرق مازندران متولد گردید.

تحصیل در حوزه علمیه

پس از رشد و نمو جهت تحصیل علوم دینی به «کوهستان» بهشهر رفت، و خدمت آیه‌الله شیخ محمد کوهستانی دروس مقدماتی را آغاز نمود.

سپس به حوزه علمیه نجف اشرف و قم مقدس مهاجرت کرد، و از محضر آیت‌الله سید روح‌الله خمینی بهره‌مند گردید. و در اوائل انقلاب به سمت «قاضی شرع» منصوب گردید.

وی در روز چهارشنبه ۱۳ / رجب / ۱۴۰۰ ق مطابق با ۷ / خرداد / ۱۳۵۹ ش در سن ۴۵ سالگی در قم درگذشت، و در قبرستان شیخان به خاک سپرده شد.

شیخ نعمت الله مهدوی قزوینی

(- ح ۱۳۹۵ ق)

از علمای معاصر قم بود.

تولدش در قزوین اتفاق افتاد. مقدمات را همانجا آموخت. سپس در سن جوانی به قم رهسپار شد و سطح را نزد میرزا محمد همدانی تلمذ نمود دروس خارج را از محضر آیات، حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی، سید محمد حجت کوهکمری، سید محمد تقی خوانساری و سید حسین طباطبائی بروجردی استفاده کرد و مشارالیه بالبنان گردید. حلقه درسی داشت و عده‌ای از فضلا از محضرش کسب فیض کردند.

نامبرده از نزدیکان و ملازمان و شاگردان آیت الله بروجردی به شمار می‌رفت و در تنظیم رساله ایشان شرکت داشت. در ماه‌های مبارک رمضان هر سال به قزوین می‌رفت و علاوه بر اقامه جماعت به وعظ و ارشاد و هدایت عامه مردم می‌پرداخت. در وعظ و خطابت مهارت بسزایی داشت.

وی در حدود سالهای ۱۳۹۵ ق در قم درگذشت، و در قبرستان بهشت معصومه مدفون شد.

منابع

- ۱ - آثار الحجة ۱۲۶/۲.
- ۲ - آینه دانشوران ۲۶۷.
- ۳ - اطلاعات متفرقه.
- ۴ - گنجینه دانشمندان ۲۷۵/۲.

سید نورالدین ابهری

(۱۳۵۵ - ۱۴۰۷ ق)

حاج سید نورالدین فرزند آیه الله سید شمس الدین نوه سید اسدالله موسوی ابهری، از فضلاء معاصر بود.
در سال ۱۳۵۵ ق در قم متولد گردید.

در حوزه علمیه قم

ایشان مقدمات را در تهران آموخت، سپس به قم رفت و پس از طی سطوح، خارج فقه و اصول را نزد آیات: سید حسین طباطبائی بروجردی، سید کاظم شریعتمداری، سید محمد رضا گلپایگانی و سید شهاب الدین مرعشی، و فلسفه را از محضر سید محمد حسین تبریزی «علامه طباطبائی» استفاده نمود، و بنابر دعوت مردم «شهر آرا» تهران و امر آیه الله شریعتمداری به آنجا منتقل و به اقامه جماعت و تبلیغ دین مشغول شد.

وی پس از فوت پدر خود در (مسجد باب الحوائج) به انجام وظایف دینی پرداخت. او در بامداد روز یکشنبه ۱۴ / صفر / ۱۴۰۷ ق مطابق با ۲۷ / مهر / ۱۳۶۵ ش در سن ۵۲ سالگی در تهران درگذشت، و در یکی از اطاقهای باغ رضوان (جنب قبرستان وادی السلام) - در کنار تربت پدر خویش - مدفون شد.

❦ منبع

۱ - گنجینه دانشمندان ۴۳/۳.

شیخ نورالدین خلعتبری تنکابنی

(۱۲۹۲ - ۱۳۵۴ ق)

حاج شیخ نورالدین فرزند علامه شیخ محمد رحیم و نوه قاسم بیگ خلعتبری

تنکابنی، به سال ۱۲۹۲ ق در روستای (لرز بُن) تنکابن متولد گردید.

مقدمات را در زادگاهش فراگرفت، سپس به تهران جهت ادامه تحصیل رفت، و از آنجا وارد نجف اشرف شد و از محضر آیات: شیخ محمد کاظم خراسانی، سید محمد کاظم طباطبائی یزدی بهره‌مند گردید، و به تنکابن بازگشت و قدرت ویژه‌ای حاصل کرد.

نامبرده در انقلاب مشروطیت شرکت فعالی داشت، و به اتفاق گیلانیها به رهبری محمد ولیخان سپهسالار خلعتبری در فتح تهران شرکت نموده و نیز به اتفاق آیت‌الله سید حسن مدرس علیه قرار داد و ثوق الدوله (۱۹۱۹ م) به مبارزه خود ادامه داد، و پشتیبان نهضت جنگلیها بود. مخصوصاً با میرزا کوچک رفاقت نزدیکی داشت و ابتدا با رضا شاه پهلوی ملاقات کرد ولی بعداً از کارهایش اعراض نمود، و زبان انتقاد را پیشه گرفت. به همین خاطر در اواخر سال ۱۳۱۰ ش به دستور رضا شاه ابتدا در زندان قصر تهران زندانی گردید، سپس به کاشان تبعید شد و تمام املاکش را مصادره نمود.

در سال ۱۳۵۴ ق مطابق با ۱۳۱۴ ش به سن ۶۲ سالگی در کاشان درگذشت، جسدش به قم حمل و در ایوان نو حضرت معصومه علیها السلام بخاک سپرده شد.

منابع

۱ - بزرگان تنکابن ۲۸۴ (سال مرگش را ۱۳۵۳ ق دانسته است).

۲ - نسبنامه دودمان علامه تنکابنی ۱۴۴.

سید نورالدین علوی طالقانی

(۱۳۳۲ - ۱۴۱۰ ق)

حاج سید نورالدین فرزند آیت‌الله سید محی‌الدین و نوه سید کاظم علوی طالقانی، از فضلا و بزرگان معاصر تهران بود.

وی در سال ۱۳۳۲ ق مطابق با ۱۲۹۱ ش در تهران دیده به جهان گشود.

آقا نورالدین پس از آموختن مقدمات علوم دینی جهت ادامه تحصیلات عالی خود به حوزه علمیه قم رهسپار شد و از محضر علمای آن سامان استفاده کرد، آنگاه به تهران مراجعت نمود و در مسجد مقدس واقع در نزدیکی میدان اعدام به جای پدر خود به اقامه جماعت و انجام سایر خدمات مذهبی و اجتماعی اشتغال نمود. وی در روز ۱۶ / رجب / ۱۴۱۰ ق مطابق با ۲۳ / بهمن / ۱۳۶۸ ش در سن ۷۸ سالگی در تهران درگذشت، پیکرش به قم حمل و در کنار تربت پدر خود در یکی از اماکنهای قبرستان ابوحسین به خاک سپرده شد.

منابع

- ۱ - اطلاعات متفرقه.
- ۲ - گنجینه دانشمندان ۵۱۲/۳.

هر

حاج هادی ابهری

(۱۳۹۰ ق)

از مردم با ایمان و پرهیزکار و سالک «ابهر» و مردی عامی و بی سواد بود ولی روی اخلاص عمل و خلوص نیت و صفا و معنویتی که داشت، کلمات حکمت آمیزی بر زبانش جاری می شد.

جناب استاد آقای شیخ محمد رازی که ایشان را دیده و بر حقیقت صفایش مطلع شده، بعضی از کرامت های ایشان را در گنجینه خود نوشته، و اظهار می دارد که: مورد عنایت و توجه آیت الله سید ابوالحسن اصفهانی و دیگر علماء بوده است. وی در سال ۱۳۹۰ ق در تهران درگذشت، و در جوار علی بن جعفر علیه السلام قم به خاک سپرده شد.

❦ منع

۱ - گنجینه دانشمندان ۴۶/۳.

سید هادی روحانی قمی

(ح ۱۳۵۵ - ۱۴۲۰ ق)

حاج سید هادی فرزند علامه سید ابوالحسن روحانی و نوه آیت الله سید صادق

حسینی قمی، از فضیلتی تهران بود.

وی در حدود سال ۱۳۵۵ ق در قم تولد یافت.

پدرش از دانشمندان بود. تولدش در سال ۱۳۰۹ ق در قم اتفاق افتاد. پس از سپری کردن مقدمات و سطح، در سال ۱۳۳۰ ق به نجف اشرف رفت و از محضر آیت الله سید ابوالحسن اصفهانی بهره‌ها برد. سپس به زادگاهش مراجعت فرمود و از محضر آیت الله حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی در فقه و اصول و آیت الله میرزا جواد ملکی تبریزی در اخلاق و عرفان استفاده نمود. از آثار او: ۱- کتابی مختصر در علم اخلاق.

سید ابوالحسن در روز دوشنبه ۶ / ذی القعدة / ۱۳۸۲ ق برابر با ۱۲ / فروردین / ۱۳۴۲ ش در سن ۷۳ سالگی در نجف اشرف بدرود حیات گفت. شرح حالش در آثار الحجة ۲/۳۶ و گنجینه دانشمندان ۱/۳۳۶، آمده است.

سید هادی در قم تحصیل نمود و مدتی از محضر آیت الله سید صادق فرزند سید محمود روحانی استفاده کرد. سپس رهسپار تهران شد و مشغول خدمات دینی و اجتماعی گردید، آثار قلمی نیز دارد.

نامبرده در روز چهارشنبه ۲۷ / رمضان / ۱۴۲۰ ق برابر با ۱۵ / دی / ۱۳۷۸ در تهران در پی بیماری دار فانی را وداع گفت. پیکرش عصر روز پنجشنبه در قم تشییع و به خاک سپرده شد.

لله منیع

۱- اطلاعات متفرقه.

میرزا هادی صدر الممالک اردبیلی

(- ح ۱۳۰۶ ق)

میرزا هادی فرزند میرزا نصرالله صدر الممالک اردبیلی.

پدرش از اکابر علما و افاضل عرفا بود، و در علوم عقلی و نقلی بد طولانی داشت.

میرزا هادی نیز عارفی آگاه و فاضلی روشن بود، و در مجالس و محافل عرفانی و ادبی شرکت می‌جست.

ایشان در حدود سال ۱۳۰۶ ق در سنّ متجاوز از ۷۰ سالگی در قم درگذشت.

🔍 منابع

۱ - طرائق الحقائق ۳/ ۲۴۲.

۲ - مکارم الآثار ۶/ ۱۹۷۳.

شیخ هادی عبادی طالقانی

(۱۳۴۰ - ۱۳۸۹ ق)

شیخ هادی فرزند علامه شیخ محمد حسن و نوه ملا عبدالله طالقانی (عبادی)، از فضلاء جوان این بیت و داماد آیت الله سید صدرالدین صدر بود. تولدش به سال ۱۳۴۰ ق مطابق با ۱۳۰۰ ش در تهران اتفاق افتاد.

وی پس از فراغت از تحصیلات دبیرستانی، جهت تحصیل علوم دینی به قم عزیمت و مقدمات و سطوح را به انجام رسانید، و خارج را از محضر آیات: سید محمد حجت کوهکمری، سید صدرالدین صدر، و سید حسین طباطبائی بروجردی مستفیض گشت و به تهران بازگشت، و از راه مباحثات دینی و اداره جلسات مذهبی خدماتی به انجام رسانید.

وی در روز سه‌شنبه ۱۹ / ذی قعدة / ۱۳۸۹ ق مطابق با ۷ / بهمن / ۱۳۴۸ ش در تهران درگذشت، و در قبرستان شیخان قم مدفون گردید.

🔍 منابع

۱ - آثار الحجة ۲/ ۲۷۶.

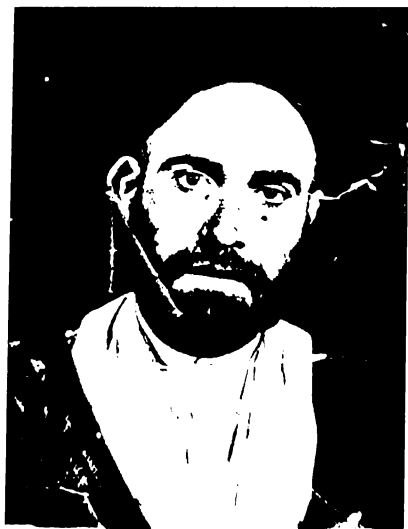
۲ - آشنایی با مشاهیر طالقان ۳۴۳.

۳ - گنجینه دانشمندان ۴/ ۵۰۹ (وفاتش را به سال ۱۳۸۸ ق دانسته که اشتباه است).

سید هادی موسوی ملایری

(۱۳۳۶-۱۳۸۳ ق)

حاج سید هادی فرزند سید محمود موسوی ملایری، تولدش به سال ۱۳۳۶ ق در ملایر اتفاق افتاد، و پس از طی دوران کودکی به سال ۱۳۴۹ ق به بروجرد رفت و مقدمات را به مدت چهار سال تحصیل کرد، و در سال ۱۳۵۳ ق به قم عزیمت و پس از طی سطوح، خارج را از محضر آیات: سید محمد حجت کوهکمری، سید محمد تقی خوانساری، و سید صدرالدین صدر استفاده نمود.

وی در اوایل سال ۱۳۶۵ ق به نجف اشرف عزیمت و چند ماهی از محضر آیت الله سید ابوالحسن اصفهانی بهره‌مند گردید، و به ایران بازگشت که در همدان توقف نمود و از محضر آیت الله آخوند ملا علی همدانی به مدت ۳ سال مستفیض گردید، و در پی دعوت اهالی قریه «پری» ملایر به آنجا عزیمت کرد، و به ترویج احکام و بنای مساجد در روستاهای اطراف همت گماشت و پس از مدتی مجدداً به قم مراجعت نمود و از محضر آیت الله سید حسین طباطبائی بروجردی بهره‌مند شد و به تدریس سطح پرداخت، و مدتی هم در قریه «جوزان» ملایر بسر برد.

ملایری در اوایل / ربیع الاول / ۱۳۸۳ ق مطابق با اوایل / مرداد / ۱۳۴۳ ش به سن ۴۷ سالگی در اثر سکتة قلبی در ملایر درگذشت، و در قبرستان ابو حسین مدفون شد.

فرزندانش: ۱ - سید رضا ۲ - سید حسین.

لله منیع

۱ - گنجینه دانشمندان ۲۵۷/۸.

شیخ هادی نیری میانجی

(۱۳۲۱-۱۴۰۴ ق)

حاج شیخ هادی نیری فرزند مرحوم حاج میرزا محمد «افتخار العلماء» میانجی، در خانواده‌ای روحانی در سال ۱۳۲۱ ق مطابق با ۱۲۸۲ ش در میانه پا به عرصه وجود نهاد. تحصیلات مقدماتی را نخست در نزد پدرش فراگرفت. پس از درگذشت پدر، مدتی از محضر آیت‌الله حاج میرزا محمد حجتی و مرحوم عماد العلماء استفاده برد. در سن بیست سالگی عازم شهر مقدس قم گشت، و در یکی از حجره‌های مدرسه رضویه سکونت گزید. دوره سطح را در نزد آیات: سید محمد تقی خوانساری، سید صدرالدین صدر، و میرزا مهدی بروجرودی تلمذ نمود. درس خارج را هم در حضور آیت‌الله حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی آموخت و در ضمن تحصیل به تدریس همت گماشت.

پس از نه سال اقامت در قم بنا به دعوت اهالی میانه به زادگاه خود مراجعت کرد، و از همان روزهای نخست با تشکیل جلسات علمی و دینی، به رشد و شکوفایی اطلاعات مذهبی مردم اهتمام ورزید.

آیت‌الله نیری از روحی مهذب و قوی برخوردار بود. تهجد، مناجات شبانه و دعا‌های روزانه و حتی روزه گرفتنیهای مستحبی وی همچنان تا آخر عمر ادامه داشت. قناعت و احتیاط در مصرف وجوه شرعی پیشه همیشگی او بود.

در زمان تسلط دموکراتها بر آذربایجان (در ۱۳۲۴ ش) با شهامت تمام به مخالفت آنان برخاست، و در منزل خود برای نابودی متجاوزان، مجلس دعا برقرار

کرد، تا اینکه جمعی از اطرافیان برای در امان ماندن وی از خطرها، او را به شهر قم انتقال دادند، که بعد از ختم غائله دوباره به شهر میانه بازگشت. ایشان سرانجام در سال ۱۴۰۴ ق مطابق با ۱۳۶۳ ش به سن ۸۲ سالگی جان به جان آفرین تسلیم کرد. پیکر پاک او با احترام کامل به شهر مقدس قم انتقال یافت، و در جوار مزار علی بن جعفر علیه السلام به خاک سپرده شد.

میرزا هاشم آملی

(۱۳۲۲-۱۴۱۳ ق)

حاج میرزا هاشم فرزند حاج محمد آملی مازندرانی «لاریجانی»، از فقها و اساتید به نام حوزه‌های علمی بود.

ایشان در سال ۱۳۲۲ ق در شهرستان آمل متولد شد، و پس از طی تحصیلات ابتدایی نزد ملا احمد آملی، به تشویق یکی از بستگان خود جهت تحصیلات علوم دینی در سن ۱۶ سالگی به تهران عزیمت کرد، و مورد توجه مرحوم سید حسن طباطبائی «مدرس» که متولی

مدرسه سپهسالار بود، واقع شد. ایشان در فرصت کوتاهی ادبیات، منطق و سطوح عالی را به پایان رسانید. اساتید وی در این برهه مرحوم سید محمد تنکابنی و میرزا یدالله نظر پاک و میرزا طاهر تنکابنی در فلسفه، شیخ محمد علی لواسانی، میرزا ابوالحسن شعرانی، شیخ حسین آملی و میرزا محمد رضا فقیه لاریجانی بوده‌اند. در همین ایام که حوزه علمیه قم با استقرار مرحوم آیت‌الله حاج شیخ

عبدالکریم حائری یزدی شکل گرفته بود، جهت تحصیلات عالیه در سال ۱۳۴۵ به قم عزیمت کرد و با جدیت به فراگیری علوم اسلامی پرداخت. در این دوران علاوه بر حضور در محفل درس مرحوم آیت الله حائری، در جلسات درس اساتیدی بزرگ

از جمله آیات: میر سید علی یشربی کاشانی، میرزا محمد علی شاه آبادی، شیخ محمد علی حائری قمی و سید محمد حجت کوهکمری نیز شرکت می‌کرد.

پس از مدت پنج سال تحصیل و تدریس مداوم در قم با اخذ درجه اجتهاد از مرحوم آیت الله حائری و آیت الله حجت، جهت ادامه تحصیل و درک محضر اساتید نجف، به دیار ولایت کبری در سال ۱۳۵۰ ق عزیمت و در جوار مولا امیرالمؤمنین علی علیه السلام اقامت گزید، و در محفل دروس آیات: میرزا محمد حسین نائینی، شیخ ضیاءالدین عراقی و سید ابوالحسن اصفهانی شرکت کرد.

ایشان موفق شد در این دوره تمامی مطالب دروس اساتید خود را با قلمی روان تقریر نماید و در مدت کوتاهی با توصیه اساتید خود، پس از چندین سال تدریس سطوح عالیه برای فضلا و طلاب مشتاق به تدریس «خارج» پرداخت. طولی نکشید که حوزه درس ایشان مورد توجه فضلاء عالی مقام قرار گرفت، و موفق شد عده زیادی را در همان ایام تربیت نموده، به مقامات عالیه نائل گرداند.

در سال ۱۳۸۱ ق به قصد معالجه و دیدن ارحام و دوستان و نیز به دعوت جمعی از اساتید و فضلاء حوزه علمیه قم، موقتاً در قم اقامت و به تدریس فقه و اصول پرداخت. در همین فرصت عده زیادی از محققین حوزه به شرکت در درس ایشان موفق شدند.

از جمله آثار ایشان که به رشته
تقریر درآمده و به طبع رسیده است به
شرح زیر می باشد:

۱ - کشف الحقایق، از سید جعفر
کریمی که تقریر درس «بیع و خیارات»
است و بعضی از مجلدات آن به چاپ
رسیده.

۲ - المعالم المأثورة (در طهارت) از
اسماعیل پور.

۳ - مجمع الافکار، دوره اصول فقه
در پنج جلد.

۴ - منتهی الافکار، حاوی مباحث

الفاظ اصول فقه از شیخ محمد تقی مجلسی.

و بسیاری از تقریرات غیر مطبوع دیگر که توسط اساتید حوزه به رشته تحریر
درآمده و هنوز به طبع نرسیده است.

همچنین برخی از آثار قلمی ایشان به شرح زیر است:

۱ - بدایع الافکار، یک دروه مباحث اصول فقه تقریر درس مرحوم آیت الله شیخ
ضیاء الدین عراقی است که از متفکرین بزرگ قرن معاصر محسوب می شوند. از این
دوره «مبحث الفاظ» در ۴ جلد به طبع رسیده است.

۲ - کتاب الرهن.

- ۳- کتاب الاجارة.
  - ۴- کتاب الصوم.
  - ۵- رسالة النية.
  - ۶- رساله‌ای در خلل صلوة.
  - ۷- حاشیه‌ای بر «التحصیل» بهمنیار، که در زمان تلمذ ایشان نزد مرحوم نظر پاک تألیف شده است.
  - ۸- تعلیقة على العروة الوثقى.
  - ۹- تقریرات فقه عراقی.
  - ۱۰- تقریرات صلوة حائری یزدی.
  - ۱۱- حاشیه بر شرح چغمنی.
  - ۱۳- مناسک حج.
  - ۱۴- تقریرات اصول اصفهانی.
  - ۱۵- الخيارات.
  - ۱۶- کتاب الغصب.
  - ۱۷- رسالة فی الرضاع.
- ایشان همواره مقید بود که دروس خود را قبل از افاضة قلمی نماید، و از این رهگذر مکتوبات عدیده‌ای از ایشان بجای مانده است، از جمله:
- ۱- از آغاز بیع تا آخر مکاسب.
  - ۲- دوره مباحث طهارت.
  - ۳- دوره صلوة.
  - ۴- دوره‌های متعدد در اصول.

ساده زیستی و اخلاق

ایشان بسیار خلیق، خوش برخورد، خوش عمل و خوش خلق بود از نظر

ملکات و خصائل اخلاقی کمتر کسی را می‌توان شبیه او دانست. او در موقعیت و مرجعیت تشیع همواره ساده زیست و به دور از هرگونه تکلف زندگی کرد، در خانه‌اش بر روی همگان باز بود. در بسیاری از موارد دیده شد که شخصاً از ارباب رجوع استقبال به عمل آورده، و وی را به حضور پذیرفت - غالباً خود به تلفن‌ها پاسخ می‌داد. مزاح حکیمانه و مفاکّه الاخوان او میان علماء از شهرت خاصی برخوردار است.

حال خوشی داشت، به اهل بیت عصمت و طهارت علیهم‌السلام عشق می‌ورزید و غالباً هنگام ذکر نام اهل بیت علیهم‌السلام به ویژه نام مولی الموحّدین امیرالمؤمنین علیه‌السلام اشک می‌ریخت، حال بکاء و توسل مخصوص به خود داشت. از پند، اندرز، راهنمایی، ارشاد و خیرخواهی نسبت به دیگران بویژه طلاب هیچگونه مضایقه‌ای نداشت، همواره در آستانه تعطیلات حوزه و نیز در سایر موارد همگان را پدرانۀ نصیحت می‌کرد، و البته چند مسأله بیش از سایر مسائل در سخنان و سفارشهای او به چشم می‌خورد از جمله: هیچگاه به نامحرم نگاه نکنید، همواره با وضو و طهارت باشید، خدا را فراموش نکنید، همیشه به یاد مولی امام زمان (عج) باشید که ناظر بر شماست، نماز شب را از یاد نبرید که همه انبیاء علیهم‌السلام به مداومت آن سفارش کرده‌اند.

ابنیه علمی و مذهبی

در گوشه و کنار کشور، بناهای مذهبی و علمی فراوان با همت ایشان احداث گشته‌اند، که مدرسه علمیه «ولی عصر» (عج) در حوزه علمیه قم از آن جمله است. و جالب آن است که ایشان در زمان حیاتشان در ملاقاتی از مرحوم شیخ مرتضی مطهری خواسته بودند، مقداری از اوقاتشان را صرف برنامه‌ریزی مدرسه علمیه قم بنمایند و آنجا را به «دار الفقاه» تبدیل نمایند.

ایشان عصر روز جمعه ۴ / رمضان / ۱۴۱۳ ق مطابق با ۷ / اسفند / ۱۳۷۱ ش به سن ۹۱ سالگی در قم درگذشت، جسدش بعد از ظهر شنبه از مسجد امام حسن

عسکری علیه السلام تشییع و در حرم حضرت معصومه علیها السلام به خاک سپرده شد.

له منافع

۱ - آثار الحجة ۳۶۷/۲.

۲ - گنجینه دانشمندان ۵۳/۲.

۳ - مؤلفین کتب چاپی ۷۴۴/۶.

۴ - نقباء البشر (خطی).

شیخ هاشم تقدیری سبزواری

(۱۳۴۵ - ۱۴۱۷ ق)

حاج شیخ هاشم تقدیری سبزواری، از دانشمندان و مدرسین حوزه علمیه خوانسار بود.

در سال ۱۳۴۵ ق در سبزواری دیده به جهان گشود، و پس از طی دوره مقدماتی به مشهد مقدس رهسپار شد و سطوح را به انجام رسانید، و جهت دیدن دوره خارج به قم مهاجرت کرد و از محضر آیات: سید حسین طباطبائی بروجردی، سید محمد داماد یزدی،

شیخ مرتضی حائری یزدی، و سید روح الله خمینی بهره‌مند گردید، و جزو ملازمین درس آیت الله حائری یزدی و نیز معتمدین نزد ایشان بود.

در سالهای آخر عمر به دعوت آقای ابن الرضا به خوانسار رفته و در (مدرسه حضرت ولی عصر عج) به تدریس سطوح پرداخت، و در آن دیار منشاء خدمات و برکات بود و عده زیادی از نوجوانان را تربیت نمود.

سرانجام در روز یکشنبه ۵ / رجب / ۱۳۱۷ ق در پی بیماری قلبی در خوانسار درگذشت، جسدش روز دوشنبه در قم تشییع و در صحن حضرت معصومه علیها السلام به خاک سپرده شد.

منابع

- ۱ - افادات معظم له.
- ۲ - گنجینه دانشمندان ۳۲۸/۵.

سید هاشم حسینی تهرانی

(۱۳۳۸ - ۱۴۱۱ ق)

سید هاشم فرزند سید جواد و نوه سید مهدی حسینی تهرانی، از دانشمندان و مدرسان معروف بود. وی در ۱۷ / شعبان / ۱۳۳۸ ق در تهران متولد شد. مقدمات را در زادگاه خود آموخت، مقداری از سطح را نیز فراگرفت. آنگاه در سال ۱۳۶۰ ق به نجف اشرف عزیمت و از محضر آیات: شیخ حسین حلی، میرزا باقر زنجان و سید ابوالقاسم خویی استفاده نمود. در سال ۱۳۶۶ ق به تهران بازگشت و علوم عقلی و نقلی را از محضر آیات: شیخ ابوالحسن شعرانی، شیخ مهدی الهی قمشه‌ای، شیخ محمد تقی آملی و سید ابوالحسن رفیعی قزوینی بهره‌مند گردید. در سال ۱۳۷۳ ق مجدداً به نجف اشرف رفت و تا سال ۱۳۸۰ ق به تدریس و تدرّس از اساتید مذکور اشتغال داشت، و اخیراً به تهران بازگشت و مشغول تدریس و ترویج گردید.

از آثار او:

- ۱ - أفضل الأعمال فی فضیلة الصلاة و أحكامها.
- ۲ - بوستان معرفت.

۳- توضیح المراد فی التعلیق علی تجرید الاعتقاد.

۴- شرح التوحید (اثر شیخ صدوق).

۵- عقائد انسان، در چند مجلد.

۶- علوم العربیة فی النحو و الصرف، در سه جلد.

استاد تهرانی، در روز شنبه ۹ / ذی الحجه / ۱۴۱۱ ق در سن ۷۳ سالگی در تهران بدرود حیات گفت. پیکرش به قم حمل و در قبرستان باغ بهشت مدفون گردید.

لله منابع

۱- اطلاعات متفرقه.

۲- مؤلفین کتب چاپی ۷۵۰/۶.

سید هاشم خوئی

(۱۲۹۵-۱۳۵۸ ق)

میر سید هاشم فرزند سید عبدالله و نوه سید محمد موسوی خوئی، تولدش در (کوشک سرای) مرند به سال ۱۲۹۵ ق اتفاق افتاد.

تحصیلات خود را در مرند نزد فاضل هرزندی و در خوی به انجام رسانید و در نجف اشرف مطلقاً تحصیل نمود. در سال ۱۳۲۰ از مرند به خوی منتقل شد و در جنگ ارامنه با علمای خوی نهایت تشریک مساعی را مبذول داشت و تفنگ بدست با مهاجمین مبارزه نمود.

استاد شیخ محمد رازی در شرح حال ایشان نوشته: (آن مرحوم از علمای فاضل و دانشمند و در علوم متنوعه صاحب نظر، و مخصوصاً در فقه و اصول و حدیث دارای تحقیقات ارزنده و تتبعات کثیره می باشد، و علاوه بر مراتب بالا دانشمند مزبور در ادب و موعظه و خطابه توانا و در حدت ذهن وجودت حافظه فردی کم نظیر بوده است، اشعار عربی، ترکی، و فارسی که از ایشان به یادگار مانده نشانه قریحه سرشار و طبع لطیف و ذوق سلیم او می باشد).

وی دارای اجازاتی است از آیات: شیخ الشریعہ اصفهانی، سید ابوالحسن اصفهانی، شیخ عبدالکریم حائری یزدی، میرزا آقا اصطهباناتی.

از آثار او:

- ۱- الاربعون حدیثاً.
- ۲- رجوم الشیاطین فی دفع اشتراکی المشرکین.
- ۳- سر الاسرار فی مصائب الابرار.
- ۴- صواب الخطاب در وجوب حجاب.
- ۵- فرائد الدرر فی دفع الغرر، (فارسی - در مواعظ و پند).
- ۶- مجالس الاصول فی المواعظ، (فارسی)
- ۷- مرقاة التقی فی شرح القضاء من العروة الوثقی.
- ۸- مفتاح الکلام فی شرح شرائع الاسلام (کتاب الزکاة والخمس والصوم واما الطهارة و الصلاحه و المتاجر لم تزل مخطوطة).
- ۹- ذخیر المساکین در ادعیه.
- ۱۰- رساله ای در احکام اموات.
- ۱۱- رساله در ردّ نظریه داروین.
- ۱۲- شرح الاربعین حدیثاً.
- ۱۳- شفاء الصدور در تفسیر سورة قدر.
- ۱۴- منظومه ای در عقاید (در باره ظهور ولی عصر «عج»).
- ۱۵- جواب العائب فی مسئله طلاق الغائب..
- ۱۶- فواید اسلام.
- ۱۷- دیوان اشعار.
- ۱۸- وصلة سلاسل الاختیار الی رواة الاخبار.
- ۱۹- احسن الکلمات فی ردّ الغلات.
- ۲۰- ترجمه احتجاج (از طبرسی)

۲۱ - شرح بر رسائل (شیخ انصاری).

۲۲ - فقه القرآن، در ۲ جلد

۲۳ - رساله عملیه.

فرزندانش:

- ۱ - سید عبدالله ۲ - سید محمد ۳ - سید حسن ۴ - سید حسین ۵ - علامه سید جعفر مرقانی متولد رجب / ۱۳۴۹ ق در خوی ۶ - سید علینقی ۷ - سید مهدی و ۷ دختر که علامه و دانشمند محترم حاج میرزا خلیل قبله‌ای خوئی دامادش می‌باشد.

منابع

- ۱ - تاریخ خوی (آقاسی) ۵۵۹.
- ۲ - تذکرة الفضلاء (خطی).
- ۳ - تذکرة شعراى آذربایجان ۲۷۴/۴.
- ۴ - سخنوران آذربایجان ۱۰۳۱.
- ۵ - فهرست کتابخانه آستان قدس رضوی ۳۱۲/؟؟.
- ۶ - گنجینه دانشمندان ۷۳/۵.
- ۷ - مؤلفین کتب چاپی ۷۵۹/۶.
- ۸ - نقباء البشر (خطی).

سید هاشم رضوی بنارسی

(- ح ۱۴۱۰ ق)

سید هاشم فرزند سید علی اکبر و نوۀ سید علی اصغر رضوی بنارسی هندی، از دانشمندان و عرفای معاصر بود. در بنارس هند متولد گردید.

وی در ایالت بنارس از جمله شاگردان آیت‌الله سید علی جواد بنارسی (متوفای ۱۳۳۸ ق) بود، سپس به عتبات عالیات مهاجرت کرد و در نجف اشرف از شاگردان بزرگانی چون: سید عبدالغفار مازندرانی و سید علی قاضی طباطبائی در

عرفان و فقه عالی بود.

وی مدتی هم در کربلا تحصیلاتی داشت و نزد آیت الله سید محمد هادی میلانی تلمذ نمود.

بنارسی، پس از سالهای متمادی اقامت در عتبات مقدس به ایران مهاجرت کرد و در همدان مدتی از انفاس زکیه علامه عارف شیخ محمد جواد انصاری بهره مند گردید، سپس در تهران سکونت اختیار نمود.

وی در حدود سال ۱۴۱۰ ق در تهران در حدود سن ۹۰ سالگی بدرود حیات گفت. پیکرش به قم حمل و در روبروی مقابر گلزار شهدا به خاک سپرده شد.

❦ منابع

۱ - اظهارات یکی از دوستان ایشان.

۲ - نقباء البشر ۴/ ۱۶۱۰.

سید هاشم طباطبائی یزدی

(ح ۱۳۲۰ - ۱۳۹۵ ق)

سید هاشم فرزند آیت الله سید عبدالحی و نوه سید ابوالقاسم طباطبائی یزدی، از فضلا و نویسندگان بود، تولدش در حدود سال ۱۳۲۰ ق در نجف اشرف اتفاق افتاد. پدرش سید عبدالحی (۱۲۸۲ در فراشاه یزد - ۱۶ / محرم / ۱۳۴۸ ق در یزد) از فقها و دانشمندان معروف یزد بود. وی پس از سپری مقدمات نزد پدر خود به نجف اشرف رفت و از محضر سید محمد کاظم طباطبائی یزدی استفاده نمود. و در سال ۱۳۳۰ ق به یزد بازگشت و مشغول خدمات دینی و اجتماعی گردید. جهت تفصیل بیشتر به نقباء البشر ۳/ ۱۰۹۳ و النجوم السرد بذكر علماء یزد (اثر سید جواد مدرس - خطی) رجوع شود.

سید هاشم در سال ۱۳۳۰ ق همراه پدر خود به یزد رفت و پس از طی مقدمات و سطح مجدداً به نجف اشرف بازگشت و پس از چندی اقامت در اثر ابتلا به

بیماری تنگی نفس به یزد مراجعت کرد و به جای پدر خود در مسجد سرریک به اقامه جماعت و ارشاد دینی اشتغال ورزید و دروس دینی را از محضر آیت الله سید علی مدرسی یزدی بهره مند شد.

نامبرده در چند سال آخر عمر خود به تهران مهاجرت کرد و در آنجا نیز به اقامه جماعت و ارشاد و هدایت پرداخت.

از آثار او:

- ۱ - التهذیب لمغنی اللیب، مکرر چاپ شده است.
  - ۲ - جامع الشتات فی فتاوی المراجع.
  - ۳ - چمن زار، ۱۳۷۷ ق، یزد، جیبی، ۲۲۰ ص.
  - ۴ - رساله نوروزیه، ۱۳۷۱ ق، یزد، رقعی، ۷۴ ص.
  - ۵ - گلزار نجفی «کشکول».
  - ۶ - معجون الأدعیه، ۱۳۸۰ ق، اصفهان، جیبی، ۱۸۳ ص.
- مرحوم سید هاشم در شعبان / ۱۳۹۵ ق مطابق با ۱۳۵۴ ش در حدود سن ۷۵ سالگی در تهران دارفانی را وداع گفت و پیکرش به قم حمل و در یکی از اطاقهای قبرستان ابو حنین به خاک سپرده شد.
- یکی از برادران آقا سید هاشم، سید مرتضی طباطبائی که از جمله فضلاء درس آیت الله میرزا عبدالهادی شیرازی در نجف اشرف بود، وی به یزد رفت و به وظایف دینی و روحی اشتغال ورزید و سرانجام در اثر بیماری قلبی در سال ۱۳۷۸ ق در حدود سن ۵۵ سالگی در یزد درگذشت و پیکرش در قبرستان طوبی هرهر به خاک سپرده شد. دامادهايش مرحوم آیت الله میرزا حسن یزدی که از علمای مدرس نجف اشرف و شیخ محمد رضا لبیبی از علمای برجسته معاصر کرمان می باشد.

منابع

- ۱ - النجوم الشرد بذکر علماء یزد (خطی - سید جواد مدرسی).

۲ - مجموعهٔ وزیری یزدی (خطی).

۳ - معجم المطبوعات النجفیه ۳۹۳.

۴ - مقدمهٔ گلزار نجفی.

۵ - مؤلفین کتب چاپی ۷۵۹/۶.

سید هاشم نیشابوری

(- ح ۱۳۱۰ ق)

وی قبل از سال ۱۳۰۰ ق به سامراء مهاجرت کرد و از محضر آیت الله میزرا محمد حسن شیرازی چند سالی استفاده نمود آنگاه به امر استادش به ایران مراجعت داشت ولی در جهرود قم به رحمت الهی پیوست و پیکرش به قم حمل و در آنجا به خاک سپرده شد.

از مهمترین ویژگیهای مترجم له کثرت عبادت و زهد و تقوا و یکی از گریه کنندگان حقیقی بود.

❦ منع

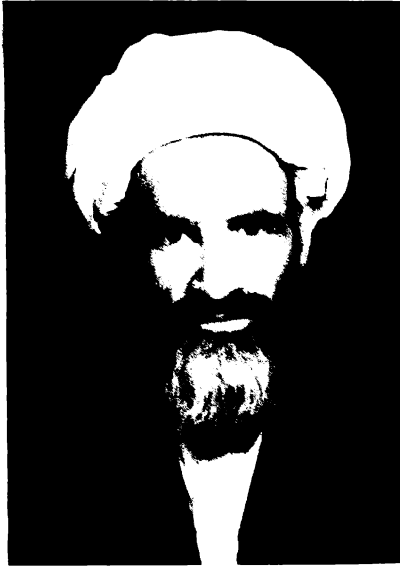
۱ - هدیه الرازی الی المجدد الشیرازی ۱۷۳.

شیخ هدایت الله تبریزی «غروی»

(۱۳۱۴ - ۱۴۰۷ ق)

آیت الله شیخ هدایت الله فرزند علامه شیخ زین العابدین تبریزی مرنندی، به سال ۱۳۱۴ ق در نجف اشرف دیده به جهان گشود.

پس از طی مقدمات، سطوح را نزد آیت الله شیخ مرتضی طالقانی تلمذ نموده، و در حدود سن ۳۰ سالگی در پی بیماری و اختلال مزاج به تبریز مهاجرت کرده و جزو شاگردان آیت الله سید ابوالحسن انگجی در آمده، و در علوم غریبه از شیخ ابراهیم تبریزی معروف به (آقا بالا) استفاده نموده، و نیز از حاج علی سیاح، و شیخ

حسنعلی نخودکی اصفهانی در مشهد مقدس، در رشته علوم غربیه و معنویات و ریاضیات بهره‌مند شده، و در تبریز منزل وی محل اهل دل و ماوای صاحبان بصیرت بوده است.

بنده سایر آثار قلمی ایشان را نزد فرزندش حجة الاسلام شیخ ابوالقاسم غروی دیدم که از آن معلوم می‌شود بسیار پُرکار و بسیار دقیق بوده، و در فقه و اصول نیز ید طولائی داشته است.

آیه‌الله سید کاظم تبریزی به هنگام

انتقال به قم ایشان را به عنوان متصدی مدرسه طالبیه تعیین نمود و پس از پذیرفتن این کار از لحاظ نظم و ترتیب امور طلاب و مدرسه بسیار کوشش نمود. و مورد توجه علمای شهر و مردم نیکوکار تبریز گردید. وی این سمت را سالهای متمادی بر عهده داشت. در ضمن تدریس بعضی از کتابهای درسی مانند شرح لمعه مشغول بود و نیز امامت مسجد خاله اوغلی جنب مسجد جامع را بر عهده داشت.

از آثار او:

- ۱ - حاشیه علی المنظومه.
- ۲ - مجالس الذكر.
- ۳ - تقریرات الانگجی (فی الزکاة و الخمس و الوقف و الاجارة).
- ۴ - الكتاب الحمید فی تفسیر سورتی الحمد و التوحید (محرم / ۱۳۵۵ ق در تبریز و علیه تقریظ الانگجی عام ۱۳۵۷ ق).
- ۵ - کشکول، به زبان عربی.

- ۶- المنظوم و المنثور فی طرائف الامور و حوادث الأيام و الأعوام و الشهور.
- ۷- منتهی التقرب علی حاشیة التهذیب فی المنطق.
- ۸- منتهی التصنيف فی علم التصریف.
- ۹- تفسیر سورة البقرة (ناقص).
- ۱۰- تفسیر کل من السور: نوح و الجن و المزمّل و المدثر و القيامة و هل اتی و المرسلات و النبأ (فی دفتر واحد).
- ۱۱- رسالة الاحباط فیما اشتهر من الاغلاط.
- ۱۲- دیوان شعر (اغلبه فی اهل البيت علیهم السلام و رثاء والده و الشیخ محمد جواد البلاغی).
- ۱۳- نهاية الطلب فی الصنعة و الکیماء (فارسی).
- ۱۴- رسالة فی الصنعة و الکیماء (عام ق).
- ۱۵- جدول معرفت اوقات الصلاة خلال عام فی تبریز.
- ۱۶- عدة دفاتر فی علم الرمل.
- ۱۷- نیل المشتاق الی معرفة الاعداد و وضع الألواح و الأوقات.
- ۱۸- عدة دفاتر فی الطلاسم و الادعية.
- ۱۹- رسالة چهل اسم و شرح خواص آن.
- ۲۰- رساله ای در تسخیر و احضار.
- ۲۱- تسهیل الأمر علی من طلب من قواعد الجفر.
- ۲۲- مجموعه فی شرح دعای سیفی، شرح دعای جوشن کبیر، شرح خواص سورة یس (۱۳۶۲ ق).
- ۲۳- حاشیة علی المطول.
- ۲۴- حاشیة علی کفاية الاصول.
- ۲۵- حاشیة علی اللمعة الدمشقية.
- سرانجام در شب جمعه اول / محرم / ۱۴۰۷ ق به سن ۹۲ سالگی در تبریز

درگذشت، و در قبرستانی که چسبیده به قبرستان حاج شیخ قم است مدفون گردید.

از فرزندان:ش:

شیخ ابوالقاسم غروی در کسوت روحانیت می باشد.

هدایت‌الله عجمی

(- ح ۱۳۹۵ ق)

از شعرای معاصر بود که در نارمک تهران می زیست.

فقط نمونه‌ای از اشعار او به دست ما رسید، که تقدیم خوانندگان گرامی می شود:
به مناسبت فوت حضرت حجة الاسلام و المسلمین آقای حاج شیخ آقا بزرگ
نوری رحمته الله سروده شد:

تا توانی تخم نیکی در زمین دل بکار
بر نیکو حاصل نیکو دهد در روزگار
بندگی کن تا شوی بر ما سوی الله پادشاه
کام مسکینان بده تا آنکه گردی کامکار
گر جبین بندگی بر خاک بگذاری شبی
شهریاران سردرت آرند روی انکسار
جهل بوجهلی بنه، کن پیشه صدق بوذری
شو ملان همچو سلمان تا که گردی رستگار
دل منه بر منصب و جاه و مقام دنیوی
زانکه دنیا را نباشد ای برادر اعتبار
چون سکندر گر شوی فرمانروای بحر و بر
چون سلیمان گر نشینی بر سریر اقتدار

هر که باشی عاقبت جایت بود در خاک گور
 گر گدای بینوایی یا همایون شهریار
 عاقبت گرگ اجل آرد گریبانت بچنگ
 خلق انبوهی نماید در عزایت سوگوار
 آنکه بودی چند روز قبل با ما همنشین
 حال بنگر ساکت و خاموش خفته بر مزار
 بیستمین روز از مه ذی الحجه چون شد منقضی
 سیصد و هشتاد و پنج هجری از بعد هزار
 شد بلند از کاروان مرگ بانگ الرحیل
 یعنی ایمرد خدا آماده شو، بر بند بار
 حجة الاسلام نوری: حاج شیخ آقا بزرگ
 اختر علم و ادب فرزانه مرد هوشیار
 چون ندای ارجعی بشنید از حق بیدرنگ
 همچنان مرغ سبکروحي پرید از شاخسار

خطاب به حضرت آیت الله آقای حاج سید کاظم شریعتمداری در قم:

ای زعیم پاکدل وی آیت عظمای حق	ای پناه شیعه وی شرع و شریعت را مدار
ما ز قلهک همره روحانی عالیمقام	حجة الاسلام مشکوری: بحال داغدار
بهر عرض تسلیت در پیشگاه حضرتت	آمدیم از راه دور ای مرجع والاتباع
گر برفت آنعالم روشن روان از دست ما	جان تو بادا سلامت خود تو مانی پایدار
(ایمعلم) شادی روحش طلب کن از خدای	آب رفته بر نمی گردد دیگر بر جویبار

(هدایت الله عجمی)

عجمی در حدود سال ۱۳۹۵ ق در تهران بدورد حیات گفت. پیکرش به قم

حمل و در قبرستان باغ رضوان - جنب قبرستان وادی السلام - در خاک فرج آرمید.

تبعه منع

۱ - اطلاعات متفرقه.

هدایت‌الله کا کاوندی لرستانی

(۱۳۰۵ - ۱۳۹۹ ق)

هدایت‌الله فرزند نجفعلی مظفری کا کاوندی، از خوانین لرستان و اهل ذوق و

شعر بود.

به سال ۱۳۰۵ ق مطابق با ۱۲۶۶ ش در خطه لرستان متولد گردید.

از اوست:

امیدم که در روز یوم القیام	بگیرد مرا دست خیر الانام
دهد ساقی کوثرم جام می	از آهلی به فرمان داد ارحی
هر آنکس که می‌خواند اشعار من	نباید فراموش کرد این سخن

او در روز سه شنبه ۱۰ / رجب / ۱۳۹۹ ق مطابق با ۱۵ / خرداد / ۱۳۵۸ ش به

سن ۹۴ سالگی درگذشت، و در وادی السلام قم مدفون گردید.

میرزا هدایت‌الله وحید گلپایگانی

(۱۳۰۸ - ۱۳۹۴ ق)

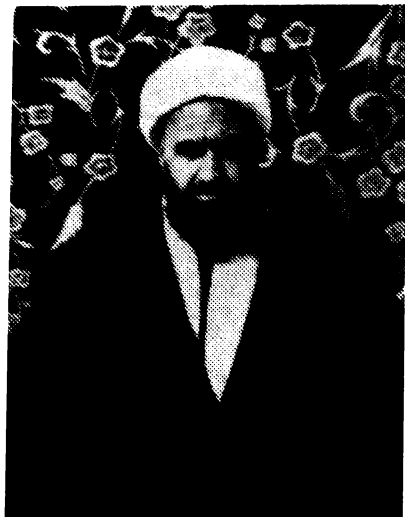
حاج میرزا هدایت‌الله فرزند علامه شیخ محمد جواد و نوه آقا محمد رضا

وحید نخعی گلپایگانی، از علمای معروف و ساکن تهران بود.

پدرش از علمای فارغ‌التحصیل حوزه نجف اشرف، و از شاگردان آیات: شیخ

محمد کاظم خراسانی و سید محمد کاظم طباطبائی یزدی بود.

آیه‌الله شیخ زین‌الدین نخعی گلپایگانی (پدر آقا ریحان‌الله)، عموی حاج میرزا

هدایت الله بود.

میرزا هدایت الله در ۱۳ / رجب /
۱۳۰۸ ق در «گوگد» گلپایگان متولد
گردید.

وی دوران کودکی خود را تحت
نظارت پدر و عموی خود گذراند، و
پس از طی مقدمات، سطوح را در
محضر پدرش تلمذ کرد.

هجرت به اراک و قم

ایشان در سال ۱۳۳۶ ق جهت

دیدن دوره های عالی تحصیل به اراک رهسپار شد، و از محضر آیات: سید نورالدین
عراقی، میرزا محمد علی خان اراکی و حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی استفاده
نمود.

در سال ۱۳۴۰ ق در پی مهاجرت استاد خود «حائری یزدی» به قم، نامبرده نیز
به آن دیار عزیمت نمود، و همواره از آن استاد گرانقدر و نیز آیه الله سید ابوالحسن
اصفهانی بهره هابرد.

ی

شیخ یحییٰ انواری همدانی

(ح ۱۳۴۷ - ۱۴۱۶ ق)

حاج شیخ یحییٰ فرزند آیت‌الله
شیخ محمود و نوه ملا علی جناب
انواری همدانی، از علمای معاصر قم
بود. تولدش در حدود سال ۱۳۴۳ ق در
همدان اتفاق افتاد.

وی در دامن پدری دانشمند و
فاضل پرورش یافت، و پس از طی
مقدمات به قم مهاجرت کرد و سطوح را
نزد سید شهاب‌الدین مرعشی را به
انجام رسانید.

خارج فقه و اصول را از محضر

آیات: سید حسین طباطبائی بروجردی، سید کاظم تبریزی، سید روح‌الله خمینی،
سید شهاب‌الدین مرعشی نجفی، و سید محمد رضا گلپایگانی بهره‌مند گردید.

شیخ محمود انواری همدانی

از آثار او: حاشیه علی الرسائل
محقق داماد (ناتمام)

او در روز جمعه ۲۱ / ذی حجه /
۱۴۱۶ ق مطابق با ۲۱ / اردیبهشت /
۱۳۷۵ ش در اثر سکته قلبی در قم
درگذشت، و جسدش صبح روز شنبه
تشیع و در باغ بهشت به خاک سپرده
شد.

لله منیع

۱- گنجینه دانشمندان ۳۹۵/۷.

میرزا یحیی خلعتبری تنکابنی

(۱۲۹۷-۱۳۵۵ ق)

شیخ یحیی مجتهد فرزند شیخ محمد رحیم مجتهد و نوه قاسم بیگ خلعتبری
تنکابنی، از دانشمندان و مشاهیر تنکابن بود.

وی در تنکابن به سال ۱۲۹۷ ق متولد گردید.

پدرش از جمله علمای معروف تنکابن بود. وی از جمله شاگردان میرزا محمد
تنکابنی (صاحب قصص العلماء) که بعداً داماد ایشان شد و در تهران شاگرد معقول و
منقول آیات: میرزا محمد حسن آشتیانی، میرزا علی نوری و سید ابوالحسن جلوه
اصفهانی بود. در سال ۱۳۰۹ ق درگذشت. شرح حالش به صورت مختصر در
بزرگان تنکابن ص ۲۲۶ آمده است.

میرزا یحیی مقدمات را در مدارس علمیه تنکابن فراگرفت و به قزوین عزیمت

نمود و در قزوین سطوح را تحصیل و به تهران رهسپار گردید، در تهران مدارج عالیّه را در معقول و منقول تحصیل نمود و به تنکابن بازگشت. در تنکابن شهرت خوبی کسب نمود.

در روز پنجشنبه ۲۱ / رجب / ۱۳۵۵ ق مطابق با ۱۶ / مهر / ۱۳۱۵ ش درگذشت و جنازه اش به قم حمل و در قبرستان حاج شیخ به شماره (۳۵۵۱۱) به خاک سپرده شد. فرزند وی: مرحوم ابوالحسن فصیح خلعتبری (۱۳۲۳ - ۱۴۱۳ ق در تهران) است. او تحصیلات خود را در قم و در دانشکده حقوق دانشگاه تهران به پایان رساند و به قضاوت در وزارت دادگستری اشتغال نمود.

از آثار او: ۱ - حقوق الهی و بشری، ۲ - قیام عظیم اسلامی امام حسین علیه السلام، ۳ - اسلام دین انسان، و مدیر هفته نامه «مکتب آزادی» منتشر سال ۱۳۲۹ ش در تهران و صاحب امتیاز هفته نامه «کیفروز» منتشر سال ۱۳۳۰ ش در تهران بود. جهت تفصیل بیشتر به کتاب بزرگان تنکابن ص ۳۲ مراجعه فرمایید.

تله منع

۱ - بزرگان تنکابن ۲۹۶.

شیخ یحییٰ عبادی طالقانی

(۱۳۳۵ - ۱۴۰۱ ق)

حاج شیخ یحییٰ فرزند آیت الله شیخ محمد حسن و نوه ملا عبدالله طالقانی (عبادی)، از علما و فضیّای تهران بود.

در سال ۱۳۳۵ ق مطابق با ۱۲۹۵ ش در تهران متولد گردید.

هجرت به حوزه علمیّه قم

وی در دامان پدری دانشمند و بزرگوار پرورش یافت. و پس از گذراندن علوم جدید در مدارس متوسطه، مقدمات علوم دینی را در تهران آموخت، و در سال

۱۳۵۳ ق با پدرش به قم عزیمت نمود، و بقیه دروس ادبی را نزد میرزا محمد علی ادیب تهرانی، و سطوح را نزد آیات: میرزا آقا ترابی دامغانی، سید احمد زنجانی و سید احمد لواسانی، تلمذ کرد. آن گاه دروس عالی حوزه را نزد آیات: سید محمد حجت کوهکمری، سید محمد تقی خوانساری، و سید صدرالدین صدر استفاده نمود، و چند سالی هم در درس فقه آیت الله سید حسین طباطبائی بروجردی شرکت جست، و دروس فلسفه را از محضر سید روح الله خمینی استفاده نمود. وی در سال ۱۳۷۱ ق در پی ارتحال پدرش به تهران بازگشت، و در «مسجد طالقانی‌ها» به اقامه جماعت و ارشاد و هدایت مردم پرداخت.

خدمات و آثار اجتماعی

مرحوم عبادی در زهد و تقوا و عبادت کم نظیر بود، و عده‌ای از بزرگان در حکمت و عرفان و اخلاق از محضر پر فیض بهره‌ها جستند. از آثار خیریه ایشان می‌توان: تعمیر اساسی «مسجد طالقانی‌ها»، و تعمیر «مسجد کوچک سراج الملک» واقع در خیابان ملت، و تکمیل «مسجد حسین آباد» لویزان، و کمک اساسی جهت تأسیس «دبستان اسلامی کنی» در حسین آباد، را نام برد.

از آثار قلمی او

- ۱- تقریرات اصول حجت.
- ۲- رساله‌ای در جبر و تفویض.
- ۳- رساله‌ای در لباس مشکوک (تقریرات حجت).
- سرانجام در تاریخ اوایل / جمادی اول / ۱۴۰۱ ق مطابق با اواخر / اسفند / ۱۳۵۹ ش در تهران درگذشت، و جنازه‌اش به قم حمل و در «مسجد طباطبائی» حرم حضرت معصومه علیها السلام مدفون گردید.

منابع

- ۱- آثار الحجة ۲/ ۲۷۶.

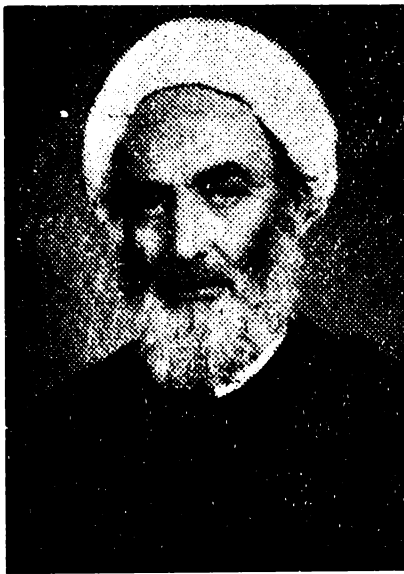
۲ - آشنایی با مشاهیر طالقان ۳۴۵ (سال مرگش را اشتباه نوشته است).

۳ - آینه دانشوران ۵۱۵.

۴ - گنجینه دانشمندان ۵۰۸/۴.

شیخ یحییٰ فاضل همدانی

(۱۴۰۰ ق)

شیخ یحییٰ فرزند میرزا علی اکبر همدانی، ملقب به «فاضل»، یکی از دانشمندان و فضیای معاصر بود. وی در روستای «سلیمان آباد» همدان متولد شد.

نامبرده پس از طی مقدمات در سن جوانی به حوزه علمیه قم رهسپار شد و سطوح را نزد آیاتی چون شیخ ابوالقاسم نحوی، آخوند ملا علی همدانی، میرزا محمد همدانی و شیخ محمد علی حائری قمی تلمذ کرد.

آنگاه در درس خارج حضرات آیات: حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی و سید محمد حجت کوهکمری شرکت جست.

از آثار قلمی او: ۱ - کتاب البیع (از تقریرات آیت الله حجت).

ایشان در ذی حجه / ۱۴۰۰ ق در قم درگذشت.

منابع

۱ - آینه دانشوران ۳۷۳.

۲ - گنجینه دانشمندان ۲/۲۱۶.

۳ - مستدرک الذریعه (خطی - طباطبائی یزدی).

سید یحیی مدرسی یزدی

(۱۳۲۱ - ۱۳۸۳ ق)

سید یحیی فرزند سید علی اصغر و
نوه سید محمد تقی مدرسی طباطبائی
یزدی، از فقها و دانشمندان نجف
اشرف بود.

در سال ۱۳۲۱ ق مطابق با ۱۲۸۲ ش
در یزد متولد گردید.

در حوزه‌های علمیه

وی پس از طی مقدمات، سطوح را
نزد آیات: سید احمد فرزند محمد
مدرسی طباطبائی، سید حسین باغ

گندمی، سید علیرضا حائری و سید مرتضی مدرسی طباطبائی در زادگاه خود فراگرفت.
در سال ۱۳۴۱ ق (یا ۱۳۴۲ ق) رهسپار حوزه علمیه قم شد، و دروس سطح را
نزد آیت الله میرزا محمد همدانی به انجام رسانید، و دروس خارج را از محضر آیات:
حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی، سید محمد حجت کوهکمری، سید محمد
تقی خوانساری و سید علی یتربی کاشانی استفاده نمود، و خود به تدریس متون
کتب درسی پرداخت.

هجرت به نجف اشرف

ایشان در سال ۱۳۵۱ ق به نجف اشرف مهاجرت کرد، و از محضر آیات: میرزا

محمد حسین نائینی (در فقه)، شیخ ضیاء الدین عراقی (در فقه و اصول) و سید ابوالحسن اصفهانی (در فقه) بهره‌مند گردید. و به شدت تحت تأثیر افکار و آراء استادش عراقی قرار گرفت، و علاقه داشت سایر آثار این استاد را به چاپ برساند. نامبرده در ضمن حضور دروس خارج، خود به تدریس متون کتب درسی و دینی اشتغال داشت، و بعد از فوت استادش «عراقی» از سال ۱۳۶۲ ق به تدریس خارج پرداخت و عده‌ای از فضلا از خرمن دانش ایشان استفاده کردند، و نماز جماعت را در صحن مطهر علوی بر پا می نمود.

از آثار او

۱- الاجتهاد و التقليد.

۲- انیس الموحدين فی أحكام الدين.

۳- تقریرات استاذہ العراقی فی الاصول.

۴- تقریرات استاذہ النائینی فی البیع.

۵- حاشیة علی العروة الوثقی.

۶- رسالہ عملیہ.

۷- قاعدة لاضرر ولاضرار.

۸- منجزات المریض.

درگذشت

وی در سال ۱۳۸۲ ق در اثر ابتلای به بیماری قلبی به ایران بازگشت و مدت کوتاهی در «کرنده» کرمانشاه توقف کرد. و سرانجام در بامداد روز دوشنبه ۱۶ / صفر / ۱۳۸۳ ق مطابق با ۱۷ / تیر / ۱۳۴۲ ش در سن ۶۲ سالگی در «کرنده» درگذشت، و جسدش به قم حمل و در قبرستان شیخان به خاک سپرده شد.

سید محمد علی مدرسی یزدی

فرزندانش:

۱ - علامه سید محمد علی
مدرسی (ساکن قم) ۲ - علامه سید
عباس مدرسی (ساکن قم).
دامادهای ایشان: ۱ - علامه سید
محمد باقر فرزند محمد طباطبائی
مدرسی، از شاگردان آیات: سید محسن
طباطبائی حکیم و سید محمود
شاهرودی و یکی از بزرگان یزد بود. وی
در سال ۱۳۹۷ ق در یزد درگذشت و در
امامزاده جعفر علیه السلام مدفون شد ۲ - مرحوم

علامه سید غلامرضا واعظی قائینی ۳ - حجة الاسلام سید حسن ربانی بیرجندی.
تذکر: برخی از منابع زیر تولد ایشان را در سال ۱۳۲۰ ق نوشتند و نیز روی
سنگ قبر ایشان، همین تاریخ حک شده است.

منابع

- ۱ - آثار الحجة ۳۶۸/۲.
- ۲ - آینه دانشوران ۲۲۵.
- ۳ - النجوم السرد بذكر علماء یزد (خطی - مدرسی).
- ۴ - تراجم الرجال ۸۶۷/۲.
- ۵ - گنجینه دانشمندان ۲۸۶/۷.
- ۶ - مؤلفین کتب چاپی ۸۵۴/۶.
- ۷ - نقباء البشر (قسمت خطی).

شیخ یوسف احدی همدانی

(۱۳۲۶-۱۴۰۱ ق)

حاج شیخ یوسف فرزند ربیع قروه‌ای
همدانی (احدی)، در سال ۱۳۲۶ ق
مطابق با ۱۲۸۷ ش دیده به جهان گشود.
تحصیلاتش را در قم نزد آیات:
سید محمد تقی خوانساری، میرزا
محمد همدانی و سید شهاب‌الدین
مرعشی در سطح و خارج را نزد آیات:
حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی، سید
محمد حجت کوهکمری، و سید حسین
طباطبائی بروجردی به انجام رسانید.

وی پس از درگذشت آیت‌الله بروجردی به قروه درجین همدان برای خدمات
دینی و تبلیغات رحل اقامت افکند، که به همت بلند خود توانست آثار ارزنده‌ای از
خود به یادگار بگذارد، و مسجد جامع بزرگی و یک مدرسه دینی با یک کتابخانه و
مدرس تأسیس نماید.

ایشان پس از انقلاب به عنوان امام جمعه (قروه) منصوب شد.

سرانجام در روز پنجشنبه ۲۲ / ربیع اول / ۱۴۰۱ ق مطابق با ۹ / بهمن /

۱۳۵۹ ش درگذشت، و در حیات قبرستان ابو‌حسین قم مدفون شد.

منابع

۱ - آثار

۲ - آینه دانشوران ۴۰۷.

۳ - گنجینه دانشمندان ۴۱۶/۷ و ۹۲/۸.

میرزا یوسف اعتصام الملک «آشتیانی»

(۱۲۹۱-۱۳۵۶ ق)

میرزا یوسف آشتیانی ملقب به (اعتصام دفتر) و (اعتصام الملک) فرزند میرزا ابراهیم، یکی از بزرگترین نویسندگان و ادبای عصر خود بود. تولدش را سال ۱۲۹۱ ق در تبریز نوشته‌اند.

پس از به توپ بستن مجلس شورای ملی در سال ۱۳۲۶ ق توسط «محمد علیشاه» وی مدیریت مجله «بهار» را که از پُرازشترین کارهای اوست بر عهده داشت. این نشریه که در سال ۱۳۲۸ ق در تهران منتشر می‌شد و حاوی قطعات ادبی، شعر، بیوگرافی شخصیتها و مخصوصاً ترجمه آثار نویسندگان کلاسیک بود و اکثراً توسط خود (اعتصام الملک) تهیه می‌شد، البته در سال ۱۳۲۰ ق مجله «گنجینه فنون» را همراه عده‌ای از دوستانش در تبریز تأسیس و منتشر ساخته بود. میرزا یوسف با اینکه داخل در امور سیاسی نمی‌شد، ولی می‌توان گفت که مسلک «اعتدالی» داشت و در دوره دوم مجلس شورای ملی از تهران (۱۲۸۸ ش مطابق با ۱۳۲۷ ق) و دوره سوم از تبریز (۱۲۹۳ ش مطابق با ۱۳۳۳ ق) سمت نمایندگی داشت.

تحصیلات عربی و فارسی او بسیار عالی و به ویژه در ترجمه از عربی به فارسی مهارت کامل داشت و زبانهای ترکی و فرانسه نیز می‌دانست. بعضی از تألیفاتش که به زبان عربی نوشته در مصر چاپ شده است.

از جمله آثار او

- ۱- فهرست کتب خطی کتابخانه مجلس، شامل جلد اول و دوم.
- ۲- قلائد الأدب فی شرح اطواق الذهب (اثر زمخشری).
- ۳- داستانی به نام «الثورة الهندية» ترجمه نموده که در مصر به طبع رسیده است.

- ۴ - ترجمه کتاب معروف «بینوایان» اثر «ویکتور هوگو» که در سال ۱۳۰۸ خورشیدی به چاپ رسید و تأثیر زیادی در سبک نثر نویسی فارسی به جای گذاشت.
- ۵ - تربیت نسوان، ترجمه‌ای است از «تحریر المرأة» اثر قاسم ایمن مصری که در تبریز ۱۳۱۸ ق چاپ شد.
- ۶ - تراژدی «خدعه و عشق» اثر فردریک شیلر. برگردان از ترجمه فرانسوی کتاب به قلم «الکساندر دوما» تهران ۱۳۲۵ ق.
- ۷ - «تیره بختان» ترجمه‌ای از «میز رابل» اثر ویکتور هوگو در دو جلد.
- ۸ - «سفینه غواصه» ترجمه اثر ژول ورن.
- ۹ - ترجمه حال تولستوی.
- ۱۰ - مقالات آمریکایی.
- ۱۱ - سقوط ناپلئون سوم.
- ۱۲ - گنت دومونگومری.
- ۱۳ - طبیب فقرا.
- ۱۴ - هانری هشتم.
- ۱۵ - عشق و جوانی.
- ۱۶ - خزینه مخفی.
- ۱۷ - کارترین هوارد.
- ۱۸ - تولیپ نوار.
- ۱۹ - برج نسل.
- ۲۰ - روکامبول.
- ۲۱ - ایفون مونا.
- ۲۲ - سیاحه تحت البحر (ترجمه).
- ۲۳ - سیاحتنامه فیثاغورس در ایران (ترجمه).
- ۲۴ - تاریخ روم.

۲۵ - تاريخ خصوصى.

از جمله اقدامات ارزشمند اعتصام‌الملک آوردن دستگاه چاپ به تبریز است. او توانست با صرفه جویی در مخارج خود چاپخانه‌ای خریداری و به تبریز بیاورد، و بدین وسیله کمک بزرگی به صاحبان کتاب و مجلات که تا آن روز با چاپخانه سنگی کار می‌کردند بنماید.

در ضمن ایشان عضو کمیسیون معارف بوده، و در اواخر عمر نیز که مصادف با ابتدای تأسیس کتابخانه مجلس شورای ملی می‌شده است، ریاست آن کتابخانه را بر عهده گرفت.

سرانجام در غروب روز شنبه ۲۸ / شوال / ۱۳۵۶ ق مطابق با ۱۱ / دی / ۱۳۱۶ ش به سن ۶۵ سالگی در تهران درگذشت و در صحن حضرت معصومه علیها السلام قم مدفون گردید.

منابع

- ۱ - از صبا تا نیما ۱۱۳/۲.
- ۲ - الذریعة ۳۸۹/۱۶ و ۱۶۱/۱۷.
- ۳ - تاریخ جراید و مجلات ایران ۲۶/۲ و ۱۶۷/۴.
- ۴ - تاریخ فرهنگ آذربایجان ۲۲۹/۲.
- ۵ - رجال آذربایجان در عصر مشروطیت ۱۷.
- ۶ - رجال عصر مشروطیت ۲۴.
- ۷ - زندگینامه رجال و مشاهیر ایران ۲۰۳/۱.
- ۸ - شاهکارهای ادبی معاصر جهان ۱۱.
- ۹ - شرح حال رجال ایران ۴۹۳/۴.
- ۱۰ - فرهنگ رجال قاجار ۲۵.
- ۱۱ - فرهنگ شاعران زبان پارسی ۴۷.
- ۱۲ - فرهنگ عمید ۱۶۷.

۱۳ - فرهنگ فارسی معین ۱۵۵/۵.

۱۴ - فهرست کتابهای چاپی فارسی طبعی ۲۳۰/۱.

۱۵ - فهرست مجله‌های فارسی ۲۵ و ۱۰۳.

۱۶ - مستدرک اعیان الشیعة ۳۲۷/۳.

۱۷ - منتخبات آثار ۱۱.

۱۸ - مؤلفین کتب چاپی ۸۸۰/۶.

۱۹ - نامداران اراک ۲۸.

۲۰ - نگین سخن ۶۰۴/۲.

۲۱ - یادداشتهای قزوینی ۲۶۴/۸.

شیخ یوسف رحمانیان «عماد»

(۱۳۲۱ - ۱۳۷۸ ق)

حاج شیخ یوسف رحمانیان متخلص به «عماد» و ملقب به «عماد الواعظین» و از فضلا و خطبای با ذوق بود.

از آثار او

۱ - روح الفوائد (اشعار)، که در سال ۱۳۳۸ ش به چاپ رسید.

درگذشت

وی در روز جمعه ۱۰ / رمضان / ۱۳۷۸ ق مطابق با ۲۹ / اسفند / ۱۳۳۷ ش به سن ۵۷ سالگی درگذشت، و جسدش در یکی از اطاقهای قبرستان حاج شیخ قم - در جوار قبر کربلائی کاظم - به خاک سپرده شد.

منابع

۱ - فهرست کتابهای چاپی فارسی ۲۶۶۵/۲.

۲ - مؤلفین کتب چاپی ۸۸۹/۶.

سید یوسف فاضلی «رضا هاشمی»

(۱۳۴۸ - ۱۴۰۹ ق)

حاج سید یوسف فاضلی موسوی معروف به «رضا هاشمی»، از فضلاء معاصر بود.

وی در سال ۱۳۴۸ ق برابر با ۱۳۰۸ ش تولد یافت.

از آثار او: ۱ - الفاضلیه (در عقاید و ادیان)، در سه جلد، چاپ شده.

نامبرده در روز جمعه ۲۵ / رجب / ۱۴۰۹ ق برابر با ۱۳ / اسفند / ۱۳۶۷ ش در سن ۶۱ سالگی در قم بدرود حیات گفت. پیکرش در یکی از اطاقهای قبرستان حاج شیخ به خاک سپرده شد.

لله منیع

۱ - اطلاعات متفرقه.

شیخ یوسف فومنی گیلانی «فانی»

(۱۲۹۱ - ۱۳۶۸ ق)

تولد و تحصیلات

فرزانه‌ای از خطه گیلان، و دانشوری آگاه و زنده دل، و مردی متعهد به احکام اسلام و قرآن، و محقق برجسته و فقیهی شایسته بود.

او آیت الله حاج شیخ یوسف فرزند ملا محمد و نوه یوسف فومنی گیلانی، متخلص به «فانی». تولدش به سال ۱۲۹۱ ق در نجف اشرف رخ داد.

ایشان پس از طی مقدمات علوم دینی، سطوح را نزد آیت الله میرزا محمد علی مدرس چهاردهی گیلانی گذرانید، و در ضمن ایام تعطیل را در گیلان به سر می برد و با میرزا کوچک خان رفاقت و صمیمیت نزدیک داشت.

او اندک زمانی را در سامرا بود و درس آیت الله میرزا محمد حسن شیرازی را

درک نمود، همین طور اندک مدتی در درس آیت الله میرزا حبیب الله رشتی حاضر گردید. و عمده تحصیلات خود را نزد آیتین علمین: شیخ محمد حسن مامقانی و شیخ الشریعه اصفهانی به انجام رسانید، و به درجه رفیعۀ اجتهاد نایل گردید.

مرحوم گیلانی پس از انجام تحصیلات و کسب فیض و کمالات در حدود سال ۱۳۳۱ ق به سوی ایران عزیمت کرد، و گیلان را انتخاب نمود و

در شهر رشت سکونت گزید، و به ارشاد و هدایت مردم پرداخت.

ویژگیهای آن مرحوم

نامبرده شدیداً متعهد به احکام اسلام بود، و نظر به شغل روحانیت، خود را مسؤول حفظ و ترویج احکام دین مبین می دانست، و امر به معروف و نهی از منکر را به طوری کامل رعایت می نمود.

او علاقه وافری به تحقیق و تألیف مطالب دینی و اسلامی از خود نشان می داد، به ویژه امر عفت عمومی و آداب شرعی را توجه خاصی مبذول می داشت. از آثار این ویژگیها این که در خلال سالهای متمادی سکونت در گیلان، دائماً در مقام تألیف و پژوهش کتابها و رسالهها بود. و نظر به داشتن کتابخانه مجهز و مرتب و تسلط به زبان عربی و نیز داشتن ذوق و سلیقه، حدود سی و اندی کتاب و رساله تألیف نمود، که اغلب آنها به زیور طبع آراسته گردید.

شیوه اشعار مرحوم

شیخ یوسف گیلانی، به فارسی و عربی اشعار می سرود و تخلص خود را «فانی» انتخاب کرده، و اشعار مذهبی بسیاری درباره اهل بیت علیهم السلام به ویژه نسبت به ساحت مقدس سید الشهداء علیه السلام سروده بود.

در اشعار سیاسی خود، اوضاع کشور را سخت مورد انتقاد قرار می داد، و به همین خاطر مدتی از عمر خود را در زندان سپری نمود.

دیوان اشعارش در سال ۱۳۶۳ ش به طبع رسید که آراسته به دیباچه‌ای است به قلم وی که قبلاً به تحریر در آورده بود. در این مقدمه که به تحلیل شعر از دیدگاه اسلام و قرآن می پردازد، و با نقل اقوال علمای فقه و صاحبان تفسیر و کتب معتبر و آرا دانشمندان اسلام شناس بیگانه، به آیات قرآن مجید و احادیث شریف استناد می نماید، و نیز روایاتی را به تناسب مقام نقل می کند.

او در اشکال مختلف شعر از جمله: قصیده، غزل، مخمس، قطعه، رباعی و دو بیتی طبع آزمایی کرده، و اشعار عربی اش سلیس و روان می باشد.

اشعار زیر نمونه‌ای است از نظم آن مرحوم که درباره «فلسفه» شهادت امام حسین علیه السلام سروده است:

باز مستم از می عذب الزلال	تا چشیدم باده سحر الحلال
مست اگر با شور و با سوداستی	کشف هر سزای او پیداستی
ها منم در حین مستی هوشیار	نیست اندر سر من جز عشق یار
لاجرم آمد برم یار عزیز	چون مرا پنداشتی اهل تمیز
یعنی آن نظم غلامی را چو من	دیدم و گفتم به پاسخ این سخن
به به از این گفته‌های پر بها	بخ بخ از این سفته‌های درها
تا گرامی نامه آورد آن بشیر	گشته روشن چشم این یعقوب پیر
چو بخواندم داد آن مضمون او	جان به یوسف پیرو و مفتون او

آری آن موسی بی معجز نمود
 یعنی اسرار شهادت را بیان
 سرّ این مطلب نباشد سرّ سری
 مختصر گویم برایت ای ادیب
 نهی «لاتلقوا بایدیکم» در او
 هر عمومی را بود تخصیص ژرف
 تهلکه نبود بر حقّ خواه خاص
 بدعتی هر دور می آید پدید
 چون پلید ابن الطّرد اعنی یزید
 زشت و زیبا را به هم در هم نمود
 حقّ و باطل را به هم آمیخته
 گر بدی چندی چنین دین ملتبس
 بود عصری کاندور و مطلوب بود
 مصدر هر کار هر بوزینه بود
 بر سر هر شغل بودی هر شقی
 کرده چوب شه در بلا و از چه زیست
 سازم و عنوان نمایم سرّ آن
 تاکنم تشریح و در آرم سری
 چون مطوّل نیست مطلوب لبیب
 امرهائی هست نازک تر ز مو
 بر اصولی سرّ این معنی است کشف
 فلسفه خواهی بجو هان از خواص
 چون بهر عصری حسین است و یزید
 پرده اسلام و هم ایمان درید
 نیک و ننگ از هم جدا جدّاً نبود
 بین نار و نور ستر آویخته
 تا ابد ماندی دیانت در قفس
 ناحق و زور و زیان مرغوب بود
 اسمی از اسلام و از ایمان نبود
 بود خوار و منزوی هر متقی...

مبارزات آن مرحوم

نامبرده نظر به رسالت دینی و شغل شریف روحانیت، سکوت و یا سازش با
 مخالفان دین اسلام را خیانت می دانست، و مبارزه و جهاد در راه اعتلای اسلام را
 واجب و لازم می شمرد.

از زمانی که رضا خان مقدمات دیکتاتوری خویش را فراهم می آورد، تا سال
 ۱۳۲۷ شمسی که مرحوم گیلانی حیات داشت، به طور مستقیم و غیر مستقیم با
 نامبرده و پسرش محمدرضا و حکام طاغوتی آن زمان درگیری داشت، و در مقابل

اقدامات رضاخانی در خصوص کشف حجاب و مسأله اتحاد شکل و گذاشتن کلاه پهلوی (شاپو) و در بند افکندن بعضی از روحانیون، آن مرحوم نیز همانند سایر روحانیون متعهد و مبارز با بیان و قلم در مقام دفاع بر آمد، و اولین کتاب مذهبی و سیاسی خویش را به نام «طومار عفت» در پنجاه سال قبل به رشته تحریر در آورد، که دولت وقت نیز آن را ضبط، اما در سال ۱۳۲۴ شمسی به وسیله حوزه علمیه قم مجدداً طبع و منتشر شد.

کتاب «طومار عفت» حاوی مطالبی جامع و عمیق و در سطح بالایی از تحقیق بود، و لزوم حجاب بانوان را در همه ادیان و ملل جهان با دلایلی منطقی بیان داشته، و در عین حال شامل تعریض و کنایه‌هایی نسبت به اقدامات طاغوتی ظالمان است. انتشار کتاب مزبور با داشتن چنان محتویاتی آن هم در آن جوّ سیاسی مخصوص موجب دستگیری و حبس مؤلف و حتی شلاق و تراشیدن ریش آن مجتهد مبارز گردید.

آثار قلمی و رشحات نورانی

چنانکه قبلاً اشاره شد، مرحوم گیلانی آثار قلمی بسیاری را از خود به یادگار گذاشت، که تمامی آنها در رشته‌های مختلف علوم اسلامی نوشت، و در نوشتار خود سعی در ساده نویسی و اختصار داشت، و رساله‌های مهمی در فقه و اصول و تفسیر در جهت غنای میراث اسلامی بعد از خود باقی گذارد، که عبارت است از:

- ۱- اصول العقائد الدینیة.

- ۲- اصول عقاید و تقویم شرعی.

- ۳- الآیات البینات.

- ۴- بحر الاسرار در ختوم و طلاسم.

- ۵- برهان ارجوان در اثبات جان.

- ۶- تذکرة الصالحین در سیر و سلوک عارفین.

- ۷- تذکرة المؤمنین فی فضائل العالمین.
- ۸- حاشیة علی الحاشیة فی المنطق (از ملا عبد الله).
- ۹- حال العقود فی شرح حساب الجمل المعهود.
- ۱۰- حسن المحاسن در حرمت ریش تراشی.
- ۱۱- خیام کیست؟
- ۱۲- دیوان اشعار فانی.
- ۱۳- ربیع الأبرار.
- ۱۴- رساله در ادعیه مخصوص.
- ۱۵- رساله در ارث.
- ۱۶- رساله در اصول فقه.
- ۱۷- رساله در بیان.
- ۱۸- رساله در حرمت شطرنج.
- ۱۹- رساله در صلاة.
- ۲۰- رساله در طهارت.
- ۲۱- رساله در علم صرف.
- ۲۲- رساله در علم کیمیا.
- ۲۳- رساله در منطق.
- ۲۴- رساله در نحو.
- ۲۵- رساله در هندسه.
- ۲۶- رسالة فی حرمة نقل الموتی.
- ۲۷- زیدة المواعظ.
- ۲۸- طومار عفت یا وسیلة العفاف، در دو جلد.
- ۲۹- علم الجواهر.

- ۳۰- کار در اسلام.
 ۳۱- کشکول، در سه جلد.
 ۳۲- لایحه ملّیه اسلامیه در ردّ بهائیت.
 ۳۳- مختصر المجل في حساب الجمل.
 ۳۴- نزهة الأبرار فيما يضحك الأخيار.
 ۳۵- هداية المجتاز في المعنیات والألغاز.

ارتحال ملکوتی

این عالم ربانی و فاضل صمدانی پس از عمری خدمت و مجاهدت در راه اعتلای پرچم اسلام و عظمت قرآن، در سن ۷۷ سالگی در سال ۱۳۶۸ ق مطابق با ۱۳۲۷ ش درگذشت.
 و بنا بر اظهارات آیت الله شیخ محمد لاکانی (دام ظلّه) - ساکن رشت - جنازه ایشان در قبرستان شیخان قم مدفون گردید.
 فرزندان با فضل و با کمالی هم از خود به یادگار گذاشت، که عبارتند از حضرات آقایان: ۱ - آقا حسن، قاضی بازنشسته ۲ - حجة الاسلام شیخ محمد، ساکن رشت ۳ - آقا علی.

منابع

- ۱ - الذریعة ۴۹/۴ و ۷۲/۷.
- ۲ - تاریخ علماء و شعرای گیلان ۱۱۰.
- ۳ - فهرست کتابخانه آستان قدس رضوی ۲۴۸/۵ و ۵۵۵/۶.
- ۴ - کتاب گیلان ۶۹۸/۲.
- ۵ - مقدمه دیوان فانی، به قلم فرزندش آقا حسن گیلانی.
- ۶ - مؤلفین کتب چاپی ۹۰۱/۶ (شرح حال مذکور دارای اشتباهاتی است).
- ۷ - نقباء البشر (قسمت خطی).

یوسف نجات تبریزی

(۱۳۰۷ - ۱۳۷۷ ق)

یوسف فرزند محمد نجات تبریزی، در سال ۱۳۰۷ ق مطابق با ۱۲۶۸ ش در تبریز متولد گردید.

تحصیلات خود را در «مدرسه طالبیه» و «حسن پادشاه» به انجام رسانید. و در سال ۱۳۲۵ ق وارد خدمت وزارت فرهنگ شد، و به سمت معلمی انتخاب گردید، و بعداً به سمت مفتش اداره معارف منصوب شد و پس از آن به مدیریت دبستان ایرانیان مقیم اسلامبول انتقال یافت، و در سال ۱۳۴۶ ق به شغل مفتشی بازگشت.

از آثار او: ۱ - تعلیمات مدنی، ۲ - صرف آسان (برای مدارس ابتدائی).
او در روز یکشنبه ۹ / جمادی اول / ۱۳۷۷ ق مطابق با ۱۰ / آذر / ۱۳۳۶ ش به سن ۷۰ سالگی در تهران درگذشت، و در قبرستان حاج شیخ به کد (۱۷۶۲۵) قم مدفون گردید.

❦ منع

۱ - مؤلفین کتب چاپی ۹۰۵/۶

سید یوسف هاشمی «حکم آبادی»

(۱۳۲۷ - ۱۴۱۵ ق)

زندگینامه معظم له به قلم فرزند دانشمندش آقای سید ابوالحسن هاشمی تحریر و به چاپ رسیده که آن را تقدیم می‌داریم:

معظم له در محله «جمشیدآباد» تبریز در سنه ۱۳۲۷ هجری قمری در یک خانواده مذهبی از دودمان پاک و نجیب، سلاله و شجره طویه، که «أصلها ثابت و فرعها فی السماء» است، به مضمون آیه شریفه «أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً

كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي
السَّمَاءِ ﴿ تولد یافته است، ایشان بسان
بسیاری از بزرگان در اوان کودکی پدر را
از دست داد، پس از اندک مدتی از
نعمت مادر نیز محروم گردید، و در
تحت تکفل و حمایت عموهای محترم
و بزرگوارشان جناب آقای حاج میر
نقی رحمه الله، و سپس بعد از فوت او آقای
حاج میر محمد علی تربیت شدند، اما
عشق سوزان او به اهل البیت علیهم السلام که

همیشه در وجودش احساس می کرد از خود بی خود و بی قرار می کرد، خصوصاً به
مولی علی پناه مظلومان و مادرش حضرت زهرا شفیعه روز جزا علاقه وافر داشت،
به طوری که هر وقت اسم حضرت مولی الموحدین و یا حضرت فاطمه دخت
پیامبر گرامی اسلام علیها السلام را می شنید، بی اختیار قطرات اشک به صورتش سرازیر
می شد و محاسن شریفش را خیس می کرد.

پدر گرامی اش: مرحوم سید جعفر هاشمی از جهت نسب به حضرت حمزه بن
موسی بن جعفر علیهم السلام فرزند هفتمین امام شیعیان می رسید، و مادر مکرمه اش
«فاطمه» از خانواده ای شریف و اصیل بود.

بعد از سپری کردن مقدمات اولیه، در درس بزرگانی چون حضرت آیت الله
حاج سید محمد مولانا که از اعظم علماء آذربایجان بودند و آیت الله سید کاظم
شریعتمداری حاضر شدند، و تقریراتی هم از ایشان نوشته اند، و نوشته های دیگری
دارند که به طور خطی یادگار مانده و در کتابخانه شخصی خودشان موجود
می باشد.

بعد از مسافرت به قم و اقامت در حریم حضرت فاطمه معصومه و کریمه

اهل البيت علیهم السلام و کسب فیض از علوم رائج حوزه علمیه قم، بزرگترین آکادمی علمی جهان تشیع، از محضر اساتید و بزرگان و لا سیما درس خارج حضرت آیت الله سید محمد حجت کوهکمری و حضرت آیت الله شیخ محمد فیض قمی، و سید حسین طباطبائی بروجردی و دیگر مراجع بزرگ استفاده‌های شایان بردند.

بعد به درخواست اهالی محترم تبریز، خاصه محله حکم آباد، جمشید آباد و حومه عازم شهرستان تبریز شده، به فعالیت‌های دینی و فرهنگی و اجتماعی مشغول شدند.

فعالیت‌ها و مبارزات ایشان از «جمشید آباد» که محل تولد ایشان بود، شروع شد و گسترش پیدا کرد و به دیگر محلات شهرستان تبریز، به ویژه محله «حکم آباد» رسید. آنگاه بنا به درخواست اهالی محل به فعالیت‌های دینی، از قبیل: تدریس تفسیر، مکاسب، رسائل، کفایة الاصول و عروة الوثقی برای جمعی از طلاب و علما که از اطراف و اکناف دور وجودش حلقه زده و بهره می‌بردند، پرداخت.

سالها در مسجد حکم آباد به اقامه جماعت پرداخت و در ایام مبارک رمضان هم سخنرانیهای داغ و پرحرارتی ایراد نمود، بالخصوص شبها کتاب شریف «نهج البلاغه» و «صحیفه سجّادیه» را عنوان می‌کردند بعداً گسترش پیدا کرده بنا به درخواست مؤمنین و بزرگان و رجال شهر، در «مسجد قاری» معروف به «مسجد مرحوم آیت الله شهیدی» در قلب بازار تبریز اقامه نماز و سخنرانی داشتند، متجاوز از بیست سال در آن مسجد سخنرانی کردند، تفسیر قرآن گفتند و ارشاد کردند، و در آستانه پیروزی انقلاب اسلامی هم بر علیه طاغوتیان و استعمارگران سخنرانی‌های بسیار حادّی ایراد کردند.

مبارزه ایشان با منحرفین از خدا بی‌خبر و اشرار و چپاولگران و یاوه‌گویان و بالخصوص با فرقه ضالّه بهائیت که حزب جاسوسی و در خدمت استعمار بود، عده و عده و مبلغ و محلّ استقرارشان در حکم آباد زبانزد عام و خاص است، بارها و بارها بزرگ‌هایشان را دعوت به محاجّه و مباحثه می‌کرد، ولی آنها طبق معمول شانه

خالی کرده، حاضر به محاجّه با ایشان نبودند. و بالاخره آن مرد بزرگ و مبارز قناعت به این نکرده، جلسه‌های متعددی در سالیان دراز در آنجا شبها و روزها ترتیب داده، کتاب «گفتار خوش یارقلی» و غیر آن را عنوان کرده، در ردّ بهائیت سخن گفته، که بحمدالله و المّته منکوب و رسوا و مفتضح شده آنجا را از وجود نحس و نجس‌شان خالی کرده، پا به فرار گذاشتند، و به جای آنها در حکم آباد و همچنین در محله‌های دیگر اقامه نماز جماعت و وعظ و سخنرانی‌ها در تمام مساجدشان دائر گردید. و الآن حکم آباد و حومه به برکت زحمات فوق‌العاده و نیت خالصانه‌شان جای متدینین شده، و در پاکی و سلامتی و خوبی کم نظیر و به محلّ امن و امان معروف می‌باشد. مبارزه ایشان با حکومت‌های عهد ستم شاهی و عوامل منحوس‌شان زیاد است، که از آن جمله: مبارزه با کشف حجاب و بی‌حجابی و برداشتن عمامه‌های علما، به طوری که سالیان متمادی برای اینکه نگذارد کشف حجابی شایع شود، عمامه‌ها و یا عمامه خودش برداشته شود، و به طور کلی به آستان مقدّس روحانیت بی‌ادبی و اهانت شود با رئیس کلانتریها و اوباش‌های آن زمان مخصوصاً با پیشه‌وریها و بلشویک‌ها و دیگران مبارزه و دست و پنجه نرم کرده، از ظلم بی‌حدّ آنها در معیت و با مساعدت یک فرد غیور و شجاع به اسم «علی محمد» که مثل شیر زیان می‌خروشید، و واقعاً هم مثل پدر و بلکه بالاتر در حقّ ایشان نهایت بزرگواری و از خود گذشتگی نشان داده بود (حشره‌الله مع الأئمة المیامین) پناه بر مغارات و دهات برده، و بالاخره در مخفیگاه‌ها به سر می‌برد تا از کید و اذیت آنها در امان بماند، و غالباً به خوردن قوت لایموت قناعت می‌کرد، تا دست بیعت به حکومت‌های وقت و سلاطین جور و ایادی‌اش نداده باشد، چنانکه این تعبیر و رد زبان ایشان در منابر در برابر ساواکی‌ها بود.

اما تلاشهای ایشان در سنگر فرهنگی و اجتماعی لا تعدّ و لا تحصی بود، مثلاً در تأسیس بیمارستان و مدارس سعی و کوشش فراوان به خرج می‌داد و در حکم آباد یک درمانگاه و در محله «عمو زین الدّین» هم چنین، و یک مدرسه به نام

«فرقانی» وابسته به «جامعه تعلیمات اسلامی» تأسیس فرمود، که شاگردان زیادی در آن مدرسه درس خواندند و مردانی بزرگ از تجار و کسبه و مداحان اهل بیت، و بزرگانی که حلال و حرام را تشخیص می‌دادند، و مخصوصاً علمای اعلام و مدرّسین عالی مقام که الآن متمرّث‌ر در حوزه‌های علمیه و جاهای دیگر می‌باشند به جامعه اسلامی تحویل داده‌اند، که امیدواریم موجب برخورداری از نعمت‌های الهی در بهشت برین باشد که به مؤمنان وعده داده شده است، و در محضر انبیا و ائمه اطهار علیهم‌السلام و مراجع عظام، و لایمّا در حضور مادر بزرگوارشان حضرت زهراى مرضیه علیها‌السلام در جاتشان عالی است متعالی گردد.

معظم‌له زبان‌گویا و بیان‌گر می‌داشت و در تمام مبارزات و انقلابات حاضر و ناظر بود، بلکه می‌توان گفت در آن خطّه سرآمد همه اینها بود، از عنفوان جوانی تا دوران پیری در خدمت اسلام و خدمتگزار واقعی به دین مبین اسلام و مدافع مذهب اهل بیت عصمت و طهارت علیهم‌السلام و پشتیبان فقه و فقاہت و مرجعیّت بود، و همه عمر پر برکت خویش را در راه ترویج و نشر شریعت اسلامی و معارف دینی صرف نموده بود، قبل از انقلاب و بالخصوص بعد از سال ۱۳۴۲ شمسی که نهضت اسلامی شروع شد، تا پیروزی انقلاب و بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران در محله حکم‌آباد در مسجد معروف به «مسجد حاج محمد علی» شبهای شنبه از اطراف و اکناف و محلات مختلف تبریز در آنجا جمع می‌شدند و به سخنرانی داغ ایشان گوش می‌دادند، و صدای «هل من ناصر» مراجع تقلید را به گوش مردم می‌رساند و از جنایات و کثافات بی‌حدّ حکومت وقت سخن می‌گفت. و بعد در مسجد معروف به «مسجد آیت‌الله شهیدی» در قلب بازار که محلّ اقامه نماز جماعت و درس تفسیر و سخنرانی‌هایش بود، مبارزات بی‌امان داشتند، به طوری که اهالی محترم شهرستان تبریز از کوچک و بزرگ می‌دانند، بلکه زبان زد عام و خاص بوده و هست، و الآن شاید در بسیاری از خانه‌های تبریز نوار سخنرانی‌های ایشان موجود می‌باشد.

دستگیری از ضعفاء و فقراء و بیچارگان و بینوایان، مخصوصاً در آستانه به ثمر رسیدن انقلاب اسلامی کمال سعی و کوشش را داشتند.

و خلاصه، مصداق بارز یک عالم ربّانی و فقیه وارسته و عارف صمدانی و متّقی و ورع و اسوه تقوی و فضل و فضیلت و خدمتگزار واقعی به دین مبین اسلام و مدافع حقیقی مذهب حقّه جعفری، و پشتیبان مرجعیّت با تمام ابعاد و مراحل اش بود که به راستی فقدانش یک ضایعه بزرگ و جبران ناپذیر و ثلمه و خللی بود که «لایسدها شیء» کما اینکه روایت شریف: «اذا مات العالم ثلّم فی الاسلام ثلّمه لا یسدها شیء» ناظر به همین معنی است که خداوند منان و بی همتا با اجداد طاهرینش محشور نماید.

اما اخلاق کریمه و مبادی آداب بودن ایشان باز هم معروف عامّه و خاصّه است به طوری که، اگر کسی دقائق و لحظاتی با آن بزرگوار مأنوس و در خدمتشان می نشست، مجذوب اخلاق حسنه ایشان می شد، چنانکه بعضی از حضرات و آقایان علما درباره ایشان می گفتند که: ایشان آقا است هم در فرش و هم در عرش. مرحوم حکم آبادی از این رهگذر هم خدمات شایان و برجسته ای انجام داده بودند، و در پیشبرد اهداف عالیّه دینی و علمی و اجتماعی مراحل و مقدماتی را هم طی کرده بودند، و بسیاری از شرباخوارها و قماربازها و از خدا بی خبران را از این راه به راه راست هدایت کرده بودند، و در این سلوک اخلاقی از جدّ بزرگوارش رسول اکرم ﷺ تأسی نموده بود که قرآن مجید در شأن و مقامش فرموده: ﴿إِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾

بعد از پیروزی انقلاب و چند سال خدمت در تبریز، در اثر ناملایمات و فشارهای گوناگون و مریضی، سکنه و آنفاکتوس و ضعیف بودن مزاج و نحیف و خسته و کوفته شدن بدن راهی بلده شریفه قم (عش اهل البیت) شده، پس از تقریباً یک سال توقّف در قم، در تهران رحل اقامت افکندند، و بعد از یک عمر تلاش و حرکت و فعالیت در امور دینی و اجتماعی، در یک خانه محقّر و ساده در کمال

عزلت و سادگی و انزوا و غریبی و تنهایی و تسلیم به رضای معبودش که تنها منال و آرزو و مقصودش بود زندگی نمودند، و دائماً در مقام عبادت و اطاعت به ذات احدیت و تهجد و دعا و ثنا بر نصرت و پیروزی اسلام و مسلمین که همه روزه ساعتها طول می‌کشید زندگی را به آخر رسانیده، در روز پنجشنبه ۱۷ شعبان المکرم ۱۴۱۵ ق. برابر با ۲۹ دی ماه ۱۳۷۳ شمسی در تهران قلبش از طیش افتاد و دارفانی را وداع فرموده، به ملاء اعلی و عالم ابدیت پیوست، و در قبرستان ابو حنین قم مدفون گردید. و از خودش چهار پسر و یک دختر به یادگار نهاد، که دو تن از فرزندان به کسوت و لباس مقدّس روحانیت ملبّس و مفخر می‌باشند.

سید محمد ثقفی تبریزی / سید ابوالحسن هاشمی حکم‌آبادی / سید فتاح هاشمی حکم‌آبادی

در تمام عمر به مال و منال و مقام دنیا اصلاً عشق و محبّتی نورزیده، و به هیچ نوع ارتباطی با چک و سفته پیدا نکرده، مالی در بانک نداشته و در هیچ بانکی حسابی باز نکرده بود و هر چه به دستش می‌آمد مال دیگران بود، و آنّا به صاحبان اصلیش مسترد می‌شد، و در وقت رحلت و فوتش به جز مقدار زیادی قرض چیزی در بساط نداشتند.

آثار قلمی ایشان

- ۱ - تقریرات درس فیض قمی.
- ۲ - تقریرات درس مولانا تبریزی.
- ۳ - حاشیه بر رسائل.

فرزندانش:

- ۱ - سید فتاح هاشمی
- ۲ - سید ابوالحسن هاشمی

اینجانب سید ابوالحسن هاشمی، فرزند آیت الله حاج سید یوسف هاشمی حکم آبادی رحمته متولد ۱۳۲۱ هجری شمسی، از هفت سالگی تقریباً تحصیلاتم را در شهرستان تبریز که محل تولد و زادگاه اصلی بنده می باشد، شروع کردم، مراحل اولیه درسهای طلبگی را در تبریز به اتمام رساندم بعد با اخوی در معیت حضرت آیت الله ابوی محترم (ره) راهی حوزه علمیه قم که بزرگترین آکادمی علمی شیعه در جهان است شد، در اواخر سال ۱۳۳۵ هجری شمسی، و بعد از چند ماه توقف در قم و مفتخر به لباس مقدس روحانیت، در اواخر سال ۱۳۳۸ بار دیگر عازم حوزه علمیه قم، بر حسب دستور حضرت آیت الله العظمی آقای بروجردی رحمته به مدت هفت سال در مدرسه خان که تازه به امر معظم له تأسیس شده بود مستقر شدیم و از آن زمان تا حالا مشغول تحصیل و تدریس هستم، کتاب مکاسب و رسائل را از اساتید بزرگی چون آیت الله مکارم شیرازی و سبحانی تبریزی و درس کفایه آخوند خراسانی (ره) را از محضر آیت الله سلطانی طباطبائی رحمته که آخرین دوره تدریس اش بود، حاضر شده و هر دو جلد را به اتمام رساندم و فلسفه را از شهید مفتاح و مطهری، استاد جوادی آملی تلمذ کردم. و اما درس خارج فقه را تقریباً پانزده سال بلکه بیشتر از خارج مکاسب بیع تا آخر خیارات کتاب مکاسب شیخ انصاری (ره) و باب شهادات و مقداری هم از کتاب طهارت را از حضرت مستطاب آیت الله

العظمی جناب آقای حاج سید کاظم شریعتمداری رحمۃ اللہ علیہ تلمذ کرده و استفاده‌های زیاد و شایانی کرده‌ایم و سالهای متمادی هم بعد از آقا از محضر انور حضرات آیات عظام حاج سید محمد رضا گلپایگانی، حاج شیخ مرتضی حائری و میرزا کاظم تبریزی (طاب ثراهم) بهره بردم.

اما درس خارج اصول را یک دوره کامل از حضرت آیت الله آقای حاج میرزا هاشم آملی تغمده الله بغفرانه استفاده کرده، باب مفاهیم را هم از حضرت آیت الله محقق داماد (ره) استفاده کرده و به رشته تحریر و تقریر درآوردم. و بعد از ایشان مدت مدیدی افتخار شاگردی حضرت آیت الله وحید خراسانی حفظه الله تعالی عن الآفات و البلیایا فقهاً و اصولاً داشتم.

و فعلاً هم مشغول تدریس کتاب مکاسب و رسائل مرتضی انصاری (ره) و کفایتین مرحوم آخوند خراسانی را در مدرسه شریفه حضرت آیت الله گلپایگانی (ره) و مدت مدیدی هم از عنفوان جوانی در اوقات تعطیلی حوزه علمیه، مثل ایام ماه مبارک رمضان و محرم و تعطیلات تابستان در آن زمان که حضرت آیت الله ابوی حیات داشتند، در محله حکم آباد «مسجد ابوی» و در مسجد آیت الله شهیدی رحمۃ اللہ علیہ در بازار تبریز و هم در مساجد دیگر به اقامه نماز جماعت و سخنرانی اشتغال داشتم.

در خاتمه خداوند بزرگ و منان عاقبت همه ما را ختم به خیر فرموده و توفیق خدمت به اسلام و مسلمین را عطا فرماید و قلب نازنین و مقدس حضرت امام زمان بقیه الله ولی الله الاعظم و تنها واسطه فیض بین ما و خداوند بزرگ، روحی و ارواح العالمین لتراب مقدمه الفداء را از ما راضی و خشنود و در ولایت مولی الموحدین امیرالمؤمنین علی بن ابیطالب و یازده اولادش علیهم السلام ثابت قدم بدارد. انشاء الله تعالی، آمین یا رب العالمین.

والسلام علیکم و علی من اتبع الهدی

۱ / ۱۱ / ۷۷ مطابق ۳ ذیقعدة الحرام ۱۴۱۹

دومین فرزند برومند آیت الله حکم آبادی، حضرت حجة الاسلام والمسلمین آقای حاج سید فتاح هاشمی می باشد که در حوزه های علمیه تهران به تدریس سطوح عالی مشغول هستند و در مسجد جامع شهرک غرب به امامت، ترویج، ارشاد و دیگر خدمات اجتماعی در سطح شایسته ای موفق هستند.

سید یونس یونسی اردبیلی

(۱۳۳۰-۱۳۹۴ ق)

حاج سید یونس یونسی فرزند آیت الله سید محیی الدین اردبیلی، در ۱۷ / ذی حجه / سال ۱۳۲۰ در اردبیل متولد شد. (برخی از مورخین سال تولدش را ۱۳۳۰ ق نوشتند) دوران کودکی و نوجوانی را تحت تربیت پدرش گذرانید، و از والد خود و سایر اساتید وقت مقدمات و قسمتی از سطح را پیمود، و در سال ۱۳۴۹ ق به قم مهاجرت کرد و بقیه سطوح را نزد آیات: میرزا محمد همدانی، سید احمد

زنجانی و سید سجاد علوی گرگانی به انجام رسانید، و خارج را از محضر آیات: حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی، و سید محمد حجت کوهکمری استفاده نمود و یکی از شاگردان برجسته مرحوم حجت بشمار آمد. در ضمن معقول را از محضر: شیخ محمد علی شاه آبادی، و شیخ محمد مهدی مازندرانی (امیر کلائی) بهره مند شده است.

وی دارای اجازاتی است از آیات: شیخ ضیاء الدین عراقی، سید ابوالحسن

سید محی‌الدین اردبیلی

اصفهانی، شیخ محمد کاظم شیرازی، و سید محمد حجت بود.

جناب حجة الاسلام سید فخرالدین اردبیلی (ننه کرانی) خدمات ایشان را چنین برشمرده است:

(به تاریخ ۱۳۷۰ ق به اردبیل مراجعت کرد، و به مهم امور قیام نمود و به خدمات شایسته دست زد، از جمله: ترمیم مدرسه علوم دینی ملا ابراهیم، و باز پس گرفتن مدرسه مرحوم آقا میرزا علی اکبر می باشد، و آن مدرسه دینی در زمان طاغوتی غصب و به

دبستان تبدیل شده بود، و مرحوم صاحب ترجمه خوش مشرب و بشاش و علاقه‌ای وافر به اهل فضل و دانش داشت، در مسجد خود «مسجد سیاول» اقامه جماعت می نمود، و به وعظ و ارشاد مردم می پرداخت).

از آثار او:

- ۱ - تقریرات اصول حجت.
- ۲ - تقریرات فقه حجت.
- ۳ - حاشیه علی العروة الوثقی.
- ۴ - حاشیه علی المکاسب.
- ۵ - رساله فی قاعدة لا ضرر و لا ضرار.
- ۶ - رساله فی قاعدة لاتعاد الصلاة.
- ۷ - رساله عملیه توضیح المسائل.

سرانجام در روز پنجشنبه ۲۶ / رجب / ۱۳۹۴ ق مطابق با ۲۴ / مرداد / ۱۳۵۳ ش بر اثر سکنه قلبی در اردبیل به رحمت ایزدی پیوست، و جسدش در قم در قبرستان شیخان مدفون گردید.

فرزندانش:

۱ - سید محمد ۲ - سید علی ۳ - سید عبدالهادی ۴ - سید عبدالحسین و سه

دختر.

منابع

- ۱ - آثار الحجة ۲/۳۳۱.
- ۲ - آینه دانشوران ۴۲۶.
- ۳ - افادات ثقة الاعلام سید جلال یونسی اردبیلی.
- ۴ - تاریخ اردبیل و دانشمندان ۲/۳۷۱.
- ۵ - گنجینه دانشمندان ۳/۶۳.
- ۶ - مؤلفین کتب چاپی ۹۰۹ (مترجم له را با سید یونس اردبیلی ساکن مشهد اشتباه کرده).

※ ※

اسناد و مدارک

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين واخصر صلوة وحيي ته على سيدنا بنينا والرسول محمد ^{الطهين} وآله

والطهين در بعضه الدائم على اعدائهم اجمعين (ما بعد فقه ربي في جانب السلام ^{العدو})

حجة الاسلام آقا صاحب ميرزا كا باغمشه ددت رها تافه روية الاحداث ^{الواردة}

عن والده ثم بعد ذلك في اجازته عن شيخه اية الله المحقق ^{حسين} ميرزا

زين عبيد الله الذي بدوره يروي عن شيخه والمحقق ^{المراد} ميرزا حسين النوري

مسند الامام محمد باقر والتميز في سلام ام عيهم وجميع ^{المعتبرة} الحديث في

كاتب الادب والاساتير وغيره من كتب الحديث والمعتبر ^{السند} مع رعاية

واعية بتقدمه ودرجته نفسه ودرجات الاحق في الاقوال ^{العال} والافعال

وراءه الدعاء والحمد لله . والسلام عليه ورحمة الله وبركاته
 ١٣٨٤
 ٥ ربيع الاول الحرام
 من انظار الطالب ^{المهم}

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمین و الصلوة والسلام علی سیدنا
محمد و آله الطاهین و علیهم السلام و علیهم السلام
و بعد جناب منتهی درازان نام محمد (ص) سلام
آقا رسالت میرزا آقا فاضل خورشید افروز و حجاز است
در رتبه سی امده حبس و کل و این شرط باذن افضیه
الجامع لشرایط فیه زمان افضیه و کل باذن
در اخذ و عودات شرعی و با لفظ صریح (امم) می باشد
که نصف آنرا در محل مجاور شرعی احوال کار
و نصف دیگر را در احوال اداره مجاوره عمل می
برسانند و اجرت لسان بر روی غنی کل
صحت در دواسته بطریق مشایخ نظام
المستشیر الشیخ الفاضل و مشایخ نظام
انسان من مسمی و کاتب و کاتب و کاتب و کاتب
و پسندیده این عمارت و کاتب و کاتب و کاتب
۱۳۸۷ ۱۴۱۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی اشرف المرسلین

جمعی

و خاتم النبیین محمد و آله الطاهرین و اللعن الدائم علی اعدائهم

برضا

الهی یم الدین و بعد خدای عباد را اعلام حق و هدایت

آقا با نعمت تو بر من طاعت برهانه از طرف انبیا مجاز و نازدند در

تقصی با عرض حبیب که جانم تقدی بان امور شرط باذن حاکم شرع و نصی

جامع شرایط است بشرط رعایت کلیه جهات حکمیه و موضوعیه کما هو حق

دینی مجازند در تقبی حقوق شریعه الهیه از قبیل زکوة و اجبه و نه و نه

در مجهول المالک و صرف ان در موارد مقرر شرعیه دینی مجازند در تقبی

لام مبارک و صرف تقبی از ارمصادف مقرر شرعیه و در مال نصف

و مکرر با این باب که در داده خدای علیه معرفت خود در رعایت تقبی

رسیده تمام مبلغ را از این باب در سال با صحت وجه الله مؤمنین از

مقتضی این استغاده نموده در تحلیف این را محمد نماند و المال و بی

جنبه ان لایضا از مصالح دعوت کلا استغاده

۱۳۸۸

۲۴/۲

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي جعل العلم مرقاة للعالمين رفعة ودرءا لكف مدارج معرفة
الذي علم بالعلم علم الانسان ما لم يعلم والصلاة والسلام على محمد وآله
الطيبين ارباب النعم انا بعد فان العلم حصون الاسلام وفادة الانام ومصابيح
ومصابيح الهدى ومبين الحلال والحرام وقد جعلهم الله لك المعرفة وفتح لهم
عن باطنها سبع حكمية وحضرتهم في كتابه الكريم المكنون بقوله اهل بيتي الذين
يعلمون والذين لا يعلمون وانزل عليهم بقوله انما يخشى الله من عباده العلماء ثم اكرمهم
بان جعلهم ورثة الانبياء ورجع مديادهم على دنا السند فبهديهم بهتدى العباد
وبنورهم تضيئ البلاد ثم ان من جملة من من الله عليه لطائف احسان
واحسان واجتهاد من بين ائمة واولاد ائمة جناب العالم الكامل والمهذب لفضل العلم
الفطري والمبخر العرفي لارباب الادب والفقير البسيط صاحب الملكة الراسخة الفخر
القوية والقوة الانبغاة ان تحفه القدسية انفس المؤمنين المرزا ابوالحسن ابن محمد بن
الحرفا وفان المعروف بالوراق وفقرته لراضيه فانه سلمه قد استفاد مني دهر من الاراء
وبره من الزمان فوجدته له لخدمتي بلع مرتبة الاجتهاد وشرقي من حضيض التقليد
الاربع الاجتهاد فله ان يعاون بما استنبطه من الاحكام واستخرج من مسائل الحلال والحرام
واجزت له ان يراهي عني جميع ما صح لي روايته وصحت له روايته عن العلماء
والاعلام واعتقبا الكلام من الكتب الاربعة ووسائل النجاة واصية بذكر الاحتياط
ثم لي به الحمد لله على ما سطرته لخدمته من الامور من العلم والهدى
لوطي لعل له والحمد لله وحده والصلوة والسلام على من لا نبي بعده

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي جعل لنا في الدنيا والآخرة ما لا يحصى

لنستفيد من نعمه ونشكره على ما لا يحصى
من نعمه ونشكره على ما لا يحصى
من نعمه ونشكره على ما لا يحصى

وإنما نريد أن نذكر الله تعالى ونشكره
على ما لا يحصى من نعمه ونشكره
على ما لا يحصى من نعمه ونشكره

الحمد لله الذي جعل لنا في الدنيا والآخرة ما لا يحصى
لنستفيد من نعمه ونشكره على ما لا يحصى
من نعمه ونشكره على ما لا يحصى

وإنما نريد أن نذكر الله تعالى ونشكره
على ما لا يحصى من نعمه ونشكره
على ما لا يحصى من نعمه ونشكره

الحمد لله الذي جعل لنا في الدنيا والآخرة ما لا يحصى
لنستفيد من نعمه ونشكره على ما لا يحصى
من نعمه ونشكره على ما لا يحصى

وإنما نريد أن نذكر الله تعالى ونشكره
على ما لا يحصى من نعمه ونشكره
على ما لا يحصى من نعمه ونشكره

الحمد لله الذي جعل لنا في الدنيا والآخرة ما لا يحصى
لنستفيد من نعمه ونشكره على ما لا يحصى
من نعمه ونشكره على ما لا يحصى

۲۶۶

جبر الکریم

الحمد لله رب العالمین صلی الله علی محمد وآله الطاهرين و
لعنة

علی أعدائهم اجمعین من الان الی قیام یوم الدین و بعدک

حضرت مستطاب فقه الاسلام و محمد العلماء الاعلام اما ما فیما شیخ استاذ

دامت بکامه مدتی است در تحصیل علوم دینیة تحت کثرت استغفار و محنت

و الحمد لله بمقام عالی علیة فانو گردید و اینجاست فصل در بیان احوال و احوال

و آثار و صفات حسنہ و اخلاق پسندیده از اشیان بروز و ظهور نمود و قابلیت

استفاد معلوم دینیة بر اعموم مومنین داشته البته برادران ایمان و جفا

الیرا معتقد شمرده و از مقامات اشیان مستغنی و بهره مند شوند چون مؤ

اشیان در نزد حقیر ثابت است لذا از قلم احسان و ماذون میباشد

نصحت امور حسبیة را اخذ و چه که محتاج باجانب محقق جامع شرایط است

آنرا قبل ستم امام علیه السلام و محمول المالك و در مظلم که باند

را احتیاج خود برداشته و تهمین را عصر خودش بر بنابر این احاطه

مدت کورایت و ان لا یعلم من الدعاء فی شهر جمادی الثانی ۱۳۶۳

امیر المومنین

بسم الله

۱۰۲

۸۵

عزت و شرف حضرت عیسیٰ علیه السلام عظیم است و این آیه را در

بعضی جایگزین است. مگر در بزرگ نهان است و در بزرگ

و عین طبع هر شد که مگر ذات حیران از آن چنان

نور مگر ذات ابرار را به این نور نماند از خوار مگر

خود را در شد از خدایت که در دم فضیلت جان را

منایم هر چه در واقع است و در حیرت و غرور

نماند و السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله الذي رفعت عن مطابخ الانكا اجلاته وجلت مطابخهم عن عتبات
مدارك الانكا حكمت الله بحصول ليله الملك الاسلام لتهنئته بقبولها واتباع قوا الاحكام لانهم القادرون على
على ان اعلم الانكا ايدوا العالمين في كل دار اسلامهم وروى الحق ليكون الخلق شرا وديارا وبشره وبشره
المطبخها الى الوجوه والقبول وخزينة اسرار القارة المتأويل وعبدوا العلم في مستاشاغهم على كل
عالم مقاديرها لا يتصور ان يكون في كل مطبخ وعبدوا العلم في مستاشاغهم على كل
فكرها في وضع السناد وعلومهم معلوم في الاكل كيف في فقههم الله من الانبياء وحياتنا في الامنة انما فيهم
الحسن منهم ومن حكما في ميدان العلم عليه لا الفصل والحمد لله في كل المطبخ والخط والخط والخط
من امر الترخ والرجل لاجل الامم دهم وراكا لاسر الانكا شهروا هاتنا وقد الله تعالى في كل المطبخ والخط
هذه الامم في كل المطبخ والرجل لاجل الامم دهم وراكا لاسر الانكا شهروا هاتنا وقد الله تعالى في كل المطبخ
يخبرون من هذه الامم في كل المطبخ والرجل لاجل الامم دهم وراكا لاسر الانكا شهروا هاتنا وقد الله تعالى في كل المطبخ
الحظ انما مع الترخ والرجل لاجل الامم دهم وراكا لاسر الانكا شهروا هاتنا وقد الله تعالى في كل المطبخ
المعلم في كل المطبخ والرجل لاجل الامم دهم وراكا لاسر الانكا شهروا هاتنا وقد الله تعالى في كل المطبخ
وبل جنة في كل المطبخ والرجل لاجل الامم دهم وراكا لاسر الانكا شهروا هاتنا وقد الله تعالى في كل المطبخ
فليعلم الله على هذه الامم في كل المطبخ والرجل لاجل الامم دهم وراكا لاسر الانكا شهروا هاتنا وقد الله تعالى في كل المطبخ
ان في حق كل امم في كل المطبخ والرجل لاجل الامم دهم وراكا لاسر الانكا شهروا هاتنا وقد الله تعالى في كل المطبخ
في الامم في كل المطبخ والرجل لاجل الامم دهم وراكا لاسر الانكا شهروا هاتنا وقد الله تعالى في كل المطبخ
او صلبا في كل المطبخ والرجل لاجل الامم دهم وراكا لاسر الانكا شهروا هاتنا وقد الله تعالى في كل المطبخ
عما في كل المطبخ والرجل لاجل الامم دهم وراكا لاسر الانكا شهروا هاتنا وقد الله تعالى في كل المطبخ
الاخر محمد بن محمد

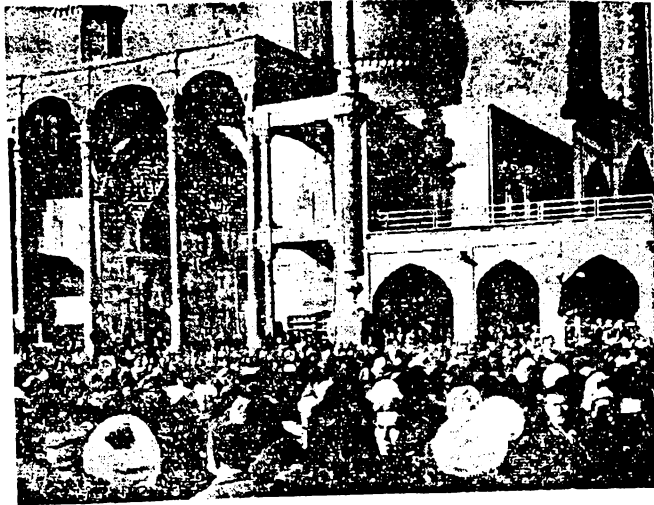
العلم یعنی عالماً و معلماً   قول الحقیقه فوق كل مجاز
شحم حسینی فقیه مصلح   و به حل مشاكل الاعجاز
للسدین و الإسلام أفنى عمره   لسواهما ما كان بالمنهاز
نصر الولاء ببیانه و بنانه   مهما اقول فذاك بالایجاز
أرخ قل كمدأ فوا اسنا على   فقد الحبيب محمد شیرازی

ماده تاریخ ارتحال آیه الله العظمی سید محمد شیرازی رحمته الله

توسط شاعر گرانمایه علامه ایروانی

امروز بدستور حضرت آیه الله بروجردی
بازار و مغازه های قم باز شد و مردم بکسب و کار خود مشغول شدند

آقای برقی بر حسب تصمیم شورای امنیت شهر شیراز اقام گردید
جنازه مقتول را هزارها نفر از مردم از قبرستان نوشتیه کردند

گوشه ای از اجتماع مردم در صحن مطهر حضرت معصومه علیها السلام، در خالیده آقای میلی برای ابراد نسق بنبر بدود

پس از سه روز تعطیل عادی
امداد امروز شهر قم از حالت تشییع
که پیدا کرده بود بیرون آمد و بدستور
حضرت آیت الله بروجردی دکان و
هازه ها باز شد و مردم مشغول کار
شدند و وضع شهر بحال هادی درآمد.
اکنون جریان بعد از ظهر دیروز
دیشب که بوسیله خبرنگار اداره
مروزی سیده روزی با استحضار خواننده کان
فرای میرسد.

اجتماع مردم در صحن

دیروز اردو ساعت بعد از ظهر
لااب عموم دینیه و مردم متدربا در
صحن حضرت معصومه علیها السلام
جتماع نمود و از ساعت ۳ بند آبی
صحن شروع تلاوت کلام الله مجید کرد
زحمت ساعت ۴ بعد از ظهر مردم
صلاح داده شد که جنازه سید معصومه
مقول از صحن مامورین در خانه ها
درمانه کاس داده شد و در قبرستان
بمراحم تشییع بین خواهد آمد در
ساعت جمیع کثیف از مردم بطرف
برستان و برای شرکت در تشییع
است. نتواند بیه در صحنه چهارم

امروز بدستور حضرت آیه الله العظمی جردی

بنیه از مسعود

آقای سید عبدالکریم بزدی
یکی از طلاب علوم دینی که کلوله
بکلوی شبلی بوده و اکنون در
بیستون پستری میباید

دقت شود تا اگر کسی مفقود شده باشد
تنبیه روشن گردد ولی تصور میروید
این شایعه صحت نداشته باشد

در باره مجروحین

همانطور که در شماره دیروز اطلاع
داده شد بر اثر اصابت سنگ عده ای نیز
مغضر جراحی برداشته اند که پس از
بانشان در بیمارستان مرخص شده اند
ولی در این شبایه مجروح شدن بایشان
آنچه که مسلم است بایشان در اینواضه
مجروح شده است زیرا افرادیکه جلوی
فرمانداری اجتناع کرده بودند بهیچوجه
نقد اذیت و آزار کسی را نداشته و
با کمال متانت شواهدی خود را با اطلاع
ارلیای امور می رسانیدند ولی بعد
عده ای به آنها ملحق شدند و میباید در
خود دروا فراهم کرده و کار را بجا
و رسانیدند که شروع بپرا نه ازی شد و
طلاب علوم دینی مصوبه داین چند
روزه برای حفظ نظم و آرامش کمال
مراقت را پیل آورده اند و در سخنرانی
ها هم که پیل آمده بهیچوجه دو- داده
تولیت آستانه اشاره ای نشده و صرفا
درخواست آنها عدم مداخله زنان در
انتخابات و طرد آقای برقی از قم
بوده است .

آخرین خبر

از طرف ایتام اللهی چند نفر
از فضلا حوزة علمیه برای دیدن
بیربان اخیر در مراجع بیستون و غیره
از بیستون انتخاب شدند امروز هم مجلس
ترجمه در نقاط مختلف شهر برپا بود

تشییع بی ساقه

جنازه مقتول با حضور چند هزار
نفر از اهالی دین و بیستان تشییع گردید
و باین جمعیت دو حالیکه کسان مقتول
دو صف جلوی تشییع کنندگان قرار گرفته
بودند جنازه از شبایان اوم صحن و وارد
شد و دو آنجا مراسم مذهبی انجام گردید
و در این هنگام جمعیت تشییع کنندگان
بچند هزار نفر رسید . چنانچه در
مقبره آنها کد داشتند و قر او شده که در
اوی مقبره زبور در صحن مطهر بجا
پایزید

اخراج آقای برقی از قم

بر حسب تقاضای مردم و تصمیم
شورای امنیت شهر بیستون به اظهر
دیروز آقای سید علی اکبر برقی قس
بشهر بانی آمد و تصمیم شورای امنیت
با و ابلاغ و مقرر گردید که شهرستان قم را
ترك كند. آقای برقی تا نیم ساعت بعد
اظهر امروز در شهر بانی اقامت
داشت و در آنوقت با تانک یکی
از فرزندان اش باصفهان اعزام گردید
که از آنجا بشیر از پرونده خبر مامور نیز
همراه او حرکت کردند

مقتول همان یک نفر است

در باره مجروحین و مقتولین خبر
جدیدی نرسیده و همانطور که در شماره
دیروز اطلاع داده شد بطوریکه وسای
مقامات مربوطه اطلاع داده اند مقتول
همان یک نفر سید محمد فرزندی سید محمدی
قاری که شش دست فروشی بوده و بر اثر
اصابت کلوله پایش جان سپرده است میباید
سید محمد دادای دو فرزند و پدر
و مادر پیری است و اخیرا در صدد
پوده است که با دریافت کفون نامه بجنات
حالیات برود ولی موفق نشده بود. نام
پدر مقتول سید محمدی و قاری کلام الله
مجید میباید .
از آن نری که مجروح شده اند
حالا سید عبدالکریم بزدی که از جمله
طلاب علوم دینی می باشد خطرناک میباید
زیرا کلوله بکلوی او اصابت نموده
است ، دوسه نفر دیگر نیز حالشان
چندان خوب نیست .

مردم شدگان

بطوریکه عصر دیروز در شهرستان
قم شایع شده بود شش نفر از طلاب
مفقود شده اند و بلندگوی صحن اعلام
داشت کسان که شدگان را مندر با حضور
حضرت آیت الله جردی اطلاع دهند
تا در باره آنها تحقیقات پیل آید و
از طرف دیگر قرار هم امروز صبح
نیز به حضور و خیابان طلاب علوم دینی

چگونه آقای برقی وارد شیراز شد؟

يك استوار و دو ژاندارم از وی محافظت می کردند
مشاریه ابتدا در میخانه اقامت گزید ولی بعداً منزل
یکی از دوستان خود رفت

غیرنکارما از شیراز ضمن گزارش
 مکرانی امروز خود اطلاع می دهد:
 روز چهارشنبه ساعت نه بعد از ظهر
 آقای سیدعلی اکبر برقی با اتفاق فرزند
 خود بشیرالوار شد و در میخانه
 حافظ اقامت گزید. آقای برقی بوسیله
 اتوموبیل در حالیکه يك استوار و دو نفر
 ژاندارم از وی محافظت میکردند بشیراز
 وارد شد و در پنجشنبه صبح ای از طبقات
 مختلف شهر در میخانه به بدین وی رفتند
 و عصر آن روز آقای سرهنك مجاب رئیس
 شهر بانی از او بدین نود.
 ضمن مذاکراتی که در این ملاقات
 بعمل آمد آقای برقی اظهار داشت که
 مایل است برای مردم شیراز سخنرانی
 کند. ولی آقای رئیس شهر بانی بوی
 تذکر داد که از این خیال منصرف شود.
 روز جمعه آقای اقتداری کارمند بانک ملی
 شعبه شیراز آقای برقی را بمنزل خود
 برد که در آنجا اقامت کند ضمن ملاقات
 و مصاحبه کوتاهی که با آقای برقی
 بعمل آمده وی اظهار داشته: من در
 اینجا بیکار ننشسته و در موقع مقتضی
 نظریات و عقاید خود را با اطلاع شیرازیان
 خواهم رسانید. بطوریکه اصلاح حاصل
 شده آقای برقی با هزینه دولت بشیراز
 آمد.

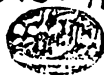

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين وصلى الله على خير خلقه وآله

محمد وعترته الطاهرين ولعبد جليله بندهم

تاج سید حسین باخوبت بنی سید از قبر حرمه نصرت فرمایید
و جانه حاکم شریعت باضن و مجازید بنده و همچنین باضن
که کبر از وجوه شریعت غیر از سید باریک نام علیه و مع الایه المبرکات
و بسهم دریافت سید از در در راه و سوره مدثر و سوره غافیه و
از سید باریک علیه السلام میسر دارد و سوره ادریس علیه السلام و سوره
تقصیر خود در سر راه و از سوره که از این به غیر میسر یافت
و ما جمع کلام جهت قاضی حرمه علیه السلام بنیاب نصرت فرمایید
دام توفیق همه زنده بقدر سکوت سیر بر حیطه دانند و سیر صحیح
بر عتبات کائنات و سیر بر سیر علیه و سیر بر سیر و سیر بر سیر
۲۱ سید بن عظیم علیه السلام ابو بکر اموی انکوتی

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على محمد وآله الطاهين من دونه
 انهم

دعیه جن بسطایه سید اهل علم و تقی در سلام حاج میرزا علی محمد
 در خانه

از قبل غیر مجازید در صدقه اهدایه سید در عید که در عصر غریب در ایام محرم

از منقعات قیسه حاج آقا ابوالحسن قدس سره یادگار است در باب اول

و نیز تباراند در افتاد نهین با یکس و صرف آن در صدای قیاده

خوشن و بیاضی ششم سادات را بخوار در سوره سوره و صرف است از

بقیه نهیم که را در علم و کلام در بار در سوره و در حال

نزد غیر با یکدیگر ایجاب در قم بار صرف در روز عید و

ایده که تالی با او مرتب تلفظها لحسن و لذت شعور و تحسین

علم الهی و الهی که عبودیت و حقیقت فی اینها و اینها و اینها

اینها که اینها در اینها در اینها دعا و دعا و دعا و دعا

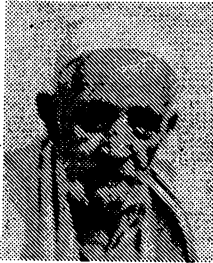
افزودن اینها در اینها و اینها و اینها و اینها و اینها

صفحه ۴ کیهان

تر حیم

گر از جهان سوی جنان رفتم که رفتم
 یکباره از ملک جهان رفتم که رفتم
 در حلقه روحانیان بودم که بودم
 در محفل آزادگان رفتم که رفتم
 ای مدعی این سان سخن گفتم که گفتم
 ای بی خبر چون آگهان رفتم که رفتم
 زنجیر موئی می کشد جان را به بالا
 گر از زمین در آسمان رفتم که رفتم
 ای (معجزه) گر از جهان رفتم مخور غم
 اندر بر روحانیان رفتم که رفتم

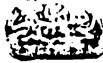
بدینوسیله عروج ملکوتی
 صدرالسالکین و عمدة العرفاء
 الشامخین، عارف ربانی، شاعر
 اهل بیت عصمت و طهارت (ع)
 آقای حیدر تهرانی متخلص به
 معجزه، که در جوار حضرت
 معصومه (ع) آرمید را به اطلاع
 عموم می‌رساند.

مجلس ترحیم مردانه و زنانه آن شادروان روز جمعه
 ۷۶/۱۱/۲۴ از ساعت ۱۱/۳۰ الی ۳ بعد از ظهر در
 مسجد فخر آباد واقع در دروازه شمیران منعقد
 می‌باشد. ضمناً مجلس تذکر دیگری روز شنبه
 ۷۶/۱۱/۲۷ از ساعت ۹ الی ۱۱ صبح در مسجد
 میرزاموسی بازار تهران برگزار می‌گردد.

سید احمد نجفی - الاحقر شیخ مرتضی تهرانی -
 الاحقر شیخ عبدالمنتظر مقدسیان - محمد کاظم
 جعفری

خانواده‌های: نه‌اوندی - عابد - صلاحی - تهرانی -
 تقوی - توسلی فر - فرخنده - سالاری

بسم نه الرحمن الرحيم
 الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على محمد وآله الطاهرين وعلقتهم بعد اسم الله
 بركته ان الهم لله في كل انجاب العالم ان من انوار الفخر والفضل المعتبر
 الذي اتيه حيدر الزر جبريل في البادية بسرايت بكانه قد عرفته في عمره
 وبرهته في نزهة في كعبه العلم الدينية وبناته في جهاد وعبادة وخدمته في طبع كبره في مرتبه
 في جهاد وفضل ما به ذره وعيه جره فله الحمد على كل شيء في الحكم على كل شيء في كل شيء
 ان سعيه في ما به رجا في ان في الحكم في رغبه وحرية له ان يدا في كل شيء في كل شيء
 في سعيه في رجا وارجونه في كل شيء في كل شيء في كل شيء في كل شيء في كل شيء
 في كل شيء في كل شيء في كل شيء في كل شيء في كل شيء في كل شيء في كل شيء في كل شيء

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمین و الصلوة و السلام علی محمد و آل محمد
 و بعد ان صاحب عالم زامل بقی بغاضل لکامل الدلین
 و لا غایت خلیل الدلین و لا زلزله فی دلت برکت
 قد صرف مدّة من عمره و نظره من دهره فی تحصیل علم
 الدینیة و کتب درج دانیة حتی جردت له من مرتبة
 فی الدنیا و الدنیا و دجبه به اهل بالسطح من اهل علم
 و اخذت له دن برکتی و امره لکج الی دن اهل علم
 و ان یرون کلامه فی دوریة فی تاریخ ۲۰ رمضان ۱۰۹۹
 و حقوقه شمس تکرار و شمس

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على شرف خلقه وخير
 بنيه محمد واهل بيته الطيبين الطاهرين المعصومين واللعن
 الله على اعدائهم اجمعين ابد الابدين ودهر الداهرين
 وبعد فان جناب العالم العاقل والمهذب الكامل ذو القوة
 القوية والسليمة المستقيمة والفكر الناقب والنظر الصائب
 الورع الزكي والعدل الصفي السيد خليل الحسيني المحمدي
 المازندراني الهزارجيري البارد السري دامت افاضاته
 من جد وكدا واجتهدا في تحصيل العلوم الشرعية ونفع الباشا
 الفقهية وحضر على وعلى جملة من الاساطين حضور نفهم
 وتحقيق وتبقيق وتدقيق حتى بلغ بحمد الله مرتبة من الاجتهاد
 مقرينة بالصلاح والسداد وله البيل بما يستلزم من الاحكام
 على النهج المعروف بين الاعلام والتصدى بها هو من وظائف
 المجتهدين والحكام واجرت لسان يروى عن جميع صحتي
 روايته عن المشايخ العظام بطرق المنتهية الى ارباب الجوامع
 الاسلام الذين هم حفظة اثار اهل بيت النعممة عليهم السلام
 واربعه ان لا ينسأ من صالح الدعوات والسلام عليه
 وعلى جميع احوالنا المؤمنين هـ شوال المكم ١٣٠٥
 حسن البروي البجذري

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّيِّبِينَ
 الْمُعْصُومِينَ وَاللَّعْنَةُ الدَّائِمَةُ عَلَى أَعْدَائِهِمْ أَجْمَعِينَ مِنَ الْآنَ إِلَى قِيَامِ
 يَوْمِ الدِّينِ وَصَلَّى فَإِنْ جَابَ الْعَالَمُ الْعَامِلُ وَالْفَاعِلُ الْكَامِلُ
 السَّيِّدُ النَّبِيُّ الْجَبَلُ الْأَغَاثُ بْنُ السَّيِّدِ مُحَمَّدٍ الْبَلَدُ الْمَعْرُوفُ الْحَبِيبُ
 دَلِيلُ الْفَاعِلِ فَذَا سَمَّيْتُهُ فِي الرَّوَابِ عَنِ الْقَصْرِ فِي الْأَمْرِ إِلَى
 لَجُورِ النَّصْرِ فِيهَا الْإِبَادَةُ الْقَبِيضَةُ فِي عَصْرِ الْعَيْشَةِ فَاجْزِئْ إِنْ
 بَرَوَى عَنِ جَمِيعِ مَصْنُفَاتِ أَصْحَابِنَا الْأَمَامَةِ وَبَنَاتِ عُلَمَاءِ الْأَسْلَمِ
 فِي جَمِيعِ الْفُنُونِ عَطْرُ الْمَنْصَلَةِ إِلَى مَصْنُفِهَا سِتْمَا الْجَمْعُ الْأَبْعُ
 الْحَاوِي لِعَظَمِ مَا رَوَى عَنْ الْأَئِمَّةِ الْمُعْصُومِينَ سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ
 وَبَعْضُ مَا فِيهَا مِنَ الرِّوَايَاتِ بِالطَّرَفِ الْمَذْكُورَةِ فِيهَا الْمُنْهَيْجَةُ لِلْعَرَفِ
 الطَّاهِرَةِ سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ وَاجْزِئْ أَيْضًا أَنْ يَنْصَدِيَ الْأُمُورَ الْحَسْبِيَّةُ
 وَأَنْ يَأْخُذَ الْوُجُوهَ الشَّرْعِيَّةُ وَيَصْرِفَهَا فِي صَادِقِهَا وَأَنْ يَأْخُذَ
 مِنَ السَّهْمِ الْمُبَارَكِ لِلْأَعْلَامِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَيَصْرِفَ ثَلَاثَ مِلْخَدَةٍ
 مِنْ ذَلِكَ مَخَابِثَ الْأَقْصَادِيَّةِ فِي الْأُمُورِ الَّتِي يَكُونُ فِيهَا
 نَفْوِيَةُ الْأَسْلَامِ وَيُوصِلُ ثَلَاثَ إِلَى الْمَصْرِفِ فِي مَضَاهِ الْوُجُوهِ
 أَمَّا الْعِلْمِيَّةُ وَالْمَرْجُوعُ مِنْ جَنَابِ رِغَابِ الْأَخْبِيَاطِ فِي جَمِيعِ
 الْأَبْنَاءِ فِي عِنْدِ التَّوَجُّهِ وَالِدَعَاءِ وَاسْتِئْذَانِ اللَّهِ عَلَيْهِ
 لَهُ التَّوْفِيقُ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا فِي الْقَلْبِ

بسم الله

المجتهدين على نواله وعلو رتبته وبعده لا يحصى في رتبته وارباب الاعبار ان من منزه
 انتم وانما يخلد هو العلم بالاعكام وعرفان من الحلال والحرام ومن عرصته وكلمة لده
 وبعده في سبيل حصيلة وامتداد سواره هو العلم بالحليل والفاضل البين سليل
 اسادة الاعلام وناقلة العلويين الحطاة محبة الاسلام احكامهم سيد خليل المحدثي البادشاهي
 المازندراني دام مجده وفاق سعدة فانه لم يزل الوسخ في بهشتان وبذل الطاعة ليل
 تلك الدرجة هامة حترافا بالسطر الوع في الفضل مشفوعا بالتقوى اذ دام
 الهار سبحا الصمد في الامور الشرعية للتمتع ببطون حكام مشرع مراعي للاحياء و
 له اخذ سهم الام على السلام ومرفه في محاذي المصنفين في تحصيل العلوم الشرعية ومروج
 الدين حسب اثره في طرفة العليل النظمه واجرت لادن مودع في جميع ما اودع في كتب
 اصحابنا من الاخيار الروية عن جسدنا الائمة الطاهرة عليهم الصلوة والتحية اصحاب
 والمروقات وان لا يدع طوي المحرم في نقلها وارجومه مكارمه ان الانبياء من
 الدعاء في سلطان الاجل كما ارجومه فضله سبحانه تعالى ان الانساء انتم ورسلم
 على من اتبع الهدى وناسي سبحانه غيبه من حرره الزجر ابو المعالي شهاب الدين
 الحسيني المعروف بالمحقق رحمه الله في ذي الحجة ١٢٨٣

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله

الحمد لله رب العالمين وصلى الله على خير خلقه وشراف برزته محمد وآله

والسلام

الحمد لله رب العالمين وصلى الله على خير خلقه وشراف برزته محمد وآله

والسلام

الحمد لله رب العالمين وصلى الله على خير خلقه وشراف برزته محمد وآله

والسلام

الحمد لله رب العالمين وصلى الله على خير خلقه وشراف برزته محمد وآله

والسلام

الحمد لله رب العالمين وصلى الله على خير خلقه وشراف برزته محمد وآله

والسلام

الحمد لله رب العالمين وصلى الله على خير خلقه وشراف برزته محمد وآله

والسلام

الحمد لله رب العالمين وصلى الله على خير خلقه وشراف برزته محمد وآله

والسلام

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الحمد لله الذي خلقنا والصلاة والسلام على محمد وآله

وَعَبَدَ حَاسِبًا حَسْبَهُ لَهَا مَعَ سَيِّدِ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ

مبارک و دادنده از طرف خیر و غیر خارج نشود که مصروف صورت عظیم علی بن ابی طالب
مستودع بین ما را به این حقیر و خزان عظیم و این وفه و جود و برپا شدن است
و کثرت مجهول و کمال عباد صرف در از ترانه و غنای و فیه هم با این
صرف در تهریه طیب حسیه ما در هر شهر و نایه و کعبه را ما را دارد
خود و عمیه و خیر و ازل دارند و او سید اید و به کمال عباد و نبوی و در عباد
و خیر و نایه و از جویند ان لایه عن صلی الله علیه و آله و سلم و علی بن ابی طالب
و سید عمیه و علی بن ابی طالب و سید عمیه و علی بن ابی طالب و سید عمیه و علی بن ابی طالب

محمد رضا المومنین

آقای
خدمت نرسید ساحت شریفه الله تعالی عمار الله تعالی
اما شیخ محمد تقی صاحب الزمان درم افشاء
بعد از اتمام الامور و ابلاغ الحجة و الافلاک ..
امید دارم که مزاج معبود و ذات محمود در عانت
صحت و عافیت بوده از جمیع که در ذات زمانیه با همه ^{ستلذذ}
در بنیاد الهی محفوظ باشید استغفار از حال حقیر فرمایید
الحمد لله و شکر کم - جلات مسدوده که باعث
فرح روح و دلباشا خاطر بود قطعه از فیوض صبر
بشارت در عطف و تحنات همه شایسته
ملکات فاضله بود لذا صمیمانه متشکر هستم و به خدمت
مقدسات که این فیوضات کرمه باعث رضات ^{موجبات}
کم بود امید دارم همیشه از دیدار حضرت والایه
و اخوان کرامی و سرکار به نصیب بنشینم و از خدا
سئلت باینکه که شما نیز برابر تدبیر دین و ابلاغ
رکعات سنت سید المرسلین صلی الله علیه و آله توفیق گزین
عنایت فرموده مظفر و مؤید باشید و السلام علیکم
و الرحمة و البرکات فی السمر

قدت فرست فست نجات بروج (الله) علی الله علم
 ۵۵۵ شیخ محمد بن ابی جعفر (الله) علی الله علم

بعد التحية ولشأن الجميل واللام العاطر...

در روز خدایه تمام خجاست در سراج شریف و در ذات
 در نهیم صحت و برکت بود و با جمیع تسلیق محروک از دنیا
 باشید استقامت از حال خیر فرایه سلامت است
 حظوظ خجسته در رفعت بودیم بسیار است از لحاظ
 معنا و معنویت و اطلاق که سند و کارم افلاک
 مورد تشکر و استانت خدایه و جلیق که مؤید باشد
 و خجسته بود و در وقت کار در ترویج سنت خیر است
 و اقامه شایسته در مستحق عطا فراید و باید بدر بکار
 و در بیان شایسته در برابر و اوصاف و ایمان براریم
 ستم برادر و السلام علیکم و الرحمة لله و فی
 الکرم

منبر افروز ارجمند زیند آملی
 الان الثانی اذ الراج
 مهمل مع غوره این را
 بر عارض صلیا در بدین
 چون در فرم خود
 که جفت مع خود
 از این جهت
 انان
 از این جهت

بسمه تعالى شأنه

الحمد لله وحده والصلاة والسلام على من لا نبي بعده
وعلى آله وصحبه وسلم على سيدنا محمد وآله قراء
القرآن الأئمة المعصومين واللعن الدائم على أعدائهم
وهو الأولين والآخريين :

وليد : فقد استجاز مني شفاهاً المحصل السامي
المعذب جناب عبد الحير بن عباس آل محمد حسن
الاستاذ الفقيه المحقق
في صحيح الجواهر في تفسيره أن يروي عني في خبر
ناخريت الله فاجزت له أن يروي من الكتب الأربعة
وفقاً لله تعالى لما فيه وإن يجعل مستقبلاً
من ماضيه : العبد الشيخ راضي الخففي
١٤٠٥ / ١٢٢٢ هـ

۱۳۴۶

حضرت محترم جناب ماسر دکتور نورالدین حسینی مجتهدی دام عزه

سده ما و احتراماً قریب چهار روز از حادثه جانگزه از ارتحال آیه الله العظمی
اعلی الله مقامه به در جان میگردد، آن روح شریف در درافت ابرار و صدیقین
در جوار رحمت حق غنود و از بیم و غم جهان آسوده است :

جانهای بسته اندر آب و گلر چون رهنما از آب و گلها پاکدل
در برای کوی حق بقا شونده ، همچو قرص هر بے نقصان شونده .
ولی تأثرات قلبی از اوقات شمارش هرگز بقوت خود باقی است چه دانه آتش
سیکنه که یک لمبا عطشی را که در تمام ششون نیا و نیکه گاه من لبه از دست داده
والی الله الشکری . نیز خوار در این مصیبت دارند با جانهای شریف دانسته و
مناسبت ایام اربعین خنده آسین ، رضوان الله علیه با نهایت تأثر بمحضر محترم
نسبت عرض کرده انضای متعال سئلت میباشد که بر در جات رفیع آن بزرگوار بفرمایند
و ائمه الطاهرین رسول اکرم محمد فرمایند و ذات محترم را صبر جمیل و اجری جزیل عطا فرمایند
بسمه و کرمه . آمین . رضا روزبه

نامه مرحوم استاد روزبه (از ایران به فرانسه) به دکتر مجتهدی مینی بر تملیت امام زنجانی

تران -

بیارستان مرگد. حضرت آیت الله العظمی شریعتی دام ظلّه
کرامت و جود مقدس موجب تاثر عموم درستان و دارقندان گردید
عذر کفر ظلّ ظلیل را بر سر عموم مسلمین مسدّام بهار و شفای
کامل و عاجل عنایت فرماید سید ضیاء

بسم الله الرحمن الرحيم
 السلام على من نيطت تمامه بالكلامه والاحت على جبينه
 اثار الجلاله والشهامه فخر الاعلام مصباح الظلام حجة الاسلام الازال
 كاسمه الشريف حسنا وادام الله بركته ونفع المؤمنين بوجوده
 ثم المعروض انا المخلص احلنا به الزهراء البتول واساط
 الرسول ص منذ بلغت وعرفت بحسب عن شما الى كان
 لي ولع تام وشوق اكيد الى اقتناء الفضائل واقتناص
 الفنون سيما ما يتعلق بعلم اسلاف الطاهرين ائمة
 المسلمين وما تعبت في تحصيله نفسي وركبت
 المشاق هو الانسلاک في سلسلة الرواة
 عنهم عليهم السلام قد سئنا وبتكا ولفوا دخر وقد وفقني
 الله ثم بالشرف بالاجازة عن قبل جم من اطراف
 الفقه وسنة الحديث ومن كنت ارجو
 الفوز باجزائه تلك الذات الالهية ذات الملكات
 القدسية ولله العوائق منعتني في هذه المدة

المملکة ساعدتني
 السوا على الله في خلال هذه الايام
 فاقول يا بني اجيبني في رتبة الاخبار المأثورة عن
 اهل بيت الوحي والرحمة فالجوابين شريك السوا
 تكتبوا احان محسن ولو على مني الشكر فان كان بطلان بطولهم
 فقل ان نبي الله صلى الله عليه وسلم المأمول من فضلكم
 انتهى الائمة الانام واما المأمول من فضلكم
 ان تكتبوا الاحان الشريفة بوصايا نافعة للدين والدنيا
 فانه اغنى عنكم تلك الوصايا الصادرة من السوا فقط
 فانها تدخل في القلب ولم تخرج عن السوا
 لا تتعلم الاذان عصمكم الله وابان من الفتن
 باللعبة الشريفة ومن ناهى عنها
 مصطفى الامين طه والني
 والله الامين طه والني
 السلام

خیر خاتم الاحرف خدایت سید شهاب الدین ابوالمعالی
 المشهور بالنجف الحنفی الحسنی النساب ابنی ارحم حجة الاسلام سید
 محمد ایدم محمود النساب ابنی شرف الدین سید علی سید الاطباء
 البرزیز النساب عفی عنه امین

اسطر اجواب مع الخیمہ المطلوبہ مربوط الافحاح الدین
 امت المنة شاطو حریز

ست معنی من نامه الحاریر ۱۳۵۶
 بلده قم المشرفه حریم الامه

جواب مكتبة الى السيد الفقيه السيد محمد بن ابي الحسن الحسيني النجاشي الشيرازي استاذنا الفاضل
والعظيم ان كتبنا الاجازة الروايات وبعض النسخ والمؤلفات

بسم الله الرحمن الرحيم سيدي ومولاي ارحم الله بالكل وبلغ امانا

تسبح بالعباد خبر من ان تراه في بعد ما جاوزت العيزين وقد
بلغنا اليوم نيفا وسبعين قد شرفت بللم العنابات العاليات والذين
عند باب مدينة العلم في التحصيل العلوي الشريف لكني لم يساعني القضاء
ولم يوزن لي في الاقامة والبقاء لجمي الامراض العديدة والاسقام الشديدة
فلا جرم رجعت بعد مدة قليلة مع احي الضعيفة العليقة ولم اتمكن
من الاستجابة من المشايخ العظام والاساطين الاعلام الذين لم يبق
احد منهم في هذه الايام اعلى الله درجاتهم في دار السلام حتى اجبرني
مع ان هذه الاجازة لجزء النقص والذيل وليست شرطا في جواز الرواية
كما لا ينبغي واما النصيحة والموعظة فوري ورتب ان مغلوب نفسي
وادي نفسي كل يوم اسقى من امي وما اقول وقد قال الرسول صلى الله
عليه واله كادود في تغيير قوله تعالى فاسمكم كما امرت لوصليته تكونوا
كالخيايا ومم حتى تكونوا كالا وانا ثم كان الانسان احب اليكم من الواحد
لم يبلغوا حدا لا شفاة ولا اقول هذا الكلام فاصم الظهور بل اقول
انه قد اياس الجليل ان لم اقل الكل لكن مع هذا ادعو لجليل سلك الله وايد
وعقل وسدك ولجميع المؤمنين والمؤمنات ان يحفظهم من شرود
هذا الزمان الذي هو شر الارمنة وان يعين في فرج المحمدي وارجو
جواب ايضا ان ندعو الله تعالى في الخلوات وادبارا صلوات نامة الكريم
الرحيم الفكاك نجيب العلم ولا يرق سائله وصلى الله على محمد ولله الطامرت
وكنته بينا الدائرة الحاسرة لتسح خلون زحاري الاخرة سنة ١٣٥٥
خادم اهل العلم محمد حسن بن محمد رضا الغفراني رحمه الله واسرة من اهل الجنة

تجارتخانه موسی آیت الله العظمی مرعشی نجفی - قم

بسم الله
فقد انما كنت من العلماء الناضج
الطاهر الناصر في العلم والدين
السيد حسين بن محمد صادق الموسوي
المستتر باوجوده في الموضع المذكور
من هده علماء عصره وعبدتهم من
الامامات المتصالحين والاعرفين
اخوتي على صاحب الشئخ الانصاري
صاحب المجلد وصاحب الوصايا
النجفي وغيرهم كانت هذه الوصايا
بين الرفضين الاقارب اسمها
العلماء في العلم والدين
العلوي الضوي خلف هذا صاحب
الدين العظمي

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

٣٩ - مربوط به صفحه ٧٧٩

درگذشت آیت الله حضرت ایت الله صدر امروز بازارها و مدارس و کلیه مؤسسات

شهر قم تعطیل گردید

و مراسم تشییع جنازه با شرکت عموم روحانیون ،
علمای اعلام و اصناف و بازرگانان و طبقات مختلف
شهر قم برگزار گردید

از طرف حضرت آیت الله العظمی بروجردی مجلس ختم برپا شد

امروز خبر نگار ما از قم خبر یافت انگیز رحلت حضرت آیت الله صدر
را بوسیله لایحه شرح و اطلاع داد :

مقارن ساعت هفت صبح امروز
حضرت آیت الله صدر بر اثر ساجه کسالت
قلب در سن ۷۴ سالگی در قم دارفانی
را وداع گفتند.

بلندی کوی آستانه حضرت معصومه
علیها سلام مراتب را بموم اعلام نمود
و بلافاصله بازار و خیابانها و مدارس
ملی و دولتی تعطیل گردید و مردم
دست از کار کشیده و دسته دسته بسمت
منزل حضرت آیت الله و خیابانهای مجاور
حرکت کردند

مراسم تشییع جنازه مقارن ظهر
امروز با شرکت عموم روحانیون، علمای
اعلام، اصناف و بازرگانان برگزار
گردید و ساعت دوازده و چهار دقیقه در
حالی که هزاران نفر در تشییع شرکت
کرده بودند جنازه وارد مسجد مطهر
شد و حضرت آیت الله بروجردی به جنازه
تلاوت خواندند، جسد مرحوم آیت الله صدر
در مقبره آیت الله بنی قریه مرحوم آیت الله
حائری و آیت الله خوانساری دفن میشود،
بقیه در صفحه ششم

اعلامیه دربار شاهنشاهی

حسب الامر اعلی حضرت هما یون شاهنشاهی بناسبت در نذشت حضرت
آیت الله صدر مجلس ترحیمی از ساعت ۹ بامداد روز یکشنبه ۶ دیماه ۱۳۳۲ در
مسجد سلطانی منعقد خواهد بود .

وزیر دربار شاهنشاهی - حسین علاء

شبه پنجم دی ماه ۱۳۳۲

در گذشت حضرت آیت الله صدر

بقیه از صفحه اول

و چند سالی هم اداره مدارس قدیه و حوزه علیه قم و همچنین تبیین مرزبه آقایان طلاب علوم دینی به آن مرحوم بوده تا در سال ۱۳۶۴ که حضرت آیت الله عظمی بروجردی برای مصالحه بشهری عزیت کردند آیت الله صدر با خان آیت الله مرحومین آنسای حجت و آقای نبی و آقای خوانساری از معظّم له دعوت نمودند که بهم تشریف بیاورند و امر ریاست حوزه علیه حضرت آیت الله بروجردی منتقل گردید.

مرحوم آیت الله صدر سه فرزند دگر دارند که دو نفر آنها ساجه الاسلام آقای آقا رضا و ساجه الاسلام آقای آقا موسی صدر میباشد اکنون در حوزه علیه قم مشغول تحصیل هستند و دیگری آقای آقاعلی صدراست که در تهران اقامت دارند.

در تهران

آقای نخست وزیر پس از اطلاع از فوت مرحوم آیت الله صدر شخصاً با اداره کل تبلیغات دستور دادند تا احترام آن مرحوم ۲۴ ساعت برنامه موسیقی را دیو تهران موقوف گردد ضمناً با آقای صام الدین دولت آبادی معاون نخست وزیر ماموریت دادند برای شرکت در تشییع جنازه مرحوم آیت الله صدر بنایندگی از طرف دولت بهم عزیت نمایند.

از طرف آیت الله بهبهانی

این شرح امروز بنایت در گذشت حضرت آیت الله العظمی صدر از طرف حضرت آیت الله بهبهانی منتشر شده است: وفات ناگهانی حضرت آیت الله آقای صدر وضوان الله علیه در قم که فاجعه عظیمه اسلامیه است با نهایت تأثر در ضمن عرض تسلیت بموسویات معترّم خامه آقایان طهاده اعلام و جمیع اسلام دامت برکاتهم اعلان مینماید، البته عموم مسلمانان و عمومین و ملت معترّم بجهت احترام بشائر اسلام هر کس دوسو گواهی خواهند فرمود.

والسلام علیکم ورحمت الله وبرکاته

***

ما این مصیبت عظمی و رحلت حضرت آیت الله صدرا بسوم ایرانیان و خصوصاً بسلای اعلام و جمیع اسلام تسلیت گفته و از دو گاه حضرت احدیت برای بازمانده گان آن مرحوم اجر جویل و سیرجیل مسئلت مینمایم.

عصر امروز و فردا صبح مجلس ختم از طرف حضرت آیت الله العظمی آقای بروجردی برپا میشود.

مرحوم آیت الله سید صدر الدین صدر یکی از علمای طراز اول و باتقوی و دانشمند و از مراجع تخلیه و از مفاخر دینی عالم تشیع بود.

مرحوم آیت الله صدر فرزند آیت الله بزرگ مرحوم حاج سید اسحیل صدراست که در عصر خود یکی از مراجع بزرگ شبه بشمار میرفت.

در سال ۱۳۱۲ قمری که آیت الله عظمی آقای میرزا محمد حسن شیرازی در سامره رحلت کرد مراجع امور مذهبی بایشان برگزار گردید و در سال ۱۳۱۴ قمری از سامره به کربلا هجرت نموده در آن شهر توطن اختیار کردند. جد آیت الله صدر، مرحوم آیت الله سید صدرا الدین آملی امنهانی یکی از بزرگترین علمای

شبه امامیه بود که در سال ۱۱۹۷ قمری با اتفاق پدر خود از جبل آمل بران هرب هجرت کرده و در نجف اشرف سکونت گزیدند و در سن ۱۲ سالگی در سال ۱۲۰۵ بکر بلا مشرف شدند و پس از بل بقم شایخ اجتهاد از آنجا بایران آمده و در اصفهان اقامت کرده و مرجع درس و بحث گردیدند. جد اعلای آیت الله صدر ابراهیم ابن امام موسی کاظم میباشد.

آیت الله صدر در سال ۱۲۹۹ قمری در شهر کاظمین متولد شدند و تحصیلات خود را در نجف اشرف در نزد اساتید بزرگ عصر بیابان رسانیدند و پس از احرار بقم عالی اجتهاد و بدست آوردن مدارک علمی از عراق به ایران هجرت و در مشهد مقدس اقامت گزیدند و با مرجعیت هام و شخصیت علمی چند سالی را در ارض اقدس توقف داشتند. پس از اقامت مرحوم آیت الله العظمی حائری یزدی در قم از سال ۱۳۴۰ تا ۱۳۵۲ بارها بهم آمدند و چند سالی هم در قم بتدریس اشتغال داشتند و اغلب فصول و دانشندان از مشرور درس ایشان بهره منعم میشدند و در سال ۱۳۵۴ بنایند دعوت آیت الله حائری ایشان بهم آمدند و در آن شهر اقامت نمودند.

پس از رحلت آیت الله حائری معظّم له یکی از اوصیای ایشان گردیدند و در این موقع ریاست نامه و مرجعیت عامه بایشان واگذار گردید.

۱۳. یست و هشتم - شماره ۸۳۶۹

انعقاد مجالس ترحیم بناسیت وفات حضرت آیت الله محمد

حضرات آیات الله بهبهانی، امام جمعه تهران و چند تن از علماء در مجلس ترحیم امروز مسجد شاه

آیت الله صدر ابراز تأثر کرده و سوگواری می کنند.

در مسجد سلطانی

بناسیت دو نشست حضرت آیت الله صدر از ساعت ۹ صبح امروز مجلس ترحیمی از طرف دبیر شاهی در مسجد سلطانی متعده بود، ساعت ۱۰ صبح آقای علاء وزیر دبیر ساعت ۱۱ والا حضرت شامپو غلامرضا به ناسیت از طرف ذات ملو کاه دو مجلس ترحیم حضور یافتند، ساعت یازده ولیم دوحالیکه جیت ابوهی ازوجوه طلیقات و رجال و روسایون بمو مسوطه مسجد سلطانی حضور داشتند آقای فلسفی واعظ شهبزیر و رف و یانات مشروعی دریرامون مقام ارجندعلی وادی و روحانی شرت آیت الله صدر ایراد کرد و مقارن ظهر مجلس ختم یا اجازه والا حضرت شامپو غلامرضا بر چیده شد.

مایلر مجالس ترحیم

بناسیت در گفت حضرت آیت الله صدر ساعت ۶ صبح روز شنبه از طرف دولت مجلس ترحیمی دو مسجد بهالاد متعده خواهد بود.

مجلسین ساعت ۹ صبح فردا مجلس خشی از طرف حضرت آیت الله بهبهانی دو مسجد جامع و ساعت ۹ صبح روز شنبه «پس فردا» مجلس دیگری از طرف حضرت آیت الله کشانی در مسجد سلطانی برپا میگردد.

گزارش تلفنی خبرنگار ما از قم حاکیست که بناسیت وملت حضرت آیت الله صدر از یامداد امروز بازار و کلیه دکاکین شهر قم تعطیل بود و آقایان علماء اعلام و روسایون و طلاب علوم دینی و بلور کاتان و عموم طلیقات دو مجلس ترحیم بزرگی که از طرف حضرت آیت الله بروجرودی مرجع تقلید سلین جهان دیروز پند ازظهر و امروز قبل ازظهر دو مسجد بالا سر متعده گردیده بود شرکت داشتند و نایبند کمان علی حضرت هایون شاهی و آقای نصرت وزیر نیز در مجلس ترحیم مریود شرکت کرده همچنین مجلس ترحیمی امروز از طرف اصناف و بازار نانات در مسجد امام برپا گردید و جیت زبانی ازوجوه طلیقات مختلف و هیئت علیه حوزه قم در آنجا حضور داشتند.

از یناد ازظهر امروز تا فردا مجالس ختم دیگری از طرف آیت الله بنی مرعشی در مسجد بالا سر بناسیت و وفات حضرت آیت الله صدر متعده خواهد بود و همچنین از طرف آقای تولیت دو مسجد بالا سر از فردا پند ازظهر تا پس فردا مجالس ترحیم برپا خواهند شد.

بطوریکه خبرنگار ما در گزارش تلفنی خود اذعان میکند دو سایر مسجد و تکایای شهر قم از طرف طلیقات مختلف مجالس ترحیم متعده گردیده و عموم اهالی در این مجالس حضور می یابند و نسبت به فقدان حضرت

بسم الله الرحمن الرحيم

عن حنيفة بن عمار عن حماد بن عمار عن حماد بن عمار
عن حماد بن عمار عن حماد بن عمار عن حماد بن عمار

عن حماد بن عمار عن حماد بن عمار عن حماد بن عمار
عن حماد بن عمار عن حماد بن عمار عن حماد بن عمار

عن حماد بن عمار عن حماد بن عمار عن حماد بن عمار
عن حماد بن عمار عن حماد بن عمار عن حماد بن عمار

عن حماد بن عمار عن حماد بن عمار عن حماد بن عمار
عن حماد بن عمار عن حماد بن عمار عن حماد بن عمار

عن حماد بن عمار عن حماد بن عمار عن حماد بن عمار
عن حماد بن عمار عن حماد بن عمار عن حماد بن عمار

عن حماد بن عمار عن حماد بن عمار عن حماد بن عمار
عن حماد بن عمار عن حماد بن عمار عن حماد بن عمار

عن حماد بن عمار عن حماد بن عمار عن حماد بن عمار
عن حماد بن عمار عن حماد بن عمار عن حماد بن عمار

بسم الله الرحمن الرحيم
 الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على محمد وآله الطاهرين
 فحق لنا ان نذكره عاقل وعلم الحديث ان كان سيدنا محمد صلى الله عليه وآله
 ومما زينا به في رتبة احوالنا مع محمد مقدره هذه العلماء ان كتب
 كتب علامه بغير اطلاع مقام الشريف ودار ارقه تقيض
 محمد را از رفيع مايشنه والسلام عليه وعلى آله واهل بيته
 قرره احوالنا به اسم الله العظيم

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي أهدى العالمين من الضلال المبين والصلوة والسلام
 على خاتم الأنبياء والمرسلين ثم وأد الطيبين الطاهرين المعصومين وعباد
 فان جناب العالم الفاضل العالم علم الأعلام مروج الأختام بآية الله الأسع
 السيد عباس التستروحي الملكي دامت أفاضاته قد صرف شطرًا واسعًا
 من عمره الشريف في تحصيل العلوم الدينية والمعارف مكسبًا عليه
 محمداً مستظلاً أعباء الحق في سبيل ذلك سرّاً وجهراً واحتجاً باز
 بالأمور والمراد وبلغ كبرية الاجتهاد مشفوعة بالنقى والورع
 والسداد فله دام فضله وتأيد العمل بما استنبطه من الأحكام
 على المنهج المألوف والأسلوب المعروف لدى المشايخ ~~العلماء~~
 والمجرم عليه التقليد فيما اجتهد فليمد الله تعالى على تلك الموهبة السنية
 الربانية والرحمته دامت تأييداته ملازمة الاحتياط فان سأل الله
 ليس بناكب عن الصراط والسلام عليه ورحمة الله وبركاته
 من المحضين والدار

سماء الدار

[illegible]

سه شنبه پنجم آبان ماه ۱۳۳۲

ضایعه اسفناك

ادیب شهیر ودانشمند بنام ومشهور ابران حضرت عبدالعزیز آیتی - علامه دهر طالب نراه جمعه گذشته بانهایت تاسف برسمت ایزدی بیست و دهوت حق را بلیك گفت مجلس ترحیم آن مرحوم روز چهارشنبه ششم آبانماه ۱۳۳۲ از ساعت ۳ تا ۵ به از ظهر از طرف فرزندان ودوستان آن شادروان در مسجد حاجی حسن (صنیم دیوان) واقع در خیابان شاهپور اول بوعلی برگزار خواهد شد .

سرگرد آیتی - فواد آیتی - حسن انگو - صبحی مهتدی -
ملك حجازی قلزم - حاجی علی اكبر تقی زاده - میرسیار - سید
عبدالله سیار - سهراب آقاییانی - جواد صالحی - احسان الله نیکو
آ - ۹۸۰۵ محمد رضا آقاییانی

فوت مرحوم عبدالعزیز آیتی که دارای تالیفات متعدده و از نویسندگان مشهور بودند باعث کمال تاسف میباشد این ضایعه را بموم بازماندگان ققیده سعید مخصوصا فرزندان آن مرحوم تسلیت میدهیم .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هـ
وَاللَّهُ

لَهُدَىٰ رَجُلَيْنِ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ

وَعَبْدُكَ تَعَالَىٰ نَمَازِ جَوْنِ خُصْرَتِ عِبِّهِ لَمْ يَمُوتْ تَعَالَىٰ وَالدُّرُجُ تَعَالَىٰ

لَقَدْ هَدَىٰ لَنَا نَبِيَّ رَحْمَةً وَنَبِيَّ رَحْمَةً وَنَبِيَّ رَحْمَةً وَنَبِيَّ رَحْمَةً

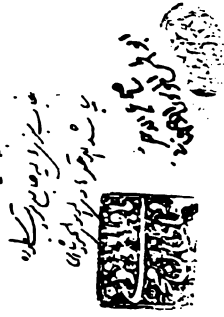
وَدَارَ لَنَا رَحْمَةً وَنَبِيَّ رَحْمَةً وَنَبِيَّ رَحْمَةً وَنَبِيَّ رَحْمَةً

وَنَبِيَّ رَحْمَةً وَنَبِيَّ رَحْمَةً وَنَبِيَّ رَحْمَةً وَنَبِيَّ رَحْمَةً

وَنَبِيَّ رَحْمَةً وَنَبِيَّ رَحْمَةً وَنَبِيَّ رَحْمَةً وَنَبِيَّ رَحْمَةً

وَنَبِيَّ رَحْمَةً وَنَبِيَّ رَحْمَةً وَنَبِيَّ رَحْمَةً وَنَبِيَّ رَحْمَةً

وَنَبِيَّ رَحْمَةً وَنَبِيَّ رَحْمَةً وَنَبِيَّ رَحْمَةً وَنَبِيَّ رَحْمَةً

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله على نواله والصلوة على محمد وآله وبعد مخفى نماذنا

جناب مستطاب شيخ الأقطاب مرجع الأحكام مصباح الظلام
الفاضل الكرام آقا قاسم ميرزا عبدالحسين هشتنقد دام الجاه
وفاق سعاده ان جانب حقير بجاز هشتنقد تصدق
امور شرعية منوطه ومتوقفة برأى حاكم شرع انور
على الصانع به السلام وكذلك ما دون من
در اخذ سهم امام عليه السلام كه بقدر ضرورت منقل
صرف وبقية را بحكام شرع مقدس يا اصالح
عامه مسلمين اصيل نمايند والبه طريقت
احياط را مرعي خواهند داشت ومؤمنين هم
نعمت وجود ايشان را مغتنم دانسته واذ بركات
انوجدهم مستفيض خواهند بود والسلام عليه
وعليه الراى شهاب الدين الحسيني النجفي المرعشي الحلي
هـ حرار الارز ۱۳۶۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ
وَبَعْدُ خَبَرْتُ بِكَ أَنَّكَ لَمْ تَعْلَمْ أَنَّ خَاجِ شَيْخِ عَجَلِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ رَأَى تَأْيِيدَهُ
أَوْ قَرَأَ فِيهِ مَبَازِدَ مَا دَخَلَ فِيهِ مِنْ تَقْصِيرِ الرَّجُلِ فِيهِ وَقَامَ بِطَرَفِ شَرْعِيٍّ لَمْ يَنْطَرِاقِ فِيهِ
جَائِزٌ يُشَارِطُ وَيُغْفَرُ دَاخِلُهُ وَجِهَةٌ شَرْعِيَّةٌ شَرِّهَا وَجْهَاتُهَا، مَظَالِمُ الْعِبَادِ، مَجْهُولُ الْمَالِكِ
خَاصَّةً سَمَّ بِكَ إِيَّاهُمْ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَكَشَرَّكَ مِنْ دَمْعِهِ وَرَأَى تَقْصِيرَهُ وَفِيهِ
نُصْفَتَانِ فِي مَوَارِدِ مَعْرُوفَةٍ شَرْعِيَّةٍ وَفِيهِ تَخْفِيفٌ فِي عَمَلِهِ عَلَى تَقْوَاهُ وَفِيهِ مَرَاغِبٌ لَدُنْكَ
وَبَقِيَّةٌ مِنْهُمْ بِرَأْيِهِ وَارَادَهُ حُزْنُهُ مَرَعِيَّةً بِإِيْنَابِ رَيْسِهِ رَاشِدَةٍ، وَنَبَاهُ صَاحِبِ نَجْوَاهُ
قَبْلَ مَوْصِلِ لَدُنْكَ بِإِيْنَابِ دِيَارِ نَهْمٍ وَبَابِ بَرَكَةٍ.

وَلَمْ أَنْ يَرَوْهُ عَنِ مَأْصَحَتِ لِي رَوَايَتُهُ عَنِ الشَّيْخِ الْعِظَامِ مِنْهُ لِي أَسْتَنَّا
لِلْمَعْصُومِ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَوْ صَبَدَ ذَاتُ تَأْيِيدَانِهِ بِمَرَامَاتِ جَانِبِ الْأَحْيَا
فِي جَمِيعِ الْحَالَاتِ فَإِنَّهُ سَبِيلُ النِّجَاةِ وَإِنْ لَا يُنْصَرَفُ مِنْ صَالِحِ الدَّعَوَاتِ كَمَا لَا أَنْصَاءَ
إِنْشَاءً لِلَّهِ وَالسَّلَامُ عَلَيْهِ وَهَذَا اللَّهُ ١٥ شَهْرُ بَيْعِ الْأَوَّلِ

١٤١١

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على سيدنا محمد وعلى آله الطيبين الطاهرين
 واللعن الله اعدائهم اجمعين وبعد فمخبرنا من رجب سنة ثمان مائة واربعمائة
 مروج الحكم ثمة الله وسلم والصلوة والسلام على سيدنا محمد وآله الطيبين الطاهرين
 دامت تاييدهم بجزوة اذن يمشند از قبل انجاب در اقدار اجماع
 که موقوف است بآن فقیر حاجت نامه الطه و نیز مجازند در اخذ حقوق شرعی
 از قبیل زکات و غلام ابداء و مجهول المالک و سهم دوازدهم از اموال و غیره
 و شش فایده سهم مبارک امام علیه السلام و صرف ثلث آن در امور متعارفه
 شریعیه و ارباب اهل بزم انجمن و اخذ قبض رسید بتمام مبلغ و احوال
 آن به ارباب و حجر و نیز مجازند در اخذ اموال مستحقان حقوق شرعی و
 قلابه بجهت اخذ و غیر آن نمیشند تا مدتی آذای نمایند و اوست که بتعویذ و
 مدد مستطاب فائده سبب انجاء و ان تدین طمع ضلح در جوار کلاه
 انشاء الله و السلام علیه و علی آله و ان المؤمنین من جملة ائمه و برکاته .

محمد الرضائي

۷/ رجب ۱۲۱۲

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين. بصلوة و تسليماً على خير خلقه محمد وآله الطاهرين (۱۷۴۲)

وبعد
جناب مستطاب حجة الاسلام آقاي حاج ميرزا عبد الحسين
دامت تاييداته از طرف اينجا بجايزند در تصدي امور
حسبه كه منوط به اذن حاكم شرع انور است و نیز مجازند آنچه
از بابت هم مبارك امام علمه الفضل الصلوة و تسليماً و ديكر
وجه شرعيه دريافت ميدارند يك ثلث آنرا در موارد
منطقه شرعيه صرف و در ثلث ديگر راجعت خوط و امام حوزه
علميه به اينجا بجايزند و او قده سلمه الله تعالى بجايزه
استقوي و سلوك تسلي الاحتياط فانه طريق النجاة و تسليماً
عليه و على جميع اخواننا المؤمنين و رحمة الله و بركاته .

۲۸ محرم
۱۴۱۹
موسى
علی بنی

۱۹۹۱

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله حق حمده وصلواته على رسوله وعبداه وعلى العترة الطاهرة
 أئمة الهدى من بعده أما بعد فقد استجنا زمني الشاب الزكي
 المذهب الصفي الغطن الذكي الماجد النبيل والفاضل الجليل الشيخ
 ابراهيم الفضل جاقظيان الطبري البابلي زاد الله توفيقه وسهل الي الكتاب
 العالي طريقه وهو من المشتغلين في المعونة العلمية من رغب في معرفة المخطوط
 ونظمها وتعاطاها ومارسها وكان يتردد الي ويمرض ما اشكل من ذلك
 علي فوجدته ممن تقر بهم العميون والفتنة من شبابنا الذين فهم المسنة
 والاميل بان يصبحوا من أئمة هذا الشأن في المستقبل بلغة الله آمالهم في
 تقبل اعماله فأجزته له دامت توفيقه أن يروي عني عن شيخه واستجني
 شيخ الكل في الكل سلطان المعمرين شيخ الباحثين حجة المورخين
 فدوة السابيين خاتمة المحدثين عز الملة والدين فخر الاسلام والمسلمين
 زين الاتقياء الورعين الشيخ آقا بزرگ الطهراني المتوفى ۱۳۱۳ ذوالحجة
 ۱۳۸۹ صاحب الموسوعتين الخالوتين الذريعة وطبقات اعلام الشيعة
 نعمه الله برحمته ورضوانه واسكنه بجنة جنانة فله ودوام فضله
 عني عنه بطرقه المذكورة في مشحنة المطبوعة: الاسناد المصنفي
 الى آل المصطفى وقد اجاز لي عليها في صفر ۱۳۷۱.

واوصير ونفسي بتقوى الله عز وجل في السر والعلن وسلك
 سبيل الاحتياط وأن لا ينساني من دعواته في خلواته وجاواته
 والله ولي التوفيق وهو هادي السبيل.

عبد العزيز الطباطبائي

٢٠ شعبان ١٤١٥ هـ

السيد عبد العزيز الطباطبائي

السيد عبد العزيز بن السيد جواد بن السيد اسماعيل بن السيد

حسين الطباطبائي اليزدي ، عالم فاضل ، محقق خبير .

ولد سنة (١٣٤٨ هـ) في النجف الأشرف ، قرأ المقدّمات

والسطوح عند الشيخ عبد الحسين الرشتي (ره) ، و الشيخ مجتبی

اللكراني (دام ظلّه) ، وحضر الخارج عند آية الله السيد عبد الهادي

الشيروزي (ره) ، وآية الله السيد أبو القاسم الخوئي (مدّ ظلّه) من سنة

١٣٧٠ الى ١٣٩٠ قضاها واصولا وتفسيرا ، وآية الله الشيخ حسين

الحلي (ره) ، والعقائد عند العلامة الشيخ عبد الحسين الأميني (ره) ،

والفهرسة عند الحجة الكبير الشيخ آقا بزرگ الطهراني ، والمنظومة عند

الفقيه السيد عبد الأعلى السبزواري (مد ظلّه) نزيل النجف .

اجازاته الروائية : من الشيخ آقا بزرگ الطهراني ، والسيد عبد

الهادي الشيروزي ، والسيد الخوئي .

مؤلفاته : أهل البيت عليهم السلام في المكتبة العربية ، الحسين

عليه السلام والسنة ، معجم أعلام الشيعة ، مستدرك الذريعة ، على حافة

الغدیر ، تحقيق فهرست منتجب الدين ، تحقيق فهرست الشيخ الطوسي ،

تحقيق كتاب أمير المؤمنين (ع) لأحمد بن حنبل ، نتائج الأسفار ، تحقيق

ترجمة أمير المؤمنين (ع) من تاريخ ابن عساكر وغيرها . نتائج الاسفار تعليقات

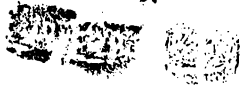
آيد الله وحفظه .

على طبقات
اعلام ائمة
صاحب الزم

بسم الله الرحمن الرحيم وبنقني
 للحرمة والصلوة والسلام على سيدنا ومولانا ونبينا محمد بن عبد الله
 وعلى آله وصحبه الأئمة المعصومين الاثنى عشر من آلان يوم المحضر
 وبعد خان الشيخ الفاضل الكامل البارع المحقق المصنف
 الثقة الثابت المعتمد جناب الشيخ محمد بن علي الشيخ العالم الكامل الخالي
 للدين الخفيف مولانا الشيخ عبد اللطيف السامي النكاشي النجفي ادام الله
 ايام سعادتها وخصها بالوقوفات الربانية والقبوضات الربانية
 فذيل من المحارم والفضائل ما لم يبلغ اليه آثر الاما
 ثم انه اراد ان ياتي بالسلف الصالح رضوا عنهم ثم بحمل الحادث
 المروية عن اهل البيت عليهم السلام ولحقه في استخراج الروايات
 اصله لك فاخره الله برؤى جميع ما صح له روايته من كلامه تعالى
 في العزائم والاعراف والحدود في جميع طرقهم واسانيدهم المسطورة
 في اجازاتهم فلم يرو عنهم جميع تلك الطرق لمه آتاه حب خاص بالذكر ما
 ولا يروى عن اولادنا في طائفة الجند برونه المحدثين ائمة الهدى العظام
 المعبرين من النور والنجاة الخاتمة لها في (١٣٢٠) بجميع طرق المسطورة
 في خاتمة كتابه رسالة الرسائل والمختصرة في مواضع الجود فلم يروى
 من غير الاختصاص بل في سائر الاوقات اعمالي بالتميز
 في الحياة وبعد الممات حره بعبه المنة في كنفه العائمة التي لا تشق الفلك
 باقائه الطهر انعم الله عليه في ربيع الثامن (١٣٨٣)

بسم الله الرحمن الرحيم وبقی
 المجد لله رب العالمین والصلاة والسلام على أشرف المرسلین
 سيدنا و مولانا و نبينا خاتم المرسلین من بعث الله رسولا
 الاثنی عشر المعصومین علیهم السلام و صلوات الله علیهم اجمعین
 و بعد فان جناب المستناب الشيخ الفاضل
 الباهر و الخطيب الملقب بالماهر فقه الاسلام و مرجع الاحكام
 الشيخ محمد السامي النجفي المولود بحل ساحة العلانية الاجل النجفي
 الشيخ لطيف السامي تميز بالتحفة الاشرف ادام الله ايام سعاده و نال
 و ارفع درجاتها في العبدی فدا من فی ربه و فضله و آتته شبابیه ربه
 یجوده فیه و صفاء نفسه فاحل المفارقات و الاوسات باسرع و فاضل
 من العاکرم الدینیة فقرأ اصولا و فروعها و ما لم یقر به جلته من ربه و فاضل
 و حصلت له فقه التدرب من الطالین تلك العلوم و حق منتهى طاقته
 الفضيلة و تزوج من فضله و الفاضل جلالة ان برهنة اهل العلم و انما
 العلماء اشداله و برهنة لهم لتسما العلوم الشریفة و بموجب احکام الله
 السهلة الخفيفة و هو ربه فضله مجاز و شیخ روايته جميع ما صح
 عن جميع شایخه و كانه یکنه و مضایفه و برهانه جميع طریقه
 و اسانیدهم لمن شاء و احب كما انه مجاز فقه و برهنة تلك العلوم
 الدینیة من الاصول و الفقه و الحديث و الفقه و غيرها اكل من طلب
 حرره من الرقبة فکتب فی الفقه و الحديث و الفقه و غيرها اكل من طلب
 الثالث عشر من شجره الجاهل المسعود و مولانا و اما المرحوم
 باب علم البیة الاکرم و وصیه المعظم و ابی الاوساء الاحقر عشر
 علیهم صلوات الله و ما یکنه و انبیاءه و رسله لا یومر الا بحقه و ذلك
 في عام سنه و ثمان مائة و الف و ثمان مائة و الف و ثمان مائة و الف

تبریز

بصالح

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي اوضح الحق سيده وظهر رحمة الحق على طلبة رزق العلم وفتح لهم
 واقتصر صوابهم ففهموا انبياء محمد المرصدين وخططاه لفصله في الدارين ^{بالمعصية}
 وبه ان اعلم على انهم سلم في دن رزق نصرهم الى يوم هذا
 وافتتحي زه في العلم، الله اعلم وحمد الروايات وهدى الكلام بها لهم
 ما يصفونهم في عظامهم وكنز الحد في الحرام بقوله في انجز العالي السنه و ^{بالحسنه}
 المعتمد اما الحوادث الرقعه فارغبوا فيها الى رزاقهم بها وان
 بخاب العالم المريد واني ضاع منه وحمد الله اعظم وثقه الاسلام ^{بالحسنه}
 كما يري في كبر معروفي وكرهه بزر و لعمري جرت له اني روي عنى جميع ^{بالحسنه}
 في صوت ردايه في كبر الله في المعصيه منهم الى انما المعصيه ^{بالحسنه}
 وادويه وبت برئانه بمرات جانب لا يخطو في جميع الى الله
 فان سيعر الهبة وان لا يخط في صالح الدعوات في خيراته وصور
 نطق استجاب الدعوات كما لا بد ان الله في جميعهم ^{بالحسنه}

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين وصلى الله على سيدنا محمد وآله الأئمة المعصومين

بسمه نماند که جناب کتب علم الامام سراج الدعوات منجبه الفضلاء المعظم
آقای آیتیه عجب مطب خلفه رفوان مقام العلامه آیتیه مودیه مبارک
سکون الله له ما دون در فضیلت و تعلیم سائل و احکام و منجبه و تصدیق امور
حسبیه با رعایت حق و توازن بقدره و در افتاد حقوق منطبقه
حق و کسب ابرام علیه السلام بقدر حاجت و لغات حق و آیه اخوان
در تجسس و احترام و تقیه و سماعی مشکو و مزین به درجوات و غیره و
مسابقه این شمع و تربت ابو جریل و شفقت ابد و طهارت
خواصه بود و او صیه بقوی آیه و ملازمه الامتداد و تقیه
واخوان ابرارین مالک و رضی ن ۱۹ ذیحجه الحرام ۱۳۶
امام حسن بن علی بن ابی طالب

امام حسن بن علی بن ابی طالب
امام حسن بن علی بن ابی طالب
امام حسن بن علی بن ابی طالب
امام حسن بن علی بن ابی طالب

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بعد الحمد والصلوة فلا يخفى على اخواننا المرمين ان السيد العالم ^{المحصل}
السيد عبد المطلب الجزائري دام ترفيقه من الذين لهم فلا شرف
الى درس العلوم الدينية وتخصيلها واما ان اموره باقتصرت به
عن ادارة اهله ومعلميه اجزئنا له ان يتناول عن الحقوق الشرعية
المنطبقة عليه ومن سبهم الامام عليه السلام ما يسهل به حاجه بشرط
ان يراغب على التحصيل واسئنا والناس بفعايله وادبه بلانته
النفوس والاجهاط والسلام عليه وسبحه الله وبوركاته ^{صلواته}
حسن الطبع طبعه

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على سيدنا محمد وآله
 الطاهرين اما بعد فلا يخفى على كافة اخواننا المؤمنين المتكئين
 بشريعة سيد المرسلين صلى الله عليه وآله ان جناب العالم العالم
 زبدة الفضلاء والمحصلين الفاضل الحبيب النقيب السيد السيد
 السيد عبد المطلب بن محمد المرحوم الميرزا السيد يوسف نعم الله عليه
 من آل المرحوم العلامة الخير سيد المحدثين المؤيد من عند الله الملك
 السيد نعم الله الخزانة في تدوين الشريعة وحده قد صرف خطاً وافراً
 من اوقاته في تحصيل العلوم الدينية عندي فاستجاز في الامور
 الحسبية ولما وجدته له لئلا ذلك فاحزنت له في تلك الامور لاستيماً
 قبض الحقوق الشرعية وحفظ مال الايتام وقضى بمجمل المالك
 وصرف في محله ولم ان يصف في مهم الامام اذواضاف له بقدر
 حاجته لغرض ان تمتعوه عند عدم كفاية ما يصل اليه من الخسب
 لمؤنته وموئنته عياله واوصيه بمراعات الاحتياط في جميع امور ولائه
 بسبيل النجاة ونسأل الله تعالى ان يوفقني اليها بالراضية ورجائي
 من ادام الله بقاءه ان لا ينساني في صالح دعواته لاستيماً في مظان
 الاستجابات في يوم المبعث ١٣٦٦ هـ الاحقر الفاني جعفر

بسم الله الرحمن الرحيم وبه نستعين

الحمد لله رب العالمين وفضل صلواته ونحياته على اشرف الاولين
والآخرين محمد وآله الأئمة الطيبين الطاهرين واللعنة الدائمة
على اعدائهم اجمعين ابد الابدين وبعد لا يخفى على اخواننا
المؤمنين المتمسكين بشريعة سيد المرسلين صلوات الله عليهم وآل المعصومين
ان جناب الفاضل الورع السيد الحبيب السيد عبد المطلب
الجزائري سلمه الله نعم وابقاءه هو ما ذون من قبلنا على بشب
الاحكام الشرعية وارشاد العوام الى طرق الحلال والحرام وما
يقربهم الى الله نعم وقد اجزناه في قبض الحقوق الشرعية كالإكالة
من الهامش والمظالم والنذر المطلق ومجهول المالك وحق
الامام على الله عز وجل وارشادنا فانه بمقدار ما يكفيه لمؤن سنته
وعلى اخواننا عرفان حقهم وتقدير فضله والسلام عليهم وعليهم
ورحمته الله وبركاته جرى وحرر في شهر جمادى الاولى ١٣٦٧

الراجي محضها
الشيخ
عبد المطلب

بسم الله الرحمن الرحيم
 الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على خير خلقه محمد وآله الطاهرين
 واللعنة الدائمة على اعدائهم اجمعين اما بعد فلا يخفى على اخواننا المؤمنين
 بشريعة سيد المرسلين صلى الله عليه وعلى آله الطيبين الطاهرين ان نخبة الفضلاء
 العظام وزبدة العلماء الأعلام نفذة الإسلام جناب السيد عبد المطلب الجازي وفقه
 نعاله لما يجتهد برضى قد بلغ مقاماً شامخاً من العلم بالأحكام الشرعية فهو مأذون
 من قبلي في التصرف في الأمور المحسنة الراجعة إلى حاكم الشرع واخذ سهم الإمام
 بمقدار حاجته وحاجة من كان محتك كفالته ونشر الأحكام الشرعية وأوصيته ^{برعاية} ^{بإجازة}
 الأعضاء والنسب من الدعاء سبها في خلواته وعقب صلواته عز وجل الأخص
 في اليوم العشرين من شهر جادى الأخرى سنة ثمانين وثلاثمائة بعد الألف

بسم الله الرحمن الرحيم ولله الحمد

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على محمد وآله الطاهرين المعصومين
واللعنة الدائمة على اعدائهم اجمعين الى يوم الدين وبمسك فان جناب
المعالي الفاضل الميرزا السيد عبد المطلب الجزائري وفقه الله تعالى
مأذون من قبلنا في قبض الحقوق الشرعية المنطبقة عليه كالحسن ورد المظالم
وتجريد المالك ومنها سهم الدمام عجل الله بوجبه وجعل ارضه ارضا فداه
فلان يتصرف بنيه بمقدار حاجته وحاجة ارحامه المعوزين الذين يصح
السهم الممارك عليهم من اهل الضرورات بمقدار دفع ضرورتهم وأوصيته
بتقوى الله سبحانه في السر والعلانية والرضا والفضيلة فان تقوى الله تعالى
حياة من كل ملكة ويحق من كل ملكة واسر سجانته ولي التوفيق وهو حسنا

والصالحين

ونعم الوكيل

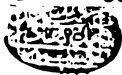
۱۳
۱۷

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الْيَامِينَ
 وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ وَالْجَزِيدِ وَالشَّامِ أَجْمَعِينَ عَلَى كَافَّةِ أَخَوَاتِنَا
 يَا لَللَّهِ أَرْكَانَهُمْ زَادَ إِيمَانَهُمْ
 وَخَفِيَ عَلَيْهِمْ مِنْ فَضِيلَةِ السَّيِّدِ الْفَاضِلِ الرَّبِّ الْأَوْجِبِ
 وَفَضِيلَةِ الْعَبْدِ الْمَطْلُوبِ آلِ الرَّحْمَنِ الْعَتَاةِ السَّيِّدِ مَهْدِي
 الْحِجَازِ لَهْوِزِ أَفْضَلِ الْمُحْصِلِينَ الْوَاضِعِ عَلَى خِدَّةِ نُبُوَّةِ
 حَبِيبِ الْمُرْسَلِينَ صَلَّيْهِ اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ أَجْمَعِينَ وَهُوَ
 مِنْ أَهْلِ السَّادَاتِ بِأَخْصَى لَفْظِهِ حَقِّ الْإِيمَانِ حَقِّ
 الْأَعْيَانِ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَبِرْدِ الْمَهْلِكِ الْمَذْنُونِ وَالْمُطْلَقَةِ تَلَزَمَ
 هَذِهِ السَّيِّدَةُ وَفَضِيلَتُهُ الْوَجْهَ الْمَلَامُ خَامُ الشَّرْعِ الْأَوْجِبِ
 حَسْبُكَ الْكَرَمُ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بَعْدَ الْحَمْدِ وَالصَّلَاحِ حَسَبَ الْاِسْتِجَانَةِ الْمُفْتَضِيَةِ لِقَبُولِهَا فَقَدْ
 جَنَابَ الْعَالَمِ الْفَاضِلِ رَكْنِ الْاِسْلَامِ السَّيِّدِ عَبْدِ الْمَطْلِبِ الْاَعْلَامَةِ
 الْمَرْحُومِ السَّيِّدِ مَهْدِيِّ الْخِزَانَةِ دَامَتْ اَيَّامُهُ فِي اَنْ يَقْضِيَ الْاَمْرَ
 الْحَسْبِيَّةَ الرَّاجِعَةَ اِلَى الْحُكَامِ الشَّرْعِيَّةِ مُشْتَرَطًا عَلَيْهِ لِحَقِّيَّتِي فِي تَقْصِيرِ
 جِهَاتِهَا الْحَكِيمَةِ وَالْمَوْضُوعِيَّةِ وَاذَنْتُ لَهُ فِي اَنْ يَقْبِضَ الْوَجْهَ
 وَالْحَقُوقَ الْوَاجِبَةَ مِنْ قَبْلِ الزُّكُوفِ وَالْمُنَظَامِ الْمُرْدُودَةِ وَالْاَمْوَالِ
 الْمَجْهُولِ مَا لَهَا وَغَيْرُ ذَلِكَ وَيَصْرِفَ كَالْفَنَاءِ بِمَا يَنْاسِبُ مِنَ الْمَصَارِفِ
 حَسَبَ الْمَقَرَّرَاتِ وَالْمَوَازِينِ الْفَقْهِيَّةِ وَاذَنْتُ لَهُ اَيْضًا
 فِي اَنْ يَقْبِضَ خِزَانَةَ الْاِمَامِ عَلَيْهِ الصَّلَاحُ وَالسَّلَامُ وَارْكَبَتْ اَمْرَ
 نَصْفِهِ اِلَى نَظَرِهِ لِيَصْرِفَهُ فِي الْمَوَارِدِ الَّتِي احْرَزَهَا بِرِضَا الْحَاجَّةِ
 صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهَا فِيهَا وَلِيَرِاجِعْنِي فِي النِّصْفِ الْاُخَرِ
 وَارْصِدَ وَنَفْسِي بِالْاِخْذِ بِالْحَاطِطَةِ وَالْمَازِنَةِ الْوَرَعِ وَالْقِيَّةِ
 وَانْ يَذْكُرَنِي فِي خُلُوتِهِ بِصَالِحِ دَعْوَانِهِ اِنَّهُ سَجَانٌ وَتَقَا
 سَبْعٌ مَجِيئٌ وَالسَّلَامُ عَلَيْهِ وَعَلَى جَمِيعِ اَخْوَانِنَا الْاَوْثَقِينَ
 وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ ٢ رَجَب ١٣٩٩ عَمَدُ الْهَادِي الْحُسَيْنِيِّ الْمَوْلَا

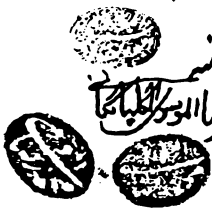

بسم الله الرحمن الرحيم

المدرس سب العالمين وصلى الله على خير خلقه وافضل بيته محمد
وعترته الطاهرين وبعد فان جناب السيد السند الفاضل
الكامل عماد العلماء الاعلام ثقتنا الاسلام السيد عبد المطلب آل
مهدي الخزانة دامت تأييدها انة حبا سجا نزهة ما ذون
من قبلتنا في الصدق الامور الحسنة المنوطة بانذ الحاکم الشرعي
كما انه ما ذون و ذو کيل في صرف نصف ما يقبضه من حق
الامام عليه وعلى آله الكرام افضل النعمة والسلام وسائر
الحقوق الشرعية في موارد المقترة وايصال النصف اليها
لأقامتها للوزن العلية وينبغي للمؤمنين اعزانه واكرامه
واحلاله واحترامه والاصغاء الى مواعظهم وارشاداته وتبني
الدينية واوصيه ايده الله تعالى بملائمة التوفيق والملك
سبيل الاحتياط فانه ليس بنا كبح الصراط من سلك
سبيل الاحتياط وان لا ينساني من صالح الدعوات كما
لا انساه ان شاء الله تعالى والسلام عليه وعلى سائر
اخواننا المؤمنين ورحمة الله وبركاته ابراهيم ابو بكرى الكونى

رسمي

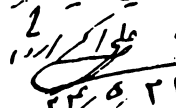
۱۸ / سوال المکرر ۱۳۹۰ هـ
قد حضرت له دست تاييده فيما جاز له ما هو انه لم يجره عليه وارجره انفسه
ان رساله في سطران الاجابة وله ولي التوفيق تاريخ ۱۳۹۰ هـ رضا الموسوي الكونى

لا شتاد اندوم قربانت شوم تا به زنده گمانا ایاموار خ هوشتم
از حلاوت آن آ بطور نبرد قطره بر لب بر کف مرگ سوختن
نه در دلم باز طرف خدا طاعت کوبیدم ایضا از سحر طبع
مرگ طبع گزشت در یکدم آن مکرط جان با قدرت گرفته
میزان کفر خاتم اراد آ نام بر وجه تعلیم بود خ کرم جان با کمال
خود در این باب نظر سمع نعم یقینا بر این صفت به به
این جانب خاتم رطوبت بود
با ندامت خرمونی نغمه ای در این صفت سر اهلای نکره جان
بر هم مهر رستوه خاکست بر لب شرف به و عدل نکره
شرف به یلی مواصله خدا از تقی بر و دیگر را فرزند بهای
سمع نعم در این از استادی انجمن طریقه کعبه کورای بر هم وقت
صدت گرفت و در این صفت به هر دو زنده گمانا ای کمال بر صند ان
نعمه خاتمه بعد از ان مایه صفت غایب و قریه بر هم در کعبه
بر سر شرف و اندیشه خاتمه خاتمه جان با اراد می دهد
فراموشی معصوم اندک بر صفت معصومین خود را از
و هم ان تا یک ششم احد صفت حق تا کریمه ایمان را بر
در هم

با محرم ! لا شتاد بر لب بر لب بر لب بر لب
محب نغمه شرف به کعبه با رک دارد و صفت در صفت شرف به

فدرا حضرت را ترغیب خواج آلود و غلط نمی به این صفت انان را غنیمت
شرف به بدین وسیله خاتمه را در صفت طریقه کعبه کورای باقیم
خاتمه
۲۱ ۵ ۲۱

تاریخ ۱۳۰۴-۱۳۰۵

شماره .....

.....بیوست

ذکر الالحاد

[Handwritten signature]

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على أشرف
 بمرتبته محمد وآله الطيبين الطاهرين وعقد هذه النجاة
 العلامة عبدالحسن الحارثي حفيد المرحوم آية الله الشيخ محمد
 الحارثي مني الاحازفة التي اجازني الشيخ الكبير العلامة
 الفهامة الشيخ آغا نورزك الهراي أن ينقل مني الاجازة
 وتصل الاحايين من الكلب الاوجه والاني في الدعاء
 العبد على آل الصالحين والفقير

لصالح
 لشيخ

۱-۳-۶۹
 مطبق ۱۰ شوال ۱۳۱۰

۷۷- مربوط به صفحه ۱۱۰۱

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمین والصلاة والسلام على ائمة الانبياء والمرسلین محمد وآله الاثنی عشر

المهدیین ولعنة الله على اعدائهم اجمعین و بعد بحسب کتاب عام

مروج الاعلام که شیخ ملافاخواری دام تایدیه مجاز و مازندانی در مقام بوظایف

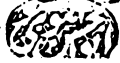
شرعیة از اجراء عقود و ایقاعات و اقامه جماعت و اصلاح ذات البین و تعلیم

شرعیة و توقیف و ایاز مسائل مجله و اخذ حقوق شرعیة از ذکوات و مظلوم و ستم

و اقامه احکام الله و صرف انها در مصالح و اذیت و اعیان و اعتبار

فقال احقر و از دی زهر فرارشی نرغزانیه و السلام علیه و رفته الله و بکانت

الاحقر ابوالمحسن

بسم الله الرحمن الرحيم

خدا مستطیع صلی الله علیه و آله العظام کما یشیخ علیها خوف و رعب تائید الله مدخله فرامی

بر عرض برساند ان شاء الله تعالی موارد وجود عالم با جمیع مستغنیان قریب و دistant
 میباشد شش ماه قدره مرقوم داشته در شش ماه سوا که از حضرت آیه الله
 مدخله بود چون حضرت ایشان فرصت جویند دارند و شواهد و دلیلند علی
 دلیل کثرت فرصت شد جواب مرقوم فرماید که شواهد کم شده اند و از
 حیانت تا عاقل میژم ۵۰۰ قیران یک مرتبه مرقوم فرمودید در شش ماه و یک مرتبه
 بجز از یک و دو که شش ماه است با یک مرتبه آیه الله در تیر ماه را با عرضیه ایشان
 حضور ایشان دادم چند مرتبه مطالب جواب نمودم با لاف و بایس شده اند
 اهم کم شده در هر صورت در عرضیه ایشان بود هر سه در از اموال خود را بقیه
 نموده و حقوق او را بتوسط شیخ موسی خونی دادم اینجاب خواطرند در
 که از مسلک او و دهرهای من آمده باشد شاید این باشد و توان باشد که
 بقیه از من خواسته در از حضرت آیه الله گرفته در امان خودم با و فرقه معلوم
 و در هر جا که غرضیه با اقرار امانی و اگر ایشان گرفته با بختب الله دادند
 عرضی دلیل غرضیه ایشان به حضرت آیه الله بسیار خیالی باشد و هیچ توأم
 که این بول من رسیده حال نسبت کجوت که باید بدیند فرماید به قاری
 سه مهر ما چرا بدیند هر یک از آیه الله برسد و اگر خواسته بر کار از ایشان
 دریافت دارد مدارش را معین نمایند و مرقوم دارید در اینجا بقیه یکبار
 ارسال دادم هر چند خیالی سیزده در سرکار برادران پنج بیلیک در ضرر دارد
 اما مسئله کمتر در دارد قسط سه بیلیک شرح اصولا که بکشد دفعات الهیات بکشد
 قسط سه بیلیک شرح بعد از قسط سه بیلیک شرح دهم بار و بار شرح بر ششم
 بکشد غرضی و این کتاب مدخلی در بقیه سابق بکشد و اگر اجازه بدین عرض
 برود و حال باشد که هر وقت خودتان مشغول شوید باز بایلیک ۵ باره شش ماه تا
 خطی که ظاهر است در نزد خود چون خیال به خطابت در هر صورت اجتناب فرمت بقیه
 کار دارم و مسئله کتب را مطلع نمیشم ارسال کتب خط مدخل نیست
 بیستم و دهم را فراد فرستم برساند موسی آینه الف و الف

بسم الله الرحمن الرحيم

$$\begin{array}{r} 19 \\ 14 \overline{) 266} \\ \underline{14} \\ 126 \\ \underline{116} \\ 106 \\ \underline{106} \\ 0 \end{array}$$

خدمت فرماوات

جناب عقیقہ لا جد علیہ السلام ملا علی قاری

[illegible]

تقوا من الله في البيع والشراء ولا تبيعوا بغيره

راج بکتر افهم در مدسه قضیه از خوشه محمد

مرگاہ مجھ پر یہ اسے کہ بتوان بیان طبع اہل ان کے

ولاد با حقیقت حقیر غنیه در امر سه نذر ام در مقام

که بایزاجا بهینه و اما اگر حجرو که بتوان اینها را
خداداد شده انشود لایه نامیده می شود و در بر

جاء از پیدا سود لابد باید بکسر سهام در دور
یا منزله گیرند و استغنائی که فرستاده بهر محاسب

نوشته لغا ارسال شد ملا عن نفیحه

در خانه محرم می نوزد شد و چون بزرگ
از خدمت و مقام منتفیهام احمد محمد

رفتمه مرام بدست بدست و جویبار
از فضا و معال مسکت فیمای اندر خور

دعوتِ سرگرم
کاشتِ حرفِ ایم و سرگرمی

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين وصلى الله على خير خلقه وارضاه وفضل محمد
وعترته الطاهرين وابعاده خصب سبطه ثم ثمة بهمهم لمسلمين
يا معراج شجاع يا فوزي كاديت يا سيد تير لذر انكباب مدافعه جهنم
كم غرط يا ذوق جنة ملك شرح استاذن وحب يا محمد بن حسين
كم انجله بهشتكم كرم عبيد الله كرم فضيلتكم يا حسين بن علي بن
عليه السلام من غرط غرط استاذن انما الله وطلقة اندك استاذن
بسم صرف ودرشت غرط استاذن يا محمد بن علي بن ابي طالب يا حسين بن
ازم ودرجه غرط غرط غرط غرط غرط غرط غرط غرط غرط غرط
درت غرط غرط غرط غرط غرط غرط غرط غرط غرط غرط غرط غرط غرط
غرط غرط غرط غرط غرط غرط غرط غرط غرط غرط غرط غرط غرط
غرط غرط غرط غرط غرط غرط غرط غرط غرط غرط غرط غرط غرط

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم
فبذلك يتقدم الحمد لله رب العالمين

دست با خفته مجازند در قعر ابرو صبیله ایست چرخ
و در افق دجوه سرخیه حتی سهم نبرک لایحه پهلای و مرث
آنها در برده و تهره از بختد ای شسته خورشید بنحو قناعت
دوایر خورشید را با بنایت برابر مرشد در حلقه ایست
نعلیه دار صیه لیدر لای با برنج و دیر جبهه و دایره
س مصالح و عواید و پهلای صیه دایره خواتنا و مرث در حلقه

۱۳۱۳ نه منبر کج کلان ۳۹۰
۱۳۱۳ نه منبر کج کلان ۳۹۰

بسم الله الرحمن الرحيم
 عرض میشود پکت جنابا رسید و از سلامتی شما سرور شد ام در
 و چنین که ارسال در شش ماهی از آنها را مزین کردند و لی از حاجت قری
 فرمودند تا خودشان تقاضا کنند نمینوسم اگر خواهی به هر خودشان بنویسند
 خودشان کنند این را اجازه به بند در هر حال از چند جهت این
 سؤالات این که نمینوسند یکی از جهت آنکه نزاع موضوعی است یکی
 از جهت آنکه شایسته تخصیص فرض کردیم و یکی سؤال مکرر در این
 بنابر آن در قضیه تخصیص را بنویسند و دیگر آنکه امر یکم نزد یکی از آنها
 تصحیح شده تا بنابر آن دیگر از سؤال کرد بهر حال این نحو سؤال کردیم
 جواب نمینوسند والا زود تر از این میفرستادم زیاد عرض نمیکند
 چه بسکه در میان این دو نفر و در هر دو نفر یکسان

بسم الله الرحمن الرحيم
 الحمد لله رب العالمين وصلى الله على سيدنا محمد وآله الطاهرين واللعن
 على أعدائهم الى يوم الدين ولبيد فان جناب العالم الناضل الوريث النقيب
 قرة عيني حجة الاسلام الشيخ عبد الحسين نعمة قد صرف شطرًا وأجزاء
 من عمره في تحصيل العلوم الشرعية الاصولية والفقهية وغيرها مما له
 دخل في استنباط الاحكام الفرجية عن ادلتها محبًا متجهدًا محققًا
 بباب سيد الاوصياء مستمدًا من جنابه صلوة الله عليه وعلى آله
 وقد حضر بحثي الفقهى مدة طويلة فكان مثالا لدقة النظر وحجم
 المطالب الفقهية حتى بلغ الجهد ومنه يجيبه وحجة مرتبة سامية
 من العلم والنقل والفقه والورع ودرجته في موقفة بين اقرانه من اهل العلم
 فكثر الله في العلماء والعاملين امثاله وايد به الدين وهدى الله به
 واني لا ارجو ان افي المؤمنين وفتحهم الله وسددهم ان يهتدوا به
 وليستشروا بفضلهم وتقواه وليفتوا فرص وجوده بينهم ليأخذوا
 منه معالم دينهم وشرعهم فيهم صلوة الله عليه وآله انا والله
 وقوى به الدين وبد به الظلم ورجائي الاكيد منه دام تسديدي
 ان لا يترك الاحتياط في شتى الامور وان لا يفي في من صالح
 الدعوات في حياتي ولعل الحيات كل انى لا انساه الله تعالى
 وهو ولي التوفيق

٢٥ ذيقعدة الحرام ١٣٧٦ هـ في
 الاخر بسيد العلامة الفا

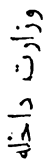
بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيدنا محمد وآله الطاهرين
واللعن الملعون على اعدائهم الى يوم الدين اما بعد فان شرف العلم لا يخفى وحسنه لا يحصى كفى لا واداد

السلام افضل من ذم الشهداء وهم ورثة الانبياء وان حفر قديم العالم الفاضل الورع المذهب
صاحب السيف المستقر والطريق القويم والده من الزنادقة حتى لا يجد في الحق الحق
ادام الله توفيقه وتسيره من حرف بهمة من دهره وبذل شطراً واثماً من غره في تحصيل العلم
الفقيه والاصولية حتى بلغ كبره وسمه وريته سائيه من الفضل والسداد وريته من الاجتهاد
فيحيط عليها بين اقاربه ولله حفر من الخارج الفقيه في كفاية الزكوة والاجارة جعفر تفتق وتيقن
وتحق وتحقق مجداً مجيداً ما تربية العين وشيخ به الصدر فضة التوسيع الاستادة من تلاميذ وارثه
واعتماد فرص اجتهادهم به ودونهم وشمس الله في وقتك ان يؤيدهم سيده ويكثر في السلام
البايعين انتم وادوية بالاجتهاد انتم تروون على غايتهم ساحل بحر الملكة والتجرب من

هذه الدنيا الدنيا والده في المجلد ۱۲ اربع اثنى ۱ ۳ ۷ ۸

الاخر سيد على علامه فاني

بر طبق اجازه نامه اردو تحریک فنکارستان
صدر شریعت
ادارہ شریعتی و علمی
مدیرانہ

ورقة تصديق: *شهر محرم*

مطابق فقرہ.....

قانون متعدد الكل يخرج البسمة..... ٢

در پوشیدن لباس روحانیت عجز خواهند بود

مورد خه

130

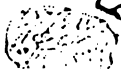
محل / مخاض

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حمد لا يربط العالمين والخلقات وسلام لا يشترط الأسماء والصفات
 والمنزل تسفله المقربين بخدمة الله طيبين الطاهرين المعصومين واللغة
 الذائبة على أعدائهم أجمعين من الآن إلى قيام يوم الدين
 أما بعد فإن شرف العلم لا ينفى فضل عمله ولا ينكر دمن تحلى
 بخلية العلم ونزب بزينته العلم به هو العالم العامل حسب
 الدين الكمال الرزق النقي الأغا السيد علي الميردوي
 العائني دام علاؤه وقد اسررت له ان يروي عنى جميع صحبته
 الى روايته من الأخبار العتيقة المدونة في الكتب القديمة
 الماثورة والادعية مثل منها البلاغ والمختصر في بيان
 وله تفسير فيها لا يجوز القرب فيه إلا للفقهاء العظام والمواد
 له منهم وهو ما دون متافى اخذ منهم الامام عليه السلام ما يرجع اليه
 من احوال المجرى والمال له ونحوها وصرف مقدار اللازم منها في محله
 وايضا لا يقتدر الدنيا واسير يرد عليه لا يحيط بها

بہتر است ہمہ را ہمارا
 بہ مردم عرضہ کنیم

مصاحبه اختصاصی
کیهان بامؤسّسین
حزب جمهوری
خلق مسلمان ایران:

● همه راهها را باید به مردم نشان داد تا هر کدام را می‌خواهند انتخاب کنند.

نویز - هرگز نماند كهيان، از حزب
جمهوري اسلامي خلق مسئول
چهارم، رئيسي سياستگاه خود در
قهرمانه، از هر توريه مسئول
كهيان، از هر حزب است كه گشته
موسس آن شمه طراحي صورت
نمده است. مسئولين پنهاني در
پياده خواجه خود، سياستگران
سليبي صفا به سياستگران
كهيان در توريه اظهار داشته اند
كه جمهوري اسلامي خلق
سليبي از حزب جمهوري اسلامي
در دهجاي اساسي خود شترك
دارد ولي در تانگيك راه هر کدام
خود آماده خود، به حيله صاف
اسلامي و كشيده و از توريه
سياستگران حزب جمهوري
اسلامي خلق مسئولين چشمتي
سليبي حزب را در پي صفا
نمزد حزب.

حجت الاسلام گلرخی ضمن
تشریح به اینگونه دوره سازندگی تبار
افزار شده است که گفته قلا دستان
در درن ما عربی است و جمهوری
اسلامی پایه گذاری کرده بودند -
اینکه تشکیل دومی حزب را به
این معنی که بعد مگر تاسی آن
افتاده بلکه در عکس در رژیم
پهلوی تاسی می در تراسط
پهلانی فعالیت داشت صورت
معنی اعلام می دارد.

جہان اسلام جس سے حق اضافہ
 کرد، ما جلتی تشکیل حزب را
 ضروری دانستہ ہو سکی اس کے
 سبب تک کسی نے نہ دیکھ کھو
 اراد و دعو کرات کہ بسا
 دعو گراسی سر و کار دارد۔ در کار
 نخواستہ بود۔ یادآور میشود کہ
 منظور از دعو گراسی یہ ہے
 عربی تعبیر و تفسیر شود یعنی
 ہرں جمہوری اسلامی کہ امام
 ہو مودانند یا پانچ پیش روی آزادی
 است و همان آزادی، ا دعو گراسی
 تسمیٰ می کنند۔

فردی که به فترها را یک حزب
می‌خواند، فرا گیرد. چنان‌که اسلام
مفسر می‌در اینها به لغاتهای دیگر

حجج اسلام صدر بلائی و گلسرخى مواضع حزب جمهورى اسلامى خلقى مسلمان ايران را
برای خبرنگاران جهان در تبریز شرح کردند.

مردم جمهوری اسلامی و جمهوری
عراق به عنوان دشمنان اعلام شده و
تفصیلات از نظر عدم ایمان و
حزب فتنه ندارند. ستمگری
و بی‌انصافی‌ها دارند و در این
مورد هر دو می‌توانند اکثریتی و
کثرتی را برای خودشان جلب کنند و
در نزدیکی ملت و ملت‌ها با هم
میان می‌آیند.

[illegible]

شرعتمندی به نفع و به این سبک
در جهان بود و چون بود و تنگ
بست که ایشان دارای یک فکر
سیاسی عالی هست و ستون این
افکار را تکنیک و رهبری ایشان
در حزب برای رسیدن به مقصد
استاده کرد. نظریه حضرت
آیت الله شرعتمندی یک شرح
ملاطحت است و شاید بتوان گفت
این نظریه کامل سزاده است. به
این سبب ما خطبه و ت و سبک
سیاسی ایشان را بدین گونه
و سبک و به این سبب سیاسی
حسین را به سبب و سبب
به سبب سیاسی ایشان نشکند

حضرت الامام گیسو رحی در
توضیح بیشتر این مطلب گفت:
جمهوری اسلامی سرودی تشکیلی
می شود و در اصل هر دو صورت
خواهان جمهوری اسلامی هستند،
راه وصول به این دو جمهوری هم
در اندام خواهد بود اما شمول این

است که آمار امداد اینکجه جمهوری
اسلامی تشکیل شد گناهانم
شده است. بحسب باره گزار شروع
می شود. اوقات به نام بر روی در
میان مسکن امداد داخلی
و خارجی شهر و استان مطهرت
می شود.

اگر ما راه وصول حرف میریم به
مسئولان مسئولان که توجیه
دادند به اسلامی به حد
تعیین و انتخاب بکراه و وصول برای
ما حتی که کشور آمد بر سر
آورد، دموکراسی،
حکومت اسلامی و فواید اسلامی
است در این است، اینجا تشکیل
جمهوری اسلامی و بر سر
جمهوری اسلامی تا دو هفته دیگر
تشکیل می شود، مسئولین
حرف جمهوری اسلامی
حرف مسئولان در این احادیث و احادیث
و تشکیل بر گزینی از این گفتمند:
و این است از این مسئولان

[illegible]

صبر بلاعی در ایضا توصیف داد که یکی از مازنی‌ها می‌نویسند: اخلاف تا کنیک بهین دو حزب همی است.

صفحه ۴
دوشنبه ۶ مرداد ماه ۱۳۵۹
پانزدهم رمضان ۱۴۰۰ - شماره ۱۱۰۵۶

شیخ قاسم اسلامی در شمیران ترور شد

شمیران - خبرنگار کیهان: شیخ قاسم اسلامی بعد از ظهر دیروز توسط دو موتورسوار در خاله‌اش ترور شد. ساعت ۵ بعد از ظهر دیروز دو موتورسوار بهانه شیخ قاسم اسلامی واقع در چهارراه اسمی مراجعه کردند. این دو نفر ابتدا زنک در خانه را به صدا درآورده و پس از گشودن در توسط پسر او متوجه موتورسواران شدند که اظهار داشتند قصد دارند نامه‌ای را به شیخ قاسم اسلامی بدهند. وی جریان را به پدرش اطلاع داد و هنگامی که نامبرده به در خانه رسید موتورسواران با سه تیر بیایی وی را هدف گلوله قرار دادند و گریختند. این سه تیر به پشانی، قلب و

دست وی اصابت کرد و وی را دردم کشت. جریان این ترور به پاسداران کمیته منطقه یک شمیران و کالتری یک تیرش اطلاع داده شد و بلافاصله پاسداران به محل اعزام و واحدهای گشتی خیابان های اطراف را زیر نظر گرفتند ولی موفق به شناسایی موتورسواران نشدند. دستور بازپرس چند به پوشکی قانونی منتقل شد. ضمناً شیخ قاسم اسلامی در رد گفته های دکتر علی شریعتی چندین کتاب انتشار داده بود و سخنرانی هایی در زمان شاه مخلوع بر علیه او کرده بود.

بسمه تعالی

و من قتل مطقوما فقد جفنا لولیه سلطاناً
مکتب تشیع که پایگاه امامت و شهادت است باریکری یکی از
سنگرداران ولایت را از دست داد تا ز قنطرات خون آن شهید
پیکره املمت رقی تازه پیدا کند . شهادت مدافع راستین
تشیع حجت الاسلام والمسلمین آقای حاج شیخ قاسم اسلامی
رضوان الله علیه که همه پیروان راستین مذهب جعفری را سوگند
ماخذه به پیشگاه حضرت بیت الله امام عصر علیه السلام و محضر
مرجع عظیم و مؤید حضرت آیت الله العظمی امام خمینی قلمیت
گفته مجلس بزرگداشتی در آستانه شهادت مولای متقیان امیر
مومنان (ع) در روز شنبه ۲۰ رمضان المبارک از ساعت ۱۵ الی
۷ پمناز ظهر در مسجد حاج ابوالفتح در خیابان ری میدان
قیام منعقد میبشد .

جلسه اهل خبر تهران

حوالیاتی

بناسبت شهادت جانگداز حجت الاسلام والمسلمین حسیاج
شیخ قاسم اسلامی اعلی ... مقامه یکی از پیروان مکتب
علی (ع) مجلس یادبودی از ساعت ۱۵ الی ۷ پمناز ظهر روز
شنبه ۱۹ مرداد در مسجد لالهزار (خیابان لالهزار جنوبی)
منعقد است از عموم طبقات خصوصاً علماء برای عظمت
مقام روحانیت انتظار شرکت و حضور می دارد.
خاندان ولایت : اسلامی - رجایی - خوشای - شطه -
هدری - گریوئی - فرج بیگ - سخطی - وزیر -
تاینگار - هیئت صاحب الزمان - هیئت متول بعثت زهرا -
هیئت قنات آباد .

بسمه تعالی

بناسبت شهادت جانگداز خطیب شهید حجت الاسلام والمسلمین
آقای حاج شیخ قاسم اسلامی طاهره که عمر خود را در راه
اعتلای اسلام و تبلیغ احکام سرور پیچوده و در راه مبارزه با رژیم
طاغوت بارها بدین و تبذیر و مجسم گردیده بود مجلس ترحیم
زمانه و مردانه در روز جمعه ۱۹ ماه مبارک رمضان از ساعت
۱۵ الی ۷ پمناز ظهر در مسجد امام زمان علیه السلام (خیابان آزادی)
منعقد میگردد .

محیطی الوبوی الخوانساری - احمد اسلامی - صادق
اسلامی - محمد اسلامی - علی اسلامی - حسین رجایی -
محمد رجایی - دکتر خانی - محمدیان - نظری - خانواده
های : فرج بیگ - هدری - گریوئی - دستغوشان - لغمی

بسمه تعالی

بناسبت شهادت واعظ شهیر و ارادتمند خاندان صفت و
طهارت حضرت حجت الاسلام آقای شیخ قاسم اسلامی اهل الزوجه
جناب آیت الله حاج سید محمد مغرانی امام جماعت مسجد
امام زمان علیه السلام و اظهار محمدری با منظره مجلس
ترجیمی در روز جمعه ۱۰ مرداد ماه از ساعت ۱۵ الی ۷ پمناز ظهر
در مسجد امام زمان علیه السلام واقع در خیابان آزادی منعقد
میباشد . با شرکت در مجلس مزبور روح آن مرحوم را خاد
فرمائید .

هیئت اهلاء مسجد امام زمان علیه السلام
کیهان : مصیبت وارد مرا بخانواده های عزادار تسلیت میگویم .

رونوشت تلگراف

حضرت آية الله العظمی آقای میلانی مد ظله العالی
 قم حضرت آية الله آقای شریعتمداری دامت برکاته
 امروز خبر بسیار ناگوار رسید که حضرت آقای آیت الله
 خمینی مد ظله العالی را بخارج کشور تبعید نموده اند . عجب
 نسبت بمظلم الیه که یکی از مراجع تقلید و مصونیت قانونی
 دارند و از شخصیت های بزرگ اسلامی میباشند . **تهمتهای**
نازوائی میزنند و بی احترامی مینمایند و ارباب
 اینگونه امور بدانند ایشان تنها نیستند بلکه لسان ناطق هم
 مجامع روحانی و دینی هستند . **و گفته ایشان**
کلام حق و حقیقت است . خواهشمندم از
 تصمیمات خود مستحضر فرمائید . از حضرت احدیت در پناه
 حضرت ولی عصر ارواحنا له الفداء دفع مزاحمت از حضرت معظم الیه
 را مسئلت مینمایم .

(مشهد) سید محمد هادی الحسینی المیلانی

ملت ایران بدانند که تا امروز اصل تلگراف بدست حضرت
 معظم الیه نرسیده است

جواب تلگراف از طرف

حضرت آية الله العظمى آقاى شریعتمدارى متع الله المسلمین
بطول بقائه (مشهد مقدس) حضرت مستطاب
آية الله میلانی دامت برکاته

بأبلاغ سلام و تحیات رونوشت تلگراف مورخ ۱۳ ر ۸۳ ر ۴۳
واصل و زیارت گردید مطالب مندرجه در تلگراف شریف
صحیح و عین حقیقت است گرفتاری و تبعید حضرت
آیت الله خمینی بخارج کشور موجب تأثر و تأسف
شدید است و حقیر و مسلمانان بابی صبری در انتظار رفع
مراحمتم و مراجعت معظم له بحوزه علمیه قم می باشیم حملات
ظالمانه و مطالب بی اساس و ناروا که در پاره های مجلات و جرائد
دنیس و خائن یا از طرف بعضی از اشخاص
مغرض و معلوم الحال بساحت ایشان و یا جامعه
روحانیت نسبت داده شده است مایه کمال تأسف است البته
ملت رشید و مسلمان و مردمان با ایمان ایران قضاوت صحیح
نموده و حق را از باطل تشخیص خواهند داد و
نعم الحکم الله مردم عموماً اینگونه قلمهای
مسموم و ورق پاره های آلوده را شناخته
و بخوبی میدانند که روحانیت شیعه و مراجع عالیقدر آن همواره
مدافع دین مبین اسلام و حامی و حافظ استقلال مملکت
و خواهان سعادت و سر بلندی مردم این آب و خاک بوده و از
هر نوع اجنبی پرستی نفرت دارند و در مواقع خطر این
حقیقت را ثابت کرده اند از خداوند متعال خواستاریم که علماء
اسلام را در پناه حضرت ولی عصر ارواحنا فداه محفوظ فرموده
و اسلام و مسلمین را مظفر و منصور فرماید و السلام علیکم ورحمت الله

قم - سید کاظم شریعتمداری ۹ رجب ۱۳۸۶

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بجمع عایقه ریشه رحمت الله حضرت آیت الله العظمی نای شریف رازی

نظر مبارک آیت اللهی در مورد خرید و فروش و تبلیغ نوشابه های از قبیل پپسی
شرپس و اُسو و بابل آپ که مربوط به شرکت سهامی زرم بوده و منافع
آن در راه تبلیغ مسلک پرشال فرق ضالّه و مضلّه بهائی صرف میشود
چیت لطفاً مرقوم و مزین فرماید مع تقدّم کسب بطلان بعلت کفر و شریک
۱۴ شوال المکرم ۱۳۹۲ دعا گو محمود تهران

بِسْمِ اللَّهِ

خرید و فروش و تبلیغ و آشپزی پپسی و شرپس و اُسو و بابل آپ و اچیان
هر نوش به دیگر که مربوط به فرق ضالّه و مضلّه بهائی است و سهمی از منافع آن در
راه تحریب اسلام و تقویت کفر مصرف میشود جایز نیست. مسلمانان باید
عزت و حمیت اسلامی داشته باشند و جبهه کفر را تقویت ننمایند
خداوند متعال اسلام را یاری فرموده بمسلمانان توفیق عمل کرامت فرماید
بنا بر بیستم شوال المکرم ۱۳۹۲ سه کلام شریف در

بسم الله الرحمن الرحيم

۱۷ مرداد ۱۳۹۵

۱۳۹۵

استان بول

استان بول

استان بول

حضرات آقایان افاضه عظمی و مومنین ایران و غیر ایران

و ادعای سلام و تحیات طیب در خدمت افاضه عظمی و مومنین ایران
 تشکر و سلام افاضه عظمی و مومنین ایران و تشکر از افاضه عظمی و مومنین ایران
 در این بینج استلام و از افاضه عظمی و مومنین ایران و تشکر از افاضه عظمی و مومنین ایران
 با تشکر از افاضه عظمی و مومنین ایران و تشکر از افاضه عظمی و مومنین ایران
 لازم است و در این بینج استلام و از افاضه عظمی و مومنین ایران و تشکر از افاضه عظمی و مومنین ایران
 است معذرت در این بینج استلام و از افاضه عظمی و مومنین ایران و تشکر از افاضه عظمی و مومنین ایران
 که مورد استغفار و عفو عظمی و مومنین ایران و تشکر از افاضه عظمی و مومنین ایران
 و در این بینج استلام و از افاضه عظمی و مومنین ایران و تشکر از افاضه عظمی و مومنین ایران
 متعالی و عظمی و مومنین ایران و تشکر از افاضه عظمی و مومنین ایران

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

[illegible]

امام حمزه به خانه آیت الله العظمی شریعتداری را محکوم کردند

عکس اختصاصی اطلاعات

عکس از مذاکرات ظهر پنجشنبه امام خمینی با حضرت آیت الله العظمی شریعتداری. این مذاکرات کاملاً محرمانه و تنها با حضور حاج احمد خمینی و دو تن از اطرافیان آیت الله العظمی شریعتداری صورت گرفت و خبرنگار عکاس اطلاعات آنها خبرنگاری بوده که موفق شد از این ملاقات عکس بگیرد. امام خمینی پس از پایان مذاکرات در جواب خبرنگار اطلاعات که از ایشان سؤال کرد: نظریان درباره نتیجه مذاکرات چیست پاسخ دادند: مثل همیشه غائبش بود. خبر این ملاقات در چاپ سوم اطلاعات روز پنجشنبه نیز چاپ شد. عکس از مرتضی خاکی

باسخ آیت‌الله‌العظمی شریعتمداری به علمای ایران

تم - غیرتگاری کهان: حضرت آیت‌الله‌العظمی شریعتمداری
در پاسخ ملاحظه و تکریمای علمای شیعه، اصفهان و جهرم
بیابانی به این شرح صادر کرد:

بسم الله الرحمن الرحیم - مشرقات آقایان طای اعلام
و حجج فیراز، اصفهان و جهرم دامت المآخاتهم، با ابلاغ
ملاحظه نامه یا تکریم آقایان قبل از اینکه به رویت برسد از
طریق رادیو پستی و مسعود گردید از اینکه آقایان به یک
فاجعه مصیبت‌باری که در شرق تشکیل است بالاخره متوجه
شدند و اظهار نظر گرم‌نموده موجب امتنان و تشکر است. لازم
است که توجه عموم را به جواب سه نکته مورد اشاره جلب
نمایم:

۱- آذربایجان ساکت و آرام باشد

۲- جاهاتی که اشغال شده مسترد گردد
۳- حزب خلق مسلمان منحل شود

راجع به آذربایجان آقایان باید به رفع غل و وجوهای
ساخته بپردازند. مردم آذربایجان چنین می‌فکند که پس
از اظهار نظر اینجانب درباره قانون اساسی گروه اوباش
صبر کرده به منزل می‌روند که در نتیجه یک نفر افسار
شعبه و چندین نفر مجروح شدند این افسار در پام منزل
فقط مشغول پاسداری بود. مردم چنین پنداشتند که این
عسکراصل غیر منتظر تنها به جرم اظهار عقیده یک مرجع
تقلید در یک امر حیاتی که پستی به سرتوت می‌ویند
میلیون مردم ایران مله انبیا گرفته و سکوت رادیو و تلویزیون
و کم اهمیت جلوه دادن این موضوع به شیوه این طرز فکر
کنند نمود و این سوال در اندام مطرح شد که ایضا انقلاب
اسلامی ما که از آن مسلمانان و ملت ایران با تحمل صدمات
و اذیت‌ها و شکنج و با خون‌ریزی پرورده‌اند دارد به بیراهه
مردود.

باری این چلپت حرفه و قتل و سرح در آذربایجان
عسکراصل جدید ایجاد کرد و تبریز را مشتتج و مصابی
نمود و خیرا مردم مشکایک مصابی می‌توانند کارهای غیر
منتظر هم انجام می‌دهند. اینکه آقایان فرموده‌اند که تبریز
را دستور آرامش دم باید از اقدامات اینجانب برای حفظ
آرامش آذربایجان بی‌فلاخ نباشند ولی چگونه می‌توان آرامش
شهری را که بدون هیچ‌گونه مجوز و جرمی نامورین جمهوری
اسلامی مصابی را قتل و غرق و جرمی را مجروح نمایند تأمین
کرد. ارتباط دادن واقعه درگاه منزل اینجانب به امپریالیسم
آمریکا و نیست همه اخیر به امپریالیسم و صهیونیسم برده
دوا نمی‌کند و لزوم تقیبه مباهرتین حوادث و جنایات را
از نامورین دولت غیره که مشغول تحریکات در تبریز و
داهران مردم آذربایجان را به مثنی خارجی نیست داده‌اند.
فلا نیست که باید با امپریالیسم قاطعانه مبارزه کرد
ولی ایضا دشمن‌های نه امپریالیستی مره تشکیل و چاتی
شود که حق و فاسق را باهم بگویم. شا آقایان در مقامی
هستید که باید قضاوت‌هایان مبتنی برحق و عدل و اصفال و
واقع‌بینی باشد. در شان روحانیت نیست که خود را داخل

تعلیمات ناروا و جیس‌های سیر واهی نماید و با دموکری
استرداد جاهاتی که اشغال شده، تنها خواست مردم آذربایجان
این بود که این مکان‌ها که در کمال دقت مسالفت می‌دهد
بدست اعضای شورای انقلاب یا استبداد جدید سپرده شود.
افرادی از شورای انقلاب روز جمعه گذشته به منزل ما آمدند
و مذاکراتی به عمل آمد. و توافق‌هایی در نحوه عزل‌نست
به آذربایجان ساسل شد. و از جمله این بود که مصابی از
اعضای شورای انقلاب با اعزامی‌های ما حازم تبریز و ارومیه
فرزد و مشکلات را بررسی و رفع تعلیل در جاهاتی که اشغال
شدند با رعایت و استقبال مردم فوراً تحویل بگیرند و کسانی
آذربایجان می‌باشند و ایجاد خرقه می‌کنند ساکت و آرام
نمایند ولی برخلاف انتظار و برخلاف قرار داد و توافق که
آقایان شورای انقلاب بعمل آوردند، نمایان چه قسمی وجه
مستمر در کار بود که اخیرا تکرید بلکه کارهای کردند و
حرف‌هایی زدند که مخالف توافق و قرار داده بود. لذا به
جناب آقای مهتس بازروگان تلگراف کردم و مراتب را به
اعلاج رساندم و از خود سلب مسئولیت نمودم.
اینان جواب تلگراف را دادند و اعلام داشتند که فرار
بکوت خودبانی است و هیچ تفسلی نخواهد شد. اما مع‌الاف
نقشه‌های دور از خلق و حزم که ساکی از عدم شناخت صحیح
منطقه است تیریز را به ساله و خون کشید
پس از این فاجعه و مصیبت هیچ شایستی نمی‌بینم که
در جریانات تبریز دخالت کنم و چنانکه به آقای مهتس
بازروگان طی تلگرافی اعلام داشتم تمام مسئولیت‌ها و عواقب
و تخیم به عهده خود آقایان است و دیگر دخالت این جانب
به هیچ‌وجه موردی ندارد.

و اما در خصوص حزب مسلمان این حزب حزبی
است مستقل و من اکثر افراد موسی آرا می‌باشند مردمی
مسلمان و متقدم هستند انقلاب را ابداً از نیز به عهده خود
حزب است و اعضای آن گویا بین دو تاسه میلیون نفر می‌باشند
و خود باید تصمیم بگیرند و امیدوارم مملکت ایران همه
امپریالیست و صهیونیست نباشد.

و نکته‌ای که در اینجا باید به شا آقایان محترم بگویم
این است که با روش موجود حکومت استیجابی به انقلاب حزب
از طرف موسین آن نیست. بلکه حکومت خود همه احزاب
را به تدریج با راه آمریکایی و صهیونیستی و ضد اسلامی
منحل خواهد ساخت. لذا از این باب تکراری نفاذت باشد.

آقایان محترم نسبت دادن به امپریالیسم و صهیونیسم
حوامل دیگر را با مریدت دادن وسائل ارتباط جاس مبارزه
هرکس و هرگرمی میتوان با سهولت انجام داد اما شهادت
برحق و عدل کار بسیار دشواری است.

در پایان امیدوارم که سحالی آنطور که هست در نظران
منشک شده و طواعت ابراز آرا داشته باشد.

عناوین مثال همه مشکلات و مشکلات را با هایت
ساحه خود مرتفع فرمایید و واقع‌بینی و حق و اصفال را در
میان مسلمانان برقرار سازید.

والسلام علیکم ورحمت‌الله

۱۰ مهرماه ۱۴۰۰

مهدی‌قلم شریعتمداری

آغاز قیله سدفون صاحب

ادب تسلیم

خداوند تائیات مثل شهادت علی و ائمه اطهار برادر مرده برادر
رایضای کنیز

عرض کنیز منده از تقدیر آن سر شریفه ارام با خلد فیهن آغاز
نمینی و بنی آغاز شریفه از اثر پاک نیما از تعلیم شان برگزیده
لذا فتوی جناب بیان کنید خداوند منم مشکله ییده را حل کند

بسم الله الرحمن الرحیم

بلیق نژاد نرعی مدینه با نفع است

تفتیش برای مدد در لکشتن از زبان

۲۸ رجب

۱۴۰۳

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين و الصلوة والسلام على سيدنا محمد
 و آله الطاهرين و آلهته على عدد اسمهم جميعين و بعد لا انفعنى
 اخذت من الموضفين و اهل العلم و الفضل و اليقين ان
 حضرت الاستاذ المكرم علم الاعلام جعفر الاسلام
 الحاج آية الله محمد علم الروضات ادام الله تعالى قدره و مقامه
 مدة سنين حضرت نقس و قد قس و حسن و قد حرر و قد
 و اوضح و حق و قد كتب علم و قد نقس و حسن و قد كتب
 و قد عالیه من الفضل و قد ادا قدره من العلم
 و قد اخفى في نفسه من نقس و قد ادا قدره من العلم
 فالحال له بقاء و وفقه في علم و قد ادا قدره من العلم
 ان يرد من علم و قد ادا قدره من العلم
 الوطن و قد ادا قدره من العلم
 في الاثر و قد ادا قدره من العلم
 في زمن النبوة و قد ادا قدره من العلم
 سلام الاسلام عليه و آله و سلم و قد ادا قدره من العلم
 الموارد و قد ادا قدره من العلم
 و قد ادا قدره من العلم
 بسم الله الرحمن الرحيم

الرقم: ۱۴۸
 التاريخ: ۱۰/۲/۱۴۰
 المرقم: ۷۰/۴/۱۷
 المراتب: .....

ابوالاعلیٰ المودودی

— (رأى الجماعة الإسلامية) —

سماحة الاستاذ السيد محمد كاظم الشريعة دارى المودودى

بغى الشيعة الامامية فى ايران

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته : وبعد ،

فقد تلقت خطابكم الكريم المرقم بـ ۱۰/۱/۱۴۰ . بلفظ وشوق . وحمدنا الله تعالى على
 صحتكم وسلامتكم . لم اتمكن منذ اعوام لأجل بعض الموانع من ان اسعد باداء مناسك الحج . ولذلك
 لم يصل الى علمى ما وزع فى امام الحج من كتب ونشرات ضد اخواننا الشبهة . وقد علمت بذلك لأول مرة
 من خطابكم الكريم . الأمر الذى يعنى على الأسف الشديد . والالم البالغ . ولا استبجى مبدئيا أن يقال
 أو ينه عن طائفة . سواء كانت هذه الطائفة من المسلمين أو من غير المسلمين . ما لا يؤمن به
 ولا يمتنع فيه فى واقع الأمر . والذى يزيد الامر شناعة أن ينسب - تلفيقا وزورا - الى طائفة من
 المسلمين من العقائد ما يخالف عقائدها المسلمة الحقيقية . وادعى من ذلك وانك أن توزع فى أيام
 الحج اشياء تدعى الى تشكيك امر الامة الاسلامية وتفتكها بذل أن تجمع شتاتها وتلم شعثها
 وتدهر الى التحايب والتكاتف بينها . ولذلك انا اؤيد سماحتكم بكل قوة وحاس فى هذا العدد واراقتكم
 على أن يفرض حظر على توزيع هذا النوع من النشرات والرسائل فى موسم الحج بين حجاج بيت الله
 الحرام . وادعو المسؤولين الى أن يتخذوا ما يلزم من التدابير لمنع هذا التيار العفوى .

وختمنا ادعوانه تعالى أن يظيل عمركم ويسدد خطانا ويوفقنا واياكم لما فيه مرضاته .

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته . اولاً وآخر -

المخلص

ابوالاعلىٰ

ابوالاعلىٰ المودودى

5-A. ZAILDAR PARK ICHHRA LAHORE PAKISTAN

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا

رَبِّهِمْ الْعَالَمِينَ
الامانة العامة
عند

الرقم
التاريخ
المرفقات

صاحب الساحة السيد / محمد كاظم الشيرعدي المحترم
مفتي الشيعة الامامية في ايران

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته . وبعد -

تلقيت رسالتكم الكريمة المؤرخة في ١٥ محرم ١٣٩٠ هـ واحطت علما بما جاء فيها وقد تأثرت كثيرا
لما احاط في رسالتكم بشأن توزيع بعض الرسائل التي ترون انها تساعد على اشاعة روح التمسك بالذهب
في الوقت الذي نحن احوج فيه الى تعزيز اواصر المحبة والتضامن بين المسلمين . والواقع انني لم اكن
اعلم شيئا عن قيام البعض بنشر مثل هذه الرسائل ولكنني - ان شاء الله - ساقوم باجراء اللازم في هذا
الخصوص . وقد كتبت للجهات المختصة حول هذا الموضوع ووضعت لها الحقيقة . وسأكتب لكم بما يتخذ
من ترتيبات لمنع حدوث ذلك في المستقبل . والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته

غفر له
الامين العام

بنام خدا

«مخبر عالیقدر شعیان جهان حضرت سید ابی‌آیه العظمی . شریعتی را در نه نمله الهی»
 «السلام علیکم ورحمة‌الله وبرکاته . ناگفته عبادات الهی را غافلانه که کما یشان اهل حق»
 «در کلیه سهام متعلق به حضرت خیرانی بسامنا (امام از کارنده بیت دیار) و اکثریه بیت»
 «برادما کشف کرد حضرت آیه العظمی (حضرت تالی) نیز از جهیزیم در اردیبهشت ۱۳۵۷ را به جات و بیت»
 «عبادات فرموده اند را اجازه را به بیت را به سامنا میگویند فرموده اند استیفا مسترد نظر می‌گردد»
 «را در این مورد اعدای فرمایشی تا با اطلاع در شان برسد . ادام الله نظام علی رئیس الانام»

۱۳۵۷/۵/۲۷ ، قدوسی ، عبدالحمید مراد ندر

باسمه تعالی بلی بطوریکه اطلاع داده اند شخص مورد اشاره
 سهام را واگذار نموده و رفع ید کرده است و اکنون تموین
 می‌توانند مراجعات مشروع خود را باینک صادر
 داشته باشند و خود نموند متعالی اسلام و مسلمین را قوت و
 نصرت عطاء فرمایند ۱۷ ص ۹۸

قسم

حَقِّصْرًا آتِیَ اللّٰهَ اَقَايِ حَاجِ سَیدِ مُحَمَّدٍ کَاظمِ شَرِیعَتِ دَامَتْ بَرَکَاتُہُ

تَقَعُدُ اَحْضَابُ اَنْزِیَابِ وَجُوزُہُ عَلَیْہِ بِوَسِیلَہِ تَلْکَرَاتِ مُوجِبِ تَشْکُرَاتِ اَیْنِ تَلْکَرَاتِ وَسَایِرِ تَلْکَرَاتِ
مَیَا نَسِیدَہُ اِسْتَفْطَی اَنْزَانَ اَنْزِطْرِیْقِ بَرَادِیُ مَسْمُوعِ شَدِ بَحْرِ حَالِ اَمِیْدَانِ اَوْضَاعِ نَابِ مَآبِی
کَدَمَلَا مَلَاو دَرِ گُوشَہِ وَکُنَادِ جَہَانَ بَا اَنْ مَوَاجِہِ هَسْتَنْدِ بَحَالِی اَز اَسْتَقْرَارِ وَاطِنَانِ مَبْدُؤِ
وَحَدَادِ نُو مَعَالِ اَمَامِ کُتُورِ هَایِ اِسْلَامِی رَا اَنْ کَیْدِ کُفَادِ وِشْرَا سْتَرَارِ مَعْنَوِی لَیْزِ بَرَدِ
غَاہِ تَلْکَرَاتِ تَا مَرِیخِ هَمِیْشَہُ دَرِ فِکْرِ اِیْجَادِ فَنَنِہِ دُفَادِ وِتَفْرِیْقَہِ وَلِغَاثِ مِیَانِ بَرَادِیْنِ مَآمِیْبَاشْتِ نَادِی
فَرِصَتِ مَنَاسِبِ دُو بَارَہِ دَسْتِ خُودِ رَا دَرِ اَنْزِ نَاسِیْدِ اَمِیْدَانِ نَاسِیْدِ اَمِیْدَانِ کَامِلِ رُوْحَانِیَّتِ وِتَوَجِیْہَاتِ
اَنْزِ نَدَہُ سِرْکَاہِ وَسَایِرِ اَعْلَامِ مِلَّتِ مِلْمَانِ اِیْلَانِ رَاہِ مَسْتَقِیْمِ رَا بِمِشْرِ کُتُورِہِ تَا اَنْ کَہِ بَرایِ عَوَالِی کَہِ دِہِ فِکْرِ
اِسْتِغَاذَہُ اَنْزِ فَرِصَتِ هَسْتَنْدِ مَحَالِی بَا اَنْشُودِ تَا اَیْنِ تَا رِیخِ مِلَّتِ مِلْمَانِ مَرْاجِعِ عَقْلِ اَمَامِ اِیْکَانِہِ نَالِہُ قُبَا اِسْلَامِ
مِیْدَانِ وَلِی دَمِ اَلْبُوْنِ جَبِیْنِ مَعْلُومِ مِیْثُودِ اَفْرَایِ بِیْجِیْمِ نِیْکَرِ تَعْرِیْفِ اِسْلَامِ اَفْیَاذَہُ اَنْدِ اِسْلَامِی کَہِ بَا هَمِیچِ کُتُورِہِ
فِکْرِ نَآجِیْلِ مِیْلَانِ زَا شُئْتِ بَاشْدِ وَا لَہِمَّ عَلَیْکُمْ دَرِ عَمَلِہِ دَرِ کَاذِبِہِ عَمَلِ اَنْتُمْ اَمَامِ اِیْکَانِہِ نَالِہُ قُبَا اِسْلَامِ

ترجمه نامه زیم عالمید شید حضرت آیت العظمی آقای شریعتمداری، مد ظله العالی بحضرت آقای علمای عظام و برادران مسلم لبنان

بسم الله الرحمن الرحيم

حضرات علماء اعلام و حجج اسلام و برادران مسلمان لبنان دامت تائیداتهم
السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

اخبار و اطلاعات بسیار تأسف آوری که اخیراً از حمله نیروهای ظالم و متجاوز اسرائیل جنوب لبنان رسیده حاکی از آنست که بیش از صد هزار نفر از مردم بی دفاع و بیگناه مسلمان مخصوصاً برادران و خواهران شیعه ما آواره شده و جلا، وطن نموده و صدها تن از آنها معدوم گردیده اند. ملت مسلمان ایران که هنوز درمانم عزیزانش که در قم و تبریز مظلومانه قتل رسیده عزادار است، مصیبت و فاجعه لبنان نیز چندین برابر برغم آنان افزود و در آستانه سال جدید در ایران ملت مسلمان ما با مصیبت‌هایی که در ایران و لبنان مواجه گردیده است عید نخواهد داشت و مراسم عید معمولی نوروز را انجام نخواهد داد. ما ضمن تسلیت در این حادثه بزرگ مراتب همدردی و تأسف عمیق خود را اعلام داشته نابودی و محو اسرائیل و صهیونیسم غاصب و متجاوز را از خداوند قادر متعال مسئلت می‌داریم و امیدواریم که باری تعالی بشما و مردم مسلمان لبنان صبرکافی عنایت فرماید و از دست‌رفتن این حادثه را غریب رحمت و اسعه خویش گرداند.

لطفاً مراتب تسلیت و تأسف فراوان ما را بعموم مسلمانان ابلاغ فرمائید. ضمناً با بی‌صبری تمام در انتظار وصول اخبار صحیح از وضع فعلی مسلمین بالاخص شیعیان هستیم تا وظیفه خود را در قبال این مصیبت عظمی انجام دهیم ولی در عین حال نمایندگان ما در بیروت حضور خواهند یافت تا در خصوص آوارگان و بیماران و محرومین مساعدت‌های خود در حدود امکانات اقدام نمایند. اما اسرور این وظیفه خطیر و حساس متوجه تمام مسلمانان جهان است که در مقابل فاجعه دردناک لبنان حداکثر سعی و کوشش را بعمل آورند و سبب تربیتی که می‌توانند از مساعدت و معاضدت دریغ ننموده و دست تمسکار و متجاوز اسرائیل را از لبنان و سرزمین‌های اشغالی مخصوصاً سرزمین ملت فلسطین کوتاه سازند چنانچه وظیفه همه مسلمانان است که از مساعدت‌های مالی بهر اندازه که بتوانند مضایقه ننمایند.

ان تنصرو الله ینصرکم و ینتھ اقدامکم .

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

۹ ربیع الثانی ۱۳۹۸ هـ سید کاظم شریعتمداری

۵۳۲۸/۲۸
سید کاظم شریعتمداری

گمانیکه مایل به پرداخت کمک و اعانه نقدی به آوارگان و مجروحین حوادث اخیر لبنان هستند میتوانند وجوه خود را در سراسر کشور به حساب جاری شماره ۱۴۱۴ بانک پارس شیعه تم و جاری ۵۸۶۸ بانک ملی شعبه قم که بنام حضرت آیت‌الله العظمی آقای شریعتمداری مد ظله می‌باشد واریز نموده و فیش آنرا جهت اطلاع بقسمت روابط عمومی دارالتبلیغ اسلامی ارسال دارند.
انشاء الله تعالی وجوه جمع آوری شده توسط نمایندگان معظم له به لبنان فرستاده خواهد شد.

۳۶۶

سال بیست و هشتم شماره - ۸۸۴۴

هو. العزیزین

شعبه يك، دادگاه جنااتلی

بطوریکه اطلاع داده ایم به وزارت دادگستری پرونده ای عنوان قتل وزم آراء خان، بدین و وطن که با کشته شدنش انگلستان شکست خورد و نشت ملی شد و نهضت ملت مسلمانان ایران پس گیرد بدین دو اختیار شما نهادیم مرا! بتواند معرکه و مسیبه قتل او بجا که دهنه کرده، پیشنهاد نموده ایم که تعین و کیلله کنیم. اولاً و کیلله و پشتیبان دیناها، جز خدا نیست و شخصاً هم بیاری خدای توانا دفاع از حقوق مسلمین و کشور اسلامی ایران که با پرونده مذکور مستقیماً بستگی دارد. عاجز نیستیم و خدای را شکر نموده افتخار میکنیم که مرا معرکه و مسیبه قطع ایادی، یگانه و نابود کننده حیاتکاران، بدین و وطن و نیلایه دهنه ملت مسلمانان ایران از مظالم انگلستان دانسته بدین جوریم بجا که دهنه تم کرده ایم و برای همیشه دمایین راه ثابت بوده آماده قطع ایادی، یگانه و ریشه های دشمنان اسلام و ایران می باشیم. ثانیاً بنا بر رأی که مجلس شورای ملی بالاتفاق بطرح خیانت وزم آراء داد و شاه آن را امضاء نموده نخست وزیر فعلی اجراء نموده مضاف بر اینکه آقای دکتر محمد مصدق در دوره شانزدهم مجلس در ضمن بیانات رسمی خود او را خان مسلم می شمرده.

شاه و نخست وزیر و مقامات و نه فرستادگان دوره هفدهم مجلس شورای ملی را که نام و نشان کاملاً شناخته و رسماً ارسال کرده اند (این صورت چون مضنون اصلی تمام آقایان نمایندگان دوره هفدهم بود لذا از درج آن خود اندوداده گاه مضنون یا بند و یا بدین مضنون در داده گاه و یا بدین مضنون و هم مضنونان در داده گاه رسماً اعلام کنند که بطرح مذکور از روی ایمان داده آن را امضاء نموده اند و با خالقین بدین و وطن دشمنند و با انانوی می انبانی یافتن دایه داده و آن را امضاء نموده اند و در باطن شریک خیانتکاران بدین و وطن هستند و پس از مشورت و صوابدید مراجع مقدس شیع پنج نفر از علمای بزرگ و مجتهدین عالی قدر را برای دفاع و نظارت و رسمیت یافتن دادگاه انتخاب و اطلاع کنیم.

تبران، بیادای خدای توانا - سید مجتبی قزایب صفوری

نواب صفوی بهران مراجعت کرد

افای نواب صفوی هنگام
ورود به فرودگاه بهر آباد

افای نواب صفوی رهبر فدائیان
اسلام صبح امروز بهرازیك مسافرت
شمت و پنج روزه به بشكوره‌ای اسلامی
نبوده بود به تهران مراجعت کرد و در
فرودگاه از طرف جمعی مود استقبال
قرار گرفت.

افای نواب صفوی بهیرنگار ما
اظهار داشت طی این مدت بشهرهای
بنداد . نجف اشرف . کربلا . بیروت
بیت المقدس . حان و دمشق سفر کردم
و با مردم مسلمان این نواحی تماس
گرفتم و سپس به دعوت مردم مصریان
کشور رفتیم و مدتی در آنجا بودم و با
جمعیت های اخوان السلین .
شبان السلین . نکاح ضد استعمار
و سایر طبقات ملاقات کردم اگرچه
اتحلال جمعیت اخوان السلین باعث
تاثر و تاسف من گردید لیکن دولت
مصر و مامورین آن دولت و خصوصا
وزیر فرهنگ نهایت ادب و احترام را
نسبت بن مرعی داشتند و اذین
باب از آنها تشکر دارم

بسم الله الرحمن الرحيم
 در کتب معتبره از حضرت امام رضا علیه السلام

لا یحیی جناب استطاعت بقدر آفاقا شیخ محمد خرد
 دفقه الله

از سقیم
 از علماء وثقات باشند و قوه تشخیص حدیث صحیح
 مکه تمیز خبر رسد از سر رسد دارند و در نقل اخبار
 احادیث و آثار مدینه مدینه رسد به علیهم السلام
 ما ذکر باشد سوره نهم نهم سوال مکرم میسر باشد
 ۱۳۴۴ م

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي جعل العلم باباً للحكم مبيلاً للحلال والحرام واصلوة
والسلام على نبي سيد الانام والاسات الدار مصباح الظلم
الساكن والامار وعبد محض لا اله الا انت خلت بيننا وبين ربنا
نقل السلام مصباح الظلم اعدا العلم المحمد السداد افا ايتبع من خوي
لا اله الا انت الذي احدثت وتوالت الشريعة الشريف مادي مداد مرض
مقدسة ثم على الرحلت به السلام علف من شغال علومه نبي
تحصيل ملكات شرعية من العلم والعمل واستند به الله لبحر الهدى
خطا وفر نصيب الزمان من علم وعمل وتهدى بنفسه وكما ان
را دارا من دواعي هذا المديت اخوان ايمانى نعمت وجود
را معتزم شمره ان ربحك من فضلك استفيد كرمه
وازان جانب هم محاز وما ندون نعمته تصد كرمه
منومة بنظر حاكم شرع انور مراعي الاحتياط واخذ كرمه
عليه السلام وارجو من خاتمه ان لا ينافى من الدعاء
في طمان الاجابة ومات الاجابة الا بعد من

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رافع أقدار العلماء ومفضل مدارهم على دماء الشهداء وصلو له والسلام
أهل بيته المعصومين النجباء ولعبدك فان الحق بالتصرف في أعمارنا جدرنا
والله هو العلم بالاحكام الشرعية وتحصيل المعارف الدينية اذ به السعادة في الدنيا
به تال الدراجات العلى وقد صرف فيه برمه من عمره جناب العالم المار الفاضل المكنى
الفضلاء الكرام نخبة الاتقياء الاعلام مروج الاحكام مصباح لطلام الشرح محلل الخوف ادام
توفيقاته وابلغ عليه فيوضاته حتى بجره الله تعالى صادر من العلماء الراشدين والفضل
يعلم في الدين وجميع الكمالات الصدرية والمعنوية وحاز الفضائل العلمية والعلمية له
لتصدر الامور الشرعية وباشرة الوقائع الحسبية وهداية الانام وابلغ الاحكام فلك ذلك
لتصدر وهو منوط باذن الحاكم الشرع من الوقائع الحسبية وغيره مما يحتاج الى الاذن من
دان يرر عن جميع روايات اصحابنا من الكتب المعتمدة المعروفة بين افرقة الحقبة
المبسوطة المضبوطة في محلها مع مراعات شرائط الرواية مما اشتملته في تصانيفها
وارجوه من الله تعالى ان يكون حافظاً لذلك مراقباً لا يحيط في جميع امره وان لدنيا
صالح دعواته في خلواته وللعرف اخواننا المؤمنين قدره ونعمته وجوده ويستفيدوا
بأنواره كتب في الـ مع شرب من جود الله تعالى ونعمته الامم الممتدة

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَبِسْمِ اللَّهِ

اللَّهُمَّ وَفَقْنَا لِمَا تَحْتِ وَتَرْضَى

مجدد مقدس حکمران که پیش از یک هزار سال از تائیس آن می گذرد،

همواره مورد توجه بزرگان بود، و در شادان به آن مکان مقدس

پناه می بردند و حل مشکل خود را از پیشگاه حضرت ولی عصر ارواحنا

فداه می خواستند و نتیجی می یافتند، اینجانب در دوران جوانی

مکرر به این مسجد مقدس شرفیاب می شدم، و یکبار عهد کردم که ده

روز پیاده به آن مسجد مقدس شرف شوم و انجام دادم.

یکبار هم به درد پای بیمار شدیدی مبتلا شدم به مسجد مقدس حکمران

شرفیاب شده به حضرت تقی الله - ارواحنا فداه - متوسل شدم

و از عنایت حکمران آن حضرت به هنگام مراجعت کلاً دردم

برطرف شده بود. و این چیزی است که خودم دیدم و به اطلاع

درایه است و اما آنچه از دیگران روایت شده بسیار خواندنی است

بزرگانی مانند موصوم آیت الله حاج شیخ عبد الکریم حاکری و موصوم

آیت الله بروجرودی و موصوم آیت الله محبت و موصوم آیت الله

گلپایگانی توجیه خاصی به مسجد مقدس جمکران داده اند و همواره

در مشکلات حوزه به آن مکان مقدس ملتمس می شدند و صل

بکل خود را می یافتند.

و اما بنای فعلی مسجد به طوری که مناسب ترین توسعه و تجدید

بنای مسجد مقدس جمکران شخصاً به این جانب بیان کردند

به امر حضرت بقیه الله - ارواحنا فداه - می شد و ان شاء الله

مورد توجیه آن حضرت بوده و خواهد بود.

امید است مؤمنین از هر فرصتی برای تشریف به این مسجد

و تشریف به حضرت ولی عصر - ارواحنا فداه - استفاده

کنند و قدر موقف را بدانند. هفتم جمادی الثانی ۱۴۱۵ هـ.

بسم الله الرحمن الرحیم

امروز مرگم بهتر از آنست که آیه الله خوانساری را در خیابانها تشییع می کنند

بشهادت و نیم جنازه روی دوش جمعیت از مسجد شاه تا سر قبر آنجا در سبزه کت بود
علی احمد ، وزیر دربار ، وزراء ، رؤسای شهر بابی و شهرداری در زمره مشایخ کشفان بودند
از طرف دربار ، دولت و دستجات و بلقیات مختلف مجالس ختم متعقد خواهد شد
آیه الله سهار چهار حمله قلبی شد و یک دقیقه بفاصله در روز در همدان بر حمت ایردی پیوست

مقام ساعت یازده جنازه برای دفن از میدان شوش و او به مقصد قدس خواهد شد

شرح زندگانی و احوال آیت الله خوانساری

حضرت آیت الله العظمی آقای حاج
سید محمد علی خوانساری یکی از بزرگترین
طبایع و رجال روحانی عالم اسلام
شمار میروند.

این عالم بزرگ زمانی رسیده -
جلیل القدر در ده و یا آمون و دانش
اسلامی از اساتید مسلم این عصر ممتاز
می آمد.

از آغاز تاسیس حوزه روحانی
قم آیت الله خوانساری مدتی در محرم
آیت الله حاج شیخ عبدالحکیم هاشمی
بر روی دو تشکیل حوزه روحانی تر بود
شرکت داشته اند و از همدان او را
دادای کرسی میباشند پس در این کتب
مفید اسلامی بوده اند و بعد از وفات
مرتباً با هم میفرمودند. غالب روحانی و
و طبایع اسلام که اکنون در فشار
کشور برین وقتها امور شرعی و معاش
مردم مشغولند و دو حوزه روحانیت
فراموش شده از شاگردان و ولایت
حضرت آیت الله خوانساری میباشد و
از شرح فاش این عالم جلیل القدر
چینی گردانند.

حضرت آیت الله خوانساری ۶۰
سال پیش روحانیت را بنیان نهاده و بعد
ایاد و تحصیلات متعددی را در همان
شهر فرا گرفته و سپس راه را گردان
طوبی با سالی سالی تدریس و تالیف
کرده و سالیان دراز در سبزه کت
علوم دینی و سواد علمی متفانانه از سر
پایه در معصوم چهارم

نیم سیه حضرت آیت الله العظمی آیت الله خوانساری
مقام طبرستان و حضرت آیت الله سید محمد علی خوانساری که از مراجع
بزرگ طبایع عالم اسلام بودند و همدان حدود زندگی که در میان کتب
مهم ایشان جهان را بر سر پا دارند. این عالم بزرگ و زنده این روحانی جلیل القدر
که سر پیش افغان و دانش روز داشت بود مدتی از اوقات علمی و روحی و سیه و
سال گذشته نیز برای سالهای اخیر آنجا بود و صاف تر از آنچه گفتیم میسر می
گردید. اینکه گزافانه تر نگاریم ما که متعجب چگونگی فوت آیت الله و
تشییع جنازه ایشان در همدان و تهران میباشد زیرا دل نمیگردد.

یک دقیقه نظر

چون پنج روز قبل آیه الله العظمی آیت الله خوانساری در سبزه کت
از قم به همدان رفتند و در آنجا تحت نظر اشخاص مشغول ما چند نفر بودند.
پایه در معصوم چهارم

ضایعه بزرگ اسلامی

یازده عالم تشییع شدند یکی از بزرگترین شمشیرهای روحانی
خود چهار مصطفی و زکوة عالم انکار کردند و رحلت حضرت آیت الله خوانساری
جامه اسلامی را از خود شکافتن مثل مرد گزاف و محروم ساخت که در
دوران ماضی آنجا برای نشانه مسکن جهان بسیار بیشتر و گرانمایست
و بعد از این برای بیرون شدن ظاهر این صفا و روحانیت اسلامی چیزی
نیست که آسان و روان باشد.

حضرت آیت الله خوانساری یکی از بزرگترین کاتبان مکتب با معشیت علوم
اسلامی بودند که مانند سایر اعلاایان مکتب عقیدت و سیرت نبوی، دانش و
بانشی و ادب و ادب اهل فاضلت علمی را با خود می بردند. برای اهل علم داشته و
لطف و اهل ترمیم سالی علمی و تربیت طلب و روحی و معشیت طلبت نشود. بعد
جامه اسلامی مانند کلاه ملایم و جهان دوم عصر روحانی باز شد
و هر ایدین و معنویان روحانی پرده را و در عصر حاضر که امواج شورش
ناوید و دور خیزی شبیهت با شمشیر ابدان شمشیر آیت الله خوانساری مطبوع
چند عرصه معصوم

چنانچه آیت-الله خوانساری روی دوش مردم تهران به مسجد سلطانی
انتقال داده شد

شرح زندگانی و احوال آیت الله خوانساری

بخش از صفحه اول

علمای نامور و بزرگ اسلامی صدر مشروطیت مانند مرحوم آیت الله آخوند ملا محمد کاظم خراسانی و مرحوم آیت الله آقاسی شجاع الدین عراقی و مرحوم آیت الله حاج میرزا حسین نائینی کسب فیض و دانش نمودند و بواسطه ریاضت و کوشش در امر تحصیل و جودت فربه و از همه بالاتر توجیهات الهی در شاو سر آمد شاگردان و تلامذدانشیند آن بزرگواران بودند.

مقاهات علمی

از اعلا مقام و مرتبه علمی چنانکه اشاره شد حضرت آیت الله خوانساری در شاو زر ترین دانشندان عالم اسلام بودند و شاگردان ایشان مطالب و سر گذشت های حیرت آوری از احاطه مضامین در علوم اسلامی بیان می کنند و بهین جهت همواره محضر تدریستان مجید فاضل ترین طلاب علوم دینی بود که در حوزه روحانی قم تحصیل می کردند

مقاهات معنوی

مقامات علمی حضرت آیت الله خوانساری باوجه داهیت شایانی که دارد در مثال مقامات معنوی ابن سید بزرگوار هیچ است. وی بنام معنی یک مرد متقی و برهیزر کاد بود
جز خدا و آیین مقدس بهیچ چیز نیاندیشید و زندگی شخصی اش بسیار ساده و بی پیرایه بود

در همان بر خورد نخستین هر شخصی که بزیارت آیت الله نایل می شد فسودا پیاکی و صفای ضمیر او بی میبرد.
مردم قم هنوز خاطره ناز بارین حضرت آیت الله خوانساری و ایاد دارند در آن سال خشکسالی مردم این شهر را بقهصی تهدید میکرد و کلیه زراعت قم بر اثر بی آبی و دشراف از بین رفتن بود درین هنگام آیت الله در خارج شهر بیعت جمیع انبوهی اذفن و مردم ناز باران خواندند و پس از ناز دست نیاز پذیر گاه کار ساز دوا کرد و از خداوند متعال برای مردم قم طلب رحمت نمودند
دعای آیت الله خوانساری بهدفع اجابت رسید و طولی نکشید که باران شدیدی باریدن گرفت و زراعت از خشکی و مردم از قحطی رستند.
امروز شاو با هر فردی از مردم قم دو برو شوید تا نام آیت الله خوانساری را ببرند و بلاد رنگ داستان ناز باران آیت الله را که از مقامات معنوی ابن بزرگوار حکایت هامی کند برای شما بیان مینمایند.
آیت الله خوانساری یازده فرزند دارد که هشت نفر از آنها پسر و بقیه دختر هستند.

بزرگترین اولاد آیت الله ۳۰ ساله کوچکترین آنها پنج ساله است. در جنگ بین الللی اول حضرت آیت الله در جنگ های عراق شرکت جسته و علیه قوای انگلیس جنگیده است و بهین مناسبت نیز پس از تسلط انگلستان عراق مدت چند سال و برابند و ستان تبعید کرده اند

ساعت ۷ بعد از ظهر روز یکشنبه گذشته در مسجد بالاسر

جنازه آیت الله خوانساری دفن شد

در صحن مطهر حضرت آیت الله بروجردی

بر جنازه نماز گذاشتند

به مناسبت درگذشت حضرت آیت الله آقای سید محمد تقی خوانساری صبح پرروز مجلس ترحیمی از طرف دربار شاهنشاهی در مسجد سلطانی برپا بود *

آقایان وزراء و نمایندگان مجلسین، علمای اعلام و جامعه روحانیون پایتخت، نمایندگان سیاسی دول اسلامی، رجال و محترمین و عده کثیری از اصناف و طبقات مختلف پایتخت در این مجلس حضور داشتند. در خانه آقای حاج میرزا عبد الله مبریزی واعظ بر منبر رفت و بیاناتی در اطراف ضایعه درگذشت حضرت آیت الله خوانساری و مقام و شخصیت مذهبی و اجتماعی فقید سمید ایراد نمود و این ضایعه را بکلیه مسلمین تسلیت گفت. در پایان آقای علاء وزیر دربار مجلس ختم را برپید.

***

در تهران علاوه بر این مجلس در سایر مساجد از طرف طبقات مختلف مجالس ترحیم منعقد گردید. گزارشات خبرنگار آن اداره از شهرستانها حاکی است که خبر درگذشت حضرت آیت الله خوانساری موجب تأثر و تألم شدید عموم شده است.

گزارش تلفنی از قم

گزارش خبرنگار ما از قم حاکی است که بعد از ظهر روز شنبه جنازه مرحوم حضرت آیت الله وارد قم شد و عده کثیری از اهالی که تا چند فرسخی با اتومبیل و اتوبوس پیشواز جنازه رفته بودند آن را استقبال و تشییع نمودند. ساعت ۷ بعد از ظهر در حالی که جنازه برداشته می شد بطرف صحن مطهر حل گردید و عده ای از اهالی کاشان و همدان و سایر شهرهای دیگر نیز در این مراسم شرکت داشتند.

نزدیک صحن مطهر حضرت آیت الله العظمی آقای بروجردی پیشوای بسزک مسلمین در میان جمعیت تشریف آورده و در صحن حرم مطهر بر جنازه نماز گذاردند و ساعت ۷ بعد از ظهر پس از انجام تشریفات نماز، جنازه بسجد بالاسر برای دفن منتقل گردید.

روز یکشنبه نیز در مدرسه نجف از طرف حضرت آیت الله العظمی آقای بروجردی مجلس ختمی برپا شد و کلیه شهر تعطیل بود.

در مجلس ختم ده هাজার نفر از اهالی قم و سایر شهرستانها شرکت نمودند و در سه مساجد قم نیز از طرف تجار و اصناف مجالس ترحیم برپا شده بود.

२५९

بسم الله الرحمن الرحيم

بعض میرساند مردوم شریف که ها که از تحت مزاج محرم بود

و هر گردید بر جو آنکه همیشه مؤید و توفیق با شید و خداوند

برزدی رفع از شمار دست جنای را بقربانید را جمع

اسید و از خداوند تا که اسب طبع از افرازم فرمایند

که نمید بودید جنای مجازید در امور حسبه در زمان

فقیه است و در امر مردم که منوط بادن فقیه است و استانه

بر عایت حیاط مرفقت جنای را از خداوند تا

دعای شکر و التماس علیه و جملة الهمم ویرگانه ۱۴۶۹

هوائیه

برادرش که بردنی از زود و دیرام
 نمودش به مقصود و ایام ۱۷
 بیستانی که ز است نهال تازه پدید
 درخت فصل برادر دوز و با کام
 محبت علم و عمل رحمت الهی
 و ذایل و سبب مجاهد خاص و عوام
 که خصال و کونینیت ذکر است
 که هست مغرور و صفا و کلام
 بیا که دهی از لطف و کسیتی
 زشته رنظ و توقع و غلبه و ام
 پاک طینتی و همین قدر کافیت
 که غلبه است و خواسته است نام
 شد از عطای خدا شمس بفرزندی
 ز کوه و تروی و کلفه و کوه اندام
 ز چرخ سعوا این کوه و کوه
 بود به بر این سعادت و نام
 بگوش و بر صورت پیش با شرا
 رسیده و کرده و لود این خجسته نام
 ز کرم است به چرخه و برادر شد
 همین که که تمهیدی شد و اورا ام
 فدای عافیت این هر دو که هر یک است
 بجز تربیت باب نکلیز و ام
 رشتنه جاد و جسم از جلال بخت
 قدم نهاد و مکان بان به تمام
 بیای علی ای کاف استی جواد
 دو یاد و دوال شد از فرد و کلام نام
 اگر که آن و لبت کرد و یاد و بود
 نشاء و سبب تیغ نمید و انجام
 ز جبریت نبوی سال سید و چلبست
 پس از بهاری و دسام و دلا کام

بیای از دوزخ و کوه و کوه

فرزنده و بهر سبب و از دلا ام

فرزنده و بهر سبب و از دلا ام

فرزنده و بهر سبب و از دلا ام

۱۳۴۰

[illegible]

مستادین ۱۳۱۳

وزارت داخله

اداره معارف

ورقه تصدیق
مدرسه معارف معتمدین
بر طبق اجازه نامه صورت داده شده به این معتمدین

مطابق فقره ۱ از ماده ۴ قانون متحد الشکل نمودن البسه

در پوشیدن لباس روحانیت مجاز خواهند بود

مورخه ۱۳۰۸ / ص ۱۳۰۸

محل امضاء

[Signature]

سهم در معنی زعم

نیز آنکه جانب خطاب عریض است و در خطاب عریض است
 سهم در معنی زعم

لایحه ام تا در انظار انبیا و خیران در خضه در مدخله در اور
 حبیه در مدخله موقف بدن در حکم شیخ عریض در عریض
 نام احوط و همچنین تا خیران میباشند در لغز و در عریض و عریض
 لایحه خیر در سهم مبارک امام عیسی و در مدخله کافیه که با نذر
 عریض و عریض در مدخله و در مدخله و در مدخله و در مدخله
 الا در احوط و در مدخله و در مدخله و در مدخله و در مدخله

سهم در معنی زعم

اتفاق محمد الکدری و امام عریض در مدخله و در مدخله و در مدخله

در مدخله و در مدخله و در مدخله و در مدخله و در مدخله

کمال و در مدخله و در مدخله و در مدخله و در مدخله و در مدخله

ان صریح و در مدخله و در مدخله و در مدخله و در مدخله و در مدخله

نسخه و در مدخله و در مدخله و در مدخله و در مدخله و در مدخله

نسخه و در مدخله و در مدخله و در مدخله و در مدخله و در مدخله

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين وصلى الله على سيدنا محمد وآله الهاديين وسلم تسليمًا
(ومعه) فقد استجازني الأخ في تكملة العالم الفاضل والقاضد الكامل
عماد العلماء الأعلام وسناد الفقهاء الكرام مروج الأحكام حجة الأئمة
آثار آفاق شيخ محمد ابا يلقى الالكور زري . . . . . ادام

الله لافضاله والكثرة في الفرقة الناجية امثاله فاجزت له ادام الله تبارك
وسيدده ان يروى عن عيني ^{في} تحت لي روايته بالادوية عن مشايخي في
الله تعالى عنهم بطرقتهم المعهودة (فمنها) ماروسية عن شيخنا واستاذنا
الفقيه المحقق المدقق الزاهد العابد صاحب المؤلفات العديدة الشيخ
محمد طه الخفيف الشهير المدرس عن شيخه الورع اجليل الفقيه الموصوف العابد
الزاهد ابو الحسن الحاج ملا علي بن الطبيب الشهير ميرزا خليل عن شيخ
العلامة الامام الشيخ محمد حسن صاحب جواهر الكلام والشيخ جواد
ابن الشيخ تقي ملا كتاب والشيخ والسيد محمد بن العلامة السيد جواد
صاحب مفتاح الكرامة والشيخ رضي الدين بن الشيخ زين
العابدين جميعا عن السيد عماد العلامة السيد جواد صاحب
مفتاح الكرامة عن شيخه العلامة صاحب الفكرات السيد مهدي
الطباطبائي الملقب ببحر العلوم عن مشايخه العظام بطرقت
المعروفة في الادوية جازات

(ومنها) ماروسية بالادوية عن السيد اجليل الفقيه العلامة
السيد محمد بن السيد هاشم الرضوي الموسوي الهندية الخفيف عن مشايخه

رزهم الحاج ملا علی بن المیرزا خلیل الرازی عن الشیخ الادام مرغب
 العلماء وفناح ابواب التحقیق والتدقیق الشیخ مرتضی الأنصاری
 عن مشائخه ومنهم ملا احمد الزائی عن ابيه ملا مهدي عن مشائخه
 ج وعن الحاج ملا علی عن صاحب الجواهر والشیخ جواد ملا کتاب والشیخ
 رضا زین العابدین والسید محمد بن السید جواد صاحب مفتاح الکرامه عن
 السید العلامة السید جواد المذكور عن السید مهدي بحر العلوم عن مشائخه
 بطريقهم المعروف . وعن السید محمد بن السید هاشم الرضوی الموسوی
 الهندي عن شیخ المتأخرين واستاذهم آية الله الشیخ مرتضی
 الأنصاری قدس سره بطريقه المختلفه واعلاها ما عن الملا احمد الزائی
 عن السید بحر العلوم الطباطبائي عن مشائخه بطريقهم المعروف
 (ومنها) ما جري به اجازة السید الجلیل الفقیه السید محمد بن السید
 محمد تقي الطباطبائي عن عمه المحقق المدقق السید علی صاحب
 البرهان القاطع عن شیخه صاحب الجواهر عن شیخه صاحب مفتاح
 الکرامه عن شیخه العلامة بحر العلوم الطباطبائي بطريقه المتصلة
 الى اهل بيت العصمة عليهم السلام المعروفه في الاجازات
 والتمس منه حفظه الله تعالى ان لا ينسأ في من الدعاء في فغان
 الاجابة وارحمه بالوسع والتوسع ومراقبة الله تعالى
 في جميع حالاته ولا حول ولا قوة الا بالله العلي العظيم والحمد لله
 وحده وصلى الله على نبیه محمد وآله الأئمة الطاهرين وسلم وآلها
 حرر في غايه شهر جاد الثمانية ١٢٣٨ هـ بمكة بمقره شفاء
 من جبال بنو عاتلة حرره بيده الدائرة محسن بني العاتلي
 غفر له ولوالديه

بسم الله الرحمن الرحيم
 الحمد لله رب العالمين وصلى الله على محمد وآله الطاهرين وبلغت مع اعدائهم وجميعين
 واعدائهم خفي نمانه که حجاب سحاب مروج انوار کرامت بپوشیده و تمام شده
 فتح آلاء بندگان و سرور قمری و است تائید از قبیل حقیر می زدند و در صدق
 امر حبیب و جلال شریعت الهی که یحیی و انوار و التوفیق الهی که شریعت
 ادبانه ذوال من قبله و لایک می زدند و در اخذ و نحوه شریعت از قبیل و کرامت
 و مظالم و نیز در مظالم و اصلاح برادر مستقره شریعت و نیز می زدند و در اخذ سهم
 سبک امام ارواح العالمین فی القادح بمقدار سعادت و تقاضای خود داد و صدق
 بجزیه التوقیر و الدحیه و ان لا یفیل من صالح الدعوات و الله و الله التوفیق
 ۶۴ شهر رمضان المبارک ۱۳۷۴
 ۱۳۷۴

امروز آیت الله حجت در قم وفات کرد

جنازه فقید سعید ناتجلیل شایان امروز دو ساعت قبل از غروب آفتاب با حضور حضرت آیت الله روجردی تشییع و در مدرسه حجتیه ن خاک سپرده می شود .

امروز خبر فوت حضرت آیت الله حجت که یکی از مراجع تقلید و از شخصیت های بزرگ عالم اسلام بودند در تهران منتشر شد و همه از فقدان این عالم جلیل القدر مولود متاثر شدند نزدیک ظواهر خبر نگار ما در قم بوسیله تلفن در باره فوت ایشان چنین گزارش داد:

امروز وسیله بلند کوی معن حضرت معصومه علیها السلام فوت حضرت آیت الله آقای سید محمد حجت اعلام گردید و در اثر انتشار این خبر تمام شهر تعطیل گردید. وعده زیادی از علماء و طلاب علوم دینی و جمعی از اهالی در منزل شخصی ایشان بقیه در صحنه ششم

شیخ هلی کتابی و میرزا حسین نایینی و دیگر اساتید وقت تلیف نمودند .
سید محمد حجت شیخ مرتضی انصاری و مقبره مرحوم حاج میر محمد حسن شیرازی بدو پس مشغول شدند و مرجم استفاده علی طلب و علماء اسلام قرار گرفتند.

چون آیت الله حجت در لیف اشرف کالت پیدا کردند ناچار برای تخفیف مرض بایران مراجعت و در سال ۱۳۴۹ هجری در قم اقامت بودند و حوزه درس خود را در آن شهر بر پا کرده و پس از چندین قه و اصول پرداختند . پس از آنکه آیت الله شیخ عبدالکریم حائری رئیس وقت حوزه علیه قم وفات کردند آیت الله حجت بیش از پیش در انجام امور مذهبی و دروس خود اقسام نمودند . مدرسه حجت که مدفن ایشان قرار میگرفت از مؤسست خود آیت الله میباشد در این مدرسه ۳۵ نفر از آقایان طلاب مشغول تحصیل علوم دینی هستند .

از طرف وزارت دربار نیز مجلسی تربیتی و روز چهارشنبه اول بهمن ماه در مسجد سلطانی از ساعت ۱۰ تا یازده برپا خواهد گردید .

***

مانفدان استفا آیت الله حجت را بموم مسلمانان ایران مخصوصا علماء اعلام و حجج اسلام تسلیت می گویم و برای بازماندگان آن فقید سعید جزایل اردو گاه خداوند متعال متناهم

اجتماع نمودند و با صدای بلند مشغول گریه و سوگواری شدند . خلا نام بازار و دکان کین شهرستان قم تعطیل میباشد و جنازه فقید سعید دو ساعت قبل از غروب آفتاب امروز با حضور علماء و طلاب و تجار و کسبه اهالی باتجلیل تران تشییع و در مدرسه حجتیه بخاک سپرده خواهد شد .

حضرت آیت الله روجردی در مراسم تشییع شرکت خواهند فرمود . شیرنگار ما در پایان این خبر شرح مختصری دوباره تاریخ حیات آیت الله بنهاد ذیل اظهار داشت:

آیت الله فقید سعید . . . صدای بلند علی این علی نقی ابن محمد حسینی نوه کبری تبریزی معروف بحجت نسب اهالی ایشان به سید محمد مصری مطلق بهجاری از اولاد علی اصغر ابن امام سجاد علیه السلام میرسد .

آیت الله حجت جامع علوم اسلامی و مرجع تقلید شیعیان و نقیه کامل عصر خود بودند ایشان در ۲۹ شعبان ۱۳۱۰ هجری قمری در تبریز متولد شدند و بعد از تحصیل مقدمات لازم و ادبیات عربی در همان بله بتخلیل علوم فقه اصول ریاضیات طبع قدیم و جدید پرداختند و بیشتر از حوزه درس والده خود استفاده کردند پس از آن آیت الله حجت به نجف اشرف رفتند و در حوزه درس آیت الله آقای سید محمد کاظم یزدی و همچنین از محاضر دروس آقایان سید ابوتراب خوانساری شریعت اصلهانی، شیخ هلی قزوچانی و

انا لله وانا اليه راجعون

بنسبت رحلت مرحوم علین مقام آیت الله آقای آقا سید محمدحسین
ثله هفتیه در اسلام پدیدار گشته بموم شیعیان بخصوص حوزه علیه تم و
حجج اسلام و اهالی محترم آذربایجان تسلیت عرض می کنم و امید است برحمت
الله و در درجات عالی نائل و هاقبت عموم مسلمانان بغیر باشد.
باین مناسبت مجلس خشتی روز پنجشنبه دوم بهمن ماه جاری مطابق
ششم جمادی الاولی از ساعت نه تا دوازده در مسجد سلطان مقدس باشد
آ- ۱۴۰۸۱- سید ابوالقاسم کاشانی

انا لله وانا اليه راجعون

بنسبت مصیبت وارده بر عالم روحانیت و فوت مرحوم آیت الله
آقای آقا سید محمد حسن سره صبح روز پنجشنبه دوم بهمن ماه از ساعت ۹ الی
۱۲ مجلس ترجمین در مجلس حاج سید عزیر الله متفقد است. بدیهی است سلسله
جلیله روحانین و برادران دینی از نظر تنظیم شاعر اسلامی شرکت خواهند نمود
الاحقر احمد الموسوی النجف انصاری مهدی الحائری الیزدی
آ- ۱۴۰۶- ۲-۱

با کمال تأسف و تواتر رحلت چنت مکان حجت الاسلام حضرت آیت الله
الطوسی آقا، آقا سید محمد حجت کوه کروی در قم که غلوب تمام مسلمانان را
هر چه داور و ازار نوده این مصیبت عظمی را به تمام علماء و مسلمانان خاصه
حضرت آیت الله الطوسی آقای بروجرودی مدظله و حضرت حجت الاسلام آقای آقا
سید حسن حجت تسلیت عرض و برای بازمانده کان آن فقید سید میر جلیل از درگاه
خداوند احدیت تسلیت منیاید .

از طرف جمعیت خیریه شایجان

علی اصغر خرم - حاج فرج آقا ابیدی - حاج حسین آقا
هلالی - حاج خلیل شامی - حاج حسینقلی راستگو - حاج
رضائیداری - حاج قاسم خوشنیت - حاج محمد آقا ابیدی -
حاج سلیمان هلالی - رسول هجری - رستم سلفی - سلمان
مروئی - یحیی انوری - قربا نعلی امینی - قلی علی
آ- ۱۴۰۶- ۱۴۰۶

بنسبت رحلت یگانه مرو خدا حضرت آیت الله الطوسی آقای حجت
از طرف اهالی سلسیل از ساعت دو بعد از ظهر روز چهارشنبه مجلس ترجمین
در مسجد سه راه سلسیل متفقد و بدینوسیله به علافتندان بخدا و دین خدا اعلام
می شود که در مسجد مزبور حضور بهر سائیده و از این خاصه بزرگ اسلامی
اظهار تأسف و همدردی بنمایند .

آ- ۱۴۰۶- از طرف اهالی سلسیل - ققی زاده

اذا مات العالم ثم في الاسلام ثلثة لا یسد هاشمی

در اثر رحلت حضرت آیت ... علی الدالین آقای حجت قدس
سره العزیز بموم علماء اعلام و برادران ایسانی تسلیت عرض میکنم از طرف
سکته خیابان به و معه حسن آباد در عصر روز پنجشنبه ششم جمادی الاولی
مطابق با دوم بهمن ۱۳۳۱ در زیر زمین مسجد مجد از درو به از ظهر تا غروب
مجلس ترجمین متفقد است از عموم علماء اعلام و برادران مؤمنین شرکت در تنظیم
شاعر اسلامی را ترقب دارد و حضرت ولی عصر عجل... فرجه را بحضورشان
در مجالس ترجمین این عالم جلیل غوغند خواهند نمود .
آ- ۱۴۰۵- الاحقر محمد قی الاملی

در بیان و فریاد از ظلم جنازه در محرم آییه الله

حجت در قم در میان جمعیت زیاد تشییع گردید و در مدرسه حجتیه دفن شد.

در صحن حضرت مسعود علیها السلام حضرت آیت الله بن و جری و جنازه نماز خواندند و مردم در چندین صف طولانی در مراسم نماز شرکت کردند و امروز بازار حوزه علیه و تمام آموزشگاههای قم تعطیل است. امروز قبل از ظهر خبر بکار آمدن از قم بوسیله تلفن جریان تشییع جنازه آیت الله حجت را بشرح زیر گزارش داد:

از ظهر دیروز کلیه کافه کین، بزاز و خیابانها تعطیل شد و مردم دسته دسته بطرف منزل مرحوم آیت الله حجت رفتند تا در مراسم تشییع جنازه آن مرحوم شرکت نمایند. بلندگوی «خانه مقدسه» و تمام مذهب، تلاوت قرآن مجید مشغول بود ساعت سه بعد از ظهر جنازه از منزل مرحوم که جنب مدرسه حجتیه است حرکت داده شد. در تشییع جنازه عموم آقایان علماء، روحانیون، طلاب علم و دینی و علماء نشری الاذاعی به بالغ بر سی هزار نفر می شدند. شرکت جسته و جنازه را از خیابانهای ارم و آستانه مقدسه عبور داده و برای طواف بهرم مطهر برافروخته و سپس در وسط صحن حضرت آیت الله العظمی آقای بروجرودی جنازه نماز گذارید و جماعت زیادی در صفوف پیشانی نه تأیید و صحن ادامه داشت و در مراسم نماز شرکت کردند.

مقارن ساعت پنج بعد از ظهر جنازه مدرسه حجتیه انتقال داده شد و در آنجا پس از اتمام تشریفات مذهبی دفن گردید. امروز صبح تمام بازارها و مقارنهای قم بسته است. در صحن حوزه علیه و کلیه مدارس تعطیل شده است.

مجلس ختمی از طرف حضرت آیت الله بن و جری صبح امروز در مدرسه فیضیه برپا گردید و هزاران نفر از معین طایقات مختلف در آن شرکت کردند و در مجلس ختم آقای انصاری و عظمی انگراف، تعلیمات آقای دکتر مصدق و آقا حضرت آیت الله بن و جری مخاطره کردند و مورد قرائت نمود.

[illegible]

مفتی محمد امجد علی صاحب
 صاحب دہلی دارالافتاء
 دارالافتاء دہلی

بنارینق ۳- برج بنارینق ۱۳

وزارت جالبه داخله

حکومت کروس

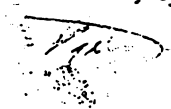
نمبر ۵۰۰

جانب آقای سید محمد کاتب
بر طبق حکم جانب کاتب آقای حاج شیخ محمد حسن مجتهد دولت بر کاتب لاله عشر

در مهر رعیت را که که بدی مهدی سید محمد سید متصرف شود متعلق به جناب

عین حکم شریع را نیز همراه اورد گرفته بخوانید و همان طوری مجری دارید

طرف بر ما موعود

قسم - طهران - شماره ۱۳۴ - ۱۲۸ - ۱۵ - ۱

طهران - چهاران حضرت مستطاب: آیت ۰۰۰ آقای خمینی دامت برکاته
با ابلاغ سلام مزید توفیقات را مسئلت دارم .

آنچه بین حضرتعالی و آیت ۰۰۰ شریعتداری طاب ثراه واقع شده
حکومت واقعی با خداوند متعال و ظاهر هم با تاریخ می باشد امید است
مصادق ایه کریمه " ونزعتنا منی مدوره من غل اخوانا علی سر متقابلین
باشد . فعلا که خبر تاسف انگیز رحلت ایشان منتشر شده است لازم دانستم
ضمن ابراز نگرانی و تسلیت از جریان تجهیز که بدون تشییع و احترامات
نرمه و تدفین مخفیانه در محل غیر مناسب واقع شده ابراز تاسف شدید بنمایم
انتظار دارم اکنون هم در حد ممکن اهانتهائی را که بایشان و مقام مرجعیت
شده شخصا تدارک فرمائید . علاء کلمه اسلام و مسلمین را از خداوند متعال

مسئلت دارم . والسلام علیکم ورحمه ۰۰۱ و برکاته

۲۴ رجب ۱۴۰۶ الکلایکانی.

بسم الله الرحمن الرحيم

اھمتر رب العالمین و افضلہ و استمد علی سیدنا محمد و علیہ السلام الطاهرین
 و اللعن الذائم علی عدائهم اجمعین و بعد محقر نازد کرجا مستطاب فلفظ اللہ نام
 حجتہ اللہ استمد لائریج علی البرہید پیر است تاسید است مجاز و ذوقانی میاشند
 از قدر اینجانب در تصدیق امر حسبتہ منوط است باین فقرہ جامع شریعت
 و نیز مجازند در اخذ حقوق شرعیہ از قبیل زکات و منظم اعیان و محمول
 المالك و سهم و آزار اہم لہ عزاء و شرفا و سهم مبارک لایم
 علیہ استمد و صرف ثلث آن در مواضع مقررہ شرعیہ و ارباب قبر بیخند
 و اخذ قبض رسید بتم مبلغ و اعیان آن باریاب و حج و نیز مجازند در
 اعیان کسک و حقوق اشخاص و قارر بچو است و غیر آن نمیشد تا تریج
 آراء باشند و اوصیکد بالفقور و رعایہ اللہ حیة طافہ رسید لایجہ و غیر
 من ضل و دعوت کلا لایم انت استمد و استمد علیہ و اخوان المؤمنین
 و رحمۃ اللہ علیہم

محمد الرحانی

۱۸ محرم الحرام
۱۴۱۶

آیت‌الله آل شیر خاقانی :

هر نوع تجزیه طلبی را سرکوب می‌کنیم

آیت‌الله آل شیر خاقانی

خرمشر - خبرنگار کیهان -
مهندس بازرگان نخست وزیر وقت
انقلاب به همراه سخنگوی دولت ،
جنبه گذشته دردیدار خود از مناطق
جنوبی به دیدار آیت‌الله شیخ محمد
طاهر آل شیر خاقانی در خرمشهر
رفت. وی در گفتگویی کوتاه
با خبرنگار کیهان پیرامون مسائل
مسلمانان عرب ایران گفت :
- نحوه گفتگوی تلفنی سخنگوی
دولت با حضرت آیت‌الله خاقانی
بطور صحیح مطرح شده و خایمه
است. و دولت هیچگاه بین عرب
و ترک و فارس فاصله نمی‌خواهد
گذاشت و کلیه حقوق آنان
به تساوی رعایت خواهد شد.

امیر انتظام سخنگوی دولت نیز
در این مورد گفت :

- مسئله مسلمانان عرب ایران
بهانه‌ای برای فرصت طلبانی حده
که قصد تفرقه اندازی بین طبقات
مردم را دارند و حضرت آیت‌الله
خاقانی مورد احترام همه ماست.
مهندس بازرگان ملت سفر خود
به خرمشهر را رسیدگی به‌خواست
حائ‌ مردم اعلام کرد که در جریان
این برنامه گروهی از وزیران به
مناقص دیگر سفر کرده‌اند.
حضرت آیت‌الله شیر خاقانی
نیز در مورد مسئله مسلمانان عرب
ایران گفت :
با اطلاق نام «خلق مسلمان عرب

ایران» جای کله برای کسی نداریم
لخواهد ماند و اجازه نمی‌دهیم
کسی از بین ما میلیون خلق عرب
که در خوزستان زندگی میکنند
فکر تجزیه طلبی و خود مختاری به
لحنی خطور کند. آیت‌الله خاقانی
افزافه کرد:

- هرگونه تجزیه طلبی را
سرکوب کرده و همه ما به‌جمهوری
اسلامی رای می‌دهیم و پیرو امام
خمینی هستیم و خوزستان نیز
جزء جدا نشدنی ایران است و با
مخالفین آن خواهیم جنگید.

کیهان

صفحه ۲
یکشنبه ۹ اردیبهشت ماه ۱۳۵۸
دوم جادی الثانی ۱۳۹۹

اخبار کشور

تکرام آیت الله شبیر خاگانی به آیت الله طالقانی :

بعضی کمیته ها و دادگاه ها روش انتقامی

پیش گرفته اند

محمد (ص) و حضرت علی (ع) پنداز فتح مکه و جنگ جمل کاملاً روشن است که تمام افراد را مورد طو صومی قرار دادند لیکن متأسفانه حال متأسفانه میشود که بعضی از دادگاه ها و کمیته ها روش انتقامی و یا توبه اطلبی را پیش گرفتند و انگونه اعمال با قانون عدل و احسان اسلامی منافات دارد .

آیت الله شبیر خاگانی پس در تکرام خود ضمن اشاره به ساله ماندن و یا خروج خود از خوزستان اشاره کرده است :

برای اصلاح امور و تطبیق مقررات و موازین اسلامی تا زمانی که امکان آن باشد در ایران خواهم ماند و از خانواده متأل بولیک میکنم را جهت اصلاح و پیشبرد حلقهای اسلام مسلت میکنم .

والسلام طهکم و رحمت الله و برکاته - محمد طاهر آل شبیر خاگانی . ۵۸۲۲۸

لیست به اعمال بعضی از افراد کمیته ها و دادگاه ها و اتهامات بدون دلیل و مدرک شرمی و حمله شبانه به خانهای مردمی ایجاد رعب و وحشت برای خانواده های آنها و رفتار غیر صحیح پارامی از مأموران دولت که توجیهی موقوفه امور ندارند بر توجیه بود ، در آینده نتیجه چنین اعمالی جز بیرو نظمی و غیر موجه نشان دادن قانون عدل اسلامی فایده دیگری در بر نخواهد داشت تا زمانی که جلوی چنین اعمالی گرفته نشود و از طرفی تا هنگامیکه حقوق خرمی و قانونی تمام خلایق ایران اعم از کرد ، ترک ، عرب ، فارس ، بلوچ ، ترکمن و غیره تأمین نگردد ، چنین مشکلاتی در پیش خواهیم داشت . اینجانب نیز بارها تکرار نموده ام که کشور ایران یک کشور مذهبی است نه یک کشور لایق و موبایست تمام ملت تحت لوای حاد الله اسلام برادرانه زندگی نمایند . با وجودی که روش حضرت

خرمطهر - خبرنگار کیهان ، حضرت آیت الله شیخ محمد طاهر آل شبیر خاگانی طی تکرامی که به عنوان آیت الله طالقانی صادره کرد ضمن تأکید بر موقع و موضع حسن خوزستان خواریت با مسائل جاری کشور تصمیم خویشی را دائر بر ماندن در خوزستان اعلام نمود . قسمتهائی از این تکرام به شرح زیر است :

خرمطهر - تهران حضرت مستجاب آیت الله حاج محمد محمود طالقانی نامه برکاته و الماخانه

با ابلاغ نلام و نهایتاً وافر تکرام حضرتعالی واصل گردید از جنابعالی نهایت تشکر را مانت و توفیق روز افزون آن جناب را از درگاه خداوند متعال مسلت میکنم . ملت اینکه خوزستان از حیثیت خاص منطقه ای نیست به سایر نقاط ایران برخوردار است و وجوه حاضر و احزاب مختلف و بعضی از افراد فرست طلب حانطوریکه در سرتاسر ایران مقامه میفرود در اینجا نیز مقومه میگردد . لذا نمیب توان در این موقعیت حسن

پیام آیت‌الله طالقانی به آیت‌الله شیخ محمد طاهر آل شبیر

بسمه تعالی

خرمشهر - حضرت آیت‌الله شیخ محمد طاهر آل شبیر

دامت برکاته .

باتقدیم سلام و تحیات وافر شنیده میشود کسب‌تپارهای
تبیینها و دخالت‌های ناروای بعضی از کمیته‌ها
و دیگر مسائل جاری در منطقه آزرده خاطر هستید و با قصد
هجرت دارید. وجود جنابعالی‌انهم در چنین موقعیتی برای
ارشاد و حل مشکلات برادران عرب و فارس در این ناحیه
حساس ضروری است و امید است باتتشکیل شوراهای کمورد
تاکید و امر حضرت آیت‌الله خمینی قرار گرفته بسیاری از
این مسائل و مشکلات و نارسائی‌ها از میان برداشته شود.
ولانگن کصاحب الحوت ... ولربک فاصبر.

۲۵ جمادی‌الاول ۱۳۹۹ سید محمود طالقانی

آیه الله خاقانی مردم خوزستان را به آرامش دعوت کرد

● خرمشهر - این تلگرام دیروز از سوی آیت الله شیخ محمد طاهر آل شبیر خاقانی خطاب به مردم خوزستان مخابره شد :
بسمه تعالی
مردم مبارز خوزستان :
بیش از دو روز از ورودم به قم نمیگذرد که با کمال تأسف اخبار واصله حاکی از ناآرامیهاست . اکنون که برای یک سلسله مذاکرات لازم و سرنوشت ساز به دعوت رهبرانقلاب و مراجع تقلید به قم آمده ام شما آرامش کامل خود را حفظ

نمائید . برای رسیدگی به مشکلات و مسائل جاری برادران حضرت حجت الاسلام حاج شیخ عیسی خاقانی و حضرت حجت الاسلام آقای سید ابوالقاسم دیباجی از حوزه علمیه قم به خوزستان وارد شده تا از نزدیک با شما مذاکره نموده و مسائل مورد بررسی قرار گیرد .
همراهان آیت الله خاقانی هستند .

هوالعزیز
مرد هم آتی
شرح در صفحه ۲

استقبال از آیت الله خاقانی

حضرت - حریمگار کیهان -
بروق موزین شرعی در آید
شود.

۱- دین آزادی بیشتر در حسن
موزین شرعی برای غلای اسلام
نهاد هست در راهیو تقویرون ها و
مسلات.

۲- زیر پوشش قزاقان تمام
کارگران و کارمندان شرعی
حکمت تامین حقوق و آید
قصد برسد.

۳- موزینی که در حوزستان
انتخاب میشوند برای حفظ متون
لازم است که از افراد و تسمیر
بازیان باشند و فردیکه خود
باید آنکه کار در از ماست و
سازن حق کند. صد پشاور
میشود که افرادی در آن منطقه
موجبات نقد فکسی و سیاسی
بین مردم شده اند و لازم است
جوی این افراد گرفته شود.

بروق موزین شرعی در آید
شود.
۱- دین آزادی بیشتر در حسن
موزین شرعی برای غلای اسلام
نهاد هست در راهیو تقویرون ها و
مسلات.
۲- زیر پوشش قزاقان تمام
کارگران و کارمندان شرعی
حکمت تامین حقوق و آید
قصد برسد.
۳- موزینی که در حوزستان
انتخاب میشوند برای حفظ متون
لازم است که از افراد و تسمیر
بازیان باشند و فردیکه خود
باید آنکه کار در از ماست و
سازن حق کند. صد پشاور
میشود که افرادی در آن منطقه
موجبات نقد فکسی و سیاسی
بین مردم شده اند و لازم است
جوی این افراد گرفته شود.

۱- سعی و کوشش هرچه زودتر
حکمت تدوین قانون اساسی و تعیین
رئیس جمهور و گذاشتن منصب
جمهوری بمعاون دین رسمی و با در
نظر گرفتن آزادی کامل برای تمام
مذاهب و ادیان احزاب و گروههای
مختلف تا آنجائی که موجب تضعیف
حکومت اسلامی و قدیمی برخلاف
مصلح عمومی کشور و حکومت اسلامی
برداشته شود.

۲- تعیین مسائل هرچه بیشتر
در انتخاب افراد مسئول دولتی و
انتخاب آنان از افراد با ایمان.
۳- تجدید نظر در دادگاه های
موجود و اعدام های این دادگاه ها
و قراردادن دادگاههایی تحت
نظر مراجع و مجتهدین تا اینکه

ماموران عراقی بسوی پاسداران خرمشهر آتش گشودند

خرمشهر - خبرنگار اطلاعات جمهوری اسلامی ایران قرار داشتیم و این امید بزرگ به سران قبیله میگردید، بدولت اسلامی واجب است که با مهربانی و عدالت رفتار نماید و با عفو عمومی تمام اجداد ملت را بطرف نظام عمل اسلامی جلب نماید. منتکونه که ایادی بیگانه در سایر نقاط فعالیت دارند در این منطقه نیز بنابر شایعات بکار مشغول هستند وظیفه خطیر مسلمانان در این لحظات حساس اینست که در برابر کسانی که میخواهند بوحشت ملت خللی وارد نمایند مقاومت کنند و در برقراری جمهوری اسلامی و عمل قرآنی کوشا باشند. مسلمانان باید بدانند که اگر در راه برقراری عمل واحد گمراهانند خدای عزوجل با آنان خواهد بود.

محمد طاهر آل شبیر خاقانی
اطلاعیه فرمانداری
خرمشهر

اینک که خوشبختانه بعد از صدور توافقی نامه ای آیت الله شبیر محمد طاهر آل شبیر خاقانی و قیسار دکر سید احمد مدنی فرمانده نیروی دریایی استاندار خوزستان و همکری وسیع و همه جانبه مردم خرمشهر به آرامش دوباره دست می یابد و حرکت زندگی ساز شهر آغاز شده است، متأسفانه شایعاتی بروز نموده که مطلقاً نمیتواند مورد تأیید باشد. اخیراً عده ای از عناصر ضد انقلاب که تلاشی خستنی آمیز آنان با شکست قطعی مواجه و در برابر افکار عمومی کارشناسان پسر سوازی کشیده شده است، در لباس دوست، مشاور و دلسوز بوسیله شلغل و مکاتبات جعلی اخباری را به دروغ پخش و به اطلاع عامه می رسانند که هدف این ضد انقلابیون سرقة تضییع روحیه و مخدوش نمودن تفاهات موجود است. لذا از کلیه همشهریان عزیز خرمشهری تقاضا دارد که به این قبیل شایعات تلقین ها و تکذبات معمول توجهی ننموده و برای اطمینان خاطر بیشتر می توانند با تلفن ۴۴۰۰ تماس حاصل کنند.

خرمشهر - خبرنگار اطلاعات سید محمد رضا علوی خرمشهر، دیروز اعلام کرده بهرگاه امروز (دیشروز) هنگامیکه پاسداران انقلاب سرگرم گشت و کنترل نوار مرزی در ناحیه شلمچه بودند، ماموران عراقی به سوی آنان تیراندازی کرده و لکن متناهی بر دهنی پاسداران ایرانی، از بروز هرگونه حادثه و عکس العمل متقابل، جلوگیری کرد. خوشبختانه در این تیراندازی، به کسی آسیب نرسید.

در پی توافقی نامه ای که بین قیسار دریا دار مدنی استاندار خوزستان و آیت الله شبیر محمد طاهر آل شبیر خاقانی در مورد وقایع خرمشهر به امضاء رسید، دیروز، اطلاعیه ای از سوی آیت الله خاقانی و سید محمد رضا علوی فرماندار خرمشهر، خطاب به مردم این شهر، انتشار یافت.

اطلاعیه آیت الله شبیر

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين و
صلوات وسلام على محمد و آل
طاهرین .
بر هر مرد و زن ایرانی مسلمان واجب است که در حفظ اتحاد و برادری کوشا باشد. خداوند متعال امر بوحدة و یگانگی فرموده و مسلمانان باید در برابر امر پروردگار و قانون اسلامی تسلیم باشند. زیرا قانون اسلامی، حقوق تمام بشریت را حفظ نموده است. در برابر قانون اسلامی زن و مرد و تمام اقلیت های مذهبی، حقوق برابر و مساوی دارند. پس در نگهداری وحدت و یگانگی خود در زیر پرچم عمل اسلامی و قانون قرآنی بکوشید و بر ماست که در صف واحد خود متحرکین و فرستادگان را راه ندیم و آگاه باشیم که زمانی روی سعاد و اغواهم دید که قانون عمل اسلامی در جامعه ما برقرار گردد ما به شهادت و دادن خون فرزندان خود، برای برقراری قانون عمل اسلامی کوشش نمودیم و خدای نکرده اگر دچار اختلال گردیم نمیتوانیم نظام عدلانه اسلام و

نامه آیت الله خاقانی به نخست وزیر

● خرمشهر - آیت الله الشیخ محمد طاهر آل شبیر خاقانی با ارسال نامه سرگشاده ای خطاب به مهندس بازرگان نخست وزیر در مورد نارسائی ها به دولت هشدار داد . آیت الله خاقانی در نامه خود نوشته است : پس از قریب ۵ ماه که از پیروزی انقلاب اسلامی ایران می گذرد متأسفانه تاکنون اقدامات موثری برای جامعه عمل پوشانیدن اهداف واقعی انقلاب بعمل نیامده و روز بروز بر نارسائی های اقتصادی و اجتماعی افزوده میگردند . لذا در مورد این وضع هشدار میدهم . وی همچنان نوشته است: هدف اصلی انقلاب ، اجرای کامل قوانین اسلامی بودی باشد دولت از قبول خود انتظار داشته و دارند که مشکلات اقتصادی کشور یا برنامهریزی های صحیح در زمینهای صنایع مادر ، اموریازرگانی پروژه های عمرانی و برنامه های رفاهی مرتفع شود تا از موج بیگاری و فساداتیهای جامعه جلوگیری شود . کمتر این زمینهایزیرکود اقتصادی و افزودن خیل بیگاران که موجب گسترش فساد اجتماعی شود تاکنون نتیجه دیگری ندیده شده است .

در قسمت دیگری از این نامه آمده است : عموم مردم انتظار مشارکت رسمی در امور مربوط به کسب آزادی های فردی و اجتماعی را میکنند ، آنها پس از تبهقرن دیکتاتوری و خفقان و لسی متأسفانه دولت شما بدون توجه به اهداف انقلاب اسلامی ملت ایران نمتها در حدود وعده های خود عمل ننموده ، بلکه نسبت به عدم رعایت اجتماعی و آزادی کشتی های جاری نیز سکوت غیر قابل توجیه نموده صراحتاً اعلام دارد که مصم اقدام در مورد وعده های اولیه دولت موجب پیروز نارسائی های موجود شده و چنانچه این رویکرد منافی اصول اسلامی است ادامه یابد ، منجر به تشنج و از هم پاشیدگی جامعه گردد .

● خرمشهر - آیت الله الشیخ محمد طاهر آل شبیر خاقانی با ارسال نامه سرگشاده ای خطاب به مهندس بازرگان نخست وزیر در مورد نارسائی ها به دولت هشدار داد . آیت الله خاقانی در نامه خود نوشته است : پس از قریب ۵ ماه که از پیروزی انقلاب اسلامی ایران می گذرد متأسفانه تاکنون اقدامات موثری برای جامعه عمل پوشانیدن اهداف واقعی انقلاب بعمل نیامده و روز بروز بر نارسائی های

آیت اللہ شبیر خاٹانی :

صنایع و تأسیسات نفت در خطر است

فرخنده زین، سیمین و سیمین
 فرزندان آناه‌ی و
 خاویز و مهدیه و آموال و
 آزاده‌ی فردی و اجناسی
 هستند.

طریق مشار های مکرریه

و نا بر این جامه انقلابی ایران
بهدولت مردی قاطع ، محکم و
صریح احتیاج دارد تا مسائل
و مشکلات مردم را لمس و
بید رنگ چارمجویی کند .

فرزندان عزیز حقایق و نگهداری کلیه منابع، صنایع و تأسیسات سراسر کشور که منطبق به ۲۵ میلیون آبریز است، وظیفه شومی و ملی شما است، همتیار باشید که تکرار وقایع اخیر کشور و صنایع تلخی ببار خواهد آورد که خرد بینگهر شما و سایر هموطنان خواهد شد.

لذا از همه شایسته‌های
ملکت و سرمایه‌های ملی،
جوگیر از گشتار و آوار
هرج و مرج در مقابل برپا
نمای حرکت آیین و توشه و
نفل خیزان، انباشتند و
در کمال شور و خروش از
عکس‌العمل غیر منطقی و
انسان‌محور برپیزند و
نگارید و بفرستند به امپال
شوم خود دست بپایند و
بدینوسیله دولت را برپایند
تا در کوه گردن دست بپایند
و خیر و شد انقلاب و
محببت
دادگاه از عناصر شکوکه
اقدام از آن بر عمل
و نهادهای مسئول
تتمه و انباشت از
یک انباشت و انباشت
و نهادهای مسئول
و نهادهای مسئول

1950-1951

استقرار پاسداران در منزل آیت الله خاقانی

پاسداران نیز در منزل پیروشی آیت الله خاقانی مستقر شدند و کوچه و اطراف منزل ایشان تحت نظر قرار گرفت. فرمانده پاسداران انقلاب مستقر در منزل آیت الله خاقانی به خبرنگاران گفت که در بازرسی از منزل ایشان تعدادی اسلحه دست آمده است. هنوز بطور رسمی ملت بازرسی و استقرار پاسداران در منزل آیت الله خاقانی اعلام نشده و این در حالی است که نیمه سارمدنی استاندار خوزستان طی مصاحبه‌ای، استقرار پاسداران را بدلیل محافلت از آیت الله خاقانی اعلام کرده بود.

خرمشهر - در پی واقعه خونین مسجد جامع خرمشهر، عصر دیروز پاسداران انقلاب اسلامی بمنزل آیت الله شبیر خاقانی رفتند و در این محل مستقر شدند. سپس آیت الله خاقانی و اعضای خانواده ایشان به مسجد امام جعفر صادق (ع) راهنمایی شدند و منزل و کتابخانه ایشان مورد بازرسی قرار گرفت. پس از ۲ ساعت بازرسی، آیت الله خاقانی و خانواده ایشان مجدداً بمنزل راهنمایی گردیدند و هر یکی از اتاقها مستقر شدند و امر سایر اتاقها قفل شد.

آیت الله خاقانی را با مینی بوس از خرمشهر خارج کردند

خرمشهر - دختر بزرگ آیت الله شبیر خاقانی در گشتگویی با خبرنگاران اعلام کرد که از آیت الله خاقانی و اعضای خانواده ایشان اطلاعی ندارد. وی گفت: صبح دوشنبه پس از نماز صبح، آیت الله و همسر و ۲ دختر و آیت الله زاده شیخ محمد کاظم و نوه و عروس ایشان را با یک دستگاه مینی بوس به نقطه‌ای در خارج از خرمشهر بردند. وی اضافه کرد که تاکنون از وضع ایشان اطلاعی ندارد و امیدوار است سلامت باشند. دختر آیت الله شبیر خاقانی همچنین گفت: مگر فراموش کرده‌اید که راهنمایی‌های قبلی به نفع انقلاب ایران تماماً از مسجد آیت الله شروع می شد، مابه انقلاب کمک کرده‌ایم و همواره مخالف خونریزی بوده‌ایم. وی ضمن تشکر از محمدرضا علوی فرماندار خرمشهر گفت: ایشان همواره با حسن نیت سعی در حل مشکلات خرمشهر داشته و فرد خوبی می باشد. **در ذوق قول هستند** یک گزارش تایید نشد محاکمی است: آیت الله شبیر خاقانی و اعضای خانواده ایشان در منزل مستقر و احتمالاً در طبق درخواست آیت الله در روزهای آینده، ایشان به قم نقل مکان یابد. از سوی دیگر عباس شجاعی پوره محافظ و راننده آیت الله شبیر خاقانی که در جریان حادثه روز یکشنبه در منزل ایشان ضمن درگیری با مأموران، تیر خورده بود، در بیمارستان مصدق خرمشهر جان سپرد.

۱۵۳ - مربوط به صفحه ۱۷۱۱ / اطلاعات / ۲۵ تیر ۱۳۵۸ ش، ص ۱۶

و اطلاعات / ۲۷ تیر ۱۳۵۸ ش، ص ۲

آیت الله خاقانی به قم رفت

اهواز- خبرگزاری پارس :
آیت الله آل شبیر خاقانی راهی
قم شد، گزارش خبرنگار
خبرگزاری پارس حاکیست که
ایشان صبح امروز از اهواز
بمقام عزیمت کرد .
در این سفر پسر و چهارتن
دیگر از اعضای خانواده
آل شبیر نامبرده را همراهی
می کنند .

پیام آیتاله شیر خاقانی : اجازه نمی دهیم یک وجب از ایران تجزیه شود

تم - خبرگزار کیهان - حضرت آیتاله حاج شیخ محمد آل طاهر شیر خاقانی پیروز در قم پیامی خطاب به ملت ایران فرستاد. متن این پیام که از طرف دفتر امام خمینی در قم در اختیار خبرگزاران قرار گرفت به این شرح است:

بسم الله الرحمن الرحیم
الحمد لله رب العالمین و افضل و صلواته و بجاته علی عباد الله النبی المصطفی محمد و آله الطاهرین.

درو و سلام بیکران بر ملت شریف ایران، همتی که متحقق بشکستین به عدالت الهی و دستورات آسمانی از هیچگونه سعی و کوششی مویع نشود و با اراده ای پولادین با طاغوت و طاغوتیان مبارزه کرد.

مبارکان و خواهران ارجمند، بر هیچکس پوشیده نیست که این انقلاب اسلامی نتیجه سالها مجاهدت هزاران مجاهد بر خون شسته و زجر دیده بوده است. انقلابی که تمام افکار ملت ایران از بازاری گرفته تا کارگر و دهقان از مانفکامی گرفته تا طایفه و مراجع علم بر آن همبسته اند و با وجودیکه همه و همه در این انقلاب میهم هستند مجاهدین و مبارزان آیتاله المصطفی آقای خمینی را میبایست چه قبل از پیروزی و چه بعد از آن در راه تمام این مبارزات و برسردهای پیروزم که بتوان با اتحاد و یگانگی هرچه عاجز و با صاعقه های همه جانبه ملت ایران در کویست حکومت آقای خمینی صحت

بازرگان و ساکنان ایرانی زیر قیافه و موازین اسلام موفق گردید. شش متذکر میگردد. در این لحظات حساسی و غریب ساز پرشمار طاعت دایر ایران لازم است که با اتحاد و یگانگی هر چه متضادتر در مقابل توطئه های صوفی یگانه که خواه این توطئه از وابستگان به رژیم سابق و یا وابسته به گروه های چپ و راست باشد ایستادگی نمائیم و اگر شخصی یا گروهی بخواهد در مقابل جمهوری اسلامی دست مداخلات سوء زده و وابسته بشود با آن مبارزه نمایم و همانگونه که این جانب کارا تذکر

دادام کشور ایران بیک کشور مذهبی است نه نژادپرست و به هیچکس تحت هر نوع فشار و یا باجی اجازه نمی دهیم که بیک وجه از ایران را چه در جزوستان و یا هر نقطه دیگر ایران تحریریه بسیم و چنین افرادی باشند عقاب خواهد بود. زبیراً قانون اسلام همانگونه که در بیان حضرت

امیرالمومنین عی (ع) نیست به مالکهاش آمده است حقون یک دولت و ملت. کابلاً مراتب و بورد نوبه فرزندانه است و این بیان میسر است مگر بر اینکه هیچ فرد یا گروهی حق حرم است حکومت جمهوری اسلامی و متضمن

نموده و نیز به فردیکه ملایم جانب خلافت دارند اعلام میدارم که من از حاضر صد غلاب که نمی توانم ترقی و صالحی سلام و کشور سلامی را ببینم وجود را به من صوب می کنند

هر کسی و یا هر گروهی باشد که مقصد من باشد و به مقصد هر چه دیگری. چه غرب باشد، چه صبر، چه کویست، نند

چه غیر کویست ششای تیری می جویم. حال این جانب را اثر کثافت و حسنگی بری احراحت در نهضت مقدس من منی

انعام می نمایم و در خدمت توفیق دولت و ملت را جهت تحقق بخشیدن هر چه بیشتر از آرزوهای اسلامی از صواب متعال

مشقت می نمایم.

شیخ محمد طاهر آل شیر خاقانی

آیت الله مشیر خاقانی مردم را به پشتیبانی از دولت دعوت کرد

حضرت آیتاله شیر خاقانی به دستور بیانیه سخن حله به گروه های چپ، مردم جنوب و سایر نقاط را به آراش و پشتیبانی از دولت بلزگن دعوت کرد. متن بیانیه به شرح زیر است:

بسم الله الرحمن الرحیم
در ماه مبارک رمضان، بر همه سالاران است که هر چه

بیشتر به هر که خانواده مثال بود آورند و در خط حمت آورد حای انقلاب اسلامی بسی

و کوشش نمایند. برادران و خواهران سلکن، بر همه لازم است تاسی و کوشش نمایند

تا این انقلاب تاویض کمطیر از جمله اسلی خود که راه

لنیه اولیه خدمت، شرف نگردند. بطوریکه بر ممکن روشن است بواستان داخل

و خارجی و گروه های چپ و چپا، بزرگترین ضرر ممکن را از انقلاب امیل اسلامی ما

خوبه و ما تا زدن کمر بلین سیادت مولای شیان ملر ده که در فرمان خودیه ما کشتار

حدود و ظایف دولت و ملت با دقتا پایانی شورا بین کرده است، رعایت نموده و اتحاد

و برادری را در جامعه مورد توجه قرار داده و از قهر و چند دستگی کما حد اسلامیات

گردمی چپ است، دوزی محمد طاهر آل شیر خاقانی

جوتیه قاترانی به آیتامی ساخته. بر طبق صلواتان اسلامی، طشتن کردیم، والا ایاده آن جلاسل و نور کران بر جزو برای خارجی کفمن گروه های چپ هستند میخوانند در جنوب غرب ایران ملو

کروه تا امرانی سوء خود به هر قریب کفمت، بیاوه کشته ولی دیگر دیر شده است، زیرا ملت ما پیوسته جلوی نفوذ بیگانگان و عوامل آنان را که حامل انحطاط کشور حای اسلامی است، بگیرند.

من به مردم ایران به در جنوبی چه در سایر نقاطم میگویم که به میوه، با این گروه های ساخته اجانب، نزدیک نشوند و حکمت متعالی دست در دست یکدیگر داده، به کلید لجناب آقای خمینس

میدیک بلزگن بشانند و تحت قاتیر حله، حید کران قرار نگیرند برای دفاع از جمهوری اسلامی که خواست مریع، ام از اینجانب و حضرت

آیتاله المصطفی، آقای خمینی است، گوشا باشند اینجانبه فلا برای استراحت در کنار

هرم حضرت مسومه ده کثافت گردیدام و توفیق دولت ملت و از خلودن مثال متک

منشایی محمد طاهر آل شیر خاقانی

پیام آیت الله شبیر خاقانی

به مناسبت حلول پانزدهمین قرن هجرت رسول اکرم (ص) حضرت آیت الله آل شبیر خاقانی، پیامی بدین شرح فرستاد:

بسم الله الرحمن الرحیم
سلام و تحیت خدا بر
جميع مسلمانان و آزادگان
جهان باد.

چهارده قرن به هجرت رسول اکرم محمد بن عبدالله (ص) گذشت. از خداوند متعال مسئلت می‌نمایم که در طلوع قرن جدید، به میمنت و برکت آن هجرت بزرگ و انسان ساز، ملت و کرامت را به مسلمانان باز گرداند و آنان را بد و احمق قرار دهد، تا پاری دیگر بقوانین عدل و احسان، اینو پایگاه عظیم اسلام روی آورند تا بتوان کلمه توحید و هدایت واقعی را چابکترین بداندگری های جهان گزینی نمود. مسلمانان بدانند، در صورت توجه کامل به قوانین عدل اسلامی خدای عزوجل آنان را پاری خواهد نمود.

بر همه مسلمانان است که نسبت از اختلاف و چند بستگی برداشته و آگاه باشند که در غیر این صورت بسیاری پایداری و استقامت را نخواهند داشت.

ای امت اسلام، اگر بر کلمه حق متفق و عامل به آن باشید به جهانبان این واقعت را ثابت خواهید نمود که عدالت، سنت شاست و رحمت هستی از برای پیامبر عظیم الشان و والای شاست، بدان گونه که

به مناسبت حلول پانزدهمین قرن هجرت رسول اکرم (ص) حضرت آیت الله آل شبیر خاقانی، پیامی بدین شرح فرستاد:

بسم الله الرحمن الرحیم
سلام و تحیت خدا بر
جميع مسلمانان و آزادگان
جهان باد.

چهارده قرن به هجرت رسول اکرم محمد بن عبدالله (ص) گذشت. از خداوند متعال مسئلت می‌نمایم که در طلوع قرن جدید، به میمنت و برکت آن هجرت بزرگ و انسان ساز، ملت و کرامت را به مسلمانان باز گرداند و آنان را بد و احمق قرار دهد، تا پاری دیگر بقوانین عدل و احسان، اینو پایگاه عظیم اسلام روی آورند تا بتوان کلمه توحید و هدایت واقعی را چابکترین بداندگری های جهان گزینی نمود. مسلمانان بدانند، در صورت توجه کامل به قوانین عدل اسلامی خدای عزوجل آنان را پاری خواهد نمود.

بر همه مسلمانان است که نسبت از اختلاف و چند بستگی برداشته و آگاه باشند که در غیر این صورت بسیاری پایداری و استقامت را نخواهند داشت.

ای امت اسلام، اگر بر کلمه حق متفق و عامل به آن باشید به جهانبان این واقعت را ثابت خواهید نمود که عدالت، سنت شاست و رحمت هستی از برای پیامبر عظیم الشان و والای شاست، بدان گونه که

مویذ بدارد.
والسلام علیکم ورحمتناک
وبرکاتک محمد ظاهر آل
شبیر خاقانی - ۲۹ آبان
۱۳۵۸ مطابق ۲۹ بهمن
۱۳۹۹

حضرت آیت الله العظمی شیخ محمد طاهر آل شبیر خاقانی والامقام

از آغاز انقلاب مردم غیور و وطن پرست خرمشهر را براه راستین این انقلاب شکوهمند و مردمی هدایت و راهنمایی فرمودند حضرت آیت الله جدیدین بار گمروهای محدودی را که میخواستند البته به بروی ملت بیاخته جنگ بیافکند براه حقیقت رهسور گمردیدند حضرت آیت الله شیخ محمد طاهر در مصاحبه‌ای که جدی پیش با خبرنگاران خارجی نمودند امار شهداء خرمشهر را ۳۱ تن اعلام نمودند ولی اکنون امار شهدای شهرستان خرمشهر به ۴۵ تن و تعداد رسمی شدگان به ۱۲۰ نفر رسیده است در مسارره مردم خرمشهر سایر آیات عظام آقابای بوری و محمدی نیز در برقراری کمیته‌های راهنمایی و نگرهانی و ایجاد فروشگاههای ارزان قیمت حواربار برای مردم سعی و کوششی مداوم بسرقرار نمودند.

۱۵۶ - مربوط به صفحه ۱۷۱۱ / اطلاعات / اول آذر ۱۳۵۸ ش، ص ۱۱

و کیهان / ۳ بهمن ۱۳۵۸ ش، ص ۴

بسم الله الرحمن الرحيم

للعصبة
الطاهرة
مجلس

الحمد لله رب العالمين وصلى الله على خير خلقه وأسرته
واللعن على أعدائهم وفي الغيبة لم يجمع من الأئمة الاثنى عشر ^{نص}
وبعد لا يخفى ان حجة الإسلام الحاج الشيخ محمد باقر
الأمر الكي دامنا فاضلاً ما هو قبلنا في القصد ^{الحسين} للدون
وفي نفس الموقوف الشيخ من السهم بالبارك والهدا ومنه ولا
ببقلة الصلاح في اللوارث المقصود من الشئ مما يقصده
الحاضره وكذلك اجتهد في نقل الأخاد للعصبة والروايات
من الأدلة للعصبة صلتوا الله وسلام على جميع سبل
للنصل للأشباح الغطاء ومنه ما جعل الكتاب ^{من} الأئمة
على النحو الذي ثبت له في محله ^(أئمة) وأرضيت بسلامة العقول
ومنها جانب الأحكام وأرجوا من لا ينكح مع صالحه
كما لا أنسا الله من والسلام عليه رحمة الله وبركاته
٢٥ جمادى الثاني ١٢١٢ الهجري الحرام على الرضا

بسم الله الرحمن الرحيم
 جناب مستطاب فاضل دانشمند، الهام شده خداوند
 آقا شیخ محمد علی انصاری دام توفیق^{عالی}
 السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته
 خداوند شما و برادران عزیزتان را که شریکهای برنده
 تشیع هستید، از آفات دهر و چشم زخم حواریان
 محافظت فرماید،
 کتاب شریف، حور اصم / پیغمبر شما خسته شده را
 آقای اخوی مکرستان دام تبت^{عالی} اگدا هدیه فرمودید
 ممداری از آن را مطالعه کردم،
 از طرز نگارش و مسانفت مطالب، و فرم بیانی
 حقائق، از آن جناب بکرم متحیر شدم. از نشر آن در جاهای
 و بکای ابرار احسانت، و تفتیر و نشر آن در جاهای
 بغیر متندان بکرم متحیر شدم. آن می نماید
 و در این شب قدر ۱۹ رمضان المبارک ۱۳۱۹
 که شب پر فضیلت است از درگاه ایزد منان طول
 عمر و توفیقات فراوان برای شما مسئلت می نمایم
 بنفشه شرف علی المحسنی الازهری
 اعلی الله شأنه

۲۴ ص ۹۷

درگاه

بمعرضه حضرت
 علم فوادان و کتبت با بایان تقدم دانسته سلامتی
 دار و دار

و محمد بن علی را از درگاه فداوند قالد تعال شملت بنام کن بها و است
 مرقم فرمود بودیم قیمت آنها و بیشتر ثمن بگذارد گانی تقدم کرده
 از اثر نفیر لا بائع بعد اندیشی « باز هر مقدار صلاح بنظر
 رسد در سال فریاد در اطراف گدستی نشسته و نمود و عظم
 بنامید که در سر بند را استخوان نویسد که ناموران محبت
 محل منصرف است یا فقط بریز رقوم فریاد یا با ضامن معصوم
 بر امر و فایز باشد مرقم فریاد و کن باللامع الالهیه
 رزح و پ فایز شد و هنوز بکلیه و معنی نشسته
 بجزر بکلیه تقدم خواهی شد معصوم حضرت حج آقا
 اخوان اگر در قم تشریف دیند عینه سلام عرض بنام
 دردم آه تا با بایان و السلام علیکم ورحمة الله و بركاته

بسم الله

بزرگوار علی یزید
 سلام و درود و عرض ارادت نمود
 نظیر آنچه تا به حال بوده با عجله این مقصد
 بجهت تالیف کتابهای کمال و مهر شده و از این جهت
 سه مرتبه از این بسم الله و الحمد لله و الله اعلم
 در این عالم دارم و بسم الله و الحمد لله از این جهت
 بجهت التواضع و تقصیر شده و در نظر تحقیق در این عالم
 بود و آن دو بیت اثر طبع آن وجود بزرگوار
 خواجه که اگر اجازه بفرمایند درج شود و اللعالم
 تمام شده در صحت است از این جهت تقصیر نمود تا
 و بسم الله و الحمد لله و تقصیر از این جهت
 بنزدی تقصیر خواهد شد و الحمد لله و تقصیر
 و بقیه و بسم الله و الحمد لله و تقصیر از این جهت
 و بقیه و بسم الله و الحمد لله و تقصیر از این جهت
 و بقیه و بسم الله و الحمد لله و تقصیر از این جهت

بسم الله

۱۸ ربیع الاول

۱۴۰۴

غزیه مرقم جناب حضرت پیرانوار سرمدی محمد دلم فاضل

بسم الله در کمال محبت و محبت بهر و شکر و تائید است الهی و عظمی و عظیم
 عنایت غیبه حضرت پیرانوار و خاندان در برجات عالم کمال است و در تمام
 حضرت پیرانوار و خاندان در برجات عالم کمال است و در تمام
 مرحوم دلم و حاج سید محمد باقر طایب و کمال و عظمی و عظیم
 رحمت و انوار است این خاندان پیرانوار و خاندان در برجات
 تنه و غریبه و غریبه و غریبه و غریبه و غریبه و غریبه
 صلوات الله علیه و سلم و علیها و سلم و علیها و سلم و علیها و سلم
 حضرت روحانی دلم عمر و در کمال محبت و عظمی و عظیم

اداره دبیرخانه شورای عالی فرهنگ

تاریخ .....

شماره .....

پیوست .....

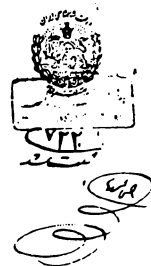
((گواهی نامه))

نظر به بند اول و تبصره اول ماده ۶۲ قانون اصلاح پاره ای از قانون مواد کاغذی درون نظام وظیفه

مصوب اسفند ماه ۱۳۲۱

نظر باین نامه رسیدگی به مدارک اجتهاد و احاطه* مصوب ۲۲ آذرماه ۱۳۳۲ شورای عالی فرهنگ
اجازه اجتهاد متعلق بآقای محمدعلی قیچی دارند و تسلسل شماره ۶۰ صادره از رییس اشرف
معاونت سال ۱۳۰۳ شمسی را در جهت دوسی و غنیمتین جلسه شورای عالی فرهنگ مورخ ۲۶/۳/۳۶
مطرح و صدور اجازه مبرور از رییس مجلس اجتهاد محرز تشخیص داده شد - -

وزیر فرهنگ

بسم الله الرحمن الرحيم

في العيون عن علي بن هلال عن علي بن مرسى الرضا عليه السلام
 عن ابيه عن آباءه عن علي بن ابي طالب عليه السلام عن النبي صلى الله عليه وآله
 عن جبرائيل عن مكائيل عن اسرافيل عن الروح عن الملم قال يقول
 الله عز وجل ولا يذوق علي بن ابي طالب حصى من دخل حصى من
 من عن ابي سريته الصدوق في العيون في الجلد الثاني من ۱۴۵

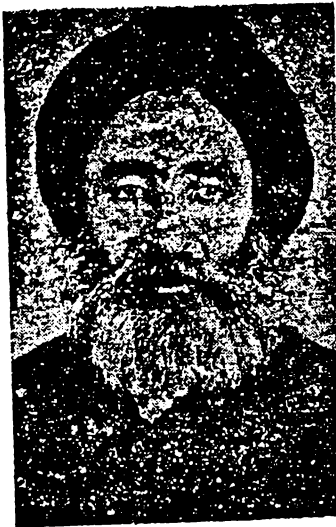
رواين علي بن زرنگه است - بزبان علي بن مرسى است
 اگر خفت نباشد دستگیرم - یقین در قعر دروغ جاگاه است
 ولایت پیامبران و دین است - یقین این گفته شرح همین است
 بهشت پروردگارم و ملک - بیان نمودی که این اله اولی است
 ز کوه دراز و حج و قیامت - نورانی نمی باشد در قیامت
 اگر تو نباشد حُب حیدر - چنین گفته است آن کج و کلاه
 ز عجزی و جود فیض باری است - ملک در گردش و اولاد سلطنت
 و جود هر ماه دلب و باران - ز کهر نور است بر ماهی و جوی است
 نشانه بر این اثری که است

تاریخ نابت ۹۹/۴/۱۵
 ۱۴۰۱ زیح/۱۴۰۱

بیانیه روسای دانشکده و استادان دانشگاه تهران
حضرت آیت الله علامه عصر جناب آقای

سید محمد مشکوة

از طرف دانشندان و دانشکاهیان کاندیدای نمایندگی دومین دوره
مجلس سنا از تهران می باشند هر چند معروفت معظم له مستثنی از توبیه این
جانبان است با وجود این هم میهنان کرامی را متذکر می شویم که از انتخاب
ایشان خودداری نفرمایند.

۱. دکتر متین دفتری استاده دانشگاه
۲. دکتر موسی حمید استاد و رئیس
دانشکده حقوق ۳ دکتر محمود حسامی
استاد و رئیس دانشکده علوم ۴ دکتر
محمود سیاهی استاد و رئیس دانشکده
دندان پزشکی ۵ دکتر فرشاد استاد و
معاون دانشکده علوم ۶ دکتر سهراب
استاد و معاون دانشکده پزشکی ۷ -
دکتر عیسی صدیق استاد دانشگاه ۸
دکتر لیانی استاد کرسی تشریح انشک
پزشکی ۹ دکتر مجمل استاد و بازر
کل بیمارستانهای دانشگاه ۱۰ دکتر
حسن ریاضی استاد و نماینده دانشکده
پزشکی در شورای دانشگاه ۱۱ دکتر
مرتضی بییری استاد و عضو شورای
دانشگاه ۱۲ دکتر محمود کیهان استاد
دانشگاه ۱۳ دکتر پروانی استاد
دانشگاه ۱۴ معتمد شهابی استاد دانشگاه
۱۵ دکتر علی تقی وحدتی استاد دانشگاه

۱۶ دکتر عباس ریاضی استاد دانشگاه ۱۷ دکتر احمد پارسا استاد دانشگاه
۱۸ دکتر هوشنگ دفتری استاد دانشگاه ۱۹ دکتر کشی افشار استاد دانشگاه
۲۰ دکتر مهتس عبده استاد دانشگاه ۲۱ ذوالمجدین استاد دانشگاه ۲۲
سید باقر سبزواری استاد دانشگاه

۱۶۲۲۲ ۱

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على خير خلقه محمد وآله الطيبين الطاهرين أما بعد فإن
 أفضل ما تنفق في تحصيله كنوز الأعمار وأشرف ما تصرف في اقتنائه نفائس الأيام ^{الشرعية} وتحصيل العلوم ^{الطلبية}
 والفوز في مراتب الآخرة إذ به يرتفع ^{للجلب} الخفيض ^{الادنى} ويرتقى إلى اوج الكمال الاعلى ومن تصكبه ^{سيفل}
 هوجباب العالم الفاضل التقى الركني ثقة الاسلام السيد محمد الحيدري آبادي سلمه الله تعالى فإنه قد
 في تحصيل العلوم الشرعية والمعارف الآخرة وقد انفق شطرا منها من عمره في للباحث الاصولية ^{نفسية} والاصولية
 حتى مال حرا به وبلغ مرتبة من الاجتهاد مقرونة بالصلاح والرشاد فله العمل بما يستنبط من الاحكام
 على النهج المتداول بين الاعلام فلله دة وعليه سبحانه اجره وكثر في العلماء العالمين اماله وله اخذ
 الحقوف الشرعية حتى سهر الامام عليه السلام وصرها في محالها واجرت له من يروى عنى كلما صح ^{الى رتبة}
 من الكتب والجامع من العامة والخاصة خصوصا الجامع الثالث للحمدين الثالث الاول والجامع ^{الثالث}
 للحمدين الثالث للاخر بطريق المنتهية الى ارباب الكتب والجامع رضوان الله عليهم ومنهم الى اهل
 بيت العصمة والطهارة صلوات الله عليهم اجمعين واوصيه ان يسلك طريق الاحتياط في جميع اموره ^{وان}
 لا يلين في عن صالح دعوته وارجمه من اخواني المؤمنين ان يعتمروا نعمة وجوده ويعتسبوا من نور علمه ^{وجوا}
 اليه في الاحكام الشرعية والسلام عليه ورحمة الله وبركاته

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على خير خلقه محمد وآله الديّين الطاهرين
واللعنة على اعدائهم اجمعين الى يوم الدين وبعد فان شرف العلم ما لا يحصى وقد
ورد الخ على طلبة والتاكيد في تحصيله في الآثار والابواب بعد التواتر واصر في اهم
الفرائض واول ما يسئل به العبد وبمن بذل جهده في تحصيله وتيسر لطالبه هو
حياض العالم الفاضل البارع الكامل النقي الزكي ثقة ال علوم السيد محمد الحبيب رابادى
سلمه الله تعالى فانه قد اكثرت في تحصيل العلوم الشرعية واتعب نفسه في المعارف الدينية
برهه من الزمان متكفيا بجوارى مولى الموحدين امير المؤمنين صلوات الله وسلامه
عليه سدد الله امره الجهادية الا ساطين وقد حضر اجائى الاصول والفقهية حضور تفهم
وتدقيق حتى بلغ مرتبة سامية في الاجتهاد مقرونة بالصلاح والرشاد فله العمل بما يستلزمه
من الاحكام على النهج المتوال بين الاعلام وقد اجرت له ان يروى عنى كلاما صحى الى روايته
من الكتب والجامع من المتقدمين والمتأخرين من الخاصة والعامة بحسن اجازتى عن مشايخى العظام
بطرفهم المنتهية الى ارباب الكتب والجامع ومنهم الى اصل بيت العصمة والظاهرة صلوات
الله عليهم اجمعين واوصيك يا اخى ان لا تغرك الدنيا الفانية وتكثر من ذكرها من
اللذات وتجعل الموت نصب عينك وتلازم التقوى والاحتياط في امورك كلها
والسلام عليك ورحمة الله وبركاته عربيناه الدائرة في ٢٩ شهر محرم ١٢٠٤ هـ
وانا الاقر محمد بن الكاظمي الخراساني

اعلامیه علماء و طلاب حوزه مقدسه علمیه قم

ساخت مقدس مجلس شورای اسلامی شیدالله ارکانه - رونوشت
جناب آقای دکتر مصدق نخست وزیر

نظر باینکه اخیراً ورق باره‌های ضد دین و ضد وطن بنظر وحایت دولت و تلقین روزنامه فروش‌ها برای تخریب اساس روحانیت و ملیت ب مقام مقدس حضرت آیت الله کاشانی، موجب افتخار و مباهات کلیه مسلمان جهان خاصه ملت ایران است که برای پشتیبانی از رئیس دولت ب مقام پیشوای بزرگ روحانی اهانت نموده و مطالبی نه در ناحیه اجنبی و اجنبی پرستان شروع می‌شود و نه در طبع می‌کنند از دولت انتظار نبرفت باین جریانات موافقت و از چنین عوامل حایت نباید که قلوب عامه مسلمان خاصه روحانین را جریعه دار نمایند ما صریحاً از مجلس شورای اسلامی و دولت می‌خواهیم جدا در مقام جلو گیری از این نشریه‌های ضد دین و ضد وطن بر آیند و نگذارند قلوب مسلمان جریعه دار گردد.

الاحقر سید عبدالله حسینی - سید رضا طباطبائی - شهاب الدین اشراقی
سید مهدی روحانی - شیخ محمد کریمی - سید حسین حسینی - الاحقر محمد رضا تادری - الاحقر محمد علی صفائی - الاحقر سید مهدی قرشی - البیدالائیم محمد رضا کاشفی - الاحقر مهدی الحسینی الروحانی - الاحقر مرتضی الحسینی - الاحقر شریف التبریزی - الاحقر سید علی حسینی خراسانی - سید مرتضی درودی - شیخ مهدی راوندی - سید کمال موسوی - سید باقر محلاتی - میرعلیق کرمانی - نظام الدین هدایت - سید ابوالقاسم قمی - محدثی نجم آبادی - بهاء الدین همدانی - شیخ حسین نوری - شیخ هلی تبریزی و چهارصد هشتاد امضاء دیگر
و این امضائات تماماً امضائات طلاب علوم دینیّه قم می‌باشد تصدیق امضاءهای فوق را می‌نماید

الاحقر محمود الحسینی الروحانی القمّی

بسم الله الرحمن الرحيم

الحق المأمون
الذي
جمع بين

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على محمد وآله أئمة الطاهرين ولعنة الله على أعدائهم

الحق المأمون

وبعد ويخفى أن العالم الفاضل الكامل الحجاب المستطاب الحاج الشيخ محمد العابد الكرمي قد نزل

رأيت بأيديته قد صرف عمره الشريف في تحصيل العلوم الشرعية والعلوم الدينية والأحكام الأهمية وجد

واجتهده وإفاده واستفاده حتى صار من الأعلام واجزت له التصديقات الموقرة المحسنة والاصلاح

مما يحتاج إليه المأذون من الأحكام الشرعية مقررة بالصرفه والصلاح والاصلاح

والدريس في العلوم الدينية من الفقه والأصول وغيرها وإن يروى عن جميع ما يحسنه ويقره

من الأخبار المروية عن الأئمة الأطهار صلوات الله عليهم أجمعين وإن يعرف من الأعلام

بأخذ الوجوه ويصرفها في محلها الشرعي واجزت له أن يأخذ منهم الإمام عليه السلام من

مجال الخلال وغيرها ويرسله إلى أديسه في المحل وأرجو من الأفاضل وإن لا ينشأ

من الدماء في مظان الأجانب وأسأله التوفيق من الله تعالى في أموره الدينية والدينية

الحمد لله رب العالمين

لا شهور في الحجة الحرام من شهر و سنة ١٣٨١ هـ

شنبه ۱۶ / شوال ۱۴۲۹ هـ

شماره ۳

آئین برادری

آئین نامه تشکیل

بقیه از ص ۱
مجلسات
خود را لا اقل هفته ای یک مرتبه تشکیل
خواهند داد و پیش از این بنا به حکم ضرورت
و دعوت استانداری و یا فرماندار و یارینس
انجمن ممکن است تشکیل گردد

ماده (۵۷) عضویت انجمن های
معلی افتخاری است ولی ممکن است
در صورت تقاضای برای هزینه سفر و کسب
ماش و هزینه های غیر مترقبه و غیره
مبلغ مناسبی از بودجه معلی مربوطه
بشاید گان انجمن معلی پرداخت گردد
ولی رئیس انجمن معلی که سمت شهردار
را دارد طبق بودجه منصوص حقوق
دریافت خواهد نمود

فصل ششم

مواد متفرقه

ماده (۵۸) در هر سال ۲ نوبت يك
مرتبه در اردیبهشت ماه و مرتبه دیگر
در آبان ماه جلسه عمومی از فرمانداران
شهرستانهای جزء استات و رؤسای
انجمن های شهرستانها در یکی از
شهرهای استان بترتیب بر حسب دستور
انجمن استان تحت ریاست استانداریان
برای مدت یک هفته تشکیل می گردد
کلیه مسائل مربوط به منافع عمومی هر
شهرستان و مسائل مشترک المنفعه شهر-
ستانها با حدود آنها و بخشها و مسائل
مختلف مطرح و تصویبات مقتضی اتخاذ
می نمایند
ماده (۵۹) در هر سال لا اقل يك
نوبت در اسفند ماه برای یک هفته جلسه

اخبار کرمان

بر اثر تقاضای جامعه مسلمین کرمان و بر حسب امر به مطاع حضرت آية الله
علیه حضرت آقای بروجرودی دامت تائیداته و بر کانه دانشنده محترم جناب
آقای آقا الاسلام حاج شیخ مرتضی انصاری که در رمضان سال ۶۷ نیز کرمان
آمده بودند و از وعظ و تبلیغ شهر میباشند برای وعظ و تبلیغ ایام ماه
بارک رمضان ۶۹ در کرمان مشغول و جلسات سخنرانی از ساعت ۱۳:۳۰ تا
۱۵:۰۰ در مسجد جامع کبیر کرمان و از ساعت ۱۷:۰۰ تا حدود ۱۹:۰۰ در مسجد
بزرگ با گفتار شیوا اخبار و احادیث و احکام اسلامی را با زبان ساده بیان و از
الفاظ علمی و معنوی خود بهره رداستفین و باجبهه های مخالف و مختلف و فرق
و طائفا مبارزه میفرمودند و بدینوسیله قلوب مسلمین و متدینین را روشن
نمودند

در ۱۹ ماه مبارک بر حسب دستور جناب آقای سرتیب احمد سرتیبی فرمانده
کرمان و مکران سر بازان برای اداء نیاز و استفاده از بیانات و سخنرانی
باعتبار تیسار و افسران ارشد حاضر گردیدند و میکرفن و بلندگوی
آن نیز در اختیار گذاشتند

جناب آقای هرمز احمدی فرماندار مهدان با استانداری استان ۸ کرمان
جناب آقای فروغ بریاست دادگستری استان ۸ و آقای نوشین
داداری استان ۸ تعیین شده و اخیراً بکرمان وارد و مشغول کار
نمودند

همچنین جناب آقای هرمز احمدی که اخیراً بمنت استانداری استان
نموده اند در مسجد حضور پیرسایندند این علاقه مندی و توجه اولیاء
دولت بروحانیت و عالم علم مورد تشکر و تقدیر عمومی است
محتمل است قریباً انتخابات کرمان شروع شود

مواد حری کارمند ۱۷۴۶۴ انجمن تبلیغات اسلامی که از برادران متدین
اعتقاد بوده پس از انجام عمل جراحی صبح ۳۱ تیر ۲۹ بر حمت ایبزدی
شده

وارد شده و اجوم بازمانده گان آن مرحوم ویژه اخوان گرامی تسلیت
از عموم برادران محترم کارمند تقاضای قرائت فاتحه دارم

کرمان غلامحسین اسلامیت کارمند ۱۳۰۵

بهداشت مادر و کودک

سم الله الرحمن الرحيم

[illegible]

بسم کتاب

خلقاً
 و علی
 الحمد لله رب العالمین و صلوة و سلام علی أشرف برتبه محمد و آله و ائمه
 و اهل بیت
 المرصین خاله و بعد فان جناب العالم العامل و الفاضل العالم
 ملاذ الاسلام و سلین حمده المحققین اتقوا النقی و المهدی الصفی علم الهدی
 الاقا سید مرتضی الحیرانی الشریع ادام الله تائیداته و فی ذل
 و برهته و مذهبیه فی تحصیل العلوم الشریعیه و المعارف الدینیة
 امیر المؤمنین و معصیاً بحمل الله المبین و قد حضر لی الاعلام و نال
 المرام فصار من الاعیان یبحث فی رایه باللبان فیلج بحجته الی مرتبة
 نله العمل بما استنبط و یحرم علیه تقلید فیما اجهت و قد اجزت له ان یرد
 عنی جمیع ما صحت له ردائیه فی شایئ من الکلام یا سائدهم المعتره الیه الی رایت
 الجوامع العظام و الکلیات الاصول و منهم الی بل یبذل العصبه و معدن
 صلوات الله علیهم اجمعین و اوصیه بجلالته العزیز و مراقبته الی
 سبیل النور و البقاء و ان لا ینانی فی صالح الدعوة و حفظ الانجاء
 حرره و تابعه فی شهر جمادی الاول سنه ۱۳۱۵ من الهجرة النبویه و فی شهر رجب
 الحرام ۱۳۱۵ من الهجرة النبویه

بسم الرحمن الرحيم

رحمة رب العالمين والصلوة على افضل سادات محمد وآله الطيبين
 الطاهرين وعلى اهل بيته الطيبين الطاهرين والكرام والساجدين
 والائمة على اعدائهم في الدنيا والدين والآخرين في الدنيا الى يوم الدين
 وبعد فان جنب العالم العاصم والفاضل الامير المكي الميرزا
 والعهدة السنية عمدة الاعيان والعلين ركن الاسلام والمسلمين حضرت
 السيد ميرزا حسين الكاشغري راجز سري ادام الله تعالى عمره في باجره ولف
 الى طرف الى الجبف والكرام والعلو والسر والشفق في ذلك
 والبرية وتفتح بابها والظرية واقام فيها مدة مديدة وحضره
 العظام حضرت ميرزا محمد تقى وميرزا محمد تقى وحمد وحمد في
 مرتبة الاجتهاد فله المهر بارتباطه في ان الحكم ويكرم عليه
 في جهته ورن يحمي بوظائف الجهاد العظام فيجهل في
 على نداء النعمة بجزيلة والكرامة الجليلة ورجعت له ايضا ان يردى في
 لكل عمت في رديته في الكتب في الكتب الاربعة المكملة والدة
 المخرجة بطريق التي في سطره في رجا في البكرة وادويه ان يكتسب
 الا حياط والسر ودرن لايت في عمت طالع المحدث في نظار الادب
 وادب المصنفات كما ان ان في تلك في باب ١٣٥١ الا هو ابو الحسن المكي

بسم الله الرحمن الرحيم وبه نتقى...

الحمد لله والمجد حق كما يستحقه والصلوة والسلام على عباده الذين اصطفى محمد وآله
امناء الله في ارضه وكملائه في بسطه وقبضه. وبعد فلا يخفى على اخواننا المؤمنين وفقهم
الله تعالى لما راضيه ان جناب العالم العاقل والجهد الفاضل العلامة البارغ المفضل السيد السند
والثقة المعتمد السيد مرتضى الشيرازي دام تأييده من لهاجر الى النجف الأشرف وكلفه على
دراسة العلم الديني وتحصيله وحضر على يادتها في علم الفقه واصوله حضور تدبر وتحقيق
واجتهاد وتدقيق حتى بلغ بفضل جده واجتهاده ما يبلغه العلماء المجدون ونال ما يناله
الفضلاء النابهون من الدرجات العالية والراتب السامية التي تحوله العمل برأيه فيما ينبتله
من الأحكام على الطريقة التي يجرى عليها العلماء الأعلام وقد اجرت له ان يتصدي لا لا يجوز
التصدي له الا للجهته من العظام كما قد اجرت له ان يروى عن جميع ما صحت له روايته
من الكتب الأربعه وغيرها من مصنفات اصحابنا عن مشايخي الكرام بأسانيتهم المنتهيه
الى اهل بيت الوحى ومعدن العصمة صلوات الله عليهم اجمعين فعلى اخواننا المؤمنين
ان يعتمدوا عليه ويستندوا اليه فيما يشبه عليهم من احكام الدين وما يأخذهم به من تعاليم
شريعته سير المرسلين وفقنا الله واياه لسلوك جادة الأحتياط فانه سبيل النجاة
ونسئله ان لا ينسانا من صالح رعاياه والسلام عليه وعلى سائر اخواننا المؤمنين

ورحمته الله وبركاته

١٨ شعبان

الراجي محمدا
الركبي عمه

١٤٠٩-٩-٩

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين وصلى الله على اكرم بريته واشرف خليفته محمد وآل الطاهرين ولعنة الله

على اعدائهم اجمعين الى قيام يوم الدين

وبعد فلا يخفى على كفاية اخواننا المؤمنين وفقهم الله لمراضاة ان الله سبحانه وتعالى
قد رفع منار العلم وشرف قدر العلماء فجعلهم ورثة الانبياء وفضل مدادهم على دماء
الشهداء وان جناب رمز الفضيلة ومعقد آمال الفضلاء زبدة العلماء ونخبة النبلاء
السيد مرتضى علم الهدى الشيرازي دام الله تأييده ونفع المؤمنين بفيضات معارفه
واقاديه قد صرف شطراً من حياته الشريفة وايامه المنيرة في تحصيل العلوم الدينية وتهذيب
الاخلاق النفسية فبلغ بحمد الله ومنه رتبة من الاجتهاد حتى اصبح نبأه فصيلاً ومصلح
هداية يستضاء به بنو رعيته ويرتدى باعلام هديه فخرهم الله عن العلم خير الجزاء
وكثر في العلماء والعاملين امثاله ورفع قدره في الشائين فعلي عموم اخواننا المؤمنين
ان يعرفوا فضله ويكثروا بركة وجوده ويتفقوا بما رفته الاثرية وينفقوا
من غير عذب اخلاقه الصافية هذا وقد اجزناه ان يروى عنا جميع ما صحت
لنا روايته من الاخبار الصحيحة المصححة السند بالبيت العصاة صلوات
الله وسلامه عليهم اجمعين واني اوصيه بتقوى الله ولزوم طاعته وسلوك
جواره الاحتياط فاما طريق النجاة والسلام عليه وعلى عموم اخواننا المؤمنين
ورحمته الله وبركاته حرره في شهر شعبان المعظم سنة ١٢٦٦ هـ

نظر مبارك محقق عالیهقام حضرت مستطاب حجت الاسلام
والسلمین آیت الله آقای حاج شیخ مرتضی حائری یزدی دام ظلّه
العالی در باره مجالس عزاداری امام حسین علیه السلام
باسمه تعالی شانه
الحمد لله رب العالمین والصلاة والسلام على جميع الانبياء واهل بيته لا سيما خاتم النبيين وعلى جميع رسله

في ارضه الطيبة سيبا خاتم محمد بن حنفی

بعضی از آقایان اهل علم از این جانب خواسته اند که راجع به عزاداری حضرت ابی عبد الله عجلو

ابا علیه السلام واهل الطهین علیه السلام چند کلمه ای برشته تحریر در آورم جهت بهر طرف

انتقلت بر منعم و عدم قیامت اجاب نمود چنین میگوید
قراب گریه بر مصیبت آن مولی و سائر ائمّه دین در همه ادایات نهیادی واجب

شده است علامه مجلسی طاب قراه در کتاب بحار بابی باین عنوان ذکر

فرموده و در این کتاب از آن جهت تذکره در چند درجه است خدا شاکر است

که بسیاری از اینها معتبر است بنا بر این استیجاب که هر کس در آن توان

استیجابات مذکور است و لازم است استیجاب بکلی استیجابات مذکور است

باشد و اینها در همه اینها درین مکتوب وارد است که حضرت ابی عبد الله عجلو

علیه السلام دستور فرمود که شمر مرثیه بخواند و خواندن
امر به علی حدیث الحسن و علی لا عظمی الاثر کبیر الیه

بسمه تعالی شانه

میگویند الهامه کالطبیعت الثانیة . حالتها با صمدیج الله طلیکین به
 در من بمید یک امر طلیسی در رخ یافته است ، از دیدن افرادیکه خلق خدی
 خلقی در آنها نشسته است بسیار لذت برم و سرور میگردد . در درخت
 می و دود و دوی که از تر قوت ما در زندان مرقت نبرای فی میگذرد که
 از گره مرز و محله خطی که در این استند چند نفر از طالعبد و محصلین علوم
 دینی در این محله (از انجمن) بیست و پنج نفر از شیخ علی مرعری
 مرقت به الله در این محله . من در این در فتن و غری طلیکین
 را کلامه محوس می بینم و از انجمن است به گرام در حدود کتبه است خدا
 محقق و ابد است فیما فرستند شدم . به نه با ایشان در باره شکر
 و تو کتب چه مرقت دعاء شریف کیل : و ما کانت لاحد
 فیها مفرا ولا عفا ما به عه میگردم . ابقا الله لاسمهم
 الحکیم و الله العلم و العز

نزدان - نزدان مرقت نبرای به هر - رقیق ملای

محمد ابراهیم ۸۳

محمد باقر خاوری از ائمه العظمی و صاحب میدان علم و تبحر

۴۶ فروردین ۱۳۳۸
از دادگاه محال حکم است

را سفت دارم، ماری در آن است که من و الهام ما را می خواهد که بیداریم
بعد از این روز است مستعد می شود به دعا و نیایش الهیاء، مردم صالح
و عاقلین شد، با کمال شرفی رحمت و سعادت - بسیار - هیچ وجه

از این مقدار نیست که در تمام و طبقه دراز از این مبلغ ثمرات کنم. مخصوصاً ما
مسافر عام وقت بودن از نظر کار و راه هم مشغول کار و مالون در
نه کرده اند. هست و اصرار سفید ام که به مالون از این مقدار است

کبریاست در هر حال من جلد و غرغاش بدست از حدت
نشد خرم عمل کنم و نه ممد در این عالمی از کدورت است

میں دیکھ کر حیرت میں آ گیا ہوں کہ یہ سائنس کی ایک نئی شاخ ہے جس نے
 دیکھ دیا ہے کہ انسان کی زندگی کا یہ سائنس کی ایک نئی شاخ ہے جس نے

دارایم تا قریبی ندارد و سوختیم که در دشتکوبان دوره های بسیار
از هر دور یک دوره کامل آنجا و تمام عمر خود را می گذرانیم

روزه جبرری از دستجوین دارم می شود خدا را شکر علیکم ورحمه

(15/11/51)

Pravin

نہران - قلعہ، حدان، روضہ

ابراز تاسف آیت‌الله العظمی خوئی از ترور استاد مطهری

قتلوا فی سبیل‌الله امواتا بل احباء
عن در بهم یرزقون فاجمه اسفند
انگیز شهادت دانشمند بزرگ
علامه جلیل حجة الاسلام
و المسلمین آقای حاج شیخ
مرتضی مطهری طاب ثراه
موجب تأثر عمیق اینجانب و
عموم علماء گردید مراتب
همدردی اینجانب را به
بازماندگان فقید سمیع و جمیع
روحانیان و عموم مومنین
ابلاغ فرمائید . موجب تشکر
است .
مجازات مرتکبین این جنایت
را از خداوند متعال مستل
مینمایم .
الخوئی

حضرت آیت‌الله العظمی
خوئی بمناسبت فاجعه اسفناک
شهادت آیت‌الله حاج شیخ
مرتضی مطهری ، در حوزه
علمیه نجف اشرف مجلس
یادبودی تشکیل دادند و طی
تلگرافی بحضرت آیت‌الله
آشتیانی تسلیت و همدردی
خود را بعموم ملت ایران
بخصوص مراجع عالیقدر
و علمای اعلام ابراز داشته‌اند.
متن تلگراف آیت‌الله العظمی
خوئی باین شرح است :
آیت‌الله حجة الاسلام و
المسلمین آقای حاج میرزا
محمدباقر آشتیانی دامت
برکاته و لاتحسین الذی

ترگنشت يك عالم در قم

با کمال تأسف اطلاع حاصل شد که یکی از علما و شخصیت‌های علمی حوزه علمیه قم، عالم ربانی حضرت آیت‌الله حاج شیخ موسی عباسی متأخر عارضه قلبی دارفانی را وداع گفت.

حضرت آیت‌الله عباسی عمری را در تقوی و فضیلت و تدریس علوم دینی در دفتر مذهبی قم گذرانید. خود از شاگردان ممتاز موسی حوزه علمیه مرحوم آیت‌الله حاج شیخ عبدالکریم حائری و مرحوم آیت‌الله حجت و مرحوم آیت‌الله بروجردی بود.

ایشان دارای چند اثر علمی و دینی است که از آنجمله می‌توان کتاب پراچ «جامع الرجال» و کتاب «تهذیب الرجال» را نام برد. تشییع جنازه آن مرحوم در میان تأثر فراوان با حرکت حضرات آیات عظام حریمت‌مداری، گلپایگانی و نجفی مرعشی و دیگر علما و بزرگان روحانی و طلاب علوم دینی و طبقات مختلف مردم انجام گرفت و در قبرستان شیشان به خاک سپرده شد.

دفن مجلس ترحیمی از طرف حضرت آیت‌الله العظمی حریمت‌مداری به همین مناسبت در مسجد اعظم قم برگزار شد و امشب نیز از طرف حضرت آیت‌الله العظمی نجفی مرعشی در حسینیه ایشان مراسمی انجام خواهد گرفت.

گناهان و عیب‌ها را نه جامعه روحانیت و سنگان آن مرحوم، بزرگوار آقا عباسی فرزند ایشان و داماد حضرت آیت‌الله العظمی حریمت‌مداری تسلیت می‌گوید.

مجالس ترحیم

انقلوا اباالیراجون

بنیادیت فوت مرحوم خلدآشیان آیتاله حاج شیخ موسی زنجانی والتملیک جناب آقا علی عباسی داماد حضرت آیتاله العسلی آقای حاج سید کاظم شریعتداری مجلس ترحیم روز پنجشنبه از ساعت ۱۲-۱۰ در مسجد آذربایجانیها متدف است شرکت موئین و حجهاسلام و شلاگرام شوب خواندهبود.

سید حسن شریعتداری

ثم فیالسلام

بنیادیت رحلت آیتاله آقای حاج شیخ موسی زنجانی (علیه) قنبرسره که از علماء حوزه طیه قم بودند مجلس عقیبه در روز پنجشنبه پنجم رجب المرجب ۱۳۹۹ از ساعت ۱۰-۱۲ در مسجد آذربایجانیها متدف میباشد شرکت حضرات علماء اعلام و حجه اسلام موجب تسلی خاطر بازماندگان و طلبمفرت برای اشروح خواهد بود.

بجهد یثار آشتیانی، سید محمد علی سبط، حسن سجد، سید طایف خسروشاه، مصطفی مسجد جمعی، مهدی هاشمی، تهرانی، جعفر شیرینی زنجانی، منصور عامی، مجتبی گهرانی.

بدین وسیله رحلت آیتاله شیخ موسی زنجانی (علیه) قنبرسره را به اطلاع عموم مفسوما نینجهای مضمیرکز میرساند مجلس ترحیم روز پنجشنبه پنجم رجب المرجب ۱۳۹۹ مطابق با ۱۰/۳/۱۴۰۰ از ساعت ۱۰ الی ۱۲ در مسجد آذربایجانیها متدف میباشد شرکت حضرات علماء اعلام و حجه اسلام موجب تسلی خاطر بازماندگان و طلبمفرت برای آن مرحوم خواهد بود.

سید رضا زنجانی

بسمتعالی

بنیادیت تاسف و تأثر رحلت حضرت آیتاله آقای حاج شیخ موسی زنجانی (علیه) قنبرسره را به اطلاع عموم اقوام و آشتیانیان می رساند مجلس ترحیم آن مرحوم روز پنجشنبه ۱۰/۳/۱۴۰۰ از ساعت ۱۰ تا ۱۲ در مسجد آذربایجانیها متدف می باشد. شرکت عموم علماء اعلام و موئین موجب تسلی خاطر بازماندگان آن مرحوم خواهد بود.

خانواده های: عباسی، شریعتداری، حسینی، انصارین، عابدی، محمودی، محمدی، عراقی، ربیعی، اردجی، شگوری، رضائی، مولائی، سلطانی، تنی زاده، بیگلری.

بنیادیت تشف رحلت آیتاله آقای حاج شیخ موسی زنجانی والتملیک جناب آقای حاج احمد عباسی عضو هیئت مدیره دارالتعلیم اسلامی قم و داماد معظم حضرت آیتاله العسلی حاج سید کاظم شریعتداری میگذرانالی را به اطلاع عموم میرساند مجلس ترحیم روز پنج شنبه ۱۰/۳/۱۴۰۰ از ساعت ۱۰ تا ۱۲ در مسجد آذربایجانیها متدف می باشد.

سیکتری: برکار، تلخی، عالی نسب، کاشانی، گورجهان، افشارتهریریان، نعمتزاده، علیزاده، کالنجی، احمدی، انصارین، شیخ زاهدگان، کلاهی، مکرر علیزاده، ورشوچین، کالنجیان، جورابچی، موحدی.

درگذشت آیت الله آشتیانی

آیت الله میرزامهدی آشتیانی که یکی از علمای بزرگ ایران و درعوم موقول و مقول استاد مسلم و فرید دوران بود شب پنجشنبه سوم اردیبهشت بر رحمت ایزدی پیوستند.

ما این ضایعه بزرگ علمی را بیجا مه علمای و حجج اسلام و طبقه دانشمندان کشور تسلیت میکنیم. شرح حال آن فقید سعید در صفحه دوم بقلم آقای کمالی سبزواری و اعظ معروف چاپ شده است.

پاك ضایعه بزرگ علمی
برای اسلام و ایران

شب پنجشنبه سیم اردیبهشت ماه جاری یکی از بزرگترین استادان علوم دینی و فقهی یعنی آقای حاج میرزا مهدی آشتیانی قدس سره العزیز چشم اذان جهان پرست و عالم جاویدان پیوست این استاد بزرگ یکی از معجز ترین مظاهر علمی بود که در نیم قرن، محدود ایران ظهور فرد و آزادیت و تابایات و آزادیات تا حکمیت و قضایات را مانند نفس منفرد و علمی خاص میداشت. بویژه در عوم فقهی مخصوصاً در ضریقه صدر آن... نه تنها نظیرش کمتر دیده شده خاصه در چاشنی هرمان بان مطالب نیز قدری بگمان داشت که بایست گفت از این حیث مانده نداشت و بیانات آخری کمتر استاد دیده شده که بر فرض تحریر و تحسین در علمی خاص یا علوم بتواند. البته نشان ماهرانه کند و همه چیز را در همه چیز دارد کند و در همه حال از خط ایضات و حقایق هم مصون ماند و این نیست مگر این که بگویم کاهی خداوند قدرت نامی می کند و حالی را در فردی جای میدهد.

(لیس من الله بستگز - ان جیس العالم فی واحد)

بنی این استاد بزرگ همه چیز می دانست و هر چیز را نیز استادانه میدانست اما تخصص در علوم عقلی بود که قول یکی از بر نمود های آلمان (فیلسوف شرق) حق ایشان فیلسوف بودند هم علما و علما و استکی شجاعت ادبی هفت تنی و لسانی و اخلاقی سخاوت شانت تمام در او جمع بود ما شرح حال این استاد بزرگ و استاید ایشان و علوم مختلفه که ایشان از طب علمی و عملی که مربوط به بدن انسان است نامیترین استرغرفانی که مربوط به روح انسانی است دارا بودند بهین زودی در رساله علامه. بنظر هم وطنان خاصه دوستان هم و ادب میرسانیم و حالاً به از دست دادن این بزرگ استاد اولاً عالم علم و علای اعلام بیس بدولت و ملت ایران عزت و تسلیت میکنیم.

کمالی سبزواری

FFI

نامه مهندس بازرگان به مراجع عظام بمناسبت محکومیت آیه ۱... طالقانی

بسمه تعالی

۵۶/۴/۲۹

سوم شعبان ۱۳۹۷

محضر انور علمای اعلام و مراجع عظام دامت
برکاتهم

در این مملکت بی پناه و پایه که امر و قضا و قانون
در یک جا جمع شده، نه میتوان تظلم بنزد ظالم برد و نه
قبول ظلم کرد و ساکت نشست شکوه و درد دل بحضور
پیشوایان دین و مامورین دفاع از حق و عدل می آورم. بدینوسیله
ندائی و دعائی میطلبم. شاید بگوش دنیا و اجابت خدا
برسد.

حضرات عظام بخوبی آقای حاجی سید محمود
طالقانی را میشناسند. از فضل و زهد و از مجاهدات دیرینه
ایشان در اشاعه قرآن و ارشاد جوانان نیز استحضار دارند.

این سید جلیل القدر را سازمان مدعی امنیت در دو
سال قبل معلوم نیست بچه اتهام واهی همراه با عده دیگری
از افاضل و علمای روحانیت دستگیر نمود. سپس بدون
ملاحظه کبر سن و کسالت های عذیده مدت مدیدی معظم له
را بدون محاکمه در زندان های طاقت فرسا اسیر کرده است،
در حالیکه اظهار میشد زندانیان سیاسی ایران تماما
مارکسیست هستند.

اخیرا نیز علیرغم ادعای دیگرشان که محاکمات ما
قانونی و علنی است آیه الله طالقانی را بدون اطلاع و حضور
افراد خانواده در دادگاه های نظامی (شاید بطور غیابی) به
ده سال محکوم نموده اند.

بقا
۱۲۶۷

[illegible]

آیا می‌تواند که نسبت بین او و خان چارلی
 آنگاه که این همه را می‌دیده بود که او که می‌رفت
 آیا در میان حکومت فعلی و خان چارلی
 در میان حکومت فعلی و خان چارلی
 الله که در میان حکومت فعلی و خان چارلی

آیا آیه الله طالقانی کمونیست بیدین بود یا جانی خرابکار؟

آیا کسانی که این مجتهد را بازداشت و محکوم کرده‌اند کوچکترین صلاحیت قضائی داشته‌اند؟
آیا در سایه حکومت بقول خودشان دموکراتیک مدافع حقوق بشر و مسلمان نباید کمترین حق دفاع و آزادی حیات برای افراد کشور خصوصا زبدگان روحانیت وجود داشته باشد؟

اللهم انا نرغب اليك فى دولة كريمة تعزبها الاسلام و
اهله وتذل بها النفاق واهله

مهدی بازرگان

بسم الله

شماره ۹، مجلد دوم، ۱۳۵۷

محمدرضا آية الله العظمى في الله

نصرت خدايكم سر از سر هم بديم اوقات . بيدار تاج دشمنان بودم
 بعد از رحلت ارفع فرشتان دار دلم بر گرفت کرد، هزاران پادشاه را بدمي دگر بغير
 و طلب ارشاد دگر بستم . شامگاه ترا که کار دگر می آید مردم بر من کار کرد
 امر در تیر و بی طاق قدرت ایام در در سادات . بقم و در خضر و غفری کار کرد
 لکن بعد از هر سر خیزد محبت و کار خیر و دلم بر گرفت کرد، هزاران پادشاه را بدمي دگر بغير
 بستم بعد از هر سر خیزد محبت و کار خیر و دلم بر گرفت کرد، هزاران پادشاه را بدمي دگر بغير
 تلوار سیکه چالا و لیسای که است آية الله العظمى في الله دلم بر گرفت کرد، هزاران پادشاه را بدمي دگر بغير
 نت درین راه است وقت شتاب مودت و طبع و نبیند و دستم من کسب است
 از محضر پادشاهان است عینیت در این راه، دیگر در این راه و در این راه در چنین
 از خطیر مافوق لکها در بنایم

و حضرت عباس (ع)

در این راه

در این راه

تاسرام

بسمه تعالی
نهضت آزادی ایران

تاسیس ۱۳۲۰

شماره ۱۰۷۷-۴-۲۱

تاریخ ۱۳۶۵ / ۱ / ۱۹

انا لله وانا اليه راجعون

مخبر محترم ایة الله العظمی نجفی مرعشی و آیات عظام و علما اعلام

با سلام و دعای توفیق در انجام وظائف العسی ، هفتمین روز درگذشت آیت الله شریعتداری را که از مبلغین فرهنگ تشیع بوده و تا چهار سال قبل با عتراف دوست و دشمن از مراجع مسلم تقلید و آیات عظام بشمار میرفت تسامت عرض می نمایم و امید داریم پروردگار غفور و رحیم همتی ما و ایشان را مشمول مغفرت و رحمت واسعه خویش قرار دهد .

از مرحوم پس از چند سال محرومیت از آزادی و محدودیت در ملاقات و معالجه سرانجام تسلیم اجل گذرگشته بدینا باقی شرافت . جنازه اش پنهان بخاک سپرده شد در حالیکه بستگان و دوستان و مقتدایش موفق بملاقات و دعام شدند و نه توانستند مطابق وصیتش او را کفن و دفن نموده ، نماز گذارند و در محلی که خواسته بود بخاک سپارند و پس از آن نیز از برگزاری مجالس ختم و ترحیم محروم گشتند .

همانطور که استحضار دارید نهضت آزادی ایران ، همواره مخالف خط مشی براندازی نظام جمہوریت اسلامی تهر بوده است و در اینجا نیز در مقام قضاوت در مورد ادعایات ، اقرار بر و خلع مرجعیت آن مرحوم نمیشد .

ایشان بجای جبر سازی و غوغا سازی ، طبعی سنت اسلامی رسیدنی با اتهامات ایشان در مکتبی ای غش با حضور ائمه علم و نظر در مسائل قضا انجام میشد و حتی دفاع از اتهامات وارده در رسانه های عمومی از ایشان سبب نمیشد تا سقایتی روشنتر گردیده امکان قضاوت صریح فراهم میگردد .

ایشان راه ابدیت در پیش گرفت . ما و شما و همه دست اندرکاران نیز چنین راهی را در پیش داریم که "کل نفس ذائقة الموت" در اینجا سخن از رفتن يك فرد نیست ، بلکه از حق و عدالتی است که باید اعمال کرد . آنیم نه حتی يك فرد ، بلکه حتی متنی که عدالت را از اسلام آموخته ، روحانیت را پناهگاه خود پنداشده و با آرزوی آزادی و استقلال به جمہوری اسلام رای داده است . اسلامی که امام اولش با مخالفین سیاسی خود بگونه ای رفتار میکرد که حتی پس از شکست لشکری که علیه حکومت اسلامی قیام مسلحانه کرده بود بر مرگ سردار باغی آن و بیعت شکنان جنگ افزوز همچون دلاخه و زبیر مبارزد و از خدمات پیشین آنها باسلام و پیامبر (ص) تجلیل و تقدیرایی نمیشد .

در هر حال ما جای آیت الله شریعتداری بیش از هر چیز به بیعت و حرمت مرجعیت شیعه و آیندہ روحانیت دلاخه وارد ساخته است .

اللهم اغفر لنا الذنوب التي تحتك العصم

دبیر کل نهضت آزادی ایران

مهدی بازرگان

مستوفی پستی ۳۱/۱۵۱۹

گفتوگونی با آیت الله حائری یزدی

اول مملکت، بعد قانون اساسی

آیت اللہ
حائری یزدی

[illegible]

رادیو و تلويزيون

[illegible][illegible][illegible]

سنداجتہاد حضرت آیت الہ حاج آقا عہدی
حایری بہ امضاء و مهر آیت الہ العظمی
پرو حیدری طاب ثراہ

[illegible]

نتیجہ ۱۳۶۹ مطابق ۶ خرداد ۱۳۳۹ -
حسین الطباطبائی الوجودی
صدر و امین

موسیقی در املا

از حسرت آیدالله حاضری در مورد موسیقی و حکم آن
در اسلام پرسیدم و اینکه از تحقیقاتی که بسیاری
از دانشمندان اسلامی در این باره انجام داده اند ...
موسیقی اساساً مصادف رابطه این ضرب با اسلام چگونه است
وی پاسخ داد :

«موسیقی هر زن دیگر بوجه دارد، یک حسنه
و شریفه و یک حسره ارضی و عیلى . یک توبیخه بنسب
فلسفه هر یکی از حسنه و اخلاص آن جداست و بسیاری
از تلامذه شری و هر که ... موسیقی توبخه گریه بیشتر
از حسنه شری است و بجه که ...»

[illegible]

- * هیچ گروه اسلامی نباید چیزی را به دیگری تحمیل کند.
- * رادبو تلوزیون باید زبان حال ملت باشد ولی متأسفانه چنین نیست.
- * جایز بودن یا نبودن موسیقی بستگی به نظر محققین عظام دارد.

آینه‌ها جهت حائری‌گری فرزند مرحوم آینه‌ساج
تبع حاکم‌نظر حائری‌گری است. وی اولین
کتاب چاپی، مجموعه‌ای از ۱۰۰ فرزند آینه‌ساج و
با تبصیر و شرح خود است. یک فرزند نیز تشریح
نموده و در آن ۱۰۰ فرزند را ۱۰۰ فرزند نام
و الفبائی نامیده و شرح داده و نیز آن را در سال
۱۶۹۸ میلادی از طرف دانشگاه حائری‌گری کتابخانه
استاد فقه و روح اسلامی به عرصه رسد آینه‌ساج
فرزند در مدت شش سال فعالیت و تالیفات و تالیفات
برای نام موفق با درجه دکتر در رشته فقه
آینه‌ساج از دانشگاه «تورنونا» ایتالیایی شد. وی
در سال ۱۶۹۸ در تهران از ۱۰۰ فرزند دیگر به همراه

۱- **مقدمه:** در این مقاله، به بررسی نقش و اهمیت آموزش در توسعه پایدار و رفاه اجتماعی می‌پردازیم. آموزش به عنوان یکی از اساسی‌ترین ابزارها برای بهبود کیفیت زندگی و ایجاد فرصت‌های برابر برای همه افراد جامعه شناخته می‌شود.

۲- **اهمیت آموزش:** آموزش به افراد کمک می‌کند تا مهارت‌های لازم برای اشتغال و درآمدزایی را کسب کنند. همچنین، به تقویت روحیه مسئولیت‌پذیری و مشارکت اجتماعی افراد کمک می‌کند.

۳- **نقش آموزش در توسعه پایدار:** آموزش یکی از اهداف توسعه پایدار است که به دنبال برطرف کردن نیازهای اساسی و رفاهیت برای همه افراد جامعه است.

۴- **چالش‌های آموزش:** با وجود اهمیت آموزش، هنوز با چالش‌هایی مانند کمبود منابع، ناهمگونی در کیفیت آموزش و عدم دسترسی به آموزش برای همه افراد جامعه مواجه هستیم.

۵- **راهکارها:** برای غلبه بر این چالش‌ها، نیاز به برنامه‌ریزی دقیق، تخصیص منابع مناسب و مشارکت فعال بخش خصوصی و جامعه مدنی داریم.

۶- **نتیجه‌گیری:** آموزش سرمایه‌گذاری برای آینده است که می‌تواند به ایجاد جامعه‌ای پویا، متعالی و با رفاه اجتماعی بالا منجر شود.

والدی نور ذات اسلام است
در مورد وجود منبر که در کتب معتبره نقل شده که حضرت

توضیح دکتر حائری یزدی درباره عدم پخش برنامه

تلوویزیونی «مسائل فلسفی»

دکتر مهدی حائری یزدی استاد ظسمة دانشگاه تهران در رابطه با برنامه «مسائل فلسفی» که از شبکه دوم تلویزیون پخش می‌شد و اخیراً پخش آن متوقف گردیده است، طسسی تهماسی توضیحاتی در اختیار روزنامه کیهان گذاشت. وی ضمناً از دست‌اندرکاران پخش این برنامه تلویزیونی عطا‌اکرد که از ادامه یا تکرار این برنامه خودداری نایند.

متن توضیحات دکتر حائری یزدی که بتوسط تلفن تکریر شده، بقرار زیر است:

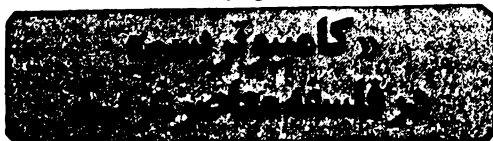
بامنازع عموم علاقتندان برنامه «مسائل فلسفی» که از شبکه دوم تلویزیون آموزشی پخش می‌شد، می‌رساند چسوز شبانه روز اینچاسب به بررسی‌ها و تحقیقات عامی که به عهد گرفتارم، مستغرق است و ازسوی دیگر چنین شخیص داده‌ام که در شرایط حاضر جوعاطفه برطرح اینگونه مسائل عقلانی و تحقیقاتی حاکمیت مطلق‌داده، لذا از ادامه این برنامه منذرت می‌خواهم و ازمرامحم بی‌دریغ همه دست‌اندرکاران این برنامه سپاسگزاری می‌کنم و استدعای عاجزانه کرده و می‌کنم که از پخش یا تکرار آنها خودداری فرمایند.

مهدی حائری یزدی

از پشت سیمها

* دکتر جانوری بردی. فلسفه «کاتب» یک
سلسله مسائل و معماهای فلسفه
اسلامی دارد

می خواند مسائل فلسفه را در افکار ریاضی نگذاشت
که این سلسله مسائل فلسفه ندارد.

ج- شما در کتاب «گوشه‌های عقل نظری»
انتقاداتی از متفکران فلسفه دوره اسلامی و
محققان فلسفه اعم از قدیم و جدید- بعمل
آورده که بحثهای زیادی برای گفت و پایش‌های
پیدا داده شد آیا اکنون که حدود ۱۰ سال از
انتشار آن کتاب می‌گذرد در آراء خود تجدید نظر می
گردانید؟

ج- بحیر نقادی من خیلی بیشتر هم شده و کمتر
نشده. بخصوص من به مسأله معاصرین در فلسفه
جدید اعتقاد دارم. چون معمولاً از یک سلسله
ترجمه‌های غلط و غیر قابل اعتماد، فلسفه غرب را احد
می‌کند و بعد اشتباه می‌کند.

ج- از ترجمه‌های غلط گفتید. آیا در میان
مترجمین معاصر ایرانی و ترجمه‌هایی که از فلسفه
غرب بعمل آمده مترجم و مترجمه درستی سراغ
دارید که نسبت به دقت فلسفه غرب را به فارسی
برگردانده باشد؟

ج- بطور کلی در جواب باید گفت، هنوز فلسفه غرب
اصلاً ترجمه نشده، یعنی زبان فلسفه غرب به معاصر
فلسفه اسلامی ترجمه شده است. مترجمین معاصر
معمولاً اصطلاحات فلسفی غرب را به زبان فلسفه
اسلامی ترجمه نکرده‌اند و این امر نه تنها در زبان
دانشگاهی و آکادمیک است و این امر نه تنها در زبان
فارسی، بلکه در زبان عربی هم هست و ترجمه‌های
نیمه است.

ج- تا آنجا که به‌خاطر دارم شما در کتاب
«گوشه‌های عقل نظری» نیز به این مطلب اشاره
کرده‌اید. خصوصاً ترجمه کتاب «گات» پرتان عربی
را حتماً کرده‌اید...

ج- بله. ترجمه عربی نیز همین وضع را دارند و از
این لحاظ من می‌گویم که نقادی من شدیدتر شده چون ما
نداریم افرادی که تحولات فلسفه غرب را کرده
باشند.

ج- بعنوان آخرین سؤال آقای دکتر جانوری-
شما از میان فلاسفه دوره اسلامی فلسفه کدام
فلسوف را در گفت و گو و گفت و شنود می‌پسندید؟

ج- انتخاب فلسفه مفاد و خصوصاً فلسفه ابن‌سینا را
که از همه افسوس‌ناک‌تر است و احکام فلسفه بقیه فلاسفه
اسلامی استفاده را از فلسفه او یا گسترش فلسفه
ابن‌سیناست. بعد از این فلسفه‌ای که نسبتاً جامع و
جامد فلسفه مفاد و حکمت اشراقی می‌باشد، فلسفه
صدرالتائیل است.

گفتگوی تلفنی این همه ما با دکتر مهدی
جانوری پردی استاد فلسفه دانشگاه تهران است.
دکتر جانوری از جمله کسانی است که در عین
تحصیل فلسفه اسلامی، سالها در آمریکا به
فرافتن فلسفه غرب مشغول بوده است و با
فلسفه جدید نیز نمایی نزدیک داشته است. دکتر
جانوری به همین جهت از مدرسان معاصر فلسفه
اسلامی انتقاد می‌کند که با فلسفه غرب از طریق
ترجمه‌های غلط فارسی ارتباط برقرار می‌کنند.

حاصل گفتگو را در ذیل می‌خوانید:
ج- آقای دکتر جانوری، گرچه اخیراً جزوه
کوچکی تحت عنوان «انتزاعی‌های نوین» یا روش
راستین و گاتاشناسی- از شما منتشر گردیده، اما
اگر آنرا نادیده بگیریم، شما بعد از دو کتاب
«علم کلی» و «گوشه‌های عقل نظری» کتاب تحلیلی
دیگری چاپ نکرده‌اید؟

ج- البته دو کتاب آماده انتشار دارم. یکی که الان
از سوی انجمن اسلامی حکمت و فلسفه در دست طبع
است نام «هم‌چستی» و دیگری «تذکره‌ای من به زبان
انگلیسی» است که قرار است از سوی انجمن فلسفه تکثیر
شود.

ج- اگر ممکن است مختصری در باب مباحث
مطروحه در کتاب «عزم هستی» توضیح بفرمائید؟

ج- بطور کلی مباحث این کتاب، در باب فلسفه
عمومی است که بصورت تحلیلی با استفاده از فلسفه
شرق و غرب عنوان شده است و روش من در طرح مباحث
این کتاب، روش فلسفه تحلیلی بوده است.

ج- گویا کتاب قبلی شما، «گوشه‌های عقل
نظری» همچنین زمینه‌های داشت. و همین حالا
می‌خواهم ببینم آیا فریاد و هشیاری خودتان به
فلسوفی از طرف زمین بر خورده‌اید. که آراء او یا
آراء فلاسفه اسلامی نزدیک باشد؟

ج- البته از فلسفه معاصرین آمریکایی و اروپایی نه.
چون روش فلسفه اسلامی با روش فلسفه جدید غرب
خیلی خیلی تفاوت است و تفاوت‌های اساسی و اصولی
دارد. انسان باید خیلی زحمت بکشد تا یک نوع
همانگی میان اصول و روشها و پایش‌های استدلالی
فلسفه اسلامی، فلسفه جدید غرب پیدا کند. اما
بطور کلی در گات یک سلسله مسائل و معماهای
با فلسفه اسلامی هست. ولی در فلاسفه غیر گات گرچه
مشکلات در حدی و مطالب یک سلسله معماهای
پیدا بشود ولی تفاوت متولوژی زیاد است بخصوص در
فلسفه اخیر انگلیس و آمریکا. که یک خورده حسه
«کاپویر» هم پیدا کرده است که توسط این

١٩٣ - مربوط به صفحه ٢٠٩٩

حجة الاسلام حاج سید مهدی گلپایگانی

دوراه کمک بمنزله زندگان طیس :

فرزند آیت الله العظمی گلپایگانی کشته شد

- * يك تانكر نفتکش با اتومبیل حامل حجت الاسلام گلپایگانی و همراهان در جاده یزد - طبس تصادف کرد .
- * تملن و فضای آلوده طبس سلامت زنده ها را تهدید میکند .
- * ۷ نفر ، پس از ۹۶ ساعت زنده از زیر آوار بیرون آورده شدند . در صفحات ۳ و ۳۰

دوراه گمك رسانی به آسیب دیدگان زلزله طبری

آیت الله زاده حاج سید مهدی گلیایگانی کشته شد

[illegible][illegible]

کهنه‌پوشی، توده مخفی
 حضرت آیت‌الله العظمی
 آقای خمینی علیه‌السلام
 برادرزاده سرافراز است.
 از آن روایتان، چنان
 فرزندان دوسر و دو دختر
 شریف‌نامه است.
 حضرت سید محمدتعالی
 صاحب‌الکرامات علیه‌السلام
 باستانی از طرف حضرت
 آیت‌الله العظمی آقای خمینی
 معصومه گنجشکی شریف‌زاده
 حضرت آیت‌الله العظمی مرتضی‌العلی
 بن محمد بن اسماعیل مهدی داشت
 از یک عکاس، زاده ابوهر
 سارستون حضرت آیت‌الله
 مرتضی، فرزند یک راجه‌کش
 کشتوبال بود و وی
 از بهترین برادران حضرت
 کشتوبال ممتاز بود و دارای
 یک بخش از دلی، جراحی،
 آسپت، اطفال راویز،
 پوزی آسپت، پوزی آسپت،
 اورولوژی و آنورال و آنورال
 و آنورال و آنورال و آنورال

[illegible][illegible]

جازه آن روانشد ، قرار
است در محفل ورودی حرم
طهر حضرت فاطمه معصومه
علیها سلام ، به خاک سپرده
شود.

روزانه پنجاه میلیون دلار
سرمایه از کشور خارج میشود

کشاورزی و دامی و همچنین حمایت از ایجاد سکن و آبارش، مساز و مجنهای مسکونی خصوصاً برای کارگران و طبقات کم درآمد و متروپ و طبعات از دیگر راههایست که می تواند سرمایه را مجدداً کشور بازگرداند و سرمایه گذاری را تشویق کند و روشی صحیح در اقتصاد کشور فراهم آورد.

مرورهای اول هست
گفته که ملازه را با نواز
سجدها باز شد مشکلات
غروانی درام پرداخته
میله در انجام تمهیدات
برخی از بازگشتان و صاحبان
صنایع و اصناف علیتند.
دری این باباست اینست
شد که از طرف بانک مرکزی
به بانکها دستور داده شود
تعماد بهی های باز ازان
و بیض خصوصاً را نامت
شش ماه تمهید گرمی بانک
مرکزی این صنعت را برای
بانک های خصوصی تنیل
مجدد کند.

★ پیشنهاد شد بانکها
سفته ها و بدهیهای -
بازاریان و بخش خصوصی
را بمدت شش ماه تمدید
کنند .

گزارشهای غیررسمی
حاکمیت که در روزهای
برهانی کشور روزی به
پرتیاجه میلیون دلار معول
و وسیله سرمایه‌داران و حتی
آفرید صاحب درآمد متوسط
از کشور خارج شده است.
قسمتی از این پول به وسیله
پانگها و قسمتی نیز از طریق
بازار آزاد باخارج فرستاده
شده است.

است اندر کاران ساق
اقتصادی معتقدند که هرگاه
لاینت ثبت شود و ضمانت
های اقتصادی و ساختمانی
مجدداً بهرین بینه امکان
بازگشتن بسیاری از سرمایه
های خارج شده وجود دارد.
در همین زمینه پیشنهاد شده
است که برخی شهلات و
ممانیت های مالیاتی و تضمین
فروش کالا های تولیدی
توسط دولت فراهم گردد.
شوقی در سرمایه گذاری در
صنایع و پروژه تولیدات

کرایه‌های شمیران مجهر به تا کس می‌ترشد

تشریحی - حقوق اطلاعات

«گرونیو» به سرانجام نرسید
در خفا جاده پلیس
شماره شصت و هفت
آنها را از کربلای که
از آنجا می‌رفتند
به میان آستانس
از زمینهای سبز و خوشبو است
دوازده، او است که هرگز

چهار دستگاه جیب نسیان
بسیار تمیز ، آماده نگار فروش می رسد
غریبازاران در موسسه اطلاعات - قسمت مدل و
نقل تلفن ۳۲۸۲۶۶ - از ساعت ۸ صبح ۶ بعد
از ظهر به آقای ابراهیمی مراجعه فرمایند .

روز اطلاعات کاهش

حداقل نرخ مالیات حقوق
از ۸ درصد به ۶ درصد
کاهش میابد

اطلاعات چاپ دوم

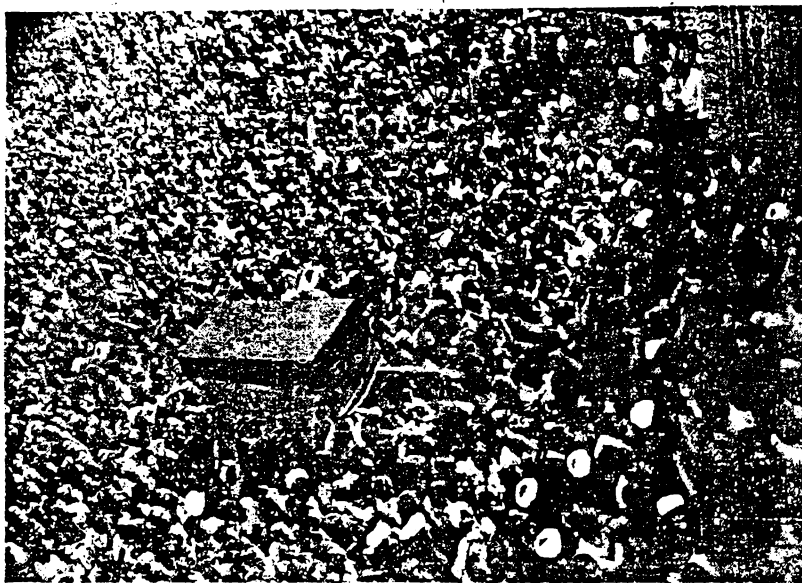
پنجمین دوم مهرماه ۱۳۵۷ شماره ۱۵۷۱۹ تکشماره ۱۰ ریال

۱۱۰۶ نفر را

در ۱۱ شهری که
مقررات حکومت
نظامی اجرا میشود:

حکومت نظامی بازداشت کرده است

در صفحه ۴ ستون سوم

تشییع جنازه یاشکوه فرزند حضرت آیت الله العظمی کلبایکانی

تعديل فرد وتلفن

عبد الرحمن شبر

۱ شرکت را بعنوان طرف
قرارداد برای خرید شن و ماسه
اعلام کردند. حال آنکه شرکت
خلیج که تا سال گذشته از
شهرداری شن می‌خرید ناشن
در این فهرست فکر نشده است.
این شرکت در شن و ماسه مورد
نیاز خود را از کجا تأمین
میکند؟ از طرف دیگر شهرداری
سالی ۳۰۰ هزار تومان شن و
ماسه می‌فروشد اما ساللی مه
میلیون تومان شن و
ماسه بخرد. بخطر شما این عجیب
چست؟

داود افشارپناه در همد
گرانی نرخ آب و برق و تلفن
سخن گفت و از دولتخواه است
که نرخ این خدمات همیزان سابق
بزرگش داده شود. ناطق آنگاه
برای راه اندازی خدمات ایمنی
از جمله آتش نشانی تفکرانی
داد.
آنگاه علی خاقانی هم دیگر

انجمن شهر پایتخت خواستار بازگشت نرخ آب و برق و تلفن به میزان گذشته شد و یکی از نمایندگان انجمن در زمینه تصاحب زمین‌های پارک خرم و سوشانتی به انجمن تقدیرکرد. در جلسه دبیرش انجمن‌شهر پایتخت که به ریاست سرشداندر خانی به‌طور شهردارنرویش تشکیل شد، ابتدا جمال‌الدین نماینده انجمن شملت از نحوه

مستشار شهرداری گفت: «در وقت اداره املاک شهرداری یکی از سازمانهای شراستی تراش تهران است. وی سپس از شهردار تهران خواست تا به پاره شورای غیر قانونی همدانگی که تشکیل آن در هیچ شورای پیشینگی آن نشده است توضیح دهد. ذلیل سپس از چند سوال و جواب که از شهرداری شده بود اشاره کرد و گفت محضت شهرداری نام

درگذشت يك بانوی با تقوی

حضرت آیت الله العظمی
آقای حاج شیخ مرتضی
حائری یزدی و مو فرزندان
بانوی باغی . حضرت
حجت الاسلام والسید آقا
حاج سید علی محقق
یزدی حضرت حجت الاسلام
والمسلمین آقای حاج سید
مصطفی محقق یزدی شہید
سکونید .

۴۰ - خبرنگار اطلاعات
 باکمال ماسف اطلاع یافتیم
 روحم حضرت آیت الله العظمی
 حاج سید محمد تقی یزدی
 فقیه (داماد) که از بانوان
 باتقوی و خبرنگارین بود. در
 روز دوشنبه ۱۳۰۲ و داغ گشت
 آن نفیس سیده میم حضرت
 آیت الله العظمی حاج شیخ
 عبدالکرم حائری موسس
 حوزه علمیه قم و خواهر
 حضرت آیت الله العظمی آقای
 حاج شیخ مرتضی حائری
 زیدی بود.

جنازه فقیه سیدہ بعد از ظهر دیروز با شرکت مراجع عالیقدر تغلیب، زعما و مدرسین حوزه علمیه طبقات مختلفین قم، از مسجد امام حسن (ع) استانسه مغصه تشییع شد و پس از طواف به نور حرم مطهر حضرت معصومه علیها سلام، در مقبره مستخان، قم، به خاک سپرده شد.

اطلاعات مصیبت واردمرابه

جنازه آیت الله زاده
سید مهدی گلپایگانی
در قم تشییع شد.

تعمیم خبر نگار اطلاعات

در حاشیه راه پله، سپس از
ظهور میرویا جویا، از این
مهرمان استقبال یافتند.
محبوبان این خانه که
حاج میرزا مهدی موسوی،
رئیس هیئت مدیره و سرپیمان
تهران - حاج محمد ابراهیم
مفسی، حاج محمدکاری
نمایند حضرت آیه الله العظمی
کربلایی، و سید محمد
کربلایی هستند و پیش از انتقال
مهرمان، در هیئت ارستان
مهرمان، به پوزشگی حاشیه
را به خیابان که در نزد
میان گذاشتند.

حاج عبدالهید موسوی
به خیرخواه ما گشت پناغان
تا لایزاله حاج سید مهدی
گنجی گیتی محمد گزازی و
محمد ابراهیم قنسی بنظور
پروسی و رسیدگی به وضع
ازماندگان و زلزله ضعیف از
مهران به یزد و از یزد به
لر ف حرکت کردیم تا
بورد حیاتوری ایام وبا
فاته سزای و سرمایه گذاری
برای زلزله زگان اقدام شود
به منصفه چهار این عا شد

[illegible][illegible]

دیروز امروز نیز مجلس
جبهی در خم و دیگر شهرهای
اران، برگزار شد.
کلیاتی در پی کشته شدن
جنت‌الاسلام سید مهدی
لیلیانی، فرزند حضرت آیت‌الله
علی‌حاج سید محمد رضا
لیلیانی، بعد از ظهر دیروز،
جلسه ترحیمی در مسجد ائمه
ع و واقع در حسین بن
پاکان برگزار شد که در آن
زاران نیز از طیف مختلف
شرکت کردند.

یزد ، خبر نگار اطلاعات
مراہان حجۃ الاسلام
آیت الہ زابہ گشیگی کی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمین و الصلوة و السلام علی محمد و آل محمد الطاهرین و الله اعلم

بلا رعد لهم احسن من ان لهم لئین و بعد لخط ما اردوه قره عینی

الام لیل و ناضل الی ذلک و الله اعلم و الله اعلم و الله اعلم و الله اعلم

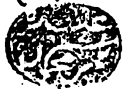
و الله اعلم و الله اعلم و الله اعلم و الله اعلم و الله اعلم و الله اعلم

انعم محمدی الساعل بر الله و الله اعلم و الله اعلم و الله اعلم و الله اعلم

فیه العالیف ما تعین فی ربنا الله و الله اعلم و الله اعلم و الله اعلم

و در دنیا صفتنا فی الخیر ان فی ظله ربه و الله اعلم و الله اعلم و الله اعلم

و السلام علی در حرم الله و الله اعلم و الله اعلم و الله اعلم و الله اعلم

بمناسبت وفات نابهنگام عالم ربانی حضرت آیتالله آقای حاج شیخ یحیی طالقانی طاب ثراه مجلس ترحیمی در مسجد خود آن مرحوم واقع در خیابان ظهیرالاسلام در روز یکشنبه ۸ جمادی الاولی از ساعت سه بعد از ظهر تا پنج برقرار است امید است که آقایان علمای اعلام و بزرگان و دوستان اهل بیت گرام در این مراسم اسلامی شرکت کنند.

سید رضا صدر

بمناسبت رحلت عالم ربانی حضرت آیتالله حاج آقا یحیی عبادی طالقانی طاب ثراه مجلس ترحیمی در مسجد آن مرحوم واقع در خیابان ظهیرالاسلام در روز یکشنبه ۲۴ اسفندماه ۱۳۵۹ از ساعت سه بعد از ظهر تا هشت برقرار است و نیز مجلس ترحیم زنان در همین روز و ساعت در مسجد سراج الملك کوچک روبروی منزل معظم له منعقد می باشد.

الاحقر محمد علی طالقانی - مهدی عبادی طالقانی - باقر عبادی طالقانی
 کیهان : مصیبت وارده را بخانواده های عزادار محترم تسلیت میگوئیم.

نماینده آیت‌الله العظمی شریعتداری در آذربایجان شرقی:

اتحاد نیروهای ملی ضامن تحکیم جمهوری اسلامی است

آیت‌الله العظمی حکم‌آبادی نماینده آیت‌الله العظمی شریعتداری در آذربایجان

استقرار رژیم طاغوتی بود، اما در حکومت اسلامی باید سعی بر اتحاد مردم کرد و این موضوع تنها با گفتن میر نیست بلکه با عمل نیز باید پیروام باشد. اتحاد و یگانگی نیروهای ملی ضامن تحکیم جمهوری اسلامی خواهد شد.

آیت‌الله حکم‌آبادی در مورد اجرای حدود شرعی گفت: تنها حاکم شرع باید حدود شرعی را اجرا کند و هیچ‌کس نباید خودمرا له کسی را حد بزند. تنها حاکم شرع می‌تواند دستور اجرای حد شرعی را در مورد زنی صادر کند و افرادی هم که باید حد بزنند از سوی ماموران اسلامی که حاکم شرع در اس آن است، تعیین خواهند شد. و همچنین دلیل است که تا امروز نگذاشتیم کسی را حد بزنند.

آیت‌الله حکم‌آبادی ضمن انتقاد از برخی کارهای خلخال کمیته‌ها گفت: باید نام «کمیته» را به «دفتر» تبدیل کرد زیرا من از افعال آنان بدست نگران هستم. کمیته‌ها موظفند فقط با اعمال افسراد شد انقلاب برسد و راما حق نفیوند کسی را بازداشت کنند و یا وارد منزل کسی بشوند تا این قبیل اعمال ایجاد وحشت بین مردم است و امتیاز از مردم سلب میکند. متأسفانه مجاهدین دفتر خودشان هم این جور تربیت شدند.

وی از تشکیل کمیته‌های برای کنترل اعمال کمیته‌ها ابراز غرضی کرد و آقا یکه اقدام صورت خواند.

نماینده آیت‌الله العظمی شریعتداری در قسمتی دیگر از سخنانش مردم را به ایجاد هم‌آهنگی بین گفته‌ها و اعمالشان

تربیت - خبرنگار کیهان - آیت‌الله حاج میریوسف ماهمی حکم‌آبادی نماینده آیت‌الله العظمی شریعتداری در آذربایجان شرقی در گفتگو با خبرنگار فقهی نظره‌ای خود را در مورد مسائل استان و ارتش کشور تشریح کرد. وی گفت: این روزها بازار انعام و بروج‌فروشی رایج است که تفکیک کیفیت از باطل را مشکل میکند.

آیت‌الله حکم‌آبادی افزود: اخیراً گروه‌هایی پیدا شده‌اند که برای ایجاد اختلاف بین مردم حتی در مسائل منتهی‌التهامات ناروایی هایش میکنند و به دیگران اتهامات بی‌اساس می‌دهند. برآورد این افراد معیندر بگوشیم که اینها می‌خواهند افسراد در دستار معتد به اصول را از میدان خارج کنند و بی‌ضیانه این گروه شاید پراکن تاکنون شماری در کارخان موقوف بودند.

آیت‌الله حکم‌آبادی پس به کیفیت تصفیه در ادارات اشاره کرد و گفت: در این کار باید عدل و دقت را رعایت کرد. افراد را نباید تنها بر اساس یک سوء ظن و اتهام اخراج کرد. در حکومت اسلامی دقت باید محفوظ باشد. با حیثیت مردم نباید بازی کرد. معنی اسلام همین است نماینده عده‌ای بنام اسلام اشخاص مردم را در ویلاهاست سیاسی یا شخصی‌تصمیم بکند و به عنوان تصفیه و پاک‌سازی به زندگی آنها خانواده‌هایشان آسیب بزند. باین اعمالی که میشود نه تنها کافر به اسلام روی نمی‌آورد حتی ممکن است مسلمانان هم از دین فرار کنند! اگر حکومت اسلامی این است پس بفرمایند رژیم طاغوتی چه چیز بود؟ عا میگویم تهمت زدن در رژیم طاغوتی مرسوم بوده، تفرقه‌اندازی یکی از اصول

عمل کرد. برای صلاح اسلام و حفظ وحدت مسلمین باید از حق خود گذشت. البته باید بگویم در اسلام حق کسی نیست. در زمان حضرت مهد (ص) همه حقوق محفوظ بود و در زمان ابوبکر و عثمان باید برای مصالح اسلام آنان باید از حق خود بگذرد. اما امروزه گمان ما بر پیغمبر است و حقوق همه‌اقتدار که در انقلاب گفتند باید از او گذشت و مورد غضب قرارند چنانکه وقتی پیغمبر (ص) مبعوث شد و همینطور

مبعوث کرد و گفت: اسلام این نیست که دهان‌بند را بگویند و بعد در چمستان خواست انجام دهید، پیغمبر اسلام برای عمل مبعوث شد، باید مطابق قرآن عمل کرد و اتحاد و یگانگی در آن صورت حاصل خواهد شد.

آیت‌الله حکم‌آبادی پس به‌تشی دهنده در اسلام اشاره کرد و گفت: در جهت مصالح اسلام ما کسی نمی‌تواند بگوید باید از او گذشت و مورد غضب قرارند چنانکه وقتی پیغمبر (ص) مبعوث شد و همینطور

آخرین سخن

در مقدمه کتاب که در آغاز جلد اول از نظر خوانندگان گرامی گذشت، پیرامون تراجم‌نگاری، نخستین تراجم‌نگار، شیوه‌های مختلف تراجم‌نگاری و ویژگیهای این مجموعه به تفصیل سخن گفتیم، در اینجا به چند نکته اشاره می‌کنیم:

(۱) این کتاب پیرامون شخصیت‌های برجسته و علمای فرهیخته مدفون در شهر مذهبی قم، در حریم کریمه اهل بیت، حضرت معصومه علیها السلام، می‌باشد.

(۲) در این کتاب منحصراً شرح حال افرادی آمده که تا سال ۱۴۲۲ هـ. دیده از جهان فرو بسته‌اند.

(۳) در این میان عده‌ای به صورت ضمنی معرفی شده‌اند، که در فهرستی جداگانه اسامی آنها آمده است.

(۴) شرح زندگانی تعداد زیادی از شخصیت‌های مدفون در قم توسط مؤلف محترم نگارش یافته، که متأسفانه پیش از آنکه مطالب به دست ما برسد از بین رفته است، و تلاش ما برای یافتن آن به جایی نرسید، اگر توفیق الهی نصیب شود در مجلدات بعدی استدراک خواهد شد.

(۵) از میان صدها سند که مؤلف محترم با تلاش طاقت‌فرسا گردآورده بود، تنها ۲۰۰ سند در این مجموعه ارائه گردید.

۶) بیش از یک‌هزار عکس توسط مؤلف گردآوری شده بود، که همه آنها برای مؤلف چهره‌های آشنا بودند و لذا قسمتی از آنها زیرنویس نشده بود، که بسیاری از آنها شناخته نشد و به ناگزیر در این مجموعه نیامد.

۷) اسامی افراد در این کتاب براساس اسم کوچک - به ترتیب الفبا - تنظیم شده و فهرست آنها در آغاز هر مجلدی آمده که در اینجا تکرار نمی‌شود.

۸) برای دستیابی آسان و صرفه‌جویی در زمان، فهرست اعلام دیگری براساس القاب و اسم بزرگ اشخاص تنظیم شده، در این بخش از کتاب آورده شده است.

۹) برای استفاده پژوهشگران، فهرستهای فنی دیگری برای اساتید و مشایخ اجازه، آثار مکتوب مترجمان، نخبگان، امامزادگان و مقابر قم تهیه و تنظیم شده است.

۱۰) به دلیل مهاجرت مؤلف به کتاب شناختی منابع مؤلف محترم دسترسی نداشتیم، فهرست منابع نخبگان معرفی شده در مقدمه، به صورت مستقل در اینجا آمده است.

در پایان از همه دست‌اندرکاران تهیه و تنظیم و طبع و نشر این کتاب، به ویژه ناشر محترم صدیق مکرم جناب آقای انصاریان، که ۳۰ سال تمام با خدمات فرهنگی ارزشمند خود، از رهگذر نشر آثار مربوط به اهل بیت عصمت و طهارت علیهم‌السلام به زبانهای زنده جهان، خدمات شایان تقدیری به جهان تشیع نموده، و نورچشم گرامی آقای محمد جواد اسلامی - مدیر مؤسسه رسالت - که بدون تلاشهای طاقت‌فرسای ایشان این اثر هرگز به سامان نمی‌رسید، صمیمانه سپاس گفته، برای همه آنان پاداش فراوان از خداوند منان خواهیم.

از خوانندگان فاضل و درد آشنا تقاضا می‌کند که با ارسال نظرات اصلاحی و

انتقادی خود - به آدرس مصحح - بر ما منت بگذارند.^۱
در مورد افرادی که شرح حال آنها در این مجموعه نیامده و یا به صورت ناقص
ارایه شده، از همه صاحبان فضیلت انتظار می‌رود که با ارسال مطالب تکمیلی خود
در تکامل این مجموعه ما را یاری نمایند.

۲۵ محرم ۱۴۲۵ هـ.

حوزه علمی قم

علی اکبر مهدی‌پور

فهرستها :

- (۱) اعلام
- (۲) اعلام مترجمین ضمنی
- (۳) اعلام مؤلفین یاد شده در مقدمه
- (۴) اساتید و مشایخ اجازه
- (۵) نخبگان
- (۶) نخبگان یاد شده در مقدمه
- (۷) آثار مکتوب مترجمین
- (۸) منابع مقدمه
- (۹) امامزادگان، سلاطین و شاهزادگان مدفون در قم
- (۱۰) مقابر قم

۱- اعلام

آ

- آذری قمی، شیخ احمد، ۲۹۰
- آرام قمی، سید ناصرالدین، ۲۱۲۱
- آرتا، فضل الله، ۱۲۶۰
- آستارائی «قفقازی»، میرزا اسحاق، ۳۹۷، ۲۲۰۱، ۲۲۰۴
- آشتیانی، میرزا مهدی، ۲۰۵۴، ۲۳۷۶
- آقا باغمیشه‌ای تبریزی «مدرس وحید»، ۱۶۵، ۲۱۹۳ - ۲۱۹۶
- آقا بزرگ ساوه‌ای، ۱۶۸
- آقا بزرگ، سید علی علوی قزوینی، ۱۱۵۰
- آقا بزرگ موسوی شوشتری، ۱۷۴
- آقا بزرگ نصیری محلاتی، ۱۷۵
- آقا ترابی دامغانی، ۱۷۷
- آقا حسینی هیدجی، ۱۷۸
- آقا زاده، شیخ ابوالقاسم گلپایگانی، ۲۸۰
- آقا فراهانی اراکی، ۱۷۹
- آقا نجفی، سید شهاب‌الدین، ۷۷۹، ۲۲۲۶ - ۲۲۳۴
- آل آقا کرمانشاهی، شیخ ابوتراب، ۲۱۱
- آل آقا کرمانشاهی، شیخ احمد، ۲۹۲
- آل آقا کرمانشاهی، شیخ عبدالله، ۹۸۴
- آل آقا کرمانشاهی، شیخ محمد، ۱۳۷۰، ۱۳۷۱
- آل آقا کرمانشاهی «معتمد العلما»، شیخ غلامحسین، ۱۲۱۶
- آل آقا نهاوندی، شیخ احمد، ۲۹۳
- آل احمد، سید احمد طالقانی، ۳۶۸
- آل رسول شمس آبادی، سید محمد، ۱۳۷۲
- آل شبیر، شیخ محمد طاهر خاقانی، ۱۷۱۱، ۲۳۳۷ - ۲۳۴۸
- آل صادق، شیخ محمد رضا، ۱۶۲۲
- آل طعمه حائری، سید ابراهیم، ۱۸۳
- آل علی شاهرودی، سید جواد، ۴۶۸
- آل محمد طالقانی، سید رضا، ۷۰۵

- آل مهدی، سید عبدالمطلب جزائری، ۱۰۰۳، ۲۲۶۵-۲۲۵۶
- آملی، میرزا هاشم، ۲۱۴۰، ۲۳۹۰
- آیت اللهی زنجانی، میرزا احمد، ۲۹۴
- آیت اللهی شیرازی، سید فخرالاعلام، ۱۲۵۰
- آیت بروجردی، شیخ محمد علی، ۱۷۱۴
- آیتی بروجردی، شیخ حسن، ۵۰۹
- آیتی بیرجندی، دکتر محمد ابراهیم، ۱۳۷۳
- آیتی تفتی، عبدالحسین، ۸۸۵، ۲۲۴۲
- الف**
- ابراهیم آل طعمه حائری، ۱۸۳
- ابراهیم امامزاده زیدی «تهرانی»، ۱۸۴
- ابراهیم تهرانی «لاله زاری»، ۱۸۶
- ابراهیم خراسانی، ۱۸۷
- ابراهیم خلعتبری تنکابنی «آقاجفی»، ۱۸۸
- ابراهیم خوشنویس مراغه‌ای، ۱۸۹
- ابراهیم دروازه‌ای تبریزی، ۱۹۲
- ابراهیم سرّی موسوی «اصفهانی»، ۱۹۷
- ابراهیم کاظمی هیدجی، ۱۹۸
- ابراهیم محقق، ۲۰۰
- ابراهیم مروّت عاملی، ۲۰۰
- ابراهیم مستوفی آشتیانی «معمدالسلطنه»، ۲۰۲
- ابراهیم میلانی، ۲۰۴
- ابراهیم نوری تهرانی، ۲۰۴
- ابراهیم نوری همدانی، ۲۰۵
- ابراهیم وحدت تبریزی، ۲۰۷
- ابراهیم همایونی زنجانی «نحوی»، ۲۱۰
- ابن الشیخ قمی، شیخ محمد، ۱۳۷۹
- ابن جلال «محلّاتی»، شیخ محمد، ۱۳۷۸
- ابوالاعلی مودودی، ۲۲۹۶
- ابوالحسن اجتهادی گلپایگانی، ۲۱۴، ۲۱۹۷ - ۲۲۰۰
- ابوالحسن تنکابنی «زاهدی»، ۲۱۵
- ابوالحسن رفیعی قزوینی، ۲۱۷
- ابوالحسن روحانی شیرازی، ۲۲۱
- ابوالحسن شفتی اصفهانی، ۲۲۲
- ابوالحسن فاضل بهسودی، ۲۲۳
- ابوالحسن فقیهی قمی، ۲۲۶
- ابوالحسن فقیهی گیلانی، ۲۲۹
- ابوالحسن قمی «صادقی»، ۲۳۱
- ابوالفتح میرزا قاجار «مؤیدالدوله»، ۲۳۷
- ابوالفضل تولیت قمی، ۲۳۹
- ابوالفضل حافظیان، ۲۲۵۰
- ابوالفضل حلال‌زاده اردبیلی، ۲۴۲
- ابوالفضل زاهدی قمی، ۲۴۳
- ابوالفضل طهماسبی قمی، ۲۴۶
- ابوالفضل مجاهدی بروجردی، ۲۴۶
- ابوالفضل نبوی قمی، ۲۴۷
- ابوالفضل نجفی اصفهانی «قدسی»، ۲۵۲
- ابوالفضل نجفی «مسجدشاهی»، ۲۵۳
- ابوالفضل نجم‌آبادی، ۲۵۴
- ابوالقاسم اصفهانی، ۲۵۶
- ابوالقاسم جواهری تهرانی، ۲۵۷

- ابوالقاسم حجتی گیلانی، ۲۵۹
 ابوالقاسم خوئی، ۲۲۹۲، ۲۲۹۸، ۲۳۰۰، ۲۳۷۳
 ابوالقاسم روحانی قمی، ۲۶۱
 ابوالقاسم صاحب تفرشی، ۲۶۲
 ابوالقاسم شاهنجرینی «رتانی»، ۲۶۷
 ابوالقاسم طباطبائی قمی، ۲۶۹
 ابوالقاسم طهوری همدانی «عمادزاده»، ۲۷۰
 ابوالقاسم علی مدد کنی، ۲۷۰
 ابوالقاسم قمی «صغیر»، ۲۷۱
 ابوالقاسم قمی «کبیر»، ۲۷۲
 ابوالقاسم گلپایگانی «آقا زاده»، ۲۸۰
 ابوالقاسم مجتهدی تبریزی، ۲۸۰
 ابوالقاسم محمدی گلپایگانی، ۲۸۲
 ابوالقاسم مدرس یزدی، ۲۸۴
 ابوالقاسم مرعشی تبریزی، ۲۸۵
 ابوالقاسم میرعارفین قمی «عارفی»، ۲۸۵
 ابوالقاسم نحوی قمی، ۲۸۶
 ابوالقاسم نراقی کاشانی، ۲۸۷
 ابوالمجد شیخ الاسلامی بروجردی، ۲۸۹
 ابوتراب آل آقا کرمانشاهی، ۲۱۱
 ابوتراب جزائری، ۲۱۳
 ابوطالب قمی، ۲۳۲
 ابوطالب محمودی گلپایگانی، ۲۳۳
 ابوطالب مدرسی یزدی، ۲۳۴
 ابوطالب مرعشی شهرستانی، ۲۳۵
 ابوطالبی اراکی، میرزا احمد، ۲۹۷
 ابهری «امام»، شیخ زین العابدین، ۷۵۵
 ابهری، حاج هادی، ۲۱۳۵
 ابهری، سید شمس الدین، ۷۷۴
 ابهری، سید نورالدین، ۲۱۳۱
 اتابکی «مشیراعظم»، احمد، ۲۹۹
 اثنی عشری قمی، شیخ محمد حسین، ۱۵۵۴
 اجتهادی اراکی، شیخ محمد علی، ۱۷۱۶
 اجتهادی اهری، میرزا احمد، ۳۰۰
 اجتهادی گلپایگانی، میرزا ابوالحسن، ۲۱۴
 احتشامی خوئی، غلامحسین، ۱۲۱۷
 احدی همدانی، شیخ یوسف، ۲۱۶۷
 احسن الحکما قزوینی، میرزا احمد، ۳۰۱
 احمد آذری قمی، ۲۹۰
 احمد آل آقا کرمانشاهی، ۲۹۲
 احمد آل آقا نهاوندی، ۲۹۳
 احمد آیت اللهی زنجان، ۲۹۴
 احمد ابوطالبی اراکی، ۲۹۷
 احمد اتابکی «مشیراعظم»، ۲۹۹
 احمد اجتهادی اهری، ۳۰۰
 احمد احسن الحکما قزوینی، ۳۰۱
 احمد امینی تبریزی، ۳۰۲
 احمد امینی مراغه‌ای، ۳۰۳
 احمد اهری تبریزی، ۳۰۴
 احمد بهار، ۳۱۱
 احمد پایانی اردبیلی، ۳۱۲
 احمد حائری همدانی، ۳۱۹
 احمد حسینی قمی، ۳۲۰
 احمد خلخال، ۳۲۱

- احمد خوانساری، ۳۲۲
 احمد رحیمی کاشانی، ۳۲۸
 احمد رضوانی زنجان، ۳۳۲
 احمد روحانی قمی، ۳۳۵
 احمد زنجانی «شبی‌ری»، ۳۳۷
 احمد ساه‌ای «حجة الاسلام»، ۳۴۶
 احمد سبط الشیخ انصاری، ۳۴۶
 احمد سرایی تبریزی، ۳۴۹
 احمد شاهرودی، ۳۵۷
 احمد شریعتی بروجردی، ۳۵۹
 احمد شهرستانی، ۳۶۰
 احمد شیرازی، ۳۶۵
 احمد طالقانی «آل احمد»، ۳۶۸
 احمد طباطبائی بروجردی، ۳۶۹
 احمد طباطبائی قمی، ۳۷۰
 احمد طباطبائی قمی، ۳۷۲
 احمد عراقی «محسنی»، ۳۷۲
 احمد علی احمدی شاهرودی، ۳۷۴
 احمد علی عبداللّهی نگار سیرجانی «نوا»، ۳۷۶
 احمد غروی تویسرکانی، ۳۷۸
 احمد فردوس مکان مازندرانی، ۳۸۰
 احمد کلیاسی، ۳۸۱
 احمد لواسانی تهرانی، ۳۸۴
 احمد مُشرف حسینی قمی، ۳۸۵
 احمد ناجی قمی، ۳۸۶
 احمد نعمت اللّهی قمی «شهره»، ۳۹۰
 احمد نهاوندی «قُدوسی»، ۳۹۲
 احمد هاشمی گلپایگانی، ۳۹۴
 احمدیان نجف‌آبادی، شیخ محمد علی، ۱۷۱۷
 احمدی بروجردی، سیّد شمس‌الدین، ۷۷۶
 احمد یزدی، ۳۹۵
 احمدی شاهرودی، شیخ احمد علی، ۳۷۴
 احمدی شاهرودی، شیخ مهدی، ۲۰۶۰
 احمدی طباطبائی بروجردی، سیّد جعفر، ۴۵۰
 احمدی فیروزجاهی مازندرانی، شیخ محمد، ۱۳۸۰
 احمدی میانجی، شیخ حسینعلی، ۶۰۲
 اخوان خراسانی، شیخ علی، ۱۰۲۱
 اخوان خراسانی، شیخ مرتضی، ۱۹۴۹
 ادیب‌الدین کسروی «ساسان»، ۳۹۶
 ادیب تهرانی، میرزا محمد علی، ۱۷۲۰
 اراکی، شیخ محمد علی، ۱۷۲۱، ۲۳۲۹
 اراکی «کربلایی کاظم»، کاظم کریمی، ۱۳۱۳
 ارجستانی نائینی، شیخ محمد علی، ۱۷۲۵
 آردافی قزوینی، علی اکبر، ۱۰۴۲، ۲۲۶۶
 اردبیلی، سیّد عبدالغنی، ۹۵۳
 اردبیلی (میرزا محمد ظاهری)، شیخ محمد طاهر، ۱۷۰۶
 استاذزاده مازندرانی، سیّد حسن، ۵۱۱
 استرآبادی، سیّد محمد، ۱۳۸۳
 اسحاق آسترائی «قفقازی»، ۳۹۷، ۲۲۰۱ - ۲۲۰۴
 اسحاق رضوی قمی، ۳۹۹
 اسدالله اسماعیلیان دهقانی، ۴۰۰
 اسدالله اشکوری، ۴۰۱

- اسدالله طباطبائی یزدی، ۴۰۲
 اشعری قمی، شیخ محمد طاهر، ۱۷۰۹
 اسدالله عاطفی کرمانشاهی، ۴۰۴
 اشعری قمی، میرزا علی اصغر، ۱۰۲۴
 اسدالله کریمی اراکی، ۴۰۶
 اشعری قمی، میرزا محمد تقی، ۱۴۴۵
 اشکوری، سید اسدالله، ۴۰۱
 اشکوری، سید علی، ۱۰۲۲
 اشکوری «معصومی»، سید حسن، ۵۱۳
 اشکوری معصومی، سید محمد باقر، ۱۳۹۳
 اصفهانی، شیخ ابوالقاسم، ۲۵۶
 اصفهانی، میرزا علی شیرازی، ۱۱۳۳
 اصولی ارومیه‌ای، میرزا محمود، ۱۹۰۰، ۱۹۰۱
 اعتصام الملک «آشتیانی»، میرزا یوسف، ۲۱۶۸
 اعتضاد رازانی گزوسی، شیخ محمد، ۱۳۸۹
 اعتماد حائری، سید مصطفی، ۲۰۱۶
 اعلمی حائری، شیخ محمد حسین، ۱۵۵۶
 افصحی، علی اکبر قمی، ۱۰۷۳
 الهامی اسکویی، میرزا عبدالمحمد، ۱۰۰۱
 الهیان تنکابنی، شیخ علی اکبر، ۱۰۴۴
 الهی طباطبایی «تبریزی»، سید محمد حسن،
 ۱۵۲۵
 الهی قمشه‌ای، شیخ مهدی، ۲۰۶۱
 الهی نراقی «کاشانی»، شیخ جعفر، ۴۵۲
 امام جمعه مازندرانی، سید محمد باقر، ۱۳۹۴
 امامزاده زیدی «تهرانی»، شیخ ابراهیم، ۱۸۴
 امامی الیگودرزی، سید محمد، ۱۳۹۰
 امامی زنجان، خانم فاطمه، ۱۲۴۷
 امامی مازندرانی «امیرکلایی»، شیخ محمد
 مهدی، ۱۸۵۶
 اسدالله طباطبائی یزدی، ۴۰۲
 اسدالله عاطفی کرمانشاهی، ۴۰۴
 اسدالله کریمی اراکی، ۴۰۶
 اسدالله مدنی آذرشهری، ۴۰۸
 اسلامی آبادانی، شیخ عبدالستار، ۹۳۹
 اسلامی جاسبی، شیخ قوام، ۱۲۸۹
 اسلامی خلخال، شیخ حسین، ۵۷۴
 اسلامی سبزواری، شیخ عباسعلی، ۸۵۹
 اسلامی، شیخ قاسم، ۱۲۸۱، ۲۲۸۴، ۲۲۸۵
 اسماعیل اعلائی ساوه‌ای، شیخ محمد، ۱۳۸۴
 اسماعیل امین الملک، ۴۰۹
 اسماعیل بهاری همدانی، ۴۱۱
 اسماعیل پور، شیخ محمد علی، ۲۳۹۰
 اسماعیل جابلقی «صادقی»، شیخ محمد، ۱۳۸۷
 اسماعیل خلعتبری تنکابنی، ۴۱۳
 اسماعیل ظفری نهاوندی «ظفر السلطان»، ۴۱۴
 اسماعیل علوی خوئینی، ۴۱۴
 اسماعیل غضنفری خوانساری، ۴۱۶
 اسماعیل فراهانی «شریف زاده»، ۴۱۷
 اسماعیل فقیهی اردبیلی، ۴۱۷
 اسماعیل مرعشی «شریف الاسلام»، ۴۱۹
 اسماعیل مصباح «نجم الممالک»، ۴۲۰
 اسماعیل ناجی بروجردی، ۴۲۱
 اسماعیلیان دهاقانی، شیخ اسدالله، ۴۰۰
 اشتهاودی، شیخ حبیب‌الله، ۵۰۱
 اشراقی قمی، شیخ شهاب‌الدین، ۷۷۸
 اشراقی قمی، شیخ محمد تقی، ۱۴۴۳

امان‌الله کریمی بابلی، ۴۲۲

ب

امیر اصلان خواجه نوری «نظام الدوله»، ۴۲۵

امیر محمد قزوینی، ۴۲۶

امین‌الضرب «مهدوی»، محمد حسین، ۱۵۵۸

امین‌الملک، میرزا اسماعیل، ۴۰۹

امینی تبریزی، شیخ احمد، ۳۰۲

امینی مراغه‌ای، میرزا احمد، ۳۰۳

انتظاری قمی «شاطر»، مصطفی، ۲۰۱۸

انصاری، شیخ محمد علی، ۱۷۲۶، ۲۳۵۰ - ۲۳۵۳

انصاری قمی، شیخ محمود، ۱۹۰۲

انصاری قمی، شیخ مرتضی، ۱۹۵۰

انصاری، میرزا حسن، ۵۱۴

انصاری همدانی، شیخ علی، ۱۰۸۵

انگجی تبریزی، دکتر محمود، ۲۳۵۴

انگجی تبریزی، سید حسن، ۵۱۵

انگجی تبریزی، سید محمد علی، ۱۷۲۹

انگجی تبریزی، سید مهدی، ۲۰۶۷، ۲۳۷۷

انواری اردبیلی، سید عبدالکریم، ۹۵۵

انواری همدانی، شیخ یحیی، ۲۱۵۹

اوحدی لاهیجی، شیخ محمود، ۱۹۰۳

اهری «باغمیشه‌ای»، میرزا رضا، ۷۰۶

اهری تبریزی، شیخ احمد، ۳۰۴

اهری، میرزا علی اکبر، ۱۰۴۷

اهری نجفی، شیخ حسین، ۵۷۵

ایروانی «تبریزی»، سید عبدالحجّه، ۸۸۱

ایروانی، مصطفی، ۲۰۱۸

ایمانی جهرودی قمی، شیخ عباس، ۸۳۸

بازرگان، مهندس مهدی، ۲۰۶۹، ۲۳۷۸ - ۲۳۸۱

باغدرقی خوئی، شیخ محمد، ۱۳۹۲، ۲۳۰۵ -

۲۳۰۷

باغمیشه‌ای تبریزی «مدرّس وحید»، میرزا آقا،

۱۶۵، ۲۱۹۳ - ۲۱۹۶

بافقی یزدی، شیخ محمد تقی، ۱۴۴۶

باقر سعد السلطنه، ۴۳۱

باقر قاضی طباطبائی تبریزی، ۴۳۴

باقر مصدقی، ۴۳۷

باقرمش قمی «ثابت»، سید رضا، ۷۰۸

بحرالعلوم قزوینی، سید محمد، ۱۴۳۵

بحرالعلوم قزوینی، سید مهدی، ۲۰۷۶

بحرالعلوم گیلانی، شیخ محمد رضا، ۱۶۲۴

بحرانی حائری، سید عبدالله، ۹۸۵

بحرانی حائری، سید محمد صادق، ۱۶۸۲

بدری، سید علی، ۱۰۸۶

براتعلی یزوشائی زنجان، ۴۳۸

برقی قمی، سید رضا، ۷۱۰

برقی قمی، سید علی، ۱۰۸۶

برقی قمی، سید علی اکبر، ۱۰۴۹، ۲۲۰۷ - ۲۲۰۹

برقی قمی، سید محمد، ۱۴۳۶

برقی قمی، سید مصطفی، ۲۰۱۹

برقی قمی «واعظ»، سید مرتضی، ۱۹۶۱

بروجردی، سید حسین طباطبائی، ۵۹۶، ۲۲۰۷

- ۲۳۱۴، ۲۲۱۶، ۲۲۰۹

بروجردی، شیخ عسکری، ۱۰۱۶
بروجردی «صاحب الداری»، شیخ عبدالحسین،
۸۹۰

بروجردی «غروی»، شیخ محمد حسین، ۱۵۵۹
بروجردی «کسرائی»، شیخ محمد حسین،
۱۵۶۲

بروجردی، میرزا عبدالرحمن، ۹۲۵
بروجردی، میرزا مهدی، ۲۰۷۷
برهان رامسری، شیخ محمد رضا، ۱۶۲۵
بزاز همدانی، محمد اسماعیل، ۱۳۸۵
بزرگ ساوهای، شیخ آقا، ۱۶۸

بزوشانی زنجان، شیخ براتعلی، ۴۳۸
بطحائی گلپایگانی، سید علی، ۱۰۹۰
بقال، شیخ عبدالحسین، ۸۹۲

بلاغی بلخی، شیخ غلامرضا، ۱۲۲۳
بلاغی، سید صدرالدین، ۸۸۵، ۲۲۸۳
بناروانی میانجی، شیخ نصرت‌الله، ۲۱۲۸
بنی‌هاشمی اهری، سید جعفر، ۴۵۳
بوذرجمهری، کریم، ۱۳۱۹

بوستانی بلتستانی، شیخ علی، ۱۰۹۱
بهارى همدانى، شیخ اسماعیل، ۴۱۱
بهاور، احمد، ۳۱۱
بهاء‌الدین نوری، ۴۳۹

بهاء‌الدینی، سید رضا، ۷۱۲
بهیمانی، سید عبدالمطلب، ۱۰۰۲
بهیمانی، سید مصطفی، ۲۰۲۰
بهرام طالقانی، ۴۴۱

بیانی گیلانی، شیخ علی، ۱۰۹۲
بیگدلی دزفولی، شیخ محمد مهدی، ۱۸۶۷
بیگ قمی «ارباب»، محمد تقی، ۱۴۴۹

پ

پائین شهری، شیخ حسین قمی، ۶۱۲۰
پایانی اردبیلی، شیخ احمد، ۳۱۲
پایین شهری، شیخ علی قمی، ۱۱۷۸
پسندیده خمینی، سید مرتضی، ۱۹۶۲
پیشوائی یزدی، سید علی اکبر، ۱۰۵۶

ت

تابش اصفهانی، میرزا علی اکبر، ۱۰۵۷
تاج‌الدین حائری، شیخ محمد تقی، ۱۴۵۶
تبریزی «علامه طباطبائی»، سید محمد حسین،
۱۵۶۳

تبریزی «غروی»، شیخ عبدالحسین، ۸۹۵
تبریزی «غروی»، شیخ هدایت‌الله، ۲۱۵۲
تبریزی، میرزا صادق، ۷۹۰
تبریزی، میرزا کاظم، ۱۲۹۷، ۲۲۸۶
تبریزی نجفی، شیخ راضی، ۷۰۱
تبریزی «نظام العلما»، میرزا رفیع‌الدین، ۷۴۱
تبریزی «واعظ»، شیخ علی اکبر، ۱۰۵۸
تحریری «قمی»، میرزا جواد، ۴۷۰
تحصیلی شمیرانی «خیاط»، محمد، ۱۴۳۷
ترابی دامغانی، میرزا آقا، ۱۷۷
تفرشی «دانش»، میرزا تقی، ۴۴۳

ج

- تفرشی همدانی، سید رضا، ۷۲۱
تقدیری سبزواری، شیخ هاشم، ۲۱۴۵
تقوی «سادات اخوی»، سید نصرالله، ۲۱۲۲
تقوی، سید جمال الدین، ۴۶۴
تقوی قزوینی، سید عباس، ۸۳۹
تقی تفرشی «دانش»، ۴۴۳
تقی رضوی خرم آبادی «طاهری»، ۴۴۵
تقی زرگر تبریزی، ۴۴۶
تندری قمی «شیوا»، محمود، ۱۹۰۴
تنکابنی «زاهدی»، سید ابوالحسن، ۲۱۵
تنکابنی، سید صدرالدین، ۸۱۶
تنکابنی، سید محمد، ۱۴۹۷
تنگستانی، محمد باقر، ۱۳۹۵
توحیدی تبریزی، شیخ محمد علی، ۱۷۳۱
توسلی مازندرانی، شیخ قنبر علی، ۱۲۸۸
تولیت قمی، سید ابوالفضل، ۲۳۹
تویسرکانی، شیخ محمد، ۱۴۹۸
تهجدی ساوه‌ای، سید علی، ۱۰۹۲
تهرانی، شیخ عباس، ۸۳۹
تهرانی «لاله‌زاری»، سید ابراهیم، ۱۸۶
تهرانی لاله‌زاری، سید محمد صادق، ۱۶۸۳
تهرانی «معجزه»، حیدر، ۶۴۸، ۲۲۱۲
تیلی شبستری، میرزا حسن، ۵۱۶
- جابرانی انصاری، شیخ حیدر علی، ۶۵۲
جابلقی، سید رضا، ۷۲۲
جابلقی، سید علی اصغر، ۱۰۲۶
جابلقی، شیخ علی، ۱۲۰۴
جابلقی «مصدر الامور»، شیخ محمد، ۱۴۹۸، ۲۳۲۰-۲۳۲۷
جبار مضطر اردبیلی، ۴۴۹
جبرئیلی بروجردی، شیخ محمود، ۱۹۰۷
جزائری «آل مهدی»، سید عبدالمطلب، ۱۰۰۳-۲۲۵۶-۲۲۶۵
جزائری، سید ابوتراب، ۲۱۳
جزائری شوشتری، سید حسین، ۵۷۷
جزائری شوشتری، سید علی، ۱۰۹۴
جزائری «علم الهدی»، سید مرتضی، ۱۹۶۸، ۲۳۶۳-۲۳۶۹
جزائری «ناشر الاسلام»، سید محمد حسین، ۱۵۷۱
جعفر احمدی طباطبائی بروجردی، ۴۵۰
جعفر الهی نراقی «کاشانی»، ۴۵۲
جعفر بنی‌هاشمی اهری، ۴۵۳
جعفر حسینی شاهرودی، ۴۵۴
جعفر سلیمانی بهبهانی، ۴۵۵
جعفر شهرآبی آشتیانی، ۴۵۶
جعفر لنکرانی، ۴۵۷
جعفر نهاوندی، ۴۵۸
جعفری اشکوری، شیخ محمد صادق، ۱۶۸۴

ث

- ثقة الاسلام بروجردی، سید محمد تقی، ۱۴۵۶
ثقة الاسلام تبریزی، میرزا فتح الله، ۱۲۴۸

جواهر کلام، شیخ عبدالحسین، ۲۲۲۳، ۲۲۶۸.

۲۲۴۳ - ۲۲۴۸

جواهری «آل صاحب جواهر»، شیخ محمد

حسن، ۱۵۲۶

جواهری تهرانی، سید ابوالقاسم، ۲۵۷

جهانگیر ناظم الملک «ضیائی»، ۴۹۵

جهانگیری ارستانی، شیخ محمد تقی، ۱۴۵۷

ج

چال حصاری «افضل»، شیخ محمد رضا، ۱۶۲۷

چرندابی تبریزی، میرزا محمد علی، ۱۷۳۵

چهرقانی، شیخ مرتضی، ۱۹۷۲

ح

حائری تنکابنی، سید حسین، ۵۸۰

حائری قمی، شیخ محمد علی، ۱۷۳۵

حائری کرمانی، شیخ محمد علی، ۱۷۳۸

حائری گلپایگانی، سید محمد، ۱۵۱۰

حائری مازندرانی، شیخ محمد، ۱۵۱۱

حائری همدانی، میرزا احمد، ۳۱۹

حائری یزدی، شیخ عباس، ۸۴۳

حائری یزدی، شیخ عبدالکریم، ۹۵۵

حائری یزدی، شیخ مرتضی، ۱۹۷۴، ۲۳۷۰

حائری یزدی، شیخ مهدی، ۲۰۷۸، ۲۳۸۲ - ۲۳۸۴

حاج اعتماد، شیخ علی شمس گیلانی، ۱۱۳۰

حافظیان، شیخ ابوالفضل، ۲۲۵۰

حامد واعظی کاظمی «سبزواری»، ۴۹۹

جعفری همدانی، شیخ غلامحسین، ۱۲۱۸

جلال شریفی همدانی، ۴۵۹

جلال (طاهر شمس) گلپایگانی، ۴۶۱

جلال محدث اردبیلی، ۴۶۲

جلالی رامسری، میرزا حسین، ۵۷۸

جلالی سردودی، میرزا محمد رفیع، ۱۶۴۴

جلیل طباطبائی یزدی، ۴۶۳

جلیلی کرمانشاهی، شیخ شجاع‌الدین، ۷۶۹

جلیلی کرمانشاهی، شیخ مصطفی، ۲۰۲۱

جمال‌الدین تقوی، ۴۶۴

جمال‌الدین خوئی، ۴۶۵

جمال‌الدین فقیه، ۴۶۶

جمال‌الدین معجد دماوندی، ۴۶۷

جنابی اهری، شیخ موسی، ۲۰۴۷

جندقی، سید میرزا، ۲۱۱۹

جواد آل علی شاه‌رودی، ۴۶۸

جواد تحریری «قمی»، ۴۷۰

جواد حسینی تنکابنی، ۴۷۲

جواد سدید خلیف، ۴۷۳

جواد قمی، ۴۷۴

جواد کبیر قمی، ۴۷۵

جواد کرهرودی اراکی «مشایخی»، ۴۷۶

جواد ملکی تبریزی، ۴۸۱

جواد نجومی کرمانشاهی، ۴۸۹

جواد والا ناصر سردودی، ۴۹۴

جوادی ابهری، شیخ ضیاء‌الدین، ۸۲۷

جوادی ابهری، شیخ عبدالله، ۹۸۶

- حبيب الله اشتهااردی، ۵۰۱
 حبيب الله سمای رامسری، ۵۰۲
 حبيب الله شهاب، ۵۰۵
 حبيب الله فقيه مازندرانی، ۵۰۶
 حجت، سید عبدالحجة بلاغی نائینی، ۸۸۲
 حجت کوهکمری، سید حسن، ۵۱۸
 حجت کوهکمری، سید محسن، ۱۳۵۷
 حجت کوهکمری، سید محمد، ۱۵۱۳، ۲۳۲۸
 - ۲۳۳۰
 حجت همدانی «دریائی»، میرزا محمد، ۱۵۲۱
 حجتی کرمانشاهی، شیخ محمد حسن، ۱۵۲۹
 حجتی گیلانی، شیخ ابوالقاسم، ۲۵۹
 حجتی میانجی، میرزا محمد، ۱۵۲۴
 حجة الاسلام، میرزا احمد ساوهای، ۳۴۶
 حرم پناهی قمی، شیخ حسن، ۵۱۹
 حرم پناهی قمی، شیخ مهدی، ۲۰۸۶
 حسام الاسلام رشتی «دانش»، شیخ حسن، ۵۲۰
 حسام الدین میرزائی قمی، ۵۰۷
 حسام گیلانی، شیخ محمد هادی، ۱۸۸۹
 حسن آیتی بروجردی، ۵۰۹
 حسن استاذزاده مازندرانی، ۵۱۱
 حسن اشکوری «معصومی»، ۵۱۳
 حسن انصاری، ۵۱۴
 حسن انگجی تبریزی، ۵۱۵
 حسن تیلی شبستری، ۵۱۶
 حسن حجت کوهکمری، ۵۱۸
 حسن حرم پناهی قمی، ۵۱۹
- حسن حسام الاسلام رشتی «دانش»، ۵۲۰
 حسن خاتمی بروجردی، ۵۲۴
 حسن رازینی همدانی، ۵۲۷
 حسن رسولی آذرشهری، ۵۲۸
 حسن رشدیه تبریزی، ۵۳۰
 حسن رضوی قمی، ۵۳۷
 حسن سعید تهرانی، ۵۳۹
 حسن شریعتمداری، ۵۴۲
 حسن شیرازی، ۵۴۵، ۲۲۰۶
 حسن صالحی لاهیجی، ۵۵۱
 حسن طبرسی ساروی، ۵۵۲
 حسن طلائی، ۵۶۱
 حسن فرید اراکی «هزاوهای»، ۵۶۲
 حسن کاشانی، ۵۶۳
 حسن کزازی کرمانشاهی، ۵۶۴
 حسن مجتهدزاده تبریزی، ۵۶۵
 حسن مدرسی یزدی، ۵۶۵
 حسن مدرسی یزدی «سریردی»، ۵۶۷
 حسن موسوی دهرسخی، ۵۶۸
 حسن نبوی بیرجندی، ۵۶۹
 حسن نجفی بلتستانی، ۵۷۰
 حسن نصرتی نیا سردرودی، ۵۷۱
 حسن نوری همدانی، ۵۷۱
 حسن وثوق الدوله آشتیانی، ۵۷۲
 حسین اسلامی خلخالی، ۵۷۴
 حسین اهری نجفی، ۵۷۵
 حسین جزائری شوشتری، ۵۷۷

- حسین جلالی رامسری، ۵۷۸
 حسین حائری تنکابنی، ۵۸۰
 حسین حسینی قمی، ۵۸۱
 حسین خلخالی، ۵۸۴
 حسین دادگر، ۵۸۵
 حسین ربانی میانجی، ۵۹۱
 حسین رضوی همدانی «غبار»، ۵۹۳
 حسین سلطان گودرزی ملایری، ۵۹۵
 حسین طباطبائی بروجردی، ۵۹۶
 حسین علی احمدی میانجی، ۶۰۲
 حسینعلی طوبائی شیرازی، ۶۰۳
 حسین غفّاری آذرشهری، ۶۰۵
 حسین فارغ دزفولی، ۶۰۶
 حسین فاطمی ابهری، ۶۰۶
 حسین فاطمی قمی، ۶۰۸
 حسین قاضی تبریزی «طباطبائی»، ۶۰۹
 حسین قمی «پائین شهری»، ۶۱۲
 حسین قمی «حاج آخوند»، ۶۱۳
 حسین قمی «کوچه حرمی»، ۶۱۴
 حسین کریمان، ۶۱۶
 حسین کوچه حرمی قمی، ۶۲۰، ۲۲۳۰
 حسین لیچائی گیلانی، ۶۲۲
 حسین محمدی لائینی «مازندرانی»، ۶۲۳
 حسین مُفلس قمی «ارده شیر»، ۶۳۴
 حسین مکی، ۶۳۶، ۲۲۱۰، ۲۲۱۱
 حسین موسوی قمصری، ۶۳۷
 حسین نبوی قمی، ۶۴۳
 حسین نجّارزاده بروجردی «کاوسی»، ۶۴۵
 حسین نظامی اصفهانی، ۶۴۷
 حسینی ارومیه‌ای، سید خلیل، ۶۶۵
 حسینی تنکابنی، سید جواد، ۴۷۲
 حسینی تهرانی، سید هاشم، ۲۱۴۶
 حسینی رشتی، سید صادق، ۸۰۴
 حسینی شاهرودی، سید جعفر، ۴۵۴
 حسینی قمی «دشتی»، سید علی، ۱۰۹۵
 حسینی قمی، سید احمد، ۳۲۰
 حسینی قمی، سید احمد مُشرف، ۳۸۵
 حسینی قمی، سید حسین، ۵۸۱
 حسینی هیدجی، سید آقا، ۱۷۸
 حق‌نویس قمی، میرزا علی، ۱۰۹۸
 حقّی سرابی، شیخ محمد علی، ۱۷۳۹
 حکم‌آبادی، سید یوسف، ۲۱۷۹، ۲۳۹۲
 حکمت شیرازی «سردار فاخر»، میرزا رضا، ۷۲۳
 حکمی «پائین شهری»، شیخ مهدی، ۲۰۸۸
 حکمی یزدی «تجلی»، میرزا علی اکبر، ۱۰۶۰
 حکیم «طباطبائی»، سید مهدی، ۲۰۹۰
 حکیمی یزدی، شیخ علی اکبر، ۱۰۶۶
 حلال‌زاده اردبیلی، میرزا ابوالفضل، ۲۴۲
 حیدر تهرانی «معجزه»، ۶۴۸، ۲۲۱۲
 حیدر علی جابری انصاری، ۶۵۲
 حیدر علی قلمداران قمی، ۶۵۳
 حیدر علی مدرسی بهسودی، ۶۵۴
 حیدر مهدوی شیادهی مازندرانی، ۶۵۸
 حیدری ایلامی، شیخ عبدالرحمن، ۹۲۶

حیدری کاشانی، شیخ علی، ۱۰۹۹

خلیل فہیمی «فہیم الملک»، ۶۶۶

خلیل کمرہ ای «فَزَنْقِی»، ۶۶۷

خلیل محمدی بهشهری، ۶۷۴، ۲۲۱۳ - ۲۲۲۰

خمیرانی رشتی، شیخ رضا، ۷۲۵

خمینی، سید مرتضی پسندیدہ، ۱۹۶۲

خوئی، سید ابوالقاسم، ۲۲۹۲، ۲۲۹۸، ۲۳۰۰

۲۳۷۳

خوئی، سید جمال الدین، ۴۶۵

خوئی، سید ہاشم، ۲۱۴۷

خوئی، شیخ محمد صادق، ۱۶۸۷

خوئی «صادقی»، سید علی اصغر، ۱۰۲۷

خوئینی زنجانی، شیخ عبدالکریم، ۹۶۳

خواجہ نوری «نظام الدولہ»، امیر اصلاں، ۴۲۵

خوانساری، سید احمد، ۳۲۲

خوانساری، سید فضل اللہ، ۱۲۶۰

خوانساری، سید محمد تقی، ۱۴۵۸، ۲۳۱۱ -

۲۳۱۴

خوانساری «کاشفی»، سید ضیاء الدین، ۸۲۸

خوانساری «متفقہی»، شیخ علی، ۱۱۰۱

۲۲۶۹ - ۲۲۷۷

خوانساری «معلم»، شیخ غلامرضا، ۱۲۲۴

خورگامی رشتی، شیخ محمد وحید، ۱۸۸۶

خوشنویس حائری، شیخ عیسیٰ، ۱۲۱۲

خوشنویس مراغہ ای، شیخ ابراہیم، ۱۸۹

د

دادگر، حسین، ۵۸۵

خ

خائف قمی، شیخ عبدالرزاق، ۹۳۶

خاتمی بروجردی، شیخ حسن، ۵۲۴

خاقانی «آل شُبیر»، شیخ محمد طاهر، ۱۷۱۱

۲۳۴۸ - ۲۳۳۷

خاقانی، شیخ سلمان، ۷۶۶

خاقانی، شیخ عبدالمنعم، ۱۰۰۷

خراسانی «پائین خیابانی»، شیخ محمد حسین،

۱۵۷۳

خراسانی، سید ابراہیم، ۱۸۷

خراسانی «محولاتی»، شیخ محمد جواد، ۱۵۰۱

خردمند تهرانی، سید عبدالحسین، ۹۰۱

خرسان، سید طالب، ۸۳۱

خرم آبادی «بروجردی»، شیخ علی محمد، ۱۱۹۳

خرم آبادی، صادق جواد، ۸۰۳

خسروی ہمدانی، سید عبدالحسین، ۹۰۳

خسروی ہمدانی، سید محمد علی، ۱۷۴۳

خضری قزوینی، سید محمود، ۱۹۰۸

خلخال، سید احمد، ۳۲۱

خلخال، سید حسین، ۵۸۴

خلعتبری تنکابنی «آقاجفی»، میرزا ابراہیم، ۱۸۸

خلعتبری تنکابنی، اسماعیل، ۴۱۳

خلعتبری تنکابنی، شیخ نورالدین، ۲۱۳۱

خلعتبری تنکابنی، میرزا یحیی، ۲۱۶۰

خلیل حسینی ارومیه ای، ۶۶۵

- دارابی «شرعی»، شیخ غلامحسین، ۱۲۲۰
 داعی الاسلام همدانی «دعوتی»، سید عباس،
 ۸۴۴، ۲۲۳۷، ۲۲۳۸
 داماد یزدی، سید محمد، ۱۶۱۳
 دانش، شیخ حسن حسام الاسلام رشتی، ۵۲۰
 دانش، میرزا تقی تفرشی، ۴۴۳
 دریانی قمی (حاجب التولیه)، سید علی اصغر،
 ۱۰۳۰
 دروازه‌های تبریزی، سید ابراهیم، ۱۹۲
 دزفولی «خادم الشریعه»، شیخ محمد حسین،
 ۱۵۷۶
 دعوتی، سید عباس داعی الاسلام همدانی،
 ۸۴۴، ۲۲۳۷، ۲۲۳۸
 دعوتی همدانی «داعی»، سید علی، ۱۱۰۲
 دولتشاهی «کرمانشاهی»، عمادالدین، ۱۲۱۱
 دولتی گرگانی، شیخ نعمت‌الله، ۲۱۲۹
 دهاقانی «خرد»، شیخ محمد حسین، ۱۵۷۸
- ذ**
 ذکاوتی قراگوزلو «همدانی»، شیخ علی اصغر،
 ۱۰۳۱
 ذوالقدر زنجان، شیخ قربانعلی، ۱۲۸۷
- ر**
 رئیس نوری، شیخ محمد مهدی، ۱۸۷۲
 رازانی بروجردی، شیخ محمد حسین، ۱۵۸۰
 رازینی همدانی، شیخ حسن، ۵۲۷
 راسخی لنگرودی، شیخ شعبان، ۷۷۲
 راضی تبریزی نجفی، ۷۰۱، ۲۲۲۱-۲۲۲۳
 رایگانی بهبهانی، سید محمود، ۱۹۱۰
 ربّانی املشی، شیخ محمد مهدی، ۱۸۶۹
 ربّانی، شیخ ابوالقاسم شاهنجرینی، ۲۶۷
 ربّانی شیرازی، شیخ عبدالرحیم، ۹۲۸
 ربّانی میانجی، شیخ حسین، ۵۹۱
 ربیع همدانی «شفیعی»، شیخ محمد، ۱۶۱۸
 ربیعی بهشتی همدانی، محمد، ۱۶۲۰
 رحمانیان «عماد»، شیخ یوسف، ۲۱۷۱
 رحمت الله قاضی، ۲۳۱۵-۲۳۱۸
 رحیمی کاشانی، احمد، ۳۲۸
 رسولی آذرشهری، میرزا حسن، ۵۲۸
 رشتی «شریف العلما»، سید عبدالباقی، ۸۷۷
 رشتی، شیخ محمد، ۱۶۲۱
 رشدیه تبریزی، میرزا حسن، ۵۳۰
 رضا آل محمد طالقانی، ۷۰۵
 رضا اهری «باغمیشه‌ای»، ۷۰۶
 رضا باقرمنش قمی «ثابت»، ۷۰۸
 رضا برقمی قمی، ۷۱۰
 رضا بهاء‌الدینی، ۷۱۲
 رضا تفرشی همدانی، ۷۲۱
 رضا جابلقی، ۷۲۲
 رضا حکمت شیرازی «سردار فاخر»، ۷۲۳
 رضا خمیرانی رشتی، ۷۲۵
 رضا روزبه، ۷۲۵، ۲۲۲۴
 رضا صدر، ۷۳۰، ۲۲۲۵، ۲۳۹۱

- رضا علما قمی، ۷۳۵
 رضوانی زنجانی، شیخ احمد، ۳۳۲
 رضوی بنارسى، سید هاشم، ۲۱۴۹
 رضوی خرم‌آبادی «طاهری»، سید تقی، ۴۴۵
 رضوی قمی، سید اسحاق، ۳۹۹
 رضوی قمی، سید حسن، ۵۳۷
 رضوی قمی «قدرت»، سید علی، ۱۱۱۸
 رضوی قمی، میر محمد مهدی، ۱۸۷۰
 رضوی هشترودى، شیخ عبدالحسین، ۹۰۳

۲۲۴۸ - ۲۲۴۳

ز

- رضوی همدانی، سید محمد باقر، ۱۳۹۶
 رضوی همدانی «غبار»، سید حسین، ۵۹۳
 رضی‌الدین وحیدی شبستری، ۷۳۹
 رضی زنوزی تبریزی، ۷۳۷
 رفیع‌الدین تبریزی «نظام العلماء»، ۷۴۱
 رفیعی طالقانی، شیخ محمد، ۱۶۴۶
 رفیعی قزوینی، سید ابوالحسن، ۲۱۷
 روح‌الله کمالوند خرم‌آبادی، ۷۴۴
 روحانی رشتی «بحرانی»، سید محمود، ۱۹۱۱
 روحانی، سید محمد علی، ۲۲۹۵
 روحانی شیرازی، شیخ ابوالحسن، ۲۲۱
 روحانی قمی، سید ابوالقاسم، ۲۶۱
 روحانی قمی، سید احمد، ۳۳۵
 روحانی قمی، سید صادق، ۸۰۶
 روحانی قمی، سید محمد، ۱۶۴۷
 روحانی قمی، سید محمود، ۱۹۱۳، ۲۳۶۰
 روحانی قمی، سید مهدی، ۲۰۹۲
- زاهد رشتی، شیخ محمد، ۱۶۴۹
 زاهدی قمی، میرزا ابوالفضل، ۲۴۳
 زرگر تبریزی، میرزا تقی، ۴۴۶
 زرنندی ساوهای، سید محمود، ۱۹۱۵
 زرنندی ساوهای، شیخ محمد باقر، ۱۳۹۷
 زکریا قزوینی، ۷۵۳
 زمانی نجف‌آبادی، شیخ مصطفی، ۲۰۲۲
 زنجانی «شبیبری»، سید احمد، ۳۳۷
 زنجانی «شیخ الاسلام»، میرزا فضل‌الله، ۱۲۶۲
 زنجانی «عباسی»، شیخ موسی، ۲۰۴۷
 زنوزی تبریزی، میرزا رضی، ۷۳۷
 زهرائی خوانساری، دکتر محمد، ۱۶۵۰
 زیبا قمی، میرزا علی‌اصغر، ۱۰۳۱
 زین‌الدین شریعتی زنجانی، ۷۵۴
 زین‌العابدین ابهری «امام»، ۷۵۵
 زین‌العابدین، شیخ کاظم، ۱۳۰۰

زین العابدین ، شیخ محمد ، ۱۶۵۴

زین العابدین کاشانی ، ۷۵۸

زین العابدین یثربی قمی ، ۷۶۱

س

سادات گوشه دزفولی ، سید محمد تقی ، ۱۴۶۷

ساسان ، ادیب‌الدین کسروی ، ۳۹۶

ساعدا الملک تبریزی ، میرزا شفیع ، ۷۷۳

سام میرزا شاه صفی اول ، ۷۶۳

سام میرزا شاه صفی اول ، ۷۶۳

ساوه‌ای « حجة الاسلام » ، میرزا احمد ، ۳۴۶

ساوه‌ای ، شیخ محمد ابراهیم ، ۱۳۷۵

سبحانی تبریزی ، شیخ محمد حسین ، ۱۵۸۲

سبزواری ، سید محمد ، ۱۶۵۷

سبزواری « عزیزی » ، شیخ محمد ، ۱۶۵۸

سبط الشیخ انصاری ، شیخ احمد ، ۳۴۶

سبط الشیخ انصاری ، شیخ منصور ، ۲۰۴۴

سبط الشیخ دزفولی ، سید موسی ، ۲۰۵۰

سبط شیرازی ، میرزا محمد تقی ، ۱۴۶۸

ستوده اراکی ، شیخ محمد تقی ، ۱۴۶۹ ، ۲۳۱۵ -

۲۳۱۸

شجاسی قزوینی ، سید محمود ، ۱۹۱۵

شحاب تفرشی ، ابوالقاسم ، ۲۶۲

سدیدی خلخالی ، سید جواد ، ۴۷۳

سرابی ، میرزا عبدالله ، ۹۹۴ ، ۲۲۵۵

سراج انصاری ، شیخ مهدی ، ۲۰۹۵

سراجی قزوینی ، شیخ محمد حسن ، ۱۵۲۹

سرائی تبریزی ، میرزا احمد ، ۳۴۹

سربندی بروجردی ، شیخ صادق ، ۸۰۸

سریزدی « حاج میرزائی » ، سید محسن ، ۱۳۵۹

سری موسوی « اصفهانی » ، سید ابراهیم ، ۱۹۷

سعادت کرمانشاهی ، فیض‌الله ، ۱۲۷۸

سعد السلطنه ، باقر ، ۴۳۱

سعید تهرانی ، شیخ حسن ، ۵۳۹

سعیدی بیرجندی ، سید غلامرضا ، ۱۲۲۵

سعیدی یزدی « ریحان » ، سید علیرضا ، ۱۱۰۸

سلام فایز تبریزی ، عبدالعلی ، ۹۴۹

سلامی اهوازی ، شیخ محمد ، ۱۶۶۱

سلطان العلما اردکانی ، شیخ محمد ، ۱۶۶۲

سلطان العلما نائینی ، میرزا محمد سعید ، ۱۶۵۹

سلطان المحققین کجوری ، شیخ محمد ، ۱۶۶۳

سلطان الواعظین شیرازی ، سید محمد ، ۱۶۶۵

سلطانی میانه‌ای ، شیخ مسعود ، ۲۰۱۳

سلمان خاقانی ، ۷۶۶

سلیمانی بهبهانی ، شیخ جعفر ، ۴۵۵

سمامی حائری ، شیخ عبداللطیف ، ۹۷۸ ، ۲۲۵۲

- ۲۲۵۴

سمامی رامسری ، شیخ حبیب‌الله ، ۵۰۲

سمامی ، شیخ محمد ، ۲۲۵۲ ، ۲۲۵۳

سیاسی ، دکتر علی اکبر ، ۱۰۶۷

سیدی قمی ، سید عبدالحسین ، ۹۱۱

ش

شاه چراغی نهاوندی ، سید علی ، ۱۱۲۷

- شاه حمزه‌ای قمی، شیخ مهدی، ۲۰۹۸
- شاهرودی، شیخ احمد، ۳۵۷
- شاهرودی، شیخ عباسعلی، ۸۶۱
- شاهنجرینی «ربانی»، شیخ ابوالقاسم، ۲۶۷
- شبستری، سید عبدالله موسوی، ۹۹۶
- شبستری، میرزا کاظم، ۱۳۰۰
- شبییری، سید احمد زنجان، ۳۳۷
- شجاع‌الدین جلیلی کرمانشاهی، ۷۶۹
- شریانی تبریزی، میرزا محسن، ۱۳۶۰
- شرع‌الاسلام نجفی، شیخ عبدالحسین، ۹۱۲
- شرف‌الدین طالقانی، ۷۷۱
- شریعتمدار تهرانی، شیخ مهدی، ۲۳۸۵، ۲۰۹۹
- شریعتمدار مازندرانی، شیخ محمد تقی، ۱۴۸۴
- شریعتمداری، سید حسن، ۵۴۲
- شریعتمداری، سید کاظم، ۱۳۰۶، ۲۲۲۵
- ۲۲۸۷ - ۲۳۰۱، ۲۳۳۵، ۲۳۷۲، ۲۳۷۷
- ۲۳۸۰، ۲۳۸۱
- شریعت مهدوی، شیخ محمود، ۱۹۱۶
- شریعتی بروجردی، شیخ احمد، ۳۵۹
- شریعتی دهاقانی، شیخ محمد باقر، ۱۳۹۸
- شریعتی زنجان، شیخ زین‌الدین، ۷۵۴
- شریف العلما لنگرودی، شیخ محمد تقی، ۱۴۸۴
- شریف تقوی شیرازی، سید محمد، ۱۶۷۳
- شریف رازی، شیخ محمد، ۱۶۷۶
- شریف طبرستانی مازندرانی، شیخ محمد علی، ۱۷۴۷
- شریف همدانی، شیخ محمد، ۱۶۸۱
- شریفی زنوزی، میرزا لطفعلی، ۱۳۲۵
- شریفی کابلی، شیخ عبدالعلی، ۹۵۰
- شریفی همدانی، سید جلال، ۴۵۹
- شعبان راسخی لنگرودی، ۷۷۲
- شفتی اصفهانی، سید ابوالحسن، ۲۲۲
- شفیع ساعد الملک تبریزی، ۷۷۳
- شفیعیان همدانی، شیخ علی اصغر، ۱۰۳۳
- شمس‌الدین ابهری، ۷۷۴
- شمس‌الدین احمدی بروجردی، ۷۷۶
- شمس‌الدینی قمی «پویان»، سید علی، ۱۱۲۸
- شمس‌گیلانی «حاج اعتماد»، شیخ علی، ۱۱۳۰
- شوکی، سید عبدالرحیم، ۹۳۱
- شهاب‌الدین اشراقی قمی، ۷۷۸
- شهاب‌الدین مرعشی «آقا نجفی»، ۷۷۹، ۲۲۲۶
- ۲۲۳۴
- شهاب‌الدین مصطفوی همدانی، ۷۸۳
- شهاب‌الدین نراقی کاشانی، ۷۸۵
- شهاب‌الدین نریزی، ۷۸۶
- شهاب، پروفیسور حبیب‌الله، ۵۰۵
- شهرآبی آشتیانی، شیخ جعفر، ۴۵۶
- شهرستانی، سید احمد، ۳۶۰
- شهره، احمد نعمت‌اللهی قمی، ۳۹۰
- شهیدی خوئی، میرزا علی‌قلی، ۱۱۷۸
- شهیدی قزوینی، شیخ عبدالله، ۹۸۸
- شهیدی قزوینی، شیخ فتح‌الله، ۱۲۴۹
- شهیدی گلپایگانی، سید محمد باقر، ۱۳۹۹
- شیخ‌الاسلامی بروجردی، شیخ ابوالمجد، ۲۸۹

صادق لاهیجانی «رئیس العلماء»، شیخ
 عبدالحسین، ۹۱۳
 صادق «لسان المحققین»، شیخ محمدرضا، ۱۶۲۹
 صالحی اردبیلی، محمود، ۱۹۱۷
 صالحی کرمانی، شیخ علی اصغر، ۱۰۳۴
 صالحی کشمیری، شیخ غلامحسن، ۱۲۱۵
 صالحی لاهیجی، شیخ حسن، ۵۵۱
 صالحی لرستانی، شیخ عبدالرحمن، ۹۲۷
 صبوری قمی، شیخ علی اکبر، ۱۰۷۰، ۲۲۶۷، ۲۲۶۸

صدرالدین بلاغی، ۸۸۵، ۲۲۸۳
 صدرالدین تنکابنی، ۸۱۶
 صدرالدین صمدی لنکرانی، ۸۲۴
 صدرالعلماء قمی، سید محمد، ۱۷۰۵
 صدر الممالک اردبیلی، میرزا هادی، ۲۱۳۶
 صدر دزفولی، سید علی، ۱۱۲۵
 صدر، سید رضا، ۷۳۰، ۲۲۲۵، ۲۳۹۱
 صدر، سید صدرالدین، ۸۱۶، ۲۲۳۴ - ۲۲۳۶
 صدر عاملی، سید مهدی، ۲۱۰۳
 صدقی مازندرانی، شیخ محمد حسین، ۱۵۸۶
 صغیر، شیخ ابوالقاسم قمی، ۲۷۱
 صفائی حائری «قمی»، شیخ علی، ۱۱۳۷
 صفائی خوانساری، سید مصطفی، ۲۰۲۸
 صفائی قمی «حائری»، عبدالصاحب، ۹۴۱
 صفائی گلپایگانی، شیخ محمد علی، ۱۷۴۹
 صفاری، علی اکبر، ۱۰۷۱
 صفاء السلطنه نائینی (صفا)، میرزا عباس، ۸۵۵

شیخ نیا «اراکي»، دکتر غلامعلی، ۱۲۴۱
 شیرازی «اصفهانی»، میرزا علی، ۱۱۳۳
 شیرازی رفسنجانی، شیخ عباس، ۸۵۳
 شیرازی، سید حسن، ۵۴۵، ۲۲۰۶
 شیرازی، سید عبدالمطلب، ۱۰۰۵
 شیرازی، شیخ صادق، ۸۱۱
 شیرازی، محمد تقی، ۲۲۰۰
 شیرازی، میرزا احمد، ۳۶۵

ص

صابر کرهرودی اراکی، ۷۸۹
 صاحب الزمانی «خراسانی»، شیخ محمد
 ابراهیم، ۱۳۷۶
 صاحب الزمانی، شیخ محمد تقی، ۲۲۲۱
 صاحب الزمانی، شیخ محمد رضا، ۲۲۲۲
 صاحب نسق قمی، میرزا محمد صادق، ۱۶۸۹
 صادق تبریزی، ۷۹۰
 صادق جوادی خرم‌آبادی، ۸۰۳
 صادق حسینی رشتی، ۸۰۴
 صادق روحانی قمی، ۸۰۶
 صادق سریندی بروجردی، ۸۰۸
 صادق شیرازی، ۸۱۱
 صادق طاهباز تبریزی، ۸۱۲
 صادق فراخی خوئی، ۸۱۳
 صادق نصیری سرابی، ۸۱۴
 صادقی تبریزی، میرزا مهدی، ۲۱۰۲
 صادقی قمی، میرزا مصطفی، ۲۰۲۶

صمدی لنکرانی، شیخ صدرالدین، ۸۲۴

ض

ضیائیان دزفولی، سید محمد مهدی، ۱۸۷۲

ضیاء الدین جوادی ابهری، ۸۲۷

ضیاء الدین خوانساری «کاشفی»، ۸۲۸

ط

طالب خراسان، ۸۳۱

طالقانی «آل احمد»، سید احمد، ۳۶۸

طالقانی، سید شرف الدین، ۷۷۱

طالقانی، سید محمود، ۲۳۳۸، ۲۳۳۹، ۲۳۷۸، ۲۳۷۹

طالقانی، شیخ بهرام، ۴۴۱

طالقانی، شیخ محمد حسن، ۱۵۳۱، ۲۳۳۱ - ۲۳۳۳

طالقانی، شیخ محمد رضا، ۱۶۲۹

طالقانی، شیخ مرتضی، ۲۳۳۱، ۲۳۳۲

طاهباز تبریزی، میرزا صادق، ۸۱۲

طاهر شمس گلپایگانی، شیخ جلال، ۴۶۱

طاهری، سید تقی رضوی خرم آبادی، ۴۴۵

طاهری قمی، سید عبدالحسین، ۹۱۴

طاهری قمی، شیخ محسن، ۱۳۶۱

طباطبائی بروجردی (سلطان العلماء)، سید

علی اصغر، ۱۰۳۸

طباطبائی بروجردی، سید احمد، ۳۶۹

طباطبائی بروجردی، سید حسین، ۵۹۶

طباطبائی بروجردی، سید محمد حسن، ۱۵۳۷

طباطبائی بروجردی، سید محمد حسین، ۱۵۸۸

طباطبائی حکیم، سید محمد حسین، ۱۵۸۹

طباطبائی حکیم، سید محمد هادی، ۱۸۹۰

طباطبائی، سید حسین قاضی تبریزی، ۶۰۹

طباطبائی، سید محمد حسین تبریزی، ۱۵۶۳

طباطبائی قمی، سید ابوالقاسم، ۲۶۹

طباطبائی قمی، سید احمد، ۳۷۰، ۳۷۲

طباطبائی قمی، سید مصطفی، ۲۰۳۱

طباطبائی مدرسی یزدی، سید مهدی، ۲۱۰۴

طباطبائی یزدی، سید اسدالله، ۴۰۲

طباطبائی یزدی، سید جلیل، ۴۶۳

طباطبائی یزدی، سید عبدالعزیز، ۹۴۳، ۲۲۴۹ - ۲۲۵۱

طباطبائی یزدی، سید هاشم، ۲۱۵۰

طبرسی ساروی، شیخ حسن، ۵۵۲

طبسی، شیخ محمد رضا، ۱۶۳۰

طبسی، شیخ محمد علی، ۱۷۵۰

طسوجی، شیخ عباس، ۸۵۶

طلائیان، عباس، ۸۵۷

طلائی، حسن، ۵۶۱

طوبائی شیرازی، شیخ حسینعلی، ۶۰۳

طهماسبی قمی، میرزا ابوالفضل، ۲۴۶

طهوری همدانی «عمادزاده»، میرزا ابوالقاسم، ۲۷۰

ظ

ظفر السلطان، اسماعیل ظفری نهاوندی، ۴۱۴

ظفری نهاوندی «ظفر السلطان»، اسماعیل، ۴۱۴

ع

- عباس عشقی بحرینی، ۸۵۸
- عباس علی اسلامی سبزواری، ۸۵۹
- عباسعلی شاهرودی، ۸۶۱
- عباسعلی محقق خراسانی، ۸۶۳
- عباسعلی نجفی ارومیه‌ای، ۸۶۵
- عباس فقیه مبرقع قمی، ۸۶۶
- عباس فیض قمی، ۸۶۷
- عباس کتابدار قمی «خادم»، ۸۷۰
- عباس مستقیم قمی، ۸۷۰
- عباس ملکی طسوجی، ۸۷۱، ۲۲۳۹، ۲۲۴۰
- عباس مهری، ۸۷۳
- عباس میرزاده اهری، ۸۷۵
- عباس میرزا ملک‌آرا قاجار، ۸۷۶
- عباسی، شیخ موسی، ۲۰۴۷، ۲۳۷۴، ۲۳۷۵
- عبدالباقی رشتی «شریف العلما»، ۸۷۷
- عبدالجواد کلباسی اصفهانی، ۸۷۹
- عبدالحجه بلاغی نائینی «حجت»، ۸۸۲
- عبدالحجة ایروانی «تبریزی»، ۸۸۱
- عبدالحسین آیتی تفتی، ۸۸۵، ۲۲۴۲
- عبدالحسین بروجردی «صاحب الداری»، ۸۹۰
- عبدالحسین بقال، ۸۹۲
- عبدالحسین تبریزی «غروی»، ۸۹۵، ۲۳۵۴
- عبدالحسین، جواهر کلام، ۲۲۲۳، ۲۲۶۸
- عبدالحسین خردمند تهرانی، ۹۰۱
- عبدالحسین خسروی همدانی، ۹۰۳
- عبدالحسین رضوی هشترویدی، ۹۰۳، ۲۲۴۳ - ۲۲۴۸
- عابدی خلخالی، شیخ محمود، ۱۹۱۸، ۲۳۶۱
- عابدی قمی، شیخ غلامحسین، ۱۲۲۱
- عارف بروجردی، سید علی اصغر، ۱۰۳۹
- عارفی، سید ابوالقاسم میرعارفین قمی، ۲۸۵
- عارفی قمی، علی، ۱۱۳۹
- عاطفی کرمانشاهی، اسدالله، ۴۰۴
- عالم اردبیلی، میرزا مهدی، ۲۱۰۵
- عاملی، شیخ عبدالحسین نعمه، ۲۲۷۸، ۲۲۷۹
- عاملی «علیکم السلام»، شیخ علی، ۱۱۴۱
- عاملی «نظام‌الدین»، شیخ مرتضی، ۱۹۸۷
- عبائی تبریزی، میرزا مهدی، ۲۱۰۶
- عباد علی هندی، ۸۳۷
- عبادی طالقانی، شیخ هادی، ۲۱۳۷
- عبادی طالقانی، شیخ یحیی، ۲۱۶۱، ۲۳۹۱
- عباس ایمانی جهوردی قمی، ۸۳۸
- عباس تقوی قزوینی، ۸۳۹
- عباس تهرانی، ۸۳۹
- عباس حائری یزدی، ۸۴۳
- عباس داعی الاسلام همدانی «دعوتی»، ۸۴۴، ۲۲۳۸، ۲۲۳۷
- عباس راسخی نجفی «گیلانی»، ۸۵۱
- عباس شیرازی رفسنجان، ۸۵۳
- عباس صفاء السلطنه نائینی (صفا)، ۸۵۵
- عباس طسوجی، ۸۵۶
- عباس طلائیان، ۸۵۷

- عبدالحسين سيّدي قمی، ۹۱۱
عبدالحسين شرع الاسلام نجفی، ۹۱۲
عبدالحسين صادقي لاهيجاني «رئيس العلماء»، ۹۱۳
عبدالحسين طاهري قمی، ۹۱۴
عبدالحسين فقيهي گيلاني، ۹۱۴
عبدالحسين معين الشعراء قمی، ۹۱۷
عبدالحسين نائيني «بقائي»، ۹۱۸
عبدالحسين نزهتي قمی، ۹۱۹
عبدالحسين نعمه عاملي، ۲۲۷۸، ۲۲۷۹
عبدالحسين وکيلي قمی، ۹۲۱
عبدالرحمن بروجردی، ۹۲۵
عبدالرحمن حيدري ايلامی، ۹۲۶
عبدالرحمن صالحی لرستاني، ۹۲۷
عبدالرحيم ربّاني شیرازی، ۹۲۸
عبدالرحيم شوکي، ۹۳۱
عبدالرحيم مدرس تبریزی، ۹۳۱
عبدالرحيم نهاوندي، ۹۳۳
عبدالرحيم نيري بروجردی، ۹۳۴
عبدالرزاق خائف قمی، ۹۳۶
عبدالرسول قائمی اصفهانی، ۹۳۷
عبدالستار اسلامي آبادانی، ۹۳۹
عبدالصاحب صفائي قمی «حائري»، ۹۴۱
عبدالعزیز طباطبائي یزدی، ۹۴۳، ۲۲۴۹ - ۲۲۵۱
عبدالعلي سلام فايز تبریزی، ۹۴۹
عبدالعلي شريفی کابلي، ۹۵۰
عبدالعلي مشايخي اراکي «حاج آقا»، ۹۵۱
عبدالعلي نظنزي «صدرا العلماء»، ۹۵۲
عبدالغني اردبيلي، ۹۵۳
عبدالقدوس کرمانشاهی، ۹۵۴
عبدالکریم انواری اردبيلي، ۹۵۵
عبدالکریم حائري یزدی، ۹۵۵
عبدالکریم خوئينی زنجانى، ۹۶۳
عبدالکریم غيرت کرمانشاهی، ۹۶۷
عبدالکریم کریمی اصل هشترودى، ۹۶۸
عبدالکریم کشميري، ۹۶۹
عبداللطيف سمائی حائري، ۹۷۸، ۲۲۵۲ - ۲۲۵۴
عبداللطيف مجد الواعظين اردبيلي، ۹۸۲
عبدالله آل آقا کرمانشاهی، ۹۸۴
عبدالله بحراني حائري، ۹۸۵
عبدالله جوادى ابهری، ۹۸۶
عبدالله شهيدى قزوینی، ۹۸۸
عبدالله قاهانی «صدر عراقی»، ۹۸۹
عبدالله قمی، ۹۹۱
عبدالله گشایشی اهري، ۹۹۲
عبدالله لنکرانی، ۹۹۲
عبدالله مجتهدی سرابی، ۹۹۴، ۲۲۵۵
عبدالله موسوی شبستری، ۹۹۶
عبدالله مهدوی شاهرودی، ۹۹۹
عبدالله واعظ طالقانی، ۱۰۰۰
عبداللهی نگار سیرجانی «نوا»، احمد علی، ۳۷۶
عبدالمحمد الهامی اسکوئی، ۱۰۰۱
عبدالمطلب بهبهانی، ۱۰۰۲
عبدالمطلب جزائري «آل مهدی»، ۱۰۰۳
۲۲۵۶ - ۲۲۶۵

- عبدالمطلب شیرازی، ۱۰۰۵
عبدالمطلب فقیه اردوبادی، ۱۰۰۵
عبدالمنعم خاقانی، ۱۰۰۷
عبدالوهاب روحی یزدی، ۱۰۰۸
عبدالهادی قمی «حاج آخوند»، ۱۰۰۹
عجمی، هدایت‌الله، ۲۱۵۵
عدنانی مازندرانی، سید محمد تقی، ۱۴۸۵
عراقی «محسنی»، سید احمد، ۳۷۲
عزالالدین نجفی اصفهانی «مسجد شاهی»، ۱۰۱۰
عزیزالله علیمرادیان نهاوندی، ۱۰۱۳
عزیز موسوی اردبیلی، ۱۰۱۵
عسکری بروجردی، ۱۰۱۶
عشقی بحرینی، میرزا عباس، ۸۵۸
علامه فانی اصفهانی، سید علی، ۱۱۴۱
علاءالدین علوی طالقانی، ۱۰۱۷
علما قمی، سید رضا، ۷۳۵
علما کرمانشاهی دامغانی «واعظ»، شیخ علی، ۱۱۴۸
علم الهدی جزائری، سید مصطفی، ۲۰۳۲
علم الهدی، سید مرتضی، ۱۹۶۸، ۲۳۶۳، ۲۳۶۹
علم الهدی فومنی، شیخ علی، ۱۱۴۸
علم الهدی کابلی «ملایری»، ۱۰۱۸
علمی اراکی، شیخ محمود، ۱۹۱۹
علمی تنکابنی، شیخ علی اکبر، ۱۰۷۲
علوی بخشایشی، سید مهدی، ۲۱۰۸
علوی خوئینی، سید اسماعیل، ۴۱۴
علوی طالقانی، سید علاءالدین، ۱۰۱۷
علوی طالقانی، سید محی‌الدین، ۱۹۳۲
علوی طالقانی، سید نورالدین، ۲۱۳۲
علوی فریدنی، سید مرتضی، ۱۹۸۸
علوی قزوینی «آقابزرگ»، سید علی، ۱۱۵۰
علوی قزوینی، سید علی، ۱۱۴۹
علوی کاظمی، سید علی، ۱۱۵۳
علی اخوان خراسانی، ۱۰۲۱
علی اشکوری، ۱۰۲۲
علی اصغر اشعری قمی، ۱۰۲۴
علی اصغر جاپلقی، ۱۰۲۶
علی اصغر خوئی «صادقی»، ۱۰۲۷
علی اصغر دربانی قمی (حاجب التولیه)، ۱۰۳۰
علی اصغر ذکاوتی فراگوزلو «همدانی»، ۱۰۳۱
علی اصغر زیبا قمی، ۱۰۳۱
علی اصغر شفیعیان همدانی، ۱۰۳۳
علی اصغر صالحی کرمانی، ۱۰۳۴
علی اصغر طباطبائی بروجردی (سلطان العلماء)، ۱۰۳۸
علی اصغر عارف بروجردی، ۱۰۳۹
علی اصغر فقیهی قزوینی، ۱۰۴۰
علی اصغر وثوق، ۱۰۴۱
علی اکبر آرداقی قزوینی، ۱۰۴۲، ۲۲۶۶
علی اکبر الهیان تنکابنی، ۱۰۴۴
علی اکبر اهری، ۱۰۴۷
علی اکبر برقی قمی، ۱۰۴۹، ۲۲۰۷ - ۲۲۰۹
علی اکبر پیشوائی یزدی، ۱۰۵۶
علی اکبر تابش اصفهانی، ۱۰۵۷

- علی اکبر تبریزی «واعظ»، ۱۰۵۸
 علی اکبر حکمی یزدی «تجلی»، ۱۰۶۰
 علی اکبر حکیمی یزدی، ۱۰۶۶
 علی اکبر سیاسی، ۱۰۶۷
 علی اکبر صبور قمی، ۱۰۷۰، ۲۲۶۷، ۲۲۶۸
 علی اکبر صفاری، ۱۰۷۱
 علی اکبر علمی تنکابنی، ۱۰۷۲
 علی اکبر عماد تبریزی، ۱۰۷۲
 علی اکبر قمی «افصحی»، ۱۰۷۳
 علی اکبر گلستانه اصفهانی، ۱۰۷۷
 علی اکبر مجتهدی تبریزی، ۱۰۷۹
 علی اکبر مجتهدی تبریزی، ۱۰۸۰
 علی اکبر مظهر همدانی، ۱۰۸۱
 علی اکبر ملک‌زاده آملی، ۱۰۸۴
 علی اکبر ملکی طسوجی، ۲۲۴۱
 علی اکبر مهدی‌پور، ۲۲۳۳، ۲۲۵۵، ۲۲۸۶
 ۲۳۳۶، ۲۲۹۰
 علی انصاری همدانی، ۱۰۸۵
 علی بدری، ۱۰۸۶
 علی برقمی قمی، ۱۰۸۶
 علی بطحانی گلپایگانی، ۱۰۹۰
 علی بوستانی بلتستانی، ۱۰۹۱
 علی بیانی گیلانی، ۱۰۹۲
 علی تهجدی ساوهای، ۱۰۹۲
 علی جزائری شوشتری، ۱۰۹۴
 علی حسینی قمی «دشتی»، ۱۰۹۵
 علی حق‌نویس قمی، ۱۰۹۸
 علی حیدری کاشانی، ۱۰۹۹
 علی خوانساری «متفقهی»، ۱۱۰۱، ۲۲۶۹ -
 ۲۲۷۷
 علی دعوتی همدانی «داعی»، ۱۱۰۲
 علیرضا سعیدی یزدی «ریحان»، ۱۱۰۸
 علیرضا کاشفی قمی، ۱۱۱۳
 علی رضا مدرسی یزدی، ۱۱۱۵
 علیرضا هدایتی قمی «خاموش»، ۱۱۱۶
 علی رضوی قمی «قدرت»، ۱۱۱۸
 علی روحانی نجف‌آبادی، ۱۱۲۲
 علی رهامی زنجان، ۱۱۲۵
 علی سید صدر دزفولی، ۱۱۲۵
 علی شاه چراغی نهاوندی، ۱۱۲۷
 علی شمس‌الدینی قمی «پویان»، ۱۱۲۸
 علی شمس‌گیلانی «حاج اعتماد»، ۱۱۳۰
 علی شیرازی «اصفهانی»، ۱۱۳۳
 علی صفائی حائری «قمی»، ۱۱۳۷
 علی عارفی قمی، ۱۱۳۹
 علی عاملی «علیکم السلام»، ۱۱۴۱
 علی علامه فانی اصفهانی، ۱۱۴۱، ۲۳۵۰
 علی علماکرمانشاهی دامغانی «واعظ»، ۱۱۴۸
 علی علم‌الهدی فومنی، ۱۱۴۸
 علی علوی قزوینی، ۱۱۴۹
 علی علوی قزوینی «آقابزرگ»، ۱۱۵۰
 علی علوی کاظمی، ۱۱۵۳
 علی غروی علیاری، ۱۱۵۶
 علی قاضی زاهدی گلپایگانی، ۱۱۷۲

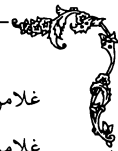

- علی قاضی طباطبائی «تبریزی»، ۱۱۷۴
 علی قدوسی نهاوندی، ۱۱۷۵
 علی قدیری اصفهانی، ۱۱۷۷
 علی قلی شهیدی خوئی، ۱۱۷۸
 علی قمی (پایین شهری)، ۱۱۷۸
 علی قمی تهرانی، ۱۱۷۹
 علی قوانینی بروجردی، ۱۱۸۰
 علی کاشانی «فریده الاسلام»، ۱۱۸۱
 علی کفائی خراسانی، ۱۱۸۲
 علی کنی تهرانی، ۱۱۸۴
 علی کوهکمری تبریزی، ۱۱۸۶
 علی گنبدی «لطیفی»، ۱۱۸۷
 علی لاهیجی حائری، ۱۱۹۰
 علی محدث زاده قمی، ۱۱۹۱
 علی محمد خرم آبادی «بروجردی»، ۱۱۹۳
 علی محمد مجد قزوینی، ۱۱۹۴
 علی محمد موحد قمی، ۱۱۹۵
 علی مخصوص «کاتب الخاقان»، ۱۱۹۶
 علی مددکنی، میرزا ابوالقاسم، ۲۷۰
 علیمرادیان نهاوندی، شیخ عزیزالله، ۱۰۱۳
 علی منظوری حقیقی تفرشی، ۱۱۹۷
 علی مولانا تبریزی، ۱۱۹۹
 علی مهدوی قائینی، ۱۲۰۳، ۲۲۸۰ - ۲۲۸۲
 علی میرزا جابلقی، ۱۲۰۴
 علی ناسوتی یزدی، ۱۲۰۵
 علی نحوی رامسری، ۱۲۰۶
 علی نورمحمدی تهرانی، ۱۲۰۷
- علی هاشمی سنجانی «اراکي»، ۱۲۰۸
 علی هستدای اصفهانی «واعظ»، ۱۲۰۹
 عمادالدین دولتشاهی «کرمانشاهی»، ۱۲۱۱
 عماد تبریزی، میرزا علی اکبر، ۱۰۷۲
 عمادزاده، میرزا ابوالقاسم طهوری همدانی، ۲۷۰
 عمیدالاسلام تبریزی، میرزا محمد جواد، ۱۵۰۳
 عندلیب همدانی، شیخ محمد تقی، ۱۴۸۷
 عیسی خوشنویس حائری، ۱۲۱۲
 عیسی لواسانی تهرانی، ۱۲۱۲

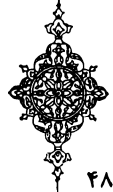
غ

- غروی تويسرکاني، شیخ احمد، ۳۷۸
 غروی، شیخ عبدالحسین تبریزی، ۸۹۵
 غروی علیاری، میرزا علی، ۱۱۵۶
 غریب تنکابنی، شیخ محمد حسین، ۱۵۹۰
 غضنفری خوانساری، شیخ اسماعیل، ۴۱۶
 غفّاری آذرشهری، شیخ حسین، ۶۰۵
 غفّاری «صاحب اختیار»، غلامحسین، ۱۲۲۲
 غفّاری کاشانی «اقبال الدوله»، محمد، ۱۷۷۶
 غلامحسن صالحی کشمیری، ۱۲۱۵
 غلامحسین آل آقا کرمانشاهی «معتمد العلما»، ۱۲۱۶
 غلامحسین احتشامی خوئی، ۱۲۱۷
 غلامحسین جعفری همدانی، ۱۲۱۸
 غلامحسین دارابی «شرعی»، ۱۲۲۰
 غلامحسین عابدی قمی، ۱۲۲۱
 غلامحسین غفّاری «صاحب اختیار»، ۱۲۲۲

- غلامرضا بلاغی بلخی، ۱۲۲۳
 غلامرضا خوانساری «معلم»، ۱۲۲۴
 غلامرضا سعیدی بیرجندی، ۱۲۲۵
 غلامرضا قمی «حاج آخوند»، ۱۲۳۱
 غلامرضا کسائی تبریزی، ۱۲۳۲
 غلامرضا گلسترخی کاشانی، ۱۲۳۳، ۲۲۸۳
 غلامرضا مطهری نجف آبادی، ۱۲۳۷
 غلامرضا واعظی قائینی، ۱۲۳۷
 غلامعلی روحیان بهبهانی، ۱۲۴۰
 غلامعلی شیخ‌نیا «اراکی»، ۱۲۴۱
 غلامعلی کماری تبریزی، ۱۲۴۲
 غیرت کرمانشاهی، سید عبدالکریم، ۹۶۷
- ف**
- فائق تهرانی، شیخ کاظم، ۱۳۱۲
 فائق تهرانی، شیخ مصطفی، ۲۰۳۶
 فاخر موسوی آبادانی، ۱۲۴۳
 فارغ دزفولی، سید حسین، ۶۰۶
 فاضل بهسودی، سید ابوالحسن، ۲۲۳
 فاضل تونی، شیخ محمد حسین، ۱۵۹۴
 فاضل قائینی، شیخ محمد، ۱۷۷۷
 فاضل لنکرانی «قفقازی»، ۱۲۴۵
 فاضل همدانی، شیخ یحیی، ۲۱۶۳
 فاضلی «رضا هاشمی»، سید یوسف، ۲۱۷۲
 فاطمه امامی زنجان، ۱۲۴۷
 فاطمی ابهری، سید حسین، ۶۰۶
 فاطمی قمی، سید حسین، ۶۰۸
- فاطمی قمی، سید محمد، ۱۷۸۰
 فانی اصفهانی، سید علی علامه، ۱۱۴۱، ۲۳۵۰
 فتح‌الله ثقة الاسلام تبریزی، ۱۲۴۸
 فتح‌الله شهیدی قزوینی، ۱۲۴۹
 فخرالاعلام آیت اللهی شیرازی، ۱۲۵۰
 فخرالدین فیض دزفولی، ۱۲۵۱
 فخرالدین قمی «سیدی»، ۱۲۵۴
 فخرالدین محسنی بروجردی، ۱۲۵۷
 فخرالدین نراقی کاشانی، ۱۲۵۷
 فخر داعی گیلانی، سید محمد تقی، ۱۴۸۷
 فراخی خوئی، شیخ صادق، ۸۱۳
 فراهانی اراکی، میرزا آقا، ۱۷۹
 فراهانی «شریف زاده»، شیخ اسماعیل، ۴۱۷
 فرج‌الله کاظمی «هرسینی»، ۱۲۵۸
 فردوس مکان مازندرانی، شیخ احمد، ۳۸۰
 فرزانه، میرزا آقا باغمیشه‌ای، ۱۶۵، ۲۱۹۳ - ۲۱۹۶
 فرّتی، میرزا خلیل کمره‌ای، ۶۶۷
 فروزش خوانساری، محمد علی، ۱۷۵۲
 فرید اراکی «هزاوه‌ای»، سید حسن، ۵۶۲
 فریدنی اصفهانی، شیخ محمد جواد، ۱۵۰۵
 فضل الله آرتا، ۱۲۶۰
 فضل الله خوانساری، ۱۲۶۰
 فضل الله زنجانی «شیخ الاسلام»، ۱۲۶۲
 فضل الله محلاتی، ۱۲۶۵
 فضل الله ناصری الیگودرزی، ۱۲۶۶
 فضل الله نوری، ۱۲۶۷

- قاجار «شعاع السلطنه»، منصور میرزا، ۲۰۴۶
 قاجار «مؤیدالدوله»، ابوالفتح میرزا، ۲۳۷
 قاسم اسلامی، ۱۲۸۱، ۲۲۸۴، ۲۲۸۵
 قاضی بازنده‌ای اراکی، میرزا محمد، ۱۷۹۲
 قاضی تبریزی «طباطبائی»، سید حسین، ۶۰۹
 قاضی، رحمت‌الله، ۲۳۱۵ - ۲۳۱۸
 قاضی زاهدی گلپایگانی، شیخ علی، ۱۱۷۲
 قاضی طباطبائی تبریزی، سید باقر، ۴۳۴
 قاضی طباطبائی «تبریزی»، سید مهدی، ۲۱۰۹
 قاضی طباطبائی «تبریزی»، میرزا علی، ۱۱۷۴
 قاضی طباطبائی «تبریزی»، میرزا کاظم، ۱۳۱۳
 قاضی طباطبائی، سید محمد علی، ۲۳۵۱ - ۲۳۵۳
 قاهانی «صدر عراقی»، سید عبدالله، ۹۸۹
 قدرت‌الله وجدانی فخر سرابی، ۱۲۸۴
 قدسی، شیخ ابوالفضل نجفی اصفهانی، ۲۵۲
 قدسی طالقانی، شیخ محمد جواد، ۱۵۰۷
 قدسی طالقانی، شیخ مهدی، ۲۱۱۰
 قدوسی، شیخ احمد نهاوندی، ۳۹۲
 قدوسی نهاوندی، شیخ علی، ۱۱۷۵
 قدیری اصفهانی، شیخ علی، ۱۱۷۷
 قربانعلی ذوالقدر زنجان، ۱۲۸۷
 قریب اراکی، دکتر محمد، ۱۷۹۴
 قزوینی، سید امیر محمد، ۴۲۶
 قزوینی، سید زکریا، ۷۵۳
 قزوینی، سید محمد باقر، ۱۴۰۱
 قزوینی، سید محمد کاظم، ۱۸۱۱
 فضل‌الله هاشمی طالخونچه‌ای، ۱۲۷۴
 فضل علی قزوینی، ۱۲۷۵
 فقهی، شیخ محمود، ۱۹۲۰
 فقیه اردوبادی، میرزا عبدالمطلب، ۱۰۰۵
 فقیه، دکتر جمال‌الدین، ۴۶۶
 فقیه مازندرانی، شیخ حبیب‌الله، ۵۰۶
 فقیه مبرقع قمی، سید عباس، ۸۶۶
 فقهی اردبیلی، سید اسماعیل، ۴۱۷
 فقهی قزوینی، شیخ علی اصغر، ۱۰۴۰
 فقهی قمی، شیخ ابوالحسن، ۲۲۶
 فقهی گیلانی، شیخ ابوالحسن، ۲۲۹
 فقهی گیلانی، شیخ عبدالحسین، ۹۱۴
 فقهی گیلانی، شیخ محمد علی، ۱۷۵۳
 فقهی «ناظم الشریعه»، شیخ موسی، ۲۰۵۲
 فکور یزدی، شیخ محمد، ۱۷۸۱
 فومنی گیلانی «فانی»، شیخ یوسف، ۲۱۷۲
 فهیمی «فهیم الملک»، خلیل، ۶۶۶
 فیروز آبادی، سید محمد، ۱۷۸۳
 فیروزآبادی، سید مرتضی، ۱۹۸۹
 فیض‌الله سعادت کرمانشاهی، ۱۲۷۸
 فیض دزفولی، سید فخرالدین، ۱۲۵۱
 فیض قمی، شیخ عباس، ۸۶۷
 فیض قمی، میرزا محمد، ۱۷۸۷
 فیضی بروجردی، شیخ محمد جواد، ۱۵۰۶

ق

قائمی اصفهانی، شیخ عبدالرسول، ۹۳۷

- قزوینی، شیخ فضل علی، ۱۲۷۵
 قفقازی، میرزا اسحاق آستارائی، ۳۹۷
 قلمداران قمی، حیدر علی، ۶۵۳
 قلی‌زاده اردبیلی، میرزا محمد، ۱۷۹۵
 قمی «آقاسی»، شیخ محمد حسن، ۱۵۳۸
 قمی «آقا نجفی»، شیخ محمد حسن، ۱۵۴۰
 قمی «ارباب»، میرزا محمد، ۱۷۹۶
 قمی «افصحی»، علی اکبر، ۱۰۷۳
 قمی «باوژی‌ری»، شیخ محمد تقی، ۱۴۸۹
 قمی «پائین شهری»، شیخ حسین، ۶۱۲
 قمی «پایین شهری»، شیخ علی، ۱۱۷۸
 قمی تهرانی، شیخ علی، ۱۱۷۹
 قمی «حاج آخوند»، شیخ حسین، ۶۱۳
 قمی «حاج آخوند»، شیخ عبدالهادی، ۱۰۰۹
 قمی «حاج آخوند»، شیخ غلامرضا، ۱۲۳۱
 قمی «حاج آخوند»، شیخ محمد، ۱۸۰۴
 قمی، سید جواد، ۴۷۴
 قمی «سیدی»، سید فخرالدین، ۱۲۵۴
 قمی، شیخ عبدالله، ۹۹۱
 قمی، شیخ محمد جواد، ۱۵۰۸
 قمی، شیخ محمد صادق، ۱۶۹۰
 قمی «صادقی»، میرزا ابوالحسن، ۲۳۱
 قمی «صغیر»، شیخ ابوالقاسم، ۲۷۱
 قمی «کبیر»، شیخ ابوالقاسم، ۲۷۲
 قمی «مدرس کهکی»، میرزا محمود، ۱۹۲۱
 قمی «میرزائی»، سید ناصرالدین، ۲۱۲۲
 قمی، میرزا ابوطالب، ۲۳۲

ک

- کابلی «ملایری»، سید علم‌الهدی، ۱۰۱۸
 کاشانی، سید حسن، ۵۶۳
 کاشانی، سید زین‌العابدین، ۷۵۸
 کاشانی غروی، سید محمد، ۱۸۰۶
 کاشانی «فریده‌الاسلام»، شیخ علی، ۱۱۸۱
 کاشانی «نجفی»، شیخ محمد حسن، ۱۵۴۴
 کاشفی خوانساری، سید مصطفی، ۲۰۳۷
 کاشفی، سید ضیاءالدین خوانساری، ۸۲۸
 کاشفی قمی، علیرضا، ۱۱۱۳
 کاظم تبریزی، ۱۲۹۷، ۲۲۸۶
 کاظم تبریزی «اهری»، سید محمد، ۱۸۱۰
 کاظم زین‌العابدین، ۱۳۰۰
 کاظم شبستری، ۱۳۰۰
 کاظم شریعتمداری، ۱۳۰۶، ۲۲۲۵، ۲۲۸۷ -
 ۲۳۰۱، ۲۳۳۵، ۲۳۷۲، ۲۳۷۷، ۲۳۸۰، ۲۳۸۱
 کاظم فائق تهرانی، ۱۳۱۲

- کاظم قاضی طباطبائی «تبریزی»، ۱۳۱۳
 کاظم کریمی اراکی «کربلایی کاظم»، ۱۳۱۳
 کاظم گلپایگانی «کوشا»، ۱۳۱۶
 کاظم ناصح یزدی، ۱۳۱۸
 کاظمی «هرسینی»، شیخ فرج الله، ۱۲۵۸
 کاظمی هیدجی، سید ابراهیم، ۱۹۸
 کاکاوندی لرستانی، هدایت الله، ۲۱۵۷
 کامران میرزا نایب السلطنه قاجار، ۱۳۱۸
 کبیر، شیخ ابوالقاسم قمی، ۲۷۲
 کبیر قمی، شیخ جواد، ۴۷۵
 کتابدار قمی «خادم»، عباس، ۸۷۰
 کرگیلی، شیخ محمد علی، ۱۷۵۵
 کرمانشاهی، شیخ عبدالقدوس، ۹۵۴
 کرمانشاهی «فیض»، شیخ محمد مهدی، ۱۸۷۴
 کردی طالقانی، شیخ محمد علی، ۱۷۵۵
 کرهرودی اراکی، شیخ صابر، ۷۸۹
 کرهرودی اراکی «مشایخی»، شیخ جواد، ۴۷۶
 کریمان، دکتر حسین، ۶۱۶
 کریم بوذرجمهری، ۱۳۱۹
 کریمی اراکی، شیخ اسدالله، ۴۰۶
 کریمی اصل هشترودی، شیخ عبدالکریم، ۹۶۸
 کریمی بابلی، شیخ امان الله، ۴۲۲
 کزازی کرمانشاهی، سید حسن، ۵۶۴
 کزازی کرمانشاهی، سید محمد علی، ۱۷۵۶
 کسائی تبریزی، سید غلامرضا، ۱۲۳۲
 کسروی «ساسان»، ادیب الدین، ۳۹۶
 کشفی بروجردی، سید محمد علی، ۱۷۵۷
 کشفی بروجردی، سید مهدی، ۲۱۱۱
 کشفی، سید محمد رضا، ۱۶۳۵
 کشمیری، سید عبدالکریم، ۹۶۹
 کفائی خراسانی، میرزا علی، ۱۱۸۲
 کفیل افشاری مراغه‌ای، میرزا محمود، ۱۹۲۲
 کلباسی اصفهانی، میرزا عبدالجواد، ۸۷۹
 کلباسی حائری، شیخ محمد، ۱۸۱۸
 کلباسی، شیخ احمد، ۳۸۱
 کماری تبریزی، سید محمد، ۱۸۲۱، ۱۸۲۲
 کماری تبریزی، سید مهدی، ۲۱۱۲
 کماری تبریزی، شیخ غلامعلی، ۱۲۴۲
 کمال الدین مرتضوی اصفهانی، ۱۳۲۰
 کمال الدین موسوی شیرازی، ۱۳۲۰
 کمالوند خرم‌آبادی، شیخ روح الله، ۷۴۴
 کمره‌ای «فرّنگی»، میرزا خلیل، ۶۶۷
 کنی تهرانی، دکتر علی، ۱۱۸۴
 کوچه حرمی، شیخ حسین قمی، ۶۱۴
 کوچه حرمی قمی، سید حسین، ۶۲۰، ۲۲۳۰
 کوهکمری تبریزی، سید علی، ۱۱۸۶
 کیکله‌ای ملایری، ملا محمد کاظم، ۱۸۱۳
- ک**
- گروسی، شیخ محمد حسن، ۱۵۴۷، ۲۳۳۴
 گشایشی اهری، شیخ عبدالله، ۹۹۲
 گلپایگانی «آقازاده»، شیخ ابوالقاسم، ۲۸۰
 گلپایگانی «امامی»، شیخ محمد باقر، ۱۴۰۴
 گلپایگانی «امامی»، شیخ محمد سعید، ۱۶۶۰

لیچائی گیلانی، شیخ حسین، ۶۲۲

گلپایگانی، سید محمد رضا، ۱۶۳۶، ۲۳۳۵

گلپایگانی، سید مهدی، ۲۱۱۴، ۲۳۸۶ - ۲۳۸۹

گلپایگانی، شیخ جلال «طاهر شمس»، ۴۶۱

گلپایگانی «غروی»، شیخ محمد، ۱۸۲۲

گلپایگانی «کوشا»، سید کاظم، ۱۳۱۶

گلپایگانی «نخعی»، شیخ ریحان الله، ۷۴۶

گلستانه اصفهانی، سید علی اکبر، ۱۰۷۷

گلسترخی کاشانی، شیخ غلامرضا، ۱۲۳۳، ۲۲۸۳

گنبدی «لطیفی»، شیخ علی، ۱۱۸۷

گودرزی ملایری، حسین سلطان، ۵۹۵

گوگدی گلپایگانی، شیخ محمد تقی، ۱۴۹۰

ل

لاهوری اشکوری، شیخ نصرالله، ۲۱۲۶

لاهیجی حائری، شیخ علی، ۱۱۹۰

لطفعلی شریفی زنوزی، ۱۳۲۵

لطفعلی محقق اردبیلی، ۱۳۲۶

لنکرانی، شیخ جعفر، ۴۵۷

لنکرانی، شیخ عبدالله، ۹۹۲

لنکرانی، شیخ مجتبی، ۱۳۴۸

لنکرانی «قفقازی»، شیخ فاضل، ۱۲۴۵

لنگرودی، سید محمد علی، ۱۷۷۳، ۲۳۵۶

لنگرودی، سید مرتضی، ۱۱۹۵

لواسانی تهرانی، سید احمد، ۳۸۴

لواسانی تهرانی، سید محمد صادق، ۱۷۰۳

لواسانی تهرانی، شیخ عیسی، ۱۲۱۲

لواسانی، شیخ محمد علی، ۱۷۵۸

م

مازندرانی قمی «مشاورالملک»، میرزا محمود،

۱۹۲۴

میرق قمی «حاج داداش»، سید مرتضی، ۱۹۹۸

مبین وفسی اراکی «همدانی»، ۱۳۴۷

مجاهدی بروجردی، سید ابوالفضل، ۲۴۶

مجاهدی تبریزی، میرزا محمد، ۱۸۲۴

مجتبی لنکرانی، ۱۳۴۸

مجتبی نواب صفوی، ۱۳۵۰، ۲۳۰۲ - ۲۳۰۴

مجتهدزاده تبریزی، میرزا حسن، ۵۶۵

مجتهدزاده تنکابنی، شیخ محمد حسن، ۱۵۴۶

مجتهدگروسی «بیجاری»، شیخ محمد حسن،

۱۵۴۷، ۲۳۳۴

مجتهدی تبریزی، دکتر علی اکبر، ۱۰۸۰

مجتهدی تبریزی، میرزا ابوالقاسم، ۲۸۰

مجتهدی تبریزی، میرزا علی اکبر، ۱۰۷۹

مجتهدی سرابی، میرزا عبدالله، ۹۹۴

مجد الواعظین اردبیلی، شیخ عبداللطیف، ۹۸۲

مجد دماندی، سید جمال الدین، ۴۶۷

مجدزاده کرمانی، پروفیسور محمد، ۱۸۲۷

مجد قزوینی، سید علی محمد، ۱۱۹۴

مجیر سرتپی «مجیر السلطان»، محمد جعفر،

۱۵۰۰

محدث اردبیلی، سید جلال، ۴۶۲

محدث خلخالی، سید مسلم، ۲۰۱۵

- محدث زاده قمی، شیخ علی، ۱۱۹۱
 محسن حجت کوهکمری، ۱۳۵۷
 محسن سریزدی «حاج میرزائی»، ۱۳۵۹
 محسن شریانی تبریزی، ۱۳۶۰
 محسن طاهری قمی، ۱۳۶۱
 محسن مشکینی، ۱۳۶۲
 محسن میر غفاری آذرشهری، ۱۳۶۳
 محسنی بروجردی، شیخ فخرالدین، ۱۲۵۷
 محسنی ملایری، شیخ محمد باقر، ۱۴۰۴، ۲۳۰۹، ۲۳۱۰
 محفوظی رودسری، شیخ محمد، ۱۸۲۹
 محقق، ابراهیم، ۲۰۰
 محقق اردبیلی، شیخ لطفعلی، ۱۳۲۶
 محقق بهشتی مازندرانی، سید محمد، ۱۸۳۰
 محقق تهرانی، شیخ محمد رضا، ۱۶۴۲
 محقق خراسانی، شیخ عباسعلی، ۸۶۳
 محقق خلخال، محمد حسن، ۱۵۴۹
 محقق کاشانی، شیخ محمد تقی، ۱۴۹۲
 محقق لاهیجی، شیخ محمد، ۱۸۳۱
 محلاتی، شیخ فضل الله، ۱۲۶۵
 محمد آل آقا کرمانشاهی، ۱۳۷۰
 محمد آل آقا کرمانشاهی، ۱۳۷۱
 محمد آل رسول شمس آبادی، ۱۳۷۲
 محمد ابراهیم آیتی بیرجندی، ۱۳۷۳
 محمد ابراهیم ساوه‌ای، ۱۳۷۵
 محمد ابراهیم صاحب الزمانی «خراسانی»، ۱۳۷۶
 محمد ابراهیم مقدس رشتی، ۱۳۷۸
 محمد ابن الشیخ قمی، ۱۳۷۹
 محمد ابن جلال «محلاتی»، ۱۳۷۸
 محمد احمدی فیروزجاهی مازندرانی، ۱۳۸۰
 محمد استرآبادی، ۱۳۸۳
 محمد اسماعیل اعلائی ساوه‌ای، ۱۳۸۴
 محمد اسماعیل بزاز همدانی، ۱۳۸۵
 محمد اسماعیل جابلقی «صادقی»، ۱۳۸۷
 محمد اعتضاد رازانی گروسی، ۱۳۸۹
 محمد امامی الیگودرزی، ۱۳۹۰
 محمد «امیر امنع» یار احمدی بروجردی، ۱۳۹۱
 محمد باغدرفی خوئی، ۱۳۹۲، ۲۳۰۵، ۲۳۰۷
 محمد باقر اشکوری معصومی، ۱۳۹۳
 محمد باقر امام جمعه مازندرانی، ۱۳۹۴
 محمد باقر تنگستانی، ۱۳۹۵
 محمد باقر رضوی همدانی، ۱۳۹۶
 محمد باقر زرنندی ساوه‌ای، ۱۳۹۷
 محمد باقر شریعتی دهاقانی، ۱۳۹۸
 محمد باقر شهیدی گلپایگانی، ۱۳۹۹
 محمد باقر قزوینی، ۱۴۰۱
 محمد باقر گلپایگانی «امامی»، ۱۴۰۴
 محمد باقر محسنی ملایری، ۱۴۰۴، ۲۳۰۹، ۲۳۱۰
 محمد باقر ملکی میانجی، ۱۴۰۷
 محمد باقر مولوی عربشاهی «سبزواری»، ۱۴۳۳
 محمد بحر العلوم قزوینی، ۱۴۳۵
 محمد برقی قمی، ۱۴۳۶
 محمد تحصیلی شمیرانی «خیاط»، ۱۴۳۷
 محمد تقی اشراقی قمی، ۱۴۴۳

- محمد تقی اشعری قمی، ۱۴۴۵
 محمد تقی بافقی یزدی، ۱۴۴۶
 محمد تقی بیگ قمی «ارباب»، ۱۴۴۹
 محمد تقی تاج‌الدین حائری، ۱۴۵۶
 محمد تقی ثقة الاسلام بروجردی، ۱۴۵۶
 محمد تقی جهانگیری ارستانی، ۱۴۵۷
 محمد تقی خوانساری، ۱۴۵۸، ۲۳۱۱ - ۲۳۱۴
 محمد تقی رودباری گیلانی، ۱۴۶۴
 محمد تقی سادات گوشه دزفولی، ۱۴۶۷
 محمد تقی سبط شیرازی، ۱۴۶۸
 محمد تقی ستوده اراکی، ۱۴۶۹، ۲۳۱۵ - ۲۳۱۸
 محمد تقی شریعتمدار مازندرانی، ۱۴۸۴
 محمد تقی شریف العلما لنگرودی، ۱۴۸۴
 محمد تقی شیرازی، ۲۲۰۰
 محمد تقی صاحب الزمانی، ۲۲۲۱
 محمد تقی عدنانی مازندرانی، ۱۴۸۵
 محمد تقی عندلیب همدانی، ۱۴۸۷
 محمد تقی فخر داعی گیلانی، ۱۴۸۷
 محمد تقی قمی «باورثیری»، ۱۴۸۹
 محمد تقی گوگدی گلپایگانی، ۱۴۹۰
 محمد تقی محقق کاشانی، ۱۴۹۲
 محمد تقی مصدرا لامور جاپلقی، ۱۴۹۳
 محمد تقی واحدی «بدلا»، ۱۴۹۴
 محمد تقی هرنندی، ۱۴۹۶
 محمد تنکابنی، ۱۴۹۷
 محمد تویسرکانی، ۱۴۹۸
- محمد جاپلقی «مصدر الامور»، ۱۴۹۸، ۲۳۲۰
 - ۲۳۲۷
 محمد جعفر مجیر سرتیپی «مجیرالسلطان»، ۱۵۰۰
 محمد جواد خراسانی «محولاتی»، ۱۵۰۱
 محمد جواد عمیدالاسلام تبریزی، ۱۵۰۳
 محمد جواد فریدنی اصفهانی، ۱۵۰۵
 محمد جواد فیضی بروجردی، ۱۵۰۶
 محمد جواد قدسی طالقانی، ۱۵۰۷
 محمد جواد قمی، ۱۵۰۸
 محمد حائری گلپایگانی، ۱۵۱۰
 محمد حائری مازندرانی، ۱۵۱۱
 محمد حجت کوهکمری، ۱۵۱۳، ۲۳۲۸ - ۲۳۳۰
 محمد حجت همدانی «دریائی»، ۱۵۲۱
 محمد حجتی میانجی، ۱۵۲۴
 محمد حسن الهی طباطبایی «تبریزی»، ۱۵۲۵
 محمد حسن جواهری «آل صاحب جواهر»، ۱۵۲۶
 محمد حسن حجتی کرمانشاهی، ۱۵۲۹
 محمد حسن سراجی قزوینی، ۱۵۲۹
 محمد حسن طالقانی، ۱۵۳۱، ۲۳۳۱ - ۲۳۳۳
 محمد حسن طباطبائی بروجردی، ۱۵۳۷
 محمد حسن قمی «آقاسی»، ۱۵۳۸
 محمد حسن قمی «آقا نجفی»، ۱۵۴۰
 محمد حسن قمی «نادی»، ۱۵۴۰
 محمد حسن کاشانی «نجفی»، ۱۵۴۴
 محمد حسن مجتهدزاده تنکابنی، ۱۵۴۶
 محمد حسن مجتهد گروسی «بیجاری»، ۱۵۴۷، ۲۳۳۴

- محمد حسن محقق خلخالی، ۱۵۴۹
 محمد حسن میانه‌ای، ۱۵۵۰
 محمد حسن نجفی «مسجد شاهی»، ۱۵۵۱
 محمد حسن نویسی قمی «الهی»، ۱۵۵۲
 محمد حسن وزوائی قمی، ۱۵۵۴
 محمد حسین اثنی عشری قمی، ۱۵۵۴
 محمد حسین اعلی حائری، ۱۵۵۶
 محمد حسین امین‌الضرب «مهدوی»، ۱۵۵۸
 محمد حسین بروجردی «غروی»، ۱۵۵۹
 محمد حسین بروجردی «کسرانی»، ۱۵۶۲
 محمد حسین تبریزی «علامه طباطبائی»، ۱۵۶۳
 محمد حسین جزائری «ناشرالاسلام»، ۱۵۷۱
 محمد حسین خراسانی «پائین خیابانی»، ۱۵۷۳
 محمد حسین دزفولی «خادم الشریعه»، ۱۵۷۶
 محمد حسین دهاقانی «خرد»، ۱۵۷۸
 محمد حسین رازانی بروجردی، ۱۵۸۰
 محمد حسین سبحانی تبریزی، ۱۵۸۲
 محمد حسین صدقی مازندرانی، ۱۵۸۶
 محمد حسین طباطبائی بروجردی، ۱۵۸۸
 محمد حسین طباطبائی حکیم، ۱۵۸۹
 محمد حسین غریب تنکابنی، ۱۵۹۰
 محمد حسین فاضل تونی، ۱۵۹۴
 محمد حسین قمی «نجار»، ۱۵۹۷
 محمد حسین موحد حججی نجف‌آبادی، ۱۵۹۹
 محمد حسین نجفی کلباسی، ۱۶۰۰
 محمد حسین واسعی قائینی، ۱۶۱۱
 محمد حسین وفائی قمی، ۱۶۱۲
 محمد داماد یزدی، ۱۶۱۳
 محمد ربیع همدانی «شفیعی»، ۱۶۱۸
 محمد ربیعی بهشتی همدانی، ۱۶۲۰
 محمد رشتی، ۱۶۲۱
 محمد رضا آل صادق، ۱۶۲۲
 محمد رضا بحرالعلوم گیلانی، ۱۶۲۴
 محمد رضا برهان رامسری، ۱۶۲۵
 محمد رضا چال حصار «افضل»، ۱۶۲۷
 محمد رضا صاحب الزمانی، ۲۲۲۲
 محمد رضا صادقی «لسان‌المحققین»، ۱۶۲۹
 محمد رضا طالقانی، ۱۶۲۹
 محمد رضا طیبی، ۱۶۳۰
 محمد رضا کشفی، ۱۶۳۵
 محمد رضا گلپایگانی، ۱۶۳۶، ۲۳۳۵
 محمد رضا محقق تهرانی، ۱۶۴۲
 محمد رضا وجدانی، ۱۶۴۴
 محمد رفیع جلالی سردرودی، ۱۶۴۴
 محمد رفیعی طالقانی، ۱۶۴۶
 محمد روحانی قمی، ۱۶۴۷
 محمد زاهد رشتی، ۱۶۴۹
 محمد زهرائی خوانساری، ۱۶۵۰
 محمد زین‌العابدین، ۱۶۵۴
 محمد سبزواری، ۱۶۵۷
 محمد سبزواری «عزیزی»، ۱۶۵۸
 محمد سعید سلطان‌العلمائینانی، ۱۶۵۹
 محمد سعید گلپایگانی «امامی»، ۱۶۶۰
 محمد سلامی اهوازی، ۱۶۶۱

- محمد سلطان العلما اردکانی، ۱۶۶۲
 محمد سلطان المحققین کجوری، ۱۶۶۳
 محمد سلطان الواعظین شیرازی، ۱۶۶۵
 محمد سمایی، ۲۲۵۲، ۲۲۵۳
 محمد شریف تقوی شیرازی، ۱۶۷۳
 محمد شریف رازی، ۱۶۷۶
 محمد شریف همدانی، ۱۶۸۱
 محمد صادق بحرانی حائری، ۱۶۸۲
 محمد صادق تهرانی لاله‌زاری، ۱۶۸۳
 محمد صادق جعفری اشکوری، ۱۶۸۴
 محمد صادق خوئی، ۱۶۸۷
 محمد صادق صاحب نسق قمی، ۱۶۸۹
 محمد صادق قمی، ۱۶۹۰
 محمد صادق قمی «نعیمی»، ۱۷۰۲
 محمد صادق لواسانی تهرانی، ۱۷۰۳
 محمد صادق مقدس رشتی، ۱۷۰۴
 محمد صدرالعلما قمی، ۱۷۰۵
 محمد طاهر اردبیلی (میرزا محمد ظاهری)، ۱۷۰۶
 محمد طاهر اشعری قمی، ۱۷۰۹
 محمد طاهر خاقانی «آل شُبَیر»، ۱۷۱۱، ۲۳۳۷ -
 ۲۳۴۸
 محمد علی آیت بروجردی، ۱۷۱۴
 محمد علی اجتهادی اراکی، ۱۷۱۶
 محمد علی احمدیان نجف‌آبادی، ۱۷۱۷
 محمد علی ادیب تهرانی، ۱۷۲۰
 محمد علی اراکی، ۱۷۲۱، ۲۳۲۹
 محمد علی ارجستانی نائینی، ۱۷۲۵
 محمد علی اسماعیلی پور، ۲۳۹۰
 محمد علی انصاری، ۱۷۲۶، ۲۳۵۰ - ۲۳۵۳
 محمد علی انگجی تبریزی، ۱۷۲۹، ۲۳۵۴
 محمد علی توحیدی تبریزی، ۱۷۳۱
 محمد علی چرندابی تبریزی، ۱۷۳۵
 محمد علی حائری قمی، ۱۷۳۵
 محمد علی حائری کرمانی، ۱۷۳۸
 محمد علی حقّی سرابی، ۱۷۳۹
 محمد علی خسروی همدانی، ۱۷۴۳
 محمد علی روحی اصفهانی، ۱۷۴۶
 محمد علی روضاتی، ۲۲۹۵
 محمد علی شریف طبهرستانی مازندرانی، ۱۷۴۷
 محمد علی صفائی گلپایگانی، ۱۷۴۹
 محمد علی طبسی، ۱۷۵۰
 محمد علی فروزش خوانساری، ۱۷۵۲
 محمد علی فقیهی گیلانی، ۱۷۵۳، ۲۳۵۵
 محمد علی قاضی طباطبائی، ۲۳۵۱ - ۲۳۵۳
 محمد علی کرگیلی، ۱۷۵۵
 محمد علی کردی طالقانی، ۱۷۵۵
 محمد علی کزازی کرمانشاهی، ۱۷۵۶
 محمد علی کشفی بروجردی، ۱۷۵۷
 محمد علی لواسانی، ۱۷۵۸
 محمد علی مدرس افغانی، ۱۷۵۹
 محمد علی مدرس تبریزی، ۱۷۶۱
 محمد علی مدرس «قراچه داغی»، ۱۷۷۲
 محمد علی مرتضوی لنگرودی، ۱۷۷۳، ۲۳۵۶
 محمد غفّاری کاشانی «اقبال الدوله»، ۱۷۷۶

- محمد فاضل قائینی، ۱۷۷۷
 محمد فاطمی قمی، ۱۷۸۰
 محمد فکور یزدی، ۱۷۸۱
 محمد فیروز آبادی، ۱۷۸۳
 محمد فیض قمی، ۱۷۸۷
 محمد قاضی بازنده‌ای اراکی، ۱۷۹۲
 محمد قریب اراکی، ۱۷۹۴
 محمد قلی‌زاده اردبیلی، ۱۷۹۵
 محمد قمی «ارباب»، ۱۷۹۶
 محمد قمی «حاج آخوند»، ۱۸۰۴
 محمد قوانینی بروجردی، ۱۸۰۴
 محمد کاشانی غروی، ۱۸۰۶
 محمد کاظم تبریزی «اهری»، ۱۸۱۰
 محمد کاظم قزوینی، ۱۸۱۱
 محمد کاظم کیکله‌ای ملایری، ۱۸۱۳
 محمد کاظم مرتضوی اصفهانی، ۱۸۱۴
 محمد کاظم معزی دزفولی، ۱۸۱۷
 محمد کلباسی حائری، ۱۸۱۸
 محمد کماری تبریزی، ۱۸۲۱، ۱۸۲۲
 محمد گلپایگانی «غروی»، ۱۸۲۲
 محمد مجاهدی تبریزی، ۱۸۲۴
 محمد مجدزاده کرمانی، ۱۸۲۷
 محمد محفوظی رودسری، ۱۸۲۹
 محمد محقق بهشتی مازندرانی، ۱۸۳۰
 محمد محقق لاهیجی، ۱۸۳۱
 محمد «محمدی وند» مرندی، ۱۸۳۳
 محمد محیط قمی، ۱۸۳۴
 محمد مدرسی یزدی، ۱۸۳۷
 محمد مشکوة بیرجندی، ۱۸۳۸، ۲۳۵۷
 محمد مفتاح همدانی، ۱۸۴۳
 محمد موحدی قمی، ۱۸۴۷
 محمد موسوی اردبیلی، ۱۸۴۹
 محمد مولوی حیدرآبادی، ۱۸۵۰، ۲۳۵۸، ۲۳۵۹
 محمد مهدی امامی مازندرانی «امیرکلانی»، ۱۸۵۶
 محمد مهدی بیگلری دزفولی، ۱۸۶۷
 محمد مهدی رئیس نوری، ۱۸۷۲
 محمد مهدی ربانی املشی، ۱۸۶۹
 محمد مهدی رضوی قمی، ۱۸۷۰
 محمد مهدی ضایان دزفولی، ۱۸۷۲
 محمد مهدی کرمانشاهی «فیض»، ۱۸۷۴
 محمد مهدی محمدی گلپایگانی، ۱۸۷۵
 محمد میاندھی رامسری، ۱۸۷۶
 محمد نصیری قمی، ۱۸۷۹
 محمد واصف گیلانی، ۱۸۸۱
 محمد واعظ گیلانی، ۱۸۸۴
 محمد وجدانی نفرشی، ۱۸۸۵
 محمد وحید خورگامی رشتی، ۱۸۸۶
 محمد وحیدی شبستری، ۱۸۸۷
 محمد وزوائی قمی، ۱۸۸۹
 محمد هادی حسام گیلانی، ۱۸۸۹
 محمد هادی طباطبائی حکیم، ۱۸۹۰
 محمد هادی میلانی، ۲۲۸۷، ۲۲۸۸
 محمد هفته‌ای عراقی «غروی»، ۱۸۹۱
 محمد همدانی «ثابتی»، ۱۸۹۳

- محمد هیدجی «حکیم»، ۱۸۹۵
 محمدی بهشهری، سید خلیل، ۶۷۴، ۲۲۱۳ -
 ۲۲۲۰
 محمدی گلپایگانی، شیخ ابوالقاسم، ۲۸۲
 محمدی گلپایگانی، شیخ محمد مهدی، ۱۸۷۵
 محمدی لائینی «مازندرانی»، شیخ حسین، ۶۲۳
 «محمدی وند» مرنندی، شیخ محمد، ۱۸۳۳
 محمود اصولی ارومیه‌ای، ۱۹۰۰
 محمود اصولی تبریزی، ۱۹۰۱
 محمود انصاری قمی، ۱۹۰۲
 محمود انگجی، ۲۳۵۴
 محمود اوحدی لاهیجی، ۱۹۰۳
 محمود تندرستی قمی «شیوا»، ۱۹۰۴
 محمود جبرئیلی بروجردی، ۱۹۰۷
 محمود خضری قزوینی، ۱۹۰۸
 محمود رایگانی بهبهانی، ۱۹۱۰
 محمود روحانی رشتی «بحرانی»، ۱۹۱۱
 محمود روحانی قمی، ۱۹۱۳، ۲۳۶۰
 محمود زرنندی ساوه‌ای، ۱۹۱۵
 محمود سُجاسی قزوینی، ۱۹۱۵
 محمود شریعت مهدوی، ۱۹۱۶
 محمود صالحی اردبیلی، ۱۹۱۷
 محمود طالقانی، ۲۳۳۸، ۲۳۳۹، ۲۳۷۸، ۲۳۷۹
 محمود عابدی خلخال، ۱۹۱۸، ۲۳۶۱
 محمود علمی اراکی، ۱۹۱۹
 محمود فقهی، ۱۹۲۰
 محمود قمی «مدرس کهکی»، ۱۹۲۱
 محمود کفیل افشاری مراغه‌ای، ۱۹۲۲
 محمود مازندرانی قمی «مشاورالملک»، ۱۹۲۴
 محمود مرعشی شوشتری، ۱۹۲۷
 محمود نجم‌آبادی، ۱۹۳۰
 محمود واعظ قمی «زاهدی»، ۱۹۳۱
 محمودی گلپایگانی، سید ابوطالب، ۲۳۳
 محی‌الدین علوی طالقانی، ۱۹۳۲
 محیط قمی، میرزا محمد، ۱۸۳۴
 مخصوص «کاتب الخاقان»، علی، ۱۱۹۶
 مدرس افغانی، شیخ محمد علی، ۱۷۵۹
 مدرس تبریزی، شیخ عبدالرحیم، ۹۳۱
 مدرس تبریزی، میرزا محمد علی، ۱۷۶۱
 مدرس «قراچه داغی»، میرزا محمد علی، ۱۷۷۲
 مدرسی بهسودی، شیخ حیدر علی، ۶۵۴
 مدرس یزدی، سید ابوالقاسم، ۲۸۴
 مدرسی یزدی «سریزدی»، سید حسن، ۵۶۷
 مدرسی یزدی، سید ابوطالب، ۲۳۴
 مدرسی یزدی، سید حسن، ۵۶۵
 مدرسی یزدی، سید علی‌رضا، ۱۱۱۵
 مدرسی یزدی، سید محمد، ۱۸۳۷
 مدرسی یزدی، سید یحیی، ۲۱۶۴
 مدنی آذرشهری، سید اسدالله، ۴۰۸
 مراد علی معدوح اراکی، ۱۹۳۴
 مرتضوی اصفهانی، سید کمال‌الدین، ۱۳۲۰
 مرتضوی اصفهانی، سید محمد کاظم، ۱۸۱۴
 مرتضوی لنگرودی، سید محمد علی، ۱۷۷۳
 مرتضی اخوان خراسانی، ۱۹۴۹

- مرتضی انصاری قمی، ۱۹۵۰، ۲۳۶۲
 مرتضیٰ برقمی قمی «واعظ»، ۱۹۶۱
 مرتضیٰ پسندیده خمینی، ۱۹۶۲
 مرتضیٰ جزائری «علم الهدی»، ۱۹۶۸، ۲۳۶۳، ۲۳۶۹
 مرتضیٰ چهرقانی، ۱۹۷۲
 مرتضیٰ حائری یزدی، ۱۹۷۴، ۲۳۷۰
 مرتضیٰ طالقانی، ۲۳۳۱، ۲۳۳۲
 مرتضیٰ عاملی «نظام الدین»، ۱۹۸۷
 مرتضیٰ علوی فریدنی، ۱۹۸۸
 مرتضیٰ فیروزآبادی، ۱۹۸۹
 مرتضیٰ لنگرودی، ۱۹۹۵
 مرتضیٰ مبرقع قمی «حاج داداش»، ۱۹۹۸
 مرتضیٰ مرعشی تبریزی، ۲۰۰۰
 مرتضیٰ مطهری فریمانی، ۲۰۰۲، ۲۳۷۱ - ۲۳۷۳
 مرعشی «آقا نجفی»، سید شهاب الدین، ۷۷۹، ۲۲۲۶ - ۲۲۳۴، ۲۳۸۰
 مرعشی تبریزی، سید ابوالقاسم، ۲۸۵
 مرعشی تبریزی، سید مرتضی، ۲۰۰۰
 مرعشی تبریزی، سید مهدی، ۲۱۱۵
 مرعشی «شریف الاسلام»، سید اسماعیل، ۴۱۹
 مرعشی شوشتری، سید محمود، ۱۹۲۷
 مرعشی شهرستانی، سید ابوطالب، ۲۳۵
 مرّوت عاملی، شیخ ابراهیم، ۲۰۰
 مزمل حسین میثمی غدیری، ۲۰۱۲
 مستقیم قمی، شیخ عباس، ۸۷۰
 مستوفی آشتیانی «معمد السلطنه»، ابراهیم، ۲۰۲
 مسجد جامعی، شیخ مصطفی، ۲۰۳۸
 مسجدشاهی، شیخ ابوالفضل نجفی، ۲۵۳
 مسجد شاهی، شیخ عزالدین نجفی اصفهانی، ۱۰۱۰
 مسعود سلطانی میانه‌ای، ۲۰۱۳
 مسلم محدث خلخالی، ۲۰۱۵
 مشایخی اراکی «حاج آقا»، شیخ عبدالعلی، ۹۵۱
 مشرف حسینی قمی، سید احمد، ۳۸۵
 مشکوة بیرجندی، سید محمد، ۱۸۳۸، ۲۳۵۷
 مشکینی، میرزا محسن، ۱۳۶۲
 مصباح «نجم الممالک»، شیخ اسماعیل، ۴۲۰
 مصدرا لامور جابلقی، شیخ محمد، ۲۳۲۰ - ۲۳۲۷
 مصدرا لامور جابلقی، شیخ محمد تقی، ۱۴۹۳، ۲۳۱۹
 مصدقی، باقر، ۴۳۷
 مصطفوی همدانی، شیخ شهاب الدین، ۷۸۳
 مصطفیٰ اعتماد حائری، ۲۰۱۶
 مصطفیٰ انتظاری قمی «شاطر»، ۲۰۱۸
 مصطفیٰ ایروانی، ۲۰۱۸
 مصطفیٰ برقمی قمی، ۲۰۱۹
 مصطفیٰ بهبهانی، ۲۰۲۰
 مصطفیٰ جلیلی کرمانشاهی، ۲۰۲۱
 مصطفیٰ زمانی نجف آبادی، ۲۰۲۲
 مصطفیٰ صادقی قمی، ۲۰۲۶
 مصطفیٰ صفائی خوانساری، ۲۰۲۸
 مصطفیٰ طباطبائی قمی، ۲۰۳۱
 مصطفیٰ علم الهدی جزائری، ۲۰۳۲

- ملک‌زاده آملی، میرزا علی اکبر، ۱۰۸۴
 ملک صادقی قمی، شیخ مهدی، ۲۱۱۷
 ملکی تبریزی، میرزا جواد، ۴۸۱
 ملکی تهرانی، میرزا مصطفی، ۲۰۴۰
 ملکی طسوجی، سید جلیل، ۸۷۲
 ملکی طسوجی، سید عباس، ۲۲۴۰، ۲۲۳۹، ۸۷۱
 ملکی طسوجی، سید علی اکبر، ۲۲۴۱
 ملکی میانجی، شیخ محمد باقر، ۱۴۰۷
 ممدوح اراکی، شیخ مراد علی، ۱۹۳۴
 منصور سبط الشیخ انصاری، ۲۰۴۴
 منصور میرزا قاجار «شعاع السلطنه»، ۲۰۴۶
 منصوری قمی، شیخ مهدی، ۲۱۱۸
 منظوری حقیقی تفرشی، علی، ۱۱۹۷
 موحد حججی نجف‌آبادی، شیخ محمد حسین، ۱۵۹۹
 موحد قمی، شیخ علی محمد، ۱۱۹۵
 موحدی قمی، شیخ محمد، ۱۸۴۷
 مودودی، ابوالاعلی، ۲۲۹۶
 موسوی آبادانی، سید فاخر، ۱۲۴۳
 موسوی اردبیلی، سید عزیز، ۱۰۱۵
 موسوی اردبیلی، سید محمد، ۱۸۴۹
 موسوی تهرانی، سید نصرالله، ۲۱۲۷
 موسوی دهرسخی، سید حسن، ۵۶۸
 موسوی زنجانی، سید قوام‌الدین، ۱۲۹۱
 موسوی شبستری، سید عبدالله، ۹۹۶
 موسوی شوشتری، سید آقا بزرگ، ۱۷۴
 موسوی شیرازی، سید کمال‌الدین، ۱۳۲۰
 مصطفی فائق تهرانی، ۲۰۳۶
 مصطفی کاشفی خوانساری، ۲۰۳۷
 مصطفی مسجد جامعی، ۲۰۳۸
 مصطفی ملکی تهرانی، ۲۰۴۰
 مصطفی مهدوی اصفهانی، ۲۰۴۱
 مصطفی هاشمی همدانی، ۲۰۴۳
 مضطر اردبیلی، جبار، ۴۴۹
 مطهری فریمانی، شیخ مرتضی، ۲۳۷۱، ۲۰۰۲
 - ۲۳۷۳
 مطهری نجف‌آبادی، شیخ غلامرضا، ۱۲۳۷
 مظهر همدانی، میرزا علی اکبر، ۱۰۸۱
 معتضدی کرمانشاهی، آقا برار، ۱۶۷
 معتمدالسلطنه، ابراهیم مستوفی آشتیانی، ۲۰۲
 معجزه، حیدر تهرانی، ۲۲۱۲، ۶۴۸
 معزالدوله تهرانی، شیخ مهدی، ۲۱۱۶
 معزّی دزفولی، شیخ محمد کاظم، ۱۸۱۷
 معصومی، سید حسن اشکوری، ۵۱۳
 معین الشعراء قمی، شیخ عبدالحسین، ۹۱۷
 مفتاح همدانی، دکتر شیخ محمد، ۱۸۴۳
 مقبّس قمی «ارده‌شیره»، شیخ حسین، ۶۳۴
 مقدس رشتی، شیخ محمد ابراهیم، ۱۳۷۸
 مقدس رشتی، شیخ محمد صادق، ۱۷۰۴
 مکی، سید حسین، ۶۳۶، ۲۲۱۰، ۲۲۱۱
 ملایری، سید علم‌الهدی کابلی، ۱۰۱۸
 ملایری، شیخ محمد باقر محسنی، ۱۴۰۴
 ۲۳۰۹، ۲۳۱۰
 ملک‌آرا قاجار، عباس میرزا، ۸۷۶

- موسوی قمصری، سید حسین، ۶۳۷
 موسوی ملایری، سید هادی، ۲۱۳۸
 موسی جنبی اهری، ۲۰۴۷
 موسی زنجانی «عباسی»، ۲۰۴۷، ۲۳۷۴، ۲۳۷۵
 موسی سبط الشیخ دزفولی، ۲۰۵۰
 موسی فقیهی «ناظم الشریعه»، ۲۰۵۲
 مولانا تبریزی، سید علی، ۱۱۹۹
 مولوی حیدرآبادی، سید محمد، ۱۸۵۰،
 ۲۳۵۸، ۲۳۵۹
 مولوی عربشاهی «سبزواری»، سید محمد باقر،
 ۱۴۳۳
 مهدوی اصفهانی، سید مصطفی، ۲۰۴۱
 مهدوی شاهرودی، شیخ عبدالله، ۹۹۹
 مهدوی شیاذهی مازندرانی، شیخ حیدر، ۶۵۸
 مهدوی قائینی، سید علی، ۱۲۰۳، ۲۲۸۰ - ۲۲۸۲
 مهدوی قزوینی، شیخ نعمت‌الله، ۲۱۳۰
 مهدی آشتیانی، ۲۰۵۴، ۲۳۷۶
 مهدی احمدی شاهرودی، ۲۰۶۰
 مهدی الهی قمشه‌ای، ۲۰۶۱
 مهدی انگجی تبریزی، ۲۰۶۷، ۲۳۷۷
 مهدی بازرگان، ۲۰۶۹، ۲۳۷۸ - ۲۳۸۱
 مهدی بحرالعلوم قزوینی، ۲۰۷۶
 مهدی بروجردی، ۲۰۷۷
 مهدی‌پور، علی اکبر، ۲۲۳۳، ۲۲۵۵، ۲۲۸۶
 ۲۲۹۰، ۲۳۳۶
 مهدی حائری یزدی، ۲۰۷۸
 مهدی حرم پناهی قمی، ۲۰۸۶
 مهدی حکمی «پائین شهری»، ۲۰۸۸
 مهدی حکیم «طباطبائی»، ۲۰۹۰
 مهدی روحانی قمی، ۲۰۹۲
 مهدی سراج انصاری، ۲۰۹۵
 مهدی شاه حمزه‌ای قمی، ۲۰۹۸
 مهدی شریعتمداری تهرانی، ۲۰۹۹، ۲۳۸۵
 مهدی صادقی تبریزی، ۲۱۰۲
 مهدی صدر عاملی، ۲۱۰۳
 مهدی طباطبائی مدرسی یزدی، ۲۱۰۴
 مهدی عالم اردبیلی، ۲۱۰۵
 مهدی عبائی تبریزی، ۲۱۰۶
 مهدی علوی بخشایشی، ۲۱۰۸
 مهدی قاضی طباطبائی «تبریزی»، ۲۱۰۹
 مهدی قدسی طالقانی، ۲۱۱۰
 مهدی کشفی بروجردی، ۲۱۱۱
 مهدی کماری تبریزی، ۲۱۱۲
 مهدی گلپایگانی، ۲۱۱۴، ۲۳۸۶ - ۲۳۸۹
 مهدی مرعشی تبریزی، ۲۱۱۵
 مهدی معزالدوله تهرانی، ۲۱۱۶
 مهدی ملک صادقی قمی، ۲۱۱۷
 مهدی منصوری قمی، ۲۱۱۸
 مهری، سید عباس، ۸۷۳
 میانه‌ای، سید محمد، ۱۸۷۶
 میانه‌ای، شیخ محمد حسن، ۱۵۵۰
 میثمی غدیری، شیخ مزمل حسین، ۲۰۱۲
 میرزائی قمی، سید حسام‌الدین، ۵۰۷
 میرزا جندقی، ۲۱۱۹

نجفی تبریزی، سید شهاب‌الدین، ۷۷۹، ۲۲۲۶ -

۲۲۳۴

نجفی کلباسی، شیخ محمد حسین، ۱۶۰۰

نجفی «گیلانی»، عباس راسخی، ۸۵۱

نجفی «مسجدشاهی»، شیخ ابوالفضل، ۲۵۳

نجفی «مسجد شاهی»، شیخ محمد حسن، ۱۵۵۱

نجم‌آبادی، شیخ محمود، ۱۹۳۰

نجم‌آبادی، میرزا ابوالفضل، ۲۵۴

نجم‌الممالک، شیخ اسماعیل مصباح، ۴۲۰

نجمی کرمانشاهی، سید جواد، ۴۸۹

نحوی رامسری، شیخ علی، ۱۲۰۶

نحوی قمی، شیخ ابوالقاسم، ۲۸۶

نراقی کاشانی، شیخ ابوالقاسم، ۲۸۷

نراقی کاشانی، شیخ شهاب‌الدین، ۷۸۵

نراقی کاشانی، میرزا فخرالدین، ۱۲۵۷

نزهتی قمی، عبدالحسین، ۹۱۹

نصرالله تقوی «سادات اخوی»، ۲۱۲۲

نصرالله لاهوتی اشکوری، ۲۱۲۶

نصرالله موسوی تهرانی، ۲۱۲۷

نصرت‌الله بناروانی میانجی، ۲۱۲۸

نصرتی‌نیا سردرودی، شیخ حسن، ۵۷۱

نصیری سرابی، شیخ صادق، ۸۱۴

نصیری قمی، محمد، ۱۸۷۹

نصیری محلاتی، شیخ آقا بزرگ، ۱۷۵

نطنزی «صدرالعلماء»، شیخ عبدالعلی، ۹۵۲

نظام‌الدوله، امیر اصلان خواجه نوری، ۴۲۵

نظمی اصفهانی، میرزا حسین، ۶۴۷

میرزاده اهری، سید عباس، ۸۷۵

میرعارفین قمی «عارفی»، سید ابوالقاسم، ۲۸۵

میر غفاری آذرشهری، سید محسن، ۱۳۶۳

میلانی، سید ابراهیم، ۲۰۴

میلانی، سید محمد هادی، ۲۲۸۸، ۲۲۸۷

ن

نائینی «بقائی»، میرزا عبدالحسین، ۹۱۸

ناجی بروجردی، میرزا اسماعیل، ۴۲۱

ناجی قمی، سید احمد، ۳۸۶

ناسوتی یزدی، میرزا علی، ۱۲۰۵

ناصح یزدی، شیخ کاظم، ۱۳۱۸

ناصرالدین آرام قمی، ۲۱۲۱

ناصرالدین قمی «میرزائی»، ۲۱۲۲

ناصری الیگودرزی، شیخ فضل‌الله، ۱۲۶۶

ناظم‌الملک «ضیائی»، سید جهانگیر، ۴۹۵

نایب السلطنه قاجار، کامران میرزا، ۱۳۱۸

نبوی بیرجندی، سید حسن، ۵۶۹

نبوی قمی، سید ابوالفضل، ۲۴۷

نبوی قمی، سید حسین، ۶۴۳

نجات تبریزی، یوسف، ۲۱۷۹

نکارزاده بروجردی «کاوسی»، میرزا حسین، ۶۴۵

نجفی ارومیه‌ای، میرزا عباسعلی، ۸۶۵

نجفی اصفهانی «قدسی»، شیخ ابوالفضل، ۲۵۲

نجفی اصفهانی «مسجد شاهی»، شیخ

عزالدین، ۱۰۱۰

نجفی بلتستانی، شیخ حسن، ۵۷۰

- نعمت‌الله دولتی گرگانی، ۲۱۲۹
- نعمت‌الله مهدوی قزوینی، ۲۱۳۰
- نعمت‌اللهی قمی «شهره»، احمد، ۳۹۰
- نعمه عاملی، شیخ عبدالحسین، ۲۲۷۸، ۲۲۷۹
- نوا، احمد علی عبداللهی نگار سیرجانی، ۳۷۶
- نواب صفوی، سید مجتبی، ۱۳۵۰، ۲۳۰۲ - ۲۳۰۴
- نورالدین ابهری، ۲۱۳۱
- نورالدین خلعتبری تنکابنی، ۲۱۳۱
- نورالدین علوی طالقانی، ۲۱۳۲
- نورمحمدی تهرانی، میرزا علی، ۱۲۰۷
- نوری تهرانی، شیخ ابراهیم، ۲۰۴
- نوری، شیخ بهاء‌الدین، ۴۳۹
- نوری، شیخ فضل‌الله، ۱۲۶۷
- نوری همدانی، شیخ ابراهیم، ۲۰۵
- نوری همدانی، میرزا حسن، ۵۷۱
- نویسی قمی «اللهی»، شیخ محمد حسن، ۱۵۵۲
- نهاوندی، شیخ جعفر، ۴۵۸
- نهاوندی «قدوسی»، شیخ احمد، ۳۹۲
- نهاوندی، میرزا عبدالرحیم، ۹۳۳
- نیری بروجردی، شیخ عبدالرحیم، ۹۳۴
- نیریزی، میر شهاب‌الدین، ۷۸۶
- نیری میانجی، شیخ هادی، ۲۱۳۹
- نیشابوری، سید هاشم، ۲۱۵۲
- واصف گیلانی، شیخ محمد، ۱۸۸۱
- واعظ، شیخ علی اکبر تبریزی، ۱۰۵۸
- واعظ طالقانی، ملا عبدالله، ۱۰۰۰
- واعظ قمی «زاهدی»، شیخ محمود، ۱۹۳۱
- واعظ گیلانی، سید محمد، ۱۸۸۴
- واعظی قائینی، سید غلامرضا، ۱۲۳۷
- واعظی کاظمی «سبزواری»، شیخ حامد، ۴۹۹
- والا ناصر سردرودی، میرزا جواد، ۴۹۴
- وثوق الدوله آشتیانی، میرزا حسن، ۵۷۲
- وثوق، میرزا علی اصغر، ۱۰۴۱
- وجدانی تفرشی، میرزا محمد، ۱۸۸۵
- وجدانی فخر سرابی، شیخ قدرت‌الله، ۱۲۸۴
- وجدانی، محمد رضا، ۱۶۴۴
- وحدت تبریزی، شیخ ابراهیم، ۲۰۷
- وحید گلبایگانی، میرزا هدایت‌الله، ۲۱۵۷
- وحیدی شبستری، سید رضی‌الدین، ۷۳۹
- وحیدی شبستری، سید محمد، ۱۸۸۷
- وزوائی قمی، سید محمد، ۱۸۸۹
- وزوائی قمی، شیخ محمد حسن، ۱۵۵۴
- وشنوه‌ای قمی، شیخ قوام‌الدین، ۱۲۹۲
- وفائی قمی، محمد حسین، ۱۶۱۲
- وفسی اراکی «همدانی»، سید مبین، ۱۳۴۷
- وکیلی قمی، شیخ عبدالحسین، ۹۲۱

ه

و

هادی ابهری، ۲۱۳۵

هادی روحانی قمی، ۲۱۳۵

واحدی «ابدلا»، سید محمد تقی، ۱۴۹۴

واسعی قائینی، شیخ محمد حسین، ۱۶۱۱

همایونی زنجانی «نحوی»، شیخ ابراهیم، ۲۱۰
 همدانی «ثابتی»، میرزا محمد، ۱۸۹۳
 همدانی، شیخ اسماعیل بهاری، ۴۱۱
 هندی، سید عباد علی، ۸۳۷
 هیدجی «حکیم»، شیخ محمد، ۱۸۹۵

ی

یار احمدی بروجردی، محمد «امیر امنع»، ۱۳۹۱
 یثربی قمی، سید زین العابدین، ۷۶۱
 یحیی انواری همدانی، ۲۱۵۹
 یحیی خلعتبری تنکابنی، ۲۱۶۰
 یحیی عبادی طالقانی، ۲۱۶۱، ۲۳۹۱
 یحیی فاضل همدانی، ۲۱۶۳
 یحیی مدرسی یزدی، ۲۱۶۴
 یزدی، شیخ احمد، ۳۹۵
 یوسف احدی همدانی، ۲۱۶۷
 یوسف اعتصام الملک «آشتیانی»، ۲۱۶۸
 یوسف رحمانیان «عماد»، ۲۱۷۱
 یوسف فاضلی «رضا هاشمی»، ۲۱۷۲
 یوسف فومنی گیلانی «فانی»، ۲۱۷۲
 یوسف نجات تبریزی، ۲۱۷۹
 یوسف هاشمی «حکم آبادی»، ۲۱۷۹، ۲۳۹۲
 یونسی اردبیلی، سید یونس، ۲۱۸۸
 یونس یونسی اردبیلی، ۲۱۸۸

هادی صدر الممالک اردبیلی، ۲۱۳۶
 هادی عبادی طالقانی، ۲۱۳۷
 هادی موسوی ملایری، ۲۱۳۸
 هادی تیری میانجی، ۲۱۳۹
 هاشم آملی، ۲۱۴۰، ۲۳۹۰
 هاشم تقدیری سبزواری، ۲۱۴۵
 هاشم حسینی تهرانی، ۲۱۴۶
 هاشم خوئی، ۲۱۴۷
 هاشم رضوی بنارسی، ۲۱۴۹
 هاشم طباطبائی یزدی، ۲۱۵۰
 هاشم نیشابوری، ۲۱۵۲
 هاشمی «حکم آبادی»، سید یوسف، ۲۱۷۹
 هاشمی سنجانی «اراکی»، میرزا علی، ۱۲۰۸
 هاشمی طالخونچه‌ای، سید فضل الله، ۱۲۷۴
 هاشمی گلپایگانی، سید احمد، ۳۹۴
 هاشمی همدانی، سید مصطفی، ۲۰۴۳
 هدایت الله تبریزی «غروی»، ۲۱۵۲
 هدایت الله عجمی، ۲۱۵۵
 هدایت الله کاکاوندی لرستانی، ۲۱۵۷
 هدایت الله وحید گلپایگانی، ۲۱۵۷
 هدایتی قمی «خاموش»، علیرضا، ۱۱۱۶
 هرندی، شیخ محمد تقی، ۱۴۹۶
 «هزاوه‌ای»، سید حسن فرید اراکی، ۵۶۲
 هسته‌ای اصفهانی «واعظ»، میرزا علی، ۱۲۰۹
 هفته‌ای عراقی «غروی»، سید محمد، ۱۸۹۱

۲- اعلام مترجمین «ضمنی»

آقا محمد امامی، ۱۴۰۴	احمد خوانساری، ۱۴۶۴
ابراهیم تبریزی، ۱۰۸۰	احمد دعوتی، ۸۵۱
ابراهیم حکیم افضل، ۳۰۱	احمد علی خسروی همدانی، ۱۷۴۴
ابراهیم میر غفاری، ۱۳۷۰	احمد قاضی، ۶۱۰
ابوالحسن انگجی، ۲۰۶۷	احمد کریمی اصل، ۹۶۹
ابوالحسن حسینی روحانی قمی، ۸۰۸	احمد مصطفوی، ۱۸۰۹
ابوالحسن روحانی، ۲۱۳۵	احمد نجار، ۱۵۹۸
ابوالحسن فصیح خلعتبری، ۲۱۶۱	اسدالله کرهرودی اراکی، ۴۷۶
ابوالحسن میرن، ۱۸۵۰	اسدالله مجتهدی، ۱۳۷۵
ابوالحسن هاشمی، ۲۱۸۶	اسماعیل تبریزی مرندی، ۱۶۵۴
ابوالقاسم اشکوری، ۵۱۳	اسماعیل کجوری، ۱۶۶۳
ابوالقاسم رازینی، ۵۲۸	اسماعیل معزی ملایری، ۱۸۱۴
ابوعبدالله زنجانی، ۱۲۶۳	اسماعیل نجومی، ۴۹۰
ابومحمد آیتی، ۵۱۰	جعفر اجتهادی، ۳۰۰
احمد الهی نراقی، ۴۵۲	جعفر شیرازی، ۱۵۸۰
احمد جواهرکلام، ۷۷	جعفر موسوی، ۱۶۱۳
احمد خردمند، ۹۰۲	جعفر موسوی دارابی کشفی بروجردی، ۲۱۱۱

حسینعلی حسینی دشتکی، ۸۳۱

حسین فرزند میرزا احمد طباطبائی تبریزی

«قاضی»، ۶۰۹

حسین کاشانی، ۱۸۰۶، ۷۶۰

حسین وجدانی، ۲۰۱

حسین وفائی، ۱۶۱۲

رحمت‌الله ستوده، ۱۴۶۹

رضا زهرائی، ۱۶۵۴

زین‌الدین نخعی گلپایگانی، ۲۱۵۷

زین‌العابدین خوانساری، ۱۷۰۹

زین‌العابدین مجتهد گلپایگانی، ۷۴۷

زین‌العابدین مرنندی، ۱۶۵۴

سرید خانم، ۵۴۲

شریف جواهری، ۱۵۲۷

شعبان گیلانی، ۲۲۹

صادق شریعتمداری، ۵۴۳

صدرالدین جزائری، ۵۷۷

ضیاء‌الدین جزائری، ۱۰۹۵

ضیاء‌الدین رفیعی، ۲۲۱

عباس مصباح‌زاده، ۴۲۱

عبدالباقی حسینی تنکابنی، ۴۷۲

عبدالحسین اصفهانی، ۲۵۲

عبدالحسین جواهرکلام، ۷۷

عبدالحسین حائری، ۳۱۹

عبدالحمد شریانی، ۱۳۶۱

عبدالحی طباطبائی، ۲۱۵۰

عبدالرحیم انصاری، ۲۰۹۵

جلال‌الدین جزائری، ۱۰۹۵

جلال‌الدین کرهرودی، ۴۷۷

جواد حائری، ۵۴۴

جواد طباطبائی، ۹۴۴

جواد عارفی بیرجندی، ۹۵۷

جواد عاملی، ۱۱۴۱

جواد قاضی، ۴۳۶

جواد میرلوحی، ۱۳۵۱

حاجی آخوند، ۱۷۰۷

حبیب‌الله یار احمدی «محبوب»، ۱۳۹۱

حسن بحرالعلوم، ۸۷۸

حسن جواهری تهرانی، ۲۵۸

حسن حجتی، ۲۶۰

حسن سیدی، ۱۲۵۵

حسن فاضل قمی، ۱۸۷۹

حسن قاضی طباطبائی، ۱۱۷۴

حسن مهدوی، ۱۵۵۹

حسن واعظ شیرازی، ۱۶۶۵

حسین (آقامیر) بحرالعلوم، ۸۷۸

حسین آل علی، ۴۶۸

حسین احمدی، ۱۳۸۰

حسین تبریزی (نظزلوئی)، ۱۴۰۲

حسین جواهرکلام، ۷۷

حسین خسروی همدانی، ۱۷۴۴

حسین رضا میثمی، ۲۰۱۲

حسین رودباری، ۱۴۶۶

حسین شرف‌الدین عاملی، ۸۲۱

عبد الرحیم کلباسی، ۳۸۱	علی جواهری، ۷۹
عبدالظاهر اردبیلی، ۱۷۰۶	علی حسینی، ۸۳۱
عبدالعلی دیبا، ۷۴۳	علیرضا فیض، ۱۷۸۹
عبدالعلی مشایخی کرهرودی اراکی، ۹۵۱	علی زاهد، ۱۹۵۰
عبد الغنی اهری، ۱۰۴۹	علی زنوزی، ۷۳۸
عبدالکریم عسکری، ۱۸۹۵	علی عبائی، ۲۱۰۶
عبدالله بهبهانی، ۲۰۲۰	علی علیاری، ۱۱۵۹
عبدالله سرابی، ۱۷۴۰	علی غروی، ۶۲۱
عبدالله مراغی، ۳۹۸	علی قاضی، ۶۱۰
عبدالله واعظ طالقانی، ۴۴۱	علی کاشانی، ۷۶۰
عبدالمجید تقوی، ۱۶۷۵	علی محمد رازانی بروجردی، ۱۵۸۰
عبدالنبی نوری، ۴۳۹	علی محمد سوهانی، ۲۱۱۰
عبد الوهاب شهیر به «فرید»، ۱۵۹۴	علی محمد سوهانی طالقانی، ۱۵۰۷
عطاءالله امام جمعه، ۷۵۶	علی مرعشی «سید الحکماء»، ۲۱۱۵
علی اشرف شبستری، ۱۳۰۱	علی «معین الشریع» تیلی تبریزی، ۵۱۶
علی اصغر شهرستانی، ۳۶۰	علی وجدانی، ۲۰۱
علی اصغر علوی، ۱۴۰۲	غیاث الدین جزائری، ۱۰۹۵
علی اصغر فقیهی، ۲۲۶	فخرالدین احمد بروجردی، ۷۷۶
علی اصغر مدرس، ۱۷۷۰	فخرالدین جزایری، ۱۰۹۵
علی اکبر «اشرف الواعظین»، ۱۶۶۶	فخرالدین مصدرا لامور، ۱۴۹۹
علی اکبر امین الشریعه، ۲۱۰۰	فضل الله زهرائی، ۱۶۵۳
علی اکبر تقوی قزوینی، ۸۳۹	فیاض زنجانی، ۷۵۴
علی اکبر خوانساری، ۱۲۶۰	محمد آل صادق، ۱۶۲۲
علی اکبر صادقی، ۲۰۲۸	محمد ابراهیم کلباسی، ۳۸۲
علی اکبر مجاهد، ۱۸۲۵	محمد باقر حسینی شجاسی قزوینی، ۱۹۱۵
علی ایروانی، ۸۸۱	محمد باقر خوانساری، ۱۴۶۳
علی جان شرف رازی، ۱۶۷۶	محمد باقر فرزند محمد طباطبائی مدرسی، ۲۱۶۶

- محمد باقر موسوی گلپایگانی، ۱۶۳۶
 محمد باقر میرزا کامرانی «امیر ارفع»، ۱۳۱۹
 محمد باقر نجم آبادی، ۱۹۳۰
 محمد تقی انصاریان، ۲۵
 محمد تقی سمایی، ۱۰۴۵
 محمد تقی شریعت باقری، ۸۱۰
 محمد تقی فیض، ۱۸۷۴
 محمد تقی گلستان، ۱۶۷۵
 محمد تقی محلاتی «حاج آخوند»، ۱۷۶
 محمد تقی میرابوالقاسمی، ۷۷۲
 محمد «جمال الدین» اشعری، ۱۰۲۵
 محمد جواد شاه آبادی، ۱۶۴۹
 محمد جواد وحید نخعی گلپایگانی، ۲۱۵۷
 محمد حسن شاهرودی، ۳۷۴
 محمد حسن شیرازی، ۱۴۶۸
 محمد حسن علیاری، ۱۱۵۸
 محمد حسن کشمیری، ۹۷۰
 محمد حسن نجفی «صاحب جواهر الکلام»، ۷۸
 محمد حسین اشعری، ۱۰۲۵
 محمد حسین زاهد، ۱۹۵۰
 محمد حسین موسوی زنجان، ۱۲۹۱
 محمد حسینی بروجردی، ۱۳۰۶
 محمد «حمید»، ۷۷
 محمد رحیم مجتهد، ۲۱۶۰
 محمد رضا خادم الشریعه، ۱۵۷۸
 محمد رضا کلباسی، ۱۶۰۰
 محمد رضا مجابی شیرازی، ۲۱۲۷
 محمد رضا نجفی اصفهانی، ۱۰۱۰
 محمد سمایی، ۹۸۲
 محمد شهرید «غریب»، ۱۵۹۴
 محمد صادق کلباسی، ۱۸۲۰
 محمد صالح کلباسی، ۱۸۲۰
 محمد صالح کلهر، ۴۹۳
 محمد طالقانی، ۲۱۱۰
 محمد علوی، ۱۴۰۲
 محمد علی «آقا کوچک»، ۱۶۸
 محمد علی انصاری، ۶۲۵
 محمد علی اهری، ۷۰۶
 محمد علی بحر العلوم، ۸۷۸
 محمد علی خوانساری، ۱۴۶۴
 محمد علی گنبدی، ۱۱۸۸
 محمد علی نجفی کلباسی، ۱۶۰۵
 محمد فاطمی، ۶۰۷
 محمد فتوحی، ۱۲۴۸
 محمد فقیهی، ۴۱۸
 محمد کاظم بیگدلی، ۱۸۶۷
 محمد کاظم خراسانی، ۷۷
 محمد مجتهد نائینی، ۸۵۵
 محمد مجتهدی شبستری، ۱۳۰۶
 محمد مدرس، ۱۷۷۱
 محمد مدرسی، ۲۱۰۴
 محمد مهدی فرزند محسن کرمانشاهی، ۱۸۷۴
 محمد نراقی «صاحب»، ۱۲۵۸
 محمد هادی روحانی، ۱۸۷۹

مهدی فیض، ۱۷۸۹	محمود دعوتی، ۸۵۰
ناصرالدین لطیفی، ۱۱۸۹	محمود وحدت، ۲۰۹
نصرالله طباطبائی دیبا، ۷۴۴	مرتضی شبستری، ۷۴۰
نصرالله فرزند محمد رضا اشکوری، ۱۶۸۴	مرتضی طباطبائی، ۲۱۵۱
واسع کاظمی ترکی، ۱۴۰۹	مصطفی علم الهدی، ۱۹۷۰
هادی تبریزی، ۱۳۰۰	مصطفی مجتهدی، ۲۸۰
هادی سینا استاد، ۱۹۷	مهدی دروازه‌ای، ۱۹۷
هاشم کلباسی، ۸۷۹	مهدی روحانی، ۱۹۱۴
	مهدی شهیدی، ۱۲۵۰

۳- اعلام مؤلفین یاد شده در مقدمه

آغا بزرگ تهرانی، ۳۸، ۴۳، ۵۵، ۵۶	ابن عساکر، ۶۱
آقایانی چاووشی، ۳۹	ابن عنبه، ۴۶
ابراهیم زنگنه، ۶۶	ابن فرحون، ۴۳
ابراهیم موسوی زنجان، ۶۴	ابن قاضی شهبه، ۴۲
ابن ابی طی، ۳۹، ۴۳	ابن مسکویه، ۳۹
ابن اثیر جزری، ۳۴	ابن منظور، ۶۱
ابن الأبار، ۶۱	ابن نجار، ۴۶
ابن تغری بردی، ۴۲	ابن ندیم، ۲۹، ۳۱
ابن جزری، ۴۰	ابن هشام، ۴۵
ابن حجر، ۴۰	ابوالحجاج یوسف المزی، ۳۵
ابن حجر عسقلانی، ۳۴، ۳۵، ۴۳، ۶۰	ابوالحسن اشعری، ۴۶
ابن خلکان، ۳۴	ابوالفرج اصفهانی، ۴۶
ابن سبکی، ۴۲	ابوالقاسم جنید شیرازی، ۶۴
ابن سعد، ۴۳	ابوالقاسم خوئی، ۳۶
ابن شهر آشوب، ۳۸	ابوالقاسم لاهوری، ۳۴
ابن صوفی، ۴۶	ابوالهدای کلباسی، ۳۶
ابن عبدالبر، ۳۴	ابوجعفر بغدادی، ۴۵

- ابوجواد حسینی، ۴۹
 ابوسعید صنع الله، ۴۰
 ابوسعید عبدالرحمن بن احمد بن یونس، ۶۱
 ابوطالب تجلیل، ۶۰
 ابوعبدالله الحجاج، ۳۶
 ابوعبدالله الحسینی، ۳۹
 ابوعلی حائری، ۳۸
 ابومنصف، ۳۰
 ابونعیم اصفهانی، ۶۳
 ابویعلی، ۴۳
 اجلح بن عبدالله کندی، ۶۲
 احمد اشکوری، ۶۱
 احمد بن محمد کوفی، ۶۰
 احمد بهشتی، ۵۸
 احمد قبیس، ۴۹
 احمد قدسی، ۵۶
 اسدی نسابه، ۴۶
 اسماعیل بن محمد الطلحی، ۳۵
 اسماعیل پاشا بغدادی، ۳۹
 افضل الملک، ۶۵
 الجزری، ۳۹
 المستنصر بالله الأموی، ۴۵
 المصری، ۴۷
 ام الحسینین اللکهنوی، ۵۷
 انباری، ۴۶
 انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، ۳۸
 انصاری تلمسانی، ۴۶
- ایاد موسی محمود، ۴۹
 بارون کارا دو وو، ۴۰
 بدوی، ۴۷
 برقی، ۳۹
 بغدادی، ۵۷
 بلاذری، ۴۵
 بطرس حرفوش، ۳۴
 تاج الدین سبکی، ۴۳
 تقی خان سپهر، ۳۴
 ثعالبی، ۴۰
 جعفر آل محبوبه، ۴۲
 جعفر الخلیلی، ۶۵
 جعفر سبحانی، ۳۷
 جعفر ولی پور، ۵۶
 جلال الدین سیوطی، ۳۹، ۴۰
 جلال الدین همائی، ۴۱
 جمال الدین زواره ای، ۳۸، ۶۱
 حازم الخاقانی، ۵۷
 حازمی، ۴۶
 حجت موحد ابطحی، ۴۷
 حرّ عاملی، ۴۰
 حسن ابطحی، ۵۸، ۵۹، ۶۳
 حسن احمدی نژاد، ۵۰
 حسن امین، ۴۸
 حسن انصاری، ۵۴
 حسن بن زین الدین، ۳۷
 حسن بن علی بن داود حلی، ۳۶

- حسن بن محمد قمی، ۶۸
 حسن تاجری، ۴۸
 حسن صفی، ۶۴
 حسن صدر، ۳۸
 حسن طارمی، ۵۳
 حسن فاطمی، ۵۱
 حسن موسوی اصفهانی، ۶۰
 حسین دوستی، ۵۶، ۴۲
 حسین شاکری، ۵۰
 حسین صوری، ۵۲
 حسین عارف نقوی، ۴۱
 حسینعلی راشد، ۵۳
 حسین کریمان، ۵۳
 حسین مدرسی طباطبائی، ۶۴، ۶۵
 حسین نوری، ۳۷، ۶۳
 حشمت الواعظین، ۴۸
 حمید المطبعی، ۴۴
 خانبابا مشار، ۳۸
 خطیب بغدادی، ۶۱
 خیرالدین زرکلی، ۳۳
 داود الهامی، ۵۵
 داود نعیمی اراکی، ۵۲
 ذبیح الله محلاتی، ۵۸، ۶۴
 ذهبی، ۳۹
 رسول جعفریان، ۴۴، ۴۸، ۶۱
 رضا یعقوبی، ۴۸
 رضی، ۲۹
 رضی الدین قزوینی، ۴۲
 رکنزاده آدمیت، ۴۱
 زبیر بن بکار، ۴۵
 زین العابدین تهرانی، ۴۰، ۴۳
 سعد بن عبدالله اشعری، ۳۹
 سعید بابائی، ۵۲
 سعید عباسزاده، ۴۷
 سلمه بن مسلم العوتبی الصحاری، ۴۵
 سلیمان ماحوزی، ۴۱
 سمعانی، ۴۵
 شبانکاره‌ای، ۴۶
 شمس الدین داودی، ۴۰
 شمس الدین ذهبی، ۳۳
 شمس الدین سامی افندی، ۳۴
 شمس الدین سخائی، ۴۴
 شیخ الاسلام رازی، ۶۰
 شیروانی، ۳۴
 صادق حسنزاده، ۴۹
 صدر الحفاظ همدانی، ۴۰
 صندی، ۳۳
 صلاح الدین الصفدی، ۳۴
 ضیاء الدین سبط الشیخ، ۵۰
 طباطبائی (سید عبدالعزیز)، ۶۱
 طبرسی، ابونصر حسن بن فضل، ۲۸
 طوسی، ۳۵، ۳۶
 عادل العلوی، ۵۴
 عایشه بنت الشاطی، ۵۷

- عباس اقبال آشتیانی، ۴۵
 عباس بن المالک، ۴۶
 عباس حاجیانی دشتی، ۵۳
 عباس عبیری، ۵۱
 عباس فیض، ۶۵
 عباس قمی، ۳۷
 عبدالحسین الشبستری، ۳۶
 عبدالحسین دستغیب، ۶۴
 عبدالحسین صالحی مزده، ۶۵
 عبدالحسین مجید کفائی، ۵۵
 عبدالرحمن شیرازی، ۴۱
 عبدالحسین اباذری، ۵۵، ۴۸
 عبدالحسین بن حسن بن محمد حربی، ۶۴
 عبدالعزیز بقال، ۳۹
 عبدالعزیز جلودی، ۳۹
 عبدالعظیم مهندی بحرانی، ۵۹
 عبدالکریم رافعی، ۴۱
 عبدالکریم گزی اصفهانی، ۶۵
 عبدالله افندی، ۳۷
 عبدالله نعمه، ۴۰
 عبدالمجید واعظی، ۵۸
 عبیدلی نسابه، ۴۶
 عزیزالله عطاردی، ۳۵
 عقیقی بخشایشی، ۴۰، ۴۲
 علامه حلی، ۳۱
 علامه مامقانی، ۳۵
 علامه امینی، ۶۱
- علامه حلی، ۳۵
 علی آلپ ارسلان، ۵۳
 علی اصغر بروجردی، ۳۹
 علی اکبر شیرازی، ۵۴
 علی اکبر محدث، ۵۰
 علی الفاضل القائینی، ۳۸
 علی بلادی، ۴۰
 علی بن الحسین الهاشمی الخطیب، ۶۵
 علیخان شیرازی، ۴۲
 علی دوانی، ۵۰
 علی دوانی، ۳۸، ۵۱، ۵۶، ۵۹، ۶۲
 علی ربانی خلخالی، ۴۳
 علیرضا ریحان یزدی، ۶۹
 علی رضا سید کباری، ۵۱
 علیرضای ریحان یزدی، ۴۳
 علی رفیعی، ۵۲
 علی سلیمانی بروجردی، ۴۲
 علی علیاری، ۳۷
 علی علیزاده، ۵۳
 علی کرمی، ۶۳
 علی کریمی جهرمی، ۴۷
 علی محمد علی دخیل، ۳۵
 علی مرهون، ۴۱
 علی مقدادی، ۵۶
 علی نمازی شاهرودی، ۳۶
 علی واعظ خیابانی، ۴۴
 عمران علیزاده، ۳۴

- عمر رضا کحاله، ۳۸، ۵۷
 غلامرضا اسدی، ۵۳
 غلامرضا باهر، ۵۷
 فاضل موسوی صفوی، ۴۶
 فرج الله کاشانی، ۳۹
 فضیلت شامی، ۴۳
 قاضی زاهدی، ۶۳
 قاضی مهذب، ۴۵
 قاضی نورالله شوشتری، ۳۷
 قرشی، ۴۳
 قرطبی، ۴۶
 کاظم موسوی بجنوردی، ۳۳
 کامل سلمان، ۳۱، ۳۲
 کریم آقا داودی، ۶۳
 کریم فیضی، ۵۰، ۵۴
 لخمی، ۴۵
 لطف الله صافی (آیه الله)، ۵۹
 ماجد بن هاشم بحرانی، ۴۱
 میرد، ۴۶
 مجتبی سپاهی، ۵۲
 مجتهدی (آیه الله)، ۵۸
 محب الدین طبری، ۳۵
 محدث قمی، ۲۹
 محسن امین جبل عاملی، ۳۶
 محمد اصغر نژاد، ۵۴
 محمد اصغری، ۵۵
 محمد اصغری نژاد، ۵۱، ۵۵
 محمد باقر پور امینی، ۴۹
 محمد باقر موسوی، ۳۷
 محمد بن احمد قمی، ۶۰
 محمد بن اسعد الجوانی، ۳۹، ۴۰
 محمد بن أسعد حسینی، ۴۶
 محمد بن رضوان، ۴۶
 محمد بن عبدالله کرخی، ۶۰
 محمد بن علی اردبیلی، ۳۵
 محمد بن عمر واقدی، ۳۹، ۴۲
 محمد تقی ابوالقاسمی، ۴۹
 محمد تقی تستری، ۳۶
 محمد تقی مجلسی، ۳۹
 محمد تنکابنی، ۳۷
 محمد جعفر کرمانی، ۳۴، ۵۹
 محمد جواد پیچان، ۵۴
 محمد جواد مغنیه، ۵۹
 محمد حائری کلباسی، ۴۵
 محمد حرزالدین، ۳۷
 محمد حسن امانی، ۵۲
 محمد حسن خوانساری، ۴۱
 محمد حسن ضرابی، ۶۳
 محمد حسن مظفر، ۶۰
 محمد حسین بن حسین بخش، ۴۱
 محمد حسین جلالی، ۶۴
 محمد حسین کاشف الغطاء، ۴۵
 محمد حسین مشکوری، ۴۹
 محمد خیر بن رمضان یوسف، ۵۸

محمد علی یزدی، ۴۱	محمد دهلوی، ۴۱، ۶۰
محمد فرید وجدی، ۳۳	محمد رضا جلالی، ۴۹
محمد گلبن، ۵۴	محمد رضا حکیمی، ۵۲، ۵۵، ۵۷
محمد مختاری، ۵۳	محمد رضا فاضلی، ۵۱
محمد معین، ۳۴	محمد ریاض، ۴۷
محمد موسوی، ۵۰	محمد زاهد نجفی، ۵۴
محمد مهدوی، ۴۱	محمد سمایی حائری، ۴۰
محمد مهدی جعفری، ۵۰	محمد شریف رازی، ۳۶، ۳۷، ۴۳، ۶۴، ۶۹
محمد مهدی جلالی گیلانی، ۶۴	محمد شفیق غربال، ۲۸
محمد مهدی لکهنوی، ۴۴	محمد شیرازی (آیه الله)، ۶۴
محمد هادی امینی، ۳۸	محمد صحتی سردرودی، ۵۴
محمد یوسف کاندهلوی، ۳۴	محمد طاهر بورسوی، ۳۸
محمود ارگانی، ۴۴	محمد طبرسی، ۴۵
محمود افتخارزاده، ۴۷	محمد علامه، ۵۹
محمود حسن التونکی، ۳۸	محمد علی آل کشکول، ۶۰
محمود حکیمی، ۴۹	محمد علی ابطحی، ۳۵
محمود دریاب نجفی، ۶۱	محمد علی امام، ۴۴
محمود عراقی، ۶۲	محمد علی تربیت، ۴۱
مرتضی حائری، ۵۰	محمد علی رحیمیان، ۵۴
مرتضی فیروزآبادی، ۳۵	محمد علی روضاتی، ۴۱، ۴۶، ۴۹، ۵۰، ۵۴
مرزبانی، ۴۴	محمد علی صفوت، ۴۱
مرزوقی، ۶۲	محمد علی کچوئی، ۴۰
مصطفی تفرشی، ۶۰	محمد علی کشمیری لکهنوی، ۴۴
مصطفی صدوقی، ۵۳	محمد علی گلریز، ۴۲
مصطفی قلیزاده، ۵۲	محمد علی مدرسی، ۳۷
مصعب بن عبدالله زبیری، ۴۶	محمد علی معلم حبیب آبادی، ۴۴
مصلح الدین مهدوی، ۴۱، ۴۸، ۵۰، ۶۵	محمد علی موحد ابطحی، ۴۴

متتجب‌الدین رازی، ۳۷	هادی نجفی، ۴۵
موسی عباسی زنجانی، ۴۲، ۳۵	هادی هاشمیان، ۴۸
موسی نجفی، ۴۹	هاشم بحرانی، ۶۲
مهدی حائری، ۵۶	هشام بن محمد بن سائب، ۶۲، ۴۶
مهدی رجائی، ۶۳	هشام عثمان، ۶۵
مهدی فقیه ایمانی، ۴۱	همدانی، ۴۵
مهدی قرقابی، ۵۰	یاقوت حموی، ۴۰، ۳۳
مهدی مجتهدی، ۴۱	یوسف الیان سرکیس، ۳۸
ناصرالدین انصاری، ۴۷	یوسف بن اسماعیل نبهانی، ۶۳
نجاشی، ۳۱	

۴- اساتید و مشایخ اجازه

آ

الف

- آقا اصطهباناتی (ابراهیم)، ۲۵۹، ۴۲۳، ۶۶۰،
 ۶۷۵، ۷۸۰، ۹۸۰، ۹۸۲، ۱۰۹۷، ۱۱۶۱،
 ۱۲۹۸، ۱۳۴۸، ۱۳۷۸، ۱۵۰۱، ۱۵۰۵،
 ۱۶۰۲، ۱۶۷۸، ۱۷۶۰، ۱۷۷۷، ۱۸۸۸،
 ۱۹۲۸، ۲۰۴۲، ۲۱۴۸، ۲۲۱۳، ۲۳۲۶، ۲۳۶۵،
 آقا بزرگ تهرانی، ۲۳۰، ۳۴۸، ۶۲۸، ۷۰۳،
 ۹۴۰، ۹۴۴، ۹۸۲، ۱۰۷۱، ۱۶۷۸، ۱۷۵۴،
 ۱۷۶۲، ۱۸۱۹، ۱۸۴۰، ۲۰۳۰، ۲۲۴۹،
 ۲۲۵۲، ۲۲۵۳،
 آقا بزرگ حکیم شهیدی، ۱۴۰۵،
 آقا بزرگ شاهرودی، ۱۳۷۴، ۱۸۳۹،
 آقا بزرگ شهیدی، ۱۷۷، ۲۱۲، ۳۹۷، ۸۶۴،
 ۱۵۷۴، ۱۸۳۹،
 آقا بزرگ (محمد حسن) ساوجی، ۱۷۲۰،
 آقا ترابی دامغانی، ۲۱۶۲،
 آقا جهرمی، ۷۸۶،
 ابراهیم اردبیلی، ۲۵۷،
 ابراهیم بادکوبه‌ای، ۹۹۶،
 ابراهیم بقال اوغلی تبریزی، ۱۳۶۴،
 ابراهیم تبریزی (آقا بالا)، ۲۱۵۲،
 ابراهیم ثاقبی، ۱۷۴۷، ۱۸۳۰،
 ابراهیم حکمی، ۴۳۸،
 ابراهیم حکمی زنجان، ۳۴۰،
 ابراهیم حکمی «مسگر»، ۴۱۵،
 ابراهیم دروازه‌ای، ۹۶۹،
 ابراهیم ریاضی، ۱۲۶۴، ۲۰۲۲،
 ابراهیم ریاضی زنجان، ۲۱۷،
 ابراهیم سرخه دیزجی، ۲۹۵،
 ابراهیم قزوینی، ۱۸۰۶،
 ابراهیم لاری، ۱۰۵۶،
 ابراهیم محلاتی شیرازی، ۹۵۶،
 ابراهیم مدرس رشتی، ۲۳۰،

۲۱۶۵، ۲۱۸۹، ۲۲۰۱، ۲۲۰۳، ۲۲۴۴	ابراهیم مهریزی، ۱۰۵۶
۲۲۵۷، ۲۲۷۰، ۲۲۸۲، ۲۳۲۱، ۲۳۲۲	ابوالحسن اصفهانی، ۱۹۴، ۲۱۲، ۲۲۶، ۲۳۰
۲۳۵۸، ۲۳۶۷	۲۵۵، ۲۵۷، ۲۵۹، ۲۸۲، ۲۹۴، ۳۰۲، ۳۰۵
ابوالحسن اصفهانی «جلوه»، ۱۵۹۰، ۱۸۹۶	۳۲۰، ۳۳۶، ۳۶۱، ۳۶۷، ۳۹۴، ۴۲۳، ۴۲۷
ابوالحسن انگجی، ۱۹۳، ۲۰۷، ۲۰۹، ۳۰۵	۴۵۲، ۴۵۴، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۷۲، ۵۰۱، ۵۱۹
۳۵۱، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۶۱۰، ۷۰۶، ۸۹۷	۵۵۳، ۵۶۰، ۵۸۰، ۵۸۵، ۶۶۰، ۷۰۲، ۷۰۳
۹۳۲، ۱۰۰۶، ۱۳۰۷، ۱۵۸۲، ۱۷۶۲، ۱۸۲۱	۷۱۷، ۷۳۵، ۷۴۷، ۷۶۹، ۷۷۵، ۷۸۰، ۸۰۸
۱۹۷۳، ۲۱۰۲، ۲۱۱۳، ۲۱۵۲	۸۱۷، ۸۶۰، ۸۶۱، ۸۶۴، ۸۷۲، ۹۰۲، ۹۱۴
ابوالحسن جلوه اصفهانی، ۳۴۱، ۷۸۶، ۱۰۶۱	۹۳۸، ۹۳۹، ۹۴۰، ۹۶۸، ۹۷۹، ۹۸۲، ۹۹۵
۱۱۴۹، ۱۱۷۹، ۱۵۴۶، ۱۵۴۹، ۱۸۹۱	۹۹۹، ۱۰۰۴، ۱۰۱۴، ۱۰۲۱، ۱۰۲۸، ۱۰۵۰
۱۹۲۱، ۲۰۵۴، ۲۰۸۸، ۲۱۲۳، ۲۱۶۰	۱۰۹۳، ۱۱۱۵، ۱۱۴۳، ۱۱۵۲، ۱۱۶۰
ابوالحسن جلوه زواره‌ای، ۱۵۹۵	۱۲۰۰، ۱۲۰۳، ۱۲۱۲، ۱۲۱۹، ۱۲۲۴
ابوالحسن حسینی انگجی تبریزی، ۱۷۲۹	۱۲۵۲، ۱۲۵۹، ۱۲۶۲، ۱۲۶۴، ۱۲۹۸
ابوالحسن رفیعی، ۷۵۴، ۷۷۲، ۸۳۹	۱۳۰۸، ۱۳۲۹، ۱۳۸۱، ۱۳۹۸، ۱۴۰۰
ابوالحسن رفیعی قزوینی، ۳۳۶، ۶۶۸، ۹۹۷	۱۴۰۶، ۱۴۰۷، ۱۴۱۲، ۱۴۵۹، ۱۴۶۶
۱۳۱۷، ۱۳۷۹، ۱۶۱۴، ۱۶۳۱، ۱۶۳۵	۱۴۶۷، ۱۴۹۴، ۱۴۹۶، ۱۴۹۷، ۱۵۰۱
۱۹۹۹، ۲۰۲۹، ۲۰۳۹، ۲۱۱۱، ۲۱۴۶	۱۵۰۵، ۱۵۰۶، ۱۵۱۰، ۱۵۱۶، ۱۵۵۷
ابوالحسن زنوزی، ۱۳۲۵	۱۵۶۵، ۱۵۷۱، ۱۵۷۴، ۱۵۷۶، ۱۵۸۴
ابوالحسن شعرانی، ۵۴۴، ۱۶۳۵، ۲۱۴۰، ۲۱۴۶	۱۶۰۳، ۱۶۳۲، ۱۶۴۵، ۱۶۴۸، ۱۶۵۰
ابوالحسن شمس آبادی، ۱۳۷۳	۱۶۵۵، ۱۶۷۱، ۱۶۷۷، ۱۶۸۵، ۱۷۰۳
ابوالحسن شیخ‌الرئیس قاجار، ۱۰۳۵	۱۷۰۵، ۱۷۰۸، ۱۷۱۲، ۱۷۳۵، ۱۷۳۹
ابوالحسن طالقانی، ۱۹۳۲	۱۷۴۸، ۱۷۵۵، ۱۷۶۰، ۱۷۷۷، ۱۸۲۲
ابوالحسن عراقی، ۷۴۷	۱۸۴۰، ۱۸۵۳، ۱۸۸۶، ۱۹۱۳، ۱۹۱۶
ابوالحسن فقیهی قمی، ۹۲۳، ۱۹۶۱	۱۹۲۰، ۱۹۶۹، ۱۹۹۴، ۱۹۹۶، ۲۰۰۰
ابوالحسن مشکینی، ۲۱۱، ۲۳۰، ۲۸۲، ۳۶۱	۲۰۲۷، ۲۰۲۹، ۲۰۳۷، ۲۰۴۱، ۲۰۴۸
۷۷۹، ۸۹۶، ۹۰۲، ۱۱۶۱، ۱۱۹۲، ۱۲۱۹	۲۰۵۶، ۲۰۸۶، ۲۰۹۷، ۲۱۰۴، ۲۱۰۶
۱۳۰۰، ۱۳۹۹، ۱۷۰۳، ۱۷۱۱، ۱۹۶۹	۲۱۱۳، ۲۱۳۶، ۲۱۳۸، ۲۱۴۱، ۲۱۴۸

۲۱۰۴، ۲۱۰۹، ۲۱۲۷، ۲۱۴۶، ۲۱۹۵

۲۲۶۵، ۲۲۷۵، ۲۳۰۸

ابوالقاسم خوانساری، ۱۵۶۵

ابوالقاسم دانش آشتیانی، ۱۷۸۹

ابوالقاسم روحانی قمی، ۱۲۹۲

ابوالقاسم زفره‌ای، ۲۵۶

ابوالقاسم شاهنجرانی، ۱۷۴۵

ابوالقاسم طباطبائی، ۱۱۵۸

ابوالقاسم طباطبائی غروی تبریزی، ۱۶۷۰

ابوالقاسم فاضل تفرشی، ۲۶۲

ابوالقاسم قمی «صغیر»، ۱۹۹۸

ابوالقاسم قمی «کبیر»، ۲۴۴، ۲۸۶، ۳۶۷، ۵۱۷۴

۷۱۴، ۷۰۲، ۷۷۳، ۸۳۷، ۹۵۹، ۱۰۱۰

۱۰۲۴، ۱۰۵۰، ۱۰۸۷، ۱۲۸۸، ۱۲۹۰

۱۴۰۵، ۱۴۴۳، ۱۷۰۲، ۱۷۳۶، ۱۷۸۷، ۲۰۸۶

ابوالقاسم قمی (میرزای قمی)، ۱۳۹۸

ابوالقاسم قوچانی، ۱۴۷۱

ابوالقاسم کاشانی، ۱۲۸۵، ۴۹۹

ابوالقاسم کبیر، ۱۷۵۶

ابوالقاسم کلانتری تهرانی، ۱۰۶۶، ۱۹۲۱

ابوالقاسم کوبی تبریزی، ۷۹، ۳۵۳، ۴۰۰

۱۰۵۹

ابوالقاسم لشت نشانی، ۱۷۵۴

ابوالقاسم ملایری، ۱۴۰۵

ابوالقاسم موسوی دزفولی، ۱۲۵۲

ابوالقاسم موسوی زنجان، ۳۳۹

ابوالقاسم نائینی، ۲۰۵۵

۱۹۹۴، ۲۰۰۰، ۲۳۶۴، ۲۳۶۶

ابوالحسن معتمد الشریعه، ۹۶۸

ابوالفضل زاهدی، ۷۱۱

ابوالفضل زاهدی قمی، ۱۹۶۱، ۲۰۱۹

ابوالفضل سرابی، ۹۶۹

ابوالقاسم اثنی‌عشری، ۴۵۶

ابوالقاسم اشکوری، ۱۶۵۰

ابوالقاسم اصفهانی، ۷۶۹، ۲۰۱۹

ابوالقاسم امامزاده، ۱۹۶۸

ابوالقاسم حکمی، ۳۹۷

ابوالقاسم حکیم الهی، ۱۵۷۴

ابوالقاسم حکیم‌باشی، ۱۶۵۱

ابوالقاسم خوئی، ۱۸۷، ۲۰۹، ۲۱۲، ۲۲۴، ۲۴۲

۲۴۸، ۲۹۰، ۳۳۳، ۳۴۷، ۳۵۱، ۴۰۰، ۴۰۸

۴۵۶، ۴۶۱، ۴۶۸، ۵۰۷، ۵۱۱، ۵۱۹، ۵۴۰

۶۰۴، ۶۲۸، ۶۳۶، ۶۵۵، ۶۷۶، ۷۶۶، ۸۲۷

۹۲۶، ۹۴۰، ۹۴۴، ۹۷۳، ۹۸۰، ۱۰۰۴

۱۰۰۸، ۱۰۱۵، ۱۰۷۰، ۱۰۷۱، ۱۰۸۶

۱۰۹۰، ۱۰۹۷، ۱۱۲۳، ۱۱۵۲، ۱۱۸۳

۱۲۱۵، ۱۲۳۸، ۱۲۴۱، ۱۲۴۲، ۱۲۷۴

۱۲۸۵، ۱۲۹۸، ۱۳۰۱، ۱۳۲۱، ۱۳۲۵

۱۳۵۸، ۱۴۰۷، ۱۴۶۳، ۱۴۹۳، ۱۴۹۹

۱۵۲۸، ۱۵۳۰، ۱۵۸۹، ۱۵۹۹، ۱۶۲۲

۱۶۳۵، ۱۶۴۸، ۱۶۵۵، ۱۶۵۷، ۱۶۸۵

۱۷۱۸، ۱۷۳۱، ۱۷۴۱، ۱۷۶۰، ۱۷۸۴

۱۸۵۳، ۱۹۰۳، ۱۹۱۷، ۱۹۷۰، ۲۰۱۳

۲۰۳۳، ۲۰۳۷، ۲۰۶۰، ۲۰۸۱، ۲۰۹۱

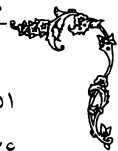
- ابو القاسم نحوی، ۳۷۹، ۱۰۵۰، ۱۲۰۵، ۱۷۸۹،
 ۱۹۷۶، ۲۱۶۳
 ابو القاسم نحوی قمی، ۳۷۰، ۱۷۱۷، ۲۰۷۹
 ابو المعالی کلباسی، ۵۹۷، ۷۲۲، ۸۰۹
 ابو الہدیٰ کلباسی، ۲۵۲
 ابو تراب ترابی دامغانی، ۱۶۲۵
 ابو تراب جزایری، ۷۴۴
 ابو تراب خوانساری، ۵۱۲، ۶۱۰، ۱۱۶۱، ۱۱۶۶
 ۱۳۴۸، ۱۴۰۰، ۱۵۱۴، ۱۵۱۶، ۱۶۰۲
 ۱۹۶۹، ۱۹۲۸
 ابو تراب دربندی، ۹۹۰
 ابو طالب زنجان، ۱۷۳۶
 احمد آشتیانی، ۴۲۳، ۱۱۶۱، ۱۱۶۶، ۱۲۱۹
 احمد آملی، ۲۱۴۰
 احمد آیت اللہی، ۲۱۱
 احمد ابیوردی، ۱۸۷۰
 احمد استاد، ۴۲۳، ۱۷۴۷، ۱۸۳۰، ۱۸۵۶
 احمد امین، ۸۳۲، ۱۱۵۳
 احمد اہری، ۳۱۱، ۴۶۵، ۲۰۶۰
 احمد بن محمد مدرس طباطبائی، ۱۰۰۸
 احمد بہمنیار، ۲۲۷
 احمد بہمنیار کرمانی، ۶۱۶
 احمد پایانی اردبیلی، ۷۹
 احمد جادہای، ۶۶۷
 احمد جودی مراغی، ۱۹۲۳
 احمد حاج رضا زادہ، ۲۱۲۸
 احمد حسن آشتیانی، ۱۵۴۶
 احمد حسینی اشکوری، ۷۴
 احمد حسینی شہرستانی، ۱۲۳۹
 احمد خسرو شاہی، ۲۰۸
 احمد خلخال، ۲۰۷
 احمد خوانساری، ۳۲۴، ۳۸۳، ۴۶۰، ۹۱۲
 ۹۹۴، ۹۹۷، ۱۰۱۳، ۱۰۱۴، ۱۰۳۵، ۱۱۰۱
 ۱۱۲۶، ۱۱۷۲، ۱۲۲۱، ۱۲۶۱، ۱۳۶۱
 ۱۴۶۳، ۱۴۷۲، ۱۷۲۲، ۲۰۲۹، ۲۰۶۰
 ۲۰۹۳، ۲۰۸۰
 احمد خوشحالت حائری، ۷۵
 احمد درب امامی، ۹۳۷
 احمد دواسبی زنجان، ۳۴۱
 احمد رضوانی زنجان، ۶۰۷
 احمد زنجان، ۵۱۸، ۸۱۵، ۸۲۴، ۹۹۲، ۱۷۱۷
 ۱۷۳۹، ۲۰۴۸، ۲۱۲۱، ۲۱۶۲، ۲۱۸۸
 احمد شانه ساز شیرازی، ۲۵۷
 احمد شبستری، ۱۱۵۸
 احمد شیرازی، ۱۷۵۸
 احمد صفایی، ۹۲۲
 احمد طباطبائی، ۱۵۰۹
 احمد طباطبائی قمی، ۱۷۸۷، ۱۹۱۳
 احمد علومی یزدی، ۱۳۶۰
 احمد علی خسروی، ۱۷۴۵
 احمد فردوس مکان، ۱۸۳۰
 احمد فرزند محمد مدرس طباطبائی، ۲۱۶۴
 احمد فقیہی قمی، ۹۲۲
 احمد فیضی، ۱۵۰۶

- احمد کاشف الغطاء، ۲۰۰، ۴۳۸، ۶۱۰، ۱۲۰۰،
اسدالله فرزند محسن تبریزی، ۳۰۲
۱۵۱۶، ۱۲۵۹
احمد کافی الملک تبریزی، ۳۳۳
احمد کافی الملکی، ۹۰۵
احمد کربلایی، ۱۴۰۱، ۱۴۴۶
احمد کفائی، ۱۳۷۴، ۱۵۷۴
احمد کفائی خراسانی، ۳۷۵
احمد لواسانی، ۵۱۸، ۲۱۶۲
احمد مدرس، ۱۳۱۷، ۱۶۱۳
احمد مدرس طباطبائی، ۵۶۷
احمد مدرسی، ۱۱۰۹
احمد مدرس یزدی، ۱۳۱۷
احمد مدرسی طباطبائی یزدی، ۱۳۶۰
احمد مرتضوی، ۲۰۱۵
احمد ناظرزاده کرمانی، ۳۷۷
احمد نجفی کرمانشاهی، ۷۶۹
احمد یزدی، ۷۱۱
احمد یزدی «نهنگ العلماء»، ۳۷۵، ۹۷۹، ۱۲۳۹
ادیب تهرانی، ۱۹۵۰
ادیب نیشابوری میرزا عبدالجواد، ۵۵۳
اسحاق آستارائی، ۶۰۷
اسحاق لنکرانی، ۳۳۳
اسدالله اشکوری، ۱۴۶۵، ۱۶۵۰
اسدالله اصفهانی، ۱۷۸۹، ۱۸۹۰، ۲۰۱۶
اسدالله بروجردی، ۳۷۳، ۹۳۳
اسدالله باقلعه‌ای، ۱۰۳۹
اسدالله زنجانی، ۱۱۶۰، ۱۱۶۶، ۱۵۱۴، ۱۵۱۶
- اسدالله فقیه دزفولی، ۱۲۵۲
اسدالله مدنی، ۴۰۰، ۶۳۶
اسدالله نبوی دزفولی، ۱۸۱۷
اسدالله نور اللهی نجف‌آبادی، ۵۶۸
اسدالله یزدی، ۱۲۰۵، ۱۲۴۵
اسماعیل بروجردی، ۷۵۹
اسماعیل بن حداد، ۱۴۸۵، ۱۸۵۶
اسماعیل تنکابنی، ۲۳۰
اسماعیل حجة الاسلام، ۱۰۰۱
اسماعیل صدر، ۲۰۴، ۷۵۹، ۱۰۴۴، ۱۱۵۳
۱۲۱۳، ۱۶۶۶
اسماعیل صدر اصفهانی، ۱۶۶۰
اسماعیل عقدائی یزدی، ۱۵۳۷
اسماعیل قمی، ۶۱۴
اسماعیل گلپایگانی، ۷۷۷، ۱۱۹۳
اسماعیل محلاتی، ۸۴۰
اسمعیل قراباغی، ۴۳۵
اشرف‌الدین کیائی طالقانی، ۷۵
اکابر حسین زیدپوری، ۱۸۵۰
امان‌الله گینکانی، ۱۰۱۱
امیرزاده اردبیلی، ۳۱۵
انصاری، ۴۴۲

ب

- باقر آشتیانی، ۲۰۳۹
باقر زنجانی، ۱۸۷، ۲۳۰، ۲۴۲، ۲۹۰، ۳۳۳

جعفر صبوری، ۲۰۱۹	۳۵۱، ۳۹۴، ۴۶۵، ۶۵۵، ۷۶۶، ۸۲۷، ۸۹۶
جعفر صبوری قمی، ۱۶۴۷، ۱۲۳۵، ۷۷۸	۹۲۶، ۱۰۲۱، ۱۱۹۲، ۱۲۳۹، ۱۲۹۸، ۱۳۵۸
جعفر طباطبائی حائری، ۱۱۹۰	۱۴۶۶، ۱۵۳۰، ۱۶۳۵، ۱۶۴۸، ۱۶۵۷
جعفر غفرانی، ۱۰۵۰	۱۷۱۸، ۱۷۴۰، ۱۸۵۳، ۲۰۶۰، ۲۱۲۷، ۲۱۴۶
جعفر فیروزآبادی، ۱۹۲۸	باقر معزالدوله تهرانی، ۲۶۲
جعفر کشفی دارابی، ۳۷۳	بروجردی، ۳۱۴، ۹۲۲
جعفر مرعشی، ۱۱۵۳	بزرگ آل طبیب، ۱۹۶۸
جلال اصحابی، ۳۳۳	بشیر مدرس، ۳۱۵
جلال الدین آشتیانی، ۱۸۵۷	بهاءالدین جندقی، ۸۸۶
جلال الدین همایی، ۶۱۶	بهاءالدین محلاتی، ۲۱۰۱
جلال طاهر شمس گلپایگانی، ۱۴۷۲	بیوک ششگلانی، ۷۰۶
جلال محدث خلخالی، ۱۸۴۹	

پ-ت

جمال الدین گلپایگانی، ۲۵۳، ۷۴۷، ۹۹۰	پولارک، ۱۶۵۱
۱۱۴۳، ۱۴۶۳، ۱۴۹۳، ۱۴۹۶، ۱۵۷۴	تقی شیرازی، ۱۷۱۵
۱۷۱۸، ۲۰۳۰، ۲۰۴۲	تقی گلپایگانی، ۷۴۷
جمال الدین محمد کرمانی، ۱۰۳۵	
جمال شیروانی، ۷۳۷	
جمال گلپایگانی، ۲۳۱۹	

ج

جمال نسائی طالقانی، ۴۴۲	جان بخش منجم بروجردی، ۲۰۵۵
جواد آقا ملکی تبریزی، ۱۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۹۵	جعفر آشتیانی (میرزا کوچک)، ۲۰۵۴
۴۵۴، ۶۰۸، ۷۱۶، ۸۰۸، ۸۴۰، ۹۹۰، ۱۰۰۶	جعفر اراکی، ۱۷۲۲
۱۲۴۶، ۱۳۰۷، ۱۶۲۰، ۱۶۳۱، ۱۷۰۳	جعفر اشراقی، ۹۶۹
۱۷۲۲، ۲۱۱۱، ۲۱۳۶	جعفر انصاری، ۲۲۵۹
جواد افتخاری گلپایگانی، ۱۷۵۴	جعفر رشتی، ۵۴۶، ۸۴۳، ۹۲۶، ۱۶۸۲، ۱۸۱۱
جواد بن علی عاملی، ۷۷۱	۱۸۹۰، ۲۰۱۶
جواد تبریزی، ۷۹، ۳۵۳، ۶۶۸	جعفر سبحانی، ۵۲۶، ۸۷۵، ۹۶۹، ۱۴۳۷، ۲۱۸۶
جواد خطیبی، ۹۶۹	جعفر شهرستانی، ۱۶۳۱، ۱۸۳۹

- جواد سلطان‌القراء، ۱۳۰۷
 حبیب‌الله مهدوی، ۶۰۷
 جواد طباطبائی، ۱۹۲۳
 حبیب مجتهدی حائری، ۱۹۲۳
 جواد قسام، ۱۰۰۲
 حبیب موسوی، ۸۷۵
 جواد مدرسی طباطبائی یزدی، ۷۵
 حجت، ۳۱۴، ۹۲۲
 جوادی آملی، ۲۱۸۶
 حسن آشتیانی، ۱۹۰۰، ۲۱۲۳
 جهانگیرخان قشقائی، ۵۹۷، ۷۷۶، ۸۰۹، ۱۰۶۰
 حسن انصاری «اشلقی»، ۲۱۲۸
 ۱۱۳۴، ۱۴۷۰، ۱۵۳۲، ۱۵۹۵، ۱۶۵۱، ۱۸۱۵
 حسن بجنوردی، ۲۱۲، ۳۹۴، ۴۰۰، ۶۷۵، ۹۸۰
 ۱۱۸۳، ۱۲۳۹، ۱۷۸۴
 حسن بُرسی، ۱۷۷، ۱۰۹۷، ۸۶۴، ۱۲۴۵، ۱۵۷۴
 حسن پائین خیابانی، ۱۳۷۳، ۱۶۴۲
 حائری یزدی (آیت‌الله)، ۳۶۴، ۷۴۷
 حسن پیشنماز، ۱۸۵۶
 حامد حسین نقوی لکنهوی، ۱۰۱۹
 حسن توسرکانی، ۲۹۲
 حامد واعظی سبزواری، ۱۱۵۳
 حسن تهرانی «ناظر»، ۱۷۸۷
 حبیب‌الله اشتهااردی، ۹۲۶
 حسن حسن‌زاده آملی، ۲۵۸
 حبیب‌الله ذوالفقون عراقی، ۵۶۲
 حسن خونی، ۱۶۵، ۲۰۰۰
 حبیب‌الله رشتی، ۱۶۸، ۲۳۰، ۳۵۸، ۳۷۱، ۳۸۱
 حسن خیابانی، ۱۸۳۹
 ۳۹۲، ۴۳۵، ۵۲۱، ۵۷۷، ۶۲۰، ۷۲۲، ۷۲۵
 حسن رشتی، ۱۷۵۹
 ۷۵۶، ۷۹۲، ۸۰۴، ۸۰۶، ۸۱۰، ۸۱۱، ۸۷۸
 حسن زنجانی، ۳۴۱
 ۱۰۹۴، ۱۱۴۱، ۱۱۸۶، ۱۲۳۱، ۱۲۵۵
 حسن «شیخ استاد»، ۱۹۲۴
 ۱۲۶۷، ۱۵۱۱، ۱۵۲۲، ۱۵۸۸، ۱۵۹۰
 حسن شیرازی، ۱۰۴۴، ۱۴۵۶، ۲۱۲۳
 ۱۶۲۱، ۱۶۵۴، ۱۶۶۰، ۱۶۶۶، ۱۶۷۳
 حسن صدر، ۳۶۲، ۳۶۴، ۱۰۱۹، ۱۵۱۶، ۱۷۳۶
 ۱۷۰۷، ۱۷۹۷، ۱۸۵۱، ۱۸۷۷، ۱۹۱۱
 حسن صدر کاظمی، ۱۲۶۲
 ۱۹۸۷، ۲۰۶۸، ۲۱۷۳
 حسن طباطبائی بروجردی، ۱۲۵۶
 حبیب‌الله شریف کاشانی، ۴۵۲
 حسن طباطبائی قمی، ۱۱۹۲، ۱۵۸۷
 حبیب‌الله کاشانی ساوجی، ۷۸۶
 حسن طباطبائی «مدرس»، ۲۱۴۰
 حبیب‌الله گلپایگانی، ۳۷۵، ۲۱۲۰
 حسن عارف تهرانی، ۹۹۰
 حبیب‌الله ملکی تبریزی، ۲۰۹
 حسنعلی اصفهانی نخودکی، ۱۸۴، ۱۴۰۹

ح

حسن موسوی بجنوردی، ۲۲۱۵	۲۱۵۳، ۱۸۳۹، ۱۵۷۴
حسن نحوی، ۷۰۱	حسنعلی تهرانی، ۱۳۸۳
حسن نهاوندی، ۲۹۲	حسنعلی راشد تربتی، ۳۸۳
حسن یزدی، ۲۹۰، ۶۲۴، ۶۲۶، ۶۲۸، ۶۳۶	حسنعلی سحاب، ۱۱۰۲
۱۰۷۰، ۱۱۲۳، ۱۷۸۴، ۱۹۰۲، ۱۹۷۰، ۲۰۳۳	حسن فاضل، ۲۸۶، ۷۰۵، ۱۰۱۳، ۱۰۵۰، ۱۹۱۳
۲۰۶۰	۲۱۱۱
حسین آقاابو، ۱۹۰۸	حسن فاضل برسی، ۱۴۰۵
حسین آقا ابو (ابن الشیخ)، ۷۷۷	حسن فرید اراکی، ۲۴۹
حسین آملی، ۲۱۴۰	حسن فرید عراقی، ۱۰۲۵
حسین اردکانی، ۵۶۷	حسن فرید گلپایگانی، ۱۴۶۳
حسین اصفهانی، ۷۳۵	حسن فرید محسنی، ۱۲۰۸
حسین العمی، ۱۵۱۰	حسن قزوینی (حاج آقا میر)، ۱۶۴۷
حسین اهری، ۷۰۱، ۸۹۶، ۹۷۹	حسن کاشانی، ۱۲۴۵، ۲۱۲۰
حسین بادی کوبه ای، ۱۰۲۸، ۱۵۶۵، ۱۶۰۲	حسن کاشف الغطاء، ۷۴۰، ۸۷۸، ۱۴۶۸
۱۷۱۲، ۲۰۰۰	حسن کاشی، ۱۶۳۱، ۱۸۳۹
حسین باغ گندمی، ۵۶۷، ۱۶۱۴، ۲۱۶۴	حسن کر بلائی، ۷۵۹، ۷۶۹، ۸۱۷
حسین بحر العلوم، ۷۹۲	حسن کرمانشاهی، ۲۱۷، ۲۹۲، ۱۴۸۸، ۱۸۵۷
حسین بختیاری اصفهانی، ۲۱۲	۱۹۹۶، ۲۰۵۵
حسین برقی، ۳۱۱	حسن کوچصفهانی، ۱۱۳۰
حسین بروجردی، ۹۳۶، ۱۱۸۳	حسن لبنانی، ۶۵۵
حسین بری، ۱۸۳۹	حسن مجتهد تبریزی، ۱۹۳، ۱۰۴۸، ۱۰۷۹
حسین بزرگ سبزواری، ۱۰۵۶	۱۷۶۲، ۱۷۷۳، ۱۹۷۳
حسین تبریزی (نظرونی)، ۵۱۸	حسن محمود آبادی یزدی، ۱۰۰۸
حسین تونی، ۱۵۹۵	حسن مخدوم، ۱۱۳۰
حسین حائری فشارکی، ۲۱۱	حسن مدرس، ۱۵۳۹، ۱۹۶۸
حسین حسینی گیلانی غروی، ۱۴۹۷	حسن مدرس پیدآبادی، ۱۴۶۸
حسین حلی، ۲۴۸، ۵۴۰، ۹۲۶، ۹۴۴، ۱۵۲۸	حسن مشکان طبسی، ۱۸۳۹

525

- ۱۶۵۸، ۱۷۳۸، ۱۹۱۳، ۲۰۱۶، ۲۰۲۹، حسین گلیاگانی، ۱۸۲۹
 ۲۰۳۲، ۲۰۵۱، ۲۱۰۰ حسین گل گلاب، ۲۲۷
 ۹۱۵ حسین عارف رشتی، ۱۴۶۵ حسین گیلانی، ۱۴۶۵
 ۱۹۹۸، ۱۹۱۳ حسین علامه، ۱۹۰۰ حسین مجتهد، ۱۹۰۰
 ۳۲۲ حسینعلی تویسرکانی، ۳۰۳ حسین مجتهد مراغه‌ای، ۳۰۳
 ۷۷۲ حسینعلی راشد تربتی، ۱۲۸۴ حسین محدثی، ۱۲۸۴
 ۱۹۳۲ حسینعلی گورانی، ۱۸۹ حسین مدرس مراغه‌ای، ۱۸۹
 ۱۹۳۰ حسینعلی همدانی (شوندی)، ۱۸۶۸ حسین موسوی دزفولی، ۱۸۶۸
 ۷۹۱، ۵۲۱، ۹۷۰ حسین فاضل اردکانی، ۱۶۵۵ حسین نائینی، ۱۰۲۱
 ۸۱۷، ۲۳۲۲ حسین فشارکی، ۱۷۰۵ حسین نجار، ۱۷۰۵
 ۱۰۳۵ حسین فقیه، ۱۰۱۹، ۱۰۱۱، ۸۰۵، ۵۳۸، ۴۸۲ حسین نوری، ۱۰۱۹
 ۱۶۱۱ حسین فقیه (امام)، ۱۴۴۶، ۱۴۹۰، ۱۵۱۲، ۱۷۸۸، ۱۲۶۷
 ۱۳۷۴ حسین فقیه سبزواری، ۲۱۲۳، ۲۰۸۹، ۱۷۹۷
 ۱۷۴۰ حسین قاضی تبریزی، ۲۰۲۲، ۹۶۹، ۳۵۳ حسین نوری همدانی، ۲۰۲۲
 ۹۹۷ حسین قاضی طباطبائی تبریزی، ۹۵۶ حسین وامق، ۹۵۶
 ۱۶۵۱ حسین قاضی عسکر، ۹۶۹، ۹۰۲، ۶۳۶ حسین وحید خراسانی، ۹۶۹
 ۱۵۸۲ حسین قراچه داغی، ۹۰۴، ۵۱۸ حسین هشترودی، ۹۰۴
 ۲۱۱، ۱۹۹ حسین قلتوقی، ۹۹۰ حسین همدانی، ۹۹۰
 ۴۸۲ حسینقلی همدانی، ۱۷۸ حسین یزدی، ۱۷۸
 ۳۸۶، ۱۸۴ حسینقلی همدانی «شوندی»، ۱۶۳۵ حکیم شیرازی، ۱۶۳۵
 ۱۸۱۹ حسین قمی (حاج آقا)، ۱۱۱۵، ۱۰۰۸ حیدر، ۱۱۱۵
 ۳۳۳ حسین کلامی، ۱۱۰۹ حیدر ساکن مصلای صفدرخان، ۱۱۰۹
 ۱۹۷۵ حسین کوچه حرمی، ۱۵۱۴ حیدر قلی سردار کابلی، ۱۵۱۴
 ۱۳۱۷ حسین کوچه حرمی قمی، ۱۳۱۷
 ۱۱۵۹، ۱۰۹۴، ۸۰۴، ۲۹۸، ۱۰۹۴ حسین کوهکمری، ۱۱۵۹
 ۱۶۷۳، ۱۶۵۴، ۱۵۲۱ حسین کوهکمری «تُرک»، ۷۷، ۷۹۱، ۲۰۲۰

خ

۲۲۴ خان علی خوانی، ۲۲۴
 ۹۷۲ خضر دجیلی، ۹۷۲

خلیل کمره‌ای، ۱۰۳۴، ۱۰۳۵، ۱۹۶۲، ۲۱۱۸	رضای نجفی، ۱۹۶۵
خلیل مجتهد تبریزی، ۶۰۳	رضی زنوزی، ۱۶۵، ۷۰۶، ۹۳۲، ۱۳۲۵
خلیل محمدی بادابرسی، ۶۲۴	رضی زنوزی تبریزی، ۲۰۳۰
خوانساری، ۵۵۱	رضی طاهری خرم‌آبادی، ۴۴۵
ذ-ر	
ذبیح‌الله حائری، ۱۲۳۹	روح‌الله خمینی، ۲۳۳، ۲۹۰، ۲۹۸، ۳۶۳، ۳۷۵
راضی تبریزی، ۹۷۲	۴۰۸، ۴۶۱، ۴۷۳، ۵۷۲، ۵۹۲، ۶۰۵، ۶۰۷
راضی نجفی، ۴۰۳، ۱۱۵۹، ۱۲۶۷، ۱۵۰۷، ۲۰۲۰	۶۲۸، ۶۵۵، ۷۱۱، ۷۳۱، ۷۳۵، ۷۷۸، ۸۱۵
رجبعلی خیاط، ۹۹۰	۸۴۰، ۹۲۶، ۹۲۹، ۹۵۱، ۹۵۳، ۹۸۹، ۹۹۳
رحیم ارباب، ۲۵۲، ۲۸۲، ۲۰۴۱	۱۰۲۵، ۱۰۳۱، ۱۰۹۰، ۱۰۹۱، ۱۰۹۷
رحیم ارباب، ۱۷۰۷	۱۱۵۲، ۱۱۷۶، ۱۱۷۷، ۱۱۸۱، ۱۲۰۹
رحیم ارباب، ۱۴۹۶، ۱۹۶۶	۱۲۱۵، ۱۲۲۱، ۱۲۳۷، ۱۲۳۸، ۱۲۶۵
رحیم قراملکی، ۹۶۹	۱۲۸۵، ۱۳۲۱، ۱۶۴۶، ۱۶۷۶، ۱۷۴۱
رسول جعفریان اصفهانی، ۷۵	۱۸۲۹، ۱۸۳۴، ۱۸۴۴، ۱۸۶۹، ۱۹۶۲
رسول شاهدهی، ۸۷۵	۱۹۷۱، ۱۹۹۹، ۲۰۰۴، ۲۰۲۳، ۲۰۳۳
رسول هریسی، ۹۹۶	۲۰۷۹، ۲۱۰۸، ۲۱۲۹، ۲۱۴۵، ۲۱۵۹
رضا ابن الرضا، ۱۱۰۱	۲۱۶۲، ۲۲۰۴، ۲۲۱۱، ۲۲۷۶
رضا بهاء‌الدینی، ۴۶۱، ۱۷۸۹، ۲۰۱۹	روح‌الله کمالوند، ۱۴۵۷
رضا بهاء‌الدینی قمی، ۱۶۴۷	روح‌الله کمالوند خرم‌آبادی، ۱۷۴۸
رضا تبریزی، ۱۹۷۲	ربیاردو مانوئل، ۱۷۹۴
رضا صدر، ۲۰۶۰	ریحان‌الله نجفی گلپایگانی، ۲۰۱۹
رضا قاضی، ۲۰۳۸	
رضا قافله باشی، ۹۷۸	
رضا مرندی، ۸۷۵	
رضا همدانی، ۲۷۳، ۴۳۵، ۴۸۲، ۱۰۱۰، ۱۰۱۹	
رضا همدانی، ۷۳۷، ۱۲۵۵، ۱۷۳۶	
	۲۰۱۶

زین العابدین مازندرانی، ۷۹۱، ۸۰۵، ۱۱۸۶،

۱۶۶۶، ۱۶۷۴

زین العابدین مرندی تبریزی، ۱۳۰۱

زین العابدین نخعی، ۲۸۰

س

سجاد علوی گرگانی، ۲۱۸۸

سریه خانم شریعتمداری، ۱۳۰۷

سزازی، ۱۷۹۴

سعید نفیسی، ۶۱۷

سلطان محمد، ۱۶۸۸

سلطانی طباطبائی، ۲۱۸۶

سلیم افندی - مفتی اهل سنت، ۳۴۷

سیف الله ایسی، ۲۰۸۰

ش

شریعت اصفهانی، ۱۹۷۲

شریعتمداری، ۹۲۲

شریعه اصفهانی، ۱۷۵۸

شعبان گیلانی، ۲۵۹، ۴۷۲، ۱۰۲۲، ۱۴۶۵

شعبان لاهیجی، ۱۸۱۹

شفیع جالقی، ۳۷۳، ۱۰۲۶

شکرا الله حسینی بهبهانی، ۴۵۶

شکرا الله لواسانی، ۱۷۵۸

شمس الدین، ۱۷۵۹

شمس الدین بادکوبه‌ای «عشق آبادی»، ۲۳۰،

۳۹۴، ۴۶۳، ۹۷۹

شمس الشعراوی گواری، ۵۶۲

شمس تبریزی، ۱۲۱۵

شهاب الدین مرعشی نجفی، ۱۸۸، ۲۲۷، ۲۴۸،

۲۹۸، ۳۳۳، ۳۵۰، ۳۸۶، ۴۴۶، ۴۵۱، ۴۶۷،

۴۷۶، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۲۶، ۵۲۹، ۵۶۸، ۵۷۰،

۶۰۵، ۶۰۷، ۶۲۸، ۶۴۴، ۷۰۶، ۷۳۵، ۷۶۱،

۸۱۵، ۸۷۰، ۹۰۵، ۹۲۳، ۹۳۵، ۹۳۶، ۹۴۰،

۹۶۹، ۹۸۲، ۹۸۹، ۹۹۲، ۹۹۳، ۹۹۷، ۱۰۰۴،

۱۰۱۴، ۱۰۸۵، ۱۰۹۹، ۱۱۵۱، ۱۱۵۴،

۱۱۷۲، ۱۲۵۱، ۱۲۸۵، ۱۲۹۰، ۱۲۹۱،

۱۲۹۲، ۱۳۲۵، ۱۳۸۱، ۱۴۰۷، ۱۵۳۰،

۱۵۴۷، ۱۵۷۸، ۱۵۷۹، ۱۶۲۵، ۱۶۷۶،

۱۶۷۸، ۱۷۱۸، ۱۷۴۵، ۱۷۸۲، ۱۷۸۹،

۱۸۲۹، ۱۸۳۱، ۱۸۴۸، ۱۹۱۵، ۱۹۱۸،

۱۹۲۳، ۱۹۶۱، ۱۹۷۵، ۲۰۳۰، ۲۰۷۹،

۲۱۱۸، ۲۱۳۱، ۲۱۵۹، ۲۱۶۷، ۲۲۱۷،

۲۲۴۵، ۲۲۵۴

شهاب الدین مصطفوی همدانی، ۱۷۴۵

شهاب الدین نیریزی، ۲۰۵۵

شهاب الدین نیریزی شیرازی، ۱۸۵۷

شهید مطهری، ۲۱۸۶

شهید مفتاح، ۲۱۸۶

شیخ الشریعه اصفهانی، ۲۱۴، ۲۵۹، ۲۸۰، ۳۰۵،

۳۲۳، ۴۳۵، ۴۳۹، ۴۷۷، ۵۲۴، ۵۳۸، ۵۸۴،

۵۹۷، ۷۳۷، ۷۴۰، ۷۵۶، ۷۵۹، ۹۱۴، ۹۶۴،

۱۰۱۰، ۱۰۱۱، ۱۰۱۹، ۱۱۳۴، ۱۱۸۸،

۱۲۱۰، ۱۲۱۳، ۱۲۴۹، ۱۲۵۵، ۱۲۶۲،

۱۹۱۸، ۱۹۱۹، ۱۹۶۱، ۲۰۰۴، ۲۰۱۵، ۲۰۴۱،

۲۱۳۷، ۲۱۳۸، ۲۱۳۹، ۲۱۶۲، ۲۳۲۲

صدر کوپائی، ۱۰۹۹

ض

ضیاءالدین عراقی، ۱۹۴، ۲۱۱، ۲۵۳، ۲۵۵

۲۸۲، ۲۹۴، ۳۰۵، ۳۲۳، ۳۳۶، ۳۶۱، ۴۰۳

۴۵۲، ۴۵۴، ۵۱۸، ۵۵۳، ۵۶۰، ۶۱۰، ۶۶۰

۷۰۲، ۷۶۹، ۷۸۰، ۸۱۷، ۸۴۰، ۸۷۲، ۸۷۹

۹۰۲، ۹۳۸، ۹۳۹، ۹۹۵، ۹۹۹، ۱۰۲۲

۱۰۲۸، ۱۰۹۳، ۱۱۱۵، ۱۱۶۰، ۱۲۰۰

۱۲۰۳، ۱۲۱۸، ۱۲۵۲، ۱۲۶۲، ۱۲۶۴

۱۳۰۰، ۱۳۰۸، ۱۳۴۹، ۱۳۹۸، ۱۴۰۰

۱۴۵۹، ۱۴۶۵، ۱۴۶۶، ۱۴۹۴، ۱۵۰۱

۱۵۰۵، ۱۵۰۶، ۱۵۰۸، ۱۵۱۴، ۱۵۱۶

۱۵۵۶، ۱۵۷۴، ۱۵۷۶، ۱۵۸۳، ۱۵۸۴

۱۶۰۲، ۱۶۳۲، ۱۶۵۵، ۱۶۷۱، ۱۷۰۳

۱۷۰۸، ۱۷۱۲، ۱۷۳۹، ۱۷۴۸، ۱۷۶۰

۱۷۶۲، ۱۸۰۵، ۱۸۴۰، ۱۸۵۳، ۱۸۸۶

۱۹۱۶، ۱۹۲۸، ۱۹۶۹، ۱۹۹۶، ۲۰۲۷

۲۰۵۶، ۲۱۱۳، ۲۱۴۱، ۲۱۶۵، ۲۱۸۸

۲۲۳۹، ۲۲۸۱، ۲۳۶۵

ضیاءالدین عراقی زانوی، ۱۳۸۱

ط

طاهر اصفهانی، ۲۵۶

طاهر تنکابنی، ۱۷۸، ۱۴۳۴، ۱۹۳۲، ۲۱۴۰

۱۲۶۴، ۱۲۷۶، ۱۳۰۱، ۱۳۷۲، ۱۳۸۳

۱۴۰۱، ۱۴۵۷، ۱۴۵۹، ۱۴۸۵، ۱۵۱۴، ۱۵۲۷

۱۵۴۶، ۱۵۸۳، ۱۵۸۴، ۱۶۴۹، ۱۶۶۶، ۱۷۱۵

۱۷۷۷، ۱۷۸۸، ۱۸۵۷، ۱۹۱۱، ۱۹۲۸، ۲۰۲۶

۲۰۸۹، ۲۰۹۶، ۲۱۴۸، ۲۱۷۳، ۲۱۹۹

ص

صادق آقا تبریزی، ۷۳۷، ۱۵۲۴

صادق تبریزی، ۵۱۵، ۹۳۲، ۱۰۷۹، ۱۳۰۷

۱۷۶۲، ۲۱۰۲

صادق حسینی قمی، ۱۷۳۶

صادق خاتون آبادی، ۱۹۶۵

صادق روحانی، ۱۲۵۴، ۲۱۳۶

صادق طاهباز، ۷۰۶، ۱۷۴۰

صادق فراخی خوئی، ۶۰۷

صادق متشکری، ۳۱۵

صالح مجتهد اردبیلی (عطار)، ۱۷۰۷

صدرا بادکوبه‌ای، ۲۲۴، ۲۵۸، ۳۳۳، ۴۶۵، ۶۵۵

۹۴۴، ۹۷۲، ۱۶۵۷، ۱۶۸۵، ۱۷۵۹

صدرالدین جزائری، ۱۱۹۲

صدرالدین صدر، ۱۷۶، ۲۲۲، ۲۴۸، ۳۲۰، ۳۵۰

۳۷۵، ۳۸۳، ۳۸۶، ۴۰۱، ۴۵۳، ۴۶۳، ۵۲۹

۵۵۱، ۵۶۷، ۶۱۶، ۷۳۵، ۸۵۶، ۸۹۱، ۹۰۵

۹۳۲، ۹۹۷، ۱۰۰۹، ۱۰۱۳، ۱۰۳۱، ۱۰۸۵

۱۱۷۲، ۱۱۹۴، ۱۲۱۶، ۱۲۲۰، ۱۲۲۱

۱۲۳۵، ۱۳۱۵، ۱۵۷۷، ۱۶۲۶، ۱۶۴۳

۱۶۴۶، ۱۷۳۹، ۱۷۵۴، ۱۷۸۲، ۱۸۲۹، ۱۸۴۹

طباطبائی بروجردی، ۷۴۵

طباطبائی یزدی، ۲۰۴۵

ع

عباد الله ترکی، ۱۴۰۹

عباس دارابی، ۷۸۶

عباس رحیمی، ۸۵۶

عباس سیبویه یزدی، ۷۵۹

عباس شاهرودی، ۱۳۸۳

عباس صفائی قمی، ۱۷۸۹

عباسعلی ادیب، ۵۶۸، ۱۲۷۴

عباسعلی شاهرودی، ۱۸۹، ۲۴۸، ۳۷۵، ۴۷۶

۸۱۵، ۹۳۲، ۹۹۷، ۱۱۷۲، ۱۲۰۷، ۱۷۵۴

۱۷۸۹، ۱۹۱۸، ۲۱۰۸، ۲۳۶۱

عباسعلی فاضل، ۱۷۷

عباس قمی، ۶۶۸، ۷۱۷، ۱۵۴۴، ۲۰۳۰، ۲۰۴۸

عباس قوچانی، ۶۵۶، ۱۶۵۷

عبادالعلی سبزواری، ۳۲۰، ۳۳۳، ۴۰۰، ۹۴۴

۹۷۳، ۱۰۱۵، ۱۶۵۷، ۱۷۸۴، ۲۰۶۰

عبدالجواد ادیب نیشابوری، ۳۹۷، ۴۷۲، ۱۱۳۰

۱۴۳۳، ۱۵۹۵، ۱۶۳۱، ۱۷۰۷، ۱۷۵۹

۱۸۳۹، ۲۱۲۰

عبدالجواد جبل عاملی اصفهانی، ۱۴۷۱

عبدالجواد سدهی اصفهانی، ۱۰۹۹

عبدالجواد سدهی جبل عاملی، ۴۷۶، ۱۴۶۳

۲۰۶۰

عبدالحجه ایروانی، ۱۶۵، ۹۳۲

عبدالحسین ابن الدین، ۲۲۷

عبدالحسین ابن الدین قمی، ۹۲۳، ۲۱۲۱

عبدالحسین ابوفاضلی، ۱۴۸۵

عبدالحسین امینی تبریزی، ۹۴۴

عبدالحسین خسروی، ۱۷۴۵

عبدالحسین خَلَف، ۲۱۲۸

عبدالحسین ذوالریاستین، ۸۸۳، ۹۹۰

عبدالحسین رشتی، ۲۵۹، ۷۷۹، ۹۴۴، ۹۷۲

۱۰۲۲، ۱۰۲۸، ۱۲۱۵، ۱۴۶۶، ۱۶۰۲

۱۶۸۵، ۱۷۱۸، ۱۷۲۰، ۱۷۶۲

عبدالحسین سیبویه، ۲۰۵۵

عبدالحسین شرف الدین، ۲۰۱

عبدالحسین فقیهی گیلانی، ۲۳۳، ۱۷۵۴، ۲۱۲۱

عبدالحسین فیلسوف الدوله زنوزی، ۷۳۷

عبدالحسین قفقازی، ۹۱۴

عبدالحکیم سبزواری، ۱۵۰۹

عبدالحمید، ۱۲۰۸

عبدالرحمن، ۳۸۴

عبدالرحمن شیخ الاسلام، ۱۹۲۴

عبدالرحیم دماوندی، ۲۶۲

عبدالرحیم فقاہتی، ۳۴۰

عبدالرحیم فیض گنابادی، ۹۷۲

عبدالرحیم قره آغاچی، ۴۳۸

عبدالرحیم قمی، ۵۴۶

عبدالرحیم کلیری، ۳۰۵

عبدالرحیم نوّه صاحب الفصول، ۹۹۰

عبدالرحیم نهاوندی، ۱۱۷۹، ۱۹۲۱

۶۶۸، ۷۰۲، ۷۰۵، ۷۱۴، ۷۲۲، ۷۳۵، ۷۴۵
 ۷۶۹، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۸۰، ۷۸۴، ۸۰۸، ۸۱۶
 ۸۲۴، ۸۲۹، ۸۳۷، ۸۶۱، ۸۶۷، ۸۷۰، ۸۷۲
 ۸۹۱، ۸۹۷، ۹۰۱، ۹۱۱، ۹۱۲، ۹۱۵، ۹۲۳
 ۹۳۷، ۹۸۴، ۹۸۶، ۹۹۴، ۹۹۹، ۱۰۰۹
 ۱۰۱۰، ۱۰۱۳، ۱۰۲۴، ۱۰۳۱، ۱۰۳۳
 ۱۰۳۵، ۱۰۴۵، ۱۰۵۰، ۱۰۸۷، ۱۰۹۳
 ۱۱۱۵، ۱۱۲۵، ۱۱۳۱، ۱۱۵۰، ۱۱۵۱
 ۱۱۷۹، ۱۱۹۴، ۱۱۹۵، ۱۲۰۳، ۱۲۰۸
 ۱۲۲۰، ۱۲۴۶، ۱۲۵۶، ۱۲۶۱، ۱۲۶۶
 ۱۲۷۶، ۱۲۸۸، ۱۲۹۰، ۱۲۹۲، ۱۳۰۵
 ۱۳۰۷، ۱۳۱۷، ۱۳۶۲، ۱۳۶۳، ۱۳۶۴
 ۱۳۷۹، ۱۳۸۵، ۱۳۸۸، ۱۳۹۲، ۱۴۰۵
 ۱۴۴۳، ۱۴۴۷، ۱۴۶۱، ۱۴۶۷، ۱۴۹۲
 ۱۴۹۸، ۱۴۹۹، ۱۵۱۴، ۱۵۱۶، ۱۵۵۳
 ۱۵۷۶، ۱۵۸۱، ۱۵۸۴، ۱۶۱۴، ۱۶۲۰
 ۱۶۲۴، ۱۶۲۶، ۱۶۳۱، ۱۶۴۶، ۱۶۶۷
 ۱۶۷۰، ۱۷۰۲، ۱۷۰۳، ۱۷۰۵، ۱۷۱۵
 ۱۷۲۰، ۱۷۳۰، ۱۷۴۸، ۱۷۵۶، ۱۷۸۲
 ۱۸۰۴، ۱۸۰۵، ۱۸۲۱، ۱۸۲۲، ۱۸۲۴
 ۱۸۲۹، ۱۸۳۰، ۱۸۳۱، ۱۸۴۸، ۱۸۶۹
 ۱۸۷۹، ۱۸۹۴، ۱۹۱۳، ۱۹۱۹، ۱۹۳۲
 ۱۹۳۴، ۱۹۵۱، ۱۹۷۵، ۱۹۹۹، ۲۰۰۰
 ۲۰۲۲، ۲۰۲۷، ۲۰۲۹، ۲۰۴۱، ۲۰۴۵
 ۲۰۴۸، ۲۰۶۸، ۲۰۷۷، ۲۰۸۶، ۲۰۹۷
 ۲۱۰۲، ۲۱۱۱، ۲۱۱۳، ۲۱۱۸، ۲۱۲۰، ۲۱۲۲
 ۲۱۲۶، ۲۱۳۰، ۲۱۳۶، ۲۱۳۹، ۲۱۴۱، ۲۱۴۸

عبدالرزاق قاضی، ۱۷۱۸
 عبدالرسول اصفهانی، ۹۲۶
 عبدالرسول جواهری، ۱۵۲۸، ۱۷۱۸
 عبدالرسول صدراپی، ۱۲۸۸
 عبدالرسول فیروزکوهی، ۲۲۳، ۱۵۴۶، ۲۰۵۵
 عبدالرضا شهرستانی، ۱۶۸۲
 عبدالستار محمدی، ۵۹۲
 عبدالصمد صمدی، ۴۲۳
 عبدالظاهر اردبیلی، ۴۱۸، ۱۲۴۵
 عبدالعزيز طباطبائی یزدی، ۷۴
 عبدالعظیم بروجردی، ۲۰۷۷
 عبدالعظیم قریب گرکانی، ۶۱۶
 عبدالعلی اخوی تبریزی، ۹۳۲
 عبدالعلی منجم، ۱۷۶۱
 عبدالعلی منجم تبریزی، ۱۵۸۲
 عبدالغفار مازندرانی، ۲۱۴۹
 عبدالغفار نجم الدوله، ۲۰۵۵
 عبدالغنی اهری، ۵۷۵
 عبدالفتاح سرابی، ۲۰۶۷
 عبدالکریم حائری یزدی، ۱۷۵، ۱۷۸، ۱۸۹
 ۲۰۱، ۲۰۹، ۲۱۲، ۲۱۷، ۲۲۲، ۲۲۶، ۲۴۴
 ۲۵۳، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۸۶، ۲۸۹، ۳۰۰، ۳۰۳
 ۳۲۳، ۳۳۶، ۳۳۸، ۳۴۲، ۳۵۹، ۳۶۷، ۳۷۳
 ۳۷۹، ۳۸۵، ۳۹۵، ۳۹۸، ۴۰۷، ۴۱۲، ۴۱۷
 ۴۱۸، ۴۴۶، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۷، ۴۶۷
 ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۱۴، ۵۱۵، ۵۲۸، ۵۳۵، ۵۵۱
 ۵۶۰، ۵۶۶، ۵۶۷، ۵۸۰، ۶۰۸، ۶۱۰، ۶۱۳

عبدالله مامقانی، ۱۵۱۶، ۱۶۷۱، ۱۶۷۲، ۱۷۰۸	۲۱۵۸، ۲۱۶۳، ۲۱۶۴، ۲۱۶۷، ۲۱۸۸، ۲۳۰۶
عبدالله مجتهد سراپی، ۲۲۵۵	۲۳۱۵، ۲۳۱۶، ۲۳۲۱، ۲۳۲۵
عبدالله مجتهدی، ۹۶۹	عبدالکریم خوئینی، ۳۳۳، ۴۱۵، ۲۱۲۸
عبدالله مجتهدی تبریزی، ۲۰۸	عبدالکریم خوئینی زنجان، ۳۴۱
عبدالله مدرس، ۵۷۸	عبدالکریم زنجان، ۱۳۴۹
عبدالله مفتی الشیعه اردبیلی، ۷۵	عبدالکریم گزی، ۲۵۶، ۳۲۳، ۶۳۷، ۱۶۵۱
عبدالمجید زنجان (حکمی)، ۱۲۶۲	۱۸۱۵، ۱۷۰۷
عبدالمجید مجیدی، ۴۲۲	عبدالکریم لاهیجی، ۵۳۸، ۵۷۳، ۲۰۵۵
عبدالمحسن محسنی، ۳۷۷	عبدالکریم مدرس لاهیجی، ۲۹۲
عبدالمحمد یزدی، ۴۴۳	عبدالکریم مسگر، ۸۸۶
عبدالمنعم خاقانی، ۱۲۴۳	عبدالله اردبیلی، ۳۹۷
عبدالمنعم فرطوسی، ۱۶۲۲	عبدالله اشتهاردی، ۱۷۲۶
عبدالمهدی داعی، ۱۲۵۲	عبدالله برقی رضوی، ۸۶۶
عبدالنبی اراکی، ۹۹۷، ۲۰۱۹، ۲۱۲۸	عبدالله بروجردی همدانی، ۱۶۱۸
عبدالنبی عراقی، ۲۴۸، ۵۱۹، ۶۰۷، ۶۴۴، ۸۵۶	عبدالله بهبودی لنکرانی، ۷۴
۱۲۸۵، ۱۳۵۸، ۱۴۰۷، ۱۷۵۴، ۱۹۱۸	عبدالله تبریزی، ۱۷۵۰
عبدالنبی نوری، ۲۱۷، ۲۹۲، ۱۸۳۹، ۱۸۹۴، ۲۰۵۵	عبدالله ثقة الاسلام، ۱۱۴۳
عبدالوهاب بهشتی، ۲۲۹	عبدالله جوادی آملی، ۲۵۸، ۷۰۷، ۹۶۹
عبدالوهاب روحی یزدی، ۲۰۱۹	عبدالله حائری مازندرانی، ۱۶۸۸
عبدالوهاب شریعت، ۸۱۷	عبدالله حقّی، ۱۲۸۴
عبدالوهاب شعار، ۷۰۱	عبدالله زنجان، ۲۰۴۷
عبدالوهاب فرید تنکابنی، ۹۷۸	عبدالله زنجان (کاوندی)، ۱۲۶۲
عبدالوهاب قائینی، ۱۷۴۵	عبدالله شیرازی، ۵۲۶، ۱۴۶۳، ۲۰۶۰
عبدالهادی شیرازی، ۲۰۹، ۲۴۸، ۳۲۰، ۳۴۷	عبدالله گلپایگانی، ۱۵۹۵
۳۵۱، ۴۰۸، ۵۱۱، ۶۳۶، ۹۲۶، ۹۳۵، ۹۳۶	عبدالله مازندرانی، ۲۳۰، ۱۲۴۹، ۱۴۶۵، ۱۴۶۷
۹۴۴، ۹۷۳، ۹۸۰، ۹۸۲، ۱۰۰۴، ۱۰۱۴	۱۸۵۷، ۱۷۰۷، ۱۴۸۸
۱۰۷۰، ۱۰۷۱، ۱۰۹۷، ۱۱۲۳، ۱۱۴۳	عبدالله مازندرانی (دیوشلی)، ۱۴۶۵

- ۱۲۱۵، ۱۳۵۷، ۱۳۹۸، ۱۳۹۹، ۱۴۹۳، علی اکبر حکیم یزدی، ۱۰۶۳
- ۱۵۰۶، ۱۵۲۸، ۱۵۳۰، ۱۵۹۹، ۱۶۰۳، علی اکبر خونی، ۱۶۵
- ۱۶۴۸، ۱۶۵۸، ۱۷۱۲، ۱۷۱۵، ۱۷۱۸، علی اکبر خوانساری، ۳۲۳، ۱۹۶۹
- ۱۷۸۵، ۱۹۰۳، ۱۹۹۵، ۲۰۴۲، ۲۱۰۴، علی اکبر سجادی، ۲۶۲
- ۲۱۲۷، ۲۱۵۱، ۲۲۵۶، ۲۲۷۴، ۲۳۲۷، علی اکبر سعیدی سیرجانی، ۳۷۷
- عبدالهادی مازندرانی، ۱۲۴۹، علی اکبر سیادهنی، ۱۷۰۷
- عدنان غریفی خرمشهری، ۱۰۱۹، علی اکبر سیبویه یزدی، ۲۰۱۶
- علی آذرشهری، ۶۰۵، علی اکبر فلکی، ۹۷۸
- علی آزاد قزوینی، ۷۹، علی اکبر فیکوهی، ۱۷۵۳
- علی آقا ایروانی، ۱۱۶۶، علی اکبر لاهیجانی، ۱۸۵۶
- علی آقا شیرازی، ۱۰۹۹، علی اکبر لنگرودی، ۷۷۲
- علی آیتی، ۱۲۳۹، علی اکبر مجتهد اردبیلی، ۹۸۳، ۱۷۹۶
- علی اراکی، ۱۷۹۲، علی اکبر مرعشی، ۹۳۲
- علی اصغر باغمیشه‌ای، ۷۰۶، ۱۷۴۰، ۲۱۰۷، علی اکبر مهدی‌پور تبریزی، ۷۴
- علی اصغر حکمت، ۶۱۷، علی اکبر نائینی، ۵۴۶، ۲۰۱۶
- علی اصغر خطائی، ۳۰۵، علی اکبر ناظم‌الاطبا، ۱۶۵۱
- علی اصغر صالحی کرمانی، ۱۹۷۵، علی اکبر ناظم‌الاطبا نفیسی، ۲۰۵۵
- علی اصغر مجتهد مازندرانی، ۱۸۵۶، علی اکبر نحوی، ۷۰۶
- علی اصغر ملکی، ۶۱۰، ۹۳۲، ۲۱۱۳، علی اکبر ندوشنی، ۸۸۶
- علی اکبر اردبیلی، ۸۲۴، علی اکبر نهاوندی، ۹۴۰، ۱۶۷۸، ۲۰۳۰
- علی اکبر امین‌الشریعة تهرانی، ۲۰۹۹، علی ایروانی، ۳۰۲، ۳۸۴، ۴۵۸، ۶۱۰، ۶۶۰
- علی اکبر امیری، ۳۰۵، ۷۷۹، ۹۱۴، ۱۰۲۸، ۱۱۶۱، ۱۳۲۵، ۱۳۴۸
- علی اکبر برقی «کاشف»، ۱۹۶۱، ۲۰۱۹، ۱۵۷۱، ۱۹۹۴، ۲۰۰۰
- علی اکبر بید هندی خوانساری، ۶۶۷، علی بحرالعلوم، ۷۹۲
- علی اکبر حکمی یزدی «تجلی»، ۲۴۴، ۲۸۶، علی بفروئی، ۱۵۱۱
- ۳۲۴، ۴۱۲، ۶۶۸، ۷۱۶، ۷۴۵، ۱۰۵۰، ۱۰۸۷، علی بفروئی یزدی، ۷۵۸، ۸۱۷، ۱۱۹۰، ۱۲۴۹
- ۱۳۰۷، ۱۴۴۳، ۱۶۳۱، ۱۷۳۶، ۱۹۱۳، ۲۱۱۱، علی بن باقر جواهری، ۱۵۲۷

- علی بهبهانی، ۳۴۸
 علی بهبهانی رامهرمزی، ۳۴۸، ۱۰۰۴، ۱۱۴۳
 ۱۴۶۸، ۱۸۴، علی شوستری
 ۱۶۶۷، علی شهرستانی
 ۱۴۶۹، ۱۰۰۵، ۵۸۰، ۳۰۵، ۳۰۲، علی شیرازی
 ۲۰۰۴، علی شیرازی اصفهانی
 ۱۰۲۱، علی شیرازی فرزند مجدد شیرازی
 ۷۵، علی صدرائی خوئی
 ۱۹۹۶، علی طارمی
 ۱۰۰۱، علی طباطبائی
 ۲۰۳۳، ۳۴۸، علی طباطبائی تبریزی
 ۲۰۳۰، علی عبدالحسین شرف‌الدین
 ۱۸۳۰، علی علامه حائری
 ۱۲۷۴، ۹۴۴، ۴۰۰، علی علامه فانی اصفهانی
 ۲۲۷۹، ۲۲۷۸، ۱۶۸۵
 ۱۸۸۹، علی علم الهدی
 ۲۰۱۶، ۱۶۸۲، علی عیثان
 ۱۸۳۹، علی فرزند محمد تقی قمی
 ۱۶۸۵، علی فلسفی تنکابنی
 ۳۳۹، علی قارپوزآبادی
 ۱۵۷۴، ۹۷۲، علی قاضی طباطبائی تبریزی
 ۲۱۴۹، ۱۷۱۲
 ۱۷۵۸، ۲۲۹، علی قزوینی
 ۱۷۰۷، علی قزوینی (صاحب حاشیه القوانين)
 ۱۳۹۲، علی قلی شهیدی
 ۷۴۰، علی قمی «زاهد»
 ۱۹۲۸، ۱۵۱۴، ۱۴۵۹، علی قوچانی
 ۱۱۳۱، علی کاشانی «یشربی»
 ۱۵۱۶، علی کاشف‌الغطاء
 ۳۴۸، علی بهبهانی
 ۱۱۴۳، ۱۰۰۴، ۳۴۸، علی بهبهانی رامهرمزی
 ۲۲۶۱، ۲۰۱۶، ۱۵۵۲
 ۴۲۳، ۳۸۰، علی بهشتی
 ۷۷۲، علی بیان
 ۱۲۸۸، ۱۰۰۱، علی ثقة‌الاسلام
 ۱۴۷۱، علی جان واعظی کرهرودی
 ۲۱۴۹، علی جواد بنارسى
 ۱۹۰۸، علی جواهرى
 ۲۰۹۹، علی حائری (مفسر)
 ۱۰۵۶، علی حائری یزدی
 ۶۵۵، علی حجت هاشمی
 ۲۴۸، علی حکمی «ناسوتی»
 ۲۰۲۹، علی حکیم ایمانی خوانساری
 ۱۸۹۶، علی خوئینی قزوینی
 ۱۴۷۱، علی خوانساری
 ۱۸۹۴، علی دامغانی
 ۲۰۱۹، علی دبیری
 ۸۷۵، علی دوانی
 ۲۱۱۱، ۱۷۸۷، ۲۱۷، علی رشتی
 ۲۱۶۴، علیرضا حائری
 ۱۶۱۴، علیرضا فیروزآبادی
 ۲۰۵۴، علی زنوزی
 ۲۱۵۲، علی سیاح
 ۲۲۴۸، علی سیستانی
 ۱۷۱۵، ۱۵۱۰، علی شاهرودی
 ۱۵۲۷، علی شرع

علی کاظمی، ۱۶۸۲	علی مهدوی، ۱۲۳۹
علی کتانی، ۵۹۲	علی میر یحیی اراکی، ۱۴۷۱
علی کرکی «محقق ثانی»، ۱۸۷۱	علی ناسوتی یزدی، ۳۷۰
علی کنی، ۵۱۹	علی نجف آبادی، ۹۳۷، ۱۰۳۵، ۱۱۴۳، ۱۱۷۷
علی گنابادی، ۱۹۲۸، ۱۵۱۴	۲۰۴۱، ۱۵۹۵، ۱۴۹۶، ۱۳۷۲، ۱۳۱۷
علی گنبدی، ۱۸۹۴، ۲۰۵	علی نخستین سنجانی، ۵۶۲
علی لنکرانی، ۱۷۶۱، ۱۵۸۴	علی نقی زنجانی، ۷۵۶
علی مازندرانی، ۱۴۶۶	علی نوری، ۲۱۶، ۲۶۲، ۲۹۲، ۵۷۳، ۹۷۹
علی مازندرانی، ۲۰۱۶	۱۵۰۹، ۱۵۴۶، ۱۷۵۹، ۱۷۸۷، ۱۹۹۶، ۲۱۶۰
علی محمد آزاد، ۱۱۰۲	علی نهاوندی، ۲۸۰، ۲۹۲
علی محمد بروجردی، ۴۰۳، ۹۷۳، ۱۱۹۲	علی ورامینی، ۴۱۲
علی محمد طالقانی، ۴۴۲	علی همدانی، ۳۸۶، ۴۱۲، ۴۵۹، ۵۱۴، ۵۴۴
علی محمد نجف آبادی، ۱۲۴۹	۷۷۴، ۸۵۰، ۸۶۷، ۹۲۳، ۱۰۱۷، ۱۰۳۳
علی محمد یزدی، ۱۹۲۸، ۲۰۱	۱۱۵۰، ۱۲۰۷، ۱۲۱۸، ۱۲۷۶، ۱۲۹۰
علی مدد بدل آبادی خوئی، ۱۰۲۸	۱۷۷۷، ۱۹۱۹، ۱۹۵۰، ۱۹۸۹، ۱۹۹۸
علی مدرس، ۱۴۶۷، ۹۵۵، ۱۹۲۱	۲۰۴۸، ۲۱۱۸، ۲۱۳۸، ۲۱۶۳
علی مدرس تهرانی، ۱۸۹۴، ۹۹۷	علی همدانی (معصومی)، ۵۶۶، ۷۱۵، ۱۰۸۵
علی مدرس زنوزی، ۷۸۶	۱۷۴۵
علی مدرس طباطبائی، ۱۰۵۶	علی یالقوزآغاجی، ۲۱۰۷
علی مدرس یزدی، ۱۳۱۷	علی یثربی، ۷۶۹، ۱۴۹۲
علی مدرس یزدی «لب خندقی»، ۱۴۴۶	علی یثربی کاشانی، ۱۷۸، ۳۳۶، ۴۱۲، ۴۵۳
علی مدرسی یزدی، ۲۱۵۱	۵۲۸، ۵۶۷، ۶۶۸، ۷۸۴، ۱۰۳۵، ۱۲۸۱
علی مسگر یزدی، ۲۵۶، ۱۰۵۶	۱۳۱۷، ۱۳۷۹، ۱۵۱۰، ۱۶۱۴، ۱۶۳۱
علی مشکینی، ۹۶۹، ۱۱۸۹، ۱۲۶۵، ۱۷۸۹	۲۱۴۱، ۲۱۶۴
۲۰۲۲	علی یزدی، ۲۵۲، ۴۳۴، ۹۳۷، ۱۹۶۵
علی مولانا، ۲۰۸	عمادالعلماء، ۲۱۳۹
علی مولانا تبریزی، ۹۹۶	عنایت الله زنجانی، ۳۳۸

عیسی خاقانی، ۱۷۱۱

فاضل هرزندی، ۲۱۴۷

عیسی لواسانی، ۱۷۵۸

فتاح سرابی، ۴۳۴

فتاح شهیدی تبریزی، ۱۶۵، ۲۰۸، ۲۵۹، ۹۶۸

غ

۲۱۰۸، ۱۳۶۳

غفور عاملی، ۱۰۱۵، ۹۵۳، ۳۱۵

فتح الله شریعت اصفهانی، ۱۵۱۶

غفور عاملی اردبیلی، ۱۸۴۹، ۵۷۴

فتحعلی عراقی، ۱۸۹۱، ۱۸۴

غلامحسین زرگر، ۱۵۷۴

فخرالدین امامت کاشانی، ۱۶۷۸

غلامحسین سورگی، ۱۸۳۸

فخرالدین طباطبائی احمدی، ۷۴۵

غلامحسین غروی، ۳۱۵

فخرالدین علوی، ۱۲۰۵

غلامحسین غروی اردبیلی، ۱۳۲۷، ۵۷۴، ۴۶۳

فخرالدین قمی (شیخ الاسلام)، ۱۲۰۵

۱۶۷۷

فخرالدین نراقی، ۶۳۷

غلامحسین مرنندی، ۱۶۶۷، ۸۱۷

فرج الله، ۱۲۹۷

غلامحسین یزدی، ۱۲۰۵

فرج الله دزی، ۱۰۱۱

غلامرضا باقری نجف آبادی، ۴۰۰

فرج الله شریعت، ۹۳۷

غلامرضا طبسی، ۱۲۱۸

فرج الله کاظمی هرسینی، ۶۴۴

غلامرضا فاضل، ۱۸۳۸، ۱۳۷۳

فرج الله هشترودی تبریزی، ۱۸۲۱

غلامرضا قمی «حاج آخوند»، ۲۲۶، ۸۶۶

فضل الله زنجان (شیخ الاسلام)، ۲۰۴۸

۱۹۱۳، ۱۷۲۶، ۱۵۰۸

فضل الله نصیرالاسلامی، ۱۴۷۱

غلامرضا یزدی، ۱۶۱۴

فضل الله نوری، ۱۸۴، ۴۱۹، ۹۵۶، ۱۱۴۸

غلامعلی قمی، ۴۵۴

۱۲۱۰، ۱۸۵۶، ۱۸۷۲، ۲۰۵۵

فیاض زنجان، ۲۱۱، ۳۴۱، ۴۷۳، ۹۵۵، ۱۵۳۴

ف

۲۱۲۸

فاضل تفرشی، ۱۴۸۸

فیض قمی، ۵۵۱

فاضل رازی، ۲۱۷

ق

فاضل عراقی، ۲۵۴

قدرت الله وجدانی فخر سرابی، ۷۹

فاضل لنکرانی، ۲۴۸، ۳۵۰، ۸۱۵، ۸۲۴، ۹۹۳

قربانعلی زنجان، ۲۹۵، ۳۴۰، ۳۴۱، ۴۱۵

فاضل لنکرانی «مقیم کاظمین»، ۵۰۰

قنبر رفیعی، ۱۴۷۱

لطف‌الله اسکی مازندرانی، ۳۷۳

لطف‌الله فقیهی، ۷۷۷

لطف‌الله لاریجانی، ۱۵۲۲

لطف‌الله مازندرانی، ۱۶۷۳

لطفعلی زنوزی، ۵۹۳، ۵۹۲

لطفعلی صورنگر، ۶۱۷

لطفعلی محقق، ۱۰۱۵

لووریه، ۱۹۲۵

ک-گ

کاشانی، ۷۶۹

کاظم تبریزی، ۴۵۶، ۹۳۵، ۹۶۹، ۱۲۳۳، ۱۲۸۵

۱۶۸۵، ۲۱۵۹، ۲۱۸۷

کاظم خراسانی، ۴۸۰

کاظم دزفولی، ۷۷۷

کاظم شریعتمداری، ۲۰۸، ۳۵۳، ۳۹۸، ۵۱۷

۵۴۵، ۵۷۲، ۶۰۵، ۶۰۷، ۷۰۷، ۷۷۸، ۸۱۵

۸۳۹، ۸۷۵، ۹۸۲، ۱۰۰۴، ۱۲۱۶، ۱۲۳۷

۱۲۸۵، ۱۳۷۰، ۱۴۹۷، ۱۶۲۴، ۱۷۴۱

۱۷۷۴، ۱۸۲۹، ۱۸۴۳، ۱۸۸۱، ۱۹۲۰

۱۹۷۰، ۲۰۳۳، ۲۰۴۷، ۲۰۶۸، ۲۱۰۸

۲۱۱۹، ۲۱۳۱، ۲۱۵۶، ۲۱۸۰، ۲۱۸۷

۲۱۹۴، ۲۲۵۴، ۲۲۹۵

کاظم شمشاد، ۸۹۳

کاظم صادقی، ۱۸۸۹

کاظم مجتهد شبستری، ۹۹۶

کاظم مرعشی (اخوان مرعشی)، ۲۵۸

کمال آقا، ۲۰۸

کوچک ساوجی، ۱۷۲۰

گلپایگانی، ۸۴۰، ۹۲۲، ۹۳۶

گنج‌علی، ۴۳۸

ل

لطف‌الله اسکی لاریجانی، ۱۰۹۴، ۱۵۵۰

م

مجتبی قزوینی، ۳۷۵، ۱۴۰۹

مجتبی لنکرانی، ۲۲۴، ۴۰۰، ۴۵۶، ۴۶۳، ۹۲۶

۹۳۹، ۹۴۴، ۹۷۲، ۱۰۹۶، ۱۲۳۹، ۱۶۸۵

۱۹۰۳، ۱۹۷۰، ۲۰۳۳

مجتبی میرصادقی زنجانی، ۵۴۶

مجدد شیرازی، ۲۶۹

مجید گنج‌های، ۹۱۴

محسن امین عاملی، ۲۳۲۳، ۲۳۲۴

محسن جلالی کشمیری، ۵۴۶، ۱۸۹۰

محسن حکیم، ۴۰۰، ۱۱۵۲، ۱۲۹۸، ۱۷۴۱

محسن رضوی، ۱۸۷۰

محسن سجادی «صدرالعلماء»، ۱۸۴

محسن شریف طبرستانی، ۱۸۳۰

محسن طباطبائی حکیم، ۱۸۷، ۲۰۹، ۲۱۲

۲۴۸، ۲۵۳، ۳۲۰، ۳۳۳، ۳۴۷، ۳۵۱، ۴۰۸

۴۲۷، ۵۱۹، ۵۴۰، ۶۰۴، ۶۲۸، ۶۳۶، ۶۵۶

۶۷۶، ۷۰۳، ۹۲۶، ۹۴۰، ۹۶۸، ۹۷۳، ۹۸۰

محمد ابراهيم كلياسي، ۱۴۶۸، ۱۸۰۶	۱۰۱۵، ۱۰۹۷، ۱۱۲۳، ۱۱۵۳، ۱۲۱۲
محمد ابراهيم مدرس، ۱۱۹۳، ۷۷۷	۱۲۱۵، ۱۲۳۸، ۱۲۳۹، ۱۲۴۱، ۱۲۸۵
محمد اديب گلپايگاني، ۵۷۲	۱۳۵۸، ۱۴۰۷، ۱۴۶۳، ۱۵۲۸، ۱۵۳۰
محمد ارباب، ۵۰۸، ۱۰۵۰، ۱۵۵۲، ۱۷۰۵	۱۵۸۹، ۱۶۶۱، ۱۷۱۸، ۱۷۳۱، ۱۷۴۰
۲۱۲۲، ۱۷۸۷	۱۷۶۰، ۱۷۸۴، ۱۹۰۳، ۲۰۳۰، ۲۰۳۳
محمد ارباب قمی، ۲۲۶، ۱۰۸۷، ۱۴۴۳، ۱۷۳۶	۲۰۶۰، ۲۱۰۴، ۲۱۶۶، ۲۱۹۳، ۲۱۹۶
محمد اردبیلی، ۱۶۵۵	۲۳۱۷، ۲۲۶۲، ۲۲۵۴
محمد اردبیلی «ظاهری»، ۲۴۸، ۱۹۰۲	محسن عراقی، ۴۷۸
محمد اسماعیل تهرانی، ۱۰۵۶	محسن قمی، ۱۵۰۹
محمد اسماعیل صادقی جاپلقی، ۱۳۲۰	محسن کشمیری، ۸۴۳
محمد اسماعیل محلاتی، ۵۰۱، ۱۲۴۹	محسن کوهکمری، ۲۵۷
محمد «افتخار العلماء»، ۲۱۳۹	محسن میرغفاری، ۴۰۸، ۶۰۵
محمد امام جمعه، ۲۶۲	محسن نجفی، ۳۱۵
محمد امام جمعه تهرانی، ۱۸۳۹	محسن هشترودی، ۲۲۷
محمد امامی خوانساری، ۴۶۱، ۱۴۷۱	محقق نوغانی، ۱۵۷۳
محمد انصاری، ۲۰۴۴	محمد آصفی، ۸۷۵
محمد باقر آشتیانی، ۳۸۳	محمد آقازاده، ۳۴۱
محمد باقر اصطهباناتی، ۴۳۵، ۷۳۷، ۱۹۷۲	محمد آقازاده خراسانی، ۶۱۰، ۸۵۹، ۱۲۰۵
محمد باقر اصفهانی، ۴۱۲، ۱۵۲۱	۱۴۰۵، ۱۴۰۹، ۱۵۷۴، ۱۶۴۲، ۱۷۳۸
محمد باقر اصفهانی «مسجدشاهی»، ۴۰۲، ۶۳۷	۱۸۳۹، ۲۰۳۲
۱۶۷۳	محمد آقازاده کفائی، ۲۰۲۹
محمد باقر بیرجندی، ۱۳۷۳، ۱۵۱۶	محمد آقا مولانا، ۱۱۹۹
محمد باقر پیشنماز دامغانی، ۱۱۴۸	محمد آملی، ۲۹۲
محمد باقر تونی، ۱۵۹۵	محمد آیت‌الله‌زاده خراسانی، ۱۲۴۵
محمد باقر حجت حائری، ۷۵۹	محمد ابراهیم انجدانی، ۱۷۹
محمد باقر حجتی، ۱۲۸۸، ۱۸۳۰	محمد ابراهیم بروجردی، ۵۲۴
محمد باقر حکیم باشی، ۱۱۳۴	محمد ابراهیم تویسرکانی، ۵۰۹

- محمد باقر خازنی، ۱۰۲۵
 محمد باقر خوانساری، ۶۳۷
 محمد باقر دُرچه‌ای، ۱۵۳۲
 محمد باقر درچه‌ای، ۲۵۶، ۳۸۲، ۵۲۴، ۵۹۷
 ۸۷۹، ۱۰۳۵، ۱۱۳۴، ۱۷۰۷، ۱۸۱۵
 محمد باقر زند کرمانی، ۱۰۹۹
 محمد باقر سلطانی بروجردی، ۵۶۸
 محمد باقر سلطانی طباطبائی، ۱۷۴۰
 محمد باقر شفتی، ۴۷۴
 محمد باقر شفتی «حجة الاسلام»، ۲۱۶
 محمد باقر شهیدی گلپایگانی، ۱۴۷۱
 محمد باقر صدر، ۲۲۴، ۶۵۵، ۱۶۲۲، ۲۰۹۱
 محمد باقر طباطبائی سلطانی، ۵۲۶، ۷۷۸
 ۸۳۹، ۹۶۹، ۱۲۸۵، ۱۲۸۷، ۱۴۷۲، ۱۵۷۸
 ۱۹۱۸، ۲۰۶۰
 محمد باقر قزوینی، ۳۶۷، ۷۰۵، ۱۷۱۸
 محمد باقر کرهرودی، ۴۷۷
 محمد باقر کلباسی، ۱۸۱۹
 محمد باقر محلاتی، ۸۷۳
 محمد باقر مدرس، ۱۶۳۱
 محمد باقر مدرس رضوی، ۸۶۴، ۱۸۳۹
 محمد باقر ملکی میانجی، ۵۹۲، ۸۴۰، ۱۷۴۱
 محمد باقر نصیرالاسلامی، ۱۴۷۲
 محمد بایگی تربتی، ۲۰۵۱
 محمد بحر العلوم، ۱۱۸۶، ۱۲۱۳
 محمد بروجردی، ۶۶۸
 محمد بن محمد جعفر گورجی رشتی، ۱۷۵۹
 محمد بهاری، ۱۶۲۰
 محمد بهاری همدانی، ۱۱۸۹، ۱۴۰۱
 محمد ترکی، ۱۴۰۹
 محمد تقوی مراغی، ۱۹۲۳
 محمد تقی، ۱۲۴۵، ۲۱۲۲
 محمد تقی آل راضی، ۱۸۷، ۳۹۴، ۱۷۸۴
 محمد تقی آملی، ۹۹۷، ۲۰۳۹، ۲۰۶۰، ۲۱۴۶
 محمد تقی ادیب، ۷۷۴
 محمد تقی ادیب نیشابوری، ۳۷۵، ۵۶۹، ۶۵۵
 ۹۷۹، ۱۳۷۳، ۱۵۹
 محمد تقی اشراقی، ۷۷۸، ۱۶۲۵، ۲۰۱۹
 محمد تقی اصفهانی، ۴۷۴، ۱۴۶۸، ۱۶۹۱
 ۱۸۷۴
 محمد تقی اصفهانی (آقا نجفی)، ۸۰۹، ۱۱۸۸
 ۱۴۰۴
 محمد تقی امینی املشی، ۱۷۵۴
 محمد تقی ایروانی، ۸۹۲
 محمد تقی بافقی یزدی، ۷۱۴، ۱۸۳۱
 محمد تقی بحر العلوم، ۸۷۳، ۱۷۵۵
 محمد تقی بروجردی، ۲۰۳۳
 محمد تقی بهار، ۶۱۶
 محمد تقی بهجت فومنی، ۹۷۲
 محمد تقی خوانساری، ۱۷۶، ۲۴۸، ۲۵۸، ۲۸۷
 ۲۸۹، ۳۲۰، ۳۷۵، ۳۸۴، ۳۹۸، ۴۰۱، ۴۱۲
 ۴۱۸، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۷، ۵۱۵، ۵۲۸، ۵۲۹
 ۵۶۶، ۵۶۷، ۶۰۵، ۶۱۳، ۶۱۶، ۷۰۲، ۷۰۳
 ۷۰۵، ۷۱۷، ۷۳۰، ۷۳۵، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۸۴

محمد تقی گرکانی، ۱۸۳۹، ۹۹۰	۸۲۷، ۸۲۹، ۸۹۱، ۹۰۵، ۹۱۱، ۹۲۳، ۹۳۲
محمد تقی گوگدی گلپایگانی، ۱۶۳۶	۹۹۳، ۹۹۴، ۹۹۷، ۱۰۰۹، ۱۰۱۰، ۱۰۱۳
محمد تقی مدرس، ۱۸۱۵	۱۰۱۷، ۱۰۳۵، ۱۰۴۱، ۱۰۸۵، ۱۱۰۱
محمد تقی مدرس اصفهانی، ۵۹۷	۱۱۱۵، ۱۱۲۵، ۱۱۵۰، ۱۱۷۲، ۱۱۹۴
محمد تقی مدرس رضوی، ۶۱۶	۱۱۹۵، ۱۲۰۴، ۱۲۰۸، ۱۲۱۶، ۱۲۲۰
محمد تقی مطهری، ۵۲۶	۱۲۵۱، ۱۲۵۶، ۱۲۶۱، ۱۲۶۵، ۱۲۸۱
محمد تقی مطهری بروجردی، ۳۷۰	۱۲۸۸، ۱۲۹۲، ۱۳۶۲، ۱۳۹۸، ۱۴۹۲
محمد تقی مفتی الشیعه، ۲۰۱۵	۱۵۱۰، ۱۵۶۳، ۱۵۷۷، ۱۵۷۹، ۱۶۱۴
محمد تقی نیر «حجة الاسلام»، ۱۰۰۱	۱۶۲۶، ۱۶۳۱، ۱۶۴۳، ۱۶۶۷، ۱۷۰۳
محمد تقی نیشابوری، ۱۹۱۶	۱۷۲۲، ۱۷۴۵، ۱۷۴۸، ۱۷۵۴، ۱۷۵۶
محمد تقی هراتی، ۹۷۰	۱۷۸۲، ۱۸۲۹، ۱۸۳۰، ۱۸۳۱، ۱۸۶۹
محمد تقی هروی، ۱۷۰۹	۱۸۸۷، ۱۹۱۹، ۱۹۳۳، ۱۹۳۴، ۱۹۵۱
محمد تنکابنی، ۱۷۸، ۲۱۷، ۲۵۴، ۸۴۰، ۱۹۹۶	۱۹۶۱، ۱۹۷۵، ۱۹۷۸، ۱۹۸۹، ۱۹۹۹
۲۱۶۰، ۲۱۴۰، ۲۱۲۶	۲۰۰۰، ۲۰۰۳، ۲۰۱۵، ۲۰۲۹، ۲۰۳۰
محمد توتونچی، ۹۹۶	۲۰۳۶، ۲۰۴۱، ۲۰۴۸، ۲۰۷۹، ۲۱۰۲
محمد توسلی اردبیلی، ۱۷۹۶	۲۱۱۱، ۲۱۱۸، ۲۱۲۰، ۲۱۳۰، ۲۱۳۸
محمدجان علامه، ۱۲۸۸	۲۱۳۹، ۲۱۶۲، ۲۱۶۴، ۲۱۶۷، ۲۲۷۳، ۲۳۲۵
محمد جعفر آباده‌ای، ۴۰۲	محمد تقی ستوده اراکی، ۲۰۲۲
محمد جعفر کاشانی، ۷۵۹	محمد تقی شیرازی، ۳۸۰، ۵۰۱، ۵۰۹، ۷۵۹
محمد جعفر مروج جزائری، ۱۰۰۴، ۴۶۸	۹۵۶، ۱۲۵۵، ۱۲۵۹، ۱۲۶۲، ۱۳۰۱، ۱۵۶۰
۲۰۳۳، ۱۹۷۰	۱۵۸۴، ۱۶۶۰، ۱۶۶۶، ۱۶۸۳، ۱۷۳۶
محمد جواد انصاری، ۲۱۵۰	۱۷۸۸، ۱۸۹۱، ۲۰۸۸، ۲۰۸۹
محمد جواد بلاغی، ۷۶۷، ۹۱۵، ۱۰۰۸، ۱۳۴۹	محمد تقی طباطبائی حکیم، ۸۹۳
۱۹۹۶، ۱۹۲۸، ۱۶۰۲	محمد تقی عدنانی، ۱۲۸۸
محمد جواد طباطبائی تبریزی، ۱۵۲۸، ۴۶۵	محمد تقی علومی یزدی، ۱۶۵
محمد جواد قاهانی، ۹۹۰	محمد تقی فقیه عاملی، ۷۰۳، ۲۰۹۱
محمد جواد قمی، ۲۷۳	محمد تقی قمشاهی، ۱۵۷۱

۱۹۷۵، ۱۹۸۹، ۱۹۹۹، ۲۰۰۳، ۲۰۱۳،

۲۰۱۵، ۲۰۲۲، ۲۰۳۶، ۲۰۴۱، ۲۰۴۷،

۲۰۴۸، ۲۰۶۸، ۲۰۷۹، ۲۱۰۲، ۲۱۱۳،

۲۱۱۸، ۲۱۲۰، ۲۱۲۸، ۲۱۳۰، ۲۱۳۷،

۲۱۳۸، ۲۱۴۱، ۲۱۶۲، ۲۱۶۳، ۲۱۶۴،

۲۱۶۷، ۲۱۸۱، ۲۱۸۸، ۲۲۰۲، ۲۲۴۱،

۲۲۴۳، ۲۲۵۷، ۲۳۰۷،

محمد حجتی، ۲۱۲۸، ۲۱۳۹،

محمد حسن آشتیانی، ۲۷۳، ۴۱۹، ۵۳۸، ۷۸۶،

۱۰۶۶، ۱۰۹۴، ۱۱۴۸، ۱۱۷۹، ۱۲۱۲،

۱۲۵۴، ۱۳۷۵، ۱۵۰۹، ۱۷۳۶، ۱۷۸۷،

۱۸۹۱، ۱۹۲۱، ۲۰۵۴، ۲۱۶۰،

محمد حسن انصاری، ۲۰۴۵،

محمد حسن انصاری دزفولی، ۱۱۵۸، ۱۸۶۸،

محمد حسن بدیع الزمان فروزان فر، ۲۲۷، ۶۱۶،

محمد حسن جولائی، ۲۲۳۷،

محمد حسن خوانساری، ۳۲۳، ۱۶۳۶،

محمد حسن رشتی، ۸۴۰،

محمد حسن سنگلجی، ۳۸۳،

محمد حسن شاکریان، ۱۱۰۱،

محمد حسن شیرازی، ۱۸۶، ۲۰۴، ۲۱۶، ۲۹۸،

۳۴۰، ۳۸۰، ۳۹۲، ۴۰۳، ۴۳۹، ۷۴۸، ۷۶۱۲،

۷۵۳، ۷۹۱، ۸۰۶، ۹۵۶، ۱۱۲۵، ۱۱۵۹،

۱۲۳۱، ۱۲۵۵، ۱۲۶۰، ۱۲۶۷، ۱۴۸۹،

۱۵۳۹، ۱۵۶۰، ۱۶۵۴، ۱۶۶۰، ۱۶۶۶،

۱۶۷۳، ۱۷۹۷، ۱۸۶۷، ۲۰۲۰، ۲۰۸۸، ۲۱۷۲،

محمد حسن قاضی عسکر، ۱۶۰۲،

محمد جواد محولانی خراسانی، ۱۵۸۷،

محمد حجت، ۵۱۹، ۱۹۷۸، ۲۰۳۰، ۲۱۸۹،

محمد حجت کوهکمری، ۱۷۶، ۱۷۸، ۱۸۹،

۲۰۹، ۲۴۸، ۲۵۸، ۲۸۶، ۲۸۹، ۳۰۰، ۳۰۳،

۳۲۰، ۳۳۳، ۳۵۰، ۳۷۹، ۳۸۳، ۳۸۶،

۳۹۸، ۴۰۱، ۴۰۸، ۴۱۲، ۴۱۸، ۴۴۶، ۴۵۳،

۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۳، ۴۶۷، ۵۱۴، ۵۱۵، ۵۱۷،

۵۲۹، ۵۵۱، ۵۵۶، ۵۶۷، ۵۷۲، ۵۷۴، ۶۰۵،

۶۱۱، ۶۱۳، ۶۱۶، ۷۰۵، ۷۱۵، ۷۲۲، ۷۳۰،

۷۳۸، ۷۴۰، ۷۵۴، ۷۶۱، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۸۴،

۸۱۳، ۸۱۵، ۸۲۴، ۸۲۷، ۸۵۶، ۸۷۰، ۸۷۲،

۸۹۱، ۸۹۷، ۹۰۵، ۹۱۱، ۹۲۹، ۹۳۲، ۹۵۱،

۹۵۳، ۹۶۸، ۹۸۲، ۹۸۴، ۹۸۹، ۹۹۳، ۹۹۴،

۹۹۷، ۱۰۰۹، ۱۰۱۰، ۱۰۱۳، ۱۰۱۴، ۱۰۱۵،

۱۰۲۸، ۱۰۳۳، ۱۰۴۱، ۱۰۸۵، ۱۱۱۵،

۱۱۲۵، ۱۱۵۰، ۱۱۶۱، ۱۱۷۲، ۱۱۹۴،

۱۱۹۵، ۱۲۰۰، ۱۲۰۸، ۱۲۱۶، ۱۲۲۰،

۱۲۲۱، ۱۲۵۱، ۱۲۵۶، ۱۲۶۱، ۱۲۸۵،

۱۲۹۱، ۱۲۹۲، ۱۳۱۶، ۱۳۲۷، ۱۳۶۱،

۱۳۶۲، ۱۳۶۳، ۱۳۸۵، ۱۳۹۲، ۱۴۰۹،

۱۴۶۳، ۱۴۹۲، ۱۵۴۷، ۱۵۶۳، ۱۵۶۵،

۱۵۷۶، ۱۶۱۴، ۱۶۲۴، ۱۶۲۶، ۱۶۴۳،

۱۶۶۷، ۱۶۷۷، ۱۷۰۲، ۱۷۰۳، ۱۷۳۰،

۱۷۳۱، ۱۷۳۵، ۱۷۴۲، ۱۷۴۵، ۱۷۵۶،

۱۷۶۲، ۱۷۸۲، ۱۷۸۹، ۱۷۹۶، ۱۸۰۴،

۱۸۲۴، ۱۸۲۹، ۱۸۳۴، ۱۸۴۰، ۱۸۴۳،

۱۸۴۹، ۱۸۸۷، ۱۹۱۹، ۱۹۳۴، ۱۹۶۱،

- محمد حسن قزوینی، ۱۸۱۱
 محمد حسن قمی، ۲۲۲۹
 محمد حسن قمی «نادی»، ۲۷۳
 محمد حسن کبیر مازندرانی، ۱۳۹۴
 محمد حسن کشمیری، ۱۱۹۰
 محمد حسن مامقانی، ۴۳۵، ۳۸۰، ۲۹۲، ۲۳۰
 ۵۲۹، ۷۹۱، ۱۰۹۴، ۱۱۴۱، ۱۱۵۸، ۱۱۸۶
 ۱۵۵۰، ۱۸۵۱، ۱۹۸۷، ۲۰۶۸، ۲۱۷۳
 محمد حسن محقق خلخالی، ۷۷۱
 محمد حسن منطقی، ۶۰۵
 محمد حسن نادی، ۱۷۳۶
 محمد حسن نجف آبادی، ۲۰۴۱
 محمد حسن نجفی، ۶۱۴، ۹۳۳، ۱۱۴۱، ۱۳۴۷
 ۱۴۶۸، ۱۵۰۷، ۱۵۳۹، ۱۶۶۴، ۱۶۹۱
 محمد حسن نجفی «صاحب جواهر»، ۶۱۵، ۷۴۰، ۸۷۸
 محمد حسن نویسی، ۱۲۲۰
 محمد حسن وزوایی، ۱۷۳۶
 محمد حسین آیتی، ۱۳۷۳
 محمد حسین ابراهیمی دینه کبودی اراکی، ۱۴۷۲
 محمد حسین اصفهانی، ۱۸۰۶
 محمد حسین اصفهانی (غروی)، ۱۵۶۵
 محمد حسین الغروی النائینی، ۱۳۰۳
 محمد حسین بروجنی اصفهانی، ۱۵۰۱
 محمد حسین بزرگ، ۱۸۳۹
 محمد حسین تبریزی «علامه طباطبائی»، ۲۴۲، ۲۴۴، ۲۴۶، ۲۴۸، ۲۹۰، ۳۳۳، ۴۶۱، ۵۹۲، ۶۰۷، ۶۴۴، ۷۰۷، ۹۲۹، ۱۰۹۹، ۱۱۲۵، ۱۱۷۲، ۱۱۷۶، ۱۲۳۷، ۱۲۶۵، ۱۲۸۸، ۱۳۲۷، ۱۳۶۱، ۱۴۶۳، ۱۴۷۲، ۱۸۴۴، ۱۸۸۱، ۲۰۰۴، ۲۰۳۳، ۲۱۳۱
 محمد حسین تهرانی، ۹۷۲
 محمد حسین حجة الاسلام، ۱۰۰۱
 محمد حسین دزفولی «خادم الشریعه»، ۲۰۰۳
 محمد حسین رئیس الاطباء، ۲۰۵۵
 محمد حسین رُخشاد «آقا نجفی»، ۱۳۲۱
 محمد حسین ریاضی، ۲۰۵۵
 محمد حسین سرچاهی، ۱۸۳۸
 محمد حسین شریعتمداری، ۱۳۹۴، ۱۸۵۶
 محمد حسین شهرستانی، ۱۱۹۰، ۱۵۱۱
 ۱۶۳۱، ۱۶۷۴
 محمد حسین صدقی مازندرانی، ۸۴۳، ۹۲۶
 محمد حسین علامه، ۳۸۶، ۸۶۷
 محمد حسین علامه اردستانی، ۱۲۰۵
 محمد حسین غروی، ۲۴۷، ۴۲۳، ۵۲۴، ۷۴۴
 ۱۱۸۰، ۱۱۹۳، ۱۳۸۹، ۱۷۱۵، ۱۹۰۸
 محمد حسین غروی اصفهانی، ۱۸۴، ۱۹۴
 ۲۳۰، ۳۰۵، ۳۶۱، ۳۸۴، ۴۲۷، ۴۵۹، ۵۸۰، ۷۶۶، ۸۷۹، ۸۸۱، ۹۰۲، ۹۱۴، ۹۹۰، ۹۹۵
 ۱۰۰۵، ۱۰۲۸، ۱۲۰۰، ۱۲۱۸، ۱۳۰۱
 ۱۳۰۴، ۱۳۰۸، ۱۳۲۵، ۱۳۴۹، ۱۳۹۸
 ۱۵۰۶، ۱۵۵۷، ۱۵۷۴، ۱۶۳۲، ۱۶۴۸
 ۱۶۸۵، ۱۷۱۲، ۱۹۶۹، ۲۱۱۳

۲۰۲۶، ۲۰۲۹، ۲۰۵۶، ۲۱۰۴، ۲۱۰۵	محمد حسین غروی بروجردی، ۱۲۵۷، ۱۵۸۱
۲۱۱۳، ۲۱۴۱، ۲۱۶۵، ۲۳۲۲	۱۸۰۵
محمد حسین نائینی غروی، ۱۱۶۰	محمد حسین غروی کمپانی، ۱۹۹۴
محمد حسین ناصرالشریعه، ۸۵، ۱۶۱	محمد حسین غریب تنکابنی، ۵۷۸
محمد حسین نجفی اصفهانی، ۱۰۱۰	محمد حسین فاضل تونی، ۶۱۷، ۸۵۰
محمد حسین نحوی اردبیلی، ۱۰۱۵	محمد حسین فخمی، ۷۷۴
محمد حسینی تنکابنی، ۱۴۹۷	محمد حسین فشارکی، ۱۰۳۵، ۱۳۷۲، ۱۵۹۵
محمد حکیم خراسانی، ۱۱۴۳، ۱۵۹۵	محمد حسین قاجار تهرانی، ۷۸۰
محمد خالصی زاده، ۲۱۲۰	محمد حسین کاشف الغطاء، ۴۳۸، ۱۰۷۱
محمد خراسانی، ۱۳۱۷	۱۲۰۰، ۱۵۱۶، ۱۶۶۱، ۱۷۶۰، ۱۷۶۲، ۲۰۲۹
محمد خطیب حائری، ۸۴۳، ۱۸۱۱	محمد حسین کاظمی، ۱۱۳۳، ۱۳۰۱، ۱۵۲۷
محمد خوئی، ۱۰۲۸	۲۰۶۷
محمد خوانساری، ۷۳۸	محمد حسین مجتهد بروجردی، ۲۰۷۷
محمد داماد، ۱۹۷۰	محمد حسین مرعشی شهرستانی، ۱۰۱۹
محمد داماد یزدی، ۲۴۸، ۲۵۸، ۲۹۰، ۴۶۱	محمد حسین مطهری، ۲۰۰۲
۵۷۰، ۵۷۲، ۵۹۲، ۷۰۷، ۷۳۰، ۷۷۸، ۹۰۲	محمد حسین نائینی، ۲۱۱، ۲۵۵، ۲۵۹، ۲۶۷
۹۲۹، ۹۵۳، ۱۰۲۵، ۱۰۹۶، ۱۲۸۵، ۱۲۸۷	۲۹۴، ۳۰۵، ۳۲۳، ۳۳۶، ۳۶۱، ۴۲۳، ۴۵۴
۱۴۷۲، ۱۷۱۷، ۱۸۳۴، ۱۸۴۳، ۱۸۶۹، ۱۹۷۵	۴۵۷، ۵۰۱، ۵۵۳، ۶۶۸، ۷۱۷، ۷۴۰، ۸۱۷
۲۰۰۳، ۲۰۰۴، ۲۰۱۵، ۲۰۲۳، ۲۰۳۳، ۲۱۴۵	۸۴۰، ۸۷۹، ۹۱۴، ۹۳۸، ۹۳۹، ۹۸۶، ۹۹۹
محمد دهکی، ۱۳۷۳	۱۰۲۸، ۱۰۵۰، ۱۰۹۳، ۱۲۱۸، ۱۲۵۲
محمد رئیس، ۲۰۱۶	۱۲۶۴، ۱۳۰۰، ۱۳۰۱، ۱۳۰۸، ۱۳۲۵
محمد رئیس اصفهانی، ۱۸۹۰	۱۳۴۹، ۱۳۸۸، ۱۴۰۰، ۱۴۵۹، ۱۴۶۵
محمد رجائی اصفهانی، ۱۰۹۷	۱۴۹۴، ۱۵۱۰، ۱۵۱۴، ۱۵۱۶، ۱۵۲۷
محمد رضا آل یاسین، ۴۲۷، ۱۲۹۸، ۱۵۲۸	۱۵۵۶، ۱۵۶۵، ۱۵۷۴، ۱۶۳۱، ۱۶۴۵
۱۷۱۲، ۱۹۶۹، ۲۲۶۰، ۲۳۶۸	۱۶۸۵، ۱۷۰۸، ۱۷۱۲، ۱۷۳۸، ۱۷۴۸
محمد رضا (ابوالمجد) مسجدشاهی، ۱۱۷۷	۱۷۵۹، ۱۷۷۷، ۱۸۰۵، ۱۸۲۲، ۱۹۱۳
۲۰۴۱	۱۹۲۰، ۱۹۲۸، ۱۹۶۹، ۱۹۹۶، ۲۰۰۰

- محمد رضا اصفهانی «جرقویه ای»، ۹۷۹
 محمد رضا اصفهانی «مسجد شاهی»، ۳۹۸، ۱۶۳۷، ۱۶۳۱، ۱۶۳۷
 محمد رضا تنکابنی، ۲۱۲۶
 محمد رضا جرقویه ای اصفهانی، ۱۵۸۷، ۵۴۶
 ۲۰۱۶، ۱۸۱۹
 محمد رضا حائری، ۱۶۱۴
 محمد رضا خراسانی، ۹۳۷
 محمد رضا دزفولی، ۱۷۱۵
 محمد رضا فقیه لاریجانی، ۲۱۴۰
 محمد رضا قمشه ای، ۷۸۶، ۱۰۶۰، ۱۰۶۶
 ۱۵۹۰
 محمد رضا قمشه ای (صهبا)، ۱۹۲۱
 محمد رضا گلپایگانی، ۳۴۸، ۲۹۸، ۲۵۸، ۲۳۴، ۳۴۸
 ۳۵۳، ۳۶۳، ۳۷۵، ۳۷۹، ۴۶۱، ۵۱۴، ۵۹۲
 ۶۰۷، ۶۲۸، ۷۲۲، ۹۰۲، ۹۲۹، ۹۳۵، ۹۵۱
 ۱۰۰۴، ۱۰۱۳، ۱۰۱۴، ۱۰۳۳، ۱۰۴۱
 ۱۰۹۰، ۱۰۹۱، ۱۱۵۴، ۱۱۷۲، ۱۱۸۹
 ۱۱۹۶، ۱۲۰۹، ۱۲۲۱، ۱۲۳۳، ۱۲۸۷
 ۱۳۲۱، ۱۳۶۱، ۱۳۹۸، ۱۴۰۷، ۱۴۷۲
 ۱۵۳۰، ۱۵۷۸، ۱۵۷۹، ۱۶۲۵، ۱۶۷۶
 ۱۷۱۷، ۱۷۱۸، ۱۷۴۵، ۱۷۸۲، ۱۷۸۹
 ۱۸۲۹، ۱۹۱۸، ۱۹۸۹، ۲۰۱۹، ۲۰۷۹
 ۲۱۰۸، ۲۱۱۸، ۲۱۳۱، ۲۱۵۹، ۲۱۸۷
 ۲۲۲۰، ۲۲۶۵، ۲۲۷۷
 محمد رضا مازندرانی، ۸۴۰
 محمد رضا مرعشی رفسنجانی، ۵۱۲
 محمد رضا مسجد شاهی (ابوالمجد)، ۲۰۲۹
 محمد رضا معزی، ۳۲۳، ۱۱۲۶
 محمد رضا معزی دزفولی، ۱۰۱۹، ۱۲۵۲
 ۱۵۷۶
 محمد رضا موسوی گلپایگانی، ۱۹۷۵، ۲۱۱۴
 محمد رضا نجفی اصفهانی، ۳۴۱
 محمد رضا نجفی مسجد شاهی، ۱۴۹۶
 محمد رضا نوری، ۲۱۷، ۱۹۹۶
 محمد رضا واحدی قمی، ۱۴۹۴
 محمد رفیع جلالی سردودی، ۵۷۱
 محمد روحانی، ۲۲۴۷
 محمد روحانی قمی، ۷۹، ۱۵۷۸، ۱۶۸۵
 ۱۹۰۳، ۲۳۳۶
 محمد زنجانی، ۲۱۷
 محمد سبط الشیخ انصاری، ۶۰۶
 محمد سبط الشیخ انصاری دزفولی، ۱۲۵۲
 محمد سرور واعظ، ۲۲۴
 محمد سعید تنکابنی، ۹۲۶
 محمد سعید خوئی، ۷۶۰
 محمد سعید فارسی، ۹۸۵
 محمد سلطان العلماء، ۴۶۱، ۱۲۰۸، ۱۳۸۸
 ۱۷۲۲
 محمد سمایی حائری، ۷۵
 محمد شاهرودی، ۶۲۶، ۸۴۳، ۱۰۹۰، ۱۶۸۲
 ۱۸۹۰
 محمد شبستری، ۱۳۰۱
 محمد شریف رازی، ۷۴

- محمد شیرازی، ۱۴۵۶، ۲۲۰۶، ۲۲۴۶
 محمد صاحب حواشی بر شرح شمسیه، ۱۸۵۶
 محمد صاحب ضوابط، ۱۳۴۷
 محمد صادق اصفهانی، ۱۳۱۷، ۳۲۳
 محمد صادق خاتون آبادی، ۲۵۶، ۳۴۱، ۱۰۳۵
 ۱۳۹۹، ۱۵۹۵، ۱۶۰۲، ۲۰۲۹
 محمد صادق سعیدی کاشمیری، ۱۶۵۷
 محمد صادقی تهرانی، ۷۹
 محمد صالح حائری «علامه سمّانی»، ۴۲۳، ۱۷۴۷، ۱۸۳۰
 محمد صالح حائری مازندرانی، ۳۴۸
 محمد صالحی هیدجی، ۱۹۹
 محمد صحتی سردرودی تبریزی، ۷۵
 محمد صدوقی یزدی، ۱۲۶۵، ۱۲۸۵، ۱۷۱۷
 محمد طالقانی، ۱۴۸۸
 محمد طاهر اردبیلی «ظاهری»، ۱۳۵۷
 محمد طاهر بحرانی، ۵۴۶، ۹۸۵، ۱۶۸۲
 محمد طاهر خاقانی، ۴۲۷
 محمد طه کرمی، ۱۰۰۳
 محمد طه نجف تبریزی، ۶۲۰، ۷۹۲، ۸۰۵
 ۱۰۱۹، ۱۲۱۳، ۱۵۲۲، ۱۸۰۶
 محمد عالمی، ۳۱۵
 محمد عباس لکنهوی جزائری، ۱۸۵۱
 محمد عراقی، ۳۷۳
 محمد عرب، ۱۸۳۹
 محمد عسکری تهرانی، ۵۱۹، ۱۵۱۶، ۱۶۷۷، ۲۰۳۰
 محمد علمی، ۱۰۱۵
 محمد علی ادیب تهرانی، ۱۸۹، ۳۸۶، ۴۵۱
 ۵۱۴، ۵۴۴، ۷۱۵، ۸۱۵، ۹۰۵، ۹۷۹، ۹۸۴
 ۱۰۱۳، ۱۰۱۷، ۱۰۴۱، ۱۲۹۰، ۱۳۶۱
 ۱۳۸۰، ۱۵۴۷، ۱۶۲۵، ۱۶۷۶، ۱۷۰۳
 ۱۷۱۸، ۱۸۲۹، ۱۸۳۱، ۱۹۶۱، ۱۹۷۶
 ۱۹۸۹، ۲۰۴۸، ۲۰۷۹، ۲۱۱۱، ۲۱۱۸، ۲۱۶۲
 محمد علی اراکی، ۴۶۱، ۱۰۱۳، ۱۰۷۰، ۱۲۸۵
 ۱۴۶۳، ۱۴۷۲
 محمد علی انصاری، ۴۳۴
 محمد علی بحرانی، ۱۶۸۲
 محمد علی تویسرکانی، ۳۲۳
 محمد علی ثقة الاسلام، ۸۰۹
 محمد علی چهاردهی، ۱۶۴۹
 محمد علی حائری، ۱۹۵۱
 محمد علی حائری قمی، ۳۷۹، ۷۱۶، ۷۷۴
 ۷۸۴، ۸۷۰، ۱۰۱۳، ۱۰۳۳، ۱۲۹۲، ۱۳۹۸
 ۱۶۴۶، ۱۷۵۶، ۱۷۸۲، ۱۸۸۷، ۱۹۶۱
 ۱۹۸۹، ۲۰۲۹، ۲۰۴۸، ۲۱۴۱، ۲۱۶۳
 محمد علی حائری کرمانی، ۲۴۸، ۳۲۰، ۷۷۷
 محمد علی حکیم، ۲۰۹۱
 محمد علی خان، ۷۴۷
 محمد علی خان اراکی، ۲۱۵۸
 محمد علی خان عراقی، ۸۹۰، ۱۳۸۸
 محمد علی خسروی، ۸۴۵، ۹۰۳
 محمد علی خلیق شیرازی، ۱۴۵۶
 محمد علی دزفولی، ۲۰۴۱

محمد علی ربانی، ۱۳۷۳	محمد علی معزی، ۳۴۸
محمد علی روضاتی، ۱۷۶۶	محمد علی معزی دزفولی، ۳۴۷
محمد علی سرابی، ۱۵۸۷، ۱۷۴۱، ۲۰۱۶	محمد علی معلّم حبیب آبادی، ۵۶۸
محمد علی سنقری، ۱۲۳۳	محمد علی موسوی دزفولی، ۶۰۶
محمد علی سیبویه، ۶۰۴	محمد علی میانجی، ۱۵۲۴
محمد علی سیبویه یزدی، ۲۰۱۶	محمد علی «میرزا جعفر»، ۱۶۳۱
محمد علی شاه آبادی، ۷۰۲، ۷۱۶، ۷۳۹، ۷۷۴	محمد علی نصره السلطان، ۲۱۲۳
۷۸۴، ۹۹۵، ۱۲۵۶، ۱۲۶۱، ۱۳۰۷، ۱۶۲۵	محمد غروی، ۸۹۳
۱۶۳۱، ۱۶۴۳، ۱۶۶۸، ۱۷۰۳، ۱۷۶۲	محمد فاضل ایروانی، ۲۳۰، ۷۹۱، ۱۰۹۴
۱۷۸۲، ۲۰۲۹، ۲۱۱۸، ۲۱۴۱، ۲۱۸۸	۱۱۸۶، ۱۵۲۲، ۱۵۵۰، ۱۶۷۳، ۱۹۸۷، ۲۰۶۸
محمد علی طبسی حائری، ۷۵، ۸۳۲	محمد فاضل شریانی، ۲۳۰، ۳۷۳، ۳۸۰، ۴۳۵
محمد علی غروی اردوبادی، ۹۴۴	۷۳۷، ۷۴۳، ۷۹۱، ۱۱۲۵، ۱۱۵۸، ۱۱۸۶
محمد علی فاضل، ۸۶۴	۱۵۵۰، ۱۸۵۱، ۱۹۱۱، ۱۹۸۷
محمد علی فاضل خراسانی، ۱۲۰۵، ۱۴۳۳	محمد فاضل قائینی، ۱۸۷، ۴۰۰، ۶۷۶، ۱۲۳۹
۱۸۳۹	۱۵۳۰، ۲۰۳۳
محمد علی قراچه داغی، ۱۷۷۲	محمد فاضل کاشانی، ۶۳۷
محمد علی قزوینی، ۲۱۷	محمد فاضل لنکرانی، ۳۵۳، ۸۳۲، ۱۱۳۷
محمد علی کاظمی خراسانی، ۴۰۳، ۹۱۵	محمد فاطمی قمی، ۲۵۴
۱۲۹۸، ۱۷۶۰، ۱۸۵۳، ۲۰۱۳، ۲۳۵۹	محمد فشارکی اصفهانی، ۱۸۶، ۲۰۴، ۲۱۶
محمد علی کاظمینی، ۲۰۴۱	۹۵۶، ۱۰۱۰، ۱۲۵۵، ۱۵۶۰، ۱۶۶۰، ۲۰۸۸
محمد علی کاظمینی خراسانی، ۷۶۶، ۱۶۴۸	۲۱۲۳
محمد علی لواسانی، ۲۱۴۰	محمد فیروز آبادی، ۲۵۷، ۱۲۵۲، ۱۲۶۲، ۱۳۰۱
محمد علی مدرس چهاردهی، ۵۲۱، ۵۸۰	۱۳۰۴، ۱۵۱۴، ۱۵۱۶، ۱۵۸۴، ۱۹۲۸
۱۶۵۰	۱۹۸۹، ۲۰۵۶
محمد علی مدرس چهاردهی گیلانی، ۸۰۵	محمد فیروز آبادی یزدی، ۵۲۰
۱۴۶۵، ۱۷۱۲	محمد فیض، ۲۰۳۰
محمد علی مدرس قراچه داغی، ۱۸۲۱	محمد فیض قمی، ۱۷۸، ۲۸۹، ۳۰۰، ۳۶۷

۱۸۷۵، ۱۸۹۱، ۱۹۰۰، ۱۹۰۴، ۱۹۱۱،	۴۶۰، ۵۱۵، ۵۲۸، ۵۲۹، ۶۰۵، ۶۱۳، ۷۱۷،
۱۹۲۸، ۱۹۷۲، ۲۰۵۵، ۲۰۸۹، ۲۰۹۶،	۷۳۵، ۷۶۱، ۷۸۴، ۸۷۰، ۹۱۱، ۹۲۳، ۹۳۲،
۲۱۰۵، ۲۱۱۰، ۲۱۳۲، ۲۱۵۷، ۲۱۹۷، ۲۲۰۵،	۹۹۷، ۱۰۱۰، ۱۰۱۳، ۱۰۳۱، ۱۰۴۱، ۱۱۹۵،
محمد کاظم خرم‌آبادی، ۷۷۹	۱۲۰۸، ۱۲۲۰، ۱۲۹۲، ۱۳۶۲، ۱۵۴۷،
محمد کاظم خلخالی، ۵۱۲	۱۶۲۶، ۱۹۹۹، ۲۱۱۸، ۲۱۸۱،
محمد کاظم دامغانی، ۳۷۵، ۱۶۳۱، ۱۶۴۲،	محمد قمی «کبیر»، ۵۲۸، ۹۹۷، ۱۲۶۱،
محمد کاظم شیرازی، ۳۶۲، ۸۷۲، ۹۷۹، ۹۸۲،	محمد قوچانی، ۲۹۲،
۱۰۷۰، ۱۱۴۳، ۱۲۹۸، ۱۳۵۷، ۱۴۹۶،	محمد کاشانی، ۷۶۰،
۱۵۷۴، ۱۶۰۳، ۱۶۴۸، ۱۷۳۱، ۱۹۱۶،	محمد کاشانی «مصطفوی»، ۶۳۷،
۱۹۶۹، ۱۹۹۴، ۲۰۴۲، ۲۱۸۹، ۲۲۴۰، ۲۳۶۳،	محمد کاشفی تبریزی، ۷۵،
محمد کاظم طباطبائی، ۶۳۷، ۱۳۸۳،	محمد کاشی، ۲۵۶، ۵۹۷، ۱۱۳۴، ۱۱۸۸،
محمد کاظم طباطبائی یزدی، ۷۷، ۲۱۳، ۲۱۴،	۱۷۰۷، ۱۸۱۵،
۲۵۷، ۲۶۹، ۲۷۱، ۲۷۳، ۲۸۰، ۲۹۴، ۲۹۵،	محمد کاظم خراسانی، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۵۷، ۲۷۱،
۳۲۱، ۳۲۳، ۳۹۲، ۴۳۵، ۴۳۹، ۴۵۸، ۵۰۹،	۲۷۳، ۲۸۰، ۲۹۴، ۲۹۵، ۳۲۱، ۳۲۳، ۳۴۰،
۵۱۲، ۵۱۳، ۵۲۰، ۵۷۵، ۵۹۷، ۶۲۰، ۶۲۲،	۳۵۸، ۳۶۰، ۳۷۳، ۳۹۲، ۴۳۵، ۴۳۹، ۴۵۸،
۶۵۲، ۷۳۷، ۷۵۶، ۷۵۹، ۸۱۰، ۸۱۷، ۸۷۹،	۴۷۷، ۴۸۲، ۵۰۹، ۵۱۳، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۴،
۹۴۴، ۹۵۶، ۹۶۴، ۹۷۰، ۱۰۱۰، ۱۰۴۵،	۵۳۸، ۵۹۷، ۶۲۰، ۶۲۲، ۶۳۷، ۶۵۲، ۷۲۲،
۱۰۵۶، ۱۱۲۷، ۱۱۳۴، ۱۱۷۹، ۱۱۸۸،	۷۳۷، ۷۵۹، ۷۸۵، ۸۱۰، ۸۱۷، ۹۱۴، ۹۵۶،
۱۲۱۰، ۱۲۴۹، ۱۲۵۵، ۱۲۶۲، ۱۲۶۴،	۹۶۴، ۱۰۱۰، ۱۰۴۵، ۱۰۵۶، ۱۱۲۷، ۱۱۳۴،
۱۲۷۶، ۱۳۰۱، ۱۳۷۲، ۱۳۷۸، ۱۳۹۴،	۱۱۵۸، ۱۱۷۹، ۱۱۸۸، ۱۲۱۰، ۱۲۱۳،
۱۴۰۱، ۱۴۴۶، ۱۴۵۷، ۱۴۵۸، ۱۴۸۴،	۱۲۴۹، ۱۲۵۵، ۱۲۷۶، ۱۳۱۳، ۱۳۷۲،
۱۴۸۵، ۱۵۰۹، ۱۵۱۴، ۱۵۲۲، ۱۵۴۶،	۱۳۸۳، ۱۳۹۴، ۱۴۰۱، ۱۴۳۵، ۱۴۳۶،
۱۵۵۲، ۱۵۶۰، ۱۵۸۳، ۱۵۹۸، ۱۶۲۹،	۱۴۴۶، ۱۴۵۷، ۱۴۵۸، ۱۴۸۴، ۱۴۸۵،
۱۶۵۰، ۱۶۶۶، ۱۷۰۴، ۱۷۰۵، ۱۷۱۵،	۱۴۸۸، ۱۴۹۱، ۱۵۰۴، ۱۵۰۹، ۱۵۲۲،
۱۷۳۶، ۱۷۸۸، ۱۸۱۰، ۱۸۳۷، ۱۸۵۱،	۱۵۴۶، ۱۵۴۸، ۱۵۵۲، ۱۵۶۰، ۱۶۲۹،
۱۸۵۷، ۱۹۰۴، ۱۹۷۲، ۲۰۵۰، ۲۰۵۶،	۱۶۵۰، ۱۷۰۴، ۱۷۳۶، ۱۷۸۸، ۱۷۹۷،
۲۱۳۲، ۲۱۵۰، ۲۱۵۷،	۱۸۰۶، ۱۸۱۰، ۱۸۳۷، ۱۸۵۷، ۱۸۷۴،

- محمد كاظم عصار، ۱۴۶۶، ۸۵۰، ۶۱۶، ۱۴۶۶
 محمد كاظم معزی دزفولی، ۲۰۳۹
 محمد كاظم نحوی یزدی، ۲۳۰
 محمد كاظم یزدی، ۱۱۵۸
 محمد کرمی، ۲۲۶۳
 محمد کوهستانی، ۵۵۸، ۶۲۴، ۶۲۶، ۶۷۵، ۲۱۲۹
 محمد کوهکمری، ۲۵۸
 محمد گلی، ۱۲۴۵
 محمد لاکانی رشتی، ۱۸۸۱
 محمد مازندرانی، ۱۵۱۱
 محمد مجاهدی، ۷۰۶، ۹۰۵
 محمد مجاهدی تبریزی، ۴۷۳، ۵۲۹، ۵۶۸
 ۶۰۷، ۷۰۶، ۸۳۹، ۸۵۶، ۹۲۹، ۱۲۸۵
 ۱۴۷۲، ۱۷۱۷، ۱۷۴۰، ۱۹۱۸، ۲۰۶۰
 محمد مجتهدی کاشانی، ۷۵
 محمد محقق، ۳۱۴
 محمد محقق داماد، ۱۰۹۹
 محمد محقق لاهیجی، ۲۴۸، ۶۴۴
 محمد مدرس، ۸۴۴
 محمد مشکاة بیرجندی، ۳۸۳
 محمد مصطفوی قائینی، ۱۲۳۹
 محمد مظفری قزوینی، ۱۰۹۷
 محمد معروف به سرسر، ۱۱۲۰
 محمد مفتاح، ۹۶۹
 محمد مفتی الشیعه اردبیلی، ۸۳۲
 محمد موسوی بحرانی حائری، ۹۸۵
 محمد مولانا، ۱۹۳، ۹۳۲، ۲۱۱۳، ۲۱۸۰
 محمد مولانا تبریزی، ۵۱۷
 محمد مهدی اصفهانی کاظمی، ۲۰۳۰
 محمد مهدی بیگدلی، ۲۰۴۵
 محمد مهدی بیگدلی دزفولی، ۱۲۵۲
 محمد مهدی مازندرانی «امیرکلانی»، ۳۷۵، ۷۳۵، ۹۳۲، ۱۱۴۸، ۱۲۸۱، ۱۳۶۲، ۱۹۶۲
 ۲۰۰۴، ۲۱۲۸، ۲۱۸۸
 محمد نجف آبادی، ۹۳۷، ۱۰۳۵، ۱۱۴۳
 ۱۳۱۷، ۱۳۷۲، ۱۴۹۶، ۲۰۴۱
 محمد وحید خورکامی، ۱۷۵۳
 محمد هادی شریعت زاده، ۲۳۳
 محمد هادی میلانی، ۵۴۶، ۶۲۸، ۹۷۹، ۱۰۰۴
 ۱۰۷۱، ۱۲۳۳، ۱۳۱۴، ۱۳۲۵، ۱۴۰۷
 ۱۵۵۷، ۱۵۸۷، ۱۶۴۷، ۱۷۳۱، ۱۸۱۱
 ۱۸۱۹، ۲۰۱۶، ۲۱۵۰، ۲۲۶۴
 محمد هادی همدانی، ۸۴۵
 محمد هاشم چهارسوقی خوانساری، ۶۳۷
 محمد هاشم ذاکر، ۱۲۰۵
 محمد هجری آحسان، ۵۴۶
 محمد همدانی، ۳۰۰، ۳۷۹، ۳۸۶، ۴۱۲، ۴۵۱
 ۴۵۷، ۵۱۵، ۵۱۷، ۵۶۷، ۷۰۲، ۷۱۵، ۷۳۸
 ۷۷۳، ۷۷۴، ۸۱۳، ۸۱۵، ۸۶۷، ۹۱۱، ۹۲۳
 ۹۸۴، ۹۹۴، ۱۰۳۳، ۱۰۴۱، ۱۰۸۵، ۱۱۱۰
 ۱۱۱۵، ۱۲۰۷، ۱۲۱۸، ۱۲۵۶، ۱۲۷۶
 ۱۲۹۲، ۱۳۶۳، ۱۳۸۱، ۱۶۱۴، ۱۷۰۳
 ۱۷۸۲، ۱۸۲۴، ۱۸۳۱، ۱۹۱۹، ۱۹۵۰

محمود شیرازی، ۵۰۱، ۷۷۹، ۹۲۶	۱۹۸۹، ۱۹۹۸، ۲۰۴۸، ۲۰۶۸، ۲۱۰۲
محمود طباطبائی، ۱۰۲۶، ۱۵۲۱	۲۱۶۳، ۲۱۶۴، ۲۱۶۷، ۲۱۸۸
محمود علمی اراکی، ۱۴۷۲	محمّد همدانی خوانده، ۲۱۱۸
محمود قمی، ۲۱۷، ۱۷۸۷، ۱۸۳۹، ۱۹۹۶	محمّد هیدجی، ۲۱۷، ۱۸۹۴
محمود مجد اردکانی، ۱۷۰۳	محمود ابن الرضا، ۱۱۰۱
محمود محسنی، ۳۷۷	محمود اردبیلی، ۱۲۴۵
محمود مرعشی، ۲۰۶۰	محمود اردکانی، ۱۶۱۴
محمود مفید، ۱۳۷۲	محمود اصفهانی، ۵۴۶
محمود همدانی، ۱۸۴۳	محمود اصولی، ۴۳۴، ۲۰۶۷
محمّد الدین مامقانی، ۱۱۵۳	محمود افتخارالعلماء، ۱۹۶۳
محمّد الدین یونسی اردبیلی، ۳۹۷	محمود اهری، ۲۵۷
محمّد الدین اردبیلی، ۲۱۸۸	محمود جودی، ۱۹۲۳
مرتضی آشتیانی، ۸۵۹، ۱۲۴۵، ۲۰۲۹، ۲۰۵۵	محمود حسینی زنجانی، ۷۲۶
مرتضی انصاری، ۷۷، ۲۹۸، ۳۹۹، ۴۷۴، ۶۱۴	محمود حکمی قمی، ۱۵۰۹
۷۵۳، ۸۰۶، ۹۳۳، ۱۰۲۶، ۱۱۵۹، ۱۲۳۱	محمود حیاط شاهی، ۱۸۳۹
۱۳۰۱، ۱۴۶۸، ۱۵۰۷، ۱۵۳۹، ۱۶۶۴	محمود دوزدوزانی، ۹۹۶، ۱۲۰۰
۱۹۰۱، ۲۱۱۰	محمود دهکردی، ۱۸۱۴
مرتضی ایروانی، ۵۱۸	محمود شاهرودی، ۲۱۲، ۲۴۸، ۲۵۳، ۳۲۰
مرتضی تالهی، ۹۰۳	۳۳۳، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۵۱، ۴۶۸، ۶۰۴، ۶۲۴
مرتضی حائری یزدی، ۲۵۸، ۳۲۰، ۵۴۴، ۹۰۲	۶۲۸، ۶۳۶، ۶۷۵، ۸۷۳، ۹۰۲، ۹۲۶، ۹۸۰
۱۰۲۵، ۱۲۸۷، ۱۴۷۱، ۱۷۴۰، ۲۰۶۰	۹۸۲، ۱۰۱۵، ۱۰۴۱، ۱۱۲۳، ۱۲۱۵، ۱۲۳۸
۲۱۱۷، ۲۱۴۵، ۲۰۷۹، ۲۱۸۷	۱۲۳۹، ۱۲۹۸، ۱۳۹۸، ۱۴۹۹، ۱۵۰۱
مرتضی حسینی فیروزآبادی، ۸۴۳	۱۵۰۵، ۱۵۳۰، ۱۵۹۹، ۱۷۳۱، ۱۷۴۰
مرتضی خراسانی، ۱۱۴۳	۱۷۴۱، ۱۷۵۵، ۱۹۰۳، ۲۰۴۲، ۲۰۶۰
مرتضی خسروشاهی، ۹۹۶، ۱۰۰۶، ۲۱۰۸	۲۰۸۱، ۲۱۶۶، ۲۲۱۹، ۲۳۶۹
۲۱۱۳	محمود شکری آلوسی بغدادی، ۱۲۶۲
مرتضی خلخالی، ۱۲۳۹	محمود شهابی، ۲۲۷، ۶۱۷

مرتضی شیبستری، ۹۹۶	مصطفی تبریزی، ۱۸۲۱
مرتضی طالقانی، ۲۱۲، ۷۶۹، ۹۷۲، ۹۷۹، ۹۹۰	مصطفی شیرازی، ۱۸۹۰
۱۲۱۹، ۱۲۹۲، ۱۶۰۲، ۱۹۰۲، ۲۱۵۲	مصطفی صادقی، ۱۰۲۵
مرتضی علوی فریدنی، ۱۷۱۸، ۱۷۸۹	مصطفی صادقی قمی، ۱۷۳۹
مرتضی فیروزآبادی، ۹۵۰، ۱۱۲۳	مصطفی کاشانی، ۵۸۰
مرتضی قلی ستوده‌نیا، ۳۷۷	مصطفی کاشانی یزدی، ۱۳۸۳
مرتضی کشمیری، ۱۰۱۱، ۱۰۱۹، ۱۱۸۹، ۲۰۸۹	مصطفی محسنی، ۱۴۶۹
مرتضی لنگرودی، ۱۷۷۳	مصطفی مولانا، ۲۰۸
مرتضی مدرس، ۱۸۲۱	مصطفی نورانی اردبیلی، ۷۹، ۸۳۲
مرتضی مدرس طباطبائی، ۱۰۵۶	معزی دزفولی، ۲۰۴۵
مرتضی مدرس گیلانی، ۷۴، ۲۰۳۳	معصوم قهستانی، ۱۲۳۹
مرتضی مدرسی طباطبائی، ۲۱۶۴	معین‌الشریعه، ۱۸۹
مرتضی مطهری، ۲۵۸، ۱۲۸۸	مقدس اشرفی، ۱۳۹۴
مرتضی هندی، ۱۲۴۹	مقیم زنجانی، ۵۲۷، ۷۲۱، ۷۸۴
مرتضی یزدی، ۱۶۳۱	منصور سبط‌الشیخ، ۳۴۸
مرعشی نجفی، ۱۲۸۵	منیرالدین، ۱۲۵۴
مروج خراسانی، ۱۲۰۵	منیر بروجردی، ۱۴۳۵
مسلم محدث خلخالی، ۹۵۳، ۱۰۱۵	موسی تبریزی، ۱۰۴۸
مسلم ملکوتی سرابی، ۴۰۰	موسی ثقة‌الاسلام تبریزی، ۱۲۴۸
مسیح سمنانی، ۱۴۸۸	موسی چکه‌کندوکی، ۱۸۳۸
مسیح طالقانی، ۱۷۷، ۲۱۷، ۲۵۴، ۲۰۵۵	موسی خوانساری، ۱۱۰۱، ۱۲۹۸، ۱۴۹۶
مسیو «بُهلر» فرانسوی، ۱۹۲۵	۱۵۷۴، ۱۷۱۲، ۱۹۶۹، ۲۰۴۱، ۲۲۷۱
مشکور حولوی، ۱۴۶۸	موسی زرآبادی، ۱۰۴۵
مشهدی محمد حسن خیاط، ۹۹۰	موسی زنجانی «عباسی»، ۳۳۳، ۴۵۹، ۱۷۴۰
مصطفی اعتماد، ۸۴۳، ۱۸۹۰	موسی مازندرانی، ۳۸۰
مصطفی اعتماد بهبهانی، ۱۶۸۲	موسی مرتضوی، ۲۰۱۵
مصطفی اعتمادی تبریزی، ۲۰۲۲	موسی نثری، ۱۱۰۲

مهدی کاشف الغطا، ۴۰۳، ۸۷۸، ۱۱۵۹	مونیہ وینار، ۱۷۹۴
مهدی کشفی، ۱۰۱۳، ۱۹۸۹	مهدی آشتیانی، ۸۵۰، ۹۳۲، ۹۷۹، ۱۱۳۰
مهدی کشفی بروجردی، ۵۱۱	۲۰۰۴، ۲۰۸۰
مهدی کشفی تهرانی، ۳۸۶	مهدی اصفهانی، ۳۷۵، ۴۲۳، ۶۱۰، ۷۵۴، ۸۵۹
مهدی مازندرانی، ۱۰۹۹، ۱۹۹۶	۱۳۷۴، ۱۴۰۵، ۱۴۰۹، ۱۴۱۳، ۱۶۴۳، ۱۶۷۷
مهدی مازندرانی (امیر کلانی)، ۱۶۲۵	مهدی الهی قمشه‌ای، ۳۶۳، ۱۶۳۵، ۲۱۴۶
مهدی ملک الکتاب فراهانی، ۱۹۲۴	مهدی انگجی، ۹۰۵

ن

نائینی، ۲۰۴۵	مهدی بن کریم شیرازی، ۹۵۶
ناصرالدین انصاری قمی، ۷۵	مهدی جدیدی، ۵۹۲
ناصر باقری بیدهندی قمی، ۷۶	مهدی حائری قزوینی، ۷۵
ناصر مکارم شیرازی، ۳۵۳، ۸۷۵، ۲۱۸۶	مهدی حائری یزدی، ۱۴۷۲
نثار حسین عظیم آبادی، ۱۸۵۱	مهدی حکمی (پائین شهری)، ۹۵۹، ۱۲۰۵
نجف قلی خان ملایری، ۸۴۵	۱۷۵۶، ۱۷۰۵
نصرالله جویباری، ۱۴۸۵	مهدی حکمی قمی، ۱۹۳۳
نصرالله رشتی، ۱۷۵۹	مهدی درچه‌ای، ۲۵۶، ۲۰۴۱
نصرالله شبستری، ۲۰۸، ۹۶۹	مهدی رشدیه تبریزی، ۵۳۰
نصرالله مستنبط، ۲۱۲، ۴۰۰	مهدی روحانی قمی، ۱۱۳۷
نصرالله مستنبط تبریزی، ۱۶۳۵	مهدی سیبویه یزدی، ۵۶۷
نصرالله ملک المتکلمین، ۲۱۲۳	مهدی شهیدی، ۱۳۷۴، ۲۰۰۲، ۲۱۲۰
نصرت‌الله بناروانی، ۱۱۸۹	مهدی شیرازی، ۶۰۴، ۱۲۱۲، ۱۲۳۳، ۱۵۵۷
نصرت‌الله بناروانی میانجی، ۱۱۳۷	۱۵۸۷، ۱۸۱۱، ۱۸۱۹، ۲۰۱۶، ۲۱۰۰
نصیری، ۶۲۶	مهدی عالم، ۳۱۵، ۹۵۳، ۱۰۱۵
نظر علی طالقانی، ۴۴۲	مهدی عالم اردبیلی، ۴۶۳، ۱۸۴۹
نعمت‌الله صالحی نجف آبادی، ۱۸۶۹	مهدی علوی، ۵۷۸
نعمت‌الله قزوینی، ۱۷۴۵	مهدی قزوینی حلی، ۷۹۱

- نعمت الله مهدوی قزوینی، ۵۱۸
 نورالدین جزائری، ۱۵۵۷
 نورالدین عراقی، ۸۹۰، ۱۳۸۸، ۱۴۶۹، ۱۴۹۹
 ۲۱۵۸، ۲۰۷۷، ۱۷۱۵
 نورالدین علوی، ۷۷۲
 نورالله اصفهانی «مسجدشاهی»، ۸۸۳
 نوری جزائری، ۱۹۶۸
- و- ه.**
 واسع کاظمی ترکی، ۱۴۰۹
 وحید خراسانی، ۲۱۸۷
 ولی الله عامره ای، ۷۱۵
 هادی بجستانی خراسانی، ۱۸۱۱
 هادی تهرانی، ۷۹۱، ۱۵۰۴، ۱۵۲۴، ۱۵۲۷
 ۱۹۸۷، ۱۷۳۶، ۱۵۹۰
 هادی خراسانی «بجستانی»، ۱۵۵۷، ۲۰۱۶
 هادی زین العابدین، ۱۶۵۵
 هادی سینا، ۱۶۵
 هادی فرزند فرج الله طالقانی، ۳۶۸
 هادی معرفت، ۱۴۵۶
 هادی تیری، ۵۹۲
 هادی هادوی، ۹۵۸
 هاشم آملی، ۲۵۸، ۲۹۰، ۳۵۳، ۶۲۴، ۶۲۶
 ۶۲۸، ۶۷۵، ۹۰۲، ۹۶۹، ۹۸۰، ۹۸۲، ۱۲۸۷
 ۱۷۷۴، ۱۸۸۱، ۲۰۶۰، ۲۱۰۸، ۲۱۸۷
 ۲۲۱۴، ۲۲۱۸، ۲۲۵۴
 هاشم اشکوری، ۲۱۷، ۵۷۳، ۱۱۷۹، ۱۵۴۶
- ۱۵۹۵، ۱۸۵۷، ۱۹۹۶، ۲۰۵۵
 هاشم حسینی تهرانی، ۹۴۴
 هاشم خوئی «مرقاتی»، ۸۷۲
 هاشم رشتی، ۲۹۲
 هاشم قزوینی،
 هاشم قزوینی، ۳۷۵، ۳۹۷، ۱۱۸۱، ۱۱۸۳،
 ۱۱۹۰، ۱۴۰۹، ۱۵۱۱، ۱۶۴۲
 هاشم همدانی، ۷۸۴
 هبة الدین شهرستانی، ۱۰۱۹، ۱۷۶۲، ۲۰۹۶
 هدایت الله شهیدی، ۱۲۴۹
 هدایت الله ملایری (آقا نجفی)، ۱۴۰۵
 هدایت الله وحید گلپایگانی، ۴۶۱
- ی**
 یحیی ابوطالبی، ۲۹۸
 یحیی امامزاده قاسمی، ۹۹۰
 یحیی جواهری، ۸۹۲
 یحیی زرنندی، ۱۸۱۹، ۲۰۵۱
 یحیی مجتهد یزدی، ۱۴۴۶
 یحیی مدرس، ۱۰۵۶
 یحیی مدرس بیدآبادی، ۱۹۸
 یحیی مدرسی یزدی، ۲۹۰، ۷۱۱، ۱۰۷۰
 ۱۲۳۹، ۱۶۳۵، ۱۹۰۲، ۲۰۶۰
 یحیی مفیدی قزوینی، ۷۷۲
 یحیی واعظ احمدآبادی، ۱۶۱۴
 یحیی یزدی، ۹۵۶
 یدالله دهقان، ۸۷۵

یوسف خراسانی، ۹۲۶، ۱۲۳۳، ۱۵۸۷، ۱۶۸۲،

۱۸۱۱، ۲۰۵۱

یوسف خراسانی (بیارجمندی)، ۲۱۲۰

یوسف شاهرودی، ۲۴۸، ۲۰۶۰

یونس اردبیلی، ۵۶۹

یونس افتخارالسادات، ۹۵۳

یونس رشتی، ۱۹۹۶

یدالله طبرسی، ۵۵۲

یدالله نظرپاک، ۲۲۷، ۲۱۴۰

یعقوب سجادی، ۵۷۸

یعقوب طبرسی، ۵۵۳

یوسف، ۱۲۸۴

یوسف حائری خراسانی، ۵۴۶، ۱۸۱۱، ۱۸۱۹،

۲۰۱۶

‡‡

۵- نخبگان

- آقا بزرگ تهرانی، ۷۸۷
 آقا جمال نوری، ۱۸۹۶
 ابراهیم خسروشاهی، ۱۴۷۴
 ابراهیم شیرازی، ۷۵۹
 ابراهیم علم الهدی سبزواری، ۷۵۹
 ابراهیم علی‌زاده ارومیه‌ای، ۱۴۲۰
 ابراهیم منزوی خوانساری، ۸۶۲
 ابراهیم موسوی زنجانی، ۲۰۴۹
 ابوالحسن ایازی رستم کلائی، ۶۷۶
 ابوالحسن شعرانی، ۱۸۹۶، ۲۰۵۸
 ابوالحسن فقیهی قمی، ۱۷۹۷
 ابوالخیر احمدی خمینی، ۸۶۳
 ابوالفضل زاهدی قمی، ۲۷۷
 ابوالفضل صدیقی سرابی، ۱۴۱۲
 ابوالفضل علمائی سرابی، ۸۶۳
 ابوالقاسم خوئی، ۱۵۳۳
 ابوالقاسم فروغی شاهرودی، ۸۶۲
 ابوالقاسم کبیر بن محمد تقی قمی، ۱۵۴۱
 ابوالقاسم نحوی، ۲۷۷
 ابوطالب تجلیل تبریزی، ۲۰۵۹
 احمد آشتیانی، ۷۸۷، ۱۸۹۶
 احمد ارجمند مشکینی، ۱۴۲۰
 احمد اهری، ۱۰۴۸
 احمد خوشنویس اردبیلی، ۲۰۵۸
 احمد رمزی، ۱۸۵
 احمد زاهدی لنکرانی، ۸۶۲
 احمد زنجانی، ۲۷۷
 احمد سرائی تبریزی، ۳۰۶
 احمد فالی، ۷۵۹
 احمد فرزند نقی سرچمی زنجانی «رشنودی»، ۳۰۶
 احمد فقیهی قمی، ۱۷۹۷
 احمد لواسانی، ۴۸۷
 احمد مشرف حسینی، ۲۷۸

- احمد همدانی، ۱۸۹۶
اسدالله ربانی سرابی، ۱۴۲۰
اسلام چاووشی، ۱۶۴۵
اسماعیل معزی ملایری، ۱۴۷۴
ایوب گرمودی، ۱۴۲۰
باقر فقهی، ۶۷۶
بدیع الملک میرزا دولتشاه، ۱۰۶۱
بهاءالدین علوی هشترودی، ۱۴۲۰
بهلول سجادی مرندي، ۱۴۲۰
تجلیل تبریزی، ۱۴۷۴
جعفر شاهرودی، ۴۸۷
جعفر شهیدی بروجردی، ۱۹۶۹
جعفر لنکرانی، ۱۸۹۷
جعفر لواسانی، ۱۶۹
جعفر مرتضوی، ۱۸۹۷
جلال الدین آشتیانی، ۲۰۵۸
جلال طاهری اصفهانی، ۱۶۱۶
جواد آقا تهرانی، ۱۴۱۱
جواد بن محمد مجتهد قمی (کبیر)، ۸۶۲
جواد خندق آبادی، ۱۴۷۴
جواد فلاطوری اصفهانی، ۲۰۵۸
جواد مدنی کرمانی (بنان الشریعه)، ۲۰۵۹
حبیب الله فقیه مازندرانی، ۲۷۸
حبیب الله قمی، ۱۵۴۱
حسن احمدی ترکی، ۱۴۲۰
حسن رازینی همدانی، ۱۷۹۷
حسن شجاعی قمی، ۸۶۳
- حسنعلی اصفهانی (نخودکی)، ۱۲۵۳
حسنعلی مروارید، ۱۴۱۱
حسن فرهنگ سردودی، ۱۶۴۵
حسن لنکرانی، ۴۸۷
حسن مدرس، ۱۵۳۳
حسن معینی، ۲۷۷
حسن موسوی، ۱۸۵
حسن نصرتی نیا سردودی، ۱۶۴۵
حسین آستانه‌ای، ۱۲۵۳
حسین آهنگری ساروی، ۶۷۶
حسین بدلا قمی، ۲۷۸
حسین بن آقا محمد کبیر قمی، ۸۶۲
حسین حائری کرمانی، ۱۴۷۴
حسین حجازی یزدی، ۸۶۲
حسین راستی کاشانی، ۱۲۳۶
حسین ربّانی میانجی، ۱۴۲۰
حسین ظهیرالاسلام دزفولی، ۱۲۵۳
حسین عشقی کمره‌ای، ۸۶۲
حسین عین‌الدینی آذربایجانی، ۸۶۳
حسین غفاری، ۱۳۶۶
حسین فاطمی قمی، ۴۸۷
حسین لنکرانی، ۸۰۸
حسین نوری همدانی، ۱۴۷۴
حلیمی، ۱۲۳۶
حیدر رائی، ۸۶۳
خداداد صابر، ۱۸۵
داود قزوینی، ۱۸۵

- ذبیح محمدی کلائی، ۶۷۶
 ربانی شیرازی، ۱۴۷۴
 رضا برنجکار، ۱۴۲۰
 رضا توحیدی تبریزی، ۳۰۶
 رضا حسینی مرندي، ۱۴۲۰
 رضا زنجانی، ۲۰۷۲
 رضا سقازاده واعظ، ۱۰۵۹
 رفعت الله حامدی، ۱۴۲۰
 روح الله خمینی، ۲۷۷، ۴۸۷
 زین العابدین انواری، ۲۷۸
 سجاد علوی گرگانی، ۲۷۸
 شریعت سنگلجی، ۱۸۹۶
 ضیاءالدین استرآبادی، ۲۷۸
 ضیاءالدین طباطبائی، ۸۰۸
 عباس تهرانی، ۴۸۷
 عباس قمی، ۱۷۹۷
 عباس کاشانی، ۷۵۹
 عبدالحسین آگهی، ۱۸۵
 عبدالحسین رشتی، ۷۸۷
 عبدالحسین غروی تبریزی، ۳۰۶
 عبدالحمید بنایی، ۳۰۷
 عبدالرحمن کلائی، ۶۷۶
 عبدالرحیم قمی، ۷۵۹
 عبدالرحیم مدرس تبریزی، ۲۰۵۸
 عبدالرحیم نوری بروجردی، ۱۴۷۴
 عبدالرضا شهرستانی، ۷۵۹
 عبدالستار میانجی، ۲۷۸، ۸۶۲
 عبدالکریم حائری یزدی، ۹۷۱
 عبدالکریم موسوی اردبیلی، ۳۰۶
 عبدالکریم هاشمی نژاد، ۶۷۶
 عبدالله بهبهانی، ۱۲۷۰
 عبدالله تهرانی «چهل ستونی»، ۲۷۸
 عبدالله جوادی آملی، ۱۶۱۶
 عبدالله شالچیلار تبریزی، ۴۸۸
 عبدالله شبستری، ۳۲۵
 عبدالله مسجدجامعی، ۱۶۹
 عبدالمهدی زیدی، ۱۸۵
 عبدالنبی نوری، ۱۵۳۳
 عبدالهادی قمی، ۲۷۷
 علی اصغر اشعری قمی، ۲۷۷
 علی اصغر باغمیشه ای، ۱۰۴۸
 علی اصغر وحید تهرانی، ۱۳۸۸
 علی اعتماد الواعظین رشتی، ۲۰۵۹
 علی اعتماد رشتی، ۲۰۵۹
 علی اکبر برقمی قمی، ۱۷۹۷
 علی اکبر تقوی قزوینی، ۱۴۲۰
 علی اکبر قاری، ۳۰۶
 علی اکبر موحدی تبریزی، ۸۶۳
 علی اکبر نحوی اهری، ۱۰۴۸
 علی برقمی قمی، ۱۷۹۷
 علی بلور فروش، ۲۷۸
 علی پناه اشتهااردی، ۱۴۷۴
 علی سقط فروش «خداپرست»، ۲۷۸
 علی شیخ الاسلامی تبریزی، ۸۶۳

- علی محقق کاشمیری، ۲۰۵۸
 علی محمد باغ پنبه‌ای قمی، ۱۷۹۷
 علی محمد جولستانی، ۲۰۵۹
 علی محمد نائینی، ۱۴۷۴
 علی ملکی میانجی، ۱۴۲۰
 علی میرغفاری آذرشهری، ۳۰۶
 علی همدانی، ۲۷۷، ۱۸۹۷
 علی همدانی (معصومی)، ۴۸۷، ۲۰۵۸
 عمران علیزاده تبریزی، ۳۰۶
 عیسی اهری، ۳۰۶
 عین‌الله حسنی ارومیه‌ای، ۱۴۲۰
 غلامرضا صلواتی، ۱۴۷۳
 غلامرضا کسائی تبریزی، ۷۵۹
 غلامرضا گلسرخی، ۱۲۳۶
 فاضل لنکرانی، ۴۸۷
 فتاح شهیدی، ۱۴۱۲
 فخرالدین قمی، ۱۵۴۱
 فضل‌الله حسینی باداد سری، ۶۷۶
 فضل‌الله خوانساری، ۱۷۹۷
 فضل‌الله نوری، ۱۲۷۰
 قاسم گرگری، ۱۰۴۸
 کاظم تبریزی، ۳۰۶
 کاظم شریعتمداری، ۴۸۷
 کاظم صمدانی تبریزی، ۸۶۲
 کاظم (میرزا) اصفهانی، ۱۵۴۱
 کمال مرتضوی، ۱۳۸۸
 محسن حرم‌پناهی، ۱۴۷۴
 محمد ابراهیم یزدی (اعرافی)، ۸۶۲
 محمد امامی کاشانی، ۱۲۳۶
 محمد باقر علم‌الهدی، ۱۴۲۰
 محمد باقر معروف «ربانی»، ۱۷۹۷
 محمد بهشتی، ۱۳۸۸
 محمد بیابانی اسکویی، ۱۴۲۰
 محمد تسلطی، ۱۲۳۶
 محمد تقی آملی، ۱۸۹۶
 محمد تقی اشراقی، ۲۷۷، ۱۷۹۷
 محمد تقی افجه‌ای، ۲۰۵۹
 محمد تقی جعفری، ۱۳۵۶
 محمد تقی جعفری تبریزی، ۳۰۶، ۲۰۵۸
 محمد تقی شهرستانی، ۳۶۴
 محمد تقی فلسفی تنکابنی، ۱۸۵
 محمد تقی کلباسی سردودی، ۱۶۴۵
 محمد ثابتی همدانی، ۱۸۹۷
 محمد ثقفی، ۱۶۹
 محمد جعفر جعفری لنگرودی، ۲۰۵۸
 محمد جواد مناقبی، ۱۳۸۸
 محمد حسن آل طیب جزائری، ۲۰۵۸
 محمد حسن بدیع الزمان فروزانفر، ۲۰۵۸
 محمد حسن نویسی قمی، ۱۷۹۷
 محمد حسین درچه‌ای، ۱۴۷۴
 محمد حسین شمس‌الدین، ۱۸۵
 محمد حسین ناصر الشریعه، ۲۷۸
 محمد رضا ربانی تربتی، ۲۰۵۸
 محمد رضا کازرونی شیرازی، ۱۸۵

- محمد رضا معصومی بروجردی، ۱۹۶۹
- محمد رضا موسوی گلپایگانی، ۲۷۷
- محمد رضا نائینی، ۸۶۲
- محمد رضا یزدی، ۱۹۶۹
- محمد شیرازی، ۷۵۹
- محمد صادق طاهری، ۱۷۹۷
- محمد صادق فقیهی، ۱۷۹۷
- محمد صادق قمی «نعیمی»، ۲۷۸
- محمد صادقی تهرانی، ۲۰۵۸
- محمد طباطبائی، ۱۲۷۰
- محمد عبایی خراسانی، ۱۴۲۰
- محمد علوی قزوینی، ۲۷۷
- محمد علی بحرانی، ۷۵۹
- محمد علی جلیلی، ۱۴۲۰
- محمد علی حائری قمی، ۱۵۴۱
- محمد علی حق سرابی، ۱۴۲۰
- محمد علی خان نصره السلطان، ۲۱۲۳
- محمد علی شیخزاده قمی، ۱۴۷۴
- محمد علی صدرائی اشکوری، ۸۶۲
- محمد علی عراقی، ۴۸۷
- محمد علی علوی گرگانی، ۱۶۱۷
- محمد غروی قزوینی، ۳۰۶
- محمد فرزند نورالدین قمی «صدرالعلما»، ۱۷۹۷
- محمد فیض قمی، ۲۷۷، ۱۷۹۷
- محمد قمی «کبیر»، ۱۷۹۷
- محمد کاشفی دارانی تبریزی، ۳۰۶
- محمد کاظم انوشیروانی، ۱۴۲۰
- محمد کاظم عصار تهرانی، ۷۸۷
- محمد لواسانی، ۱۶۹
- محمد موحدی قمی، ۲۷۸
- محمد مهدی مازندرانی «امیرکلائی»، ۷۸۷
- محمد مؤمن قمی، ۱۶۱۶
- محمد نصیری، ۶۷۶
- محمود انواری همدانی، ۲۷۷
- محمود روحانی قمی، ۲۷۷
- محمود صلاحیان، ۱۲۳۶
- محمود طالقانی، ۲۰۷۰
- محمود یزدی، ۴۸۷
- مرتضی مطهری، ۲۰۵۸
- مسلمی، ۱۲۳۶
- مصطفی اعتماد، ۷۵۹
- مصطفی صفائی خوانساری، ۲۷۷
- مصطفی مسجدجامعی، ۱۳۸۸
- مصطفی مولانا، ۳۰۶
- ملک المتکلمین، ۲۱۲۳
- منتظری، ۱۴۷۴
- موسی تهرانی، ۱۶۹
- موسی جوان، ۲۰۵۹
- موسی مازندرانی، ۲۰۵۸
- مهدی آشتیانی، ۷۸۷
- مهدی حائری تهرانی، ۱۴۷۴
- مهدی حائری یزدی، ۲۰۵۸
- مهدی حرم پناهی قمی، ۲۷۷
- مهدی خراسانی بجستانی، ۷۵۹

مهدی دامغانی، ۱۸۵

مهدی ششگلانی، ۱۰۴۸

مهدی کشفی بروجردی، ۴۸۷

مهدی لاجوردی، ۲۰۵۹

ناصر مکارم شیرازی، ۱۶۱۶

نصرالله تقوی، ۲۱۲۳

نظر علی هیدجی، ۱۸۹۷

نورالدین شریعتمدار (رفیع گیلانی)، ۱۸۹۷

هادی عظیمی ترکی، ۱۴۲۰

هادی ورامینی، ۱۶۹

یحیی سجادی، ۱۸۵

یدالله سحابی، ۲۰۷۲

#

۶- نخبگان یاد شده در مقدمه

آخوند خراسانی، ۵۵	علامه طباطبائی، ۴۷، ۵۱
آقا ضیاء عراقی، ۵۲	علی بهبهانی، ۴۸
ابراهیم صهبا، ۴۸	علی علیاری، ۴۸
ابوالقاسم خوئی، ۵۳، ۵۵	علی غروی، ۵۵
بهاءالدین محلاتی، ۵۵	فضل الله نوری، ۵۵
جهانگیرخان قشقائی، ۵۰	کاظم تبریزی، ۵۱
حاج آقا حسین قمی، ۵۳	مجتبی قزوینی، ۵۴
حسنعلی اصفهانی (نخودکی)، ۵۵	محقق اردبیلی، ۴۸
حسین اهری، ۵۶	محقق طباطبائی، ۴۹، ۵۴
حمید مولانا، ۵۰	محمد باقر زند کرمانی، ۵۴
رضا روزبه، ۴۸	محمد تقی آملی (آیه الله)، ۴۹
سراج انصاری، ۴۸	محمد تقی شوشتری، ۵۰
صاحب مکمال، ۴۷	محمد حسین شهریار، ۵۲
عباس تربتی، ۵۳	محمد حسین مصباح، ۵۲
عباس خاتم یزدی، ۴۹	محمد رضا حکیمی، ۵۴
عباس مشکوری، ۴۹	محمد سلطانی سمنانی، ۵۳
عبدالله شیرازی، ۴۸	محمد شیرازی، ۴۹، ۵۵

محمد صدر، ۵۳

محمد علی موحد ابطحی، ۵۵

محمد کوهستانی، ۵۴

محمود حلبی، ۵۳

مرتضی انصاری، ۵۴

مرعشی نجفی، ۵۲

مهدی گلپایگانی، ۵۷

ناصر مکارم شیرازی، ۵۶

‡

۷- آثار مکتوب مترجمین^۱

آ

- آئین جاویدان یا روش زندگانی، ۶۵۴
 آئین دوستی از دیدگاه قرآن و حدیث، ۲۱۰۸
 آئین دین اسلام یا احکام اسلام، ۶۵۴
 آئینه اسلام، ۱۳۷۴
 آتش انقلاب، در رد کسروی، ۱۲۸۲
 آتشکده یزدان، ۸۸۸
 «آتور پاتکان» آذربایجان و نهضت ادبی، ۴۶۶
 آثار الأعمال، ۱۹۳۳
 آثار الحجة، ۱۶۷۸
 آثار الرحمة فی علائم الظهور، ۲۸۸
 آثار المعاصی، ۱۲۰۰
 آثار عظیم اجتماع، ۲۰۷۴
 آثار مقدس احادیث و اخبار علم الحدیث و طبقاته الکبری، ۶۷۲
 آخرین قانون، ۱۹۸
- آداب الاطفال، ۱۶۲۷
 آداب الحرمین، ۴۶۹، ۱۰۹۰
 آداب الملوک در شرح عهدنامه مالک اشتر، ۷۴۲
 آداب جمعه، ۲۶۳
 آداب معاشرت در اسلام، ۱۲۸۶
 آداب و اخلاق از نظر اسلام، ۱۲۲۴
 آذرکده حسینی، ۵۱۴
 آرامش، ۱۱۳۷
 آرایش در اسلام، ۲۱۲۷
 آراء الاصول، ۱۱۴۵
 آراء الذرین (حول الذرة و الحركة)، ۲۲۵
 آراء حول الاجارة، ۱۱۴۶
 آراء حول الارادة، ۱۱۴۶
 آرمان آفریقا، ۸۵۰
 آزادی هند، ۲۰۷۵
 آشنائی با علوم اسلامی، ۲۰۰۸

۱. به ندرت از آثار دیگران نیز در این فهرست آمده است.

- آشنائی با قرآن، ۲۰۰۸
 آغاز جنگ خانوادگی در اسلام، ۱۲۸۲
 آفات توحید، ۲۰۷۶
 آفاق فلسفه تفکر، ۲۰۸۱
 آفاق کعبه، ۶۷۱
 آگاهی و گواهی، ۲۰۸۱
 آلاء الرحیم فی الرد علی تحریف القرآن الکریم، ۹۳۲
 آل بویه و اوضاع زمان ایشان، ۲۲۸
 آموزش دین، ۸۵۰
 آموزش استحکامات، ۴۳۷
 آموزش قرآن، ۲۰۷۴
 آهی سوزان برای منتظرین امام زمان، ۱۵۰۲
 آیا اینان مسلمانند؟، ۶۵۴
 آیات توحید، ۱۰۷۱
 آیات قرآن قابل ایراد است؟، ۵۷۶
 آیات منتخبه قرآن، ۱۵۹۷
 آینده اسلام و امواج خطرناک، ۲۰۲۳
 آینده حق نما، در ولایت، ۱۵۰۹
 آینده دانشوران یا قصص العلماء، ۱۱۱۱
 آیین جهاننداری، ۱۷۲۸
 آیین دل، ۱۷۲۸
- ابوالشهداء الامام الحسین، ۱۸۱۷
 ابوذر الغفاری، ۲۰۰
 اتحاد وحوش بر علیه آدمیزاد در جنگل، ۱۱۰۵
 اثبات المبدأ و النبوة و الإمامة و المعاد و العدالة و الاختیار، ۱۷۷۹
 اثبات السعوم فی نفی المفهوم، ۲۴۵
 اثبات الولاية در امامت، ۹۰۳
 اثبات امامت و ولایت، ۷۷۰
 اثبات خلافت بلا فصل علی، ۸۵۲
 اثبات رجعت، ۱۶۳۲
 اثبات عدم تحریف القرآن الکریم، ۹۳۰
 اثبات وجود خدا، ۱۰۸۱
 اثر و شرائط دعا، ۱۰۲۵
 اجازه روایت، ۳۴۳
 اجتهاد در اسلام، ۱۲۸۶
 اجتهاد و تقلید، ۸۶۲
 اجساد جاویدان، ۱۱۲، ۱۴۰
 اجوبة المسائل، ۳۴۳
 احادیث المسلمین فی فضائل امیرالمؤمنین، ۱۷۵۲، ۱۶۳۲
 احادیث المسلمین فی فضائل الحسن و الحسین، ۱۷۵۲
 احتیاج روز، ۲۰۷۴
 احراق لانهای فساد، ۱۸۸۱
 احسن الحديث، ۲۰۵۲
 احسن الكلمات فی رد الغلات، ۲۱۴۸
 احکام الاراضی و اقسامها، ۳۱۷
- افتاء الفضيلة في شرح الوسيلة، ۱۹۷۹
 ابراهيم بت شکن یا قهرمان توحید، ۲۰۲۴
 ابواب الرحمة، ۳۲۱

الف

- احكام الجمعة، ١٥٤٥
 احكام الصلاة، ١٥٨٣
 احكام العيدين، ١٥٤٥
 احكام النيروز، ١٥٤٥
 احكام بانكدارى و تحليل مسألة ربا، ١١٤٧
 احكام خيار، ٦٧٧
 احكام دين، ٧١٢
 احوالات علماء، ٦٥٧
 احياء تفكر اسلامى، ٢٠٠٨
 اختران ادب، ١٧٢٨
 اختران فروزان رى و تهران، ١٦٧٨
 اختر لنفسك، ١١٥٤
 اختيار، ٢٠٧٤
 اخلاق، ٥٣٦
 اخلاق از نظر قرآن كريم، ٣٨٣
 اخلاق اسلامى، ١٨٣٤
 اخلاق جنسى، ٢٠٠٨
 اخلاق علوى، ١٢٨٢
 اخلاق و آداب، ١٢١٧
 اخلاق و كردار محمد، ٦٥٤
 اخلاق و مواعظ، ٧٥٧
 اخلاقيات، ٩٣٥
 اداء المفروض فى شرح ارجوزة العروض، ١٠١١
 ادعية مسافر و مناسك حج، ٥٩٩
 ادعية مهمات، ١٨٥١
 ادعية سريعة الاجابة، ١٦٥٥
 ادلة عقلية (تقريرات ناينى)، ٢٥٥
 اذان و اقامه، ٩٨٧
 اربعمائه، ٥٧٦
 اربعين، ٣٩٣، ٣٤٣
 اربعينيات، ١٥٠٢
 ارث، ١٢٥٠
 ارث الزوجة، ١٩٩٧
 ارث الزوجة عند الامامية، ٧٣٢
 ارجوزه يا جُنگ زاهد، ١١٧٣
 ارجوزه فى العروض، ٢٨٠
 ارسطا طاليس حكيم، ١٨٤١
 ارشاد الصبيان، ١٩٨٧
 ارشاد الطالب الى الحجة الغائب، ١٥٠٢
 ارشاد الطالب الى حقايق المكاسب، ٣١٨
 ارشاد المسلمين فى أحكام الدين، ١١٩١
 ارشاد المؤمنين، ٥١٩
 ارشاد المؤمنين الى احكام الدين، ١٥١٧
 ارض النبوة جسر عظيم و هى جسر العباد
 للمعبود، ٦٧٣
 ارغام الكفرة فى تفسير سورة البقرة، ٢٤٥
 ارغام المبارز فى اثبات المعاجز، ٢٤٩
 ارمغان آسمانى، ٦٥٤
 ارمغان الهى، ٦٥٤
 ارهاصات الاعجاز، ٩٢٣
 ازاحة الالتباس، ٢٠٦٨
 ازاحة الشبهة، ٤٥٩
 ازاحة الشبهة فى الاعتراض على النذر للمشاهد
 المشرفة، ١٢٩٣

- ازاحه الشکوک فی اللباس المشکوک، ۱۶۳۲
- ازاحه الشَّین عن تارکی الجمعة و العیدین، ۳۶۲، ۳۶۴
- ازالۃ الاوهام فی جواب ینابیع الاسلام، ۳۵۸
- از بعثت تا رحلت، ۱۲۸۲
- از چه شخصی باید تقلید کنیم؟، ۱۸۸۱
- از خداپرستی تا خودپرستی، ۲۰۷۴
- از دواج در اسلام، ۲۰۳۷
- از رحلت تا شهادت، ۱۲۸۲
- از زلال ولایت، ۱۱۳۸
- از قاف تا قاف، ۸۵۱
- از یاد رفته، ۸۶۰
- اسئله و اجوبة، ۳۴۹
- اساتید و مشایخ شیخ طوسی، ۹۴۷
- اساس التوحید یا قاعدة الواحد لا یصدر عنه الا الواحد، ۲۰۵۷
- اسامی مزینه، ۳۴۳
- اسامی مزینه و فیات علما، ۸۰
- استاد و درس، ۱۱۳۸
- استحکامات مصالح، ۴۳۷
- استخراج الأهله، ۴۲۰
- استخراج تقویم سال ۱۲۸۲ ق، ۱۹۲۶
- استقامت، ۷۳۲
- استقلال پاکستان، ۸۶۷
- اسرار الحج، ۲۱۸
- اسرار الصلوة، ۴۸۳، ۱۵۷۵، ۱۹۶۲
- اسرار حج، ۲۶۳، ۶۷۱
- اسرار دائمیة قرآن، ۱۶۲۶
- اسرار دختر کشی عرب در جاهلیت، ۱۸۸۱
- اسرار طبیعت، ۸۵۰
- اسرار عشق یا دریای محبت، ۲۳۰
- اسرار کمیته مجازات، ۱۰۴۲
- اسرار مقبره سبز، ۲۰۷۸
- اسرار ناده زرد، ۲۰۷۸
- اسلام از نظر یک مسیحی، ۲۰۲۵
- اسلام، افکار و اندیشه‌ها، ۱۷۸۱
- اسلام به زبان ساده، ۱۲۲۹
- اسلام جوان، ۲۰۷۴
- اسلام دین آزادی نه بردگی، ۲۱۰
- اسلام دین انسان، ۲۱۶۱
- اسلام صراط مستقیم، ۱۰۸۱
- اسلام مذهب رسمی ما، ۷۱۲
- اسلام، مکتب مبارز و مولد، ۲۰۷۵
- اسلام و بلادهای نوین، ۲۰۲۶
- اسلام و تمدن جدید، ۲۰۲۴
- اسلام و جاهلیت، ۱۲۲۹
- اسلام و جوانان، ۲۰۷۶
- اسلام و خدمات اجتماعی، ۲۰۲۴
- اسلام و دانش در علم الاجتماع، ۱۵۷۲
- اسلام و سیمای طبقاتی اروپا، ۱۹۰۹
- اسلام و شیعه، ۹۰۰
- اسلام و طب جدید، ۱۲۲۹
- اسلام و عقاید، ۳۷۵
- اسلام و غرب، ۱۲۲۹

- اسلام و مسأله نژاد پرستی، ۱۹۰۹
 اسلام و مستمندان، ۲۰۷۷
 اسلام و مقتضیات زمان، ۲۰۰۸
 اشارات ابن سینا، ۲۱۲۵
 اشعه‌ای از سورة نجم، ۲۴۹
 اشعه حیات، ۸۸۹
 اشک ملت، ۵۸۳
 اشک و آه، ۱۱۵۴
 اشکی بریز، ۱۲۸۲
 اصحاب امام صادق، ۱۱۹۲
 اصحاب پیامبر در غزوه صفین از طرق اهل سنت، ۱۲۹۴
 اصطلاحات العلوم الشرعیه، ۱۸۸۱
 اصطلاحات تاریخی و جغرافیائی و ادبی، ۲۲۸
 اصطلاحات متداول اصول فقه، ۱۷۹۰
 اصلاح المزاج، ۴۱۹
 اصول اجتماعی عرب قبل از اسلام، ۱۷۷۱
 اصول اخلاق پزشکی، ۱۰۸۱
 اصول اعتقادات، ۱۱۴۲
 اصول الاسلام و فروع، ۱۱۲۳
 اصول البناروانی، ۲۱۲۹
 اصول الشیعه و فروعها، ۴۲۷
 اصول العقائد الدینیة، ۲۱۷۶
 اصول الفقه، ۲۳۰، ۲۶۸، ۳۳۳، ۸۱۳، ۱۴۶۵، ۱۵۳۹، ۱۷۷۹، ۱۸۵۴، ۱۸۶۸، ۲۰۰۱، ۲۰۱۷
 اصول المعارف، ۴۲۷
 اصول بطحائی، ۱۰۹۰
 اصول دین، ۵۴۰، ۷۸۵
 اصول دین و احکام برای خانواده، ۷۱۲
 اصول روان‌شناسی، ۱۰۶۸
 اصول طب کیمیای حیات، ۱۸۲۸
 اصول عقاید، ۱۱۹۴، ۱۹۳۴، ۱۹۸۰
 اصول عقاید و تقویم شرعی، ۲۱۷۶
 اصول عقاید یا اتحاد بشر، ۵۳۶
 اصول فقه، ۲۷۶، ۱۵۹۷
 اصول فلسفه (روش رئالیسم)، ۱۵۶۸
 اصول کلام، ۱۶۲۷
 اصول محاکمات جزائی، ۱۶۴۴
 اصول محاکمات حقوقی، ۱۶۴۴
 اصول منظوم، ۵۱۴
 اصولی مستقل، ۱۷۸۵
 اضاءة السراج فی اثبات المعراج، ۲۴۹
 اضاء علی الذریعة، ۹۴۸
 اعتیادهای خطرناک، ۲۰۲۴
 اعراب سورة الفاتحة، ۱۷۶۱
 اعلال بی‌نقطه، ۱۸۸۲
 اعمال حج، ۳۴۳
 اعیان المرعشیین، ۷۸۲
 افاضات عظیمیه در آداب شرعیه، ۳۸۲
 افاضة العوائد فی التعليق علی درر الفوائد، ۱۶۴۰
 افشای اعمال حزب بعث عراق، ۱۴۵۶
 افق اعلی نگاهی به چهره محمد، ۶۶۹
 افق وحی، ۶۶۹
 افکار جاوید محمد، ۱۳۷۴

- افواه الرجال، ٣٤٣
 الأرض الغصبية، ١٩٩٧
 افيونيه، در مذمت ترياك كشيدن، ١٨٨٢
 الاستصحاب، ٢٣٦، ٢٠٣
 اقبال سيّد ابن طاووس، ١٢٦٨
 الاستعمار احقاد و اطعام، ٢٠٢٤
 اقبال شناسى، ١٢٢٩
 الأسرار الالهية فى الأذكار و الأوراد و الأدعية
 اقرار المريض و منجزاته، ٥١٩
 السرية، ٨٨٣
 اقوال اروپائين درباره قرآن، ٢٦٣
 الأسرار الرحمانية فى الأدعية و الأذكار، ١٦٥٥
 الأبحاث اللاهوتية، ١٢٨٢
 الاسلام السعودى الممسوخ، ٨٣٢
 الابداع فى حسم النزاع، ٤٢٧
 الاسلام الصحيح يتجلى فى مذهب اهل البيت،
 الأثر الحميد فى ذرية زيد الشهيد، ٨٣٣
 السرية، ٨٨٣
 الاجاره، ١١٦٨
 الاسلام واقع المسلم المعاصر، ٤٢٧
 الاجتهاد و التقليد، ٣٣٤، ٧٣١، ٨٣٣، ١٥٥٣
 الاسلام و الآلوسى، ٤٢٧
 الاجتهاد و التقليد، ٢١٦٥، ٢٠٩٦
 الاسلام و التعاليم التربوية، ١٨١٣
 الأحاديث النبوية، ١٢٩٤
 الاسلام و المبداء الشيوعى، ١٧٥٠
 الأدب الفارسى، ٧٤٢
 الاسلام و تأثيره على الأخلاق، ٨٣٣
 الأدب الموجه، ٥٤٧
 الاسلام و شبهات الاستعمار، ٤٢٧
 الأدب و الدين، ١٤٣٤
 الاسلام و الأمل فى خدمة المذهب، ٨٩٣
 الأدعية و التهليلات من الآيات البينات، ١٤٠٠
 الاشتقاق، ٥٤٧
 الاربعون الحسينية، ١٧٩٧
 الاصول الجديدة، ١٢٩٩
 الاربعون العلوية، ١٢٨٢
 الاصول السامية، ١٦٥٥
 الاربعون المنتقى من مناقب المرتضى، ٩٤٧
 الاصول اللفظية و العملية، ١٧١٣
 الاربعون الناشرية، ١٥٧٢
 الاصول الواضحة، ١٦٥٥
 الاربعون حديث، ٩٤١
 الاصول من مباحث الالفاظ، ١١٦٨
 الاربعون حديثاً، ١٢٩٤، ١٤٤٤، ١٥٧٥، ١٦٣٢
 الاقتباس فى العقائد الاسلامية، ١٧٥٥
 الاقتصاد الاسلامى، ١٧١٣، ٥٤٧
 الاقتصاد العالمى، ٥٤٧
 الألفاظ الالهية فى الخطابات القرآنية، ٩٩٨
 الأثر الحميد فى ذرية زيد الشهيد، ٨٣٣
 الاجاره، ١١٦٨
 الاجتهاد و التقليد، ٣٣٤، ٧٣١، ٨٣٣، ١٥٥٣
 الاسلام و الآلوسى، ٤٢٧
 الاجتهاد و التقليد، ٢١٦٥، ٢٠٩٦
 الاسلام و التعاليم التربوية، ١٨١٣
 الأحاديث النبوية، ١٢٩٤
 الاسلام و المبداء الشيوعى، ١٧٥٠
 الأدب الفارسى، ٧٤٢
 الاسلام و تأثيره على الأخلاق، ٨٣٣
 الأدب الموجه، ٥٤٧
 الاسلام و شبهات الاستعمار، ٤٢٧
 الأدب و الدين، ١٤٣٤
 الاسلام و الأمل فى خدمة المذهب، ٨٩٣
 الأدعية و التهليلات من الآيات البينات، ١٤٠٠
 الاشتقاق، ٥٤٧
 الاربعون الحسينية، ١٧٩٧
 الاربعون العلوية، ١٢٨٢
 الاربعون المنتقى من مناقب المرتضى، ٩٤٧
 الاربعون الناشرية، ١٥٧٢
 الاربعون حديث، ٩٤١
 الاربعون حديثاً، ١٢٩٤، ١٤٤٤، ١٥٧٥، ١٦٣٢
 الاقتباس فى العقائد الاسلامية، ١٧٥٥
 الاقتصاد الاسلامى، ١٧١٣، ٥٤٧
 الاقتصاد العالمى، ٥٤٧
 الألفاظ الالهية فى الخطابات القرآنية، ٩٩٨

- الامام الجواد من المهد الى اللحد، ١٨١٢
الامام الحسين من المهد الى اللحد، ١٨١٢
الامام الحسين و مناوؤه، ١١٢٣
الامام السيد موسى الصدر، محطات تاريخية، ٨٢٣
الامام العسكري من المهد الى اللحد، ١٨١٢
الامام الغائب، ١٦٣٢
الامام المنتظر، ٤٢٧
الامام المهدي (عج) من المهد الى الظهور، ١٨١٢
الامام المهدي (عج) و ظهوره، ٤٦٩
الامام الهادي من المهد الى اللحد، ١٨١٢
الامام على في صفين، ١١٢٣
الامامة حتى ولاية الفقيه، ٨٩٣
الامامة عند الشيعة، ١٥٠٢
الأمجدية في أعمال شهر رمضان، ١٠١١
الامر بالمعروف و النهي عن المنكر، ١١٤٥
الأمر يقتضى النهي عن ضده أم لا، ٩٢٣
الانسان الملكوتي، ١٢٨٢
الانسان في المراحل الست، ٤٦٩
الانسان و اللحية، ١٨٨٢
الإبصار في حذف الأنصاف، ٥١٦
الأنوار اللامعة في تاريخ سيدة النساء فاطمة، ١٦٣٢
الأوامر، ١٥٥٣
الأوليات من الكافي، ١٥٩٩
الآيات البنات، ٢١٧٦
الآيات القرآنية الواردة في موضوعات مختلفة، ١٨٥٤
- الإيضاح في الطلاق و النكاح، ١٢٨٦
الإيمان الصحيح في الاسلام الصحيح، ٤٢٧
البداية في مسألة البدء، ٧٨٦
البدعة و التحريف يا آئين تصوف، ١٥٠٢
البراهين الباهرة في ذم الدنيا و مدح الآخرة، ٨٣٣
البراهين الدالة على موحدية أجداد النبي الى آدم، ١٨٥٤
البركات، ١٢٠٠
البرهان القوى في الرد على احمد الخصبي، ٤٢٧
البرهان في اعجاز القرآن، ١١٢٣
البهائية في الميزان، ٤٢٧
البيان الاوفى في شرح العروة الوثقى، ١٦٥٥
البيان الثاقب في شرح المكاسب، ١٦٥٥
البيان المعقول في شرح كفاية الاصول، ١٦٥٦
البيع، ٩١٥، ١١٦٨
البيع و الخيارات، ٧٩٢
التأملات، في وجه التأملات الواقعة في رياض المسائل، ١٩٠١
التحصيل بهمنيار، ٢٠٠٩
التحفة الطالبية في مناظرات علماء الشافعية، ٨٣٣
التحفة العلوية، ١٦٣٢
التحفة المحمدية، ١٦٣٢
التحقيقات العلوية، ٧٤٢
التحقيق في الاجتهاد و التقليد، ٢٩١
التحكيم بين الحكمين الصدوق و المفيد، ١٦٢٣
التذكرة العظيمة، ٣٨٢
التذكرة في الفوائد النحوية النادرة، ٨٣٣

- التربية، ٨٩٣
التعادل و التراجيح، ٤٠٣
التعريف و الاعلام بما فى الامامية من الاعلام، ٨٣٣
التعليقة على العروة الوثقى، ٧٣٣
التفسير الأمثل، ١٦٢٣
التقليد الصحيح، ٤٢٧
التكملة فى شرح الامثلة، ١٧٨٥
التنبه الجميل فى الفلسفة و الأخلاق، ١٦٥٦
التوجيه الدينى، ٥٤٧
التوحيد المحمّدى، ١٨٧٦
التهذيب لمغنى اللبيب، ٢١٥١
الثورة الهندية، ٢١٦٨
الجامع فى الرجال، ٢٠٤٩
الجبر و التفويض، ٤٢٠
الجديد فى تفسير القرآن المجيد، ١٦٥٩
الجزاير بيروز، ١٢٢٩
الجزاير خونين، ١٢٢٩
الجفر، نفى التحريف، ٧٨٢
الجنسان، ١١٥٤
الجوابات لبعض المسائل الصرفية المشككة، ١٧٠٧
الجواهر الفخرية فى شرح الروضة البهية، ١٢٨٦
الجواهر المودعة، ٢٠٣٠
الجواهر الفريد فى مناقب السبط الشهيد، ٨٣٣
الجهاد و الثورة، ٧٣٣
الحاشية على الرسائل، ١٧٠٧
الحجاب فى الاسلام، ١٢٩٤، ١١٢٣
- الحجج الباهرة فى الامامة و حكم المتعة، ٤٢٧
الحجة البالغة، ١١٢٣
الحجة فى الفقه، ٢٠٨١
الحديقة الناصرية فى الاخلاق و الاداب و السنن، ١٥٧٢
الحسين «ع» و السنة، ٩٤٧
الحقوق، ٨١٩
الحكمة العملية الكمالية، ٧٠٣
الحكمة و الأدب عند الفرس و العرب، ١٤٣٤
الحياة الثقافية فى صور، ٨٢٢
الخالصى و اميرالمؤمنين، ٤٢٧
الخلاف، ٢١٠٣
الخلفاء الراشدون، ١١٢٣
الخلود، ١٢٨٢
الخمس، ٢٥٩
الخيارات، ٢٣٦، ٧٣٨، ١١٦٨، ١٩١٢، ٢٠٠١
٢١٤٣
الخيارات و اقسامها و احكامها، ٤٣٦
الخير و السعادة، ١١٥٤
الدر الثمين او ديوان المعصومين، ١٧٦٣
الدر الثمين فى المنتخب من البيان و التبين، ٩٤٠
الدر الثمين فى فضل التختم باليمين، ١٦٣٢
الدر المنضود فى شرح زيارة العاشور، ١٦٦
الدر التنظيم، ١٢٦٨
الدر الحسان فى معرفة أنباء أبناء الزمان، ١٥٢٧
الدر الغروية فى الفوائد العلمية، ٤٣٦
الدر الفقهاء، تقريرات فقه اصفهاني به نام، ٧٧٠

- الدرر المنثورة فى شرح العوامل المنظومة، ١١٩٦
الدرر المنثورة فى شرح المنظومة، ٢١٢٠
الدرر النجفية، تقارير اصول عراقى، ٧٧٠
الدرر النجفية فى مبحث النية، ٣٤٨
الدرر واللاكى فى تلخيص الامالى، ١٧١٥
الدرة الباهرة فى أحكام العترة الطاهرة، ٤٧٤
الدرة الفاخرة، ١٠٦١
الدرة النجفية فى الفقه، ١٧٧٨
الدرة النضرة فى شرح التبصرة، ٤٢٧
الدّعة الساكبة، به فارسى درباره امام زمان، ٢٥٣
الديانة الاسلامية ومعتقدات الامامية، ٢٠٣٠
الذكر الحكيم فى تفسير القرآن الكريم، ٧٠٣
الذكرى لمدارك العروة الوثقى، ٤٢٧
الرافد، ١١٥٤
الرحلة الاصفهانية، ٧٨١
الرحلة الشيرازية، ٧٨١
الرّد على الشيخية، ١٥٢٧
الرّد على الفلاسفة فى الواحد البسيط، ١٢٦٣
الرّد على القيصمى، ٣٤٣
الرّد على الوهابية، ١٧٥٥
الرد على تفسير ابى الفتوح الرازى، ٩٩٥
الرسائل الثلاث، ١٩٩٨
الرسالة الاعلانية، ٢٨٨
الرسالة السعدية فى اصول الدّين وفروعه، ٨٩٣
الرسالة الغرابية، ٦٠٧
الرسالة الكمالية فى الحقائق الالهية، ١٤٣٤
الرسول والشيعه، ٥٤١
الرسول يحدّثنا، ٥٤١
الرسول يدعوكم، ٥٤١
الرشاد فى المعاد، ١٤٣١
الرضاع، ١١٦٨
الرضا من آل محمّد، حياة الامام الرضا، ٢٠٥١
الرعاية فى علم الدراية، ٨٩٤
الروائع من كلمات الامام الحسين، ٢٠١٧
الروح، ٢٣٦
الروض الأريض فى الجبر و التفويض، ٨٣٣
الروض المنى، ١٠٥٣
الرهن، ١١٦٨
الرياض المستطابة فى الصحبة و الصحابة، ٨٣٣
الزائريه در مزار، ١٨٧١
الزبدة فى النحو، ٩٧١
الزكوة، ١١٦٨
الزورق و الرياح، ١٦٢٣
السبعة من السلف، ١٩٩٣
السراج الوهاج فى أسرار المعراج، ١٠٥٣
السعه و الرزق، ١٨٢٠
السير الى الله، ١١٤٧
السير و السلوك، ٧٨٢
السيرة الاموية، ١١٢٣
السيرة الوهابية، ١١٢٣
السيف المشتهر، ١٦٣٢
السيف المشتهر فى المصدر و اسم المصدر، ١٢٩٩
السؤال و الجواب، ٤٠٣
الشبهات حول المعتقدات، ٢٢٥

- الصلح، ١١٦٩
- الشروط، ١١٦٩
- الصلة بين التصوف و التسنن، ٨٣٣
- الشعائر الحسينية، ٥٤٧
- الصوت و الأصداء، ١٦٢٣
- الشواهد الربوبية، ١٨٤١
- الصوفية المبتدعة، ١٦٣٢
- الشواهد المنتخبة من السيوطي، ١٧٦١
- الطهارة، ١١٦٩
- الشهاب الثاقب، ٢٨٨
- العام و الخاص، ١٩١٢
- الشهاب المنير في تواتر حديث الغدير، ٨٣٢
- العترة الطاهرة، ١١٢٣
- الشهادات و الحدود، ١٦٤١
- العدالة في الفقه، ٧٣٢
- الشهيد الصدر، ٨٩٤
- العروة الوثقى، ٤٠٣
- الشيخ البهائي عميد الفقهاء و فقيه الادباء، ٨٩٤
- العشرات الناشرة في الاحاديث الدينية و
- الشيخ المفيد و عطاؤه الفكرى الخالد، ٩٤٧
- الاخلاقية، ١٥٧٢
- الشيخ و الشيعة في أحكامهما، ١٢١٣
- العشرة الكاملة، ١٥٩١
- الشيعة، ١٦٢٣
- العطف حول الصرف، ١٧٨٥
- الشيعة في عقائدهم و احكامهم، ٤٢٧
- العفاف على مذهب التبرج، ١١٥٤
- الشيعة و اصولها، ١١٢٣
- العقائد و المواعظ و الاخلاق، ١٨٢٦
- الشيعة و الحاكمون، ٢٠٢٣
- العقائد الحق، ٣٢٥
- الشيعة و الرجعة، ١٦٣٢
- العقد الباهر في وصيتى لقرة العين ولدى ياسر،
- الشيعة و فتاوى الخالصي، ٤٢٧
- ٨٣٣
- الشيعة و هجمات الخصوم، ٩٤٧
- العقد الثمين في أحوال العلامة أحمد أمين، ٨٣٣
- الشيوعية مسيرها و مصيرها، ١٧٥٠، ١٧٥٢
- العقل البشرى في تفسير القرآن الكريم، ١٧١٣
- الصحابة الكرام، ١٧١٩
- العقيلة الهاشمية، ١١٢٣
- الصحيفة الحسينية، ٢٣٦
- العلم و القدرة في ردّ الماديين، ١٤٦٩
- الصراط الاقوم، ٣٦٢
- العمل الأدبي، ٥٤٧
- الصراط المستقيم في معرفة بعض ما يتعلق
- العمل الجهادي، ١١٥٤
- بالدين القويم من اصول الدين، ١٥٠٩
- العناوين في الاعتقادات، ١٤٥٠
- الغاية القصوى لمن رام التمسك بالعروة الوثقى،
- ١٨٤٨
- الصلاة، ١١٦٩
- الصلاة و الأدعية و القرآن، ٩٣٠

- الغدير فى التراث الاسلامى، ٩٤٧
 الغدير و وحدت اسلامى، ٢٠٠٩
 الغديرية، ٢٣٦
 الغضب، ١١٦٩
 الغفران مع التوبة، ٤٢٨
 الفاضلية، ٢١٧٢
 الفباى مصور قرآن ٨٥٠
 الفتحية فى ترجمة السيد ابوالفتح عريشاهى، ٧٨٢
 الفرائد الغوالى فى شرح شواهد الأمالى، ١٥٢٧
 الفرقان فى تفسير القرآن، ١١٢٣
 الفرق بين العقد الدائم و المنقطع، ٧٩٢
 الفرق بين العلم و الارادة، ٤٢٠
 الفرق بين النبى و الرسول، ٤٢٠
 الفروع المحمديه فى الفقه، ٩٦٠
 الفروع المهمة فى احكام الامة، ١٩٩٣
 الفروق بين المرء و المرثه فى الاحكام، ١٢٠٠
 الفروق بين النافلة و الفريضه، ١٢٥٦
 الفصل فى الرقص، ٣٠١
 الفصول فى ترتيب مباحث الاصول، ١٠٢٧
 الفقه، ١١٦٩، ١٢٥٠
 الفقه الاستدلالى، ١٥٣٩، ١٧٣٦
 الفقه الميسر، ١٢٩٩
 الفقه الواضح، ١٨١٣
 الفقه (دورة كاملة)، ١٦٦٤
 الفقه على آراء فقهاء الاسلام، ٢٠٤٩
 الفقه على مذهب اهل البيت، ٧٣٣
 الفقه فى تشريعه و تبينه و استنباطه، ٥٤١
 الفقه و الاجتهاد من وجهة نظر الشيعة، ١٦٨٦
 الفكر الشيعى و النزعات الصهيونية، ٨٣٢
 الفلسفة العليا، ٧٣٢
 الفلك المستبد، ١٨٨٢
 الفوائد الدرية، ١٨٤١
 الفوائد الرجالية، ٧٨١، ١١٤٧
 الفوائد الرضوية فى المسائل الاصولية، ١٦٣٢
 الفوائد السنيّه فى الفقه، ٣٨٢
 الفوائد العسكرية، ١٠٤٥
 الفوائد القرآنية فى الأدعية و الأذكار، ١٦٥٦
 الفوائد المرضية فى شرح القواعد النحوية و
 الصرفية، ١٧١٦
 الفوائد المنتخبة، ٧٠٣
 الفوائد النحوية، ١٧٨٥
 الفوائد النظامية، ٧٤٢
 الفوائد فى اصول الفقه، ٩٦٥
 الفوائد فى المسائل المتفرقة، ٧٥٥
 الفوائد فى مسائل فقهية، ٧٩٢
 الفهرس الوصفى للمنتخب من المخطوطات
 العربية فى مكتبات تركيا، ٩٤٩
 الفهرست لمشاهير علماء زنجان، ٢٠٤٩
 الفهرسة فى بداياتها و تطوراتها، ٨٩٤
 الفيوضات الربانية فى توضيح الآيات القرآنية، ٤٢٨
 الفيه در اصول فقه، ١٨٨٢
 الفيه فى مدح اهل البيت، ١٦٥٥
 القرآن فى كل موضوع، ١٤٩٤
 القرآن و العترة، ١١٢٣

- القصة في القرآن الكريم، ٨٣٣
- اللباس المشكوك، ١٠٢٤، ٨١٣، ٣٧٥
- القصيدا الموسوية، ١٢٤٤
- اللطايف الأدبية و الحكايات الاصمتية، ١٩٦
- القضاء، ١١٦٩، ١٦٤١
- اللؤلؤ الفريد، منظومة في المنطق، ١٧١٦
- القضاء و الشهادات، ١٦٢٨
- اللؤلؤ البيضاء في فضائل فاطمة الزهراء، ٨٣٢
- القضاء و القدر، ٤٢٠
- المباحث العقلية، ٢١١٣
- المبداء و المعاد، ٤٢٨
- المبعث النبوي، ١٧٥٠
- القلائد الغرر في امامة الاثنى عشر، ١٥٢٧
- المباعدة بين الاباحة و الحرمة، ٤٢٨
- القواعد الثلاث، ٧٣٣
- المتعة مشروعة، ١١٤٦
- القواعد الفقهية، ٨٠، ٥٧٠، ١٢٩٩، ١٦٤٨
- المتفق و المفتروق، ٧٣٣
- القول الفصيح في اصول الدين الصحيح، ١٦٣٢
- المثنى الشعرية، ١٦٢٣
- القول الموجز في شأن زكريا بن آدم القمي، ١٢٩٤
- المثل الاعلى في الفلسفة، ١٧١٣
- الكتاب الحميد في تفسير سورتي الحمد و التوحيد، ٢١٥٣
- المثل العليا في الاسلام لاجمعدون، ٢٠٢٤
- الكشكول، ١٠٢٠، ١٣٤٧، ١٦٨٢
- المثل النورية في فن الحكمة، ١٧١٣
- الكشكول في الفوائد و الحكم، ١٦٥٦
- المثل في القواعد الاصولية، ١٧١٣
- الكلام المفيد للمدرس و المستفيد في شرح الصمدية، ١٧٦١
- المثنيات في اللغة، ١٠٩٧
- الكلام يجز الكلام، ٣٤٣
- المجالس الحسينية، ٧٤٢، ١٠٠٤
- الكلم الطيب، ١٧١٣
- المجالس النظامية، ٧٤٢
- الكلمة الطيبة، ١١٥٤، ١٨٥٢
- المجموعة الواردة يا دسته گل، ٦٤٤
- الكلمة الوجيزة، ٤٢٨
- المحاضرات في التاريخ و الحديث، ٤٦٩
- الكواكب الدرية في المآثر البهائية، ٨٨٧، ٨٨٩
- المحاكمات بين الاعلام في الحج، ٣٣٤
- الكوكب الدرّي، ١٢٨٢
- المحاكمات بين الكفاية و الاعلام، ١٧١٣
- الكوكب الدرّي في شرح حديث عنوان البصري، ٢٤٩
- المحاورات الاصولية الضرورية أو واقع الاصول اللفظية، ٧٠٣
- المحجة البيضاء، ١١٥٩، ١٨٤١
- المحرک الاول، ١٨٤١
- المختارات في الاصول، ١٧٣٧
- اللتالي المخزونه، ١١٥٩
- اللتالي المنتظمة و الدرر الثمنية، ٧٨٢

المعجم المفهرس لما فى اللغة من صيغ فعللة،

٨٩٤

المعجم المفهرس لمجامع الحديث الشريف، ٨٩٤

المعمرون، ١٧١٩

المفاهيم، ١٩١٢

المفاهيم من مباحث الالفاظ، ١٠٢٤

المفصل فى تراجم الأعلام، ٧٤

المفيد للمستفيد، ٢١٢٥

المقالات التوحيدية فى الاصول الخمسة، ١٩٠١

المقالات الغرية فى تحقيق المباحث الاصولية،

٧٩٢

المقالات النبوية فى جواب بعض الشبهات

الدينية، ٢٤٩

المقالات النظامية، ٧٤٢

المقلة العبراء فى نظم فاطمة الزهراء، ٨٣٣

المكاسب، ٢١٨

المكاسب المحرمة، ٩١٥، ١٧١٩، ١٧٢٤، ١٨٥٤

المكاسب و المعاملات، ١٤٦٨

الملاحم، ١٢٠٠

المناجات المنظومة، ١٨٨٢

المناسك الغروية، ١٠٢٧

المناظرات بين عالمين، ٤٢٨

المناظرات فى الحرمين، ١٠٩١

المنظوم والمنثور فى طرائف الامور و حوادث

الأيام و الأعوام و الشهور، ٢١٥٤

المنظومة البهية، المحتوية على النكت الفقهية،

٦٣٨

المختار فى الجبر و الاختيار، ١١٤٥

المدرس الأفضل فيما يشار اليه فى المطول، ١٧٦٠

المراجعات، ٢٠٢٥

المراصد فى اصول الفقه، ١٢٥٨

المراقبات فى اعمال الجمعة، ٤٦٩

المراقبات يا اعمال السنة، ٤٨٤

المرأة بين المادية و الاسلام، ٨٣٣

المرتقى الى الفقه الارقى، ١٦٨٦

المسائل التداخلية، ٧٠٣

المسائل المختلفة الفقهية، ١٥٥٣

المستغفرون بالأسحار، ١٦٢٣

المستفاد فى الاصول، ٢١٢

المستقبل الاسلامى، ٢٠٢٣

المسلسلات فى مشايخ الاجازات، ٧٨١

المسلک العالى فى فروع العلم الاجمالى، ٢٦٠

المسيح فى القرآن، ٧٣٢

المشتقات، ٥٣٦، ١٨٨٩

المصطلحات الفقهية، ٧٨٢

المطرز فى شرح اقسام اللغز، ١١٥٩

المعارف الاسلامية، ١١٢٣

المعارف العلوية، ١١٤٧

المعالم الماثورة، ٢١٤٢

المعجم الجغرافى، در چند جلد، ٨٩٤

المعجم الرجالى، ٨٩٤

المعجم المجمعى، ٨٩٤

المعجم المفهرس فى مفردات تفعال، ٨٩٤

المعجم المفهرس فى مفردات يفعال، ٨٩٤

- المنية في تحقيق حكم الشارب و اللحية، ١٦٣٢
- المواسعة و المضايقة، ١٥٥٠
- النهاية في مجرد الفقه و الفتاوى، ١٤٣٤
- المواعظ و الاخلاق، ١٥٨٣
- الوافية في شرح لغز الكافية، ١١٥٩
- المواعظ و النصائح، ٧٧١
- الوجيزة في الاجازة، ٧٠٣
- المواهب السنية، ١١٥٩
- الوجيزة في الدراية، ١٨٤١
- المواهب الغرورية في شرح شرائع الاسلام، ٨٧٨
- الوجيزة في علم الرجال، ٢٠٤٩
- المواهب القدسية، ١٤٣٥
- الوجيزة في مسألة الضد، ١٧٧٨
- المواهب في ايمان أبي طالب، ١١٢٤
- الوجيزة لعمل المقلدين، ٢٠٤٥
- المهجة في شرح حال الحجة، ١١٦٩
- الوسيط بين الوجيز و البسيط في الاصول، ٣٤٨
- المهدي، ٨١٨
- الوصف عند النحويين و الاصوليين، ١٦٢٣
- المهدي (عج) الامام الثاني عشر، ٩٣٥
- الوصل و الفصل، ١٨٤٨
- المهدي (عج) و صفاته، ٩٤٠
- الوصول الى مناقب آل الرسول، ١١٢٤
- الناسخ و المنسوخ، ١٦٧٥
- الوصية، ١١٦٩
- الناقد الخبير في الرد على الماديين، ٤٢٨
- الوعى الاسلامى، ٥٤٧
- النجاسات، ٩١٥
- الوقف، ١١٦٩
- النجعة في الرجعة، ١٦٣٢
- الولاية الشرعية و انواعها، ٧٩٢
- النجم الزاهر في أعلام آل الجواهر، ٨٠
- الولاية (يا رحيق الكوثر في ولاية حيدر)، ٨٣٣
- النجوم السرد بذكر علماء يزد، ٧٥
- الهادي الى امامة علي الهادي، ٨٣٤
- النصير الأول للإسلام، ٥٤٧
- إله الكون، ٥٤٧
- النظام العلوى في شرح العهد لمالك الاشر، ١٧١٣
- الهدايا در بطلان مذاهب ساختگی دوران قاجار، ١٩٣٤
- النظر في الجبر و القدر، ١٣٦١
- النظريه الجوهرية، ٢١٨
- الهداية، ١٦٤١
- النكاح، ١١٦٩
- الهداية الى تواريخ الهداة السادة، ١١٧٣
- النكاح و الطلاق، ٩٩٨
- الهداية الى رموز الكفاية، ١٨٢٦
- النكت الاعتقادية، ١٨٤١
- الهداية لطالب الهداية، ٤٢٨
- النور الساطع في أحوال الامام جعفر الصادق، ١٢٩٤
- الهدى الى الفرق بين الرجال و النساء، ٣٤٣

- الهیات، ۱۵۹۷
 الهی نامه، ۱۰۸۷
 الی ابراهیم الجبهان، ۴۲۸
 الیاقوتہ الحمراء فی ایمان اُبی طالب سید
 البطحاء، ۸۳۴
 الی علماء الاسلام، ۵۴۱
 امامت امام زمان، ۹۰۰
 امامت در اسلام، ۱۲۸۲
 امامزاده عبدالله (در ری)، ۶۷۲
 امام علی صدای عدالت انسانی، ۲۰۲۵
 امام موسی کاظم، ۲۰۲۵
 امام و زمان، ۲۰۷۶
 امتیازات اسلام، ۶۴۴
 امتیازات انسان، ۶۴۴
 امثال فارسی، ۴۴۴
 امثال و حکم ترکی آذربایجانی، ۱۷۶۳
 امدادهای غیبی در زندگی بشر، ۲۰۰۹
 امرای هستی در ولایت تکوینی، ۲۴۹
 امر به معروف و نهی از منکر، ۱۶۴۱
 انباء السماء برزیه کربلاء، ۹۴۸
 انتخابی از معجزات چهارده معصوم، ۹۳۵
 انتقادات تاریخی، ۱۷۲۸
 انتقاد بر منطق ارسطو، ۱۷۸۹
 إنجازات الرسول، ۵۴۷
 انجم فروزان، ۸۶۷
 اندرزنامه، ۳۹۱
 اندرزنامه امیر نظام گروسی، ۲۱۲۵
 اندرزهای حضرت محمد «ص» به ابوذر غفاری،
 ۱۰۲۵
 اندرزهای حکیمانه امام علی در بستر شهادت،
 ۲۰۱۹
 اندلس یا حکومت مسلمین در اروپا، ۱۳۷۴
 اندیشه‌های اقبال، ۱۲۲۹
 اندیشه‌های من یا دامنه‌های خیال، ۳۹۱
 اندیشه‌های نوابغ، ۱۸۸۲
 انساب خاندانهای مردم نائین، ۸۸۴
 انسان بر سر دو راهی، ۱۰۲۵
 انسان در دو فصل، ۱۱۳۸
 انسان کامل، ۲۰۰۹
 انسان و ایمان، ۲۰۰۹
 انسان و خدا، ۲۰۷۴
 انسان و سرنوشت، ۲۰۰۹
 انشاء عالی یا چهار فصل آیتی، ۸۸۹
 انصاف در امامت، ۱۴۶۳
 اتفاق، ۱۱۳۸
 انقاذ البصیر، ۴۲۸
 انقلاب بیرنگ هفتگی، ۳۳۱
 انقلاب فرهنگی، ۲۰۱۹
 انقلاب مقدس حسین، ۱۸۸۲
 انگیزاسیون یا محکمۀ تفتیش عقاید، ۱۲۲۹
 انگیزه و انگیزنده، ۲۰۷۴
 انگیزۀ حق، ۳۷۶
 انوار التنزیل فی التفسیر، ۱۹۲۰
 انوار التوحید فی الحکمة الالهیه، ۱۲۵۸

- انوار الحقائق فی شرح القصيدة المنشأة فی مدح
اشبه الناس بخیر الخلائق، ۷۹۵، ۷۹۲، ۷۹۵
- انوار الشیعة فی الاخلاق، ۸۷۸
- انوار الوحی فی تفسیر سورة الحمد و الاخلاص،
۱۷۱۳
- انوار الوسائل، ۱۷۱۲
- انوار الهدی فی التعليق علی العروة الوثقی، ۹۹۵
- انوار بیان، ۵۹۲
- انوار بیان در معارف قرآن، ۸۴۰
- انوار سهیلی، ۱۱۱۳
- انوار منطقیه، ۱۲۸۶
- انیس الادباء و سمیر السعداء، ۷۴۲
- انیس المقلدین، ۵۹۹
- انیس الموحدين فی أحكام الدین، ۲۱۶۵
- اوصاف الاشراف، ۱۲۲۵
- اوفی البیان در شرح قصیده منجیه، ۱۳۴۹
- اؤل اخلاق، ۱۲۲۹
- اولیات علی، ۱۰۰۲
- اهل البيت فی الكتاب و السنة، ۴۲۸
- اهل البيت فی المكتبة العربية، ۹۴۷
- ایران در تماس با مغرب زمین، ۱۰۶۸
- ایران در جنگ گذشته، ۲۲۸
- ایضاح الاحوال، ۳۴۳
- ایضاح الاشتباه فی ضبط تراجم الرجال، ۸۹۴
- ایضاح الغوامض فی تفسیر الفرائض، ۱۱۵۹
- ایضاح الفوائد، ۹۳۵
- ایضاح المطالب فی شرح مکاسب، ۱۲۸۲
- ایفون مونار، ۲۱۶۹
- ایقاط الأنام عن خرافات العوام، ۹۴۰
- ایقاط البشر، ۱۳۹۹
- ایقاط النائمین، ۳۵۸
- ای قامت بلند امامت، ۱۱۳۸
- ایمآت فی معرفة التقویم، ۱۷۰۸
- ایمان و رجعت، ۳۴۳
- ایمان، یا نبردمان ترقی و سعادت، ۸۵۲
- أجوبة المسائل، ۱۸۸۸
- أجوبة المسائل البصرية، ۴۲۸
- أحكام الخلل، ۲۳۰
- أحكام حج، ۱۸۵۴
- أحكام صلاة المسافرين، ۹۱۵
- أخلاقيات المجتمع الاسلامی، ۸۳۴
- أدلة عقلیه در اصول، ۱۳۸۴
- أربعون و مأتا مسألة، ۷۳۳
- أسرار الحروف، ۴۱۹
- أسرار العوالم فی مصاحبة موسى عليه السلام مع
العالم، ۲۴۹
- أشعة النوائد فی قانون لاتعاد، ۱۴۹۴
- أصل البرائة، ۹۳۳
- أعلام النساء، ۱۵۵۷
- أعلام من كربلاء، ۷۵
- أعيان المالكية، ۸۳۴
- أعيان المرعشيه، ۱۹۲۸
- أغلاط محمود دهدار، ۴۲۰
- أفضل الأعمال فی فضيلة الصلاة و أحكامها، ۲۱۴۶

- اقسام الدین، ۲۴۵
 اقصی البیان فی آیات الأحکام و فقه القرآن، ۲۰۱۳
 ألف سؤال، ۱۶۲۷
 أنفاس الشباب، ۱۶۲۳
 أنوار البدرین، ۱۷۵۰
 أنوار المشعشعین فی أخبار قم و القمیین، ۱۷۲۶
 أنیس العارفین، ۱۲۱۳
 أوراق نقدیة، ۱۶۲۳
 أول ما خلق الله، ۱۳۲۷
 أهداف الاسلام، ۵۴۷
 أین الهیئة و الاسلام فی نقد کتاب الهیئة و الاسلام، ۱۷۰۸

ب

- باد و باران در قرآن، ۲۰۷۵
 بارقة البصر فی حوادث القرن الثالث عشر، ۱۶۳۲
 بازرگانی محمد در جهان، ۱۱۱۰
 بازگشت خورشید، ۱۷۲۸
 بازگشت شهید در رجعت، ۱۵۰۳
 بازی جوانان با سیاست، ۲۰۷۶
 با ضعف مسلمین دنیا در خطر سقوط، ۲۰۲۶
 باغ ارم در اخلاق، ۶۳۵
 بامداد روشن در صلح امام حسن، ۱۰۵۲
 بانکداری در اسلام، ۸۵۰
 بانوی کربلا، ۷۳۲
 باء بسمله، ۱۱۵۴
 بحث اجتماع امر و النهی، ۱۰۲۴
 بحث الاجتهاد و التقليد، ۱۷۸۵
 بحث الاستصحاب، ۱۷۱۹
 بحث امامت، ۱۶۸۶
 بحث رشوه، ۲۹۱
 بحث و تحقیق حکم ریش تراشی از نظر اسلام، ۱۲۸۲
 بحثهای محرم، ۱۱۳۸
 بحر الاسرار در ختم و طلاس، ۲۱۷۶
 بحران فعلی جهان، ۱۲۲۹
 بحر محیط، ۴۴۴
 بحوث فی التفسیر، ۷۴۱
 بحیره، ۴۴۴
 بداء، ۱۱۴۵
 بدائع الکلام فی تفسیر آیات الاحکام، ۱۴۳۱
 بدایع الافکار، ۲۱۴۲
 بداية التعليم، ۵۳۶
 بدر الدجی فی شرائط الدعاء، ۲۴۹
 بدر فروزان، ۸۶۷
 بدر مشعشع، ۱۳۴
 بدر و هلال، ۱۱۷۳
 بذل الحبا فی فضل آل العبا، ۸۳۴
 برج نسل، ۲۱۶۹
 برخی آثار بازمانده از ری قدیم، ۶۱۹
 بررسی، ۱۱۳۸
 بررسی انجیل، ۴۶۵
 بررسی تاریخ عاشورا، ۱۳۷۴
 بررسی توارث، ۴۶۵

- بررسی نظریه اریک فروم، ۲۰۷۵
 برگ‌هایی از تاریخ انقلاب، ۵۴۵
 برنامه‌های انقلاب اسلامی، ۱۲۲۹
 برهان ارجوان در اثبات جان، ۲۱۷۶
 برهان الایمان در دعا، ۱۳۱۹
 برهان الشيعة فی اثبات الرجعة، ۸۶۲
 برهان روشن، ۲۰۷۷
 برهان صدیقین، ۷۳۴
 برهان قویم در طب قدیم، ۹۰۳
 برهان ما، ۱۶۷۸
 بزرگان معاصر، ۸۰
 بزرگترین مرد تاریخ و اسلام و غرب، ۱۲۲۹
 بستان الرازی، ۱۶۷۸
 بستان نیاز، ۴۰۳
 بشارة الامة، ۱۶۶۴
 بشارة المصطفى لشيعة المرتضى، ۱۵۲۸
 بشارة المؤمنين در تاریخ قم و قمیین، ۱۲۹۰
 بشر و آزادی، ۱۸۸۲
 بشری الطالبین فی الأدعية و الختومات و بعض العلوم الغریبة، ۱۶۰۵
 بشنو از نی، ۱۱۳۸
 بضاعت مزجات، ۱۰۸۳
 بضعة النبی، ۱۸۸۲
 بطل الاسلام الخالد، ۵۴۷
 بطون خمسة در خداشناسی، ۱۰۸۷
 بطون سته، ۱۰۸۷
 بعثت و ایدئولوژی، ۲۰۷۵
- بعض مباحث اصول و معانی و بیان و بدیع، ۷۶۱
 بغية الطالب فی شرح المكاسب، ۵۱۳
 بغية النبلاء فی من استبصر من العلماء، ۸۳۴
 بقای روح، ۳۰۱
 بقية الأوصياء، ۸۵۲
 بلاد الانبياء، ۸۵۰
 بلغة العقلاء فی غربة سيّد الشهداء، ۱۶۲۷
 بلغة القصوى مياليد العليا، ۱۶۲۷
 بلوغ و غریزه جنسی، ۲۰۲۵
 بلوهر، ۱۱۱۱
 بنیاد تمدن آریایی در بین النهرین، ۳۹۶
 بوستان، ۱۱۹۸
 بوستان اسلام در اخلاق، ۱۵۷۲
 بوستان معرفت، ۲۱۴۶
 بهارستان وحی، ۶۴۴
 بهجة الآمال فی شرح زبدة المقال، ۱۱۵۹
 به سوی اسلام یا آیین کلیسا، ۲۰۲۳
 به مناسبت زمین خواری، ۱۸۸۲
 بیاض، ۱۲۶۸
 بیان الأئمة للوقایع الغریبة و الأسرار العجیبة، ۱۶۵۶
 بیان الاوزان فی تطبیق الاوزان المتداوله فی الهند و العراق، ۱۵۱۳
 بیان الخيانة، ۱۱۴۶
 بیان حقیقت، ۲۰۷۷
 بیان حقیقت، ۴۴۴
 بیت المقدس و تحوّل قبله، ۶۷۰

- بیداری امت در اثبات رجعت، ۲۶۳
 بیداری بشر، ۱۹۲۸
 بیست گفتار، ۲۰۰۹
 بیع از شرائع الاسلام، ۱۸۴۱
 بیع الفضولی، ۳۱۸
 بیماریهای کودکان، ۱۷۹۵
 بین الحق و الباطل، ۷۶۷
 بین السیدین، الطباطبائی الیزدی و الاصفهانی، ۳۴۴
 بینش کلی امام، ۱۱۴۶
 بینوایان، ۲۱۶۹
 بینهایت کوچک‌ها، ۲۰۷۴
 بیوت الشیعة، ۶۰۰
 بیوگرافی وکلای دوره چهاردهم مازندران، ۹۴۲
- پ**
- پاسخ اندیشه‌های جوانان، ۱۱۵۴
 پاسخ به بداندیشان، ۱۷۲۸
 پاسخ به پیام نهضت آزادی، ۱۱۳۸
 پاسخ به مشکلات اقتصادی اسلام، ۲۹۱
 پاسخ دکتر علی شریعتی، ۱۲۸۲
 پاسداران وحی، ۷۷۸
 پاکستان، ۱۲۲۹
 پاورقی بر اصول فلسفه و روش رئالیسم، ۲۰۰۹
 پایان سرنوشت در دریا، ۲۰۷۸
 پدر، مادر پوزش می‌طلبیم، ۱۲۸۲
 پدیده‌های جوی، ۲۰۷۵
- پدیده شوم احتکار، ۲۹۱
 پراگماتیسم در اسلام، ۲۰۷۴
 پرچم‌دار آزادی «فلسفه قیام امام حسین»، ۲۰۱۹
 پردیس‌نامه، ۸۵۱
 پرسش و پاسخهای مذهبی، سیاسی، اجتماعی، ۲۹۱
 پژوهشی در شاهنامه، ۶۱۹
 پنج آیت در امامت و خلافت، ۸۵۲
 پنج رساله در حج و قبله، ۶۷۱
 پنج گفتار، ۲۱۰۸
 پنج گفتار در فطرت، ۱۷۷۱
 پنجه خونین استعمار در آستین پاپ، ۳۳۱
 پیام اسلام، ۲۰۲۶
 پیام ایران به نجد و حجاز و مصر، ۶۷۲
 پیامبر امی، ۲۰۰۹
 پیام به فرزندان، ۱۱۳۹
 پیام سالار شهیدان، ۱۰۱۸
 پیام فاطمه، ۵۴۱
 پیام قرآن، ۱۸۸۲
 پیام مجاهدین اسلام، ۱۲۲۴
 پیام میلاد امیرالمؤمنین به سلاطین اهل قبله، ۶۷۳
 پیرامون انقلاب اسلامی، ۲۰۰۹
 پیرامون زندگانی امیرالمؤمنین، ۱۸۸۲
 پیرامون مصباح الشریعة، ۱۶۶
 پیر معارف، رشديه، ۵۳۷
 پیروز، ۱۱۳۸
 پیروزی حتمی، ۲۰۷۵

- پیشرفت سریع اسلام، ۱۲۲۹
 پیشگوئی‌های علمی قرآن، ۲۰۲۴
 پیشوای شهیدان، ۱۸۱۷، ۷۳۲
 پیک رحمت، ۱۱۵۴
 پیمان جوان‌مردان، ۱۲۲۹
 پیمان زناشویی، ۲۰۲۴
 پیوند اشک و خون، ناگسستنی است، ۱۲۸۲
- ت**
- تاج الأشعار فی رثاء أبی الأحرار، ۸۳۴
 تاج مأمون الرشید، ۶۷۲
 تاریخ آداب و رسوم اهالی زنجان و ابهر در عصر
 متقدم، ۷۵۷
 تاریخ ادبیات عمومی، ۲۶۳
 تاریخ ادیان جهان، ۴۶۵
 تاریخ اسلام، ۱۹۱، ۲۰۹۷
 تاریخ الاسلام، ۱۲۹۴
 تاریخ الأعلام، ۸۴۴
 تاریخ الروضة الحیدریة، ۱۷۵۰
 تاریخ القرآن، ۱۲۶۴
 تاریخ الکوفة فی القرن الأول، ۱۰۰۲
 تاریخ الملل الثلاث، ۱۶۳۲
 تاریخ ام‌المصائب، ۱۶۶۴
 تاریخ ایران، ۹۳۷، ۱۴۸۸، ۱۵۵۷
 تاریخ ائمه، ۷۷۵
 تاریخ بنی‌امیه و بنی‌عباس، ۲۰۲۶
 تاریخ پزشکی، ۱۰۸۱
- تاریخ پیامبر اسلام، ۱۳۷۴
 تاریخ تصوف، ۹۳۰
 تاریخ تمدن اسلام و عرب، ۵۲۶، ۱۴۸۸
 تاریخ تولد و سرگذشت فرزندان ائمه، ۱۸۹۰
 تاریخ تهران، ۸۸۴
 تاریخچه پیامبر، ۱۵۰۲
 تاریخچه روزنامه‌نگاری در قم، ۳۳۱
 تاریخچه زندگانی شاه عباس کبیر، ۲۶۳
 تاریخ حبشه، ۲۶۳
 تاریخ خصوصی، ۲۱۷۰
 تاریخ خلفا، ۱۷۲۸
 تاریخ دار الایمان قم، ۱۴۵۵
 تاریخ را بررسی کنیم، ۱۷۷۵
 تاریخ روم، ۲۱۶۹
 تاریخ ری، ۸۶۷
 تاریخ ری و تهران، ۱۶۸۰
 تاریخ زنجان، ۷۵۷، ۲۰۴۹
 تاریخ زندگانی ملامحسن فیض کاشانی، ۱۷۸۹
 تاریخ سامرا، ۸۶۸
 تاریخ شخصی، ۷۵۷
 تاریخ طبس، ۱۷۵۰، ۱۷۵۲
 تاریخ عصر جعفری، ۲۶۳
 تاریخ علم کلام، ۱۴۸۸
 تاریخ عمومی جهان، ۲۶۵
 تاریخ فلاسفه، ۸۸۹
 تاریخ قدیم قم، ۱۳۴
 تاریخ قرآن، ۲۶۳

- تاریخ قم، ۸۵، ۱۶۱
 تاریخ کاظمین و بغداد، ۸۶۸
 تاریخ کربلا، ۸۶۸
 تاریخ کشفیات و اختراعات، ۱۸۸۲
 تاریخ مختصر احزاب سیاسی، ۹۴۲
 تاریخ مختصر انبیاء و ائمه، ۵۶۹
 تاریخ مختصر ایران، ۱۲۱۷
 تاریخ مختصر پیامبران اولوالعزم، ۸۸۴
 تاریخ مدرسه عالی سپهسالار، ۲۶۳
 تاریخ مذهبی قم، ۲۲۸
 تاریخ مصر قدیم و خدایان مصر و کلده و آشور، ۱۶۸۹
 تاریخ مقابر اصفهان، ۸۸۴
 تاریخ ملوک ایران، ۱۵۵۷
 تاریخ منظوم زندگانی رسول خدا، ۱۱۰۳
 تاریخ نائین «مدینه العرفاء»، ۸۸۴
 تاریخ نجف، ۸۶۸
 تاریخ نجف و حیره، ۸۸۴
 تاریخ نقاشی در ایران، ۲۶۳
 تاریخ و جغرافیای بحرین، ۲۲۸
 تاریخ و جغرافیای کاشمر، ۸۸۴
 تاریخ و عقاید وهابیان، ۲۲۸
 تاریخ همدان، ۱۱۰۶
 تاریخ هند، ۱۴۸۸
 تازیانه سلوک، ۲۱۲۵
 تأثیر دعا از نظر ابن سینا، ۱۸۸۲
 تأدیب البنات، ۵۳۶
 تأصل الماهیات فی التحقق، ۱۲۶۳
 تبصره معلمان، در نحو، ۱۰۵۳
 تبصرة الصبیان، ۵۳۶
 تبصرة المتعلمین فی عقائد المؤمنین، ۱۶۳۲
 تبصرة الناظرین، ۱۶۷۴
 تبلیغ پیغمبر، ۲۰۷۵
 تتمه رساله رشد المسترشد، ۱۶۲۷
 تجارت در اسلام، ۸۵۰
 تجدد و عوام فریبی، ۱۸۸۲
 تجرید اسانید الاستبصار، ۶۰۰
 تجرید اسانید الامالی، ۶۰۰
 تجرید اسانید الخصال، ۶۰۰
 تجرید اسانید الفهرست، ۶۰۰
 تجرید اسانید الکافی، ۶۰۰، ۲۱۰۳
 تجرید اسانید رجال الکشی، ۶۰۰
 تجرید اسانید علل الشرائع، ۶۰۰
 تجرید اسانید من لا یحضره الفقیه، ۶۰۰
 تجرید رجال النجاشی، ۶۰۰
 تجلیگاه ولایت، ۸۷۶
 تجوید القرآن الکریم، ۱۰۲۰
 تجوید نافع، ۱۲۲۴
 تحدید الکمر و زناً و مساحة، ۱۵۸۳
 تحشیه زاد المعاد، ۱۱۳۶
 تحشیه مراقبات السنه، ۶۷۲
 تحشیه رساله لقاء الله، ۶۷۲
 تحفه خاقانیه، ۷۴۲
 تحفه فاطمیه، ۱۲۴۷

- تحفة قدسی، ۱۶۷۸
تحفة الأحباب، ۱۲۱۳
تحفة الاخیار فی علائم آخر الاعصار، ۱۹۶
تحفة الأریب فی ردّ اهل الصلیب، ۱۷۸۱
تحفة الأمثال و الحكم، ۷۴۲
تحفة الأمجاد فی مسند الامام السجاد، ۸۳۴
تحفة الجواهر، ۱۱۴۶
تحفة الراغب الی مسجد صاحب، ۱۹۰۵
تحفة الزائر، ۱۳۷، ۱۲۶۸
تحفة الفاطمی، ۲۵۲
تحفة الفاطمیین، ۶۳۵، ۱۸۰۰
تحفة الفقیه، ۴۲۸
تحفة الكملاء فی تراجم علماء كربلاء، ۸۳۴
تحفة الوزراء، ۲۱۲۵
تحفة الولاة فی أحكام القصاص و الذیات، ۱۸۸۸
تحقیق الاصول المفیدة، ۲۹۱
تحقیق عن اسانید الصحیفة السجادیة، ۶۰۰
تحقیق فروق اللغات، ۴۰۱
تحقیق کتاب خصایص زینبیه، ۱۴۵۶
تحقیق و تعلیق علی الفرائد الغوالی فی شرح شواهد الأمالی، ۱۵۲۸
تحقیق و تعلیق علی وسائل الشیعة، ۹۳۰
تحلیل العروة الوثقی، ۷۰۳
تحلیل الکلام فی شرح قضاء شرائع الاسلام، ۷۰۳
تحلیل و نمایش غزل معاصر، ۴۰۵
تخلیص وسائل الشیعة، ۲۱۰۳
تخمیس الکواکب الدریة فی مدح خیر البریة، ۹۲۳
تخمیس ثانیة دعل الخزاعی، ۹۲۳
تخمیس موش و گریه، ۴۷۱
تدبیر منزل، ۲۶۳
تذکر المتذکرین، ۱۲۷۵
تذکره نون و القلم، ۴۴۴
تذکره آش کشکیان، ۴۴۴
تذکره صدر اعظمی، ۴۴۴
تذکره مبتکران، ۱۰۵۲
تذکره معلمان، در صرف، ۱۰۵۳
تذکره الأحبّة فی الأدعية و الزیارات، ۱۶۳۳
تذکره الحکماء، ۷۴
تذکره الصالحین در سیر و سلوک عارفین، ۲۱۷۶
تذکره الصلاة، ۲۱۱۶
تذکره الصوم، ۲۱۱۶
تذکره العلوم، ۷۴۳
تذکره الغافل و ارشاد الجاهل، ۱۲۶۸
تذکره الفضلاء، ۷۵
تذکره المسلمین فی تهیج العامة، ۱۶۷۴
تذکره المؤمنین فی فضائل العالمین، ۲۱۷۷
تذکره الواعظین، ۳۸۲
ترازدی «خداعه و عشق»، ۲۱۶۹
تراش ریش، ۳۴۸
تربیت پاکان در قم، ۸۰
تربیت از نظر قرآن، ۱۲۲۹
تربیت از نظر قرآن و سنت، ۱۱۵۴
تربیت نسون، ۲۱۶۹
تربیه البنات، ۵۳۶

- ترجمه قرآن کریم، ۱۸۱۸
ترجمه قصاید شیخ احمد احسائی، ۱۰۰۱
ترجمه نهج البلاغه، ۱۷۲۷
ترجمه و تفسیر چند خطبه و کلمات قصار
حضرت علی به نظم و نثر، ۲۰۶۴
ترجمه و شرح اخبار اهل بیت، ۵۱۱
ترجمه و شرح صحیفه سجادیه، ۲۰۶۴
ترجمه و شرح فصوص فارابی، ۲۰۶۴
ترجمه احتجاج، ۲۱۴۸
ترجمه اشعار مراثی سید مهدی بحر العلوم، ۱۰۰۱
ترجمه اعتقادات، ۱۸۷۱
ترجمه البلدان، ۱۳۷۴
ترجمه الحسن و الحسین، ۹۴۸
ترجمه الطوائف، ۱۷۷۵
ترجمه الغدير، ۱۳۵۶، ۱۶۷۹
ترجمه أخبار الحكماء، ۱۸۴۱
ترجمه تاریخ یعقوبی، ۱۳۷۴
ترجمه تفسیر مجمع البیان، ۱۶۷۹، ۱۸۴۴
ترجمه تقویم المحسنین، ۱۱۴۵
ترجمه تلخیص البیان عن مجازات القرآن، ۱۴۳۴
ترجمه جامع السعادات، ۳۷۶
ترجمه جدول ارث، ۸۵۲
ترجمه حال تولستوی، ۲۱۶۹
ترجمه خطبه حضرت زهرا، ۱۱۴۶
ترجمه صحیفه سجادیه، ۸۸۴
ترجمه غرر الحکم و درر الکلم، ۱۷۲۷
ترجمه غنیة النزوع، ۱۸۴۱
ترجمه فنون سماع طبیعی شفا، ۱۵۹۷
ترجمه قرآن کریم، ۱۱۲۴، ۲۰۶۴
ترجمه قصیده النبی محمد، ۶۷۲
ترجمه کتاب ارث لمعه، ۲۳۰
ترجمه کتاب البراهین، ۱۴۳۴
ترجمه کتاب المراجعات، ۲۵۵
ترجمه کتاب الیقین فی امرة امیرالمؤمنین، ۸۵۲
ترجمه کلمات قصار امام علی (به زبان
فرانسوی)، ۲۰۱۸
ترجمه لمعه دمشقیه، ۱۷۸۹، ۱۸۸۲
ترجمه لهوف، ۵۸۰
ترجمه مجمع البحرين، ۴۲۱
ترجمه مصباح الهدی فی الردّ علی القادیانیه،
۱۶۳۳
ترجمه معالم الاصول، ۴۲۱
ترجمه مفاتیح الجنان، ۲۰۶۴
ترجمه مناقب ثلاثه، ۸۵۲
ترجمه منتخب الأثر، ۹۴۱
ترجمه منظوم نهج البلاغه، ۷۵۷
ترجمه موسیٰ مبرقع و اعقاب او، ۱۶۶۴
ترجمه نصاب الهدی، ۱۱۴۵
ترجمه نصحة الیمن، ۱۸۸۵
ترجمه نهج البلاغه، ۲۲۸، ۴۹۵
ترجمه نه فصل از متن اشارات ابن سینا، ۱۸۴۱
ترجمه الأدب، ۷۴۲
ترجمه السيد ابوالفضل الیمانی، ۷۸۳
ترجمه السيد محمد بن عبدالکریم الطباطبائی، ۶۰۰

- ترجمة المنية فى حكم الشارب و اللحية، ۴۲۸
 ترجمة اميرالمؤمنين، ۹۴۸
 ترجمة أجوبة مسائل جارالله، ۱۱۲۴
 ترجمة رسالة الحقوق، ۷۳۴
 ترك دنيا، ۸۶۸
 ترموديناميك صنعتى، ۲۰۷۴
 توررجيان عقايد از شين تا شين، ۱۲۸۲
 تروك الاحرام، ۹۱۶
 تسبيح موجودات يا راز آوازاها، ۱۰۲۵
 تسليية المريض، ۳۳۶
 تسوية حقوق، ۱۹۱۲
 تسهيل الأمر على من طلب من قواعد الجفر،
 ۲۱۵۴
 تسهيل الأمر فى بحث الأمر، ۲۴۵
 تسهيل الدليل فى الفقه، ۲۸۸
 تشریح التقيويم، ۷۴۲
 تشریح الحساب فى شرح خلاصة الحساب،
 ۱۹۸۸
 تشریح و كالبذ شكافى و مسايل مستحدثه، ۲۹۱
 تشكيل پاکستان، ۱۲۲۹
 تشيع يا مكتب نهايى انسانها، ۱۲۸۲
 تشييد البنيان لفناوى البيان، ۱۷۹۸
 تصحيح التبيان فى تفسير القرآن، ۱۱۳۶
 تصحيح تفسير دانشگاه، ۶۷۲
 تصحيح جمال الاسبوع، ۲۷۷
 تصحيح دوييتى هاى بابا طاهر عربان، ۲۰۶۵
 تصحيح دوره جواهرالكلام، ۱۸۹۲
 تصحيح «ديوان شمس»، ۶۱۹
 تصحيح كتاب اثبات الوصية، ۱۷۹۹
 تصحيح كتاب الغيبة، ۱۷۹۸
 تصحيح كتاب جامع الرواة، ۳۱۸
 تصحيح كتاب «مجمع الفرائد»، ۲۹۸
 تصحيح كنز العرفان، ۱۷۹۹
 تصحيح مفاتيح الجنان، ۱۷۲۰
 تصحيح و تحشيه تجربه الاصرار و تسليية الابرار،
 ۱۱۷۴
 تصحيح و تحشيه تفسير ابوالفتوح رازى، ۲۰۶۵
 تصحيح و شرح ديوان ابن الخياط الدمشقى، ۱۵۲۷
 تصحيح و مستدرك رجال الطوسى، ۶۰۰
 تصحيح و مقابلة بحارالانوار، ۱۷۹۸
 تطبيقات الوسائل، ۱۲۹۹
 تطبيقات كريمى در حديث، ۴۰۷
 تطبيق الاديان، ۱۴۰۶
 تطهير با جارى قرآن، ۱۱۳۸
 تعادل و ترجيح، ۶۷۷
 تعارض الأخبار، ۱۵۵۳
 تعاريف العلوم، ۱۶۵۶
 تعاليق بر كتاب نان و دوغ، ۲۳۶
 تعاليق على العروة الوثقى، ۵۴۸
 تعاليق على بحارالأنوار، ۹۳۰
 تعاليق على جواهر الكلام، ۲۴۵
 تعاليق على رجال المامقانى، ۱۵۱۷
 تعاليق على كفاية الاصول، ۹۷۵
 تعاليم قرآن منجيد، ۷۱۲

- تعبير الرويا، ١٨٨٢
تعديل الميزان، ١٢٠٠
تعريف البيع و الفرق بين الحق و الحكم، ١٥٨٣
تعقيبات نماز، ١٠٧١
تعليقات احقاق الحق، ٧٨١
تعليقات على تضاريس الأرض، ٢١٨
تعليقات على شرح نهج البلاغة، ٢٠٥١
تعليقات على «طبقات اعلام الشيعة»، ٩٤٨
تعليقات على معطيات اقليدس، ٢١٨
تعليقات متفرقة على كتاب جواهر الكلام، ١٨٠٩
تعليق على «بحار الأنوار»، ١٦٧٩
تعليق على «معادن الحكمة في مكاتيب الأئمة»، ١٦٧٩
تعليق على «وسائل الشيعة»، ١٦٧٩
تعليقه اى بر متاجر شيخ انصارى، ٥٢٠
تعليقه بر شرح فصوص الحكم، ١٥٩٦
تعليقه بر كتاب انوار البدرين فى علماء البحرين، ١٧٥٢
تعليقه بر كتاب قاعده لاضرر، ١٧٥٢
تعليقه ناتمام بر رسائل، ١٧٧٥
تعليقه على اقبال الأعمال، ١٠٢٠
تعليقه على الاسفار، ٢٠٥٧، ٦٠٠
تعليقه على الاشارات، ٢٠٥٧
تعليقه على الحاشية فى المنطق، ٧٨٢
تعليقه على الرسائل، ١١٠٠، ١١٢٤، ٢٠٥٧، ١١٨١
تعليقه على الشفاء، ٢٠٥٧
تعليقه على العروة الوثقى، ٧٣٨، ١٢٣٨، ٢١٤٣
تعليقه على الفصوص، ٢٠٥٧
تعليقه على القانون، ٤١٩
تعليقه على القضاء من العروة الوثقى، ١٦٤١
تعليقه على القوانين، ٧٨٢
تعليقه على المتاجر، ٦٢١، ٩٦١، ٢٠٥٧
تعليقه على المطول، ٧٨٢
تعليقه على المكاسب، ٣٠٢، ١١٢٤
تعليقه على المنظومة، ٢٠٥٧
تعليقه على اوائل المقالات، ١٢٦٣
تعليقه على تبصرة المتعلمين، ١٧٧٨
تعليقه على تفسير الصافى، ٢٧٧
تعليقه على «تنزيه القميين»، ١٦٧٩
تعليقه على حاشية البهبهاني على منهج المقال، ١٢٦٣
تعليقه على شرح اللمعة، ٦٢١، ٧٨٢، ١١٢٤
تعليقه على عمدة الطالب، ٧٨٢
تعليقه على فرائد الاصول، ٤١٩، ٧٨٢
تعليقه على كتاب الفقه على المذاهب الأربعة، ٣٤٤
تعليقه على كفاية الاصول، ٢٧٧، ٧٣٨، ٨٦٢
١٤٣٦، ١٥٢٧، ٢٠٥٧
تعليقه على متأجر الانصارى، ١٥١٧
تعليقه على مصباح الانس، ٢٠٥٧
تعليقه على مغنى اللبيب، ١٧٢٠
تعليقه على مناسك الحج، ٢١٨
تعليقه على منهج المقال، ٦٠٠، ١٠٢٠

- تعلیقه علی نصوص الحکمة، ۲۰۵۷
- تعلیقه علی وسائل الشیعة، ۶۰۰
- تعلیقه علی وسیلة النجاة، ۱۶۴۱
- تعلیمات مدنی، ۲۱۷۹
- تعلیم و تربیت در اسلام، ۲۰۰۹
- تعهدات، ۱۲۵۰
- تفریح الفوائد، ۲۸۸
- تفسیر، ۱۶۲۷
- تفسیر آیات الکون، ۱۰۰۴
- تفسیر آیات مبدء و معاد، ۲۰۳۰
- تفسیر آیه التطهیر، ۴۲۱
- تفسیر آیه الكرسی، ۲۱۰۴
- تفسیر ابوالفتوح رازی، ۲۱۲۵
- تفسیر الامام الصادق، ۱۱۵۴
- تفسیر الآیات، ۲۸۸
- تفسیر الآیات الباهرة بأخبار العترة الطاهرة، ۱۵۵۰
- تفسیر القرآن الکریم، ۵۴۸، ۱۵۰۱، ۱۵۹۹
- تفسیر القرآن المجید، ۲۱۸
- تفسیر المیزان، ۱۵۶۸
- تفسیر اوائل سور القرآن المجید، ۱۳۵۸
- تفسیر پنج سوره، ۱۸۲۳
- تفسیر جزء سی ام قرآن مجید، ۱۰۱۸
- تفسیر حروف مقطعة قرآن، ۲۱۸
- تفسیر ریحان، ۱۱۱۱
- تفسیر سوره والعصر، ۱۹۶۰
- تفسیر سوره های کوتاه قرآن، ۵۹۲
- تفسیر سوره های کوچک (جزو آخر قرآن)، ۱۸۲۳
- تفسیر سوره های: یس، النجم، الضحی و المعوذتین، ۱۹۶۲
- تفسیر سوره آل عمران، ۱۱۳۹
- تفسیر سوره الاعراف، ۱۱۷۳
- تفسیر سوره انعام، ۶۰۹، ۲۱۱۹
- تفسیر سوره بقره، ۱۱۳۹
- تفسیر سوره توحید، ۱۹۲۲
- تفسیر سوره جمعه، ۱۱۴۶
- تفسیر سوره حجرات، ۷۳۲، ۷۴۱
- تفسیر سوره حمد، ۶۰۹، ۷۴۱، ۱۱۴۶، ۱۸۲۳، ۱۸۲۶
- تفسیر سوره علق و قدر، ۱۱۳۹
- تفسیر سوره عمّ، ۱۶۳۳، ۲۱۱۹
- تفسیر سوره فاتحة الكتاب، ۸۱۰
- تفسیر سوره فتح، ۱۱۴۷
- تفسیر سوره لقمان، ۱۱۷۳
- تفسیر سوره محمد، ۱۱۴۶
- تفسیر سوره مدثر، ۱۱۳۹
- تفسیر سوره نساء، ۷۴۱
- تفسیر سوره نور، ۶۷۱
- تفسیر سوره والعصر، ۴۹۵
- تفسیر سوره یوسف، ۲۶۰، ۹۵۳، ۹۸۹، ۱۹۲۱
- تفسیر سورة الاسراء، ۸۳۴
- تفسیر سورة الاعلى، ۱۴۴۴
- تفسیر سورة البقرة، ۲۱۵۴
- تفسیر سورة البلد، ۲۴۹
- تفسیر سورة التین، ۲۴۹

- تفسير سورة الضحى، ۲۵۰
- تفسير سورة العصر، ۲۵۰
- تفسير سورة الفجر، ۲۵۰
- تفسير سورة المائدة، ۱۱۷۳
- تفسير سورة سجده، ۱۱۷۳
- تفسير سورة ن و القلم، ۱۴۴۴
- تفسير سورة يس، ۱۴۴۴
- تفسير سورة يوسف، ۲۵۰، ۱۴۴۳
- تفسير شريف لاهيجى، ۱۳۷۴
- تفسير شفاى ابن سينا، ۲۰۸۶
- تفسير فاتحة الكتاب، ۱۴۳۱
- تفسير قرآن، ۸۸۴، ۱۶۸۳، ۱۷۹۰
- تفسير قرآن سيد احمد خان، ۱۴۸۸
- تفسير قرآن كريم، ۴۱۵، ۵۹۲، ۶۷۳، ۱۶۸۶
- ۲۰۱۸، ۱۷۳۲
- تفسير قرآن مجيد، ۲۸۳، ۱۱۶۹
- تفسير كل من السور: نوح والجن والمزمل والمدثر
و القيامة و هل اتى و المرسلات و النبأ، ۲۱۵۴
- تفسير مختصر قرآن كريم، ۶۰۹
- تفسير مناهج البيان، ۱۴۳۱
- تفسير موضوعى، ۲۲۵
- تفسير و معانى لغات قرآن كريم، ۳۸۲
- تقديم الاحرام على الميقات، ۷۹۲
- تقريب الشرع، ۱۸۵۲
- تقريرات، ۱۶۲۶
- تقريرات آخوند خراسانى، ۵۳۸
- تقريرات آيت الله الخوئى، ۱۸۵۴
- تقريرات آيت الله الزنجانى، ۱۸۵۴
- تقريرات آيت الله حجت، ۹۵۳، ۱۰۸۵، ۱۳۶۳
- تقريرات اساتيد، ۱۲۱۶
- تقريرات اساتيد خود، ۲۰۳۹
- تقريرات استاذه الخراسانى، ۵۴۸
- تقريرات استاذه العراقى فى الاصول، ۲۱۶۵
- تقريرات استاذه النائينى فى البيع، ۲۱۶۵
- تقريرات اصفهانى، ۱۹۶۹
- تقريرات اصول، ۲۴۳، ۳۱۸، ۳۷۹، ۱۱۶۹
- ۱۱۷۶، ۱۵۰۲
- تقريرات اصول آيت الله آقا ضياء الدين عراقى،
۱۶۰۵
- تقريرات اصول آيت الله آملی، ۲۱۰۹
- تقريرات اصول آيت الله بروجردى، ۴۵۱، ۹۳۰
- ۱۱۷۳
- تقريرات اصول آيت الله حائرى، ۱۷۲۴
- تقريرات اصول آيت الله حجت، ۱۸۸۸، ۲۰۸۱
- تقريرات اصول آيت الله خوئى، ۹۷۵
- تقريرات اصول آيت الله خوانسارى، ۲۰۸۱
- تقريرات اصول آيت الله سيد ابوالحسن اصفهانى،
۱۶۰۵
- تقريرات اصول اصفهانى، ۲۱۴۳
- تقريرات اصول الخوئى، ۳۳۴
- تقريرات اصول بجنوردى، ۱۲۳۹
- تقريرات اصول حائرى يزدى، ۱۳۸۸، ۲۰۳۰
- تقريرات اصول حجت، ۲۱۶۲، ۲۱۸۹
- تقريرات اصول خراسانى، ۷۳۸، ۱۲۵۰، ۱۹۰۴

- تقریرات اصول خوئی، ۴۶۵، ۱۰۱۵
- تقریرات اصول، درس آقای خوئی، ۱۹۰۳
- تقریرات اصول درس آیت الله حائری، ۱۴۹۹
- تقریرات اصول درس آیت الله خوئی، ۱۷۸۵
- تقریرات اصول سید ابوالقاسم خوئی، ۹۸۱
- تقریرات اصول عراقی، ۲۵۰
- تقریرات اصول فشارکی، ۹۶۰
- تقریرات اصول فقه، ۱۵۹۲
- تقریرات اصول مدرسی یزدی، ۱۲۳۹
- تقریرات اصول مرعشی نجفی، ۵۷۰
- تقریرات اصول میرزا باقر زنجانی، ۳۳۴
- تقریرات اصول میرزا حسن بجنوردی، ۶۷۶
- تقریرات اصول میرزا هاشم آملی، ۹۸۱
- تقریرات اصول میرزای شیرازی، ۱۰۴۵
- تقریرات اصول نائینی، ۱۶۸۵
- تقریرات اصول و فقه، ۱۷۷۵
- تقریرات اصولی حجت، ۵۱۹
- تقریرات الاصول، ۱۰۷۱
- تقریرات الاصول (درس آیت الله خراسانی)، ۱۷۳۷
- تقریرات الاصول (درس داماد)، ۲۵۹
- تقریرات الاصول (درس عراقی)، ۱۳۰۰
- تقریرات الاصول فی مباحث الالفاظ، ۱۳۵۸
- تقریرات الانگجی، ۲۱۵۳
- تقریرات الحلی، ۱۵۹۹
- تقریرات الخوئی، ۱۵۹۹
- تقریرات الشاهرودی، ۱۵۹۹
- تقریرات الشیرازی، ۱۵۹۹
- تقریرات الفقه، ۳۰۶
- تقریرات الفقه (درس بروجردی)، ۱۶۲۵
- تقریرات الفقه (درس حجت)، ۱۶۲۵
- تقریرات الفقه (درس نائینی)، ۱۳۰۰
- تقریرات بحث آیت الله سلطان العلماء، ۱۷۲۴
- تقریرات بحث بیع، ۳۱۸
- تقریرات بحث خمس، ۱۷۷۵
- تقریرات تفسیر، درس آقای خوئی، ۱۹۰۳
- تقریرات خارج درس کفایه حجت، ۳۹۸
- تقریرات خراسانی، ۱۳۸۴
- تقریرات خمس، ۱۱۷۶
- تقریرات خمس (درس آیت الله حجت)، ۱۹۹۹
- تقریرات درس آخوند خراسانی، ۱۱۸۹، ۱۳۹۴
- ۱۵۵۳، ۱۸۹۲
- تقریرات درس آقای بهبهانی، ۱۰۰۴
- تقریرات درس آیت الله بروجردی، ۷۷۷، ۱۹۹۹
- تقریرات درس آیت الله حجت، ۵۱۷، ۸۱۳، ۲۰۶۸
- تقریرات درس آیت الله خوانساری، ۱۲۸۲
- تقریرات درس آیت الله یثربی، ۱۲۸۲
- تقریرات درس آیه الله حجت، ۸۲۴
- تقریرات درس اصطهباناتی، ۱۵۰۵
- تقریرات درس اصول، ۵۴۳
- تقریرات درس اصول آیت الله خوئی، ۴۷۰، ۱۶۸۶
- تقریرات درس اصول آیت الله روحانی، ۱۶۸۷
- تقریرات درس اصول خوئی، ۲۲۵
- تقریرات درس اصول صدر، ۲۲۵
- تقریرات درس اصول عراقی، ۱۲۱۹، ۱۷۳۹

- تقریرات درس اصول غروی اصفهانی، ۱۲۱۹
تقریرات درس اصول مشکینی، ۱۲۱۹
تقریرات درس حائری یزدی، ۳۹۸
تقریرات درس حاج شیخ عبدالکریم حائری، ۷۲۰
تقریرات درس حجت، ۱۹۸۹، ۲۰۱۵
تقریرات درس حجت در فقه و اصول، ۹۰۰
تقریرات درس خراسانی، ۵۱۴
تقریرات درس درجه‌ای، ۳۸۲
تقریرات درس شیخ عبدالنبی عراقی، ۱۲۸۷
تقریرات درس صاحب جواهر، ۱۵۰۷
تقریرات درس عراقی، ۱۵۰۵
تقریرات درس فقه آیت‌الله خوئی، ۲۲۵، ۴۷۰، ۱۲۹۹، ۱۶۸۶، ۲۱۰۹
تقریرات درس فقه آیت‌الله روحانی، ۱۶۸۶
تقریرات درس فقه آیت‌الله شاهرودی، ۴۷۰
تقریرات درس فقه اصفهانی، ۱۲۱۹
تقریرات درس فقه صدر، ۲۲۵
تقریرات درس فقه مشکینی، ۱۲۱۹
تقریرات درس فقه میرزا عبدالهادی شیرازی، ۹۸۱
تقریرات درس فقه و اصول، ۱۶۱۷
تقریرات درس فیض قمی، ۲۱۸۶
تقریرات درس مازندرانی، ۱۴۶۵
تقریرات درس مکاسب حجت، ۳۹۸
تقریرات درس مولانا تبریزی، ۲۱۸۶
تقریرات درس میلانی، ۱۵۸۸
تقریرات درس نائینی، ۱۰۹۳، ۱۲۱۹، ۱۳۸۹
تقریرات درس الاصفهانی، ۱۷۰۸
تقریرات درس العراقی، ۱۷۰۸
تقریرات درس النائینی، ۱۷۰۸
تقریرات درس حجت کوهکمری، ۴۶۳
تقریرات در ولایت فقیه، ۱۳۵۸
تقریرات دوره اصول، ۱۰۷۹
تقریرات رجال، ۱۱۶۹
تقریرات رجال خوانساری، ۱۸۲۳
تقریرات سید ابوالحسن اصفهانی، ۱۶۳۳
تقریرات شاهرودی، ۱۰۱۵
تقریرات شیخ الشریعه، ۵۳۸، ۱۹۷۲
تقریرات شیخ انصاری، ۱۵۰۷، ۱۵۴۱
تقریرات شیرازی، ۱۴۹۶
تقریرات صلاة، ۱۱۷۶
تقریرات صلاة نائینی، ۱۶۸۵
تقریرات صلوة حائری یزدی، ۲۱۴۳
تقریرات طهارت انگجی، ۱۰۰۷
تقریرات عراقی، ۲۵۵، ۱۰۲۳، ۱۵۸۳، ۱۹۶۹
تقریرات علامه رشتی، ۵۱۳
تقریرات فقه آیت‌الله بروجردی، ۴۵۱، ۹۳۰، ۱۱۷۳، ۲۰۸۱، ۲۱۰۹
تقریرات فقه آیت‌الله حائری، ۱۷۲۴
تقریرات فقه آیت‌الله حجت، ۱۰۲۹، ۱۸۸۸
تقریرات فقه آیت‌الله خوئی، ۶۵۷، ۹۷۵
تقریرات فقه آیت‌الله میرزا عبدالهادی شیرازی، ۱۶۰۵

- تقریرات فقه حائری یزدی، ۱۳۸۹، ۲۰۳۰
تقریرات فقه خراسانی، ۱۹۰۴
تقریرات فقه، درس آقای حکیم، ۱۹۰۳
تقریرات فقه، درس آقای خوئی، ۱۹۰۳
تقریرات فقه درس آیت‌الله حائری، ۱۴۹۹
تقریرات فقه شاهرودی، ۱۲۴۰
تقریرات فقه عراقی، ۲۱۴۳
تقریرات فقه کبیر قمی، ۱۷۵۶
تقریرات فقه مرعشی نجفی، ۵۷۰
تقریرات فقه مکاسب آیت‌الله حائری، ۱۴۴۴
تقریرات فقه میرزا باقر زنجانی، ۳۳۴
تقریرات فقه میرزای شیرازی، ۱۰۴۵
تقریرات فقه و اصول بروجردی، ۲۵۰، ۲۲۲
تقریرات فقه و اصول حائری یزدی، ۱۷۵۶
تقریرات فقه هزوی، ۱۷۱۰
تقریرات فقهی حجت، ۵۱۹
تقریرات فقه یزدی، ۱۳۸۴، ۱۲۵۰
تقریرات قاعدة الید، ۱۳۵۸
تقریرات قاعدة لاضرر و لاضرار، ۱۳۵۸
تقریرات کامل درس اصول آیت‌الله میرزا مهدی اصفهانی، ۱۴۳۱
تقریرات کتاب القضاء، ۱۷۱۷
تقریرات کتاب طهارت، ۳۷۹
تقریرات گلپایگانی، ۱۴۹۶
تقریرات مشکینی، ۱۹۶۹
تقریرات مکاسب، ۶۰۸، ۲۰۲۵
تقریرات مکاسب آیت‌الله خمینی، ۶۵۷
تقریرات مکاسب آیت‌الله شیخ صدرا بادکوبه‌ای، ۶۵۷
تقریرات مکاسب (درس آیت‌الله حجت)، ۱۹۹۹
تقریرات مکاسب محرمه بجنوردی، ۶۷۶
تقریرات مکاسب محرمه و بیع، ۱۱۷۶
تقریرات مکاسب نائینی، ۱۶۸۵
تقریرات منجزات مریض، ۱۱۷۶
تقریرات میرزا حبیب‌الله رشتی، ۵۲۲
تقریرات میرزای رشتی، ۸۰۷، ۱۲۳۱، ۱۶۲۱
تقریرات میرزای شیرازی، ۸۰۷
تقریرات میرزای نائینی، ۱۰۲۱، ۱۹۴۹
تقریرات یزدی در فقه، ۱۱۸۹
تقریظی بر تحفة الاخوان، ۱۰۲۹
تقریظی بر منهاج البراعة فی شرح نهج البلاغه، ۱۰۲۹
تقلید اعلم، ۱۲۸۲، ۱۵۰۲
تقلید الأعلم، ۳۷۶
تقویم، ۱۱۵۹
تقویم الزکاة، ۳۴۴
تقویم ناصری، ۱۹۲۶
تکامل اجتماعی انسان، ۲۰۰۹
تکملة الموارث، ۱۶۲۷
تکمه‌های تاریخی، ۱۷۷۵
تلامذه الشیخ الانصاری، ۱۷۵۰
تلخیص احکام الحج، ۱۶۴۱
تلخیص الاصول فی علم الاصول، ۵۷۰
تلخیص البیان فی مجازات القرآن، ۱۸۴۱

- تلخیص التراجم و تنقیح المعاجم، ۱۴۳۵
 تلخیص الذریعة الی مکارم الشریعة، ۱۳۴۷
 تلخیص الرياض النضرة، ۱۲۹۴
 تلخیص الکلام فی تفسیر سورة الأنعام، ۱۱۷۳
 تلخیص بحار الأنوار، ۱۵۵۰
 تلخیص کنوز الحقائق، ۱۲۹۴
 تلخیص نهج الحق، ۴۶۵
 تلخیصی لمعتین، ۱۶۴۶
 تلفنی از برزخ، ۱۲۸۲
 تلفیق الشتات، ۱۸۴۹
 تناقض العهدین، ۴۲۸
 تنبیہ الامة فی اثبات الرجعة، ۱۶۳۳
 تنبیہ الغافلات، فی الأحادیث حول النساء، ۱۰۲۰
 تنبیہ الغافلین، ۳۵۸
 تنبیہ الغافلین یا ارشاد الطالبین، ۵۳۶
 تندرستی یا نامۀ نیک بختی، ۱۳۶۹
 تنزیه الصفوة، ۱۱۴۶
 تنظیم و تشکیل حزب الله، ۶۶۵
 تنقیح المقال فی شرح وسیلة النجاة، ۱۱۲۴
 تنقیح أسانید التهذیب، ۲۱۰۳
 تواریخ الانبیاء، ۱۶۵۵
 توتیای چشم، ترجمۀ کحل البصر فی سیرة سیّد البشر، ۱۶۸۰
 توحید الامامیّه، ۱۴۳۱
 توحید، طبیعت، تکامل، ۲۰۷۶
 توحید قمی، در اصول عقاید، ۱۵۰۹
 توسل البناروانی، ۲۱۲۹
- توضیح الحاشیة، ۶۵۷
 توضیح الکفایة، ۳۶۲
 توضیح المراح، ۱۸۸۲
 توضیح المراد فی التعليق علی تجرید الاعتقاد، ۲۱۴۷
 توضیح المسائل، ۲۴۵، ۳۴۸، ۵۱۹، ۶۰۸، ۶۷۳، ۱۶۴۱، ۱۷۲۴، ۱۸۴۸، ۱۸۸۸
 توضیح المطالب فی الحواشی علی المكاسب، ۱۶۵۶
 توضیح المقال فی ثقات الرجال، ۱۳۵۸
 توضیح نهج البلاغه، ۲۰۲۵
 توطئة خاورشناسان، ۱۲۲۹
 توقف الاجتهاد علی العلم بالرجال، ۱۵۸۳
 تویقعات حضرت مهدی، ۲۱۰
 تولیپ نوار، ۲۱۶۹
 تهذیب الخراج لکتاب الخراج، ۱۲۹۴
 تهذیب الوسائل، ۲۰۳۷، ۲۰۴۹
 تهران در گذشته و حال، ۶۱۹
 تیره بخت، ۲۰۷۸
 تیره بختان، ۲۱۶۹
 تیسیر الوصول فی شرح کفایة الاصول، ۱۲۸۳
 تیمور لنگ، ۱۴۵۶
- ث**
- ثقات الرجال، ۱۸۸۲
 ثلاثة رسائل قزوینیة، ۸۰
 ثمره هستی، ۸۶۸

ثنائيات، ۱۶۲۳

ثورة الطف، ۸۳۳

جذباتی از شراره عشق امام حسین، ۸۵۲

جذب القلوب الى ديار المحبوب، ۷۸۲

جزوات متفرقه، ۱۷۷۵

جزواتی در تفسیر، ۱۹۶، ۷۳۵

جزواتی در تقریرات فقه و اصول، ۲۱۱۹

جزواتی در مواظ و توحید، ۱۰۸۵

جزوه اشعاری درباره حضرت امام عسکری، ۹۱۸

جغرافیای آسیا، ۲۶۳

جغرافیای شهر قم، ۶۱۹

جغرافیای عالم، ۱۴۳۵

جغرافیای عرب ایران یا کوههای ناشناخته اوستا،

۱۲۱۱

جغرافیای عمومی، ۱۹۲۶

جغرافیای کشورهای اسلامی و تاریخ اسلام، ۲۲۸

جلاء الأبصار فی آداب الأدعية والأذکار، ۱۲۱۳

جلاء القرآن در رد کتاب «اعجاز قرآن» (از نیازمند

شیرازی)، ۲۵۰

جلوه حق در اندونزی، ۱۲۲۹

جلوه حق در سیرت امام علی، ۱۰۵۳

جلوه ولایت، ۱۶۸۰

جمال عبدالناصر، ۱۲۲۹

جسمه یا عید با عظمت مسلمین، ۲۶۳

جمله شناسی قرآن، ۲۰۷۶

جنان الجنان، ۲۸۸

جنايات غربی، ۲۰۲۴

جنت عدن، ۴۴۴

جنگ، ۱۸۴۹، ۳۴۴

ج

جاذبه و دافعه علی، ۲۰۰۹

جاذبه اسلامی، ۱۲۲۹

جامع احادیث الشیعة، ۴۶۲، ۶۰۰، ۱۴۷۴

۱۸۱۴

جامع الأثر فی احادیث الامام الثانی عشر، ۸۵۷

جامع الاحادیث و الاصول أو مجمع الاحادیث،

۱۵۱۶

جامع الأخبار، ۲۰۶۸

جامع الأشعار «در مراثی آل اطهار»، ۱۲۲۴

جامع الانوار فی اثبات التوحید، ۲۵۰

جامع التفاسیر، ۱۳۶۲

جامع السعادة، ۱۱۵۹

جامع الشتات، ۱۸۴۸

جامع الشتات فی فتاوی المراجع، ۲۱۵۱

جامع الفروع، ۱۸۴۸

جامع المدارك فی شرح المختصر النافع، ۳۲۵

جامع المقاصد در اصول فقه، ۱۰۲۶

جام غدیر، ۲۰۱۳

جاودان نامه، ۲۱۲۵

جبر و اختیار، ۱۱۴۵

جدول معرفت اوقات الصلاة خلال عام فی

تبریز، ۲۱۵۴

جدی فروزان، ۸۶۸

- جنگ اشعار، ۲۰۵۲
جنگل مولا، ۳۴۴
جنگنامه، ۱۹۰۶
جنگ و صلح در قانون اسلام، ۱۲۲۹
جنة النعیم، ۸۸، ۱۳۶
جوائز السلطان، ۱۱۴۷
جواب العائب فی مسأله طلاق الغائب، ۲۱۴۸
جواز نقل میت بعد از دفن، ۱۱۶۹
جوامع الأخبار، ۱۸۵۴
جوامع الکلم، ۱۵۹۱
جوانان چرا؟، ۲۰۲۵
جواهر اعتقادات، ۴۶۴
جواهر الأخبار، ۶۳۵
جواهر الحکم و نفائس الکلم، ۸۰
جواهر العقول فی شرح فوائد الاصول، ۵۱۳
جواهر الفقه، ۱۶۵۰
جواهر الکلام و نفائس الکلم، ۸۲۳
جواهر فیض، ۱۷۸۹
جهاد اکبر، ۱۶۲۷
جهاد و موارد مشروعیت آن در قرآن، ۲۰۰۹
جهان‌بینی الهی و جهان‌بینی مادی، ۲۰۰۹
- چرا شیعه شدم، ۱۶۷۹
چرب و شیرین در کلمات قصار امیرالمؤمنین،
۱۵۵۵
چکامه شمشیر، ۸۸۹
چگونگی فرمانروائی عضدالدوله دیلمی، ۲۲۸
چگونه باز می‌گردیم؟، ۱۲۸۳
چگونه به جهان دیگر راه می‌توان یافت، ۱۸۸۲
چمن زار، ۲۱۵۱
چند شخصیت برجسته از علمای شیعه، ۸۵۲
چند مرحله از زندگانی امام حسین، ۶۷۰
چهارده معصوم، ۴۱۶، ۱۸۸۲
چهره‌های درخشان، ۷۷۸
چهره اسلام، ۸۵۰
چهل حدیث، ۵۶۹، ۱۱۳۳، ۱۱۷۳، ۱۲۰۰، ۲۰۲۵

ح

- حاشیه‌ای بر «التحصیل» بهمنیار، ۲۱۴۳
حاشیه بر اسفار، ۷۳۳، ۱۲۹۹، ۱۵۹۷، ۱۸۴۴،
۱۹۲۲

- حاشیه بر انیس المقلدین، ۸۱۹
حاشیه بر بحث قطع رسائل، ۷۰۷
حاشیه بر تاریخ و صاف، ۱۹۱
حاشیه بر تبصرة المتعلمین، ۱۱۷۰، ۱۱۸۹

- حاشیه بر تمهید القواعد، ۷۸۷
حاشیه بر توضیح المسائل، ۸۵۶، ۲۰۴۵
حاشیه بر حاشیه مکاسب، ۹۸۱
حاشیه بر حاشیه ملا عبدالله، ۱۲۹۹

ج

- چارلز دیکنز رمان‌نویس، ۸۵۰
چرا آینه‌ها نشان نمی‌دهند، ۱۶۳۵
چرا از مرگ بترسیم، ۱۰۵۳
چرا رفوزه شدم؟، ۲۰۲۴

- حاشیه بر خلاصة الحساب، ۱۲۹۹
- حاشیه بر درر الاصول، ۳۴۴، ۱۷۲۴، ۲۰۳۰
- حاشیه بر ذخيرة العباد، ۲۰۴۵
- حاشیه بر رجال وحيد بهياني، ۱۱۷۰
- حاشیه بر رسائل، ۳۴۴، ۴۶۲، ۱۰۸۰، ۱۱۵۹
- ۱۲۹۹، ۲۰۳۰، ۲۱۸۶
- حاشیه بر رسائل مخزن الفوائد، ۴۳۶
- حاشیه بر رساله عسر و حرج، ۲۵۰
- حاشیه بر رساله علميه چهاردهي، ۱۶۵۰
- حاشیه بر رساله عمليه، ۳۴۴، ۸۸۲
- حاشیه بر رياض المسائل، ۴۳۶، ۱۰۴۹
- حاشیه بر شرح باب حادى عشر، ۱۲۹۹
- حاشیه بر شرح فصوص، ۱۹۲۲
- حاشیه بر شرح لمعه، ۲۰۳۱
- حاشیه بر صراط النجاة، ۱۱۴۶
- حاشیه بر عروة الوثقى، ۳۲۵، ۳۴۴، ۷۰۷، ۸۶۲
- ۱۷۲۴، ۱۷۹۰
- حاشیه بر فصول، ۴۳۶، ۱۰۴۸
- حاشیه بر قبسات ميرداماد، ۱۲۹۹
- حاشیه بر قوانين الاصول، ۱۰۴۸، ۱۲۹۹، ۲۰۳۱
- حاشیه بر كتاب عين الاصول، ۱۰۴۵
- حاشیه بر كتاب مبدأ و معاد، ۲۰۶۴
- حاشیه بر كشف المراد و وسيلة النجاة، ۱۲۹۹
- حاشیه بر كفاية الاصول، ۳۴۴، ۳۶۲، ۴۶۲
- ۵۱۴، ۸۱۹، ۱۲۹۹، ۲۰۳۱
- حاشیه بر مختصر الاحكام، ۲۰۴۵
- حاشیه بر مطول، ۱۰۴۸، ۱۲۹۹
- حاشیه بر معالم، ۱۲۹۹
- حاشیه بر مكاسب، ۲۵۰، ۴۳۶، ۴۶۲، ۷۰۷
- ۱۲۹۹، ۲۰۳۱
- حاشیه بر مناسك حج، ۳۲۵
- حاشیه بر منتخب الرسائل، ۷۳۸
- حاشیه بر منتخب اللغات، ۱۷۱۰
- حاشیه بر منظومه سبزواري، ۲۵۰، ۶۵۳، ۱۸۸۴
- ۱۹۲۱
- حاشیه بر نجات العباد، ۱۰۴۵
- حاشیه بر نخبه كلباسي، ۷۳۸
- حاشیه بر وسيلة النجاة، ۳۴۴، ۸۶۲، ۲۰۳۱
- حاشیه على المكاسب، ۲۰۶، ۷۳۸
- حاشیه على أسرار الحكم، ۴۱۸
- حاشیه على تعليقات ملاصدرا على الشفاء، ۲۱۸
- حاشیه على توضيح المسائل، ۲۱۸
- حاشیه على شرح اصول الكافي، ۲۱۸
- حاشیه على شرح الاسماء الحسنی، ۲۱۸
- حاشیه على شرح التجريد، ۲۱۸
- حاشیه على شرح الملخص فى الهيئة، ۲۱۸
- حاشیه على شرح حكمة الاشراق، ۲۱۹
- حاشیه على شوارق الالهام، ۲۱۹
- حاشیه على كتاب الكرة المتحركة، ۲۱۹
- حاشیه على كتاب المساکر، ۲۱۹
- حاشیه على كتاب المناظر، ۲۱۹
- حاشیه على منهاج النجاة، ۱۷۹۹
- حاشیه على نجات العباد، ۷۳۸
- حاشیه على وسيلة النجاة، ۲۳۵، ۷۳۸

- حاشية رسالة تقويم الصلاة، ١٤٦٢
حاشية عروة الوثقى، ٨١٩، ٢١٦٠
حاشية مناسك حج، ١٤٦٢
حاشية وسيلة النجاة، ٨١٩، ١٧٩٠
حاشية الروضة البهية، ١١٥٩
حاشية الطهارة من العروة الوثقى، ١٠٠٧
حاشية العروة الوثقى، ١١٤٥
حاشية القوانين، ١١٥٩
حاشية المعالم، ١١٥٩
حاشية بر شرح جفمنى، ٢١٤٣
حاشية بر مبحث قطع از رسائل، ١٨٨٢
حاشية تذكرة القبور، ٧٨٢
حاشية تشريح الافلاك، ١١٥٩
حاشية حل الالغاز، ٣٤٩
حاشية رياض المسائل، ١١٥٩
حاشية على ارشاد القلوب، ١٨٢٦
حاشية على الاسفار، ٢١٩، ١٠٦٥، ١٥٦٩
١٧٤٢، ١٨٩٩
حاشية على الاشارات و التنبهات، ٢١٩، ٧٣٨
حاشية على الحاشية فى المنطق، ٢١٧٧
حاشية على الرسائل، ١٩٦، ٢١٢، ٢١٩، ٢٩٨، ٣٠٦، ٣٨٢، ٤٠٣، ٤٠٠، ٨٠٥، ٩٣٤، ١٠٢٤، ١٠٦٦، ١١٨٦، ١٢٤٢، ١٤٦٦، ١٤٩١
١٥٢٢، ١٥٨٣، ١٨٢١، ١٨٨٩، ١٩٢٨
١٩٧٢، ١٩٩٧، ٢٠٦٨، ٢١٦٠
حاشية على الرياض، ٢٠٦٨
حاشية على الشفاء، ٢١٨
- حاشية على الشواهد الربوبية، ٢١٨، ١٠٦٦
حاشية على العرشية، ٢١٨
حاشية على العروة الوثقى، ٢١٨، ٢٣٠، ٢٤٥
٢٥٠، ٤٠٠، ٤٠٧، ٤٦٠، ٨٥٦، ٩٦٥، ١٣٥٨
١٤٦٢، ١٤٦١، ١٧٤٦، ١٨٣٤، ١٨٨٨، ٢٠٠١
٢٠١٤، ٢٠٢٢، ٢٠٤٩، ٢١٠٩، ٢١٦٥، ٢١٨٩
حاشية على العروة الوثقى، ٢٣٠، ٢٥٠، ٤٠٠
١٤٦١، ١٨٦٨، ٢١٨٩
حاشية على الفصوص، ١٠٦٥
حاشية على القيسات، ٢١٩
حاشية على القوانين، ٩٣٣، ١٠٦٥
حاشية على اللمعة الدمشقية، ١٩٧، ١٧١٠، ٢١٥٤
حاشية على المبسوط، ٤٠٠
حاشية على المشاعر، ٢١٩
حاشية على المطول، ١٩٧، ٢١٥٤
حاشية على المكاسب، ١٩٧، ٢١٢، ٢١٩، ٢٩٨
٣٠٦، ٤٠٣، ٨٠٥، ٩١٦، ٩٨٧، ١٠٢٤، ١٠٦٦
١١٨٧، ١٢٤٢، ١٤٦٦، ١٦٤٨، ١٩٢٨
١٩٣٠، ١٩٨٠، ١٩٩٨، ٢٠٠١، ٢٠٦٨، ٢١٨٩
حاشية على المنظومة، ١٢٦٣، ٢١٥٣
حاشية على النهاية، ٤٠٠
حاشية على انيس المقلدين، ١٦٣٣
حاشية على أسرار الآيات، ٢١٨
حاشية على بدائع الاصول، ١٠٦٦
حاشية على بدائع الافكار، ١٥٢٢
حاشية على تشويق السالكين، ٨٨١
حاشية على جوامع الكلم، ٢١٩

- حاشیه علی جواهر الکلام، ۵۴۳، ۱۵۲۲
- حاشیه علی حاشیه الایروانی، ۲۰۰۱
- حاشیه علی درر الاصول، ۹۸۷
- حاشیه علی رساله حدوث العالم، ۱۲۶۳
- حاشیه علی زاد المقلدین، ۱۷۷۹
- حاشیه علی شرح التجريد، ۳۳۴
- حاشیه علی شرح السيوطی، ۹۱۶
- حاشیه علی شرح اللمعة، ۱۰۲۴، ۱۴۳۵، ۲۰۳۸
- حاشیه علی شرح المنظومة، ۲۱۹، ۳۳۴، ۱۱۴۹، ۲۰۲۲
- حاشیه علی شوارق الالهام، ۱۲۶۳
- حاشیه علی طریق النجاة، ۱۶۳۳
- حاشیه علی فصوص الحکم، ۱۷۴۲
- حاشیه علی فهرست منتخب الدين، ۶۰۰
- حاشیه علی کتاب الخلاف، ۵۹۹
- حاشیه علی کتاب الزکاة من مصباح الفقيه، ۲۱۹
- حاشیه علی کتاب الطهارة، ۱۵۸۳، ۱۹۲۸
- حاشیه علی کتاب الطهارة من رياض المسائل، ۷۰۳
- حاشیه علی کتاب الوافی، ۱۶۸۷
- حاشیه علی کفاية الاصول، ۲۱۲، ۲۱۹، ۲۲۶
- ۲۵۷، ۲۸۱، ۵۴۳، ۶۰۰، ۹۱۶، ۹۳۲، ۱۰۲۴
- ۱۲۴۲، ۱۴۹۱، ۱۵۱۶، ۱۵۶۸، ۱۷۳۲
- ۱۷۳۷، ۱۷۴۶، ۱۹۲۸، ۱۹۸۰، ۲۰۰۱
- ۲۰۲۲، ۲۰۸۹، ۲۱۵۴
- حاشیه علی کفاية الاصول (نکت الکفاية)، ۱۵۸۳
- حاشیه علی گوهر مراد، ۲۱۹
- حاشیه علی لسان الخواص، ۲۸۰
- حاشیه علی لوايح الأسرار، ۲۱۹
- حاشیه علی مصباح الانس، ۲۱۹
- حاشیه علی مصباح الفقيه، ۷۸۵
- حاشیه علی مطارح الأنظار، ۲۰۸۹
- حاشیه علی معالم الاصول، ۱۹۱۲
- حاشیه علی مغنی اللبيب، ۱۹۷
- حاشیه علی مفاتيح الغيب، ۲۱۹
- حاشیه علی مقالات کتاب الأکر، ۲۱۹
- حاشیه علی مقدمة فصوص الحکم، ۲۱۹
- حاشیه علی منظومة السبزواری، ۱۸۹۸
- حاشیه علی منهج الرشاد، ۷۹۲
- حاشیه علی نجاة العباد، ۱۴۶۸
- حاشیه علی وسيلة النجاة، ۲۱۹، ۵۶۶، ۷۹۲، ۸۵۶، ۱۶۳۳
- حاشیه علی وقاية الاصول، ۱۱۷۷
- حاشیه مختصر الاحکام، ۱۴۶۲
- حاشیه وسیلة النجاة، ۱۱۴۵
- حاشیه و مستدرک علی نقد الرجال، ۱۷۱۹
- حال العقود فی شرح حساب الجمل المعهود، ۲۱۷۷
- حبر الرياض فی احکام النکاح و توابعه، ۲۰۱۴
- حج آن طور که من رفتم، ۲۲۸
- حجاب در اسلام، ۱۲۸۳
- حج استدلالی، ۱۰۲۶
- حجت قوی در ابطال مثنوی، ۱۵۰۲
- حجیة القطع و الظن، ۱۹۸۸
- حج در نظر حضرت سجاد، ۲۸۵

- حج نامه، ۱۲۰۰
حجة الله و بلغة الالباب، ۱۶۲۷
حجة المنتظر، ۱۸۲۳
حجیت عقل یا دلیل عقلی، ۱۷۷۱
حجیة الظن الخاص و الرد علی منکره، ۲۸۸
حجیة الکتاب، ۱۹۱۲
حجیة المظنة، ۲۳۶
حدود خسارات جهان و انحطاط مسلمین، ۲۰۲۵
حدیث الاهلیلجه، ۱۵۰۲
حدیث الثقلین، ۱۲۹۴
حدیث الکساء، ۷۸۲
حدیث رمضان، ۵۴۸
حدیث سلسله الذهب، ۷۸۲
حدیث متواتر رایه، ۱۲۹۴
حدیثی از حدیقه یمانی، ۸۶۰
حدیقه الأحباب، ۵۷۵
حدیقه الذاکرین، ۱۲۲۴
حرمت ریش تراشی، ۱۸۵۴
حسد، ۷۳۲
حسن المآب در هیئت جدید، ۱۹۲۶
حسن المحاسن در حرمت ریش تراشی، ۲۱۷۷
حسن و حسین، ۱۸۸۲
حسن یوسف، ۷۳۲
حسین از دیدگاه وحی، ۵۴۱
حشرات محشر، ۸۶۸
حضرت بقیة الله (عج) و نود و دو تن از نجات یافتگان، ۸۵۲
- حضرت عیسی، ۸۵۰
حقائق الفقه، ۱۶۴۳
حق المبین، ۳۵۸
حقایق گفتنی، ۱۸۸۳
حقایقی از گفتنی‌هایی که در سقیفه رخ داد، ۸۵۲
حق و باطل، ۲۰۰۹
حقوق العامل و الفلاح فی الاسلام، ۴۲۸
حقوق الهی و بشری، ۲۱۶۱
حقوق جزای خصوصی، ۱۷۸۹
حقوق جزای عمومی اسلام، ۱۷۸۹
حقوق دول و ملل، ۷۴۲
حقوق زن در اسلام، ۱۱۲۴
حقوق زن و مرد در اسلام، ۲۵۰
حقوق فکری یا مبنای حقوق بشر، ۱۷۷۱
حقوق ملت‌ها در نظام اسلامی، ۶۶۵
حقوق نظامیه در شرح رساله حقوق، ۷۴۲
حقوق والدین بر فرزندان از دیدگاه اسلام، ۲۱۰۹
حقیقت نامه، ۴۹۵
حقیقه الأمر فی الجبر و التفویض، ۷۴۲
حکایت المعصومین، ۱۲۰۰
حکم الاسلام فی القومیة، ۸۳۴
حکمت الهی عام و خاص، ۲۰۶۴
حکمت قدیم، ۱۵۹۶
حکمت و حکومت، ۲۰۸۱
حکم حکومتی، ۲۹۱
حکومت از دیدگاه قرآن و عترت، ۵۴۱
حکومت اسلامی، ۶۶۶

- حکومت جهانی واحد، ۲۰۷۵
حکومت در اسلام، ۶۵۴
حلّ المشاكل، ۶۶۶
حلّ المشكلات، ۸۶۸
حلّ الموارث، ۱۷۸۱
حلّ بندی، ۱۴۳۵
حلّ مشکلات الاخبار، ۱۱۷۰
حلّ مشكلة الصعود الى السماء، ۱۶۵۶
حلی الدهر العاطل فی من أدركته من الأفاضل، ۱۰۱۱
حلیة الوسمة فی حقيقة العصمة، ۲۵۰
حماسة حسینی، ۲۰۰۹
حوادث الأيام، ۸۴۳
حوادث الايام فی بیان وقایع الايام، ۱۴۳۵
حوار حول المهدي الفاطمي، ۲۲۵
حواشی بر تجارب السلف، ۱۱۷۴
حواشی بر سطوح دواير و اقطاب، ۲۱۹
حواشی بر عروة الوثقى، ۱۶۱۶
حواشی بر کتاب جواهر الكلام، ۱۷۹۸
حواشی بر كفاية الاصول، ۲۰۲۵
حواشی عروة الوثقى، ۱۵۱۷
حواشی علی جامع المقدمات، ۱۷۶۱
حواشی علی شرح التذكرة النصيرية، فی علم الهيئة، ۱۵۱۷
حواشی علی كتب السنكلجی، ۲۵۰
حواشی علی مجمع البحرين، ۱۷۱۹
حواشی متفرقة علی جواهر الكلام، ۲۰۲۲
- حواشی مختصری بر رسائل، ۱۵۴۷
حواشی مختصری بر مكاسب، ۱۵۴۷
حواشی وسیلة النجاة، ۱۵۱۷
حول القرآن، ۱۱۴۶
حول عقائد الامامية، ۲۲۰
حویشه الكفاية، ۱۷۰۸
حیاض الزلائل فی ریاض المسائل، ۱۷۶۲
حیة ابوطالب، ۱۷۵۰
حیة الايمان فی الردّ علی الشیخية، ۱۹۸۸
حیة الست، ۲۱۱۹
حیة الشیخ یوسف البحرانی، ۹۴۷
حیة الفاطمة (سلام الله علیها)، در باره حضرت معصومه، ۱۳۵۸
حیة الفؤاد فی اثبات المعاد، ۲۵۰
- خ**
خاطرات، ۲۲۸
خاطرات دوران جهاد، ۲۲۵
خاطرات و نوادر شریف، ۱۶۸۰
خاندان کلباسی ها، ۱۸۲۰
خانه مردم، ۲۰۷۵
ختم نبوت، ۲۰۰۹
خداپرستی و افکار روز، ۲۰۷۴
خدا در اجتماع، ۲۰۷۴
خدا شناسی، ۷۱۲، ۸۴۶
خدا نه طبیعت، ۱۲۰۰
خدا و اولوا الامر، ۵۴۱

- خدا و مهدی (عج)، ۵۴۱
 خدای جهان و جهان، ۲۰۰۹
 خدمات متقابل اسلام و ایران، ۲۰۱۰
 خرد چیست و خردمند کیست؟، ۲۰۹۷
 خرد دآوری کند، ۱۲۸۳
 خردنامه، ۸۸۹
 خردنامه تندر، ۱۹۰۵
 خروج خر دجال، ۱۲۸۳
 خزائن المراثی یا آذرستان، ۱۷۲۸
 خزینة مخفی، ۲۱۶۹
 خستوی، ۱۰۸۲
 خصائص عباسیه، ۳۸۲
 خط امام، ۲۹۱
 خطبه‌های رسول اکرم، ۱۳۷۴
 خطر یهود برای جهان اسلام و ایران، ۱۲۲۹
 خلاصه تحلیلی از جنگ شکر در کوبا، ۲۰۷۵
 خلاصه مناسک حج، ۱۰۷۱
 خلاصه الاصول، ۱۵۷۵، ۴۲۸
 خلاصه البیان فی تفسیر القرآن، ۱۶۳۳
 خلاصه الترتیل، ۱۲۲۴
 خلاصه الجواهر، ۱۹۹۳
 خلاصه العربية، ۲۳۷
 خلاصه الفصول، ۸۱۸
 خلاصه القوانين، ۳۴۸
 خلاصه القول فی مبدئیات الکن، ۸۱
 خلاصه الکلام فی فقه الاسلام، ۷۰۳
 خلاصه المقال فی أحوال الأئمة و الال، ۸۶۸
 خلاصه بحار الأنوار، ۱۳۹۹
 خلاصه حقائق الفقه، ۱۶۴۳
 خلاصه رجال النجاشی، ۱۵۵۷
 خلاصه علائم الظهور، ۱۵۰۲
 خلد برین، ۸۶۸
 خلفای بعد از پیامبر، ۲۳۰
 خلل الصلاة، ۲۶۸، ۲۵۵
 خلیفه رسول الله، ۷۳۳
 خمس استدلالی، ۱۱۴۶
 خمسون مسألة، ۱۱۴۵
 خواب دیدن ائمه اطهار، ۶۷۲
 خواجه بده رسان، ۳۳۱
 خواجه نصیرالدین طوسی، ۷۳۳
 خواص الأعمال، ۲۰۹۰
 خودآموز قرآن مجید، ۷۱۱
 خودآموز کفایه، ۹۶۵
 خود جوشی، ۲۰۷۴
 خورشید روشن، ۱۷۲۸
 خوشنویسی یا هنر خط، ۸۵۹
 خیارات، ۲۵۵
 خیام کیست؟، ۲۱۷۷
 خیر الامور، ۳۴۴
- د
- دائرة المعارف القرآن، ۵۴۱
 داروهای تندرستی، ۱۷۴۴
 داستان راستان، ۲۰۱۰

- داستانهای علوی، ۲۱۰۹
داستانهای مصور اسلامی کودکان، ۲۰۲۴
داستان‌هایی از زندگی پیامبر ما، ۱۲۳۰
داماد کربلا، ۱۱۱۱
دانستنی‌های تاریخ، ۱۲۲۱
دانستنی‌هایی از اسلام، ۷۷۸
دانشکده، ۲۶۳
دانشنامه علائی، ۱۸۴۲
داوری وجدان، ۷۰۴
دایرة المعارف تشیع، ۲۴۱
دثار المؤمنین و شعار المتقین، ۹۱۹
دختر وظیفه شناس، ۲۰۲۴
درایة الحدیث، ۹۹۸، ۱۰۲۰
دربار شاهی، ۱۰۴۳
در پیرامون ماتریالیسم یا منشاء فساد، ۲۰۹۷
درج گهر در سخنان سیدالبشر، ۱۰۵۳
درج گهر یا دریای نور، ۱۷۲۸
درد بی‌درمان یا بدبختی‌های اجتماع، ۲۰۷۷
درد و درمان یا امراض جامعه و علاج آن، ۱۴۰۰
درد الاخبار، ۶۰۹
درد الاخبار فیما يتعلق بحال الاحتضار، ۱۶۳۳
درد الأشعار، ۶۳۵
درد الصرف، ۱۶۲۵
درد الفوائد فی اصول الفقه، ۹۶۱
درد الکلم در کلمات قصار امام علی، ۱۰۵۳
درد النحو، ۱۶۲۵
در راه نهضت ملی ایران، ۳۳۲
- درس انشاء یا علم بیان، ۱۱۱۰
درست و نادرست، ۷۳۳
درس دینداری، ۲۰۷۵
درس زندگی از قرآن، ۱۰۲۵
درس سخنوری، ۲۵۰
درسهای از انقلاب، ۱۱۳۸
در کلاس درس مکاسب، ۳۱۸
در محضر شیخ انصاری، ۳۱۸
دُر منظوم، ۱۲۰۰
دروس اخلاقية، ۱۶۲۳
دروس الاعتقاد، ۱۸۸۳
دروس عرفانی از مکتب علوی، ۲۰۶۵
دروس فی علم الأخلاق، ۹۷۵
دروس متون احادیث، ۶۷۱
دروس و حلول فی شرح کفایة الاصول، ۱۱۵۴
دروغ، ۷۳۲
در هندوستان متجاوز کیست، ۱۲۳۰
درهٔ فروزان، ۸۶۸
درهٔ الاخبار و لمعة الانوار، ۱۸۴۲
درهٔ التاج لغرة الدبیاج، ۱۸۴۲، ۲۱۲۵
دُر یتیم، ۳۸۲
دریچهٔ اخلاق یا مقالهٔ خصوص، ۱۱۹۷
دژخیمان شاه و مدرسهٔ فیضیه، ۱۶۴۶
دستور العمل اصول محاکمات حقوقی، ۱۵۱۳
دستور العمل للنساء، ۱۰۲۰
دستور حکمت، ۷۴۲
دستور زبان فارسی، ۲۲۸

- دستورهای املاء و انشاء، ۲۲۸
دعا، ۲۰۷۵
دعوت محمدیه، ۱۰۰۷
دفاع از اسلام و روحانیت، ۱۷۲۸
دفاع از حسین شهید، ۱۷۲۸
دفاع از شیعی‌گری، ۲۰۹۷
دفاعیات در دادگاه تجدید نظر نظامی، ۲۰۷۵
دفتر اشعار، ۵۴۵
دفتر ثبت معاملات، ۱۲۱۳
دفتری در علوم غریبه، ۱۹۶۹
دفع الشبهة، ۲۸۸
دقائق الافکار، ۱۹۰۴
دلائل الاحکام فی شرایع الاسلام، ۱۱۶۰
دلائل الأعراض، ۳۰۱
دلائل الولاية، ۵۱۹
دلایل العروة الوثقی، ۱۴۶۳
دلبنده نفس، ۱۱۵۴
دلنامه، ۹۶۷
دل و دماغ، ۲۰۷۴
دلیل العروة الوثقی، ۵۴۱
دلیل الوراثة، ۹۸۷
دور الصادق فی امامة الاسلام والمسلمین، ۸۹۴
دو رساله در ولایت و حکومت اسلامی، ۱۵۶۸
دوره اصول، ۱۶۱۶
دوره کامل اصول فقه، ۱۹۹۷
دوزخ نامه، ۸۶۸
دوستهای تلخ و شیرین، ۲۰۲۴
- دو شرح گسترده بر کفایة الاصول، ۱۲۹۹
دوشیزه قهرمان، ۲۰۷۸
دو طب فقاقت، ۶۷۳
دو ماه در پاریس یا از یونسکو تا سوربن، ۱۰۶۸
دومین جنگ خانوادگی در اسلام، ۱۲۸۳
ده گفتار، ۸۵۰، ۲۰۱۰
دیباچه اخلاق، ۱۱۹۷
دیداری تازه با قرآن، ۱۱۳۸
دیرین‌شناسی، ۱۲۴۱
دین الاسلام، ۱۵۴۵
دین چیست و برای چیست؟، ۲۰۹۷
دین حنیف در حرمت ریش تراشی، ۱۰۷۱
دین و تمدن، ۲۰۷۵
دین و وجدان، ۸۴۲
دیوان اشعار، ۱۹۸، ۲۵۰، ۲۶۳، ۳۷۸، ۴۲۱
۴۹۵، ۵۱۱، ۵۱۴، ۵۲۲، ۵۳۸، ۵۷۳، ۵۸۰
۵۹۶، ۶۲۲، ۷۳۶، ۷۵۷، ۸۱۹، ۸۴۲، ۸۵۱
۸۵۵، ۸۸۴، ۹۲۳، ۹۲۸، ۹۳۷، ۱۰۰۸
۱۰۱۴، ۱۰۷۴، ۱۰۸۲، ۱۱۰۳، ۱۳۱۸
۱۳۵۰، ۱۳۹۲، ۱۵۰۲، ۱۷۲۸، ۱۸۳۵
۱۸۸۳، ۱۹۰۶، ۲۰۱۵، ۲۱۴۸
دیوان اشعار حجة الاسلام نیر، ۱۰۷۳
دیوان اشعار در مرثیه امام حسین، ۱۷۹۸
دیوان اشعار غبار، ۵۹۳
دیوان اشعار فانی، ۱۱۴۶، ۲۱۷۷
دیوان السید طالب الخراسان، ۸۳۴
دیوان العلوی، ۱۱۵۴

- ديوان الموسوى، ۱۲۴۴
 ديوان اميرالمؤمنين، ۲۰۲۵
 ديوان بينه رحمت در مراثي قتيل امامت، ۱۵۰۲
 ديوان چهارده معصوم، ۹۵۰
 ديوان حسنى، ۵۱۰
 ديوان خياط، ۱۴۴۰
 ديوان دانش، ۴۴۴
 ديوان رضويه، ۷۴۲
 ديوان شعر، ۱۹۷، ۴۶۵، ۵۴۸، ۶۳۵، ۷۰۴، ۷۳۴، ۷۶۰، ۷۹۳، ۱۰۱۱، ۱۴۳۵، ۱۴۵۶، ۲۱۵۴، ۱۵۲۸
 ديوان شعر الشيخ محسن الجواهرى، ۱۵۲۸
 ديوان شيخ جاسم خاقانى، ۷۶۷
 ديوان صفى صفوى، ۷۶۵
 ديوان غزليات و رباعيات و قطعات، ۸۸۹
 ديوان فكاهيات، ۴۴۴
 ديوان في المدائح و المراثي، ۷۴۲
 ديوان في حق النبي و الآل، ۱۶۲۳
 ديوان قدرت، ۱۱۲۰
 ديوان قطره، ۲۷۰
 ديوان كامل اشعار مجمع، ۱۳۸۶
 ديوان مدايح و مراثي اهل بيت، ۹۲۵
 ديوان ناصر خسرو، ۲۱۲۵
 ديوان هيدجى به نام، ۱۸۹۹
 ذخاير العقبي في شرح العروة الوثقى، ۱۷۸۵
 زخر المساكين در ادعيه، ۲۱۴۸
 ذخيره، ۸۶۸
 ذخيره الآخرة، ۲۰۴۵
 ذخيره الصالحين في شرح تبصرة المتعلمين، ۱۶۳۳
 ذخيره الصيام في أحكام ارث الزوج و الزوجة، ۲۰۱۴
 ذخيره العباد، ۱۴۶۲، ۱۷۹۰، ۱۸۶۸، ۲۰۱۴
 ذخيره العباد فيما يتعلق بالعباد، ۱۶۳۳
 ذرايع البيان في عوارض اللسان، ۱۶۳۳
 ذرة بي انتها، ۲۰۷۵
 ذريعة العاصين، ۱۶۶۴
 ذكر حسين، ۲۰۱۳
 ذكرى شيخنا الانصارى، ۱۷۵۰
 ذهنيته و زاوية ديد، ۱۱۳۸
 ذيل مفتاح التفاسير، ۳۴۴
- ر
- رابطه عالم اسلامى و همبستگى مسلمين، ۶۷۱
 رابطه العالم الاسلامى قبس من ولاء على، ۶۷۱
 رابنسون گروزو، ۱۴۸۸
 راز فداكارى سالار شهيدان، ۱۸۸۳
 راه خداشناسى يا خلاصه توحيد مفضل، ۲۲۸
 راه سعادت، ۲۳۷
 راه على، ۷۳۲
 راه قرآن، ۷۳۲
 راه محمد، ۷۳۲
- ذ
- ذخائر القيامة في النبوة و الامامة، ۴۲۸

- راه مهدی، ۷۳۴ رجعت، ۲۲۰
 راهنمائی قرآن کریم، ۱۱۵۵ رجوم الشیاطین فی دفع اشتراکی المشرکین، ۲۱۴۸
 راهنمایان توحید در حالات پیامبران، ۸۶۸ ردّ الجّبهان، ۷۶۷
 راهنمای ایران، ۸۶۸ ردّ الجمعة الى اهلها، ۴۲۸
 راهنمای دانشوران، ۱۰۵۳ ردّ الحنفوی، ۷۶۷
 راهنمای دین، ۳۵۸ ردّ الخطوط العریضة، ۷۶۷
 راهنمای دینداران، ۱۰۵۳ ردّ بر بر باییت، ۱۸۷۶
 راهنمای زمین‌شناسی، ۱۲۴۲ رد بر نصاری، ۱۸۷۶
 راهنمای سعادت، ۱۴۰۰ ردّ بهائیت، ۵۷۶
 راهنمای شرح نظام، ۱۸۸۳ ردّ رساله حجاب خالصی زاده، ۱۲۹۴
 راهنمای علم اعلال، ۱۸۸۳ ردّ رساله حجاب سروان ملایری، ۱۲۹۴
 راهنمای علم الکتابه، ۱۸۸۳ ردّ شیخیه، ۱۵۴۱
 راهنمای قم، ۱۰۵۳ ردّ علی ردّ السقیفه، ۴۲۸
 راهنمای متوسلین و مستشفعین، ۱۱۷۳ ردّ مادیگری یا توحید نجم آبادی، ۲۵۵
 راهنمای معلم برای تعلیم قرآن مجید، ۷۱۲ رسائل حکمیه، ۱۰۶۵
 راهنمای میراث لمعه، ۱۸۸۳ رسائل فی العلوم الغربیه، ۶۱۱
 راه نو در جهان‌شناسی، ۱۰۵۳ رسائل فی الفقه، ۲۵۷
 راه و بیراهه، ۲۰۲۴ رسائل فی النحو، ۲۵۷
 راه و چاه در تفسیر معوذتین، ۱۷۴۲ رسائل فی علم الکلام، ۱۶۵۰
 راهی طی شده، ۲۰۷۴ رسائلی در جفر، ۱۷۴۴
 ربا، ۲۹۱ رسائلی در رمل، ۱۷۴۴
 رباعیات، ۱۱۹۸ رسالتان فی ارث و نفقه الزوجه، ۱۷۲۵
 ربا و بانکداری، ۲۹۱ رسالت تشیع در دنیای امروز، ۱۵۶۹
 ربیع الأبرار، ۲۱۷۷ رساله‌ای در اثبات توحید، ۷۳۸
 رجال الحدیث، ۲۰۰۱ رساله‌ای در اثبات ذات، ۱۵۶۷
 رجال فیض، ۸۶۸ رساله‌ای در اثبات صانع و نبوت خاصه و امامت
 رجال و حدیث، ۱۹۶۹ امیرالمؤمنین، ۱۹۲۲

- رساله‌ای در اجاره، ۳۸۲
- رساله‌ای در احکام اموات، ۲۱۴۸
- رساله‌ای در احکام حج، ۳۵۲
- رساله‌ای در احکام صلاة، ۳۵۲
- رساله‌ای در احکام عیید و اماء، ۱۸۵۴
- رساله‌ای در احکام میت، ۱۴۳۱
- رساله‌ای در اخلاق، ۱۳۲۷
- رساله‌ای در اسماء و صفات، ۱۵۶۷
- رساله‌ای در اصول دین، ۳۸۲
- رساله‌ای در اعتباریات، ۱۵۶۷
- رساله‌ای در اعجاز قرآن، ۵۹۲
- رساله‌ای در افعال، ۱۵۶۸
- رساله‌ای در ایمان، ۱۸۷۶
- رساله‌ای در بدء، ۳۷۶
- رساله‌ای در بیع، ۳۸۲
- رساله‌ای در تحقیق ما وضع له الکلال، ۱۸۸۳
- رساله‌ای در ترکیب، ۱۵۶۷
- رساله‌ای در تسخیر و احضار، ۲۱۵۴
- رساله‌ای در تعاقب ایدی، ۱۹۸۰
- رساله‌ای در تعبیر خواب، ۳۸۲
- رساله‌ای در تعلیم و تربیت، ۱۳۲۷
- رساله‌ای در توحید، ۱۷۲۶
- رساله‌ای در توحید و نبوت و امامت، ۱۱۳۳
- رساله‌ای در توضیح معنای جعل، ۱۸۸۳
- رساله‌ای در جبر و تفویض، ۱۴۸۴، ۱۵۷۵، ۲۱۶۲
- رساله‌ای در حبط و تکفیر، ۱۴۳۱
- رساله‌ای در حج، ۴۸۴
- رساله‌ای در حدیث رفع، ۱۹۸۰
- رساله‌ای در حدیث غدیر، ۹۳۸
- رساله‌ای در حق و حکم، ۷۵۵
- رساله‌ای در خلل صلاة، ۱۹۷۹
- رساله‌ای در خلل صلوة، ۲۱۴۳
- رساله‌ای در خمس، ۱۴۳۱، ۱۹۷۹
- رساله‌ای در ردّ داروین، ۱۳۲۷
- رساله‌ای در ردّ صوفیه، ۷۵۵، ۱۹۲۹
- رساله‌ای در ردّ فرقه ضالّه بایّیه، ۱۷۹۸
- رساله‌ای در ردّ مشروطیت، ۴۱۹
- رساله‌ای در ردّ وهابیت، ۱۷۳۷
- رساله‌ای در زندگی‌نامه فاضل شریانی، ۱۳۶۰
- رساله‌ای در سیر و سلوک، ۲۰۶۴
- رساله‌ای در شرایط اجتهاد، ۳۸۲
- رساله‌ای در شرح حال بیهقی، ۱۸۴۲
- رساله‌ای در شق القمر، ۱۱۳۳
- رساله‌ای در صلاة، ۱۶۴۶
- رساله‌ای در صلاة مسافر، ۱۹۷۹
- رساله‌ای در صلاة مسافر و حمل جنائز و سجده
- بر تربت، ۹۸۱
- رساله‌ای در عدالت، ۱۷۷۵
- رساله‌ای در عقاید، ۲۱۱۹
- رساله‌ای در علم اقتصاد، ۱۳۲۷
- رساله‌ای در علم هیئت و نجوم، ۱۹۲۶
- رساله‌ای در علوم غریبه، ۱۱۷۳
- رساله‌ای در غضب، ۱۵۳۷
- رساله‌ای در غنا، ۲۱۱۹

- رساله‌ای در غیبت، ۷۵۵
- رساله‌ای در فلسفه کلی، ۲۰۶۴
- رساله‌ای در قاعده ضمان ید، ۱۲۶۸
- رساله‌ای در قاعده لاضرر، ۱۲۸۷
- رساله‌ای در لباس خَز و سنجاب و سمور، ۱۲۹۴
- رساله‌ای در لباس مشکوک، ۴۱۲، ۹۸۷، ۱۵۳۷، ۲۱۶۲
- رساله‌ای در لبس خز، ۱۸۸۳
- رساله‌ای در مبحث استصحاب، ۱۰۳۶
- رساله‌ای در مراتب ادراک، ۲۰۶۵
- رساله‌ای در مراتب عشق، ۲۰۶۵
- رساله‌ای در مشتق، ۱۲۶۸
- رساله‌ای در معراج، ۱۱۳۳
- رساله‌ای در منازل الآخرة، ۱۳۲۸
- رساله‌ای در منطق، ۱۷۸۵
- رساله‌ای در نبوات و منامات، ۱۵۶۷
- رساله‌ای در نبوت، ۹۰۲، ۱۵۶۸
- رساله‌ای در وجوب حجاب، ۱۹۲۹
- رساله‌ای در وجه تأملات مکاسب، ۲۶۰
- رساله‌ای در وسائط میان خدا و انسان، ۱۵۶۸
- رساله‌ای در وصیت، ۳۸۲
- رساله‌ای در ولایت، ۱۵۶۸، ۱۹۲۲
- رساله‌ای راجع به رعایت صلّه رحم سادات، ۱۸۷۱
- رساله‌ای مختصر در هندسه، ۱۰۶۵
- رساله تحریم استطرار حاجیان از راه جبل به مکه معظمه، ۱۲۶۸
- رساله توضیح المسائل، ۱۱۴۵
- رساله در اثبات اصول عقاید، ۱۹۹۷
- رساله در اثبات عدم تحریف قرآن، ۸۱۹
- رساله در اثبات وجوب حجاب در دین مبین اسلام، ۸۶۴
- رساله در ادعیه مخصوص، ۲۱۷۷
- رساله در ارث، ۲۱۷۷
- رساله در اصول، ۱۰۱۱
- رساله در اصول دین، ۷۹۳، ۸۱۹
- رساله در اصول فقه، ۲۱۷۷
- رساله در اعجاز، ۱۵۶۹
- رساله در امر به معروف و نهی از منکر، ۸۱۹
- رساله در برهان، ۱۵۶۷
- رساله در بیان، ۲۱۷۷
- رساله در پیدایش موسیقی و تعریف آن، ۱۱۰۳
- رساله در تحلیل، ۱۵۶۷
- رساله در تربت، ۱۱۷۰
- رساله در تقیه، ۸۱۹
- رساله در حج، ۸۱۹
- رساله در حجیت ظن، ۸۱۰
- رساله در حدوث عالم، ۱۹۹۷
- رساله در حرمان زوجه از عمار، ۱۱۷۰
- رساله در حرمت شطرنج، ۲۱۷۷
- رساله در حقوق زن در اسلام، ۸۱۹
- رساله در حقیقت تجرّی، ۱۳۵۸
- رساله در حکم ماء غسله، ۸۱۹
- رساله در خلل، ۱۱۷۰
- رساله در درایه، ۱۰۱۱

- رساله در ربا، ۱۱۷۰
رساله در ردّ شبهات و هابیه، ۸۱۹
رساله در ردّ صوفیان، ۱۷۲۶
رساله در رد طایفه و هابیت، ۱۶۷۵
رساله در ردّ نظریه داروین، ۲۱۴۸
رساله در شجره و نسب امامزاده داوود، ۱۶۷۹
رساله در شرح حالات حضرت ستی فاطمه، ۶۳۵
رساله در صرف، ۱۰۱۱
رساله در صلاة، ۲۱۷۷
رساله در صلح، ۱۱۷۰
رساله در طهارت، ۲۱۷۷
رساله در عدالت، ۱۶۸۶
رساله در عدم شرطیه رجوع یومیه مسافر، ۱۱۷۰
رساله در علم جفر، ۲۱۱۲
رساله در علم صرف، ۲۱۷۷
رساله در علم کیمیا، ۲۱۷۷
رساله در فروع سنی، ۱۱۷۰
رساله در فروع نقلیه، ۱۱۷۰
رساله در فقه، ۱۰۱۱
رساله در قاعده لاضرر، ۱۱۷۰
رساله در قاعده من ملک، ۱۱۷۰
رساله در قاعده لاتعاد، ۱۶۸۶
رساله در قضاء، ۸۱۰
رساله در کلام، ۱۰۱۱
رساله در لباس مشکوک، ۱۶۸۶، ۱۳۵۸، ۱۱۷۰
رساله در مجازات الرجل و المرأة، ۱۱۷۰
رساله در مسائل فروع علم اجمالی، ۱۳۵۸
رساله در معنی حرفی، ۱۳۵۸
رساله در مغالطه، ۱۵۶۷
رساله در مقدمه واجب، ۸۱۰
رساله در ملازمه، ۱۱۷۰
رساله در منجسیه المتنجنس، ۱۱۷۰
رساله در منطق، ۱۰۱۲، ۲۱۷۷
رساله در مواعظ، ۱۱۷۰
رساله در نحو، ۱۰۱۲، ۲۱۷۷
رساله در نکاح، ۸۱۹
رساله در نماز جمعه، ۱۶۸۶
رساله در نماز جمعه در زمان غیبت، ۱۱۷۰
رساله در وضع، ۱۱۷۰
رساله در وقف و موقوفات، ۱۱۰۳
رساله در ولایت، ۸۱۰
رساله در هندسه، ۲۱۷۷
رساله علم امام، ۱۱۴۷
رساله عملیه، ۸۱۱، ۱۱۷۰، ۱۳۰۰
رساله مفردات قرآن، ۱۱۷۰
رساله‌هایی در جفر، ۱۷۴۶
رساله‌هایی در رمل، ۱۷۴۶
رساله‌هایی در ردّ بهائی‌ها و تصوف، ۱۳۲۲
رساله آدمیت، ۱۱۰۳
رساله اجتماع امر و نهی، ۸۱۵
رساله استدلالی در بیع کلی، ۸۱۰
رساله استدلالی در خیرات، ۸۱۰
رساله استدلالی در وجوب صلوات بر پیغمبر، ۸۱۰
رساله استفتائات، ۱۷۲۴

- رسالة افطسية، ۷۸۲
رسالة انسان بعد الدنيا، ۱۵۶۸
رسالة انسان فى الدنيا، ۱۵۶۸
رسالة انسان قبل الدنيا، ۱۵۶۸
رسالة تجرد نفس مردمی، ۱۸۴۲
رسالة ترتب، ۸۱۵
رسالة تميزه، ۱۵۱۳
رسالة توضيح المسائل، ۶۰۱
رسالة جهل اسم و شرح خواص آن، ۲۱۵۴
رسالة حى بن يقظان پسر طبيعت، ۲۶۳
رسالة در عدم تحريف قرآن، ۲۵۹
رسالة ردّ بر تناسخ و احوال بعد از مرگ، ۱۴۸۵
رسالة رضاعيه، ۳۴۴
رسالة رضوان الله اكبر، ۱۵۰۲
رسالة ره انجام، ۱۸۴۲
رسالة شريفة ولايت، ۱۴۳۵
رسالة شعريه در جبر و تفويض، ۸۸۴
رسالة صفوت، ۱۱۹۹
رسالة صلاة الجمعة، ۱۹۷۹
رسالة علميه، ۱۰۲۹
رسالة عماديه، ۱۰۶۲، ۱۰۶۵
رسالة عمليه، ۲۲۰، ۲۳۰، ۲۷۷، ۲۹۶، ۳۲۵، ۳۳۴، ۴۵۵، ۶۵۷، ۷۸۱، ۷۹۳، ۸۶۲، ۹۶۵، ۱۲۶۸، ۱۲۸۷، ۱۳۰۹، ۱۳۶۱، ۱۵۰۵، ۱۵۲۲، ۱۵۲۹، ۱۶۷۵، ۱۸۱۰، ۱۸۴۸، ۱۸۶۶، ۲۰۶۸، ۲۱۴۹، ۲۱۶۵
رسالة عمليه حاشيه بر مجمع المسائل، ۱۱۸۹
رسالة عمليه توضيح المسائل، ۲۱۸۹
رسالة عمليه «مجمع المسائل»، ۲۱۲۹
رسالة عمليه منتخب الأحكام، ۱۳۵۹
رسالة قاعدة لاضرر، ۸۱۵
رسالة قبله، ۳۴۴
رسالة لباس مشکوك، ۸۱۵
رسالة لقاء الله يا السير الى الله، ۴۸۳
رسالة محرمات ابدیه، ۳۴۴
رسالة معراج، ۲۲۰
رسالة مناسك حج، ۳۲۵
رسالة مناسك و مسائل حج و عمره، ۶۷۱
رسالة منتخب التوضيح، ۱۸۸۸
رسالة موقوفه و وقف در اسلام، ۱۱۰۵
رسالة نفليه، ۱۶۷۵
رسالة نوروزيه، ۲۱۵۱
رسالة ابقاء الحلية فى وجوب اعفاء اللحية، ۱۹۲۹
رسالة الاحباط فيما اشتهر من الاغلاط، ۲۱۵۴
رسالة الاشتراك فى اللغة، ۴۳۶
رسالة الأمر بين الامرین، ۷۶۰
رسالة الامضاء فى القدر والقضاء، ۱۳۶۱
رسالة التقوى و ما أدراك ما التقوى، ۱۶۷۹
رسالة الحقوق حضرت امام سجاد، ۸۱۹
رسالة المحرمات بالنسب، ۱۶۴۱
رسالة المشتق، ۱۹۳۰
رسالة النهی فى المعاملات، ۱۳۰۹
رسالة النية، ۲۱۴۳
رسالة الهدى، ۱۷۱۳

- رسالة ايران الثورة في عيد ميلاد المسيح، ٨٩٤
- رسالة در اتحاد عاقل و معقول، ٢٢٠
- رسالة في الأغسال، ٩١٦
- رسالة در حقيقت عقل، ٢٢٠
- رسالة في الأمر بين الأمرين، ٩٧٥، ٤٥٥
- رسالة در مبدء و معاد، ٢٢٠
- رسالة في البدء، ١١٤٥
- رسالة عمليه، ٢٠٤٩، ٣٠٦
- رسالة في البرزخ، ١٨٥٤
- رسالة في اثبات اصالة الماهية، ١٢٦٣
- رسالة في البيع، ٧٠٤، ٣٧٦
- رسالة في اثبات المعاد الجسماني، ٢٠٥٧
- رسالة في البيع و الخيارات، ٧٨٤
- رسالة في الامر و النهي، ١٣٠٩، ٤٠٣
- رسالة في التجري، ١٩٨٨
- رسالة في اجتماع الامر و النهي، ١٣٠٩، ٤٠٣
- رسالة في التيمم، ١٦٣٣
- رسالة في احكام الطبابة و الصيدلية، ١٦٥٦
- رسالة في الجبر و التفويض، ٢٠٥٧
- رسالة في ارث الزوجة من الثمن أو العقار، ٤٠٣
- رسالة في الجفر الجامع، ٤٢١
- رسالة في استحباب لبس السواد في ايام عزاء
- رسالة في الحج، ١٦٣٣
- الامام الحسين الشهيد، ١٣٥٩
- رسالة في الخمس، ١١٠٠، ١٧١٩، ١٧٣٢
- رسالة في اصاله البرائة، ٩٦١
- رسالة في الديات، ١٧١٩
- رسالة في اعتبار قول العدل الواحد، ٣٣٤
- رسالة في الذكر و الدعاء، ١٦٥٦
- رسالة في اعتراف الاعداء بعظمة الاسلام، ٢٥٠
- رسالة في الذين تكلموا حين ولادتهم أو في صغر سنهم، ١٨٥٤
- رسالة في اعتراف المخالفين بفضائل علي، ٢٥٠
- رسالة في الربا، ٦١١
- رسالة في اعجاز القرآن، ١٧٤٢
- رسالة في الرجعة، ١١٧٠
- رسالة في افعال و ما افعل، ٢٤٥
- رسالة في الرشوة، ١٧٤٢
- رسالة في الاجارة، ٢١١٣
- رسالة في الرضاع، ٩٦١، ٩٣٢، ٣٣٤، ١٤٦٨
- رسالة في الاجتهاد و التقليد، ١٦٥٦، ١٧٢٤
- رسالة في الربا، ٦١١
- رسالة في الاستصحاب، ١٧٣٧، ١٧٤٢
- رسالة في الرهن، ١١٠٠
- رسالة في الاجزاء، ٧٣٣
- رسالة في الشبهة العباية، ٧٣٣
- رسالة في الارث، ٩٦١، ١٢٥٦
- رسالة في الشرط و آثاره، ٢٤٥
- رسالة في الاستصحاب، ١٢٨٣
- رسالة في الشيطان و مكائده، ١٨٥٤
- رسالة في الصلاة، ١٨٥٢
- رسالة في الاسطرلاب، ١٧١٦

- رسالة فى الصنعة والكيمياء، ٢١٥٤
رسالة فى الطلب و الارادة، ٩٧٥، ٢٠٥٧
رسالة فى الطهارة، ١٧٣٢
رسالة فى العدالة، ١٧٣٧، ١٧٤٢
رسالة فى العصير العنبى، ٣٣٤
رسالة فى العقود، ١٨٨٣
رسالة فى العلم الاجمالى، ١٧٣٢، ٢٠٥٧
رسالة فى الغسالة و احكامها، ٢٢٠
رسالة فى الغنيمه، ٩١٦
رسالة فى القبله، ١٦٤٨
رسالة فى القضاء، ١٧١٩
رسالة فى القطع، ٩٧٥
رسالة فى الكنى و الألقاب، ٧٣٨
رسالة فى اللباس المشكوك، ٣٤٤، ١١٨١، ١٣٠٩، ٢٠٦٨
رسالة فى المتنجنس، ٣٣٤
رسالة فى المشتق، ١٤٦٨
رسالة فى المشتقات، ٧٩٣
رسالة فى المعاد، ٢٠٥٧
رسالة فى المعاد الجسمانى، ١٣٩٧
رسالة فى المعاطات، ١٦٣٣
رسالة فى المعراج الجسمانى، ٢٠٥٨
رسالة فى المفاهيم، ١١٠٠
رسالة فى المقادير، ١٨٨٣
رسالة فى الملاقى لأحد أطراف الشبهه
المحصورة، ٧٣٣
رسالة فى النجاسات، ١٨٥٤
رسالة فى النفاس، ١٦٣٣
رسالة فى الوجود و الماهية و نقد نظرية وحدة
الوجود، ١٧٤٢
رسالة فى الوقت، ١٥١٧
رسالة فى الوقف، ١٧٣٧
رسالة فى الوقف الذرى، ٧٦٠
رسالة فى الولاية، ١٧٢٤
رسالة فى البيانصيب، ١٦٥٦
رسالة فى اليد، ٢٣٦
رسالة فى اوزان البلاد، ١٤٣٥
رسالة فى أحكام البسملة و أسماء الله تعالى، ١٧٤٢
رسالة فى أحكام الصلح، ١٧١٧
رسالة فى أحكام القضايا البساط و المركبات، ١٧٠٧
رسالة فى أعظم كل شىء فى العالم، ١٤٣٥
رسالة فى أن الواحد لا يصدر عنه الواحد، ١٢٦٣
رسالة فى أهمية علم الاخلاق، ١٧٤٢
رسالة فى بطلان الترتب، ١٧٣٧
رسالة فى بعض مسائل الصلاة، ٧٩٣
رسالة فى بيان العيوب الموجبة لرد النكاح، ٢١٥
رسالة فى تحقق الوطن الشرعى، ٣٣٤
رسالة فى ترجمة السيد عبدالحسين الخاتون
آبادى، ٧٨٢
رسالة فى ترجمة القتال النيسابورى، ٧٨٣
رسالة فى تفسير آيات الصوم، ١٧٤٢
رسالة فى تنجيس المتنجنس و عدمه، ٢٠٦٨
رسالة فى تنقيح المطالب المهمة فى عمل الصور
المجسمه، ١٥١٦

- رسالة في جريان الاستصحاب، ١١٧٠
- رسالة في جمع أخيار الطينة و الخلقة من الأرواح و الأبدان، ٦١١
- رسالة في جواز التوكيل عن الزوج في الرجوع إلى زوجته، ١٩١٢
- رسالة في حجية الخبر الواحد، ١٢٨٣
- رسالة في حديث لاتعاد، ٣٣٤
- رسالة في حرمة نقل الموتى، ٢١٧٧
- رسالة في حقوق الاخوان، ١٠٢٠
- رسالة في حقيقة الكتاب و الميزان، ٢٠٥٨
- رسالة في حقيقة الوجود، ٧٨٧
- رسالة في حكم الزوجة المفقود عنها زوجها، ٢٠٤٩
- رسالة في حكم الفقاع، ٣٣٤
- رسالة في حكم نجاسة الباطن، ٧٣٣
- رسالة في شرائط إلعوضين، ٧٩٣
- رسالة في شركة التأمين، ١٦٥٦
- رسالة في شق القمر، ٢٠٥٨
- رسالة في صلاة الجمعة، ٢١٢، ١٦٤١، ١٦٥٦
- رسالة في صلاة المسافرين، ١٢٣١، ١٨٥٤
- رسالة في طهارة و نجاسة اهل الكتاب، ٣٣٤
- رسالة في عدم توقف حجية الخبر الواحد على حصول الظن، ٢٥٠
- رسالة في عقد البيع، ٤٣٦
- رسالة في علم الجفر، ٣٣٤
- رسالة في علم الحروف و الجفر، ١٦٥٦
- رسالة في عموم حجية البيئة، ٣٣٤
- رسالة في قاعدة اليد، ١٦٥٦
- رسالة في قاعدة لاتعاد الصلاة، ٢١٨٩
- رسالة في قاعدة لاضرر، ١٢٨٣
- رسالة في قاعدة لاضرر و لاضرار، ٢١٨٩
- رسالة في قول ذي اليد، ٣٣٤
- رسالة في لباس المصلّى، ١٧٤٢
- رسالة فيما يعلم به البلوغ، ١٥١٧
- رسالة في مبانة صفات الله تعالى لصفات مخلوقاته، ١٧٤٢
- رسالة في مجهول المالک و اللقطة و رد المظالم، ١٦٥٦
- رسالة في معاملات البنوك، ١٦٥٦
- رسالة في معنى التفسير و التأويل، ١٧٤٢
- رسالة في مقدمة الواجب، ٧٣٣، ١٩٠١، ٢٠١٤
- رسالة في منجزات المريض، ٢٦٠، ٤٠٣
- رسالة في نسب سادات طغرد القميين، ٧٨٢
- رسالة في نفى الضرر، ٢٤٥
- رسالة في وحدة الوجود، ٢٠٥٨
- رسالة مختصرة، ٧٩٣
- رسالة مسألة الكرّ و الجمع بين الروايات في تحديده، ١٢٦٣
- رسالة معرفة النفس و معرفة الرب، ١٠٦٥
- رسالة مفرج الكرب في ترجمة صاحب ارشاد القلوب، ٧٨٣
- رسائل فلسفى، ٢٢٠
- رستگاران، ١١٥٥
- رسم المشق، ١١٩٩
- رسول اکرم، ١٢٣٠

- رسول الحیاة، ۵۴۸
روزنامه «رعد»، ۱۰۹۸
- رشد المسترشد، ۱۶۲۷
روزنامه «روش خلق»، ۳۰۱
- رشید در پایتخت رشید، ۲۰۹۷
روزنامه «سعادت ایران»، ۱۲۷۸
- رضاعیات، ۱۰۶۶
روزنامه «صدای قم»، ۱۰۷۴
- رفع الغاشیة عن غوامض الحاشیة، ۱۷۶۱
روزنامه «غرب ایران»، ۹۶۷
- رگ شناسی، ۱۸۴۲
روزنامه «گلستان»، ۱۶۷۵
- رمز العرفان فی معرفة الحقوق، ۱۱۹۱
روزنامه «لسان الغیب»، ۵۳۶
- رمز ترقی، ۲۰۲۴
روزه و ماه خدا، ۲۰۲۵
- رمز سعادت یا معارفی از اسلام، ۱۱۸۹
روش اندیشه، ۱۸۴۴
- رمز نیک بختی جوانان، ۸۵۲
روش برداشت از قرآن، ۱۱۳۸
- رنگارنگ، ۱۰۷۳
روش خوش بختی، ۱۱۲۴
- روان شناسی، ۱۸۴۲
روش نقد، ۱۱۳۸
- روان شناسی پرورشی، ۱۰۶۸
روش نگارش یا موضوع نویسی، ۸۸۹
- روان شناسی جدید، ۱۰۶۸
روض الریاحین، ۷۸۲
- روان شناسی جنائی، ۱۰۶۸
روضۃ الأحاب، ۲۰۰۱
- روح الفوائد، ۲۱۷۱
روضۃ البهید، ۱۰۲۶
- روحانیت، ۱۲۸۳
روضۃ العارفین، ۲۰۰۱
- روح فرهنگ اسلام، ۱۲۳۰
روکامبول، ۲۱۶۹
- روزنامه «رعد امروز»، ۱۰۹۸
رهبانان اروپا با مبلغ اسلام، ۸۶۸
- روزنامه «کوکب غرب»، ۱۲۷۸
رهبر دانشوران، ۱۰۵۳
- روزنامه «گنجون»، ۱۲۱۱
رهبری پرچمدار مبارزه با کفر و استکبار، ۲۹۱
- روزنامه «انقلاب بیرنگ»، ۳۳۰
ریاحین الاشراف فی بساتین الاذواق، ۵۲۲
- روزنامه «بهار آذربایجان»، ۱۹۱۷
ریاض الجنان، ۱۵۴۵
- روزنامه «پیکار مردان»، ۳۳۰
ریاض المقاصد فی شرح قصیده الشیخ حسن بن راشد (فی مدح صاحب الزمان (عج)، ۱۱۶۰
- روزنامه «توحید افکار»، ۱۰۸۱
ریاض یا مجموعه دل فریب، ۱۱۷۳
- روزنامه «جامع»، ۸۸۳
ری باستان، ۶۱۹

- ریحان المجالس و تحفة المؤانس، ۸۳۴
ریحانة الادب فی تراجم المعروفین بالکنیة او
اللقب، ۱۷۶۳، ۱۷۹۹
ریشه‌های دین، ۱۵۷۸
ریشه خیانت‌های اموی، ۱۲۸۳
رؤية الأهلّة، ۱۸۵۲
- ز-ژ**
- زادالمعاد علامه مجلسی، ۱۲۶۸
زبدة الأحادیث، ۸۳۸، ۱۳۴۸
زبدة الأحکام، ۹۹۸
زبدة الأدعية، ۶۳۵
زبدة الاسرار، ۳۷۵
زبدة التفاسیر، ۱۱۷۳، ۱۷۱۹
زبدة المآثر فی ترجمة المولى باقر، ۱۶۶۵
زبدة المواعظ، ۲۱۷۷
زکات، ۶۵۴
زکات در اسلام، ۱۸۸۳
زکاة الفطرة، ۱۱۵۵
زلال المقال، ۱۱۵۹
زمان و انسان، ۲۰۷۶
زناده در اسلام، ۹۸۱
زن از دیدگاه شریعت اسلام، ۱۱۴۶
زنان بزرگ اسلام، ۱۷۵۴
زنجان فی التاريخ، ۱۲۶۳
زنجیر حیات، ۲۰۱۳
زندگانی آیت‌الله سید ابوالقاسم کاشانی، ۱۶۷۹
- زندگانی ابوعلى سینا، ۲۶۳
زندگانی امام حسین، ۲۶۶
زندگانی امام صادق، ۱۱۹۲
زندگانی چهارده معصوم، ۱۱۷۳، ۱۵۳۰
زندگانی حضرت خامس آل عبا، ۲۶۳
زندگانی حضرت عبدالعظیم حسنی، ۱۶۷۹
زندگانی حضرت علی بن موسی الرضا، ۲۶۳
زندگانی حضرت فاطمه، ۹۳۵
زندگانی حضرت محمد، ۱۲۳۰
زندگانی حضرت موسی بن جعفر، ۲۶۳
زندگانی عسکریین و تاریخچه سامرا، ۲۶۳
زندگانی علی بن سهل اصفهانی، ۸۸۴
زندگانی محمد، ۱۲۶۴
زن و آزادی، ۷۳۲
زن و آینه، ۲۱۲۸
زیارتنامه حضرت رضا، ۷۳۲
زید الشهدی، ۸۳۴
زیر درختان سدر، ۷۳۳
زیف التوحید الوهابی، ۸۳۴
زینب الكبرى من المهد الى اللحد، ۱۸۱۲
زبور زنان، ۸۶۸
ژاپن سومین دوره مسابقات آسیایی توکیو، ۱۱۸۵
- س**
- ساختمان بشر در شرح حدیث نبوی، ۱۵۷۲
سازگاری ایرانی، ۲۰۷۴

- سازمان فرهنگی ایران، ۱۱۸۵
 سالنامه، ۲۰۲۵
 سانتی مانتالیسم، ۸۵۰
 سبب، ۷۳۳
 سبعة سلف، ۱۹۹۲
 سبیل الرشاد فی شرح نجات العباد، ۲۳۶
 سبیل الرشاد لأهل الزهد، ۱۶۲۷
 سبیل المؤمنین لتحصیل الزاد لیوم الدین، ۱۸۰۶
 ستاره درخشان، ۹۲۳
 ستاره درخشنده آسمان ولایت، ۲۰۲۰
 سجع البلال فی ترجمة صاحب الوسائل، ۷۸۲
 سخنان سران کمونیسم در باره خدا، ۷۳۳
 سخنان ماه مبارک، ۱۱۵۵
 سخن حق در تفسیر قرآن، ۷۷۹
 سخنرانی رادیو، ۱۰۱۸
 سخنرانی‌های آیتی، ۱۳۷۴
 سخنرانی‌های مذهبی در رادیو ایران، ۲۰۹۷
 سخنی چند با علی شریعتی، ۱۲۸۳
 سراج المؤمنین، ۶۳۵
 سراج اخلاق، ۱۱۹۷
 سر الاسرار فی مصائب الابرار، ۲۱۴۸
 سر السعادة، ۳۳۶
 سر الصدور فی بطلان العبادة بالاجور، ۹۲۳
 سر تشابه القرآن، ۸۳۴
 سرچشمه استقلال، ۲۰۷۴
 سرگذشت شیخ طوسی، ۳۴۴
 سرگذشت یک ساله، ۳۴۴
- سرمایه سخن، ۱۳۷۴، ۱۴۳۴
 سرور الفؤاد یا زندگانی امام جواد، ۲۶۴
 سروش مقدس وادی ایمن مکه و مدینه، ۶۷۱
 سعادت بشر در اثبات نبوت مطلق و نبوت سید
 بشر، ۱۵۰۹
 سعادت چیست و سعادت‌مند کیست، ۲۵۵
 سفرنامه، ۱۲۱۷
 سفرنامه‌ای خطی، ۱۵۱۲
 سفرنامه حج، ۱۰۱۸، ۱۹۳۱
 سفرنامه رضوی، ۷۴۳
 سفرنامه سید محمود و علی آقا، ۸۵۰
 سفرنامه غروی، ۷۴۳
 سفرنامه کار پندر، ۲۶۴
 سفرنامه کارپندر، ۲۶۶
 سفیر الحسین، مسلم بن عقیل، ۸۳۴
 سفینه غواصه، ۲۱۶۹
 سفینه النجاة، ۸۱۹
 سقوط تعهدات، ۱۲۵۰
 سقوط ناپلئون سوم، ۲۱۶۹
 سقیفه و اختلاف در تعیین خلیفه، ۲۶۴
 سقیفه سخیفه یا بطلان اجماع و شوری، ۸۵۲
 سلسله الذهب در انساب، ۸۶۸
 سلیمان و بلقیس، ۲۰۲۴
 سمبولی از شعر و ادب معاصر، ۵۸۳
 سموم قتاله در اخلاق، ۱۴۶۹
 سنن النبی، ۱۵۶۹
 سوانح، ۳۴۴

- سوانح حیات، ۹۹۸
 سوانح عمری یا آثار تاریخی، ۱۲۴۹
 سوانح مولوی، ۱۴۸۸
 سوداگران، ۱۱۵۵
 سورة فلق، اعجاز قرآن، ۸۵۲
 سورة کوثر، جلالت حضرت فاطمه، ۸۵۲
 سورة والعصر، امام زمان، ۸۵۲
 سورة المنتهی، ۵۷۶
 سومین جنگ خانوادگی در اسلام، ۱۲۸۳
 سوی خدا برو، ۳۷۶
 سهام نافذة، ۲۸۸
 سیاحت‌نامه دکتر ژاک آمریکایی، ۸۸۹
 سیاحت‌نامه فیثاغورس در ایران، ۲۱۶۹
 سیاحت تحت البحر، ۲۱۶۹
 سیاست روز، ۵۸۳
 سیاست نامه، ۴۹۵
 سیاست نامه حضرت علی، ۱۰۵۳
 سیاه مشق‌ها، ۱۱۹۹
 سید جمال اسدآبادی، ۲۸۵، ۱۲۳۰
 سید حسین طباطبائی بروجردی، ۴۰۱
 سیر القاب و عناوین در اسلام و ایران، ۲۲۹
 سیر تحوّل قرآن، ۲۰۷۵
 سیر فلسفه در اسلام و سعادت، ۲۰۱۰
 سیره و قیام زید بن علی، ۶۱۹
 سیره حسنه، ۱۲۰۰
 سیره نبوی، ۲۰۱۰
 سیره الامام علی، ۹۳۵
- سیره الرسول الاعظم، ۱۸۱۳
 سیره النبی، ۱۲۹۴
 سیری در زندگی، ۳۲۸
 سیری در زندگی و مقایسه اعمال معدود رهبران
 ملل، ۳۳۲
 سیری در نهج البلاغه، ۱۱۳۵، ۲۰۱۰
 سیل اشک، ۴۴۹
 سیمای اخلاق اسلامی، ۲۱۰۹
 سیمای زن در نظام اسلامی، ۲۹۱
 سؤال و جواب، ۲۳۲، ۵۷۶

ش

- شارب ننگین، ۱۸۸۳
 شالوده علوم جدید در اسلام، ۱۲۳۰
 شاهنامه فردوسی و فرهنگ ایران، ۳۹۶
 شأن نزول آیه التطهیر و أنها نزلت فی الخمسة
 الطاهرة، ۱۸۵۴
 شبهای پشاور، ۱۶۶۸، ۱۶۶۹
 شتات موحدی، ۱۸۴۹
 شجرة طوبی، ۵۷۶
 شخصیات عایشتها، ۸۳۴
 شخصیت، ۱۰۶۸
 شخصیت حضرت فاطمه زهرا، ۲۰۳۹
 شخصیت فردوسی، ۱۱۰۵
 شخصیه المسلم، ۴۶۹
 شذرات الذهب، ۱۱۲۴
 شذرات من الاقتصاد الاسلامی، ۴۲۸

- شرائط الاحکام، ۳۴۴
- شرح اللمعة الدمشقية، ۱۲۸۳
- شرائع الاسلام فى مسائل الحلال و الحرام، ۸۹۴
- شرح المكاسب، ۱۱۷۱، ۲۰۱۴
- شرح اجروميه در علم نحو، ۳۴۹
- شرح المنظومة، ۲۱۲، ۱۲۶۳
- شرح احوال ائمه، ۲۶۰
- شرح اربعين حديثاً، ۱۱۷۱
- شرح ارشاد، ۱۸۷۰
- شرح استدلالی بر ملحقات عروة الوثقى، ۱۱۷۱
- شرح استدلالي عروة الوثقى، ۱۱۷۱
- شرح اسفار، ۱۲۹۹
- شرح اصول الكافى، ۱۳۹۷
- شرح اعتقادات مجلسى، ۱۲۱۰
- شرح الاربعين حديثاً، ۲۱۴۸
- شرح الارشاد، ۲۸۸
- شرح البداية فى علم الدراية، ۸۹۴
- شرح البهجة المرضية، ۵۰۰
- شرح التوحيد، ۲۱۴۷
- شرح الخيارات من المكاسب، ۱۰۹۷
- شرح الدرّة الفاخرة، ۱۰۶۳
- شرح الرسائل، ۱۹۱۲
- شرح الروضة البهية، ۱۹۱۲
- شرح الشفاء، ۲۰۸۱
- شرح الصحيفة السجادية، ۱۶۲۳
- شرح العروة الوثقى، ۲۱۲، ۱۶۸۶، ۱۷۷۹، ۲۰۱۷، ۱۹۷۹
- شرح حال شاگردان شيخ انصارى، ۱۷۵۲
- شرح حال شيخ صدوق، ۹۳۰
- شرح الفیه بحر العلوم، ۱۲۸۳
- شرح حال صدر المتألهين و حرکت جوهریه، ۲۲۰
- شرح حال محمد بن ابوبکر، ۶۷۲
- شرح بر رسائل، ۲۱۴۹
- شرح بر صحيفه سجاده، ۷۲۰
- شرح بر كفاية الاصول، ۱۶۰۵
- شرح بر نهج البلاغه، ۵۲۶
- شرح بر وصيت نامه سياسى الهى آيت الله خمينى، ۲۹۱
- شرح بيع مكاسب، ۴۱۲
- شرح تبصرة المتعلمين، ۲۰۱۷
- شرح تبصرة المتعلمين، ۳۴۹، ۵۰۰، ۷۹۳، ۱۷۷۹، ۱۷۳۷، ۱۱۷۱
- شرح تجريد الاعتقاد، ۱۷۴۲
- شرح تحرير الوسيلة، ۳۴۹
- شرح چغمينى، ۱۱۶۰
- شرح حال، ۱۱۸۹
- شرح حال پیامبر اسلام، ۵۲۶
- شرح حال شاکر دان شيخ انصارى، ۱۷۵۲
- شرح حال شيخ صدوق، ۹۳۰
- شرح حال صدر المتألهين و حرکت جوهریه، ۲۲۰
- شرح حال محمد بن ابوبکر، ۶۷۲

- شرح حال ملا صدرا شیرازی، ۱۲۶۴
- شرح حال ملا صدرا و حرکت جوهریه، ۲۵۹
- شرح دیوان ناصر خسرو، ۴۶۶
- شرح رسائل، ۱۱۷۱، ۱۳۵۹
- شرح حال ۲۰۰ نفر از شعرا، ۴۰۱
- شرح رسالة الدماء الثلاثة، ۱۹۱۲
- شرح حدیث کسا، ۲۱۰
- شرح زندگانی مرحوم داعی الاسلام همدانی، ۱۱۰۳
- شرح حدیثی از کافی، ۳۴۴
- شرح زندگانی و وفات حضرت علی بن موسی الرضا، ۲۸۵
- شرح حدیثی از من لا یحضره الفقیه، ۳۴۴
- شرح حضرت امیرالمؤمنین در نهج البلاغه، ۱۱۷۱
- شرح حکمة العین، ۱۸۴۲
- شرح زیارت وارث، ۱۹۳۳
- شرح خطبه لعمه، ۱۲۷۷
- شرح زیارة الجامعة الکبيرة، ۱۱۷۱، ۱۸۸۸
- شرح خطبة حضرت صدیقه کبری فاطمه زهرا، ۱۲۷۷
- شرح «سبیکة الذهب»، ۳۴۸
- شرح خطبة حضرت فاطمه، ۱۰۵۳، ۱۶۶
- شرح شرائع الاسلام، ۷۶۰
- شرح خطبة الصديقة الزهراء، ۱۷۱۳
- شرح شرايع، ۱۱۴۵
- شرح دعای ابو حمزه ثمالی، ۱۱۷۱
- شرح صمدیه، ۲۳۰، ۱۷۰۸
- شرح دعای افتتاح، ۱۱۷۱، ۱۷۴۲
- شرح عروة الوثقی، ۱۲۹۹، ۱۶۰۵
- شرح دعای السمات، ۱۱۷۱
- شرح عقاید شیخ بهائی، ۱۲۰۵
- شرح دعای صباح، ۲۳۰
- شرح علی الرسائل، ۵۷۶
- شرح دعای عرفه، ۱۵۷۵
- شرح علی المكاسب، ۵۷۶
- شرح دعای کمیل، ۱۰۶۶، ۱۱۷۱، ۱۸۵۴
- شرح علی المنظومة، ۹۳۲
- شرح دعای مکارم الاخلاق، ۱۰۶۶، ۱۷۴۲
- شرح علی حاشية ملا عبدالله، ۱۴۶۶
- شرح دعای ندبه، ۱۰۱۸، ۱۹۳۳
- شرح علی کفایة الاصول، ۴۶۶، ۷۶۰
- شرح دعاء السحر، ۲۲۰
- شرح علی وسیلة النجاة، ۱۱۷۱
- شرح دعاء الصباح، ۲۶۰، ۱۱۷۱
- شرح فارسی بر تجرید الکلام، ۱۷۷۵
- شرح دعاء النذبة، ۱۹۲۹
- شرح فارسی بر درایة الحدیث، ۱۸۴۲
- شرح دیباجة الرسالة الجعفرية، ۱۸۷۰
- شرح فارسی بر لمعة دمشقية، ۱۸۴۲
- شرح دیوان الامام زین العابدین، ۸۳۴
- شرح فارسی مکاسب شیخ انصاری، ۱۷۷۵
- شرح دیوان رضی، ۴۶۶
- شرح فرمایش حضرت ختمی مرتبت، ۱۱۷۱

- شرح قصائد مثير الاحزان، ۲۰۱۷
- شرح قصیده سادسه عینیه، ۱۶۶
- شرح مناسک الحج، ۲۰۱۷
- شرح قصیده عینیه سید اسماعیل حمیری، ۱۷۹۸
- شرح منظومه، ۲۰۱۰
- شرح قصیده لام عمر و باللوی مربع به فارسی، ۳۴۵
- شرح منظومه سبزواری، ۱۲۸۳
- شرح قصیده ابن عبدون الحضرمی، ۱۵۲۸
- شرح منظومه الشهاب الثاقب فی الامامة، ۱۵۲۷
- شرح قصیده کعب بن زهیر، ۲۸۸
- شرح منظومه تحفة الحکیم، ۲۰۵۸
- شرح قواعد الأحکام، ۱۲۵۸
- شرح نامه همايون، ۱۶۶
- شرح قوانین کیفری مصوب مجلس شورای اسلامی، ۱۷۹۰
- شرح نهج البلاغه، ۱۶۶، ۲۲۰، ۶۷۳، ۷۲۰، ۱۸۱۳
- شرح کتاب الطهارة من الشرائع، ۷۰۴
- شرح نهج البلاغه به نظم و نثر، ۶۴۴
- شرح کتاب الميراث من اللمعة، ۱۰۹۷
- شرح و ترجمه کتاب المشاعر، ۱۰۶۳
- شرح کتاب بیان، ۱۷۹۸
- شرح و ترجمه نهج البلاغه، ۱۰۰۵
- شرح کتاب رسائل، ۶۵۷
- شرح و تعلیقات علی تمة صوان الحکمة، ۱۸۴۲
- شرح کتاب طهارت از عروة الوثقی، ۷۷۹
- شرح وجود ذهنی از اسفار، ۴۶۶
- شرح کتابی الطهارة و الصلاة من العروة الوثقی، ۱۶۴۸
- شرح و حاشیه بر منطق التجريد، ۱۵۹۲
- شرح کفاية الاصول، ۲۲۵، ۳۱۸، ۴۱۲، ۱۱۷۱
- شرح وسیلة النجاة، ۲۱۱۳
- شرح کلمات قصار مولی امیرالمؤمنین، ۶۳۵
- شرح وقت و قبله از لمعه، ۳۶۲
- شرح لغات بدیعی، ۱۱۷۳
- شرح هیئت چغمینی، ۱۲۹۹
- شرح کتاب رسائل، ۱۶۴۸
- شرحی بر ارشاد، ۵۸۰
- شرح لغز به نام ابراهیم، ۳۴۵
- شرحی بر ارشاد قلوب، ۱۰۲۴
- شرح مزجی بر باب حادی عشر، ۱۶۰۵
- شرحی بر اشارات، ۳۰۱
- شرح مشاهد مشرفه، ۱۱۰۵
- شرحی بر رسائل، ۱۲۸۳
- شرحی بر رسالة مسألة الوجود، ۱۰۶۵
- شرح مشکلات دیوان سید رضی، ۱۱۸۹
- شرحی بر طهارت عروة الوثقی، ۱۹۹۷
- شرح معالم الاصول، ۱۰۰۴، ۱۲۸۳
- شرحی بر قانون، ۳۰۱
- شرح مفصل عروة الوثقی، ۱۷۲۵
- شرحی بر مشکلات اشعار حافظ، ۲۰۵۸
- شرحی بر مکاسب، ۲۰۱۵

شناسائی هفت تن در صدر اسلام، ۸۵۲

شهادت و ولایت، ۹۸۷

شهادی اسلام، ۱۳۷۴

شیخ انصاری محقق و مؤسس، ۴۶۲

شیعتنا، ۵۴۱

شیعه چه می‌گوید؟، ۲۰۹۷

شیعه در اسلام، ۱۵۶۹، ۲۰۵۱

شیعه و زمامداران خودسر، ۲۰۲۳

شیعه یا پدید آورندگان متون اسلام، ۱۰۵۳

ص

صحائف فی الفلسفة، ۷۳۳

صحابه الرسول الاكرم و الائمة، ۱۳۵۹

صحت و سعادت، ۱۲۰۱

صحنه‌های خوش منظر در تفسیر سورة کوثر،

۱۷۴۲

صحو المعلوم فی رد کتاب محو الموهوم، ۲۵۰

صحیفه فال از صفح وجدانی، ۱۸۸۵

صحیفه قائمیه، ۱۲۶۸

صحیفه الأبرار، ۱۹۶۲

صحیفه المتجهد، ۴۶۹

صد درس، ۵۳۶

صدق الخبر فی خوارج القرن الخامس عشر، ۸۳۴

صراط النجاة، ۱۱۵۹

صراط النجاة فی العقائد، ۲۰۹۶

صراط مستقیم، ۸۶۸

صراط مستقیم در شرح رساله حقوق، ۱۲۹۰

شرحی بر منازل السائرین، ۱۰۸۷

شرحی بر منظومه «الدرة النجفية»، ۱۷۹۰

شرحی بر نجات العباد، ۴۵۹

شرط و جزاء، ۱۲۰۰

شرح مؤید در خاتمیت محمد، ۲۵۰

شرعیات ابتدایی، ۵۳۶

شصت مقاله، ۱۲۶۸

شطح‌نرج العرفاء، ۸۸۴

شطح‌نرج و دیه از دیدگاه احکام فقهی، ۲۹۱

شعائر حسینی، ۱۱۴۵

شعب المقال فی أحوال الرجال، ۲۸۸

شعر العجم یا تاریخ ایران منظوم، ۱۴۸۸

شعر فارسی، ۱۰۶۸

شعرهای شهادت، ۱۱۳۸

شفاعت، ۱۲۸۳

شفاء الصدور در تفسیر سورة قدر، ۲۱۴۸

شفاء المریض فی الجبر و التفویض، ۱۴۶۹

شقایق، ۸۶۸

شکوفه‌های معطر، ۱۷۲۸

شکایات نماز، ۱۸۵۴

شمس الضحی فی مناقب النبی و الائمة الهدی،

۲۰۰۱

شمشیر بُران یا خبیر، ۳۷۶

شمع انجمن، ۷۳۶

شمع جمع در نعت ائمه اطهار، ۱۸۸۳

شناخت امام زمان، ۹۸۱

شناخت شیعه، ۵۴۱

- صراف الصرف در علم صرف، ۱۷۲۰
 صرف آسان، ۲۱۷۹
 صرف، صرف و نحو و قراءت، ۱۵۹۶
 صرف فارسی، ۵۳۶
 صرف و نحو، ۶۶۶
 صفات ابي طالب عبدمناف، ۲۰۱۲
 صلاة الجماعة، ۲۶۸
 صلاة الجمعة، ۲۵۹
 صلاة الجمعة، ۹۱۶
 صلاة المسافرين، ۲۳۰، ۲۵۹، ۲۶۸، ۳۳۴
 صنعت مرغداری، ۳۳۲
 صواب الخطاب در وجوب حجاب، ۲۱۴۸
 صورت رقبات موقوفه آستانه قم، ۶۳۵
 صورت مجلس یکی از محاضر حضرت
 امیرمؤمنان علی، ۳۴۵
 صید و ذباحت، ۳۴۵
 صیغ العقود، ۹۹۸، ۱۱۷۳
- ض**
- ضجة بینوایان، ۸۶۸
 ضریب تبادل مادیات و معنویات، ۲۰۷۴
 ضمانیات در رجال، ۷۳۸
 ضوابط بررسی و تدوین تاریخ اسلام، ۱۶۸۶
 ضوء الرشید فی احکام النبی الامجد، ۷۶۱
- ط**
- طب الامام موسی الكاظم، ۸۱
 طب النبی، ۱۸۸۳
 طبیرسی و مجمع البیان، ۶۱۹
 طبقات الرجال، ۶۰۰
 طبقات الرواة، ۱۰۲۷
 طبقات المفسرین، ۱۷۱۹
 طبقات النسابین، ۷۸۱
 طبیب فقرا، ۲۱۶۹
 طرائف المقال فی معرفة طبقات معرفة طبقات
 الرجال، ۱۰۲۷
 طرز دادرسی و مسؤولیت کیفری در حقوق
 اسلام، ۸۵۰
 طرق الجنة، ۷۰۴
 طرق الوصول الی دوائن العقول، ۱۹۲۹
 طریق المعرفة، ۷۶۷
 طریق النجاة، ۷۹۳، ۱۸۶۸
 طریقة تست، ۱۰۶۸
 طلب الثار فی احوال المختار، ۱۵۷۲
 طلب و اراده، ۱۵۰۲
 طلوع النجر فی شهادة الامام الحسین، ۷۰۴
 طلیعه سعادت، ۸۶۸
 طمعکاران کینه‌ورز، ۲۰۲۴
 طوفان جوانی، ۲۰۲۵
 طول عمر طبیعی انسان، ۸۵۰
 طومار عفت یا وسیلة العفاف، ۲۱۷۷
 طهارة اهل الكتاب، ۱۲۶۴
 ظلام من الغرب، ۲۰۲۴
 طب الامام امیرالمؤمنین علی، ۸۱

ظلمتکده خرافات، ۸۶۹

ظواهر الآثار در اخلاق، ۱۵۰۲

ظهور و جهان، ۸۵۳

عصای موسی، ۲۱۲۵

عظمت حسین بن علی، ۱۲۶۴

عظمت قرآن در سوره اخلاص، ۸۵۳

عفریت جهل، ۸۶۹

عقائد الغلاة، ۴۲۸

عقائد انسان، ۲۱۴۷

عقاید النجفی، ۱۵۴۵

عقد الدرر فی اخبار المهدي المنتظر، ۹۴۸

عقد الفرائد فی مختصر العقائد، ۱۶۳۳

عقد اللقاح فی عقد النکاح، ۷۰۴

عقد الدرر فی اخبار المنتظر، ۱۶۰۴

عقل از دیدگاه‌های مختلف، ۱۷۷۱

عقیده بنی‌هاشم، ۸۳۴

علائم دوره آخر الزمان، ۱۵۰۳

علل الشرائع، ۱۸۸۳

علل الشرائع و الاحکام، ۱۱۷۱

علل الغیبه، ۱۳۶۹

علل پیروزی انقلاب ایران، ۶۵۷

علل قیام امام حسین، ۸۵۳

علل گرایش به مادیگری، ۲۰۱۰

علم اخلاق نظری و عملی، ۱۰۶۸

علم الامام، ۱۸۵۵

علم الجواهر، ۲۱۷۷

علم الکلام و تاریخه فی الاسلام، ۱۲۶۳

علم النفس ابن سینا و تطبیق آن با روان‌شناسی

جدید، ۱۰۶۸

علم النفس یا روان‌شناسی از لحاظ تربیت، ۱۰۶۸

ع

عاشورا، ۱۱۳۸

عالم انتقام، ۳۹۱

عالم به وظیفه و عامل به وظیفه، ۲۱۰۵

عایشه در صفی و ام سلمه در صفی دیگر، ۲۰۳۸

عایشه همسر پیامبر، ۱۲۳۰

عبادات الاسلام، ۲۰۲۴

عبدالله بن عباس، ۱۱۴۶

عبقریه الامام علی، ۱۱۲۴

عدل الهی، ۲۰۱۰

عدم تحریف قرآن، ۱۶۴۱

عدة دفاتر فی الطلاسم و الادعیه، ۲۱۵۴

عدة دفاتر فی علم الرمل، ۲۱۵۴

عذر تقصیر به پیشگاه محمد، ۱۲۳۰

عربی آسان، ۷۲۹

عرفان و فلسفه، ۱۱۲۴

عروسی تولدی دیگر، ۲۰۲۵

عشق و پرستش یا ترمودینامیک انسان، ۲۰۷۴

عشق و تجدید، ۱۰۶۹

عشق و جوانی، ۲۱۶۹

عشق و خودکشی، ۲۰۲۶

عشق وطن، ۱۰۶۹

عشقهای سلطان عبدالحمید، ۲۰۷۸

- علم بديع، ۲۰۳۸
علم بديع فارسی، ۴۴۴
علم بلاغت، ۶۶۶
علم حضوری، ۷۰۴، ۲۰۸۱، ۲۰۸۶
علم رجال، ۱۵۹۷
علم صرف، ۲۰۳۸
علم کلام جدید، ۱۴۸۸
علم کلی، ۲۰۸۱
علم کلی و امور عامه فلسفه، ۲۰۶۵
علم منطق، ۲۰۳۸
علم نحو، ۲۰۳۸
علمی بودن مارکسیسم، ۲۰۷۶
علوم العربية فی النحو و الصرف، ۲۱۴۷
علوم غریبه، ۷۵۷
علوم قرآن، ۲۰۸۲
علی بن ابی طالب پیشوای مسلمین، ۲۰۲۴
علی خلیفه رسول الله، ۴۲۸
علی در قرآن، ۱۶۸۰
علی ضفاف الغدير، ۹۴۸
علی من المهد الى اللحد، ۱۸۱۲
علی و اسلام، ۲۰۷۵
علی و الزهراء سرچشمه آب حیات، ۶۶۹
علی و الفلسفة الالهية، ۱۵۶۹
عماد الحکمة، ۱۰۶۱
عمار یاسر پرچمدار علی، ۱۲۳۰
عمدة الطالب، ۱۴۴
عمل صالح در صلوات بر پیامبر و آل او، ۲۰۴۹
- عناية الاصول، ۱۹۹۱
عناية الاصول فی شرح کفایة الاصول، ۱۹۹۳
عناية الحق فی اصول الفقه، ۲۹۷
عنصر شجاعت یا هفتاد و دو تن و یک تن، ۶۶۹
عهد الامام امیرالمؤمنین الى حذیقة بن الیمان،
۸۳۴
عهدنامه مالک اشتر، ۲۲۹
عید الغدير، ۱۷۵۱
عید مسلمین، ۱۰۱۸
- غ**
- غالية الدرر فی مصب قاعدة الضرر، ۲۵۰
غاية البيان فی عدم تحریف القرآن، ۱۱۴۷
غاية المسؤول و نهاية المأمول فی علم الاصول،
۲۳۶
غاية المنی فی تحقیق کنی، ۱۷۶۲
غدير، ۱۱۳۸
غدير یا پیوند ناگسستنی رسالت و امامت، ۵۴۱
غرائب و قصار الکلم من الكتاب و السنة، ۱۶۰۵
غراف الجبر الملتقط من وسائل الشیعة، ۷۰۴
غروب آفتاب در اندلس، ۶۷۱
غروب آفتاب در کربلا، ۱۷۵۴
غریب الحديث، ۱۶۰۵
غریب القرآن، ۱۶۰۵
غزاه، ۸۶۹
غزلیات، ۲۰۱۸
غزوة خیبر من طرق العامة، ۱۲۹۴

- غسل الجنابة و احكامها، ۶۷۷
غصب (تقریرات نائینی)، ۲۵۵
غفران، ۱۹۳۴
غمهای زندگی، ۲۰۷۸
غوای سقیفه، ۸۵۳
غوای نافرجام «پاسخ میزگرد»، ۱۲۸۳
غیث الربیع فی وجوه البدیع، ۳۴۵
- ف**
- فاتحه و معنای آن، ۸۵۳
فاجعة الطف او مقتل الحسین، ۱۸۱۳
فاجعة كربلاء، ۱۱۲۴
فاطمه زهرا، دژ شکستناپذیر، ۵۴۱
فاطمه زهرا از نظر آیات قرآن، ۱۸۸۳
فاطمه زهرا از نظر روایات اهل سنت، ۱۸۸۳
فاطمه الزهرا من المهد الى اللحد، ۱۸۱۲
فتاوی العلمین ابن ابی عقیل و علی بن بابویه، ۹۳۵
فتاوی صحابی کبیر سلمان فارسی، ۶۷۱
فتح مکه، ۶۷۳
فتنه‌های آخر الزمان، ۱۵۰۳
فتوحات نظامیه در غیبت امام زمان، ۷۴۳
فوائد الدرر فی دفع الغرر، ۲۱۴۸
فوائد السمطین فی فضائل المرتضی و البتول و السبطین، ۹۴۸
فرائض المناسک، ۱۸۴۸
فرانسه، ۱۰۶۸
- فرحة الداعی فی الدعاء، ۲۰۹۶
فرد و اجتماع، ۱۲۳۰
فردوس برین، ۴۴۴
فرق بین مرد و زن در احکام، ۳۴۵
فروع العلم الاجمالی، ۱۵۱۷، ۱۳۰۹، ۲۵۹
فروع المعاملات، ۱۸۴۹
فروع دین، ۲۰۲۴
فروق الاحکام، ۳۴۵
فروق اللغة، ۳۴۵
فرهنگ آیتی در لغت فارسی، ۸۸۹
فرهنگ بهارستان، ۱۷۶۳
فرهنگ تاریخ نائین، ۸۸۴
فرهنگ جامع انگلیسی، ۸۵۰
فرهنگ خاورشناسان، ۲۶۴
فرهنگ سمات در شرح دعای سمات، ۸۸۴
فرهنگ نگارستان، ۱۷۶۳
فرهنگ نوبهار، ۱۷۶۳
فرهنگ و علم و دانش، ۱۱۲۴
فریاد فلسطین و خطر جهود، ۱۲۳۰
فریده الأحکام، ۱۲۵۸
فریده الزمن فی مناقب الامام الحسن، ۸۳۴
فضائل الأئمة، ۱۸۵۵
فضائل الخمسة، ۱۹۹۲
فضائل الخمسة من الصحاح الستة، ۱۹۹۳
فضائل السادات، ۴۴۴
فضائل المعجم الصغير، ۱۲۹۴
فضائل امیرالمؤمنین، ۱۲۹۴

- فضائل امیرالمؤمنین و ادله خلافت، ۴۶۴
 فضائل اهل البیت، ۱۶۰۵
 فضائل فاطمة الزهراء من کتب العامة، ۱۲۳۳
 فضایل قرآن و عترت، ۲۵۳
 فضیلت صلوات، ۱۹۳۱
 فضیلت علم و عالم در اسلام، ۱۸۸۳
 فضیلة المؤمنین، ۱۹۳۳
 فعلیت و امکان در عقد وضع و آرای فارابی و ابن سینا، ۱۸۴۲
 فقر، ۱۱۳۸
 فقه استدلالی، ۲۹۷
 فقه استدلالی درباره کسبهای حرام، ۱۲۸۷
 فقه الحج، ۲۰۱۴
 فقه الرجال، ۱۱۴۷
 فقه القرآن، ۲۱۴۹
 فلاح الفاعل، ۷۳۸
 فلتات اهل ایمان، ۱۶۲۷
 فلسفه دو حکم اسلامی، ۹۰۲
 فلسفه و اسرار حج، ۲۶۶
 فلسفه و تربیت، ۱۲۳۰
 فلسفه و راه زندگانی، ۷۵۷
 فلسفه آزاد، ۷۳۲
 فلسفه اتحاد مسلک الحق، ۲۹۷
 فلسفه احکام عبادات و معاملات، ۲۵۱
 فلسفه جهاد در اسلام، ۱۹۱۰
 فلسفه حجاب، ۱۲۶۴
 فلسفه شهادت، ۱۰۸۷
 فلسفه متافیزیک یا جهان پس از ماده، ۱۴۹۴
 فلسفه مخصوص، ۱۱۹۷
 فلسفه نماز، ۱۵۴۵
 فلسفه نوین یا نجات بشر، ۳۸۳
 فنون اسلامی، ۲۶۴
 فوائد الرضویه، ۱۷۹۹
 فوائد الفلسفة، ۱۶۵۶
 فوائد شریفه و فوائد لطیفه، ۵۱۴
 فواید اسلام، ۲۱۴۸
 فهارس شرح نهج البلاغة ابن ابی الحدید، ۴۰۱
 فهرس الکتب الحدیث فی مکتبه الامام الرضا، ۹۴۸
 فهرس المختارات من مخطوطات ترکی ۹۴۹
 فهرس المخطوطات العربیة فی مکتبه امیرالمؤمنین، ۹۴۸
 فهرس المخطوطات الفارسیة فی مکتبه امیرالمؤمنین، ۹۴۸
 فهرس المسائل المکررة لکتاب الخلاف، ۳۴۵
 فهرس المنتخب من مخطوطات تبریز، ۹۴۹
 فهرس المنتخب من مخطوطات لندن، ۹۴۹
 فهرس المتقی من مخطوطات الحجاز، ۹۴۹
 فهرست ابواب و فصول اشعار، ۱۳۷۴
 فهرست الاصول الستة عشر، ۱۷۱۹
 فهرست العناوین و الموضوعات، ۲۱۰۹
 فهرست أمالی الشیخ الطوسی، ۱۷۱۹
 فهرست پنج اثر رجالی، ۳۴۵
 فهرست ترتیب رجال الکشی و النجاشی و

- الخلاصة، ٧٣٨
 فهرست جامع الشتات، ٣٤٥، ٣١٨
 فهرست جعفریات و اشعثیات، ٣٤٥
 فهرست جواهر الکلام، ١٣٩٩
 فهرست حاشیة المکاسب، ١٧١٩
 فهرست شیخ طوسی، ٩٤٨
 فهرست شیخ منتجب الدین، ٩٤٨
 فهرست قرب الاسناد، ٣٤٥
 فهرست کتابخانۀ علامه طباطبائی، ٩٤٧
 فهرست کتب اربعه، ٣٤٥
 فهرست کتب خطی کتابخانۀ مجلس، ٢١٦٨
 فهرست مخطوطات مکتبۀ «الحسینة التستریة»، ٤٠١
 فهرست مقامع الفضل، ٢٩٣
 فهرست وفيات الأعیان، ٣٤٥
 فهرس کتب الفقهیة فی مکتبۀ الامام الرضا، ٩٤٩
 فی حمی الاسلام، ١٦٢٣
 فی رحاب نهج البلاغة: ٩٤٧
 فیض الباری فی الطعن بأحادیث مسلم و البخاری، ٨٣٥
 فیض الرحمن فی العلوم المکتسبة من القرآن، ٢٥١
 فیض نامه، ٨٦٩
 فی نادى آل الخاقانی، ٧٦٧
 فی هامش علم الامام، ١٨٨٣
 ق
 قاب پلو و رباعیات، ٢١٢٠
 قاعدة الید، ٦٧٧
 قاعدة التجاوز و الفراغ، ١٣٠٩
 قاعدة القرعة، ١١٤٧
 قاعدة الید، ٩٨٧، ١٥٢٢
 قاعدة لاضرر، ٢٢٠، ٦٠٧، ٧٨٥، ٨١٣، ٩٣٢
 قاعدة لاضرر و لاضرار، ٣٠٦، ٧٠٧، ٧٦٠، ٧٧٠
 قاعدة لاضرر، ٩٨٧، ١٠٢٥، ١٢٥٠، ١٥٢٢، ٢١٦٥
 قاموس المعارف، ١٧٦٢
 قانون اساسی اسلام، ٦٦٦
 قانون الهی، ١٦٧٥
 قانون توالد و تناسل، ١٨٢٨
 قانون مرور زمان، ٩٤٢
 قبسات العقول فی مختصر علم الاصول، ١١٢٤
 قبسات العقول من الفروع و الاصول، ١١٤٥
 قبلۀ اسلام کعبه یا مسجد الحرام، ٦٧٠
 قبلۀ الآفاق، ١٩١٥
 قرآن در اسلام، ١٥٦٩
 قرآن شناسی، ٧٣٢
 قرآن کریم به صد زبان، ٨٥٠
 قساطیس الایمان فی تفسیر القرآن، ٦٣٨
 قسمتی از بحث طهارت، ١٧٧٥
 قسیم الثار فی فضائل الامام علی من طرق العامة، ٨٣٥
 قصار الکلمات فی الاحکام الصادرة عن النبی، ١٣٥٩
 قصران (کوهساران)، ٦١٩

- قیام و انقلاب مهدی (عج) از دیدگاه فلسفه
تاریخ، ۲۰۱۰
قید الاوابد، ۹۴۸
قید شرق و آزادی غرب، ۱۵۴۵
- قصص العلماء، ۱۵۴۶
قصص القرآن، ۲۰۲۴
قصص یا داستان‌های شگفت‌انگیز قرآن مجید،
۱۱۷۳

ک

- کاپیتان راشل، ۲۰۷۸
کاخ دلاویز یا تاریخ شریف رضی، ۱۰۵۳
کارترین هوارد، ۲۱۶۹
کار در اسلام، ۲۱۷۸
کار در اسلام و ایران، ۲۰۷۵
کارنامه سیاسی، اجتماعی و اخلاقی حضرت
محمد، ۲۰۲۴
کارنامه شانزده ساله آموزشگاه ملی مسعود، ۳۳۲
کار و کوشش، ۱۲۸۷
کانون احساسات در واقعه کربلا، ۱۰۵۳
کاوشهای عقل نظری، ۲۰۸۲
کتابات فی التاريخ، ۱۶۸۲
کتاب احياء الموات، ۳۳۴
کتاب افضل، ۱۶۲۷
کتاب الاجارة، ۳۳۴، ۹۱۶، ۱۸۵۵، ۲۱۴۳
کتاب الاجتهاد و التقليد، ۳۰۶
کتاب الأربعين، ۹۹۸، ۲۱۲۰
کتاب الارث، ۴۷۰، ۱۷۷۹
کتاب البيع، ۱۵۱۶، ۱۷۲۵، ۱۸۵۵، ۲۱۶۳
کتاب البيع، از تقریرات درس مرحوم آیت الله
حجت، ۱۹۱
- قصه‌های قرآن، ۲۰۲۴
قصیده خاتمیه، ۲۰۶۵
قصیده عالم افروز وطنیه، ۴۴۴
قصیده غدیری، ۸۲۰
قصیده قرآنی، ۸۸۹، ۲۰۶۵
قصیده مولودیه، ۴۹۵
قصیده مولودیه نیمه شعبان، ۷۰۹
قضا یا اسلامیة، ۸۴۴
قضاء الأحکام فی شرح قضاء شرائع الاسلام، ۱۷۱۷
قضاء الفطرة فی برهان امامة العترة، ۷۰۴
قضاء (تقریرات نائینی)، ۲۵۵
قلائد الأدب فی شرح اطواق الذهب، ۲۱۶۸
قلائد الفرائد فی التعليق علی الفرائد، ۱۲۳۱
قلعه فولادین، ۸۶۹
قم در گذشته و حال، ۲۲۹
قم و روحانیت، ۸۶۹
قواعد ارث، ۶۶۶
قواعد الاصول، ۱۲۳۱
قواعد المواریث، ۱۸۵۲
قواعد عربی، ۲۰۳۹
فهرمانان میدان‌های تاریخ اسلام، ۲۰۹۷
قیام عظیم اسلامی امام حسین، ۲۱۶۱

- کتاب الجعفر و المذهب، ۱۲۷۷
- کتاب الحج، ۲۲۰، ۳۳۵، ۹۱۶، ۱۱۴۷، ۱۱۷۱
- کتاب الحدود، ۱۱۴۷
- کتاب الخمس، ۲۲۰، ۴۶۲، ۸۱۴، ۱۸۵۵، ۱۹۹۷
- کتاب الخيارات، ۱۷۲۵
- کتاب الدعاء، ۱۳۴۸
- کتاب الذباجة، ۱۱۴۷
- کتاب الرجال، ۱۲۹۹
- کتاب الرهن، ۲۱۴۲
- کتاب الزکاة، ۲۲۰، ۱۱۴۷، ۱۸۵۵
- کتاب الزوجين، ۴۱۵
- کتاب الشهادات، ۲۶۸
- کتاب الصلاة، ۱۹۷، ۲۲۰، ۲۶۰، ۳۳۵، ۷۹۳
- ۸۱۴، ۹۶۱، ۱۲۳۱، ۱۵۱۷، ۱۵۳۹، ۱۷۲۲
- ۱۷۷۹، ۱۹۹۷، ۲۰۱۴، ۲۱۲۹
- کتاب الصلوة در فقه، ۷۹۳
- کتاب الصوم، ۸۱۴، ۹۱۶، ۱۱۴۷، ۱۱۷۱
- ۱۵۱۷، ۱۸۵۵، ۱۹۹۷، ۲۱۴۳
- کتاب الطلاق، ۲۲۰، ۱۲۸۳، ۱۷۱۳
- کتاب الطهارة، ۷۳۸، ۸۱۴، ۹۱۶، ۱۱۷۱، ۱۴۶۸
- ۱۵۳۹، ۱۷۷۸، ۱۹۹۷، ۲۰۱۴، ۲۱۲۹
- کتاب الطهارة، تقرير بحث آيت الله خوانساری، ۱۷۲۵
- کتاب العتق، ۹۳۳
- کتاب الغصب، ۲۱۴۳
- کتاب الفيض، ۱۷۹۰
- کتاب القضاء، ۲۱۵، ۲۶۸، ۳۳۵، ۱۱۴۷، ۱۲۳۲
- ۱۳۰۹، ۱۷۱۳، ۱۹۹۷
- کتاب القضاء في الاسلام، ۲۳۰
- کتاب القضاء و الشهادات، ۷۳۸، ۱۵۲۲، ۱۷۷۹
- کتاب المتاجر، ۲۳۰، ۱۷۷۹، ۱۹۹۷
- کتاب المعراج، ۹۸۹
- کتاب المكاسب، ۸۱۴
- کتاب الموارث، ۹۶۱
- کتاب المواعظ، ۱۵۵۰
- کتاب الميراث، ۲۲۰
- کتاب النکاح، ۲۲۰، ۴۸۴، ۹۶۱، ۱۷۱۳، ۱۷۷۹
- ۱۸۵۵
- کتاب الوصايا، ۱۱۴۷
- کتاب الوصية، ۹۱۶، ۱۷۷۹
- کتاب الوقف، ۹۳۳، ۱۵۱۷
- کتاب الهادي في الثواب و العقاب من الاعمال، ۵۱۰
- کتاب بيداري، ۷۵۵
- کتاب پرستاری بيماران، ۶۷۳
- کتاب جواب به سؤالهای شيخ جابر فاضلي
- خوئي، ۶۷۳
- کتاب خاطرات، ۳۳۶
- کتابخانه، ۱۱۵۵
- کتابخانه اسکندريه، ۱۴۸۸
- کتاب خود و خدا، ۱۰۸۷
- کتاب در علم اخلاق، ۲۰۶
- کتاب سفر عمره مفرده ايام نوروز، ۶۷۳

- کتابسوزی ایران و مصر، ۲۰۱۰
 کتاب سیاست، ۲۱۲۵
 کتاب سیاه، ۱۹۰۶
 کتاب شرعیات، ۲۵۲
 کتاب صلوة، ۱۶۱۶
 کتاب فی احوال الفقهاء والمجتهدین، ۲۰۱۴
 کتاب فی الأخلاق، ۱۰۰۴
 کتاب فی الأخلاق، ۱۹۰۱
 کتاب فی الأدعية والأذکار، ۹۷۵
 کتاب فی المواعظ، ۱۶۸۳
 کتاب فی المواعظ والاحادیث، ۳۸۲
 کتاب فی بیان أن الأئمة خلقوا أنواراً وأنهم أول
 مخلوق الله، ۱۸۵۵
 کتاب کنگره شیخ طوسی، ۶۷۳
 کتاب کیمیا، ۱۵۰۹
 کتاب لغت از فارسی به فرانسه، ۱۶۹۰
 کتاب مقتل، ۱۲۷۷
 کتاب نبی یا ترجمه و تفسیر مختصر قرآن، ۸۸۹
 کتابهایی که خواندم، ۱۱۱۱
 کتابی النکاح والطلاق، ۱۷۲۵
 کتابی به قلم امیرالمؤمنین، ۶۷۳
 کتابی در اخلاق، ۸۰۸
 کتابی در اخلاق اسلامی، ۸۴۰، ۹۰۰
 کتابی درباره امام زمان، ۱۰۰۷، ۱۹۷۲
 کتابی درباره حجاب، ۱۸۹۰
 کتابی درباره صحابه پیامبر، ۲۰۶۸
 کتابی درباره وحی، ۸۴۰
 کتابی در توحید، ۷۷۰
 کتابی در دعا، ۱۲۱۷
 کتابی در شرح حال خود، ۸۷۷
 کتابی در صلاة، ۱۶۵۰
 کتابی در علم اخلاق و تهذیب نفس، ۱۱۸۹
 کتابی در فلسفه، ۱۵۲۵
 کتابی در مجالس و مواعظ، ۱۹۹
 کتابی در معاد، ۱۵۴۱
 کتابی در ولایت، ۶۴۴
 کتابی مختصر در علم اخلاق، ۲۱۳۶
 کتابی مفصل در طب، ۱۷۴۴
 کتب النبى الى الملوك وغيرهم، ۱۲۹۴
 کرامات حضرت معصومه، ۱۲۹۰
 کرامات صالحین، ۱۶۷۹
 کریمه اهل بیت، ۸۶
 کشتی طوفانی، ۸۶۹
 کشف الارتیاب فی أدلة الحجاب، ۲۵۱
 کشف الآیات، ۱۵۰۱
 کشف البیان فی تربية الانسان، ۱۶۷۴
 کشف الحجاب عن علم الحساب، ۳۸۲
 کشف الحجاب فی علم الکلام، ۲۹۷
 کشف الحقایق، ۲۱۴۲
 کشف الحق و دفع الباطل، ۱۸۲۳
 کشف الحیل، ۸۸۷
 کشف الحیل در ردّ بهائیت، ۸۸۹
 کشف السّره عن وجه الغیبه، ۱۸۸۸
 کشف اللغات، ۱۵۰۱

کشف المرام فی قانون الاسلام، ۱۶۷۴	کلمة الامام الحسين، ۵۴۸
کشف مطالب الآيات، ۱۵۰۳	کلمة الامام الرضا، ۵۴۸
کشکول، ۱۹۷، ۲۵۵، ۷۸۲، ۸۵۷، ۹۱۶، ۱۰۱۲، ۱۱۴۹، ۱۲۹۹، ۱۷۱۷، ۱۸۹۹، ۲۱۵۳، ۲۱۷۸	کلمة الامام الصادق، ۵۴۸
کشکول بديع، ۹۴۱	کلمة الامام العسكري، ۵۴۸
کشکول بلاغی، ۸۸۴، ۱۲۲۴	کلمة الامام کاظم، ۵۴۸
کشکول راسخی، ۸۵۳	کلمة الامام المهدي، ۵۴۸
کشکول ناشريه، ۱۵۷۲	کلمة الامام الهادي، ۵۴۸
کشکول نمونه، ۱۲۲۱	کلمة الامام زين العابدين، ۵۴۸
کفايت يك آيت در امامت، ۸۵۳	کلمة الامام على، ۵۴۸
کفاية التعليم، ۵۳۶	کلمة التوحيد لرفع التردد، ۱۸۴۲
کفاية العروض، ۷۴۳	کلمة الرسول الأعظم، ۵۴۸
کفاية العلاج، ۱۷۴۴	کلمة العلماء و الحكماء، ۵۴۸
کفاية الفقه، ۱۸۱۰	کلمة الله، ۵۴۸
کفاية المحصلين في تبصرة احكام الدين، ۱۷۶۳	کلمة فاطمة الزهراء، ۵۴۸
کفاية المفسرين، ۱۷۸۵	کليات آثار غيرت، ۹۶۷
کفاية الميزان در منطق، ۱۸۸۴	کليات حکيم سوري، ۴۴۴
کفاية النحو، ۳۳۶	کليات ديوان اشعار، ۲۰۶۵
کلام الملوك، ۱۱۹۳	کلید امن جهان، ۶۷۱
کلمات قصار امام جعفر صادق، ۱۰۵۳	کلید بهشت، ۱۸۴۲
کلمات قصار حضرت اميرالمؤمنين، ۸۵۰	کلید نظم بشر، ۵۲۹
کلمات قصار حضرت علي، ۲۰۳۹	کمال الانسان و ميزان الايمان، ۱۰۸۷
کلمات قصار حضرت محمد و خاندان او، ۲۸۵	کمال الايمان في اثبات وجود صاحب الزمان، ۲۵۱
کلمة الاسلام، ۵۴۸	کمونيزم و اخلاق، ۱۲۳۰
کلمة الامام الباقر، ۵۴۸	کمونيسم از نظر عقل و اسلام، ۲۵۱
کلمة الامام الجواد، ۵۴۸	کُنْتُ دومونگومري، ۲۱۶۹
کلمة الامام الحسن، ۵۴۸	کنزالعرفان في كشف الأسرار، ۱۱۲۴
	کنز الغرائب، ۱۱۵۹

- کنز یا گنجینه ادب، ۱۰۷۴
کنفرانس مذهبی لبنان و ملت فلسطین، ۲۰۲۴
کنگاش عقل نظری، ۱۶۳۵
کنوز الجواهر، ۱۲۳۲
کنوز السعادة و رموز الشهادة، ۷۴۳
کنیاز (دالگورکی)، ۲۸۵
کواکب حسینیة، ۱۱۷۱
کودک اندلسی، ۲۰۸۲
کودکان سخنور، ۵۶۹
کودک نیل یا مرد انقلاب، ۲۰۲۳
کیف اصیحت، ۱۲۰۱
کیف و نحن صامتون، ۸۹۴
- گ
گذشته خوزستان، ۲۲۹
گزارش یک زندگی، ۱۰۶۹
گفتار آیتی، ۸۸۹
گفتار عاشورا، ۱۳۷۴
گفتار علوی، ۲۱۰۹
گفتار ماه، ۱۳۷۴
گفتارهای معنوی، ۲۰۱۰
گفتاری درباره جمهوری اسلامی، ۲۰۱۰
گلچین شعرای آذربایجان، ۴۴۹
گلچینی از آثار بزرگان علم و ادب، ۳۳۲
گلزار بلاغی، ۸۸۴
گلزار نجفی «ککشول»، ۲۱۵۱
گلستان، ۱۱۹۹
- گلستان معنویت، ۱۱۲۴
گل نرگس، ۸۸۴
گلوبند عصمت در راه فدک، ۶۷۱
گل‌های پرپر در کنار شریعة فرات، ۱۲۲۴
گل‌های لاله از صحرای کربلا، ۱۲۲۴
گناه و کيفر، ۱۱۴۶
گنجینه آثار تاریخی قم، ۸۶۹
گنجینه اسرار، ۱۹۶۲
گنجینه الجوامع، ۱۶۹۰
گنجینه دانشمندان، ۱۶۷۹
گنجینه دانشوران، ۳۳۲
گوشه‌ای از تاریخ ایران، ۲۱۲۸
گوهر دین در علم کلام، ۱۷۷۹
گوهر وزین، ترجمه الدر الثمین، ۱۶۷۹

ل

- لثالی الفقهاء، ۹۲۳
لثالی شاهوار، ۴۴۴
لآلی پراکنده در مسائل متفرقه، ۸۶۹
لآلی منثور در تفسیر سورة طور، ۲۵۱
لایح سر مدیه، ۴۹۵
لایحه قصاص، ۸۵۰
لایحه ملیة اسلامیة در ردّ بهائیت، ۲۱۷۸
لباب معالم الدین، ۱۱۵۵
لب الحساب، ۷۴۳
لب اللباب در امر حجاب، ۱۰۵۳
لب اللباب فی حکم المعاشرة مع أهل الكتاب، ۲۵۱

- لسان الصدق، ۱۶۲۷
 لسان المسلمين فی ردّ المبلغين من المسيحيين و
 الکليمين، ۹۱۲
 لطائف الاخبار، ۱۲۰۱
 لغات عرب، ۹۱۶
 لقاء الله، ۱۳۲۱
 للباذلين دم الوريد، ۱۶۲۳
 لمحات عن سيرة أطفی الطغاة، ۸۳۵
 لمحّة من حياة الامام علی، ۱۷۵۱
 لمعة النور فی تفسیر آية النور، ۵۲۹
 لمعة النور فی حل بعض الامور، ۱۹۲۹
 لمعة من بلاغة الامام الحسين، ۲۰۱۷
 لوامع الانوار الغروية فی مرسلات الآثار النبوية،
 ۱۵۱۷
 لواء محمد اخبار خاصه و عامه، ۸۱۹
 لوح القلم، ۹۲۳
 لیلی و مجنون، ۱۱۹۹
 لؤلؤة البحار فی منقبة الأئمة الأطهار، ۷۴۳
- م**
 ماجرای دلیر، ۲۰۷۸
 ماجرای سقیفه، ۱۲۳۰
 مادر، وظایف زن در اسلام، ۶۷۲
 ماذا تقضون؟، ۱۲۸۳
 مالکیت در اسلام، ۲۹۱
 مانیفست یا منشور جهانی اسلام، ۱۲۳۰
 ما و مسائل روز، ۱۹۱۰
- ماهنامه پیکار مردان، ۳۳۰
 ماهنامه (دعوت اسلامی)، ۱۴۹۵
 ماهیار، ۱۰۶۹
 ماهی الصلاة؟، ۱۶۲۳
 ماهیت نهضت امام حسین، ۲۰۱۰
 ماهیت و اهمیت فلسفه اقبال، ۱۲۳۰
 ما ينبغي نشره من التراث، ۹۴۷
 مباحث الألفاظ، ۲۱۱۳
 مباحث البسملة، ۸۳۵
 مباحث الفاظ (تقریرات نائینی)، ۲۵۵
 مباحث اوامر، ۶۷۷
 مباحث مختلفة من الصلاة، ۲۱۵
 مباحثی در تفسیر سورة حمد، ۱۹۸۰
 مباحثی در تفسیر قرآن، ۷۲۰
 مبادئ اسلام و فلسفه احکام، ۱۲۳۰
 مبادئ الوصول الى علم الاصول، ۸۹۵
 مبادئ فقه و اصول، ۱۷۸۹
 مبارزه با خودکشی، ۲۰۲۵
 مبارزه با نفس امّاره، ۱۰۷۱
 مبانی اخلاق برای جنبش اسلامی، ۱۲۳۰
 مبانی الاحکام فی اصول شرائع الاسلام، ۱۹۸۰
 مبانی الاصول، ۱۷۱۳
 مبانی دین و مذهب شیعه، ۹۰۲
 مباحله از طرق اهل سنت، ۱۲۹۴
 مبحث الترتب، ۳۴۸، ۱۷۷۹
 مبحث الکَر، ۱۹۹۷
 متاع الوارثین، ۱۹۳۰

- متافیزیک، ۲۰۸۲
 مجله «فروغ علم»، ۱۲۳۱
 متعه در اسلام، ۱۲۸۳
 مجله «گنجینه فنون»، ۲۱۶۸
 مثالی نامه، ۱۰۸۷
 مجله «مرکز طبی کودکان»، ۱۷۹۵
 مثنوی، ۱۶۵۰
 مثنوی اکسیر اعظم، ۴۴۴
 مثنوی امثال و حکایات، ۷۵۷
 مثنوی صاحب، ۱۲۵۸
 مثنوی عشق و دل، ۱۳۹۷
 مثنوی قار دو شاب، ۱۹۰۱
 مثنوی مقامات الابرار، ۱۳۷۴
 مثير الأحزان فی أحوال الأئمة الاثني عشر أئمة
 الرحمن، ۱۵۲۷
 مجالس الاصول فی المواعظ، ۲۱۴۸
 مجالس الذکر، ۲۱۵۳
 مجالس الهدی لأبواب التقی، ۱۳۶۹
 مجالس رمضان و عاشوراء، ۷۷۰
 مجالس وعظ و ارشاد، ۲۵۱
 مجالس و مواعظ، ۷۰۶
 مجلس مباحثه رضا، ۶۷۲
 مجله «پرتوی از اسلام»، ۴۰۰
 مجله «آیین اسلام»، ۲۰۹۶
 مجله «الهادی»، ۲۰۹۲
 مجله «بهار»، ۲۱۶۸
 مجله «تربیت بدنی و پیشاهنگی»، ۱۱۸۵
 مجله «دنیای اسلام»، ۲۰۹۷
 مجله «شهاب»، ۵۰۶
 مجله «غذای فکری برای نسل جوان»، ۸۷۶
 مجله «نرجس»، ۲۰۲۵
 مجله «نسل نو»، ۸۷۶
 مجمع الافکار، ۲۱۴۲
 مجمع الدلائل فی شرح الرسائل، ۶۳۸
 مجمع الفروع، ۵۹۹
 مجمع الفضائل، ۷۴۳
 مجمع الفوائد فی الاصول، ۱۱۸۱
 مجمع المسائل، ۱۶۴۱
 مجموعه‌ای از آثار و روایات، ۱۷۷۵
 مجموعه‌ای در احادیث متفرقه، ۸۱۱
 مجموعه‌ای در شرح مصائب حضرت
 سیدالشهدا، ۱۵۶۲
 مجموعه‌ای در فقه استدلالی، ۱۵۶۲
 مجموعه فی شرح دعای سیفی، شرح دعای
 جوشن کبیر، شرح خواص سورة يس، ۲۱۵۴
 مجموعه اشعار، ۱۹۸، ۱۶۵۰، ۱۷۷۵، ۱۸۹۸
 مجموعه اصطلاحات علمی، ۱۲۴۲
 مجموعه جغرافیا، ۲۶۶
 مجموعه چند منبر، ۱۹۷۹
 مجموعه سخنرانیهای اخلاقی، ۱۳۲۲
 مجموعه فتاوی ابن الجنید، ۹۳۵
 مجموعه گفتارها، ۲۰۱۰
 مجموعه مقالات شبلی نعمانی، ۱۴۸۸
 مجموعه اشعار، ۹۳۴

- مجموعه الأدعية، ١٣٤٨
مجموعه الرسائل الفقهية، ٢٠٢٠
مجموعه المسائل الفقهية، ٤٢٨
مجموعه شعرية فى ما قبل باسرة صاحب
الجواهر، ١٥٢٨
مجنون نامہ، ٩٦٧
محاسبة النفس، ١٠٢٠
محاضرات فى اصول الدين، ١١٥٥
محرمات النكاح، ١٨٨٤
محرم و عاشوراء، ١٥٤٥
محکمات و متشابہات قرآن کریم، ١٧٤٤
محمّد پیغمبر شناخته شده، ١٧٢٨
محمّد فى القرآن، ٧٣٢
محن العلماء، ٨٣٥
محنت اسلام، ٦٧٣
مختار بن ابى عبيده ثقفى، ١٥٧٢
مختصر الاحكام، ١٦٠٧، ١٦٤١
مختصر الدر الثمين فى اصول الدين، ١٧٧٨
مختصر المجل فى حساب الجمل، ٢١٧٨
مختصر تاريخ الإسلام، ٨١٩
مختصر تاريخ زندگانی صاحب شرع الاسلام، ١٥٤٥
مختصر تفسير الجديد، ١٦٥٩
مختصرى از حالات حضرت معصومه، ١٢٧٧
مختصرى از كتاب قضاء، ١٧٧٥
مخزن الاسرار فى اثبات النبوة، ٢٥١
مخزن الأشعار يا كنز المراثى، ١١٩١
مخزن الطهارة فى الدماء الثلاثة، ١٨٥٢
مخزن الفوائد فى اصول العقائد، ١١٩١
مخزن المصائب، ١٩٦٢
مخطط فى كتاب الارث، ١١٥٥
مخطوطات اللغة العربية فى مكتبات ايران، ٩٤٩
مدائن الظلال، ١٦٢٣
مدامع العين فى مصيبة الحسين، ١٧١٥
مدايح و مراثى، ٢٧١، ٤٥٩
مدايح و مراثى ائمه هدى، ٧٦١
مدايح و مراثى اهل بيت، ٦٧٧
مدخل علم التفسير، ٧٣٩
مديریت اسلامى، ٢٥٩
مدینة فاضله، ٨٦٩
مدینة فاضله درباره حكومت امام زمان، ٢٠٢٠
مدینة الاسلام و روح التمدن، ٣٥٨
مدینة البلاغة فى خطب النبى و رسائله و
وصایا، ٢٠٤٩
مدینة العلم در اخبار اهل بيت، ٨١٩
مذهب در اروپا، ٢٠٧٤
مذهب و رهبر ما، ٢٠٢٥
مرآت الحقائق، ٥١٩
مرآت العارفين فى دفع شبهات المبطلين، ٣٥٨
مرآة الأرض، ٢١١٥
مرآة الاصول، ١٦٧٥
مرآة الحج، ١٢٠١
مرآة الفقيه، ٢٢٩
مراتب الوجود و كيفية ظهور الكثرة فيها، ٢٢٠
مراسم تاج گذارى، ١١٠٥

- مراقبات السنه، ۱۳۲۱
مرتع الافکار فی تفسیر انا انزلنا، ۲۵۱
مرجعیت و روحانیت، ۱۳۷۵
مردان پاک از نظر امام صادق، ۲۰۲۴
مرد وفا، ۷۳۳
مرز میان دین و سیاست، ۲۰۷۴
مرغابیه، ۱۹۸
مرقاۃ النقی فی شرح القضاء من العروة الوثقی،
۲۱۴۸
مرگ سبز، ۲۰۲۵
مزارات البلدان، ۱۶۸۰
مزارات العلویین و الانبیاء و الصحابة فی افطار
العالم، ۷۸۲
مژده های شیعه، ۷۰۴
مسائل فی اجتماع الأمر و النهی، ۱۱۰۰
مسائل فی التوفیق بین قاعدة التجاوز و قاعدة
الفراغ، ۱۱۰۰
مسائل فی الرضاع، ۱۱۰۰
مسائل فی الطهارة، ۱۱۰۰
مسائل فی الوقف، ۱۱۰۰
مسائل فی أحكام القضاء، ۱۱۰۰
مسائل فی بعض أحكام الصلاة، ۱۱۰۰
مسائل متفرقة فی تفسیر و معارف، ۱۴۳۲
مسارح الأفكار فی حل مطارح الانظار، ۷۸۲
مسالك الافهام، ۱۷۱۹
مسالك الحج، ۵۱۱
مسایل حج، ۹۱۶
مسایل مشکل طب کودکان، ۱۷۹۵
مسایلی از فلسفه نوین، ۴۶۶
مسألتان ملحقان بفریضة الصلاة، ۱۶۲۸
مسألتی الصحیح و الأعم و الضد، ۱۹۱۲
مسأله حجاب، ۲۰۱۰
مسأله کشمیر و حیدر آباد، ۱۲۳۰
مسأله وجود، ۱۰۶۱
مسأله وحی، ۲۰۷۵
مسأله فی بیع من له نصف الدار، ۸۹۵
مستثنیات الأحکام، ۳۴۵
مستحبات و مکروهات احکام شریعت اسلام، ۹۳۵
مستدرک الذریعة، ۹۴۸
مستدرک المستدرک فی استدرک مافات عن
صاحب المستدرک، ۱۵۱۷
مستدرک الوسائل، ۲۰۸۹
مستدرک شهداء الفضیلة، ۷۸۱
مستمسکات الاحکام، ۱۸۸۸
مستمسک الوسیلة فی شرح وسیلة النجاة، ۲۰۱۴
مستنبطات الأعلام فی شرح مستثنیات الأحکام،
۳۴۵
مستند العروة، ۵۱۹
مسططات الخيار، ۱۱۷۱
مسلمان اجتماعی و جهانی، ۲۰۷۵
مسلم بن عقیل، ۱۱۲۴
مسند سلیمان بن مهران الأعمش، ۸۳۵
مسیر حضرت امام رضا، ۸۸۴
مسؤول اخذ و صرف خمس کیست؟، ۲۹۱

- مسؤولیت و سازندگی، ۱۱۳۸
- مشارق الأحكام في الفقه، ۱۲۵۸
- مشارق الاصول، المتعلقة بالقوانين و بعض
الفصول، ۱۹۰۲
- مشاهداتی فی ایران، ۸۳۵
- مشاهیر دانشمندان اسلام، ۱۶۷۹
- مشجرات آل الرسول، ۷۸۱
- مشكاة الاصول، ۱۱۵۹
- مشكاة الانوار، ۱۱۵۹
- مشكاة الدقائق، ۱۹۰۴
- مشكاة السالك في ظلم المسالك في الادعية و
الأعمال، ۲۰۹۶
- مشكل اساسی در سازمان روحانیت، ۲۰۱۰
- مشکوة الاسرار في حل عُقد الاسفار، ۱۸۴۲
- مشکوة الوصول الى علم الاصول، ۱۱۶۰
- مصائب سيد الشهداء، ۱۸۰۹
- مصاييح الأنوار و مفاتيح الأسرار، ۷۴۳
- مصاييح الفروع، ۱۸۴۸
- مصاييح در فقه، ۱۰۴۵
- مصاحبه های سال ۱۳۳۸ ش با پروفیسور کربن
مستشرق فرانسوی، ۱۵۶۹
- مصباح الاستيعاب و الاصابة، ۱۲۹۴
- مصباح الظلام في هداية الأنام، ۱۶۳۳
- مصباح الغابة لكتاب اسد الغابة، ۱۲۹۴
- مصباح الفقاهة، ۱۷۳۲
- مصباح المسند از مسند احمد بن حنبل، ۱۲۹۴
- مصباح المقلدين، ۱۶۴۳
- مصباح الناسکين، ۷۸۱
- مصباح الوارثين، ۱۲۲۵
- مصباح الهداية في حل معضلات الكفاية، ۷۸۲
- مصباح الهداية يا مفتاح السعادة، ۹۹۸
- مصباح کفعمی، ۱۲۶۸
- مصلح جهان از دیدگاه قرآن، ۸۵۳
- مطالب الاصول، ۲۸۸
- مطهرات در اسلام، ۲۰۷۴
- معاد، ۲۲۰
- معاد از دیدگاه قرآن، ۵۹۲
- معارف الأئمة، ۱۵۰۲
- معارف الشيعة، ۱۵۰۲
- معارف دينی، ۴۶۲
- معارف محمدی، ۶۵۴
- مع الدكتور على احمد السالوس، ۴۲۹
- معالم الدین و ملاذ المجتهدين، ۸۹۵
- معالي الدرر في رثاء النبي و آله الميامين الغرر،
۱۲۴۴
- معجزات النبي و الائمة الأطهار، ۲۰۱۴
- معجم اعلام الشيعة، ۹۴۸
- معجم القبور و وفیات الأعلام، ۷۴، ۱۶۸۰
- معجون الادعية، ۲۱۵۱
- معدن الأبرار، ۱۹۶۲
- معدن الآثار في ضبط الحكم و الاخبار، ۲۵۱
- معراج، ۱۲۸۳
- معراج پیامبر، ۱۲۲۱
- معراج پیغمبر اسلام، ۲۵۱

- معرفه الامام، ۱۵۴۵
معنی شناسی در مکتب آخوند خراسانی، ۱۶۸۶
مغیث الخلق فی اختیار الحق، ۸۳۵
مفاتیح احادیث الشیعة، ۷۸۲
مفاتیح الجنان، ۱۸۴۲
مفاخر اردبیل، ۷۵
مفاهیم الانسانیة فی کلمات الامام الصادق، ۲۰۲۴
مفتاح الجنة فی أعمال مسجدی الکوفة و السهلة، ۱۶۳۳
مفتاح الجنة فی احادیث المعصومین و علمهم و فضائلهم، ۵۱۰
مفتاح السعادة یا کلید خوشبختی، ۳۸۳
مفتاح السعادة، ۱۹۳۳
مفتاح الکلام فی شرح شرائع الاسلام، ۲۱۴۸
مفتاح الكنوز در مراثی، ۷۴۳
مفردات لغویة، ۸۹۵
مقارنه و تطبیق در حقوق جزای عمومی اسلام، ۱۷۸۹
مقاصد فکریه، ۱۵۵۳
مقاطیس العقول فی علم المعقول و المنقول، ۶۳۸
مقالات آمریکایی، ۲۱۶۹
مقالات اصولیة، ۱۶۵۰
مقالات الحنفاء فی مقامات شمس العرفاء، ۸۸۴
مقالات سعید یا افکار پریشان، ۵۴۱
مقالات فلسفی، ۲۰۱۱
مقال فی فذک، ۹۱۶
مقاله در اراده و مشیت، ۲۲۰
- مقاله در مسح رأس و وضو از حیث عقل، ۲۲۱
مقاله در وجود رابطی، ۲۲۱
مقاله فی الارشاد، ۹۱۶
مقالید الأحکام، ۴۷۴
مقامات الجنات، ۱۸۴۲
مقامات العرفاء یا زندگانی شمس العرفاء، ۸۸۴
مقایسه حق و باطل، ۱۵۷۸
مقتبس الأثر و مجدد مادثر، ۱۵۵۷
مقتطفات العلوی، ۱۱۵۵
مقتل الامام الحسین، ۱۵۰۲، ۱۵۲۷، ۱۵۷۵
مقتل الحسین، ۸۳۳، ۱۶۳۳
مقتل الحسین دراسة و تحلیل، ۲۰۱۷
مقتل امام حسین، ۱۲۹۵
مقتل امیرالمؤمنین، ۹۴۸
مقتل حضرت سیدالشهداء، ۶۳۵
مقدمات علوم طبیعی، ۲۰۴۶
مقدمه ای مفصل بر بحارالانوار، ۹۳۰
مقدمه بر کتاب افکار استاد دکتر مفتاح، ۲۰۲۵
مقدمه و پاورقی «اسئلة القرآن المجید و اجوبتها»، ۱۷۲۸
مقدمه صحف وجدانی، ۱۸۸۵
مقدمه غایة المرام، ۷۳۲
مقدمه منطق، ۱۵۴۵
مقدمه مواقع النجوم، ۶۷۲
مقدمه نامه دانشوران، ۷۳۳
مقدمه فی علم التفسیر، ۷۸۵
مقدمه نهج الحق، ۷۳۲

- مقصد الابرار فى اثبات الامامة، ٢٥١
- مقصد الحسين، ٢٤٥
- مقلاذ الرشاد فى المؤنثات السماعية و الأضداد، ٨٨٤
- مقولات و آراء مربوط به آن، ١٣٧٥
- مقياس آداب المتعلمين و ميزان اخلاق
- المحصلين، ١٣٦٩
- مكاتبات الائمة، ١٣٥٩
- مكارم الأخلاق فى أخلاق الأئمة الأطهار، ١٢٩٥
- مكاسب محرمه، ١١٤٧، ٢٩١
- مكاشفات سزى، ١٩٨
- مكتبة العلامة الحلى، ٩٤٨
- مكررات المدرس فى شرح السيوطى، ١٧٦١
- ملاقي الشبهة المحصورة و حكم المضطر الى
- ارتكابها، ١٥٨٣
- ملحقات كتاب تقويم الصلاة، ٣٤٥
- ملخص خمسة، ١١٩٩
- ملكه اسلام «فاطمة زهرا»، ٦٦٩
- ملكه عقل و عفريت جهل، ٨٨٩
- لمع الطهور، ٢٧٠
- مناسك الحج، ٥٧٦، ٧٦٠، ١٣٠٠، ١٧١٣
- ٢١٢٩، ٢٠٤٥
- مناسك الحج و دليل الحاج، ٢٠٤٩
- مناسك النجفى، ١٥٤٥
- مناسك جامع، ٥١٩
- مناسك حج، ٦٠٨، ٧٧٥، ٧٨١، ٩١٦، ١١٤٦
- ١١٧١، ١٣١٠، ١٥١٧، ١٦٤١، ١٧٢٤
- ٢١٤٣، ١٨٤٨
- مناسك حج مشتاقان، ٢٠٦٥
- مناسك فيض، ١٧٩٠
- مناقب امير المؤمنين، ٩٤٨
- مناقب اهل البيت، ٤٦٤
- مناهج الاحكام فى اصول الفقه، ١١٦٠
- مناهج التقى فى الحاشية على العروة الوثقى، ١٣١٠
- مناهج الفروع، ١٨٤٨
- منتخبات الحسنى فى البلاغة، ٥١٠
- منتخبات من الكتب، فى علم الاخلاق و معرفة النفس، ٥١٠
- منتخب الاحكام، ٦٠٧، ١٤٦٢، ١٥١٧، ١٧٩٠
- منتخب الاخلاق، ٦٣٥
- منتخب الأشعار و المطالب، ١٧١٩
- منتخب القصائد، ٦٣٥
- منتخب المسائل، ١٩٩٣
- منتخب المواعظ، ١٣٩٩
- منتخب تفسير منظوم صفى عlishاه، ١١٩٩
- منتخب حوادث الأيام فى الاسلام، ١١٥٥
- منتخب كليله و دمنه، ١٥٩٦
- منتخب نهج البلاغة، ١٥٩٦
- منتهى الافكار، ٢١٤٢
- منتهى الامال فى علم الرجال، ١١٦٠
- منتهى التصنيف فى علم التصريف، ٢١٥٤
- منتهى التقريب على حاشية التهذيب فى المنطق، ٢١٥٤

- منتهى المسائل، ١٨٤٩
 منتهى المطالب فى شرح المكاسب، ٢٢٥
 منجزات المريض، ٦٠٠، ٩١٦، ١١٠٠، ١١٦٩،
 ١٢٠١، ١٥٥٠، ١٩٩٧، ٢١٦٥
 من روح الفرج بعد الشدة، ٦٧٢
 منزوحات البئر، ١٨٦٨
 منطق، ٦٦٦، ١٥٩٦
 منطق الحسين، ٢٤٥
 منطق الشفاء، ١٨٤٢
 منطق المثل الاعلى، ١٧١٣
 منطق و روش شناسى، ١٠٦٩
 منظومات الشيخ، ١٥٤٥
 منظومه اى در تاريخ امام حسن مجتبى، ٩١٨
 منظومه اى در عقايد، ٢١٤٨
 منظومه اى در منطق، ١٨٨٤
 منظومه در حج، ٨١٩
 منظومه در صوم، ٨١٩
 منظومه ارده شيره، ٦٣٥
 منظومه چهارده معصوم، ١١٤٦
 منظومه فى الارث، ١٣٩٣
 منظومه فى الاصول، ١١٨١، ١٥٠٢، ١٦٢٥
 منظومه فى التجويد، ١٥٢٧
 منظومه فى الرجال، ١٥٠٢
 منظومه فى الصرف، ١٨٨٤
 منظومه فى الفقه، ١٦٢٥
 منظومه فى الكلام، ١١٨١، ١٨٨٤
 منظومه فى المنطق، ٧٠٤
 منظومة فى الموارث و شرحها، ١٥٢٧
 منظومة فى النحو، ١١٨١
 منظومة فى علم الكلام، ١٥٢٧
 من معالم الاسلام و آدابه، ٤٧٠
 من وحي الأخلاق، ٢٠١٧
 من وحي الفطرة، ٢٠١٧
 منور القلوب، ١٧٢٦
 منهاج الرشاد، ١١٧١
 منهاج السالكين، ٨٨٠
 منهاج العارفين، ١١٢٦
 منهاج العباد، ١٦٥٤
 منهاج الملة فى تعيين الوقت و القبلة، ١١٦٠
 منهج السالك، ٢٠١٤
 منهج العارفين فى تفسير القرآن، ٢٠١٤
 منهج المقال، ١٥٤
 منية الراغب فى ايمان ابى طالب، ١٦٣٣
 منية الرجال فى شرح نخبة المقال، ٧٨١
 مواد التاريخ، ٩٧
 موازين الكلام، ١٦٢٨
 مواعظ و اخبار اهل بيت، ٢١٠٦
 مواعظ و مجالس، ١٩٣١
 «مواقع النجوم»، در نظم كفاية الاصول، ٦٢٢
 مواقف بطولية لرجال الشيعة، ١٠٠٢
 موجز الرسالة، ١٧١٣
 موجز أحكام الاسلام، ٤٢٩
 موسوعة الامام الصادق، ١٨١٣
 موسوعة المكاسب، ٥٤١

- موقف الاسلام الفاضل، ۵۴۹
- نثر اللثالی، ۱۴۹۴
- مولد النور فی ۱۵ شعبان، ۱۷۵۱
- نثر اللثالی در شرح نظم اللثالی، ۱۷۶۳
- مولودیة حضرت امام زمان (عج)، ۱۰۳۱
- نجاة البشر، ۳۸۲
- مهدي منتظر، ۱۵۰۲
- نجاة الصائمين، ۱۵۴۵
- مهر تابان در تفسير قرآن، ۱۲۸۴
- نجم لایح در جواب برهان واضح، ۹۸۷
- مهر تابان در سیرت علی، ۱۰۵۳
- تُخب المناقب، ۸۳۵
- مهمات الاصول، ۲۱۵
- نخبة الأزهار فی بحث الخيار، ۱۵۸۳
- میزان الاخوة، فی العشرة مع الاخوان، ۱۲۱۳
- نخبة القضاء، ۱۵۰۲
- میلاد القيادة الاسلامية، ۵۴۹
- نخبة الکلام فی معرفة الامام، ۱۵۷۵
- مؤسس پاکستان محمد علی جناح، ۱۲۳۰
- نخبة المقال فی تهذیب کتاب الأموال، ۱۲۹۵
- ندای آسمان، ۱۱۵۵
- ندای آسمان در احادیث اذان، ۶۷۱
- ندای حقیقت در حقایق دین اسلام، ۸۶۹
- ندایی از سرزمین بیت المقدس، ۶۷۰
- نردبان ترقی، ۲۰۲۶
- نزهة الأبرار فیما یضحک الأخیار، ۲۱۷۸
- نسرین و آزاد، ۳۹۱
- نسيلة الأدب فی شرح سببکة الذهب، ۶۳۸
- نسیم السحر، ۱۶۷۵
- نسیم السحر در ردّ نسیم رستگاری سنندجی، ۲۰۴۹
- نشأة التشیع، ۸۳۳
- نشأة الصباح در ترجمه و شرح دعای صباح، ۱۴۰۰
- نشأة الخوارج، ۸۳۵
- نشأة المذاهب و الفرق، ۸۳۵
- نصاب انگلیسی، ۲۰۵۱
- نصاب به سه زبانه، ۳۴۶
- نصایح المعصومین، ۱۲۰۱
- ناخته‌ای کشتی رستگاری، ۱۷۵۴
- ناسیونالیسم و انترناسیونالیسم، ۱۲۳۰
- ناظم الشتات، ۱۷۷۹
- نامه کودک در مسجد، ۶۷۳
- نان و پنیر، ۱۵۹۲
- نان و خرما، ۱۲۲۴
- نان و دوغ، ۲۳۶
- نان و ماست، ۶۳۵
- نبرد با بی‌دینی «در ردّ کسروی»، ۲۰۹۷
- نبرد با شایعه سازی، ۱۲۸۴
- نبوءة أبی طالب عبدمناف، ۲۰۱۲
- نتائج الاسفار، ۹۴۸
- نتایج الأفكار، ۷۰۴
- نتایج الافکار فی الصلاة، ۱۲۴۶
- نتیجة الاصول، ۴۲۹

- نظام حقوق زن در اسلام، ۲۰۱۱
نظام روحانی و سیاسی در اسلام، ۱۲۸۴
نظم حدیث کساء، ۱۲۱۷
نغمه دل، ۸۸۹
نفائس الاصول، ۷۳۳
نفحات الرحمان، ۹۳۴
نفحة الرحمن فی حکمة لقمان، ۱۹۲۹
نفحة الصور فی يوم عاشور، ۹۲۳
نقد الروضات، ۸۸۴
نقد الفرائد، ۱۶۳۴
نقد اللثالی فی فروع العلم الاجمالی، ۱۸۲۶
نقد فلسفه داروین، ۱۰۱۱
نقد کتاب الحقائق، ۴۲۹
نقش اسلام در برابر غرب، ۱۲۳۰
نقش کلیسا در ممالک اسلامی، ۲۰۲۵
نقشه‌های استعماری و نقشه‌های شوم، ۲۰۲۵
نقض الصواعق المحرقة، ۴۲۹
نکاتی درباره دستگاه آفرینش، ۲۰۲۵
نکسة الخامس حزیران، ۲۰۹۲
نگاهی به آثار فقهی شیخ طوسی، ۷۳۲
نگاهی به رسائل اخوان الصفا، ۴۶۶
نگاهی به علوم قرآنی، ۱۴۳۱
نگرشی کوتاه به زندگانی پیامبر اسلام، ۸۵۰
نگهبان مکتب توحید، ۵۴۱
نماز، الصلاة عمود الدین، ۶۷۳
نماز شب، ۹۹۸
نماز گفتگو با خدا، ۲۰۲۶
- نمکدان، ۸۸۸
نموداری از حکومت علی، ۵۴۱
نمونه در علم صرف، ۳۴۸
نمونه مختصری از غزل و مثنوی و رباعی، ۱۸۴۲
نواب اربعه، ۸۵۳
نوادر تاریخ، ۱۷۲۹
نور الابرار، ۵۴۱
نور الآفاق فی مباحث الاخلاق، ۲۵۱
نور الشهادة، ۷۴۳
نور العرفان و كشف اسرار القرآن، ۱۸۲۳
نور الهدایة در احکام فقه، ۱۵۷۲
نور و ظلمت، ۲۰۲۶
نوشتاری در احکام، ۱۴۳۱
نوشته‌هایی در علوم غریبه، ۲۱۰۹
نوشین روان در سلطنت انوشیروان، ۴۴۴
نوید اسلام در فلسفه غیبت امام زمان، ۶۷۰
نهاية التعليم، ۵۳۶
نهاية الطلب فی الصنعة و الکیمیا، ۲۱۵۴
نهاية القصوى فی التعليق علی العروة الوثقى، ۷۸۱
نهاية المأمول فی شرح کفاية الاصول، ۱۷۱۷
نهج البلاغه چیست؟، ۸۷۶
نهج البلاغه منظوم، ۱۷۲۷
نهج البلاغه و جنگ، ۶۶۹
نهج البلاغه و خلقت آسمان و جهان، ۶۶۹
نهج البلاغه، ۶۷۲
نهج الطالب فی الحاشية علی المکاسب، ۱۳۵۹
نهضت‌های اسلامی در صد ساله اخیر، ۲۰۱۱

- وصیت نامه، ۳۴۶
 وصیت نامه علامه مجلسی، ۱۸۴۲
 وصیت نامه نبوی به امام علی، ۴۹۵
 وظائف مکلفین فی الاصول و الفروع من
 الدین، ۱۲۸۷
 وظیفه روشنفکران مسلمان، ۱۲۳۰
 وفيات الاعیان، ۱۵۹۶
 وفيات أعلام الحق، ۱۵۲۷
 وفيات علما، ۳۴۶
 وقایع شهادت حضرت سیدالشهدا، ۱۴۵۵
 وقایة الأذهان، ۱۰۱۱
 وقایة الجسد، ۴۱۹
 وقفه های تنفسی شیرخوران، ۱۷۹۵
 وقوع التحریف فی القرآن و عدمه، ۱۸۵۵
 ولایت علی «ع» از کتب عامه، ۲۱۱۷
 ولایت فقیه، ۵۴۱
 ولایت فقیه از دیدگاه شیخ انصاری، ۲۹۱
 ولایت فقیه از دیدگاه فقهای اسلام، ۲۹۱
 ولایت فقیه از دیدگاه قرآن کریم، ۲۹۱
 ولایة الفقیه، ۹۱۶
 ولاءها و ولایتها، ۲۰۱۱
 وهابیان، ۲۲۹
 وهابیت چیست؟، ۱۲۲۱
 هاشم الحاشیة، ۱۸۸۴
 هانری هشتم، ۲۱۶۹
 نهضة سید الشهداء، ۲۰۱۷
 نهب پیغمبر، ۶۷۱
 نیابة الحج، ۹۱۶
 نیک نیازی، ۲۰۷۵
 نیل المشتاق الی معرفة الاعداد و وضع الألواح و
 الأوقات، ۲۱۵۴
و
 واجبات الاحکام، ۷۹۳
 وارث النبی، ۸۳۵
 واقعنا المعاصر، ۸۹۵
 و با او نگاه فریاد می کردیم، ۱۱۳۸
 وجاء دور الحجاج، ۸۳۵
 وجود تسامی، ۴۴۴
 وجوه الملہ، ۸۶۹
 وحی یا شعور مرموز، ۱۵۶۸
 وداع، ۱۱۳۸
 ورع الصالحین، ۱۸۵۲
 وسائل الشيعة، ۱۵۵۷
 وسواس (پیدایش، رشد و درمان)، ۲۰۲۵
 وسواس خناس، ۱۲۸۴
 وسیله ناشریه در عقاید، ۱۵۷۲
 وسیلة الزائرین، ۷۴۳
 وسیلة الوصول الی حقایق الاصول، ۱۶۰۵
 وصایا الی الشباب المسلم فی الخارج، ۸۳۵
 وصف دوست، ۶۴۴
 وصلة سلاسل الاختیار الی رواة الاخبار، ۲۱۴۸

- هدایا العقول فی المأثور عن آل الرسول، ۱۰۵۳
- هدایت و ضلالت، ۱۸۲۳
- هدایة الاصول، ۶۵۷
- هدایة الامة فی شرح منظومة معارف الأئمة، ۱۵۰۲
- هدایة الانام، ۲۲۱
- هدایة التعليم، ۵۳۶
- هدایة الداعین الى اعراب صحیفة سیّد الساجدین، ۳۴۹
- هدایة الصبیان، ۱۹۸۸
- هدایة العباد، ۱۶۴۱
- هدایة المجتاز فی المعملات و الألغاز، ۲۱۷۸
- هدف زندگی، ۲۰۱۱
- هدف من در زندگی، ۱۵۶۱
- هدیة فاطمیة، ۱۲۴۷
- هدیة الرازی الى المجدد الشیرازی، ۱۴۶۸
- هرم هستی، ۲۰۸۲
- هزار کلمه از کلمات قصار حضرت امیرالمؤمنین، ۱۲۹۵
- هزار لغت «گیلانی»، ۱۷۵۴
- هزار مسأله در علوم ریاضی، ۱۱۷۳
- هزار و یک سخن، ۲۰۲۶
- هستی بخش جهان، ۹۰۲
- هفتاد و سه تن از متوسلین، ۸۵۳
- هفت گفتار اصولی، ۱۷۷۱
- هفته‌نامه «ارمغان قم»، ۲۱۱۷
- هفته‌نامه «کیفر روز»، ۲۱۶۱
- هفته‌نامه «مکتب آزادی»، ۲۱۶۱
- هفته نامه «استوار»، ۲۴۶
- هفته نامه «سرچشمه»، ۲۸۶
- هفته‌نامه «صفا»، ۹۴۲
- هفته‌نامه «فصاحت»، ۱۲۷۸
- هفته‌نامه «قیام کر»، ۱۳۹۱
- هفته نامه «کیمای سعادت»، ۱۸۲۸
- همه در انتظار اویند، ۵۴۱
- هنجار گفتار، ۱۷۳، ۱۲۲۵
- هوش و خرد، ۱۰۶۹
- هوگوی ایرانی یا نخستین پرواز بشر، ۸۸۹
- ی**
- یادآوری، ۱۱۵۵
- یادداشت مطالب تفسیری، ۵۴۵
- یادداشتها، ۱۹۷۹
- یادداشت‌هایی از سفر حج، ۲۰۷۴
- یادداشت‌هایی درباره تاریخ معاصر ایران، ۵۹۱
- یادداشت‌هایی در طب قدیم، ۳۷۵
- یادداشت‌های ترمودینامیک، ۲۰۷۳
- یادداشت‌های عرفانی، ۱۵۲۶
- یادداشت‌هایی در علوم غریبه، ۱۵۲۶
- یادداشت‌هایی در فقه، ۹۳۸
- یادداشت‌هایی در فقه، ۱۷۰۶
- یادداشت‌هایی در مبحث دیالکتیک، ۹۳۰
- یادداشت‌هایی در مواظ و اخلاق، ۲۱۰۷
- یادگار مضطر، ۴۴۹

یگانه‌پرستی، تفسیر مفصل سورة توحید، ۱۷۴۲

یگانه دختر رسول خدا، ۱۸۸۴

ینابیع الحکم، ۴۷۴

یوسف کنعانی، ۸۶۹

یوم الانسانیة، ۷۳۲

یادی از گذشته، ۱۸۸۴

یا قائم آل محمد، خورشید ولایت، ۲۷۱

یاقوت، در ردّ مادیین و طبیعین، ۱۵۰۹

یک دوره فقه فارسی، ۱۶۷۵

یک شب و روز، ۶۷۳

یک قربانی دیگر، ۱۰۶۹

✽

۸- منابع مصحح^۱

- آئینه‌ی دانشوران، ۶۹
 آثار الحجّة، ۳۶، ۴۳، ۶۹
 آشنائی با زندگی و شخصیت دلباخته‌ی امام زمان،
 ۴۷
 آفتاب فقاقت، ۴۷
 آیا شما سرگذشت سفر مرا می‌دانید؟، ۵۸
 آیه‌الله گلپایگانی، فروغ فقاقت، ۴۷
 آیه‌الله میلانی، مرجع بیدار، ۴۷
 آیه‌الله مؤسس، حاج شیخ عبدالکریم حائری، ۴۷
 آیینة دانشوران، ۴۳
 آیینة مهر، ۴۷
 اثر آفرینان، ۳۸
 اجازات الحدیث، ۶۰
 اجساد جاویدان، ۶۳
 احوال و آثار میر سید علی همدانی، ۴۷
 اخبار البرامکة، ۴۴
 اخبار الخیریت بن راشد، ۳۲
 اخبار المختار بن ابی عبیده الثقفی، ۳۲
 اخبار النساء المحمودات، ۵۷
 اخبار محمد بن ابی بکر، ۳۲
 اخبار محمد بن ابی حذیفه، ۳۲
 اخبار من قال بالفضل من الصحابه، ۶۰
 اختران تابناک، ۶۴
 اختران فروزان ری و تهران، ۶۴
 ارمغان اصفهان، ۴۸
 از تو آموختیم، ۴۸
 اسدالغایه فی معرفة الصحابه، ۳۴
 اسره المجدد الشیرازی، ۴۴
 اسنادی از خاندان روضاتیان، ۴۴
 اسوه فقیهان آزاداندیش، ۴۸
 اصحاب النبی الممدوحین، ۵۹
 اعلام النساء، ۵۷

۱. در این فهرست، فقط عناوین آثاری آمده که در مقدمه از آنها یاد شده یا به آنها ارجاع داده شده است.

- اعيان الشيعة، ٣٦
اعيان النساء، ٥٧
اكمل مستهى المقال فى بيان المجاهيل من الرجال، ٦٠
الاستيعاب فى معرفة الأصحاب، ٣٤
الاصابة فى تحقيق حال بعض الصحابة، ٣٤
الاصابة فى تمييز الصحابة، ٣٤
الأصحاب، ٣٤
الأعلام، ٣٣
الإفصاح عن أحوال روات الصحاح، ٦٠
الإكليل فى أنساب حمير و أيتام ملوكها، ٤٥
الأنساب، ٤٥
التحرير الطاووسى، ٣٧
التدوين فى ذكر اخبار قزوين، ٤١
الجامع فى الرجال، ٣٥
الجرح والتعديل، ٦٠
الجمهرة، ٤٦
الجوهرة فى نسب الامام على، ٤٦
الجوهرة فى نسب النبى و أصحابه العشرة، ٤٦
الدرجات الرفيعة فى طبقات الشيعة، ٤٢
الدرر الكامنه، ٤٣
الرياض النضرة، ٣٥
الشجرة الطيِّبه، ٤٦
الشجرة فى الأنساب، ٤٦
الشيعة و فنون الاسلام، ٣٨
الصدر الثانى، ٥٣
الضوء اللامع لأهل القرن التاسع، ٤٤
- الطبقات، ٤٢
الطبقات الكبرى، ٤٢، ٤٣
الطود الشامخ فى طبقات المشايخ، ٤٠، ٤٣
العبيقات العنبرية فى الطبقات الجعفريّة، ٤٥
الغدير فى التراث الاسلامى، ٦١
الفائق فى رواة و اصحاب الامام الصادق، ٣٦
الفوائد الرضويه، ٣٧
الفهرست، ٢٩، ٣١، ٣٦
القصد و الامم الى أنساب العرب و العجم، ٤٦
اللباب الى معرفة الأنساب، ٤٦
المجدى، ٤٦
المحقق الطباطبائى، ٥٤
المرآة الكردية فى التاريخ الاسلامى، ٥٨
المرجع الكبير، ٥٥
المرشد، ٥٥
المعجم فى اصحاب القاضى ابى على الصدفى، ٦١
الممدوحين والمذمومين، ٦٠
المنبر، ٥٥
المنجد فى الأعلام، ٣٤
الموسم، ٥٥
النجوم الزاهرة فى ملوك مصر و القاهرة، ٤٢
الوافى بالوفيات، ٣٣، ٣٤
امام موسى صدر اميد محرومان، ٤٨
امل الآمل، ٤٠
اسماء الائمه، ٥٧
انوار البدرين، ٤٠

- انوار الشمعشین، ۴۰
 انوار پراکنده، ۶۴
 اهل الدار و الايمان، ۶۴
 ايضاح الاشتباه، ۳۵
 أخبار الشعراء، ۳۹
 أخبار المحدثين، ۳۹
 أنساب آل ابي طالب، ۴۵
 أنساب الأشراف، ۴۵
 أنساب الرشاطی، ۴۵
 أنساب الشعراء، ۴۵
 أنساب الطالبین و العلویین القادمین الى
 المغرب، ۴۵
 أنساب المحدثين، ۴۶
 أنساب حمير و ملوکها، ۴۵
 أنساب قریش، ۴۵
 بحران آذربایجان، ۵۸
 بررسی زندگی نامه علامه علی اکبر دهخدا، ۴۸
 برگ هایى از تاريخ حوزه علمیه قم، ۴۸
 برگی از تاريخ ادبیات معاصر ایران، ۴۸
 بزرگان رامسر، ۴۰
 بغية الوعاة فى طبقات اللغويين و النّجاة، ۳۹
 بغية ذوى الهمم فى معرفة أنساب العرب و
 العجم، ۴۶
 بقية السلف، ۴۸
 بلوغ الأمانی فى حياة الشيخ على الايروانى، ۴۸
 بهجة الآمال فى شرح زبدة المقال، ۳۷
 پرواز روح، ۶۳
 تاج الأنساب، ۴۶
 تاريخ آل زرارہ، ۴۴
 تاريخ ابي مخنف، ۳۱، ۳۲
 تاريخ الحكماء، ۳۹
 تاريخ الفقهاء، ۳۹
 تاريخ بغداد، ۶۱
 تاريخ تشيع اصفهان، ۴۱
 تاريخ دمشق، ۶۱
 تاريخ زيديه، ۴۳
 تاريخ علماء البحرين، ۴۱
 تاريخ علماء خراسان، ۴۱
 تاريخ علماء هند، ۴۱
 تاريخ علمى و اجتماعى اصفهان، ۴۱
 تاريخ قم، ۶۸
 تاريخ مشاهد و قبور واقعه در بلدة قم، ۶۵
 تاريخ مصر، ۶۱
 تاريخ من دفن فى العراق من الصحابة، ۶۵
 تأسيس الشيعة الكرام لفنون الاسلام، ۳۸
 تبصرة الولی فيمن رأى الامام المهدي، ۶۲
 تجارب محمد جواد مغنیه، ۵۸
 تدوين الآثار فى احوال علماء خوانسار، ۴۱
 تذكرة علمای اماميه پاکستان، ۴۱
 تذكرة الاعيان، ۳۷
 تذكرة الحفاظ، ۳۹
 تذكرة الصحايبات، ۵۷
 تذكرة القبور، ۶۵
 تذكرة المصنفين من العلماء، ۳۸

- تذکره المعمّرين، ۶۱
- حیات طيبة، ۴۹
- تراجم اعیان گیلان و دیلمان، ۴۱
- حياة الامام شرف الدّین، ۴۹
- تراجم الرجال، ۶۱
- حياة الصحابة، ۳۴
- تراجم سيدات بیت النبوة، ۵۷
- خاتم معرفت، ۴۹
- تراجم وزراء الاسلام، ۳۹
- خاطرات ۶۰ سال خدمت گزاری، ۵۹
- تربیت پاکان، ۶۴، ۶۵
- خاطرات سفر، ۵۸
- تکملة اعلام النساء، ۵۸
- خاندان ارگانی بهبهانی، ۴۴
- تلامذة العلامة المجلسی، ۶۱
- خاندان سادات کوشه، ۴۴
- تنبيه اهل الکمال و الانصاف، ۶۰
- خاندان کلباسی، ۴۵، ۶۹
- تنقیح المقال، ۳۵
- خاندان نوبختی، ۴۵
- تهذيب التهذيب، ۳۵
- خلاصة الاقوال فی معرفة الرجال، ۳۱، ۳۵
- تهذيب الکمال، ۳۵
- دائرة المعارف القرن العشرين، ۳۳
- تهذيب المقال، ۳۵
- دائرة المعارف بزرگ اسلامی، ۳۳
- ثقاة الرواة، ۶۰
- دارالسلام، ۶۳
- جامع الأنساب، ۴۶
- دارالسلام فی ذکر من فاز بسلام الامام، ۶۲
- جامع الرواة، ۳۵
- داستان دوستان، ۴۱
- جامع کرامات الاولیاء، ۶۳
- داستانهای جالب، ۶۴
- جریانها و سازمانهای مذهبی، ۶۱
- داستانهای شگفت، ۶۴
- جنة المأوی فی ذکر من فاز بقاء الحجة «عج»، ۶۳
- داستانهایی از زندگی مدرّس، ۴۹
- جولة فی الاماکن المقدسه، ۶۴
- دانشمندان آذربایجان، ۴۱
- چشم و چراغ مرجعیت، آیه الله بروجردی، ۴۸
- دانشمندان اصفهان، ۴۱
- چهره‌ای پرفروغ، ۴۸
- دانشمندان خوانسار، ۴۱
- چهره‌هایی که در جستجوی قائم «عج» پیروز شدند، ۶۲
- دانشمندان و سخن‌سرایان فارس، ۴۱
- حاج آقا حسین قمی، قامت قیام، ۴۹
- دراسات فی فکر الامام الشیرازی، ۴۹
- حکم نافذ آقا نجفی، ۴۹
- در امتداد فقاقت، ۴۹
- حلیة الاولیاء، ۶۳
- در بیان احوال و آثار ملا محمد علی تونی خراسانی، ۴۹

- در جستجوی استاد، ۴۹
- در محضر دوست، ۶۳
- دکتر حشمت و اندیشه اتحاد اسلام در جنبش جنگل، ۴۹
- دو گفتار، ۴۱
- دیدار با امام زمان، ۶۳
- دیدار با امام زمان در مکه و مدینه، ۶۳
- دیدار یار، ۶۳
- دیوان العرب و جوهرة الأدب فی ایضاح النسب، ۴۶
- ذکری السید الطباطبائی، ۴۹
- راویان امام رضا، ۳۵
- ربع قرن مع العلامة الامینی، ۵۰
- رجال، ۳۱
- رجال آذربایجان، ۴۱
- رجال آذربایجان در عهد مشروطیت، ۴۱
- رجال ابن الغضائری، ۶۰
- رجال ابن داود، ۳۶
- رجال شیخ طوسی، ۳۶
- رجال علامه مجلسی، ۶۰
- رجال نجاشی، ۳۶
- رسالة فی أحوال الصحابة، ۳۴
- رسالة فی تراجم علماء بحرین، ۴۱
- رقعة الاحزان، ۶۵
- روضات الجنات، ۳۷
- ریاحین الشریعة، ۵۸
- ریاض العلماء، ۳۷
- ریحانة الادب، ۳۷
- زنان قهرمان، ۵۸
- زندگانی آیه الله سید حسن چهارسوقی، ۵۰
- زندگانی حکیم جهانگیرخان قشقائی، ۵۰
- زندگانی زعیم بزرگ عالم تشیع، آیه الله بروجردی، ۵۰
- زندگانی کریمه اهل بیت، ۶۸
- زندگی نامه آیه الله کاشانی، ۵۰
- زندگی نامه استاد شیخ انصاری، ۵۰
- زندگی نامه علامه مجلسی، ۵۰
- سبعة من السلف، ۳۵
- ستارگان حرم، ۶۵
- ستاره درخشان شوشتر، ۵۰
- سردار کابلی، ۵۰
- سر دلبران، ۵۰
- سفرنامه حج، ۵۹
- سفیر صداقت، ۵۰
- سفینه البحار، ۲۹
- سماء المقال، ۳۶
- سید ابوالحسن اصفهانی، شکوه مرجعیت، ۵۱
- سید رضی - علم الهدی - ۵۰
- سید عبدالحسین لاری، پیشوای تنگستان، ۵۱
- سید علیخان کبیر، ۵۱
- سید محسن امین ستاره لبنان، ۵۱
- سید محسن حکیم، مرزبان حوزه نور، ۵۱
- سیر السلف، ۳۵
- سیر أعلام النبلاء، ۳۳

- سیره آیه‌الله خراسانی - سید محمد هادی - ۵۱
 سیره الحسین، ۳۱
 سیری در آثار شهید مرتضی مطهری، ۵۱
 سیری در آراء و اندیشه‌های آیه‌الله میرزای نائینی، ۵۱
 سیمای مهر در آیینۀ تصویر، ۵۱
 سینای معرفت، ۵۱
 شبهای مکّه، ۵۹
 شخصیت‌های اسلامی، ۳۷
 شدّ الازار، ۶۴
 شرح حال، افکار و آثار آیه‌الله بهبهانی، ۵۱
 شرح حال و اقدامات شیخ محمد خیابانی، ۵۱
 شرف‌الدّین، ۵۲
 شرف‌الدّین عاملی، ۵۲
 شعراء القطیف، ۴۱
 شمس الفقهاء، ۵۲
 شناخت نامۀ علامۀ مجلسی، ۵۲
 شهاب شریعت، ۵۲
 شهدای روحانیت شیعه، ۴۳
 شهداء الفضیلة، ۶۱
 شهریار ما، ۵۲
 شهید اول، فقیه سربداران، ۵۲
 شیخ صدر، ۵۲
 شیخ محمد خیابانی، ۵۲
 شیفتگان حضرت مهدی «عج»، ۶۳
 شیمیدانان نامی اسلامی، ۳۹
 صاحب بن عباد، وزیر دین‌پرور، ۵۲
 صاحب حدائق، باغبان فقه، ۵۲
 صحیفۀ اخلاص، ۵۲
 صفحاتی از زندگانی آیه‌الله سید محمد کاظم
 قزوینی، ۵۳
 ضیافۀ الاخوان و هدیه الخلان، ۴۱
 طبرسی و مجمع‌البیان، ۵۳
 طبقات الامامیه، ۴۳
 طبقات الحنابلہ، ۴۳
 طبقات الحنفیہ، ۴۳
 طبقات الرجال، ۳۹
 طبقات الرواة، ۳۹
 طبقات الشافعیہ، ۴۳
 طبقات الشیعہ، ۳۹
 طبقات الطالبیین، ۳۹
 طبقات القراء، ۳۹، ۴۰
 طبقات المالکیہ، ۴۳
 طبقات المدلسین، ۴۰
 طبقات المفسرین، ۴۰
 طبقات التّسائیین، ۴۰
 طبقات أعلام الشیعہ، ۴۳
 طبقات مفسران شیعه، ۴۰
 طلایه‌دار آفتاب، ۵۳
 عبدالباقی گلپنارلی، ۵۳
 عثمانلی مؤلّف‌ر، ۳۸
 عجاله المبتدی، ۴۶
 علامه بلاغی، روایت رویش، ۵۳
 علامۀ صدوقی (مازندرانی) رادمرد علم و

- ایمان، ۵۳
 علامه مجلسی، ۵۳
 علمای ایران در شهرهای آذربایجان، ۴۲
 علمای ایران در شهرهای لرستان، ۴۲
 علمای بزرگ اسلام، ۳۷
 علمای معاصرین، ۴۴
 عمدة الطالب، ۴۶
 عنصر فضیلت و تقوا، ۵۳
 غایة النّهایه، ۴۰
 غروب خورشید فقاقت، ۵۳
 فدائی اهل بیت، ۵۳
 فرهنگ معین، ۳۴
 فضیلت‌های فراموش شده، ۵۳
 فطرت بیدار زمان، ۵۴
 فلاسفه شیعه، ۴۰
 فهرست اسماء علماء شیعه، ۳۷
 فهرست لمشاهیر علماء زنجان، ۴۲
 فیض الباری فی ترجمة الامام الانصاری، ۵۴
 فیلسوف عدالت، ۵۴
 قاموس الأعلام، ۳۴
 قاموس الرجال، ۳۶
 قیسات من حیاة آیة‌الله السید شهاب‌الدین
 المرعشی، ۵۴
 قبیلۀ عالمان دین، ۴۵
 قصص العلماء، ۳۷
 کبیر کوهستان، ۵۴
 کتاب التّوابع، ۳۲
 کتاب الجمل، ۳۱
 کتاب الحکمین، ۳۲
 کتاب الرّدّة، ۳۲
 کتاب السقیفة، ۳۱
 کتاب الشوری، ۳۱
 کتاب الصّقین، ۳۲
 کتاب الغارات، ۳۲
 کتاب المعمّرين، ۳۲
 کتاب المغازی، ۳۲
 کتاب اهل النهروان، ۳۲
 کتاب وقعة الحرّة، ۳۲
 کتاب یحیی بن زید، ۳۲
 کرامات الصالحین، ۶۴
 کرامات معصومیّه، ۶۴
 گنج پنهان، ۵۴
 گنجینه آثار قم، ۶۵
 گنجینه دانشمندان، ۳۷، ۶۹
 لسان الارض یا تاریخچه تخت فولاد اصفهان،
 ۶۵
 لسان المیزان، ۶۰
 ماضی النجف و حاضرها، ۴۲
 مثاله قرآنی، ۵۴
 متفکران اسلام، ۴۰
 مجالس المؤمنین، ۳۷
 مجمع الأنساب، ۴۶
 محدث نوری، ۵۴
 محقق ثانی، مقتدای شیعه، ۵۴

- محمّد مهدی خالصی، خصم استعمار، ۵۴
مدرس در تاریخ و تصویر، ۵۴
مدرسة الرسول الأعظم، ۳۵
مذكرات الشيخ بهلول، ۵۹
مردی بزرگ از خطه فارس، ۵۵
مرگی در نور، ۵۵
مزارات اهل البیت و تاریخها، ۶۴
مستدرکات علم رجال الحديث، ۳۶
مشاهد و مزارات و مقامات آل البیت فی سوريا، ۶۵
مشاهیر دانشمندان اسلام، ۳۷
مشاهیر مدفون در حرم رضوی، ۶۶
مشيخة النجاشی، ۶۱
مصنّفی المقال فی مصنفی علم الرجال، ۳۸
مظلومی بر بالای دار، ۵۵
معارف الرجال، ۳۷
معالم العلماء، ۳۸
معجم اعلام الشيعة، ۳۷
معجم الادباء، ۴۰، ۳۳
معجم الثقّات، ۶۰
معجم المصنّفین، ۳۸
معجم المطبوعات العربية، ۳۸
معجم المؤلفین، ۳۸
معجم رجال الحديث، ۳۶
معجم رجال الفكر و الأدب فی النجف، ۳۸
معجم مؤلّفی الشيعة، ۳۸
مفاخر آذربایجان، ۴۲
- مفاخر اسلام، ۳۸
مقتل الامام حسين بن علی، ۳۱
مقتل الحسن، ۳۱
مقتل امیرالمؤمنین، ۳۱
مقتل اولاد مسلم بن عقیل، ۳۱
مقتل حُجر بن عدی، ۳۱
مقتل محمد بن ابی بکر، ۳۱
مکارم الآثار، ۴۴
مکارم الأخلاق، ۲۸
ملاقات با امام زمان «عج»، ۶۳
ملا مهدی نراقی، منادی اخلاق، ۵۵
منتهی المقال، ۳۸
من دفن بالمدينة المنورة من الصحابة، ۶۶
من روى الحديث من آل أعین، ۳۶
من شهد الجمل مع علی، ۶۲
من شهد صفین مع علی من الانصار، ۶۲
من شهد صفین مع علی من البدرین، ۶۲
من شهد صفین مع علی من الصحابة، ۶۲
من شهد مع علی بن ابی طالب من اصحاب الرسول، ۶۲
من کرامات الاولیاء، ۶۴
من هنا و هناك، ۵۹
موسوعة العتبات المقدسه، ۶۵
موسوعة العربية المیسرة، ۲۸
موسوعة أعلام العراق فی القرن العشرين، ۴۴
موسوعة مؤلّفی الشيعة، ۳۸
میر حامد حسین، ۵۵

- میرزا محمد تقی شیرازی، سروش استقلال، ۵۵
 میرزای شیرازی، ۵۵
 مینودر، ۴۲
 مؤلفین کتب چاپی، ۳۸
 نامداران تاریخ، ۳۴
 نجوم السماء، ۴۴
 نساء زاهدات، ۵۸
 نسب آل ابی طالب، ۴۶
 نسب القطب النبوی و الشریف العلوی، ۴۷
 نسب عبدالشمس، ۴۶
 نسب عدنان و قحطان، ۴۶
 نسب قریش، ۴۶
 نشان از بی نشانها، ۵۵
 نصوص من تاریخ ابی مخنف، ۳۲
 نقد الرجال، ۶۰
 نقد عمر، ۵۹
 نهاية الارب فی معرفة أنساب العرب، ۴۷
 نهج البلاغه، ۲۹
 نهضت دو ماهه روحانیون، ۶۲
 نهضت روحانیون ایران، ۶۲
 نیم قرن خدمت به مکتب اهل بیت، ۵۶
 نیم نگاهی به آفتاب، ۵۶
 وفیات الأعیان، ۳۴
 ویژه سی امین سال درگذشت آیه الله بروجردی، ۵۶
 هدیه الرازی الی الامام المجدد الشیرازی، ۵۶
 هدیه العارفین، ۳۸
 هزاره شیخ طوسی، ۵۶
 یادمان نخستین سالگرد فلسفی، ۵۶
 یادمان هزاره شیخ مفید، ۵۶
 یادنامه استاد سید محمد علی صغیر، ۵۶
 یادنامه استاد شهید مرتضی مطهری، ۵۶
 یادنامه حضرت آیه الله خوئی، ۵۶
 یادنامه علامه امینی، ۵۶
 یادنامه علامه طباطبائی، ۵۶
 یادنامه مجلسی، ۵۷
 یادنامه مرحوم حاج آقا رضا عمادزاده، ۵۷
 یادنامه مفسر کبیر علامه طباطبائی، ۵۷
 یادنامه میرزا جعفر سلطان القراء، ۵۷
 یادواره صدمین سال درگذشت میرزای بزرگ، ۵۷
 یادها و یادگاراها، ۵۷
 یتیمه الدهر فی شعراء اهل العصر، ۴۰
 یکصد تن از ستارگان درخشان اهر و ارسباران، ۴۲

#

۹- امامزادگان مدفون در قم

- آمنه خاتون، ۱۶۱
 ابراهیم بن محمد بن حسن بن ابراهیم بن احمد
 بن موسی بن ابراهیم بن موسی بن جعفر، ۱۴۸
 ابراهیم بن محمود بن محمد بن علی الصفی، ۱۵۶
 ابراهیم بن موسی بن جعفر، ۱۴۸
 ابواحمد بن محمد بن علی بن عبدالله بن جعفر
 بن عبدالله بن جعفر بن محمد حنفیه بن
 امیرالمؤمنین، ۱۵۰
 ابوجعفر موسی بن محمد بن علی بن موسی بن
 جعفر، ۱۴۱
 ابوعلی محمد بن احمد بن موسی بن محمد بن
 علی الرضا، ۱۴۱
 ابی عبدالله احمد بن محمد بن احمد بن موسی
 مبرقع، ۱۴۲
 احمد بن محمد بن علی بن عمر بن حسن افطس
 بن علی بن امام زین العابدین، ۱۴۶
 اسحق بن موسی بن اسحق بن ابراهیم بن موسی
 بن ابراهیم بن موسی بن جعفر، ۱۵۹
 اسمعیل بن احمد بن الحسین الجذوعی ابن
 احمد صاحب السجادة ابن حسن احمد بن
 علی العریضی، ۱۵۶
 امامزاده ابراهیم، ۱۳۹
 امامزاده اسماعیل، ۱۴۰
 امامزاده حاجی صفی، ۱۵۳
 امامزاده خاک فرج، ۱۴۶
 امامزاده در قبرستان کهک، ۱۵۸
 امامزاده زید، ۱۴۲، ۱۴۳
 امامزاده سکنیه خاتون، ۱۶۰
 امامزاده سلطان محمد شریف، ۱۴۳
 امامزاده شاه احمد، ۱۴۴
 امامزاده شاه اسمعیل، ۱۵۶
 امامزاده شاهپور علی، ۱۶۱
 امامزاده شاه جمال، ۱۵۳
 امامزاده شاهزاده اسحق، ۱۵۹

امامزاده شاه طاهر، ۱۵۴	علی بن امام زین العابدین، ۱۵۰
امامزاده شاه طیب، ۱۵۴	حلیمه خاتون، ۱۶۱
امامزاده علی، ۱۳۹	حمزه بن موسی بن جعفر، ۱۳۳
امامزاده علی رضا، ۱۵۳	خدیجه خاتون، ۱۵۴، ۱۶۱
امامزاده علی موسی رضا، ۱۵۳	رقیه خاتون، ۱۵۴، ۱۶۱
امامزاده فاضل، ۱۵۹	زینب، ۱۳۳
امامزاده محسن، ۱۶۰	زینب بنت موسی مبرقع، ۱۴۲
امامزاده محمد، ۱۵۷	زینب خاتون، ۱۵۴، ۱۶۱
امامزاده مدفون در قریه بیدهند، ۱۶۱	سکینه بنت حسین بن محمد بن علی بن قاسم
امامزاده مهدی، ۱۵۱	بن عبدالله بن موسی الکاظم، ۱۶۰
امامزاده هادی، ۱۵۱	سکینه بنت موسی بن جعفر، ۱۶۰
ام سلمه بنت محمد بن احمد بن موسی بن محمد بن علی الرضا، ۱۴۲	سکینه خاتون، ۱۵۲
ام کلثوم بنت محمد بن احمد بن موسی بن محمد بن علی الرضا، ۱۴۲	سلطان حیدر، ۱۶۱
ام محمد، ۱۳۳	سید معصوم، ۱۴۹
ام محمد بنت احمد بن ابوعلی محمد بن احمد بن موسی بن محمد بن علی الرضا، ۱۴۲	شاه ابراهیم، ۱۴۷
امین الدین، ۱۶۱	شاه جعفر، ۱۴۸
بابا مسافر، ۱۵۴	شاه جعفر غریب، ۱۵۲
بریه بنت محمد بن احمد بن موسی مبرقع، ۱۴۲	شاه جمال، ۱۵۲
بریه زوجة موسی بن محمد، ۱۴۱	شاه حمزه، ۱۳۵
جعفر الدقاق ابن محمد بن احمد بن هرون بن موسی بن جعفر، ۱۴۸	شاهزاده ابراهیم، ۱۵۰، ۱۵۸، ۱۶۱
چهار امامزاده، ۱۵۰	شاهزاده احمد، ۱۳۶، ۱۶۱
چهل اختران، ۱۴۱	شاهزاده تاج الدین، ۱۶۱
حسین بن حسن بن حسین بن حسن افطس بن	شاهزاده جعفر، ۱۵۰، ۱۵۲، ۱۶۱

- شاهزاده عبدالرحمن، ۱۵۴، ۱۶۱
 شاهزاده عبدالله، ۱۴۹، ۱۵۴
 شاهزاده قاسم، ۱۶۱
 شاهزاده محمد، ۱۶۱
 شاهزاده ناصرالدین، ۱۴۵، ۱۵۱
 شاهزاده هادی، ۱۶۰
 شاه سید ابواحمد، ۱۵۰
 شاه سید علی، ۱۵۰
 شاه سید علی بن ابراهیم بن جعفر بن عباس بن
 امیرالمؤمنین، ۱۵۰
 شاه محمد، ۱۴۷
 شیخ اباصلت بن عبدالقادر بن محمد، ۱۴۹
 شیخ اباصلت هروی، ۱۴۹
 شیخ جمالالدین، ۱۶۱
 صفوراء، ۱۴۷
 عبدالله بن عباس بن عبدالله الشهید بن حسن
 افطس بن علی بن امام زین العابدین، ۱۴۹
 علی بن جعفر، ۱۳۳، ۱۳۷
 علی بن مهدی بن محمد بن حسین بن زید بن
 محمد بن احمد بن جعفر بن عبدالرحمن بن
 محمد البطحانی، ۱۴۵
 علی رضا بن محمد بن رضی الدین محمد بن محمد
 بن زید بن علی بن حسین بن حسن بن علی، ۱۵۳
 فاطمه خاتون، ۱۵۴
 فاطمه دختر محمد بن احمد بن موسی بن محمد
 بن علی الرضا، ۱۴۲
 قبور باغ گنبد سبز، ۱۵۵
 محمد بن حسن بن احمد بن اسحق بن ابراهیم
 بن احمد بن موسی بن ابراهیم بن موسی بن
 ابراهیم بن موسی بن جعفر، ۱۴۸
 محمد بن موسی بن جعفر، ۱۴۸
 محمد بن موسی بن محمد، ۱۴۲
 محمد جمال بن جعفر بن حسین بن علی بن
 محمد دیباج بن امام جعفر صادق، ۱۵۳
 مریم خاتون، ۱۵۴
 مطهر و طاهر ابنا احمد بن محمد بن طاهر بن
 احمد بن محمد بن جعفر بن عبدالرحمن
 الشجری، ۱۵۴
 معصومه کهک، ۱۵۸
 معین الدین، ۱۶۱
 موسی مبرقع، ۱۳۳
 میمنه، ۱۳۳
سلاطین و شاهزادگان مدفون در قم
 شاهزادگان صفوی، ۱۱۲
 شاه سلطان حسین، ۱۱۱
 شاه سلطان حسین صفوی، ۱۱۱
 شاه سلیمان، ۱۱۱
 شاه صفی، ۱۰۹
 شاه عباس ثانی، ۱۱۰
 فتحعلی شاه قاجار، ۱۱۲
 محمد شاه قاجار، ۱۱۴

۱۰- مقابر

۷۰۵، ۷۲۲، ۸۱۴، ۸۲۴، ۸۲۸، ۸۳۵، ۸۶۵	ایوان آینه، ۱۸۶، ۵۳۹، ۸۶۶، ۱۱۲۰، ۱۲۳۲
۸۷۰، ۸۸۵، ۸۹۵، ۹۳۲، ۹۴۱، ۹۸۶، ۹۸۸	ایوان طلا، ۱۰۳۰، ۱۷۰۶، ۱۷۹۱، ۲۰۸۷
۹۸۹، ۹۹۳، ۹۹۹، ۱۰۰۲، ۱۰۱۶، ۱۰۲۱	ایوان نو، ۲۱۳۲
۱۰۷۱، ۱۰۷۷، ۱۰۹۱، ۱۰۹۷، ۱۱۰۰	صحن اتابکی، ۴۵۷، ۵۷۳، ۱۰۴۲، ۱۹۰۶
۱۱۲۴، ۱۱۹۶، ۱۲۲۱، ۱۲۲۴، ۱۲۳۸	۱۹۲۲
۱۲۹۰، ۱۳۰۱، ۱۳۹۹، ۱۴۴۵، ۱۵۰۳	مسجد طباطبائی، ۹۷۷، ۱۲۶۱، ۲۰۶۹، ۲۰۸۲
۱۵۲۹، ۱۶۱۳، ۱۶۲۳، ۱۷۱۷، ۱۷۴۹	۲۱۶۲
۱۷۵۵، ۱۷۶۱، ۱۷۷۹، ۱۷۸۶، ۱۸۴۹	مسجد موزه، ۵۵۱، ۱۰۲۹، ۱۸۲۲
۱۸۵۰، ۱۸۸۵، ۱۹۱۹، ۱۹۴۹، ۱۹۶۲	ابن بابویه، ۴۵۲، ۵۴۲، ۱۴۸۵، ۱۵۵۱، ۱۸۹۹
۱۹۹۵، ۲۰۲۰، ۲۱۰۳، ۲۱۰۴، ۲۱۴۷، ۲۱۶۰	۲۰۱۸
باغ رضوان، ۴۰۲، ۷۷۵، ۸۷۲، ۱۰۰۴، ۱۰۱۲	ابن قولویه، ۵۰۵
۱۲۹۱، ۱۳۸۹، ۱۵۵۲، ۲۰۱۵، ۲۱۳۱، ۲۱۵۷	امامزاده ابراهیم، ۲۰۰، ۷۰۸، ۱۰۴۹، ۱۷۷۳
بقعه شاه عباس ثانی، ۱۱۱	امامزاده احمد بن موسی، ۱۲۶۶
بقعه فتحعلی شاه، ۱۱۵	امامزاده سید سربخش، ۱۲۴۰
بقعه محمد شاه، ۱۱۵	امامزاده شاه حمزه، ۷۶۲، ۲۰۹۹
بقعه محمدیه، ۱۵۶	باغ بهشت، ۱۶۶، ۲۰۷، ۲۲۲، ۲۵۲، ۲۵۸، ۲۹۰
بقعه مهدعلیا، ۱۱۵	۲۹۹، ۳۸۳، ۳۹۱، ۵۱۲، ۵۷۰، ۶۵۸، ۶۷۷

۷۱۲، ۷۶۰، ۷۸۶، ۷۹۰، ۸۰۷، ۸۴۹، ۸۶۳،
 ۸۶۹، ۹۱۲، ۹۱۳، ۹۱۴، ۹۵۳، ۹۶۶، ۹۹۲،
 ۱۰۰۷، ۱۰۱۰، ۱۰۱۶، ۱۰۳۴، ۱۰۵۶،
 ۱۰۶۱، ۱۰۶۶، ۱۰۸۰، ۱۰۹۱، ۱۰۹۲،
 ۱۱۱۵، ۱۱۳۶، ۱۱۴۲، ۱۱۷۴، ۱۱۸۸،
 ۱۱۹۳، ۱۲۰۹، ۱۲۱۰، ۱۲۲۰، ۱۲۴۶،
 ۱۲۵۸، ۱۲۷۷، ۱۲۸۴، ۱۲۸۹، ۱۳۱۷،
 ۱۳۴۸، ۱۳۶۰، ۱۳۷۵، ۱۳۷۹، ۱۴۳۲،
 ۱۴۹۰، ۱۴۹۴، ۱۴۹۵، ۱۴۹۹، ۱۵۱۱،
 ۱۵۳۹، ۱۵۴۰، ۱۵۴۱، ۱۵۵۳، ۱۵۵۴،
 ۱۵۷۸، ۱۵۹۷، ۱۶۲۱، ۱۶۸۰، ۱۶۸۷،
 ۱۶۸۸، ۱۶۹۱، ۱۷۰۲، ۱۷۰۵، ۱۷۱۰،
 ۱۷۱۹، ۱۷۲۶، ۱۷۳۶، ۱۷۴۳، ۱۷۷۰،
 ۱۷۷۵، ۱۷۸۱، ۱۷۸۳، ۱۷۹۵، ۱۸۰۱،
 ۱۸۰۳، ۱۸۰۹، ۱۸۱۴، ۱۸۱۸، ۱۸۲۷،
 ۱۸۳۴، ۱۸۳۵، ۱۸۳۸، ۱۸۶۶، ۱۸۶۸،
 ۱۸۷۴، ۱۸۷۸، ۱۸۹۰، ۱۹۰۳، ۱۹۰۸،
 ۱۹۱۱، ۱۹۱۷، ۱۹۶۰، ۱۹۸۹، ۲۰۱۸،
 ۲۰۲۱، ۲۰۲۸، ۲۰۳۲، ۲۰۵۰، ۲۱۱۷،
 ۲۱۲۹، ۲۱۳۰، ۲۱۳۷، ۲۱۶۵، ۲۱۷۸، ۲۱۹۰

صحن امامزاده موسیٰ مبرقع، ۵۶۶

صحن حضرت معصومه، ۱۷۸، ۱۸۸، ۱۹۲،
 ۲۰۳، ۲۳۹، ۲۵۴، ۲۷۲، ۲۸۴، ۲۸۷، ۲۹۲،
 ۲۹۴، ۳۰۰، ۳۴۹، ۳۷۲، ۳۷۹، ۴۰۹، ۴۱۳،
 ۴۱۴، ۴۲۶، ۴۳۴، ۴۴۵، ۴۷۲، ۵۰۰، ۵۰۶،
 ۵۲۰، ۵۲۲، ۵۶۸، ۵۷۲، ۵۸۱، ۵۹۳، ۶۰۴،
 ۶۲۴، ۶۳۴، ۶۷۴، ۷۰۴، ۷۲۳، ۷۳۴، ۷۴۳

بقیع، ۵۷۴، ۵۳۷، ۶۳۷، ۶۵۲، ۶۶۶، ۸۳۸، ۸۴۴، ۸۷۶،
 ۹۸۰، ۱۰۲۳، ۱۰۸۶، ۱۱۲۵، ۱۲۴۱، ۱۲۴۴،
 ۱۴۵۶، ۱۵۳۰، ۱۶۸۳، ۱۸۵۵، ۱۸۹۱، ۱۹۱۰،
 بهشت رضوان، ۴۲۵، ۱۸۳۱
 بهشت معصومه، ۳۹۹، ۴۵۴، ۴۷۶، ۵۷۱، ۹۰۳،
 ۹۵۱، ۹۵۵، ۱۱۵۰، ۱۸۲۹، ۲۱۳۰

بیات، ۱۶۷، ۲۱۶، ۲۸۶، ۴۳۶

حرم حضرت معصومه، ۲۲۱، ۳۲۷، ۳۶۲، ۳۷۴،
 ۳۹۵، ۴۱۲، ۴۲۱، ۴۲۹، ۴۵۸، ۴۶۶، ۴۹۶،
 ۵۷۷، ۵۸۶، ۷۴۵، ۷۶۵، ۸۲۳، ۸۵۴، ۸۸۲،
 ۹۳۰، ۹۶۱، ۹۹۱، ۱۰۲۵، ۱۰۹۵، ۱۱۷۸،
 ۱۲۱۳، ۱۲۶۶، ۱۳۹۷، ۱۴۴۹، ۱۵۱۲،
 ۱۵۷۰، ۱۶۴۲، ۱۶۵۹، ۱۶۸۳، ۱۷۰۴،
 ۱۷۲۵، ۱۷۳۷، ۱۷۳۹، ۱۸۷۰، ۱۸۸۸،
 ۱۹۶۸، ۲۰۱۲، ۲۰۷۷، ۲۰۹۲، ۲۱۱۵،
 ۲۱۴۵، ۲۱۲۲

حسینیۃ کربلائیه، ۱۸۱۳

دارالسلام، ۲۰۹، ۱۳۷۰

رواق حضرت موسیٰ مبرقع، ۱۶۷۴

روضه حضرت معصومه، ۱۱۰

شاهزاده احمد بن قاسم، ۸۲۹، ۲۰۳۸

شیخان، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۲۰۱، ۲۲۳، ۲۲۶،
 ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۵۷، ۲۶۰، ۲۶۱،
 ۲۶۹، ۲۸۳، ۲۸۸، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۴۶، ۳۶۸،
 ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۶، ۳۸۶، ۳۹۹، ۴۰۳، ۴۵۱،
 ۴۵۵، ۴۷۵، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۸، ۵۰۲، ۵۰۷،
 ۵۴۲، ۵۶۱، ۵۸۵، ۶۰۹، ۶۱۳، ۶۵۳

۷۵۵، ۷۵۸، ۸۳۷، ۸۵۳، ۹۱۰، ۹۸۴، ۹۹۱،
 ۹۹۵، ۹۹۸، ۱۰۱۸، ۱۰۴۱، ۱۱۱۲، ۱۱۳۳،
 ۱۱۴۰، ۱۱۹۵، ۱۲۰۱، ۱۲۰۵، ۱۲۰۶،
 ۱۲۱۷، ۱۲۳۱، ۱۲۴۹، ۱۲۵۰، ۱۲۸۸،
 ۱۳۰۰، ۱۳۱۱، ۱۳۲۸، ۱۳۶۰، ۱۳۶۳،
 ۱۳۷۰، ۱۳۷۲، ۱۳۷۵، ۱۳۸۳، ۱۳۹۰،
 ۱۳۹۴، ۱۴۹۳، ۱۵۰۵، ۱۵۲۶، ۱۵۸۶،
 ۱۶۴۷، ۱۶۴۹، ۱۶۷۲، ۱۷۰۹، ۱۷۳۵،
 ۱۷۵۳، ۱۷۵۶، ۱۷۹۶، ۱۸۱۰، ۱۸۳۳،
 ۱۸۸۴، ۱۹۲۱، ۱۹۳۳، ۱۹۳۴، ۲۰۲۲،
 ۲۱۰۷، ۲۱۰۹، ۲۱۱۹، ۲۱۲۷، ۲۱۳۳،
 ۲۱۳۸، ۲۱۵۱، ۲۱۶۷، ۲۱۸۵

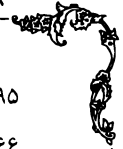
قبرستان بابلان، ۱۴۴

قبرستان حاج شیخ (قبرستان نو)، ۱۷۴، ۱۷۹،
 ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۶، ۱۹۹، ۲۰۴، ۲۰۶، ۲۱۴،
 ۲۱۵، ۲۴۷، ۲۵۸، ۲۷۰، ۲۸۰، ۲۸۵، ۳۰۰،
 ۳۰۲، ۳۱۱، ۳۳۲، ۳۵۹، ۳۸۱، ۳۹۳، ۴۱۷،
 ۴۲۰، ۴۴۲، ۴۵۰، ۴۵۹، ۴۶۷، ۴۷۲، ۴۷۳،
 ۵۱۰، ۵۳۶، ۵۵۱، ۵۶۵، ۶۱۰، ۶۱۲، ۶۲۳،
 ۶۶۴، ۷۴۰، ۷۷۳، ۸۰۵، ۸۱۰، ۸۱۱، ۸۱۶،
 ۸۳۹، ۸۸۸، ۹۱۳، ۹۲۵، ۹۲۸، ۹۳۶، ۹۵۲،
 ۹۶۶، ۱۰۰۰، ۱۰۲۰، ۱۰۳۱، ۱۰۴۰، ۱۰۵۷،
 ۱۰۵۹، ۱۰۶۹، ۱۱۲۸، ۱۱۲۹، ۱۱۴۹،
 ۱۱۵۲، ۱۱۷۴، ۱۱۸۰، ۱۱۸۲، ۱۱۸۵،
 ۱۱۹۷، ۱۲۱۱، ۱۲۲۵، ۱۲۴۲، ۱۲۴۸،
 ۱۲۶۳، ۱۲۷۹، ۱۲۹۱، ۱۳۰۶، ۱۳۱۳،
 ۱۳۱۴، ۱۳۷۷، ۱۳۷۸، ۱۳۸۵، ۱۳۹۰

۷۵۲، ۷۶۸، ۷۷۷، ۸۱۲، ۸۱۶، ۸۵۷، ۸۵۹،
 ۸۶۱، ۸۷۱، ۸۷۷، ۸۷۸، ۹۱۷، ۹۲۶، ۹۳۱،
 ۹۳۴، ۹۳۶، ۹۳۷، ۹۳۹، ۹۴۲، ۹۴۹، ۹۸۵،
 ۱۰۰۶، ۱۰۰۹، ۱۰۱۴، ۱۰۳۶، ۱۰۳۹،
 ۱۰۸۳، ۱۰۸۴، ۱۰۸۶، ۱۰۸۹، ۱۱۴۵،
 ۱۱۷۷، ۱۱۷۹، ۱۱۸۷، ۱۱۹۱، ۱۲۰۸،
 ۱۲۱۸، ۱۲۲۳، ۱۲۳۷، ۱۲۷۳، ۱۲۹۵،
 ۱۳۱۹، ۱۳۲۰، ۱۳۵۰، ۱۳۷۱، ۱۳۸۴،
 ۱۴۵۵، ۱۴۵۷، ۱۴۶۹، ۱۴۸۹، ۱۴۹۷،
 ۱۵۰۷، ۱۵۱۱، ۱۵۲۸، ۱۵۳۸، ۱۵۴۵،
 ۱۵۵۵، ۱۵۵۸، ۱۵۷۶، ۱۵۷۹، ۱۵۸۹،
 ۱۶۱۰، ۱۶۱۷، ۱۶۲۵، ۱۶۲۹، ۱۶۳۴،
 ۱۶۴۴، ۱۶۵۸، ۱۷۱۴، ۱۷۴۹، ۱۷۷۶،
 ۱۷۸۲، ۱۸۴۵، ۱۸۸۷، ۱۹۲۹، ۱۹۳۱،
 ۱۹۷۱، ۲۰۰۲، ۲۰۱۴، ۲۰۲۶، ۲۰۳۶،
 ۲۰۳۹، ۲۰۴۰، ۲۰۴۲، ۲۰۴۶، ۲۱۰۵،
 ۲۱۱۰، ۲۱۱۵، ۲۱۲۱، ۲۱۴۶، ۲۱۷۰

صحن کهنه، ۱۱۲، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶

علی بن بابویه، ۱۰۴۴، ۱۰۷۹، ۱۰۹۳، ۱۳۹۶،
 علی بن جعفر، ۲۹۶، ۳۷۸، ۴۶۰، ۴۶۴، ۵۹۳،
 ۵۹۶، ۶۱۳، ۶۴۲، ۷۸۵، ۹۲۴، ۹۵۴، ۹۹۳،
 ۱۲۵۱، ۱۳۶۲، ۱۵۹۸، ۱۶۳۵، ۱۶۵۷،
 ۱۶۶۱، ۱۷۵۷، ۱۹۲۰، ۱۹۸۸، ۲۱۳۵، ۲۱۴۰،
 قبرستان ابو حنین، ۲۲۱، ۲۳۱، ۲۳۷، ۲۴۳،
 ۲۸۱، ۳۰۴، ۳۰۷، ۳۲۱، ۳۵۳، ۳۵۹، ۳۶۸،
 ۳۹۸، ۴۰۷، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۶۷، ۴۹۳، ۵۱۷،
 ۵۲۸، ۵۳۰، ۵۷۶، ۵۹۱، ۶۰۷، ۶۴۶، ۷۳۷

۱۴۳۶، ۱۴۴۴، ۱۴۶۳، ۱۴۹۸، ۱۵۰۹،	۱۳۹۵، ۱۴۰۰، ۱۴۰۴، ۱۴۳۴، ۱۴۳۵،
۱۵۱۳۶، ۱۵۶۳، ۱۵۹۰، ۱۶۶۵، ۱۶۹۰،	۱۴۶۶، ۱۴۸۷، ۱۴۹۱، ۱۵۰۴، ۱۵۲۲،
۱۷۳۰، ۱۹۰۰، ۱۹۰۲، ۱۹۱۴، ۱۹۲۶،	۱۵۲۵، ۱۵۴۷، ۱۵۴۹، ۱۵۵۰، ۱۵۸۸،
۱۹۹۹، ۲۰۳۱، ۲۰۵۱، ۲۰۵۹، ۲۰۹۵،	۱۵۹۱، ۱۶۱۹، ۱۶۲۱، ۱۶۲۶، ۱۶۵۳،
مسجد علوی، ۱۱۵۵	۱۶۶۰، ۱۶۸۱، ۱۷۱۱، ۱۷۲۱، ۱۷۳۴،
مسجد محمدیه، ۱۸۷۱	۱۷۴۴، ۱۷۴۶، ۱۷۹۳، ۱۸۰۵، ۱۸۲۱،
مقابر خاک فرج، ۴۴۱، ۶۰۵، ۷۸۸	۱۸۲۳، ۱۸۲۸، ۱۸۷۲، ۱۸۸۵، ۱۸۹۲،
مقبره بابلان، ۸۶، ۸۷	۱۹۰۴، ۱۹۱۸، ۱۹۳۰، ۲۰۳۷، ۲۰۵۲،
مقبره بیات، ۴۳۷، ۸۶۵، ۱۸۱۶، ۲۰۷۶،	۲۰۹۷، ۲۱۰۰، ۲۱۰۱، ۲۱۰۵، ۲۱۱۰،
مقبره شاه صفی، ۱۱۰	۲۱۱۲، ۲۱۲۰، ۲۱۲۴، ۲۱۵۵، ۲۱۶۱،
مقبره فاطمیه، ۴۱۵، ۷۷۰	۲۱۷۱، ۲۱۷۲، ۲۱۷۹
وادئ السلام، ۲۱۲، ۲۶۹، ۲۷۱، ۳۲۱، ۴۴۰،	قبرستان قدیم قم، ۳۹۰
۴۴۶، ۴۶۳، ۴۷۶، ۴۹۴، ۵۲۸، ۵۶۹، ۶۰۳،	قبرستان مالون، ۱۴۴
۶۰۶، ۶۱۰، ۷۰۶، ۷۵۶، ۷۷۱، ۹۱۸، ۹۵۰،	کتابخانه آستانه حضرت معصومه، ۲۶۶، ۲۶۷
۹۶۹، ۱۰۸۱، ۱۰۹۵، ۱۱۰۱، ۱۲۳۳، ۱۲۵۳،	گلزار شهدا، ۱۱۳۹، ۲۱۵۰
۱۳۱۸، ۱۳۷۹، ۱۳۹۳، ۱۴۴۱، ۱۴۶۷،	مدرسه حجتیه، ۱۳۵۹، ۱۵۲۰
۱۴۸۶، ۱۵۷۳، ۱۶۳۰، ۱۶۴۵، ۱۷۵۱،	مسجد اعظم، ۶۰۱
۱۷۵۲، ۱۸۷۳، ۱۹۲۴، ۱۹۷۴، ۲۰۱۷،	مسجد بالاسر، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۵۶، ۲۷۸، ۲۹۳،
۲۰۶۴، ۲۱۱۴، ۲۱۵۷	۳۸۵، ۴۰۹، ۵۰۸، ۵۱۶، ۶۲۱، ۷۳۸، ۷۷۹،
	۸۴۲، ۸۷۵، ۸۹۲، ۱۲۵۶، ۱۴۰۱، ۱۴۰۷،

#

